

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

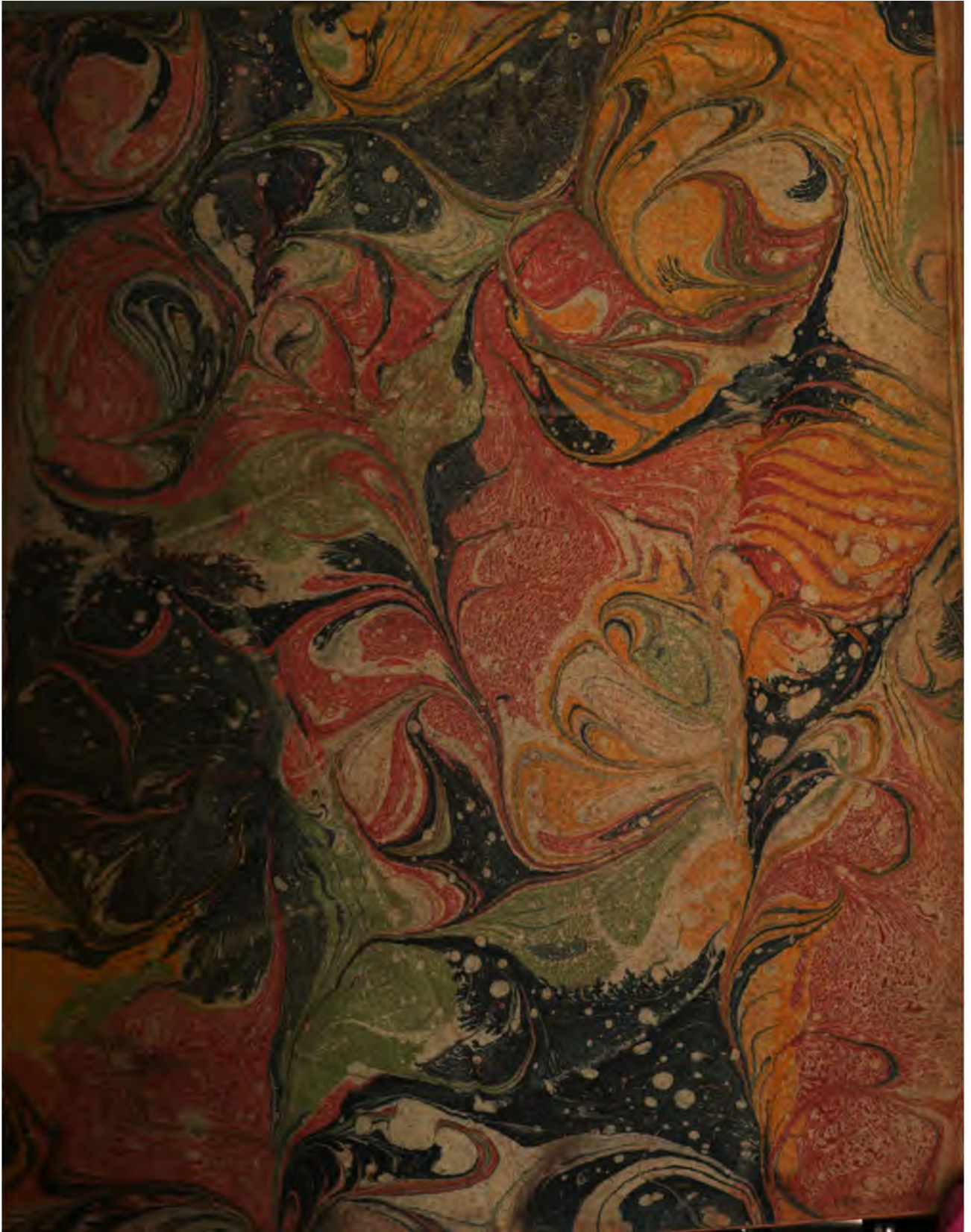

1

108. d. 2.

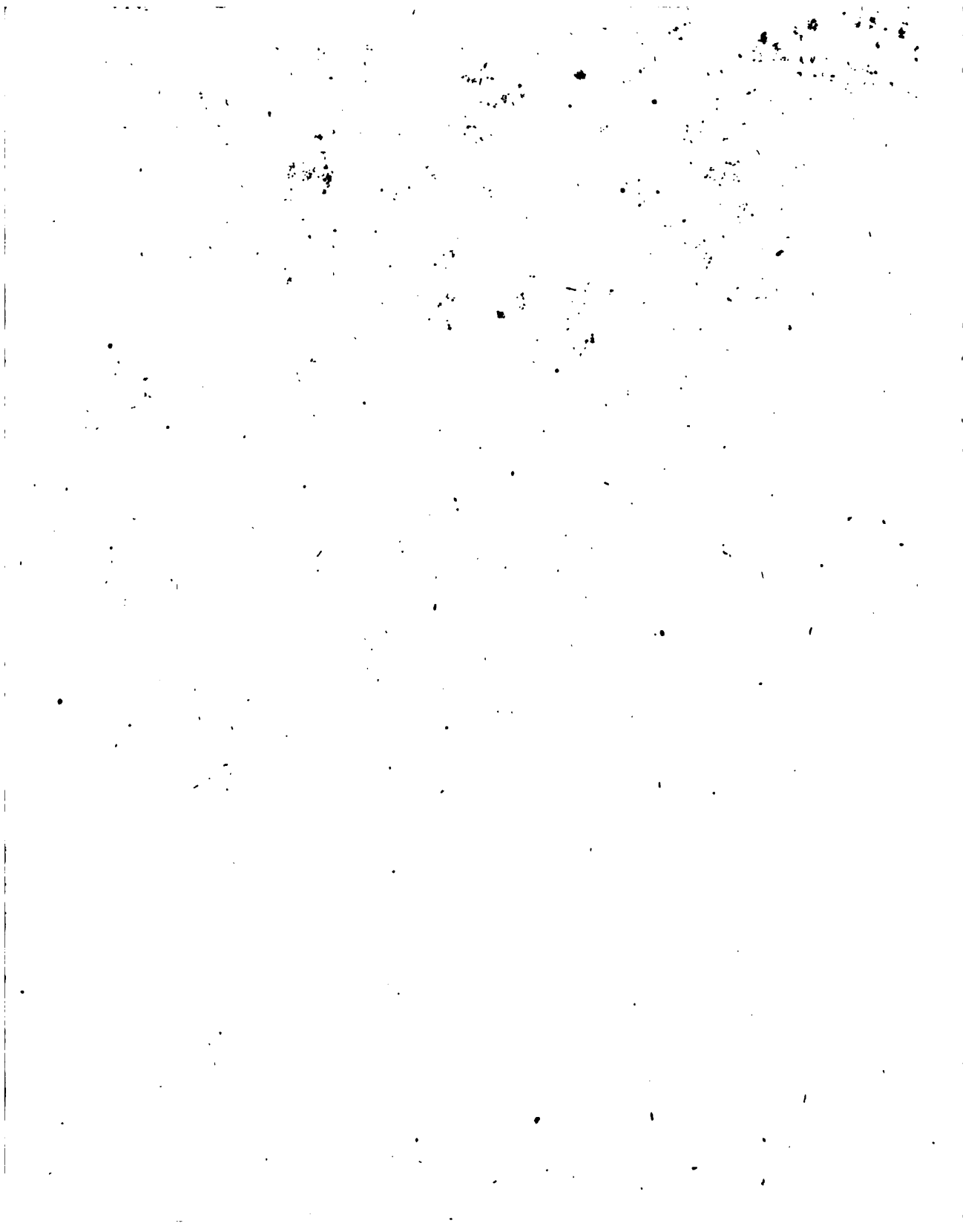

C. H. SOLTAU.

FINNI JOHANNÆI

EPISCOPI DIOECESIOS SKALHOLTINÆ
IN ISLANDIA,

HISTORIA
ECCLESIASTICA
ISLANDIÆ,

EX

HISTORIIS, ANNALIBUS, LEGIBUS ECCLESIASTICIS, ALIISQUE RERUM
SEPTENTRIONALIUM MONUMENTIS CONGESTA, ET CONSTITUTIONIBUS
REGUM, BULLIS PONTIFICUM ROMANORUM, STATUTIS CONCILIORUM
NATIONALIUM ET SYNODORUM PROVINCIALIUM, NEC NON
ARCHIEPISCOPORUM ET EPISCOPORUM EPISTOLIS, EDICTIS ET DECRETIS
MAGISTRATUUM, MULTISQUE PRIVATORUM LITTERIS ET INSTRUMENTIS
MAXIMAM PARTEM HACTENUS INEDITIS, ILLUSTRATA.

T O M U S II.

H A V N I Æ,

TYPIS ORPHANOTROPHII REGII

EXCUDIT GERHARDUS GIESE SALICATH,
MDCCLXXIV.

**P R I N C I P I
HÆ R E D I T A R I O .**

Quemadmodum altero abhinc anno primam historię hu-
jus ecclesiasticę partem **REGI AUGUSTISSIMO**
inscribere sustinui, ita hanc secundam, **TIBI, CELSISSI-**
ME PRINCEPS! dicare jam sustineo. Cui enim operis,
REGIS auspiciis cępti, continuatio majori jure inscri-
beretur, quam **TIBI**, cui, post **REGEM**, res
publica & ecclesia plurima debent.

Fateor equidem, **TE**, qua reipublicę bene ge-
rendę scientia vales, & quo verę religionis ac virtutis
studio teneris, dum, quod jam prę oculis est, histo-
rię ecclesiasticę Islandicę intervallum, animo perpendis,

nimis multa offensurum esse, ex quibus maxime deplorandam his temporibus, reipublicæ, ecclesiæ, omnisque publici & privati moris conditionem, non sine dolore agnosces. Attamen vicissim augurari liceat, T E, qui divinæ circa universum, resque humanas, providentiæ vias, pernoscis, non sine omni voluptatis sensu ista consideraturum esse, quatenus exoptatam illam religionis & regiminis publici reformationem, ita præpararunt, ut affirmari jure posse videatur, vix ac ne vix quidem locum huic esse potuisse, nisi ista præcessissent.

Cumque eandem cogitandi & agendi rationem, qua, divino adspirante favore, Augustissimi Majores T U I

infigne

infigne illud opus, innumerorum in subditos beneficiorum
utiqve maximum, olim peregerunt, rebusqve reipublicæ &
ecclesiæ desperatis medelam adtulerunt, in T E redivivam
ipsis rerum experimentis pridem comprobaveris, & indefessis,
qvas publicis commodis continuo impendis, curis & labori-
bus quotidie comprobes, singulari etiam jure hanc historiæ
partem T I B I ut propriam vere asseruisti. Unde spem
foveo certissimam, eadem eam benignitate a T E suscep-
tum iri, qva omnium bonorum in res publice utiles
conatus amplecti & promovere soles.

Quod superest, ardentissime voveo, placeat Deo
Ter Optimo Maximo T E quam diutissime servare, ut

REGI

REGI nostro **AUGUSTISSIMO, TUIS** con-
siliis suffulto, verum religionis & virtutis studium, publi-
camque, hoc auspice, salutem penitus statuminare, nobis
vero tanto pietatis virtutisque exemplo perfrui, detur.

Scribam Skalholti
die 4 Sept. 1773.

FINNUS JOHANNÆUS.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
ISLANDIÆ
PERIODUS III.

SECTIO III

Continens gesta Episcoporum Skalholtensium.

CAP. I.

De Arna Thorlaci filio.

§. I.

Arnas Thorlaci filius, natus Anno 1237 (a), primos adolescentiæ annos, cum amicis & cognatis, nunc literis, nunc operibus mechanicis operam navans, (ingenio enim ad omnia docili præditus fuit) sæpissime autem cum Brando Abbate Thyckvabajensi transigit, cujus se informationi, literarum dulcedine captus, totum tradidit. Deinde a Sigurdo Episcopo sacro Diaconi officio inauguratus, tum artium mechani-

---

(a) Ex celeberrima Oddensium gente oriundus, quippe Jonæ Lopti ex filia pronepos. Conf. *Vitam Arnæ* satis prolixam, nec inepte, sed ut videtur, a viro quodam Ecclesiastici Ordinis, non multo post ipsius tempora conscriptam, ex qua hæc mutuati sumus.

mechanicarum exercitio, tum literarum scientiarumque studio animum corpusque exercens, eminentioris indolis signa exseruit. Quapropter Brandus cum impotente fere amore complectens, a se divelli noluit: unde etiam Anno 1262 in Norvegiam insula potiturus transiens, illum sibi comitem adscivit, indeque in patriam revertens secum reduxit, ipsiusque fideli opera & famulatu, quoad vixit, usus est (a).

§. 2.

Anno 1264 cum præcocia nimis fata Brandum demessuerant, Holanæ curiæ cives Arnam Skalholtum ad Sigurdum ablegarunt, rogantes, ut spectatæ quendam prudentiæ & pietatis virum viduatæ diocesi præficere vellet, qui haut ignarus, quantam in funere Brandi borealis quadrantis incolæ jacturam fecerant, habita de re tanti momenti debita deliberatione, tandem ex Optimatum consilio, ipsum Arnam, ut defuncti Præsulis Amanuenslem & intimam familiarem, cui ideo Ecclesiarum status notissimus esse potuit, sacerdotio initiatum, vacanti sedi, usque dum ordinarius Præsul cathedram adscenderet, præfecit, quo officio per integrum triennium summa cum gravitate & integritate functus est; cujus specimen potissimum in causa Oddi Diaconi cujusdam valde pecuniosi, edidit: Huic virgo quædam, Gissuro Comite nuptiarum conciliatore, desponsata fuerat, sacrisque nuptialibus adornandis certum tempus destinatum erat; Quod ubi Arnas audivit, tale conjugium severe prohibuit, Henricum & Brandum Holanos Præsules, conjugium cunctis sacri Ordinis viris interdixisse prætendens; cumque Comes hæc susque deque ferens, nihilo minus nuptias celebrari curaret, Arnas extemplo, non tantum Oddum, sed ipsum etiam Comitem cum reliquis omnibus qui nuptiis interfuerant, excommunicavit, templaque occludi iussit. Paulo autem post in conventu quodam, Comiti vehementius de hac re secum exposulanti, veteraque & nova exempla producenti, Arnas Pontificis decreta & potestatem opponens, ut Oddus uxore jure jurando repudiata,

---

(a) Maximam hujus hyemis partem Brandus in aulis Regum Norvegiæ Haconis & Magni transegit, quod Arnæ in Regis Magni notitiam perveniendi, ipsiusque gratiam & favorem sibi conciliandi, quo, quamdiu Rex in vivis fuit, usus est, peropportunam præbuit occasionem.

repudiata, cum Comite & universis convivis, absolutionem supplices petere, tandem obtinuit (a).

§. 3.

Anno 1267. Hacon Nidarosienſis Jorundo Holanam Cathedralē aſcendenti, Skalholtinæ diœceſeos, ob Sigurdi ægrimonia & ſenio conſecti debilitatem, inſpectionem commiſerat; ille autem Arnam ipſi Co-adjutorem dedit, qui mox anno ſequenti in Sigurdi locum ſublectus, in Norvegiam transfretavit. Sed Jonas, qui Archicathedralē nuper aſcenderat, ipſum præteriens, Thorieifum quendam eligi curavit; Hoc autem paulo poſt mortuo, Arnæ electionem confirmavit, ipſique 3 Cal. Junii, Skalholtienſium Præſuli ordinato, in ſingularis amicitia documentum, Decretalia cum Apparatu dono dedit.

§. 4.

Anno 1259 Arnas Cathedralē Skalholtienſem calcare incipiens, ex templo Clericorum & Laicorum conventum habuit, in quo Archiepiſcopi Conſtitutiones, ſequentes continentes articulos promulgavit:

1) *In Miſſa, dum caro & ſanguis Domini elevatur, quicumque ſublatis manibus in genua procumbito, ut &, quando ad agrotos defertur.*

2) *Matrimonium, niſi prævia trina in templis proclamatione, inire, nemini licitum eſto.*

3) *ſcortatoribus, niſi concubinis aut penitus repudiatis, aut in thori conſortium legitima copulatione adſcitis, Corpus Domini interdicitur.*

4) *Templa omnia, eorumque latifundia Epifcopo traduntur.*

5) *Nemini res inanimatas elocare licitum eſto* (b). Tres primos Articulos incolæ in leges referri non recuſarunt, ſed poſtremi duo minus accepti fuere.

A 2

§. 5.

(a) Quanti noſter fuerit factus & audacia, vel inde patet, quod nondum Epifcopus factus, ſed tyro adhuc & ſacerdotio nuper initiatus, ipſum Comitem, virum ſummæ auctoritatis, una cum pluribus Magnatibus, ob tantillam rem, nondum publice in leges relatam, excommunicare auſus fit.

(b) Hæ Conſtitutiones in *Juris Eccleſiaſtici Recentioris* cap. 44. leguntur.

§. 5.

Primam deinde per Quartam Australem eodem autumnō visitationem adornans, minora & pauperiora pleraque templa suæ potestatis fecit, sed qui majora aut ditiora tenebant, de jure suo haudquaquam cedere, & ne possessionum aut reddituum quidem rationem Præsuli reddere, voluerunt.

Anno 1270 litem de præbendarum ecclesiasticarum jure renovare cœpit, primumque Ketillum Lopti filium feudi Hytdalensis injuste detenti, accusavit, qui, etsi initio deditionem abnueret, tandem tamen Episcopi minis, quem ad anathematis fulmen sibi impingendum in procinctu stare cernebat, permotus, ad consuetum domicilia mutandi terminum, cessurum se promisit, ea tamen conditione, si Regi id justum æquumque videretur, cujus etiam judicio, modo ab Archiepiscopi sententia non discreparet, staturum se Præsul pollicitus est. Hoc Ketilli exemplum plures imitati sunt. Præfinito tempore Præsul Abbates Olaum Hiorleifi Helgfellensem, & Runolfum Olai Videjensem, cumque illis Presbyterum quendam Thorgrimum Magni filium ad prædium Hytdalense suo nomine recipiendum misit; Qui, cum re infecta rediissent, Ketillum, ipso Thorlaci festo anathematis fulmine percussit; Quo anno sequente, quorundam intercessu, sibi suisque posteris omne fundi jus & dominium, ni Regi & Archiepiscopo aliud rectius visum foret, abjurante, proque promissi violatione satisfactionem, ex ipsius Episcopi sententia, stipulante, tandemque prædium cum universis possessionibus & pertinentibus tradente, lis in præsentiarum sedata fuit. Pari, aut non dissimili omnino ratione, controversia de nobili prædio Odda hac vice sopita est.

§. 6.

Cum autem Satrapa Regius Rafnus Oddi & has Episcopi exactiones, & civium nullius criminis convictorum excommunicationes injustas esse, citraque Regis consensum & voluntatem fieri contestaretur, reliqui templorum patroni Archiepiscopo, quibus conditionibus præbendæ hæ primo legatæ fuissent, ignotum esse; si vero de re tota recte informatus fuerit, ab incepto omnino destitutum, contententes, in sententia persistebant. Præsul autem & hæc verba, non ex Regis, sed mendacis

Rafni

Rafni ore fata esse: Et præterea Legibus Canonicis cautum esse, ne laïcis possessionum sacris usibus destinatarum dispensatio concederetur, eaqve tantum in quovis contractu, quæ legibus & honestati non inconvenientia reperirentur, servanda & implenda, reliqua autem, ut nullius pretii abroganda & rejicienda esse, dixit; quæ tamen plerique, ut minus grata, surdis auribus excipiebant. Eodem anno, Orientalem Quartam visitans, omnia hujus generis latifundia, (præter Thvottaënse & Hallormstadenſe, quæ Thorlacus Sanctus Episcopis quondam subjecerat) suæ potestatis fecit. Sub hyemem domum reversus, templum ædesque prædii episcopalis ruinam minitantes, refici curavit, quo, alioque sumtu, ingentem æris alieni summam conflavit, quam sero aut nunquam solvit.

§. 7.

Hinc multa priorum Episcoporum statuta, ut nimis rigida, mitigare cœpit, ex. gr. Infantes, qui sine baptismo decesserant, ut profani & proscripti a Sanctorum requietorio, huc usque procul sepulti fuerunt: Ille autem de eorum salute non omnino desperans, proxime cœmiterium eos jussit recondi. Mulierum, quæ aut in partu, aut ante solennem in Ecclesiam introductionem expiraverant, funera non templo inferri, sed in sepulcreto condi licuit; Ille autem, modo mulier cereum tenens, funus præcederet, templo inferri permisit. Puerperas moribundas, clericis invisere, earum confessiones audire, absolutionem impertiri, extremæque unctionis participes facere, concessit, quod antea, ut illicitum, ab Episcopis prohibitum fuerat (a).

§. 8.

Anno 1271 novus Legum Codex, jussu Magni Regis per Sturlam Thordi & Thorvardum Thorarini conscriptus, ab iisdem, quibus Indridus Boggull adjunctus erat, Islandis fuit commendatus, qui tamen non totus statim obtinuit, sed tantum Liber primus de fori judicialis constitutione tractans, & secundus, qui mutuam Regis & subditorum obligationem continet, cum duobus Capitibus Tituli de hæreditatibus agentis, ab incolis hac vice recepti sunt.

A 3

Eodem

(a) Hæ Constitutiones in *Juris Ecclesiastici Recentioris* cap. 44. leguntur.

Eodem anno Præsul Regi & Archiepiscopo præsentam controversiæ de præbendis statum, per literas significavit, Regis in ea re favorem & auxilium expetens. Cui Rex Anno 1272, additis epistolæ pretiosis donis, humanissime respondit, expetitum favorem & auxilium promittens, modo Præsul leges, quas Rex Islandis miserat, ab iis recipi curaret; Persvasum enim sibi esse, ipsum hac in re plurimum posse; tandemque, ut ad se venire non gravaretur, oravit. His ille literis acceptis, ut Regiæ voluntati satisfaceret, omnem movit lapidem, effecitque, ut totus codex, præter reliquum de hæreditatibus titulum hoc anno communibus suffragiis approbaretur, quo factò in Norvegiam extemplo transiit, a Rege perhonorifice exceptus

§. 9.

Hac tempestate, Sighvatus Lande, Canonicus Nidarosienſis Arnæ Episcopo in paucis amicissimus, Romæ egit, qui ipsi a Gregorio X. triginta causarum, ante ad Episcopi dispensationem non pertinentium, solutionem expetivit. Hic in Norvegiam rediens, Bullam Pontificis, qua Generale Concilium Lugduni ad Cal. Maji Anni 1274 habendum, indicabatur, secum attulit, ad quod totius christianismi Archiepiscopi, Episcopi, aliique Proceres Ecclesiastici evocabantur. Arnas vero, qui tantum comœtuum ex Islandia, ut ad tam longæ profectioſis sumtus tolerandos sufficeret, secum non attulerat, cui nec temporis ista angustia in Islandiam, ad hæc, aliaque negotia quæ ipsius præsentiam omnino exigebant expedienda, reverti permisit; Sighvatum, consentiente Archiepiscopo, suas in Concilio vices acturum, substituit, (a) patriam data occasione revifurus.

§. 10.

(a) Anno 1274 Gregorius X. Concilium Lugdunense 2 celebravit, cui interfuerunt Cardinales Metropolitanæ & Episcopi 500. Abbates & Prælati 1000 fere, Jacobus Arragonum Rex & complures Regum & Principum Oratores. Inchoata Synodo, expolitæ concilii convocandi causis, actum fuit: de Decimis reddituum Ecclesiasticorum in subsidium belli sacri concedendis; de Concordia inter Ecclesiam Græcam & Latinam, præcipue in Articulo de Processione Spiritus Sancti; de Disciplina ecclesiastica, de loco & modo eligendi Pontificem Romanum; de pace inter Christianos Principes constituenda. In hoc Concilio Arnæ Schalholtenſis Episcopi vices egit Sighvatus Lande Canonicus

§. IO.

Anno 1273. 3 Cal. Julii, quæstionibus Islandorum de præbendis litigantium audiendis, Rex, Archiepiscopus, aliiqve Proceres magno numero Bergis convenerunt; Aderant etiam complures Islandorum, suam, suorumqve causam dicturi; Actoris partes sustinente Arna Episcopo; Rex, etsi suum esse, hac in causa judicis munus obire, contenderet, aliud tamen quam gregarii cujusdam Assessoris vicibus fungi, aut auscultantis auditoris instar adesse, ab imperiosissimo Archiepiscopo obtinere non potuit, quam conditionem ut sua Majestate indignam, Rex, qui miti & placido præditus fuit ingenio, respuens, ex suis, Audinum Hesta korn & Haconem Thoreri Archiepiscopi filium, illum Juris Civilis, hunc Ecclesiastici, peritissimos, præmonitos, ut quantum in iis esset, caverent, ne laici graviore actione aut censura premerentur, suo loco adesse jussit, qui tamen, ut eventus docuit, parum vel nihil efficere potuerunt.

§. II.

Archiepiscopo itaqve pro tribunali sedente, controversia de prædio Odda, ut omnium nobilissima & maximi momenti, prima in arenam producitur, hac enim pro arbitrio expedita, reliqvas sua sponte aut minore negotio casuras rebantur. Prodiens itaqve Arnas Episcopus, *Sighvatum Halfdani, ejusqve fratres, coram Deo & Archiepiscopo, quod templum Oddense, Divo Nicolao sacrum, ejusqve bonorum usum fructum, contra leges divinas, in sua potestate teneat, sibiqve lucro usurpet, accusat, postulatqve ab Archiepiscopo, ut sibi suisqve successoribus, legitimis Skalboltensibus Episcopis, hujusce templi & prædii patronatum, ejusqve bonorum dispensationem adjudicet.* Idem etiam Einaro Vatnsfiordensi, aliisque

---

Canonicus Nidarosensis, vir primariæ dignitatis & non vulgaris eruditionis. Scripsimus equidem supra Tom. I. pag. 444. Eilifum Korti has vices Arnæ Episcopi egisse, quod quædam exemplaria Manuscr. *Vite Arnæ* innuunt, sed cum Arnas in Norvegia 1273 agens Sighvatum absentem, tunc enim Romæ fuit, ad hoc mandato intruxerit, hæud est vero dissimile Archiepiscopum secum duxisse Eilifum Korti, ut si Sighvatus ab itinere quocunqve modo impediretur, Eilifus præsto foret, qui vicibus Skalboltensis non desisset.

aliisque laicis, crimini dedit. Adhæc Sighvatus & Einarus responderunt: Prædia quidem hæc de quibus jam disceptabatur, a suis majoribus, templis donata & attributa fuisse, sed ea conditione, & cautione adhibita, ut eorum posteris, ipsius templi ejusque bonorum mobilium & immobilium patronatus jure semper gauderent, & usum fructum sibi haberent, modo templa, eorum utensilia & ornamenta sarta tecta servarent, personas ecclesiasticas, sacris in templis peragendis destinatas debito modo sustentarent, unumque aut alterum pauperum, gratis alerent; cum itaque hæc jura legitima hereditate ad se sint devoluta, prædictæque conditiones a sua parte inviolatæ servantur, ab Episcopis minime rescindendas, sed illis, firmiter standum esse. Regessit Præsul: Leges divinas (sic enim Jus Canonicum nominabant) propriæ Laicorum interpretationis non esse, sed genuinum earum intellectum esse, omnia templa cum quibusvis suis bonis Episcopi dispensationi unice subesse, a Laicis autem, sine præsentis animæ periculo non posse contrectari. His utrinque dictis, Archiepiscopus Arnæ Præfuli ejusque successoribus horum templorum patronatus jus, plenumque dominium adjudicavit, Laicis autem omnem eorum dispensationem, additis gravissimi anathematis minis interdixit, Factum hoc fuit, Bergis, 9. Cal. Aug. 1273. (a) Quæ sententia in Oddenses & Vatnsfiordenses lata, aliorum ita animos & audaciam fregit, ut jure, quod in talia prædia habere sibi visi sunt, in præsentiarum decederent. Sighvatus autem, ne oleum & operam omnino perderet, Cathedralam Skalholtensem rei pecuniariæ 240. Joachimicorum valorem æqvantis, quam ipsius avus Sæmundus, fratri Paulo anno 1194. mutuo dederat, postulavit; sed cum Paulus fratri decimas quasdam ex villis in parœcia Oddensi sitis, ex quibus usuram caperet, usque dum ipsa fors solveretur, oppignorasset, Archiepiscopus ducto accurate calculo mutuatitiam pecuniam prius decennii decimis repensam fuisse, jam vero Sighvatum ejusque cohæredes sexaginta annorum decimas, quæ 1440. Imperialium pretium æqvarent, Skalholtinæ Cathedralæ debere, pronuntiavit; quod debitum Præsul ex liberalitate, ut videri volebat, Sighvato totum remisit.

§. 12.

In patriam redux, frequentem Skalholti conventum habuit, in quo, ipso, ut & Rafno Oddi & Sturla Thordi adstipulantibus, Liber
supra

(a) Totam hanc sententiam ad calcem hujus capituli sub Litr. A. exhibebimus.

supra memoratarum legum de hæreditatibus agens, qui hæcenus in Islandia non obtinuerat, receptus tandem fuit. Hinc ineunte hyeme, visitationem per Tractum Borgfiordensem instituens, ab Egillo Sölmundi filio, qui prædium Reykhollit tenuit, splendido excipitur convivio. Hunc, cum subdiaconus esset, ad eam, quam injussu Sigurdi Episcopi duxerat, & ex qua numerosam prolem susceperat, uxorem repudiandam, adhibitis anathematis minis, invitum coëgit. Cum hinc discederet, accidit, ut Gudlaugus quidam, Martinum Mauri filium, Abbatis Helgafellensis Procuratorem, in ultionem paternæ necis graviter vulneraret, cumque sanguinis quædam guttulæ ex vulnere ebullientes in Præfulis vestimenta deferrentur, in Gudlaugum, quod dignitatis suæ præsentia penitus neglecta, tantum facinus ausus esset, tantopere excanduit, ut eum sævissima exantata poena, longo post tempore, vix tandem in gratiam reciperet.

§. 13.

Anno 1274. Jonas Nidarosiensis Archiepiscopus, Andreas Osloënsis & Askatus Bergensis, Episcopi, concilium Lugdunense frequentarunt, annoque sequente Archiepiscopus inde reversus, statuta & conclusa quædam Concilii in Islandiam misit, quorum præcipua fuerunt: a) *Ut Clerici omnes, decimam reddituum partem per integrum sexennium in liberationem Palestinae contribuerent.* b) *Laici sacre militiæ nomen darent, seu ad liberandum Hierosolymas, & si Diis placeret, totam Palestinam a potestate Saracenorum, crucem assumerent.* c) *Omnibus qui propriis sumptibus & impensis hanc militiam susciperent, cruceque signarentur, Pontifex plenariam & perfectam peccatorum, quæ corde vere contrito confessi fuerint, remissionem, deindeque meritum mercedis æternæ promitteret.* d) *Omnes Cruce signatos, eorumque omnia, Pontifex in suam & Petri Apostoli tutelam & patrocinium susciperet.* e) *Episcopis injungitur, ut hos præ reliquis omnibus sibi commendatos habeant, eosque in omnibus justis & licitis rebus adjuvent.* Additæ etiam præterea aliæ non parvi pendendæ indulgentiæ. His acceptis, Præful primariæ fortis sacerdotibus, ut crucem prædicarent, plebemque ad dandas elemosynas instigarent, injunxit: Ministris Ecclesiasticis certum censum imposuit, Rusticis autem, ut aliquid etiam pro modulo facultatum penderent, persuasit: Ex templorum redditibus decimas solvi jussit: Certum præterea cujusvis septi-

manæ diem, sacris celebrandis, ad quæ populus felicem bello eventum a Deo exoraturus, spontaneamque oblationem viritum erogaturus, conflueret, constituit; Quorum nihil frustra fuit, nam quidam crucem assumerunt, quidam vero pecuniam in medium contulerunt, quæ, per ad id delegatos congregata, ingentem tandem summam effecit, eaque demum Anno 1279. in Norvegiam transmissa fuit.

§. 14.

Anno 1274 novum *Jus Ecclesiasticum* jussu & consilio Jonæ Archiepiscopi adornavit, qui in sequentis anni generalibus Comitibus, paucis tantum capitibus exceptis, seu ad Regis & Archiepiscopi confirmationem rejectis seu comperendinatis, approbatus fuit; De quo a Magnatibus Rex Anno 1275. per literas certior factus, (a) anno proxime subsequente rescripsit, monens rogansque, ne Jus Ecclesiasticum, nec ullæ aliæ Constitutiones, se inconsulto in leges referrentur; eas enim condere suum & Archiepiscopi, non vero cujusvis alius opus esse, severe simul prohibens, ne a subditis vel obolum quidem præter constitutum censum exigi paterentur; Spontaneas autem elemosynas cujusvis arbitrio interim permisit;

Episcopus

(a) Harum literarum initium exstat in Codice membraneo Bibliothecæ Magnæanz in Quarto No. 175. reliqua forte perire. Sed cum initium illud nomina Procerum tunc degerunt sistat, operæ pretium erit illud hic legisse. Ita vero sonat: "Virduligum herra sinum magnúsi kóngi hinum kórúnada senda árne biskup í skálaholli oc hrafn bóndi. Þórvarðr bóndi. Ásgrímur bónde. Sturlla laugmadr. Þignatr bónde. ellindr bónde. oc aull hirdin sù sem í skálaholltz biskupsdæmi er. qvediu gudz oc sína skylliduga þiónuztu. Vier vilium ydr kunnigt giora at kristinsdóms bálk þann sem sam ydr (*lego samidr*) var til íslands med rádi virduligx herra íóns erki-biskups. haufum vier med samþykkt alþýju í skálaholltz biskupsdæmi laugtekid á almennelegu þingi í laugriettu. oc sá skal standa þar til Þer og herra erkibiskup í nidaróse hafid honum audruvílf skipad. ef ydr . . . . ." Id est: *Domino suo illustrissimo Regi Magno coronato, Arnas Episcopus Skalbultensis, Hrafn Bondo, Thorwardus Bondo, Asgrimus Bondo, Sturle Legifer Sigvatus Bondo, Erlendus Bondo, & omnes aulici in diœcesi Skalboltina constituti, salutem Dei & suam ac officiorum debitum mittunt. Notum vobis facere volumus quod nos Titulum illum Juris Ecclesiastici, qui in Islandia conscriptus fuit, a consilio Reverendi Domini Jonæ Archiepiscopi cum plebis in diœcesi Skalbultensi consensu, in comitiis universalibus intra dicasterium in leges referri fecerimus, quod (jus) eo usque valebit, quo Vos & Dominus Archiepiscopus Nidarosiensis illud aliter constitueritis, s; Vobis . . . . .*

Episcopos enim non tantum domesticos, aliosque suorum a censu & pensionibus, quas hactenus solvere consueverant, immunes esse velle, sed etiam plebi nova tributa & exactiones imponere, Satrapæ ad Regem perscripserant (a). Archiepiscopus autem contra, Episcopis, ne vel minima quidem in re Regiis cederent, aut de suo & Ecclesiæ jure remitterent, per literas severe mandavit.

§. 15.

Utræque literæ, Regis & Archiepiscopi, Episcopis nostratibus, nuptias quasdam Modruvallis in tractu Ejsiordensi una cum reliquis Magnatibus sua præsentia cohonestantibus, redditæ fuerunt. Quibus Arnas extemplo ad Regem rescribens, respondit: *Jus Ecclesiasticum a se compositum in leges relatum esse; & deinde in Norvegiam ad Regis & Archiepiscopi confirmationem acquirendam transmissum fuisse, factum infectum fieri non posse, subinnuens* (b). Adjecit deinde quædam de regimine & statu Reipublicæ, ajens: *etsi unius in reliquos omnes imperium populo minus expedire videretur, Rofnum tamen Oddi aptissimum & dignissimum esse, cui Summa rerum deferatur, Jonam Nomophylacem prudenter se gerere, Sturlam autem, minore, quam presentis status ratio posceret, auctoritate uti, aut præditum esse: Hos, licet inter se non satis concordessent, Regi tamen omnes debitam fidem servare; se quidem cum omnibus illis, excepto Thorvardo Thorarini satis hactenus concordare, cujus tamen discordiæ invidiam a se removere velle visus est; Thorvardus contra, de Episcopi rigore & de rebus ad eum nihil pertinentium curiositate conqvestus, pterisque pro-*

B 2

vinciarum

(a) Nova illa tributa, quæ Rex hic indigitat, fuerunt non tantum decimæ Saladinæ, sed etiam tributa seu pensiones, quæ jam ultra quam antea moris fuerat, in sustentationem pauperum a plebe poscebantur: Quondam enim ex præscripto antiqui Juris Ecclesiastici quivis paterfamilias trium tantum dierum, quorum jejunium sanctissime observandum fuit, totius familiæ cibaria egenis pendebat, quales fuerunt: festum omnium Sanctorum & bini dies quatuor temporum, quæ hyeme, sc. tempore Adventus & Quadragesimæ, incidunt. Vid. *Juris Ecclesiast. Antiq.* cap. 15. Sed alios tres Arnas prioribus adjecerat, qui fuerunt festum Soteriorum, Divi Olai, & Sanctæ Virginis; quibus tandem Denarius Petri accessit.

(b) Ea quæ sequuntur quædam exemplaria *Vite Arnæ Episcopi* ad Annum 1277 referunt. vid. §. seqv.

vinciarum administrationem, ni omnia ad Episcopi nutum fierent, qui omnia solum ex sua libidine dirigere vellet, arduam fore, dixit. Hac enim tempestate Thorvardi & Præfulis dissensiones maxime viguerunt, quarum causa & origo fuit Episcopi polypragmosyne, qui rusticos quosdam, in quos Thorvardus animadvertere statuerat, defendendos suscepit, tandemque, ut Thorvardi vires frangeret, perfamiliari excommunicationis gladio pugnare cœpit (a).

§. 16.

Anno 1277 Regii Legati, Indridus Boggull & Nicolaus Oddi Islandiam intrarunt, qui provinciam peragrantes maximo verborum pondere, minisque, quam unquam antea factum fuit, gravioribus, Regis negotia prosequerentur. Illos qui a Nomarchis & Præfectis Regis in causis civilibus ad Episcopos provocaverant, ut seditiosos & contumaces Regionum mandatorum transgressores plectendos pronuntiantes. In recentiore autem Jure Ecclesiastico victualium pensionem plebi injunctam severe prohibebant, solam sacrorum festorum, jejuniorum & disciplinæ ecclesiasticæ curam & dispensationem pro Regia concessione Episcopis relinquentes. Licet autem Rex & Episcopus hanc de Jure Ecclesiastico controversiæ ferram animose inter se reciprocarent, non tamen obstetit, quin optimus Princeps pervicacem Præsulem donis, ab Indrido perlatis, demulceret; Quæ hic, remisso eqvo generoso, compensasse sibi visus est (b). Sequente anno Indridus & Nicolaus reliquum Insulæ eodem modo percurrentes, in contentionem quandam cum Clerico quodam inquieti ingenii & incautæ lingvæ, sed magni roboris, ad trajectum fluminis Olvifa inciderunt, qui ad Episcopum pervolans, sarcinas suas in profundum fluvii projectas fuisse deplorat, deque illata injuria acerbe queritur. Præful

(a) Regis & Archiepiscopi literas huc pertulit Adalbrandus Presbyter, vir doctus & magni semper æstimatus, quem Arnas secum subsequenter hyssem perhonorifice habuit.

(b) Huc quædam exemplaria *Vite Arnæ Episcopi* referunt, ejusdem epistolæ partem posteriorem, §. præced. commemoratam; tunc etiam Episcopus inter alia scripsit: " Lögm þátrum þeim sem lögtekner voru fyrir tveim vetrum atla ec hvörgi meir fram at " hállda enn hófi gegner. " Id est: *Titulus juris ante duos abhinc annos in leges relatos, ultra quam fas est, non urgebo.*

sed autem, ne sacri Ordinis viro deesse videretur, utque suam etiam in Regios animositate & auctoritatem omnibus monstraret, Legatis acutissimum excommunicationis telum intencat, ni juramento præstito absolutionem supplices peterent, quam illis conditionem respicientibus, justamque subsuiffe causam regerentibus, cum Sacerdos scrinia Regia, Diplomata, aliaque magni momenti continentia in fluvium immittere conatus fuisset; Hoc tandem pacto lis sedata fuit, ut Sacerdoti sex uncii satisfacerent, & injurati absolventur (a).

§. 17.

Statu Regni Norvegici hac tempestate etfi ab intestinis seditionibus & bellis civilibus liber fuit, valde tamen turbulentus ob Ordinum dissensiones. Rex Magnus, qui tunc temporis Norvegis imperitavit, fuit Princeps moderatus, justus, pius, pacificus, Juris Civilis instaurator diligentissimus, cœnobiorum, templorum, monachorum, clericorum patronus indulgentissimus: Quæ Regiæ virtutes, superciliosæ Monachorum & Clericorum turbæ, quorum Archiepiscopus Nidarosiensis Jonas coryphæus & antesignanus fuit, stimulos adeo addiderunt, ut quo majora Rex ipsis concederet, eo majora expeterent, sibi que assumerent; In quibus modestissimus Rex connivit, quoad salva Majestate potuit; Tandem vero, cum non solum leges politicas pro arbitrio condendi, aut a Rege conditas rejiciendi, sed & ipsos Reges eligendi & creandi, auctoritatem sibi arrogarent, Rex eorum factum non ultra tolerandum ratus, favamque discordiarum & seditionum, quæ impendere videbatur, tempestatem averfurus, anno 1277. postquam multum temporis in liti- bus & controversiis sedandis triverat, Ordinum Regni Tunsbergæ frequentem habuit conventum; in quo, de jure Regem eligendi, ut & leges Canonicas ferendi potestate, inter ipsum & Archiepiscopum quadam- tenus transactum fuit; cujus idcirco *Transactionis* hic mentio facienda videtur,

B 3

(a) Hinc patet, non tantum factus Clericalis, quod vulgaris quidam Sacrificulus Regiis Legatis in tantillo cedere nollet, sed etiam Episcopi ambitio & contumacia, qui ex *Juris Ecclesiastici* cap. 38, excommunicationis pœnam Regiis intencavit: Ibidem enim quibusvis, Clerico aut Canonico molestiam creantibus, anathematis pœna injungitur.

videtur, quod ea deinde Islandi pro lege usi fuerint, adque eam sæpius suas controversias revocaverunt (a). Hinc Novum illud ab Arna Episcopo conditum *Jus Ecclesiasticum*, quamdiu Rex Magnus superstit, in Islandia sine controversia obtinuit.

§. 18.

Eodem hoc anno, Archiepiscopus ad utrumque nostratum Præfulem literas dederat, quibus præter alia continebatur, ut Bergis Norvegorum, Concilio Nationali, quod ibidem celebraturus foret, interfuturi post biennium se sistant, antea tamen ossa Oddi Thorarini absolvant: Qua de re, Episcopi anno 1278 in tractu Skagafjord collocuti quidem sunt, & licet Arnas ad exsequendum statim mandata paratum se ostenderet, Jörundi tamen tergiversationibus factum est, ut res hac vice dilata fuerit, quæ anno sequenti tandem perfecta est (b).

§. 19.

Anno 1279 Rafnus Oddi, qui biennium abfuerat, Vexillarii interea dignitate auctus, ad totius Islandiæ Præfecturam; Thorvardus vero Thorarini filius, & Lodinus de Bakka ad Nomothesium Islandiæ redierunt. Hi Arnæ Episcopo literas Regis tradiderunt, per quas ipsi significabat, Jonam Archiepiscopum centum dierum indulgentias, omnibus, qui pro anima Magni Regis, Reginae, eorumque liberorum quotidie orarent, dedisse; id enim ipse Pontifex omnibus Regni Episcopis antea injunxerat. Literis Rex binas vini amphoras, aliaque sacris celebrandis necessaria addiderat. Alteras ab Archiepiscopo etiam accipit literas, qui severe monuit mandavitque, ne Regiis latum quidem ungvem cedat, sed templorum & Cleri Privilegia, quæ sub statu Aristocratiae habuissent, ut

(a) Transactionem istam vid. supra Tom. I. pag. 386 sqq.

(b) De Oddi Thorarini filii morte & causis, ob quas anathematibus percussus fuerat, vid. supra Tom. I. pag. 365 sqq. Sed de ejusdem absolutione infra Sect. 4. cap. 1. §. 5. 6. 7.

ut sulphuris (a), falconum (b), caliumque capturam, facta tecta eis conservanda curet.

§. 20.

(a) Islandia & nunc & quondam sulphure abundavit, unde tam incolæ quam peregrini mercatores, præsertim post inventum pyrii pulveris & machinarum usum, haud contemnendum lucrum perceperunt. Hinc anno 1561 Regis Friderici Secundi interdictum, ne sulphur exportetur, sed Stephano Lossio monopolium concessum, qui & juramento se obstringeret illud Havniam deportandi, ut ibi defæcetur; quod interdictum cum Hamburgenses susque deque habuissent, eorum naves ob hanc & alias causas in freto Öresundico anno sequenti detinebantur. Magnus quidam Jonæ filius de sulphuris fodinis litem movit, quam tandem ad Regem & Senatam detulit; de qua existat Rescriptum Regium, datum 17 Julii, 1592. Anno 1598 portus Eysafjordensis centum imperialium mercede elocabatur, qui sulphure expendendi erant; aut argento numerato. Existat etiam Christiani 4. editum de 27 Aprilis 1605, quo Enevoldus Kruse quindecim sulphuris lastas Hafnarfiordo exportare jubetur, & Privilegium, datum 1 Maji, 1606 quo Gregorio Brochenhusio & consortibus 15 annorum monopolium sulphuris Islandici conceditur, modo sesqui lastam defæcati sulphuris Regi quotannis tributis loco pendant. Simile quid etiam Fridericus 3. patri & filio Magni Nomophylaci & Gislao Magni diplomate Anno 1547. (Vid. *WORM. Epistol. Tom. 2. pag. 853.*) & 1665. 9 Februarii Gabrieli Marselio concessit, modo Regi quotannis 200 Imperiales solveret. Fridericus 4. duobus Fridericis Holzmanno & Sechmanno, anno 1724. 28 Junii idem renovavit, non tantum gratis, sed & certis adjectis Privilegiis. Et nostra tandem ætate Rex Fridericus Quintus privilegium hoc Societati Islandicæ clementissime concessit, cujus sulphuris depuratio & exportatio cum lucro haud spernendo adhuc exercetur. Conf. *Udteg af Poel Widalins Afhandling om Islands Optømt: Deo Regi & Patriæ pag. 223 199.*

(b) Falconum captura olim Archiepiscopo Nidarosensi in Islandia competiisse videtur, illi ad minimum jus falcones capiendi in fundis templorum sibi vindicabant, cum Codex Legum anno 1280 in Islandiam missus, falcones istos generosos inter Regalia per totam insulam soli Regi competentia numeravit, quæ lex & exinde valuit, quæ de re multæ Regum constitutiones agunt, ex. gr. Friderici Secundi de falconibus albis a Bucholtio conquirendis die 19 Maji 1579. Christiani Quarti de falconariis Anglorum die 16 Aprilis 1606. De falconariis Principis Auriacæ die 2 Januarii, & Regis Angliæ die 16 Maji 1624. Rescriptum ad Prospundiū de falconibus albis die 22 Martii 1634. Constitutio contra falconariorum in Islandia mercationem die 19 Apr. 1636. De captura falconum Mumio concessa die 13 Octobr. 1641. Friderici Tertii constitutio de sustentatione falconariorum die 28 Februarii, & interdictum, ne falcones exteis vendantur die 17 Maji 1662. Christiani Quinti Constitutio de falconibus Islandia exportandis die 19 Maji 1671, ut multas alias Regum & antiquiores & recentiores constitutiones taceam.

§. 20.

Eodem anno uterque Episcopus in Norvegiam transiit. Arnam Rex humanissime excepit, præterque munera vere Regia in eum collata, convivii honore non raro dignatus est. Anno 1280. Jonam Archiepiscopum prædictum Nationale Concilium celebraturum, Bergas venientem, Arnas sibi valde offensum invenit; Nam præterquam quod tantum ei honorem a Rege haberi, obliquis aspexit oculis, Ecclesiæ cum jura & privilegia in Regis gratiam prodidisse, calumniatus est; Tanta enim erat viri superbia, ut Episcopo Regis amicitiam omnino indecoram, eamque cum debito Archiepiscopo honore & obsequio nullo modo consistere posse judicaret. Sed cum Arnas ei se de objectis purgaret & persancte asseveraret, nihil hac in re a se peccatum esse, tandem ei reconciliatus est (a). Cumque hoc eodem anno Rex Magnus fatis concessisset, filiorum natu major Ericus, patri, ut in universo Norvegiæ Regno, ita etiam in Islandiæ dominio, successit, qui præstito prius juramento, a Jona Archiepiscopo & octo aliis Episcopis (b), durante concilio coronatus fuit; qua peracta solennitate nostrates in patriam reversi sunt.

§. 21.

Hoc anno novi Regis nomine Lodinus Leppus & Jonas Islandiæ Nomophylax homagium ab Islandis exigebant. Novum etiam *Legum Codicem* (nam Rex Magnus, rogatu Islandorum, ut ipse in proœmio fatetur, Islandorum leges denuo emendari curaverat, aut emendationi a se prius susceptæ ultimam limam adhibuerat) (c) secum adferebant, cujus

(a) Acta hujus Concilii vid. supra Tom. I. pag. 455 — 472.

(b) Hos tali ordine recenset Biographus Arnæ Thorlaci: Andreas Osloënsis, Jörundus Holensis, Erlendus Færoënsis, Arnas Skalholtensis, Arnas Stafangrensis, Narfus Bergensis, Thorfiinus Hamarensis, Marcus Hæbudeusis, jusjurandum autem, quod mitrata hæc capita Regi extorserunt, vid. supra Tom. I. pag. 399.

(c) Susceperat quidem antea Rex Magnus emendationem Legum Islandicarum, Codicemque ad normam Juris Norvegici a se emendatum ipsis Anno 1271 ut supra relatam est, transmiserat, qui, cum incolis minus grata quædam contineret, Regem rogaverunt, ut quædam ejus capita mitigari, quædam mutari aut expungi permittere vellet.

Denuo

cujus quædam capita, præsertim ea, quæ de criminalibus agunt, quidam ut intoleranda & utilitati publicæ adversantia reprehendebant; Præfules, præsertim Arnas, hunc Codicem haut pauca legibus divinis ex diametro opposita continere contendens, plebi auctor fuit, ut aut totum, aut saltem ex parte rejicerent. Adpropinquantibus itaque anni 1281 ordinariis comitiis, multitudo in partes discissa est: Primam factionem Episcopi & Clerus cum suis amicis & affectis, alteram Regii, tertiam Plebs effecit, quarum unaquæque, quod sibi minus placeret, scripto protulit. Quæ cum omnia publice recitata fuissent, Lodinus, cui bilis moveri cœpit, inauditam & nefandam fere esse Islandorum superbiam & temeritatem, quod potestatem legislatoriam solis Regibus competentem, sibi arrogare auderent, pronuntiavit, poposcitque ut sine exceptione totum Codicem adprobarent; Deinceps vero a Rege & Senatu mutationem humillime orandam. Prælecto postea publice Regio Diplomate, quo dictus Codex Islandis injungebatur, Regis iram contradicentibus minatus est.

§. 22.

Huic Præsul statuta & conclusa Concilii Bergensis opposuit, adjiciens quædam de honore & audientia Archiepiscopo ut spiritali patri debita: de Privilegiis, quæ Rex Magnus Ordini Ecclesiastico, severe interdicens omnibus suis successoribus ne ea invaderent, concesserat; tandemque antiquam illam Constitutionem memorans, quæ leges humanas divinis in omnibus cedere jubet, palam professus est, nunquam se ita ab ephippiis ad asinos descensurum, ut avitam & quasi per manus traditam libertatem tam turpiter prodatur. In hanc sententiam ab adstante multitudine pedibus manibusque itum est, dicentibus, cunctis intolerandum

---

Denno itaque ejus emendationem ad tenorem antiquarum Legum Islandicarum suscipiens, ante mortem supremam quidem manum operi adhibuit, sed non publicavit: Quod sibi relictum ejus filius & successor agendum suscepit, Codicemque hoc anno per ipsorum Nomophylacem Jonam, cui etiam suum ad ipsos Legatum Lodinum Lepp, homagii exigendi causa adjunxerat, transmisit.

randum omnino fore, si nul novis hifce, divinis legibus (a) quæ 35. anathemata, & juri humano, quod 40 crimina, quorum quodvis capite constet, contineant, obedientiam præstare. Leppus itaque, ut multitudinem ab Episcopo distraheret, nec in Archiepiscopi potestate situm, ut leges universales omnibus præscriberet, nec has leges justas & bonas esse, dictavit, aut si tales sint, non tamen ab Episcopis recte usurpari, illos enim foederationes ut gravissimum peccatum, quales etiam revera sint, taxare & prohibere, interim perfricta fronte easdem exercere, dum decimas ex virorum & mulierum ornamentis, domesticisque vilissimis quibusvis utensilibus exigere, & sane se plebis in talibus injuriis tolerandis patientiam non satis posse demirari; Cui Præsul verbis Innocentii Papæ respondit; Decimarum solutionem non esse foederationem, nec unquam animarum saluti posse nocere (b).

§. 23.

Post longam tandem altercationem Codex ab omnibus receptus & approbatus fuit, novem tantum Episcopi assensibus exceptis, quorum coryphæus fuit Loptus Helgonis, Præsulis sobrinus, quos omnes Leppus perduellionis reos publice proclamavit. Loptum vero præprimis, cui, ut bis perjuro, custodiam & carcerem Regis nomine indixit; Quod susque deque habens Præsul, Loptum in suo satellitio abduxit (c). Lodi- nus autem itineri Norvegico se accingens, omnibus, qui in leges jurare noluerant,

---

(a) Vel ex hoc solum capite discitur, *Jus Ecclesiasticum Jonæ Archiepiscopi*, quod Norvegis obtrusit, diversum fuisse ab illo, quod Arnas Islandis præscripsit, nam Jonæ illud 35 anathemata continuit, Arnæum vero cap. 38. tantum 12 enumerat, quæ tamen ab *Antiqui Juris Ecclesiastici* Patronis, suæ subservientibus hypotheti vulgo confunduntur.

(b) Sine dubio hic Innocentius est, ejus nominis 3, qui scripta duobus comprehensa tomis reliquit, in quorum posteriore Constitutiones & Decretalia continentur, quæ publicam mox auctoritatem acceperunt, quæque Jonas Nidarosensis Arnæ olim, ut supra retulimus, dono dederat.

(c) Loptus una cum aliis Anno 1272 in leges Magni Regis juraverat; Deinde 1277, quasi de Rege contumeliose verba fecisset, apud Indridum Boggul delatus, non tantum jure jurando semet purgare coactus est, sed etiam fidem suam Regi & Principi jurejuramento obligavit: quorum jam oblitus a Præsulibus partibus contra Regem stetit.

soluerant, ut coram Regis Tribunali sese purgaturi comparerent, dicam scripsit; Loptom vero compedibus constringi & avehi iussit, quod etiam factum fuisset, ni Rafnus Oddi, aliiqve Magnates semet interjecissent, quorum intercessione factum est, ut Lodinus Præsulem ad convivium invitaret, in quo tandem convenit, ut quatuor refractariorum iter Norvegicum se suscepturos, reliqui vero Regis iudicio se staturos, jure jurando promitterent. De multis autem, de quibus Rex & Præsul contendebant, ut inter eos æque dividerentur, pactum est. Reliqui vero Primates de quibusdam Codicis capitibus mutandis aut mitigandis supplices libellos ad Regem scripserunt, atqve ita inpræsentiaram, verbo amice discessum est.

§. 24.

Loptom autem Helgonis in umbra potentiae Episcopalis delitescens, Regia monita contempsit usque in annum 1283, quo demum in Norvegiam transit, Episcopo multum prolixèqve pro eo deprecante, ejusque protectionem non ex contumacia, sed per accidens quoddam dilatam tandiu & retardatam fuisse, obtendente; Quo id tantum obtinuit, ut non pro merito plecteretur; Non tamen Regem alloqui, multo minus in aulam venire permissum fuit, donec tandem Lodini Leppi & Thorvardi Thorarini intercessione factum est, ut Rex, remissa ira, exacto ante ab eo fidelitatis juramento anno 1287 ad suos revertendi veniam daret, quod Episcopo pergratum fuit.

§. 25.

Hac tempestate diffidia Præsulis & Asgrimi Thorsteini filii maxime flagrarunt; Hunc Præsul, quantum in ipso erat, ad summa quæque evexerat, & ut præturas Arnensensem & deinde etiam Rangarvallensem adipisceretur, commendaverat; Asgrimus vero, ut gratum se ob tot tantaque accepta beneficia Episcopo ostenderet, cognato ipsius Lopto Helgonis neptim ex fratre nuptum dederat (a). Quamdiu autem eorum

C 2

amicitia

(a) Asgrimus hic fuit frater Ejulfi Thorsteini filii, qui in prælio Thveraensi Anno 1265 occubuit, ejusque filia, sed Sturlæ Sighvatidæ e filia neptis fuit Borghilda, quam Asgrimus Lopto nuptum locavit.

amicitia duravit, reliquis graves & vix tolerandi videbantur. Sed tandem Asgrimus Episcopi imperiosum dominium non amplius ferens, acerbissimo ipsum odio cœpit prosequi, primoque ipsius carissimum cognatum, suum vero affinem Loptum Helgonis apud Indridum Boggul, tanquam de Rege contumeliosè locutum, detulit. Deinde anno 1282 iussu Regis ipsi dicam scripsit, tandemque, ut perduellionis convicti, omnia bona proscripsit, & Regio fisco adjudicavit. Præterea ab Episcopi domesticis, quos hic ab omnibus civilibus oneribus immunes esse voluit, tributa aliasque ordinarias pensiones, ut a reliquis laicis poposcit, quæ illi, reluctantè quidem Episcopo, inviti pependerunt. Idcirco Præful anno 1283 eum, non tantum repetundarum accusavit, sed etiam ob fiscoam capturam, & quod e mandato Regis jurisdictionem ecclesiasticam contra novum illud *Jus Ecclesiasticum* sibi sumeret, quo impediret legum divinarum progressum & valorem, quibus, ut contendebat Præful, Regiæ sive humanæ semper & ubique cedere deberent. Quæ ille surdis auribus excipiens, adversus Episcopum eo magis exasperabatur, ab ipso denique anathematis fulmine percussus.

§. 26.

Tandem Asgrimus 1285 prope Skalholtum in lethalem repente incidens morbum, absolutionem supplex petiit, quam non tantum, sed etiam honestam in sepulcreto Skalholtenfi, ipso Præsule, ab Ejulfo Asgrimi filio pretiosis donis delinito, exequias magnifice faciente, sepulturam nactus est. In eorum numero, qui funus Asgrimi Skalholtum deducebant, fuit Ormus Klangi Haukdalensis, cui Præful cathedralis sedis appropinquatione interdixit, ipsi enim hac de causa infensus fuit: Klangi Ormi patre Haukdalo Videyiam discedente, cucillumque accepturo, Ormus non tantum latifundium Haukdalense, ut indubium suum patrimonium occupaverat, sed & 6 vaccas & 60 agnas a Klango, Divo Martino Haukdalensium Tutelari dono datas, consueto domestico caractere signaverat; Oddo Præposito, cui Præful præbendam Haukdalensem attribuerat, invito & prohibente, qui ab Ormianis verbis, & tantum non verberibus male mulctatus, Præsulem injurias questum adit; Ille vero, ne suo muneri deesset, Ormo extemplo sacris interdixit. Quod Episcopi interdictum, virum pium & sacris assidue libenterque auscultantem, atque
animum

minum advertentem, summopere afflixit. Similem autem fortunam subire omnes Ormi sodales & amici coacti sunt, sed iste exinde Episcopo minus grata negotia facessere non destitit.

§. 27.

Anno 1282 Rex Ericus Jonæ Archiepiscopi fastum & arrogantiam amplius non ferens, Senatus Procerumque impulsu, non tantum Privilegia quædam Clero a majoribus concessa revocare, sed etiam Patris & Archiepiscopi pactionem annihilare aggressus est, quod in universo regno maximarum turbarum causa existit; Nam Archiepiscopus anathematis fulminum alioquin sat largus, iis jam non parcendum ratus, Regios, unum post alterum, diris devovit, quæ illi non tantum susque deque habuerunt, sed quantum in illis erat, par pari referentes, varias ipsi molestias exhibere non intermiserunt, quo tantum ei tædium crearent, ut unacum Asloënsi & Hamarensi Episcopis in Gothiam exulatum iret, ubi sub anni finem vitæ etiam finem fecit; Ejus autem affectu Regi tributa & census solvere contumaciter detrectantes, perpetuo exilio damnati sunt (a).

§. 28.

Anno 1283 Rafnus Oddi, qui anno priore Norvegiam petierat, & Erlendus quidam, ad Præfecturam Islandiæ revertentes, Regia Edicta attulerunt, quibus mandabatur, ut Præbendæ Ecclesiasticæ, quarum jus & dominium iusta hæreditate aut diutina usucapione penes laicos fuerit, jam vero ab illis injuste in Clericos translatum sit, veris dominis & possessoribus restituantur, idemque hosthac foret Jus Ecclesiasticum, quod Rege Hacone & Archiepiscopo Sigurdo ad gubernacula sedentibus viguisset; obnitentes autem ut perduelles plecti jubebantur (b). Quæ

C 3

ubi

(c) Vid. supra Tom. I. pag. 401. 404.

(b) Vid. supra Tom. I. pag. 402. In codice quodam pergameno admodum lacero & mutilo in Bibliotheca A. Magnzi in Quarto No. 174 initium cujusdam edicti occurrit, quod ad hunc annum referendum esse videtur: En illud: " Eirkr kóngr med " guds

ubi divulgari coeperunt, laici novum induerunt animum, dictasque praebendas, ductu Rafni, cui id negotii Rex dederat, repeterunt. Ingrato hoc atque insperato nuntio Episcopus primum haud leviter per-motus, recollecto mox animo, Runolfum Abbatem Verensem, quid sibi agendum, per literas interrogat. Qvi, ne ex pristina virtute & ardore animi, vel minimum remitteret, consuluit. Idem etiam eadem super re Jörundum Holensem consuluisse fertur.

§. 29.

” guds miskun oc hákoiñ hertugi syner magnús kóngs senda sýslumönnum sínuin
 ” oc handgeingnum mönnum oc aullum guds vinum oc línum á Íslandi qvediu
 ” gudz oc sína: Lof sie uorum herra iesu christo er aullum hlutum rædr ok stýrer
 ” at uer spyrium þau ein tíðindi til yðar um hrið er ós þicker harlla sæmilig vera
 ” at mestur þorri af almúganum er dygg ok oruggr kóngdóminum hlyðinn oc
 ” góðuilíadur vorum umbodsmönnum láttar ok samþycker sín í millum. sem gud
 ” hafí lof fyrir. þó at nockrer menn dragizt meir til epter biskupum enn tilheyrrer
 ” edur andrum þeim lærdum maunnum er lángra stund hafa gagnstæðiliger verit bæði
 ” kóngdóminum og suo yðr í margfældri áleitni ok margri óvdrkuæmiligri pint-
 ” íngu bæde í stórum hárpínnum oc mörgum andrum óheyrilígum hlutum. svo
 ” sein heyrast mun er fyrir retta dómara kann fram at koma. einkanliga í þeim
 ” nefndum hlutum. þó at marger sie adrer til. sem sýnizt opinbert, at rángliga er
 ” aftekit þeim góðum mönnum er sannliga hafa í setid epter logligri hefð þeirra ok
 ” þeirra foreldra ok meðr fögru skilordi gefit suo mörgum lærdum mönnum á huer-
 ” ium tólf mánuðum líkann kost sem forn er síðvenia á oc þeir játuðu er í sund-
 ” verdu háufðu þessar gráfer til sændar heilagri kirkio og sier til sálubótar suo sem
 ” her má síá at líker hluter fylgia meir fullkominne yfergirnd enn nauckurom rett-
 ” indum oc því er þat. . . . .” Id est: *Erius Dei clementia Rex, & Hacon Dux, filii Regis Magni, praefectis suis & juratis, & omnibus Dei & suis in Islandia amicis, Dei & suam salutem mittant. Domino nostro Jesu Christo omnium rerum moderatori & gubernatori laus sit, quod ea de vobis pridem inaudiverimus, quae nobis honestissima videntur, quod maxima pars vulgi fidelis, constans, imperio regio obsequens, in nostros praefectos benevola, & invicem concors inveniat, quare Deo laus sit, quamvis quidam plusquam fas est, inclinent in Episcopos & alios clericorum, qui tam imperii regii, quam vestrum, adversarios, multis vexationibus, multisque indignis tam ingentis multae pecuniae, quam aliarum rerum inauditarum irrogationibus, se diu commonstravere, ita ut palam fiet, si res coram iudice competente ventilata fuerit; nominata res praepriis tales sunt, quamvis multa alia adsint, ita in propatulo est, quod bonis illis viris, (praedia) injuste ademere, qui vi iustae eorum & parentum usurpationis illa tenuere, & tot clericis quovis anno talem conditionem ex pacto laudabili & antiquo more praestiterunt, qualem polliciti fuerant illi, qui haec dona in honorem sanctae ecclesiae & propriam sibi salutem contulerant; hinc igitur patet talis meram potius avaritiam quam vel juris speciem sequi, quare. . . .*

§. 29.

Ineunte vere anni 1284 in conventu, qui Brautarholci Kjalnesen-
sum institutus fuit, inter Præsulem & Rafnum de hac controversia di-
sceptatum fuit. Ille se Regis sententiam & animum ita intelligere affir-
mavit, quod eas saltim præbendas laicis injuste abstractas esse dicat, quas
ipsi ipsorumque majores continua serie a primo constitutore, adhibita
conditione, ne unquam abalienarentur, ad tempora Regis Haconis &
Sigurdi retinuerint & incoluerint; earum autem, quæ sine hac conditione
legatæ fuerint, jamque ex donatoris familia, venditione, dote, aut alia
permutatione transferint, quæve a legitimis dominis, Episcopis sponte
traditæ, aut quæ cœnobiis quondam legatæ fuerint, licet ea alio jam
transvecta sint: Tandem etiam earum, quæ Episcopi juris ante tempora
Haconis & Sigurdi fuerint, longe aliam esse rationem, neque talem
ullam in Edicto Regio mentionem fieri. Ad quæ Rafnus: Si Regis man-
dato reniti perseveraret, eodem cum ipso ac cum Norvegis modo sibi
agendum esse, sine ambagibus respondit. His debilitata Præsulis mens
adeo concidit, ut, quantum Deo debitæ obedientiæ non obsit, ne pu-
blica patriæ pax turbaretur, se in gratiam Regis, usquedum legitimus
Archiepiscopus cathedram Nidarosensem ascenderit, hæc toleraturum
promitteret. Rafnus contra, decimas ex omnibus Regis & Regni jam
factis futurisque possessionibus intra limites dioceseos Skalholtensis sitis,
Præsuli & templis solvendas, omniaque cathedræ jura, quæ ante Arnæ
adventum habuisset, fartatecta conservanda spondit. Quod sigillis
& subscriptionibus utrinque confirmarunt. Sed minus diutina pax fuit,
nam Præsul dictorum penitens, circumcirca emisit literas, quibus non
tantum pacta dissimulavit, sed & Clericos, ne præbendas ullave earum
bona laicis traderent, serio monuit & prohibuit (a). Nihilo autem secius
laici, Clericis invitis & prohibentibus, plurimas, de quibus contro-
vertebatur, præbendas, receperunt; Præsul vero cavillatoria pacti expo-
sitione utens, se eo minime teneri jactabat, in vocabulo tolerationis, quod
adhibuerat, frivolos quærens mæandros.

§. 30.

(a) Vid. infra ad finem capitis Litr. B.

§. 30.

Consueto tempore Ragnus cum Regiis Comitibus adiit, certiorque de Præsulibus tricus & ambagibus factus, Diploma Regium & Pactum Brautarholtense publice prælecta, communi omnium consensu in leges referri curavit; Quod audiens Præsul, novas eos & Privilegiis Ecclesiæ perniciosas leges introduxisse clamavit, ideoque in Comitibus a Magnatibus invitatus adesse recusavit; verebatur enim, ne si compareretur, eadem fata subire cogeretur ac Jonas Archiepiscopus Nidarosiensis, decimisque & redditibus privaretur, nisi omnino in leges Regias juraret. Sed cum ipsi a seclis de salvo conductu a Ragnone amplissime cautum esset, tandem semet stitit, iraque inflammatus, ipsos, *Statutis Concilii Bergensis ex diametro opposita in leges referendo, majorem excommunicationem meruisse dixit, addens præterea ipsos limites in Regio Edicto præscriptos non parum excedere, Cathedram Skalholtensem suosque domesticos antiquis Privilegiis privare, novis vero oneribus aggravare, decimis de Regiis possessionibus solvendis, ut & falconum captura in templorum fundis spoliare; Recens Jus Ecclesiasticum in novis Decretis fundatum impedire, cum tamen dudum ut leges divinae humanis in omnibus cederent, receptum fuerit: Regios jurisdictionem Ecclesiasticam contra jus & fas sibi sumere; Navigio cathedræ Skalholtensis liberum in Norvegiam transitum & mercaturam non concedi; Nidarosensi etiam Archi-cathedræ, antiquum Privilegium, sulphur falconesque, farina, aliisque rebus commutandi, interdici (a). Præterea de vadi-
moniiis pro templis eorumque possessionibus, quæ laici Clericis inuitis receperant, aliisque rebus controversis non pauca adjecit: Quæ, dum summo animi ardore & verborum pondere intonuit, Ragnus & reliqui conticuere, intentique ora tenebant.*

§. 31.

(a) Nostrates quondam agriculturæ operam dedisse, non tantum Historiæ & Annales, sed & hodiernum exstantia signa abunde testantur. Non tamen quotannis tantum frugum proventum terra tulit, ut externæ opis indigi non essent. Hinc Haraldus Sigurdi filius iis gratificaturus, quatuor naves farre onustas misit, qui Regi Norvego sese dedituri, ut copia farriis eis quotannis prospiceret, stipulati sunt. Cum ergo talis mercatura lucrosa valde esset, Archiepiscopi Nidarosenses, quibus odor lucri ex qualibet re dulcis fuit, sibi relinqui voluerunt, ut farinam Islandis adherent, falcones autem & sulphur rursus asportarent, quæ alibi magna sceneratione tandem divenderunt.

§. 31.

Ipso autem dicendi finem faciente, regressit Rafnus: *Perverse & irreverenter agere Præsulem, qui alios accuset, cum ipse reus sit: Laicos pactis non stetisse asseras, cum ipse ea prior ruperit; limites in Regio Edicto prescriptos excessisse, cum mandatis nondum satis fecerint, multas enim præbendas adhuc restare, quæ non sint receptæ; Tantum abesse, ut Ecclesie Privilegia imminuerint, ut sua facta tecta retinere non valeant: Clericos quidem jam in quorumvis possessiones impune involare prohiberi; sed id ex Edicto Regis fieri, cui soli leges & jura dare competat, ideoque excommunicationis minus aut patienter tolerandas aut nihili pendendas. Se itaque, nequis in talibus Præsuli pareat, Regis nomine severe edicere, ipsi autem ut debitam audientiam præsent, omnibus mandare, ni commertam penam exantlore velint. Quod de domesticorum immunitatibus, decimis, Privilegiis cathedræ Nidarosensis & falconum captura in templorum fundis Præsul questus sit, quondam veri speciem habere, Regius etiam pariter ac alios, Antiquo Jure Canonico stare, consentaneum sibi videri: Interim, cum hæc jura ad Regis potestatem devoluta sint, omnia ad ipsum referenda & ab ipsius clementia expetenda esse dixit. Tandem post longam altercationem, datis a Rafno pro præbendis earumque possessionibus, quas laici receperant, idoneis vadibus, & sufficiente præstita satisfactione, Pactum Brautarholtense renovari & confirmari placuit. Et ut Præsuli gratificarentur, ipse Præfectus Rafnus & Nomophylaces Sturla & Jonas cum eo, Regi supplicabant, ut decimas de suis possessionibus in Islandia solvi, Cathedras a tributis immunes esse, Navigio Cathedræ Skalholtensis liberum in Norvegiam navigationem permittere, tandemque, ut Lopto Helgonis in patriam redeundi veniam dare vellet. Ignis autem semel accensus non potuit exstingvi, præsertim cum multæ, quamvis leviores, controversiæ quotidie nascentes eundem alerent; Quæ, ut hic referantur indignæ quidem videntur. Omnes tamen de Præsulis ardore & pervicacia, luculentum præbent testimonium.*

§. 32.

Anno 1235. Præsul pariter ac antea penitentia factorum ductus, hinc, qui præbendis manus injecerant, sacris interdixit, quæ unacum
 Tom. II. D alii

aliis incidentibus irritamentis Rāfno ita stomachum moverunt, ut literas, minis & querelis plenas Præfūli mitteret, quas ille timens, in templo Sancti Thorlaci, tanquam summæ sanctitatis asylo, diu se continuit; Rāfno obijciens, quod promissum vadimonium non obiisset. Appropinquante autem stato Comitiorum tempore, domi hærebat, neque ullo modo, ut forum adiret, exorari potuit. Quocirca Rāfnus eum Regiis, Skalholtum revolans, cum ipso, in cella templo adfixa (alibi enim se non tutum putabat) colloquitur. Ubi, cum multum diuque altercati essent, tandem, ne recentia aut majora mala periculave prioribus accumularent, pristina Pacta renovari visum est. Et præterea, si forte præbendæ unquam Clericis restituendæ forent, laici etiam usum fructum reddere teneantur, prout Rex & futurus Archiepiscopus æquum judicarent, sine minus, Clerici a reditu, quos inde perceperant, restitutione liberi essent, nisi Regi & Metropolitano aliud visum foret. Laicis etiam ad sacra accessus permissus fuit. Quo facto, verbo in præsentiarum reconciliati ab invicem discesserunt. Sed paulo post Præfūl Sæmundum Sturlæum, partim persuasionibus, partim minis adegit, ut præbendam Gardensem, adjecto juramento, ne unquam invito Præfule eam repeteret, sibi resignaret, quam statim suo sobrino Biarno Helgonis concessit, majora sine dubio ausurus, ni e Norvegia audisset, nec ullum adhuc constitutum esse Archiepiscopum, nec Regem, suas Magnatumve supplicationes priori anno emissas exaudivisse, quibus ei nihil acerbius accidere potuit. Thorvaldum autem Helgonis, Præpositum Provinciæ Occidentalis constitutum, etiam præbendæ Holtensi præposuit, quod Rāfnum pessime ulsit (a), qui par quodam modo pari relaturus, Clericis quibusdam,

---

(a) Rāfnus inter alia hæc Episcopo scripsit: " Vitit þat til vífs. meðan ek hefer fylstu af " Noregs konóngs hende í Vestfirðum. skal Þórvaldr eigi hafa prófastsdæmi. ok " eigi helldr stadin í Holli nema hann verði ríkari enn ek — Vilie þer eigi " halda vorn samning. þá vitir fyrir víft. at vær skuluon fylgja konóngs bodskap " með öllum þeim styrk sem ver megum. sva at hanns vilie gangi fram. ef ek er " heill. hvat sem þer kennemenn segit. " Id est: *Pro certo scitote, quod quamdiu ego Regis Norvegiæ nomine Præfectus quartæ occidentalis fungar, Thorvaldus nec Præpositus erit, nec præbenda Holtensi fruatur, nisi pretentior sit quam ego. Et paucis interjectis: Si pactis nostris stare volueritis, certo scitote nos mandata Regiæ, omnibus, qua potes erimus, viribus nos exsecuturos, ita ut Regis voluntas fiat, modo saluus perdaravero, quicquid vos sacrificiis dixeritis.*

dam, ut coram Magistratu Civili causam dicerent, dicam scripsit, id enim Præfulem ægerrime laturum scivit. Convenerunt quidem sub autumnum Staffholi in tractu Borgarfiord, sed id colloquium mox, ut alias, in rixas abiit.

§. 33.

Anno 1286 cum Præsul nondum in Comitibus sui copiam facere vellet, Rafnus Jonam Nomophylacem cum quibusdam aliis Skalholtum, de concordia cum eo acturos, ablegavit. Quibus post longum colloquium re infecta reversis, alteram denuo adornavit legationem, cui præfuit Erlendus & Thorsteinus Vendeli filius, natione Norvegus, vir animi præsentis. Quos cum Præsul nec aspectu, nec colloquio dignaretur, Erlendus ira accensus, ipsi, & Biarno Helgonis, ut coram Rafno, aliisque Regis, eodem die in Comitibus causam dicturi comparerent, dicam scripsit, quam ille susque deque habuit. Rafnus itaque cum hæc omnia frustra esse cerneret, se, non tantum servitia ab Episcopo abacturum, & sedi Episcopali laicos impositurum, sed præterea etiam Episcopi visitationem impediturum, Clericos vero, quos contra expressum Regis mandatum præbendis præposuisset, proscripturnum esse dixit, ni Præsul de tam contumaci contentione remittere vellet. Nomophylaces itaque denuo litteris a Thorsteino Skeggio & Magno Petræo perferendis, Episcopo significarunt velle populam unanimes consensu, ut Rescriptum Regium & Pactum Brautarholtense de præbendis rata habeantur, Episcopus, quæ ceperit, inter quæ sit præbenda Gardensis, restituat, excommunicatis accessus ad sacra permutatur; omnesque tandem orare, ut id consilii, quod pro re & tempore optimum sit, capere vellet. Quibus ille respondit: ut cernat Rex, Regina & Dux hereditarius, quantum ipsorum honori & voluntati tribuat, se, hac vice omnes has contentiones Regis & Archiepiscopi arbitrio permissurum, ea tamen conditione, ut sibi ab Erlendo Crasso satisfactionem adjudicent, quod sibi contra leges divinas, ut coram laicis compareret, dicam dixerit. De laicorum autem absolute idem se quod proximo anno toleraturum; quas condiciones Rafnus lubenter accepit. (a).

D 2

§. 34.

(a) Verbe Islandica hæc sunt: " Næst verdugre heilsan. Til þess at herra Eyrikr kóngur. " oc herra Hákon borsuga. oc frú Ingibiörg skilje at ec vil giarna þola. oc til þess " vægia.

§. 34.

Hac æstate Presbyter quidam Islandus, Gudmundus Halli edicta & rescripta Regia secum attulit, quibus mandabatur, ut Ragnus cum 120 armatis, ad resistendum Svecis, qui in Norvegiam irruptionem facturi timebantur, quam primum in Norvegiam transfretaret. Ille autem inanem (quod & revera fuit) tumultuationem esse conjectans, senium & valetudinem prætexens, diu hæsitabundus, tandem itineri sese accingit. Sed antequam enavigandum esset, in morbum incidit, qui eum in multum usque autumnum lecto affixum detinuit. Præful autem, cui Rex idem hoc negotium commendaverat, & ut suis viaticum & mercimonia, modo indigerent, mutuo daret, rogaverat (a), summa alacritate imperata fecit, quod ipsi postea Regis gratiam conciliavit.

§. 35.

” vægia. at þeirra virðing oc sænd være sem mest heil oc halldin. gjaure ek þat til-
 ” late at sinne. at um þau mál er Ráfn frir á. at ec hæfe eigi halldit þann sama.
 ” sem ec gjaurda í fyrra sumar. oc vær söndum. Þótt mer syniz at hana mögi eigi
 ” miök at sinne átelia. þá legg ek þat under dóm Eyriks konóngs. oc þess orki-
 ” biskups sem gud lætr verða til Nidarófs kyrkiu. slík sem þau prófaz. at því til-
 ” skildu. at þeir dæme heiligre kyrkiu oc mer sænd fyrir þat er Erlendr Digre
 ” stefnde mer oc prestum mínum til leikmannadóms móte guds lögum. oc fyrir þat
 ” annat. er til brygða hefr giört verit af leikmanna hende í móte þeim samninge
 ” sem gjaurdiz með ofs í Skálaholste. enn um þiónnstutauke þeirra sem kyrkior hafa
 ” tekít sem konóngsbref syniz ávísa. þole. ec slíkt sem hit fyrra sumar. ” Id est:
*Digna in antecessum salutatio. Ut Dominus Ericus Rex, & Dominus Hakon Dux,
 & Domina Ingibiörge, comperiantur, me toleraturum & concessurum, ut eorum di-
 gnitas & honor sartus rectus conservetur, in presenti in his cedo, quod causas, de
 quibus ego & Ragn æstate præcedenti pactum inivimus, quod pactum violasse Ragn me
 incusat, quamvis illa incusatio hac usque sine fundamento esse mihi videatur; senten-
 tia Regis Erici, & Archiepiscopi, quem Deus Ecclesie Nidarosensi dabis, tales, qua-
 les tunc probata fuerint, subjicio, hac tamen conditione, ut sancta ecclesie & mihi
 condignum reparationem adjudicent, pro eo quod Erlendus Crassus me, meosque sacer-
 dotes, contra leges divinas, in jus laicorum vocavit, & pro secundo de violatione
 pacti, quod Skalbolsi inivimus, a laicis commissi. Sed de illorum ad sacra admis-
 sione, qui præbendas, prout litera regie indicare videntur, capessverunt, idem, ac
 præcedenti æstate, tolero.*

- (*) Rex hæc inter alia scripsit: ” Þer hæfít heyrít at ver höfum kállat til vor fólk af Íllande
 ” með miklum skunda. bidium ver oc at þer látit ofs heimilis vera ydra menn.
 ” nefndar-

§. 35.

Nondum suum Norvegia Archiepiscopum acceperat; Electus quidem fuerat Narfus Bergensis; sed cum officio impar esse videretur, ab incepto destitutum fuit. Deinde in Indridum quendam, qui quondam fuerat Canonicus Nidarosiensis, sed in dissidio Jonæ Archiepiscopi & Erici Regis, exilio mulctatus, Bononiæ jam litteris operam navabat, omnium Canonicorum vota consentiebant, Rex autem cum Senatu, electionem viri turbidi & inquieti, inflatiquè ingenii, summopere improbat, & omnibus modis impediēbat, quod ubi cognovit Indridus; has partes suscipere recusavit. Hujus electionem Arnas gestiens audivit, idque quod tantopere cupiebat, omnino futurum confidit.

§. 36.

Sub autumnum visitationem Quartæ occidentalis ingreditur, in qua Ericum Mörði filium, qui invito Episcopo, præbendas Holtensem & Selardalensem sui juris fecerat, cum Holtensem sub Episcopi patrocinio a diebus Thorlaci Sancti fuisse, quatuor Clerici jure jurando confirmarent, cetum etiam in littora templi Eyrensis ejectum, suo lucro verterat, & prætera edicta Rafni per Quartam occidentalem publicari curaverat, cum Præfulis arbitrio omnia concedere jureque jurando judicio se statutum promittere nollet, ut & Clementem quendam, qui ipso inconsulto præbendam Nupensem repetiverat, in templo Holtensi, ingenti solennitate, accensis cereis & sonantibus campanis, ipso B. Virginis Nativitatis Festo diris devovit. Deinde etiam Einarum Vatnsfiordensem, qui præbendam, spreto Jonæ Archiepiscopi judicio occupaverat, excommunicatus sacra frequentarat & corpus Domini acceperat, incestique insimulatus, jure jurando se purgare noluerat, unacum Thorgrimo Eina-

D 3

ride,

” nefndarmaunnum til búnadar. enn þer takit adra jafnamikla. þegar útgreidiz.
 ” reynum ver oc nokkurn góðvilja af ydar tillögum. þá skal ydr auðveldare ydar
 ” þenastadr til vor.” Id est: *Audiistis quod nos copias de Islandia, subito colligendas, evocaverimus, (quare) & vos rogamus, ut vestros homines, quo prius conscripti isti instructi sunt, nobis concedatis, & vos tot invicem quando instructi fuerint, recipitis. Si vestrum quandam benevolentiam & procurationem (hæc in re) experietur, precibus exinde vestris apud nos facilius erit exoratio.*

ride, qui Stadum Steingrimsfiordensem invaserat, ceteraque in templi licitorum ejectum divenderat, pari ac priores modo execratus est.

§. 37.

De his Præfulis gestis Rafnus ab Erico certior factus, valida stipatus manu obviam ire parat, Thorvaldumque Helgonis, quem, ut supra diximus, templo Stadenſi Episcopus præfecerat, cui non tantum ob recentes offensas & Præfulis gratiam, sed etiam ob antiquam de re pecuniaria controversiam inſensus fuit, intercipere cogitat. Sed Præful nutu cuiusdam, Rafni consilia subolens, Thorvaldum captivitatem fuga prævertere iussit; Rafnus itaque spe dejectus, Episcopo primum in tractu Kollafiordensi occurrit, qui eum, post aliquantulum colloqvii, abire iussit; Nam in septimana quatuor temporum, quæ autumnò incidit, Præful ordinationibus Clericorum & officio missatice intentus fuit, quæ in Rafni præsentia, sui & ecclesiæ hostis, ut agebat, peragere noluit. Paruit quidem ille hac vice, sed invitus; Episcopo denuo ad villam Hvolum occurſurus, ubi non multum abfuit, quin in gratiam redirent, ni Præful, ut omnia quæ de rebus controversis ipse pronuntiaturus esset, rata se habiturum, Rafnus iure jurando promitteret, inflexibilis exigere perseverasset, quæ conditio, pacta & concordie spem abruptit.

§. 38.

Anno 1287 Præful jam tandem prædictum Indridum aut quendam alium Archi cathedram ascendisse confidens, prioris anni pacta rescidit, præbendarumque occupatores denuo excommunicavit. Quod cognoscens Rafnus, ne nihil facere, & quantum in se esset, laicis deesse videretur, profligato Biarno Helgonis, ipsiusque bonis fisco adjudicatis, Sturlam Sæmundi latifundio Gardensi denuo præposuit. Deinde in publicis Comitibus, omnes, quotquot Episcopus præbendis de quibus controvebatur, Clericos, invitis laicis præposuerat, proscripsit; Ab eo vero excommunicatos inſentes & injuste multatos esse, proclamavit, cumque iis non tantum ipse communicavit, sed & aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Se autem Præfulem decimis privaturum & visitationem ejus impediturum minatus est. Sed res non ultra minas venit; Nunquam enim a suis,

suis, qui eum ut exempla Norvegica imitans, Episcopo manus injiceret, instigare non destiterunt, induci potuit, majorem enim ministerio Ecclesiastico reverentiam deberi dixit. Sed neque Præsul furdis hæc auribus prætermisit, neque ad ea omnino siluit; Nam Rafni assessores & quotquot Comitiorum decreto consenserunt, similiter & Clericos, qui non per fas nefasque laïcis restiterant, excommunicavit, ipsum autem Rafnum anathematis telo aggredi, consilio Runolfi Abbatis Verensis, distulit, aut non ausus est; verebantur quippe, ne hoc modo exasperatus, nulli parciturus omnia misceret. Eodem anno Jorundus Hølenus Norvegiam petiturus, Arnæ suæ dioceseos curam commendavit (a).

§. 39.

Anno 1288 Rafnus ex improvise Thorvaldo Helgonis superveniens, eum, ut se, suaque omnia libi, salva tamen, quam Ecclesiæ & Præfuli debebat, reverentia, committeret, prædiumque Holtense, restitueret, adegit. Qui paulo post a Rafno dimissus Præfulem convenit, cujus animum, non tantum ob initam cum Rafno pactionem, sed & ob liberam nimis templorum Holtensis & Vatnsfiordensis reddituum dispensationem & dilapidationem, ut & pecuniam, quam Thorvaldus Nialo cuidam debebat, a se alieniorem offendit. Quem ut reconciliaret, prioribus pactis rescissis, ipsi se suaque omnia subicere coactus est, itaque facultatum ejus inter creditores divisorem agens Præsul, Nialo dentem balanzæ quatuor cum dimidia ulnas longum (b), inter alia addixit, quod Thorvaldum

(a) Scilicet, ut Clericos ordinaret, majora templa purgaret, si profanari contingeret, & graviores causas aut casus judicaret, reliqua vero suis officialibus concediderat.

(b) Hos dentes veteres maximi fecerunt, Reges enim & Magnates capulorum loco illis usi sunt, testibus; inter alios SOLINO cap. 22. *Qui student cultui, (inquit,) dentibus mari nantium belluarum insigniant ensium capulos, candicant enim ad eburneam claritatem.* Et STURLÆO in *Vita Magni Nudipedis Norvegiæ Regis*, de cujus ense ille ita: *Conatus acutissimo gladio, cui nomen Leggbitr; ejus capulus ex dente urji murini fuit, aureis limbis exornatus.* Ex talibus dentibus Paulus Præsul Skalhøltensis circa annum 1210 lituum affabrefactum Thorero Archiepiscopo transmisit; Et Ögmundur Skalhøltensis ex duobus magnis dentibus binas tubas fieri curavit, quas Regi Christiano II. 1521 dono dedit, ut infra monebitur. Ad nostram usque ætatem Skalhølti talis lituus exquirite factus visebatur. Hodie ejus modi dentes rariores sunt. &

Thorvaldum male habuit, Nialum enim, cui tantum cimelium obtingeret, omnino indignum putavit, quod ut ipse Episcopus dono a se accipiat, rogans, veniamque sibi ad exteros abeundi concederet, flagitans, repulsam tulit, quam ægre ferens, ut Episcopo vicissim aliquid molestiæ adferret, dentem Regi Erico a se assignatum fuisse, professus est. Paulo post Præsul, Rafno, ipsum majoris excommunicationis hoc facto jam denuo reum a se festo Thorlaci diris devovendum fore, nuntiari curat, qui se ejus maledictiones susque deque ferre, ipsum autem non leve in Regiam Majestatem crimen commisisse, cum ejus cimelia vulgari cuidam rustico adjudicasset, regeffit.

§. 40.

Sub ipsa Comitibus appulerunt Regii Legati, Olavus Ragneidæ filius Regis Aulae Magister, & Sighvatus Halfdani filius Islandus, qui sub autumnum e Norvegia solventes in Hetlandia hybernaverant. Hos statim convenit Rafnus, qui de controversia præbendaria Olavum certiorum factum, præoccupare, & in suas partes trahere satagit. Quod audiens Lop-tus Helgonis, Præsuli, qui ineunte hoc vere visitationem quartæ orientalis susceperat, obviam volat, quid facto opus sit moniturus. Hic accepto nuntio, tanta celeritate usus est, ut septem diebus longum & arduum iter ad Comitibus emensus sit, quod alii quatuordecim vix possent conficere. Acceptis deinde Regiis literis, gratiarum actionem pro præstita prioribus Legatis benevolentia & horum commendationem continentibus, antiqva de præbendis controversia disceptari cæpta est, quam hac vice sua intercessione & auctoritate ex Regii Edicti tenore pronuncians, ita sopivit Olavus, ut absolutis, quos excommunicaverat Præsul, datis acceptisque mutuo vadibus, utriusque sua jura, usque dum Rex & Archiepiscopus litem dirimerent, facta tecta manerent (a).

§. 41.

---

qui jam conspiciuntur, unius aut sesqui ulnæ longitudinem raro excedunt. Hic, de quo jam agimus, dicitur *návvalstónn*, cujus longitudo fidem fere superat. Hippopotamorum dentium mentionem facit *OTHERI Periplus* §. 5. quibus magni pretii ossa inesse, & postea Biarmiorum & Finnorum Regum censum in balænarum ossibus, id est, hisce dentibus consistere, ait. De dentibus balænarum erudite agit *WORM* in *Epistolis* passim.

(a) Formam hujus *Transactionis* vid. ad finem hujus capituli Litr. C. ex *Vita Arne* Manuscr. desumptam.

Exactis autem Comitibus, Jörundus Hølenfis & Thorvardus Thorarini in Islandiam revertentes, literas Jörundi, quondam Hamarenfis, sed jam electi Archiepiscopi Nidarosienfis adtulerunt, quibus Arnæ, ut præbendas a laicis, siye eas hæreditate, emtione, donatione, dotis nomine, aut quocunqve tandem jure teneant, reposcat, tergiverfantes autem anathematis fulmine feriat. Idemqve illud Jus Ecclesiasticum, quod ipse quondam instinctu Jonæ Archiepiscopi Islandis præscripserit, urgeat, mandabatur (a). Alteras autem Archielectus laicis misit, quibus acta & judicia Jonæ Archiepiscopi de præbendis confirmavit: Regium autem Diploma, quod Rafnus anno 1283 attulerat, rescidit & nullius valoris pronuntiavit: Omnibusqve præbendarum occupatoribus pro injusta earundem invasione & tractatione, ad Præfulis nutum satisfactionem præstare mandavit; obnitentibus autem, ut Dei Ecclesiæqve contemtoribus justissimam execrationis pœnam minatus est. His acceptis literis Præful ad ingrediendum iter Norvegicum in procinctu stans dubitare cœpit, an propositum mutaret, & mandata prius executioni daret, sed consilium Olai sequens, in incepto perstitit. Vicario sibi dum abesset substituto Runolfo Abbate Verensi; Minime tamen eodem ac Rafnus navigio avelli voluit, quem etiam ante abitum non semel a convictu suo arcuerat; Rafnus enim ab ipso abolutionem accipere, utpote sibi insons visus, dedignatus fuerat. De supra memorato balanæ dente etiam ante eorum abitum litrem recrudescere incipientem Olavi ita ad tempus sedavit, ut is Præfulis inter navigandum arculis inclusus, Regi in Norvegiam transvectus traderetur.

§. 42.

Præful felici satis navigatione usus, Nidarosiam eodem fere tempore pervenit, quo ipse, cuius ante iniecimus mentionem, in paucis carissimus, Sighvatus Lande, Canonicus Nidarosienfis Roma Pallium attulit, quo Dominica post festum Trinitatis 20, Eyvindus Osloënfis & Arnas

(1) Vid. supra Tom. I. pag. 471.

nas Stafangrensis Episcopi, Arna Skalholtensi & Thorsteino Hamarenfi adstantibus, Jorundum Archiepiscopum induerunt. Hic Arnam quod Rafnum ejusque affectam Erlendum, aliosque sacrilegos non dudum devovisset, acriter increpavit; summam enim sibi totique ecclesie infamiam hac indulgentia contraxisse dixit: Objiciens inter alia Jorundi Holensis aeta & exempla, qui omnia ex voto perfecit, suaeque, quotquot in ipsius dicecesi sitae essent, praebendas potestati subjecerit; (id enim Holensis superiori anno in Norvegia manens Archiepiscopo persuaserat) Arnas autem rem aliter se habere asseverans, fidem non invenit.

§. 43.

Anno 1289 Jorundus Archiepiscopus Rafno Bergae in Regis satellitio commoranti, ut coram se causam dicturus, praesertim quod anno 1282 in Norvegia constitutus Jonae Archiepiscopi persecutioni consensusset: Nidarosiae compareret, diem dixit: Arnas etiam eidem, ob commissis in Islandia crimina, dicam scripsit. Sed has evocationes contemnens, a Narfo Praesule Bergensi diris devovetur, quibus tandem Tunsbergae ab Archiepiscopo absolvitur, edita ante liberrima confessione, & se laicorum in occupatione praebendarum coryphaeum fuisse, & ipso hac in re haudquaquam tantum processuros fuisse, nisi ipse Regia fulsus jussione, praescriptis a Majoribus conditionibus omnino manendum dictitasset, etsi Archiepiscopi Pontificis auctoritatem praetendentes summa injuria eas evertere conarentur, praestitoque demum solenni juramento, in gratiam & communionem recipitur. Praesul autem Arnas, ineunte vere Nidarosia Bergam veniens a Rege perhumaniter excipitur, a quo etiam eadem aetate domum revertendi veniam eblanditur. Quod ubi cognovit Rafnus, laicorum rationibus haud conducibile putans, si Episcopus se absente solus omnia dirigeret, per Audinum Hestakorn Regis intimum Consiliarium, non tantum ut concessa abeundi venia revocaretur, sed & ipse Praesul expeditionis Danicae, quam jam parabat Rex, socius esse juberetur, effecit. Patuit quidem Praesul, sed valde invitus, missisque cum sacerdotibus Jona Ormi & Ormo Dagi literis & mandatis ad Runolfum Abbatem, Regem sequitur.

§. 44.

§. 44.

Adulta ætate Archiepiscopus & reliqui Præsules, qui hactenus *idem* expeditioni interfuerant, reverti cogitabant, quod sentiens Arnas, conscensa scapha ad Metropolitanam triremem tendens, cum eo discedere parabat. Quod ubi Regi nuntiatum est, quosdam suorum, ut discessum ejus prohibeant, misit. Qui sive fortuito scapha Præsulis depresso, ipsum pæne submersum, in lembum, quo vehentur, adtractum, Regi stiterunt, qui ipsum humaniter exceptum secum detinuit, honesteque & liberaliter tractatum, non modo sæpe sanctoribus consiliis adhibuit, sed & ejus opera in legationibus ad Danicam Regem usus est. Nihilo tamen secius militiam, cui invitus nomen dederat, graviter tulit, nam raptu conquisitis vesci abnuens, domo tantum avectis esculentis, ut pane, butyro, talibusque, quæ tamen situ corrumpi cœperant, uti voluit, unde scorbutum & dentium quorundam maxillarium jacturam contraxit. Huic etiam expeditioni (a) interfuit Rasmus Oddi, qui strenuum prudentemque virum semet præstans, Regi in multis operam suam probavit, ipsiusque & Præsulis animi concordia jam coalescere visi sunt; Sed vergente ætate minimo digito ictu sagittæ vulnus accepit, haudquæquam initio lethale: Quod cum homo militaris negligeret & parvi faceret, nihil, quantum vires permittebant, consuetis muniis intermissis, primo digitus, deinde manus & brachium tabuerunt, tandemque vi mali latius serpente, & omnem profus medicinam respuente, Tunsbergæ, Anno ætatis 65. 10 Calend. Decembris obdormivit.

§. 45.

Rex Ericus ex hac expeditione redux Tunsbergæ aliquantisper substitit. Tandem vero ineunte hyeme religiosam ad Sanctum Olavum Nidarosensem professionem una cum Duce Håcone suscipiens, Præsulem nostrum secum habuit. Quem, cum Provincia, cui nomen Rings-

E 2

skur

(a) Bellum hoc Ericus Norvegiæ Rex, Erico VII. Danorum Regi, alias dicto Menved, indixit ob maternum hæredium sibi denegatum, additis non nullis de Jacobo Comite Hallandiæ, qui inter Regis Erici VI. parricidas habebatur. Conf. PONTANI *Rer. Dan. Hist.* lib. 7.

akur appropinquaret, cum universo stelletio Jonas Brynjolfi (a) Regionis Præfectus splendido convivio excipere voluit, ipse etiam festivitati non tantum interfuturus, sed etiam Rege sic jubente, cui Præful alterum latus clausit, ab altero proximus sessurus, (Dux enim Hacon cum suis in altero cenaculo convivabatur) quod conspiciens Præful, Regi satis imperiose in os dicere ausus est, aut Jonam mensam arcendum, aut se discessurum alibi que coenaturum. Ad quæ Rex cubore suffusus, Jonam discedere iussit. Quæ Regis humanitas & Præfulis arrogantia omnibus admirationi fuit. Nihilominus Rex ipsi omnem benevolentiam præbere & necessaria subministrare, non tantum in itinere, sed etiam quamdiu Nidarosie mansit, perseveravit (b). Eo autem discedente, Archiepiscopalis mensæ participes factus est, usque dum pecuniam ad sumtus sustentendos ex Islandia reciperet (c).

§. 46.

A proposito in Islandiam remeandi, ut supra diximus, retractus Præful noster, Sacerdotes Jonam Omni & Orsum Dagi f. ad Runolfum Abbatem,

(a) Hunc Jonam, ob confessionem profligationis Jonæ Archiepiscopi factæ 1285, & quod cum uxore sua aliquando in ipsius Archiepiscopi lecta dormire ausus fuisset, excommunicasset, Et tunc Rex, Ericus Arna Skalholtensi cognominis sui rationem non probavit; ipsi enim & nunc & alias non Misaclerum, sed tanquam indulgentissimum Patrem se præbuit, vid. supra Sect. I. cap. 3. §. 3. Tom. I. pag. 401.

(b) Tunc etiam in prima jejunii quadragesimalis hebdomade anno 1290 testimonium edidit, a nobis supra Tom. I. pag. 569 commemoratum.

(c) Doctissimus ARNGRIMUS Crimog. lib. 3. cap. 5. ut & Auctor appendicis *Vite Arne Episcopi*, (quæ non unquam agnoscit Authorem, nam Partem priorem, usque ad annum 1291 antiquitus conscriptam esse, Appendicem vero a recentiore manu adjectam res ipsa clamat) Arnam quam hæc vice per aliquot annos anam secutus, id gratie apud Regem meruisse, ut prebendarum jura in clericos a laicis transferrentur; De hoc tempore Regium iurum ad declaratum est, datum fuisse anno 1295 afferunt, sed utrumque perperam; Nam 1) ipsum Decretum seu Diploma Regium quod ad calcem perantiqui codicis *legum Islandicarum* membranacei exaratum exstat, plenis literis dicit hoc factum esse anno regiminis Erici 17 quod non in 1295, sed 1297 optime quadrat. 2) Dicitum Diploma mentionem facit Arne Præfobis ut presentis, qui cum sex Clericis interposito juramento pactioni usæ cum Archiepiscopo subscripsit & sigillum affixit; sed Arne ab anno 1291 ad 1297 in Norvegiam non venit, ut testantur *Annales Flateyenses, Skalholtensis, & Vita Laurentii Episcopi Hølenensis*.

Abbatem, sicut in Islandia vicarium, suas & Metropolitanæ literas & mandata perferentes, ablegaverat. Quibus acceptis Abbas, ut mandatum erat, Erlendo Olai filio tunc temporis Nomophylaci, dicam scripsit, injunxitque, ut quam primum ab ipso Archiepiscopo, anathematis, in quod consentiendo persecutioni Jonæ Archiepiscopi inciderat, absolutionem accepturus Nidarosiam se sistat. Qui periculum in mora putans, extemplo enavigat, absolviturque, antequam Arnas ex Dania Nidarosiam reversus est. Qui adveniens Erlendo denuo dicam scripsit, non tantum quod una cum Rasno laicos ad occupandum præbendas instimulasset, sed etiam jurisdictionem ecclesiasticam sibi arrogasset, gloriæ divinæ & Ecclesiæ emolumento non parum obfuisse, aliaque ejusdem furfuris objiciens. Erlendus vero consilium ab occasione mutuans, & a Rasno, si convalesceret, aliquid subsidii sperans, ut actionem hac vice eluderet, omnia quæ sibi præsidio aut excusationi esse possent, jam ad manus non esse obtendens, causæ comperendinationem postulavit, quæ ei ad subsequentem 18 Cal. Septembr. concessa est, ad quem ille non comparuit, sed anno 1290 a Rege Quartæ occidentalis Præfecturam adeptus, insalutato Archiepiscopo Islandiam petiit. Rumolfumque Abbatem primo Statholti, ubi amice collocti sunt, & deinde ad transitum annis Hvita, qui Feriubacke vocatur, convenit, unde discordes discesserunt. Erlendus enim se panis & disciplinæ quam Abbas ei dictabat, submittere recusavit.

§. 47.

Paulo post, acceptis, quorum supra mentionem fecimus, Archiepiscopi & Arnæ Skalholtensis edictis & epistolis, Abbas conventum Clericorum Gunnarsholti coëgit, in quo eadem publice prælegit, quæ Jorundo Holensi præbendas a laicis intra dioccesin Skalholtensem reposcere, severissime injunxerunt. Quod cum ille jam in quarta orientali aggressus esse nuntiaretur, Abbas in occursum ejus volat, qui ambo conjunctis viribus, talia agendo, ætatem consumserunt. Shalholtum pervenientes, quæ se habeant redditus cathedrales perscrutabantur, reperiebantque hoc anno ex decimis & prædiorum pensionibus, reddituum summam esse 1600 Imperialium valorem. Hinc visitationem ultra persequentes, laicis ubique expulsis, Clericos rursus præbendis præfecerunt,

usque dum Hiardarholtum ventum esset. Illic Biornus Dugfusi ab Arna Episcopo ob præbendarum invasionem excommunicatus in templo, iussu Rafni sepultus quævit; Sed cum jam quidam coram Jörundo juramenti fide interposita, Biornum sub mortem pœnitentia ductum absolutionem petiisse confirmarent, cadaver effodi & ab Abbate absolvi curavit. Ipse autem templum ob sepulturam excommunicati profanatum lustravit. Quo factò, hac vice domum quisque suam revertentes discesserunt.

§. 48.

Præful, cujus reditus in Patriam etiamnum differebatur, Abbati denuo Anno 1290 mandata dederat de præbendis a laïcis extorqvendis, similiter de judiciis & pœnis, refractariis infligendis, statuta quædam, a se, iussu Archiepiscopi, sed consilio Sighvati Landi & Magistri Oblaudi concinnata, transmiserat, ex quorum præscripto Abbas execrationibus debacchando plurimis laïcorum præbendas extorsit. Nam audita morte Rafni animos demiserunt. Anno autem 1291 Arnas Episcopus ex Norvegia rediens, paucas quæ restabant præbendas a laïcis in Clericos transtulit, haudquæquam ita volente aut jubente Rege, sed ex Archiepiscopi mandato & auctoritate (a).

§. 49.

Anno 1292 Thordus Halli & Christophorus Vilhelmi nova Regis Edicta adtulerunt, quibus laïcis præbendas, quotquot sub Aristocratia eorum juris fuissent, a Clericis reposcerent, mandabatur. Illi itaque cristas erigentes (b) hoc & sequente Anno 1293, signa præferente Thorvardo

(a) Hoc, & superioribus annis, dissensiones Jörundi Archiepiscopi & Canonicorum Nidarosensium, quorum coryphæi fuerunt Sighvatus Lande, Eilifus Korti, qui Jörundo tandem successit, & Audinus Ruffus, postmodum Episcopus Hølenfis, vignerunt, quæ tandem in plusquam vatinianum odium eruperunt. Quam in suam & laïcorum rem vertens occasionem, Rex litem de præbendis ultro movit, quod etiam, præter supra allata, probat ante annum 1295 inter ipsum & Præfules de præbendis transactum non fuisse. Conf. supra Tom. I. pag. 448.

(b) Ex hoc Pacto inter alia patet, fracto jam & submisso plane animo fuisse Jörundum Archiepiscopum; Non enim fecit, ut antea ejus antecessor Jonas anno 1273, qui Regi gregarii

vardo Thorarini, Clericos ejicere & præbendas sibi vindicare aggressi sunt. Quos Præsul, anathematum haud parcus diribitor anno 1294 diris devovit. Sed Thorvardo anno 1295 ad exteros p. officiscente, Præsul pactum quoddam cum laïcis de præbendis iniit; Quorum duodecim anno 1296 præbendarum jura & dominium sibi abjurarunt. Quod ubi in Norvegiam relatum est, duodecim illi anno 1297 a Rege evocantur. Eodemque anno ipse Præsul, quinta vice a quo electus fuerat, nunquam reversurus Norvegiam petiit, ubi tandem, longa illa de præbendis controversia, unacum ipso, quodam modo sepulta fuit, ut patet ex Edicto Erici Regis, dato Augvaldsnesiæ, in festo exaltatæ St. Crucis, anno 1297, quo laïcis templorum, quorum ipsi fundos dimidios vel ultra possiderent, jura confirmabantur, reliquis omnibus Episcoporum potestati relictis aut traditis (a). Ipse autem Præsul Anno 1298. 15 Cal. Maji. ætat. 61 officii 29 Bergæ in Monasterio St. Michaelis sepeliendus, vitam cum morte commutavit (b).

§. 50.

gregarii cujusdam assessoris in simili causa locum implere, obtulerat; Decidendi autem & decernendi potestatem penitus pernegaverat; sed ipse jam tali conditione contentus, fasces Regi submittere coactus est. In causa autem fuit quod supra notavimus, inter ipsum & Capitulum Nidarosense ortum dissidium, in quo ille Regis sibi patrocinium emendicare conducibile ratus est. Vid. supra Tom. I. pag. 449. Si Rafnus laïcorum Patronus indefessus, Regisque semper flagrantissima gratia fruens, vitam hætenus produxisset, forte tot tamque ampliarum præbendarum jure & fruitione laïci non spoliati fuissent. Sed agnoscenda hic ut alias divina providentia, quæ actiones etiam in se & per se malas ad bonum finem dirigere & potest & solet. Nam hoc modo Ministerio in Islandia in hunc usque diem quadantenus provisum esse voluit. Hancque tandem, longa & injuriosa de præbendis controversia finem sortita est, quæ a Thorlaco sancto primum mota, cum ipso obdormivit, sed ab Arna cathedram Skalholtensem ascendente resuscitata, cum ipso etiam sepulta fuit. Ille autem hinc cognomen sortitus est. Nam a posteris non immerito *Stada-Arne* vocatus fuit, quo etiam nomine in nostratum Annalibus insignitur.

(a) Regium istud Diploma exhibuimus supra Tom. I. pag. 411.

(b) Huic Sancti Michaelis Monasterio anno 1280 cum Bergis esset, Ecclesiam *Kirkiuba* in Insulis Vestmannicis sitam legaverat, diuque deinde hoc Monasterium donum obtinuit; nam 1414, decimas inde accepit; & hæc (ni fallor) causa est, quod Vestmanneyenses, non Islandico sed Norvegico more, decimas solvunt. Literæ donationis e tabulario A. Magnæ exscriptæ ita se habent: *Universis Sanctæ Matris Ecclesiæ filiis, tam Prælatiis quam subditis, presentes literas inspecturis, vel audituris Arnifus Dei gratia*

§. 50.

Talis in vita & morte fuit famosissimus illè Skalholtensis Episcopus Arnas Thorlaci, de quo vere dici potest, ingentes viri virtutes ingentia vitia æquasse, sed quæ temporis, quo vixit, magis quam personæ aut ipsius naturæ fuerunt. Quænam, præter allata, de ecclesia sibi concredita, merita habuerit, Statuta ab illo sancita uberius commonstrant (*). De eo Author *vite Arnæane*, quæ satis prolixè & non inconcinne scripta exstat, tale fert iudicium: *Convivia, & frequentia & splendida instituit, dator & exactor seu acceptor fere immodicus fuit; Causis Civilibus & Politicis multum sepe temporis impendit dijudicandis, plurimique ei causas discernendas sua sponte subjecerunt, quod ei plebis quidem favorem, sed Optimatum odium & rei domesticæ dispendium contraxit; inter Clericos & laicos iudicem agens, illis sepe iniquior videbatur, quod ideo fecit: primo ut nocentibus omnem impunitatis spem præcideret; deinde ut laicos hoc modo sibi devinciret; tandemque ut eos in Ecclesiæ jura peccantes, gravius puniendi, eo speciosorem prætextum haberet.*

Litr. A.

(a) Vier Bróder Ogmundr under gudz þolinmædi ábóti í Videy giörum godum mönnum kunnugt med þessu voru opnu brefi, ad vier höfum yferlesit ok sed gamallt regístrum heilagrar Skálholts kirkiu so látande

---

gratia Skalholtensis Episcopus; Salutem in Domino sempiternam! Caritatem vestram volumus ignorare Nos Ecclesiam Beati Nicolai Archiepiscopi & Confessoris, in loco qui dicitur Kirkiuhör in Vestmannaöy fundatam, auctoritate & consensu Venerabilis Patris, Johannis Dei gratia Nidarosensis Archiepiscopi, Monasterio Sancti Michælis circa Bergensem Civitatem constituto, cum omnibus pertinentiis canonicè consulisse perpetuis temporibus possidendam, salvo Pontificali jure in omnibus & parochiali. In cuius rei testimonium, Sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum Bergis; anno gratiæ 1280. Pridie Calend. Augusti.

(*) Vid. mox infra Litr. D. E. F.

(a) Id est: Nos Frater Ogmundus divina tolerantia Abbas Videyensis, per has nostras patentes omnibus bonis notum facimus, quod perlegerimus & viderimus regístrum antiquam sancti templi Skalholtensis, verbotenus tale, quale hic subnectitur: Constituto die Idus

de ord epter ord sem her stendr skrifad. At tilfettum degi Idus Julii, voru fyrir ós virduligr bróder vor Arni biskup at Skálholtti af helst kyrkiu sinnar, ok sá leikmadr er Sighvatr heiter Hálfðánarson af sinne hálfu ok brædra sinna, ok Einar Þórvaldsfson fyrir sína brædur. Þá bar fram þessi biskup í dóm fyrir ós sína beiðslu með þessum hætti sem her ligger:

Virduligum herra Jóni Erkebiskupi. Ek Arni biskup ad Skálholtti kizzi þat fyrir gudi ok ydr uppá Sighvatr Hálfðánarson, at hann helldr ok kallar ser kyrkiu hins Helga Nicolai í Odda til forráðs ok allrar aftöku ok sinum brædrum. Nu af því at Sighvatr á at hafa svar fyrir alla herum, þá beiðunst ver at þer dæmet Heilagri Kirkiu aull þau rettindi sem hún á at hafa, enn mer ok minum lögligum epterkomendum fríalst valld ok forráð kirkiunnar slíkt sem til Skálholts biskups heyrer epter lögum.

Þesse andsvör hafdi Sighvatr á móti Arna biskupi, at hann hygger at þat skilord megi standa, sem Samundr Sigfússon giördi fyrir Oddastad at hann skilddi ser forráð ok vardveitflu ok sinum erfingium æfingliga. Sidan var Sighvatr spurdr: Hvört Oddastadr væri kyrkiu eign kalladr? Hann svaradi: Hann mundi sigi á móti því mæla; so þá ad Oddverjar skyldu vardveita. Svo ok gekk Sighvatr vid fyrir Erki-
biskup-

Idus Julii coram nobis comparuere Reverendus frater noster Arnas Episcopus Skálholtenfis, suz ecclesiz vice, & laicus quidam nomine Sighvatus filius Halfdanis, sua & fratrum vice, & Einar filius Thorvaldi sui ipsius vice. Deinde iste Episcopus petitionem suam coram iudice hoc modo prbtulit: Reverendo Domino Jonz Archiepiscopo: Ego Arnas Episcopus Skálholtenfis Sighvatdm filium Halfdanis coram Deo & Vobis postulo, quod templum Sancti Nicolai Oddense sibi suisque fratribus, quoad curatelam & omnium proventuum interceptionem detinet, ac jure competere turget. Cum igitur Sighvatus unus omnium vice hac de ré respondere debeat, nostra est petitio, ut Vos Sancte Ecclesie omnia, quæ ei competunt, jura, mihi autem meisque successoribus legitimis liberam templi dispositionem & curatelam, prout ex prescripto legum Episcopus Skálholtenfis habere debet, adjudicetis. Hæc responsa Sighvatus contra Arnam Episcopum regeffit: se regnare, conditiones illas stare debere, quas Samundus Sigfusus prædio Oddensi imposuerat, dum sibi, suisque in perpetuum hæredibus, dispositionem & curatelam reservavit. Sighvatus exinde interrogabatur: Num prædium Oddense possessio templi audiret? Ille se haud inficiaturum, respondit, si modo Oddenses curatores essent. Sighvatus quoque coram Archiepiscopo confitebatur,

biskupinum; at Steimur móðir hans keypti Oddastad af Birni Sæmundsnyne ok Sæmunde Hallsnyri; ok síðan tóku þeir Sighvatr ok bræðr hans í erfð epter hana, ok hann átti svörum uppi at halda fyrir bræðr sína uppá þetta mál, ok þeir hafa þetta samþykkt. Med samá hætti beiddist Arní biskup af Joni Erkibiskupi at hann dæmði honum valld ok forráð slíkt sem Skálholtsbiskupi heyrer at guds lögum fyrer kyrkiunni í Vatnsfirði undan Einari Þorvalldsfyni er fer kalladi kirkiuna til forráða.

Þá voru svör Einars at Þórðr föðrfáder hans let gíösa kirkiu í Vatnsfirði, ok let vígia med þeim skilmála, at hann ok hans retter erfingiar hvör epter annan, skyldu eiga forráði ok vardveitflu. Arné biskup seger svo þeim báðum Sighvati ok Einari, at honum fyndist, at þeir megi ei at rettindum þær halda eiga ne hafa; bauð ok virduligr Herra Joni Erkibiskup hann svo í skylduga hlýdni við Gud ok sig med valldi síns biskupsligs embættis leiddreta, ok einkanliga slíka hlúci med öðrum þeim sem hann fer umbóta þurfa á Íslandi í Skálholts biskups umdæmi. Hann segir ok at biskup egi valld yfir kirkiuum ok þeirra eignum öllum, enn leikmenn eðr ólærdar menn megi þær med engu móti eignast. Nu af því at Heilög Kirkiulög votta at líötligr kaupmáli ok at rettindum ónáttúrligr á ekki at fullkomna bóndans rettu, ok þær sem í fyrstu er einkisverdt,

þá

tur, quod mater sua Steinunna prædium Oddense de Biörno filio Sæmundi & Sæmundo filio Halli emerit, in quod, illa defuncta, Sighvatus, suiqve fratres jure hæreditatis successerint, & quod ille hæc de re, fratribus suis in id consentientibus, illorum sit mandatarius. Eodem modo Arnas Episcopus a Jona Archiepiscopo postulavit, ut illi dispositionem & curatelam templi Vatnsfirðensis, quales Episcopo Skálholtensi e legibus divinis competunt, ab Einare filio Thorvalldi, qui illas sibi competere urgebat, adjudicaret. Respondit Einar, quum suum Thordum templum Vatnsfirðense extrui, & tali conditione adjecta consecrari curasse, ut ille ipse, ejusqve legitimi hæredes, unus post alterum ejus curatelam & dispositionem possiderent. Arnas Episcopus utrique, & Sighvato, & Einari respondet, sibi videri, illis præbendas istas jure nec habere nec retinere licitum esse. Reverendum quoqve Archiepiscopum Jonam vi debite Deo & Sibi obedientiam se jussisse, ut potestate officii sui episcopalis tales præsertim, ut & alios defectus, quos in diocesi Skálholtensi in Islandia emendari debere videret, emendaret. Addit & ille: Tempora, omniaqve illorum bona in Episcopi potestate esse, sed laicis, & illis, qui non sunt clerici, illo nullo modo possidere licitum esse. Cum igitur sanctæ Ecclesiæ leges testentur, conditionem turpem & jure incongruam jus possessoris non perficere, & quod primo nullum fuit; præcedente tempore

þá má þat síðan eigi fyrir nockru stánda þá stúnder líða; Ok vardveitflu þessara stada mætti enginn biskup undan sínum epterkomendum gefa, ok enginn leikmadr mætti helldr eignast, ok mega þar skilmála tilleggja Enginn má kirkiu kaupa ne selja vid verdi utan mikils sálar háfka, ok því fær fá ei rettiliga halldit er svo kemst at. Af slíkum skynsemdum beiddist Herra Arni biskup af Ofs, at Vier dæmdum af Sighvati ok bræðrum hans, svo ok af Einari Þorvalldsfyni forrædi ok alla aftekt ok vardveitflu Oddastadar ok Olafskirkju í Vatnsfirði med öllu því sem þar til liggir, at ónýtum þeirra vörnum, sva allri egi þeir síðan ne þeirra erfingjar nockut tilkall til greindra kirkna. Nú af því at þetta mál er til vors dóms komit, þá gjörum Vier þenna órskurd á, í nafni Födur, Sonar ok Heilags Anda, at valld ok skipan forrædi ok vardveitfla Oddastadar ok Olafskirkju í Vatnsfirði med öllu því sem þar til liggir hvört þat er tekit edr ótekit, nýtt edr ónýtt, nema þat eitt sem til þarfenda hefr haft verit, ok þó skynsamliga tært verit, þá dæmum ver Arna biskupi í Skálholtri ok hans lögligum epterkomendum, hönum ok þeim eilífliga at ráða; Ok fyrirbióðum Vier Sighvati ok bræðrum hans ok svo þeirra örfum, Einari ok hans örfum, nockut ákall um þetta mál at veita. Var þetta bref giórt í Biörgvin, þá lidit var frá hingathurd vors Herra Jesú

F 2

Christi

tempore etiam nec valere posse, & nullum Episcopum harum præbendarum dispositionem in fuorum successorum damnū abalienandi jus habuisse, aut ulli laico illas possedisse vel conditionem imposuisse integrum esse; Nemini enim sine ingenti animæ periculo templū pretio emere vel vendere licere, nec illum legitime retinere, qui tali titulo acquisiverit. Ob has rationes Dominus Arnas Episcopus a Nobis postulavit, ut Nos Sighvato ejusque fratribus ut & Einari filio Thorvalldi dispositionem, interceptionem proventuum & curatelam præbendæ Oddensis & templi Olafi Vatnsfirðensis unacum omnibus templorum pertinentiis, exceptionibus illorum annullatis, abjudicemus, ita, ut illi eorumque hæredes dicta templa nunquam exinde postulare queant. Cum igitur hæc causa Nostro iudicio submissa fuerit, hanc sententiam in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti ferimus, quod dominium & dispositio, administratio & curatela præbendæ Oddensis & templi Olafi Vatnsfirðensis una cum omnibus eorum pertinentiis, siue accepta fuerint siue non, siue utilia siue inutilia, illis tantum exceptis, quæ in usus (templi) & quidem prudenter erogata sunt, Domino Arnæ Episcopo Skalholtensi & ejus successoribus legitimis, tam illi, quam his, in perpetuam adjudicamus dispositionem; sed Sighvato, ejus fratribus & illorum hæredibus, & Einari ejusque hæredibus, omnem hac de causa postulationem interdiximus. Hæc scripta sunt Bergis anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1273

pridie

Christi 1273 á sancti Jacobs vöku aftan; Ok til fannhinda het um, setium Vier Vort infigi fyrir þetta Transcriptarbrief, skrifat í Videy Anno 1518.

Litr. B.

(b) Ver trúum ydr kunnugt vera, at konóngsmenn kváduz stadfesta með lófataki í lögrettu í sumar, at ofs fráverondum allt þat grein-
 arlaust stóð í brefum þeim sem í fyrra sumar komu til Islands under inn-
 figle konóns oc drottningar, oc hvörsu þeir öptruðu ser er ver komum
 á þingit, svo sem Jón Lögmandr vottade í lögrettu, at þeir villdi þat eigi
 stadfest hafa, sem móti væri guds lögum oc retti, sýndiz ofs fyrir þessa
 hanns framsögn oc þeirra samþycke, at þeir fordadz banns áfelli meðan
 þat hellz er þeir hetu, enn ef þeir seilaz á guds rett oc heilagrar kyrkiu
 med framkvæmd verkanna, med framkvæmd á dómum yfer kristnum
 rette,edr löglaugum, þá fallé þeir í þat bann, sem lögbækr heilagrar kyrk-
 ju votta, oc þar med opit bref mins herra erkibiskups oc hanns undirbisk-
 upa, Nú af því leikmenn eiga eigi valld ne rett at segia lög edr skipa
 yfer kristnum rette, þótt nokkrer af þeim hafe annat flutt, þá vilium
 ver oc at allir þer vitit, at um almernilega (tru) oc helga skirn, um faust-
 ur

pridie Vigiliam Sancti Jacobi. In quorum testimonium nos Transcripto huic sigillum nostrum appendimus scripto Videya Anno 1518.

(b) *Id est:* Vobis notum esse credimus, quod Regii hac ætate Nobis absentibus stipulata manu in Comitii omnia ea, quæ ætate præterlapsa, sub sigillis Regis & Regina in Islandiam pervenere, sine ulla exceptione se confirmasse asseruerint, sed postquam Nos Comitii adimus, se ipsos cohibuerint; Jonas enim Noinophylax nihil, quod juri & legibus divinis repugnaret; confirmare illos præsumpsisse in Comitii contestatus est. Ex qua ejus contestatione & reliquorum consensu concludebamus, eos excommunicationi, quousque his promissis starent, non esse obnoxios; sed quam primum juri divino & sanctæ Ecclesiæ, sive opere, sive sententiis de jure Ecclesiastico latis, sive jurisdictione derogaverint, eos in excommunicationem incidere, quod Sanctæ Ecclesiæ Decreta, & patentes præterea Domini mei Archiepiscopi & illius Suffraganeorum literæ (*) testantur. Cum igitur læci de jure ecclesiastico leges sancienti, vel sententias ferendi, nec jus habeant nec potestatem, quamvis eorum quidam aliud disitent, tum omnibus vobis notum facere volumus, quod de (fide) universali, de

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 455 sqq.

er óc helgihöld. um biskups forræde á kyrkium oc eignum þeirra val-
veidum oc tíundum. um kyrkiþirmsl oc lærðra manna um lýsingar fyrir
brullaup. oc um aull hiúskaparmál. um gudsfíar. um skristamál. oc ok
er menn byggja dauðt fe. oc alle þat annat sem til biskups heyrer at eins
efir guds lögum valld oc dóm yfir at segia. edr þeir sem hann skipar til.
þá skal svo standa sem ver hufum ádr umbodit oc skipat. — Nú
er sá vor bænastadr til allra yðar. at þer geymit vel oc forsiálliga skyld-
ags hlýdni. við jarðligann konóng. enn variz allra meft mótgiaurder oc
hlýdnibrot við himnakonóng. er valld hefr á lífe oc sálu jarðligs konóns:
oc allra vor. oc ofs veitir allt gott. þat sem hvör vor hefr. hann dæmer
sína óvine í endalykt med eilífre þínu. oc aumbunar sínum sonum oc
þionustumaunnum stundligt starf med eilífre dýrd oc glæde.

Litr. C.

(c) **I** nafne faður oc sonar oc andá heilags. efir brefe virduligs herra
Eiriks konóns þat sem hann sende til Íslands med herra Ólase oc
herra Sighvate. þá studdu med sér á alþinge þann samning sem þar var
ádr gíaurr oc í Skálsholti. herra Arne biskup. oc herra Rafn. herra Run-

F 3

ólfr

de sancto baptismo, de juniis & festorum celebratione, de templorum eorumque
bonorum administratione, aucupio falconum & decimis ad Episcopum pertinentibus,
de sanctitate templorum & clericorum non violanda, de banno nuptiarum, de omni-
bus causis matrimonialibus, de cognatione spiritali, de absolutionibus, de senore
rerum inenimatarum elocatarum, & de omnibus, de quibus sententiam ex lege di-
vina ferendi jus & potestas soli Episcopo, aut ejus mandatario competit, illa adhuc
valent, quæ vobis antea injunximus & præcepimus — Vos omnes nunc rogatos
volumus, ut debitam Regi terrestris obedientiam probe & circumspecte servetis, sed
ante omnia cavetis a delictis & violatione obedientie in Regem caelestem, qui vitam
& animam Regis terrestris & omnium nostrum in sua habet potestate, & omnia bona,
quæcunque unus quisque nostrum habet, largitur; ille suos hostes aeterna poena tan-
dem damnabit, filiis autem suis & ministris laborem temporarium aeterna gloria &
jucunditate remunerabitur.

(c) *Id est:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ex præscripto literarum Illu-
stris Domini Eriki Regis, quas in Islandiam cum Domino Olaso & Domino Sighvato
mitti, pactum in Comitibus & Skalholti antea initum, Dominus Arnas Episcopus, &
Dominus Rafn, Dominus Runolfus Abbas de Videya, Dominus Olafus filius Ragna-
ris,

ólfr ábóte í Videy. herra Olaf Ragnarson. lögmennerner báder. herra Þórdr. Nikulás. oc Grímr prest. ok marger adrer góder menn lærder ok ólærder. so festiz ok med handtake í dóm virduðligns herra Eiriks konóns oc andligns faudurs Jörundar erkeþiskups af Nidaróse um aull þau mál ok afbrot sem síðan hafa gíaurz mille lærðra manna ok leikmanna. nema þat sem þeir skilia at Skálaholltsþiskup á um at dæma. oc voru þesser vörðslumenn. herra Olaf Ragnarson fyrir herra Arna þiskup. ef nokkut være konónginum þægt ok erkibiskupe af hanns medferdum. enn vörðslumenn fyrir herra Rafn var herra Jón Lögmadr. ok herra Þórdr á Maudruvöllum. þar sem hanns gíaurder skorter fyrir slíkt allt sem á hann dæmðiz fyrir sín afbrot. síðan konóns bref kom til Islands um stada mál. svo gengu ok skilríker menn í vörðslur fyrir stadafe. at þat eigi eyddiz þar til dómr felle á. efter þat leyfste herra Arne þiskup alla þá menn or banne ok forbodum sem fyrir þesse mál hafde hann þeim yferlýft. estir því sem hann hafde valld til. at fyrirfarande þessum eidsta. til þess leggð þú hönd á heilga bók. ok því skýtr þú til guds. at þú skalt á dómme virduðligns herra Eiriks konóns ok erkibiskups um allt þat. sem þú hefr brotit við gud ok heilaga kyrkiu ok Skálahollts þiskup. hann skal ok aptr á móte bæta þat sem hann hefr þer móte brotit. ok auðrum leikmaunnum. svo se þer gud hollr.

Litr.

---

ris, Nomophylax uterque, Dominus Thordus, Nicolaus, & Grimus sacerdos, & multi alii viri boni clerici & laici in Comitibus confirmabant. Ita etiam Illustris Domini Erici Regis, & Patris spiritualis Jörundi Archiepiscopi Nidarosiensis iudicio, omnes cause & lésiones ex illo tempore inter clericos & laicos, iis exceptis, quæ Episcopi Skalholtensis jurisdictioni subsunt, enatae, stipulata manu submituntur. Hi prædes dati erant: Dominus Olafus filius Ragnaris a parte Domini Arnæ Episcopi, siquid ille in Regem vel Archiepiscopum deliquerit, sed pro Domino Rafno Dominus Jonas Nomophylax, & si quid ille non præstiterit, Dominus Thordus de Möðruvalis, pro omnibus, quas illi infligi contigerit mulctis, ob ejus, a tempore, quo literæ regis de præbendis in Islandiam allatæ sunt, delicta, spondebant; Viri præterea integri pro bonis præbendarum, usque quo sententia lata esset, non profundendis, suam fidem interposuere. His factis Dominus Arnas Episcopus omnes ob has causas a se excommunicatione majori vel minori potestate sibi competente perstrictos, prævio hoc juramento absolvit: *Ideo manus sacro libro imponis, Deumque antestaris, quod Illustris Domini Erici Regis & Archiepiscopi, omnia, quæ in Deum & sanctam Ecclesiam & Episcopum Skalholtensem deliquisti, iudicio submittis. Ille vicissim, quæ in te & alios laicos deliquit, reparabis. Ita te Deus adjuvet.*

Litr. D.

(d) Skípan Arna biskups Þórlákssonar.

Einn á þessum lutum gerdi ári biskup nýja skípan með ráði wírdoligs. herra iörundar erkibiskups. at prestar í skálholtis biskupsdæmi skulu þau ein hiön samánvígja sem brúðrin war æi fyrr manni gipt. Sua baud hann ok at agnus dei þriú samán-se svingin eda lesin í huerri messlo þegar *lagt er pax domini &c.* þuiat nú er sua svingit at erkibiskupsstólinum í nidarósi. (Credo in dominum skal hafva Olafsmesso hina fyrri ok svo hinni síðazta dag in octavis beate virginiis) Post octava natiuitatis dei skal hafva De domina missam. Salve sancta parens. at söng. ok prefacio. Et te in ueneratione. Ewangeliium. Erat ioseph. ok annat. les þat sem þar fylger fram til kyndilmesso. Eigi skal Credo in unum in festo reliquiarum nema á drottinsdag beri. Mannakonur má leida í kirkiu páskadag ef þær bældaz ok gefa þeim þjónoftu. ef þriár vikur eru lidnar frá því ef þær fæddu barn. af bónda sínum getid. en at öðrum hátíðum ef mánadr er frá lidin. In vigilia natiuitatis domini skal cotidiana prefacio. ok sua in vigilia assumptionis beate Marie (*).

Litr.

(d) Statuta Arnæ Episcopi filii Thorlaci.

Hæc autem res Arnæ Episcopus e consilio Reverendi Domini Jörundi Archiepiscopi primus præcepit: Sacerdotes dioceseos Skalholtensis illos tantum conjuges copulante, si sponsa alteri antea non nupserit. Ita & præcepit, ut *Agnus Dei* ter simul canatur vel legatur in missa quavis, dum intonatur: *Pax Domini &c.* ita enim nunc in archicathedra Nidarosienfi canitur. (*Credo in Dominum* festo Olai priorè & feria ultima in Octavis beate Virginis canatur). Post octava natiuitatis Dei adhibebitur missa de Domina: *Salve Sancta parens*, cantus & Præfatio: *Et te in ueneratione*, Ewangeliium: *Erat Joseph*, & alia quæ legenda sunt usque ad festum purificationis. In festo Reliquiarum, nisi in dominicam incidere, *Credo in unum* ne canitur. Uxoribus feria prima paschatos, si petierint, introduci & ad sacram cœnam admitti licitum esto, si tres hebdomades transierint, a quo infantem, a proprio marito susceptum, enata sunt, sed in aliis festis postquam mensis præterit. In vigilia natiuitatis Domini adhibebitur præfatio quotidiana, ita & in vigilia Assumptionis Beate Marie.

(*) Hæc & sequentia Statuta exscripta sunt e libro pergamena No. 351 in Fol. Biblioth. A. Magnæ, collata cum altero libro pergameno ejusdem Bibliothecæ No. 175 in Quæto, cujus lectiones variantes duobus semicirculis incluse hic leguntur.

Litr. E.

(e) Þessum lutum sem her fylgia. villdi herra árne biskup lýsa láta á prestastefnum. þat er hit fursta sem stendr í brosi þúf sem virdu-
 lighr herra Jón erkibiskup skipaði með ráði biskupa sinna þeirra sem
 hann hafði til síns fundar stefnt í berguín anno domini millesimo ducen-
 tesimo septuagesimo octavo at hverr prestur viti sík skyldugan at skipa
 til heilagrar kirkiu hinn tíunda part hit minnzsta af þúf góðzi sem hann
 hefer af henni astat í landi edr lausum eyri, en huerr sem æi vill þess
 geyma hedan af. þá falli allt til kirkiunnar epter hanns andlát sua sem
 guds lög segia. Annarr lutr er sá er hann vill enn lýsa láta at prestar
 geymi þess at einginn þeirra hafi þá konu innan sína kirkiufóka sem hann
 hefer börn vid átt. eda hann hefer úfrægd af at hón se hanns frilla. Hit
 þridia mál er um opinbera frillumenn þó at leikmenn se, at herra biskup
 býdr enn sem fyrr at einginn prestur gefi þeim corpus domini edr veiti
 nockura gudliga þjónofstu nema hann handfali fyrir vattuta at binda sam-
 an lögliga edr skilia allar samuister. sua ok ef nockurr rýfr síðan þat hand-
 sal þá se utan kirkiu þar til er hann skilt vid löstin. ok vill bæta wid
 gud. Þat hit fiórda at prestur heimti saman Petrstoll af öllum sínum
 hwißofstum mönnum huerr í sínum þingum ok leyfi til sín. eda sá annarr
 sem

(e) Quæ sequuntur Dominus Arnas Episcopus in synodis promulgari præcepit, quorum
 primum est, quod in literis a Reverendo Domino Jona Archiepiscopo e suorum Suffra-
 ganeorum consilio, quos Bergas Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo
 octavo ad se convocaverat, conscriptis exstat, ut quivis sacerdos decimam ad mini-
 mum omnium bonorum partem, quæ de templo, sive illa mobilia fuerint sive immo-
 bilis, sanctæ ecclesiæ legandum, se obstrictum agnoscat, quod si quis ab hoc usque
 tempore neglexerit, omnia post ipsorum obitum ex præscripto legum divinarum sanctæ
 ecclesiæ cedunto. Alterum quod promulgari vult, est, ut sacerdotes observent, ne
 quis horum intra parochiam secum habeat mulierem, ex qua liberos susceperit, vel
 quæ diffamata fuerit, quod ejus sit concubina. Tertium est de notoriis concubitoribus,
 quamvis vel laici sint, quibus ab ullo pastore Corpus Domini, aut ullum aliud offi-
 cium sacrum præberi, Episcopus interdicat, nisi illi coram testibus stipulata manu
 spondeant, se aut legitimum inituros conjugium, aut a tali convictu destitutos; Ita &
 si quis hanc sponsonem postea violaverit, a templo, usque quo a vitio illo destiterit,
 & Deo expiare voluerit, arceat. Quartum est, ut sacerdotes, in sua quivis paræcia,
 ab omnibus domicilium fixum habentibus cathedraticum Petri colligant, & aut ipsi
 aut

sem biskups umbodsmadr ser fyrir ok greidi í mót vadmál sus at nú se til reidu til skips at flytia í sumar á eyrar. ok se hit þridia huert ár þadan frá sátt sem þá er vordit. síðan næft var samantekit. Þat hit fimta at huert prestur hafi vitund yfer biskups tíund í sínum þingum huerfu mikil hön werdr. ok se greind frá kirkiutíundum síðan saman eru teknar huar situeggiu. af þeim sem kirkiuluta hefer. býdr hann ok at huert prestur se widbúinn at gera honum kunnigt þann tíma sem hann ferr í lýflu sína huerfu mikil ward serhuert ár biskupstíund í hans þingum. upp frá þersum tíma.

Litr. F.

(F) Þessi bod vóru sett af herra Arna biskupi oc í samþykkt tekin af öllum lærðum mönnum á prestastefnu at hallda þau sömu bod-ord öll sem standa ádr (*) ritud í skipan herra Magnús biskups. Fastu skal tveggja postula messu. ef ber a gagndaga. en hafa tvímællt krossmessu. nema beri á midvi udag firer ascensionem domini. vinna eigi lengr en til midsaptans firer hvarutveggja messodagin. Eigi skulu prestar gefa leyfi rúmhelga daga. þó at tíða halld se mikit þá daga sem (ádr er skylldufasta) ei

---

aut ex Episcopi mandatarum præscripto, alius, suis oculis inferant, sed pannis inquilinis rependant, qui jam hac ætate præsto sint ut Eyras devehantur, & tertia exinde gratis ætate, ex quo ultima vice collectum fuit, ita obtineat. Quintum est, ut quivis sacerdos in sua parœcia noscat, quantæ ibidem decimæ Episcopo cedant, quæ a decimis templi, ex quo utraqve ab illo, ad quem decimæ templi pertinent, collectæ sunt, discernantur. Præcipit etiam, ut quivis sacerdos paratus sit ad rationem reddendum Episcopo, dum hic diœcesim visitando peragraverit, quantæ in ejus parœcia singulis ab hinc annis decimæ Episcopo cesserint.

(F) Hæc præcepta a domino Arna Episcopo lata fuerunt & ab omnibus clericis in Synode approbata, ut servantur omnia illa mandata, quæ exstant antea scripta in Constitutione Domini Magni Episcopi. Jejunandum est festo duorum Apostolorum (Philippi & Jacobi) si inciderit in hebdomadam Rogationum; at bis edendum festo crucis nisi incidat in diem mercurii ante ascensionem domini, Labor non est continuandus diutius quam usque ad dimidium vespere festum utrumque antecedentis. Sacerdotes profestis diebus, quamvis plurima sacra iis diebus peragantur, veniam ne dato,

(F) Vid. supra Tom. I. pag. 309 sqq.

TOM. II.

G

ei er alþýdu fasta skyld. oc eigi föstunáttaleyfui nema lögtekna daga: (oc friádaga í Páskavíku). (Ef Andresmesso, Nicolásmesso, Máriumesso, Magnúsmesso, Thomasmesso, Thorláksmesso, ber á mánudag um jólaföstu, þá se lofat at eta kiöt tvímælt.) En ef Nicolásmesso eda Þórláksmesso berr á föstudagh. er lofat hvítt at eta einmælt. En ef Andresmesso edr Nicholásmesso Thómásmesso oc Thorláksmesso berr á midvikedag. þá er lofat hvítt at eta tuímælt. oc eigi slátr. (En ef þá ber á föstudag. þá se lofat at eta einmælt hvítan mat.) Hverr sá prestur er hión skal saman vígia. þá skal hann lýsa ádr þriá drottinsdaga. hvern á þak öðrum. í sönghúsdýrum at sá madur vill sá þeirrar konu. oc ef nockur er sá þar vid. at vite á vera frændsemi edr sísskapi. þá beri hann þar vitni um ád en festar eda brúðlaup se. prestur skal oc heyra iáyrði konunnar nauðungarlausu. at hún samþyckir þann mann at eiga. Á þat skulu oc prestur minna alþýdu oc bióða skyldugliga. at hverr madur falli á kne meðr upphaldandi höndum. þann tíma í messo er prestur heldr upp holldi oc blódi várs drottins. oc bide ser mis kunar. oc se klykt til þels íafnan. oc halldit upp logandi vaxkerti hiá prestinum. Eigi skal prestur sýngia tvær messor um dag at einu alltari nauðsynialausu. skyllt er at þriár se jóladag. Eigi skal prestur bergia því vatni er hann þvær innan kalec með. ef hann skal

---

to, quibus (alii jejunare deberent) universorum jejunium non est debitum, nec veniam jejuniorum nocturnorum nisi diebus lege statis (& diebus veneris hebdomade Paschatos). (Si festum Andreæ, Nicolai, Mariæ, Magni, Thomæ vel Thorlaci tempore jejunii Adventus in diem Lunæ inciderint, carnes bis illo die comedere licitum esto) si autem festum Nicolai vel Thorlaci inciderit in diem Veneris, permissum est lactinia semel edere, si vero festum Andreæ vel Nicolai, Thomæ & Thorlaci inciderit in diem Mercurii, permissum est lactiniis vesci, non autem carnibus (Si vero in diem Veneris inciderit, lactinia semel comedi permittitur): Quicumque sacerdos conjuges copulare debuerit, publice indicabit in antecessum per tres dies dominicas continuas (stans) in ostio sacrorii, quod vir hic vel ille matrimonio sibi jungere certam quandam feminam sibi proposuerit, & si quis fuerit qui propinquitatem vel affinitatem obstare noverit, hac de re testimonium dicat antequam sponsalia vel nuptie contrahantur. Audiatur & sacerdos feminæ assensum non coactæ, quod (scilicet) illi viro nubere affirmat. Hæc quoque sacerdotes in memoriam revocent plebi & imperent severe, ut quilibet in genus procumbat elevatis manibus tempore missæ, quo sacerdos elevat corpus & sanguinem domini nostri, & expetat sibi misericordiam; & semper simul fiat campanæ pulsatio, & apud sacerdotem candela cerea elevata teneatur. Sacerdos ne canat duas missas uno die ad idem altare sine necessitate, tres autem prima feriæ nati-

skal sýngja adra messo síðar þann sama dag. láti diákn sinn bergja því vatni. eða steypa í sacrarium. þvíat eingi skal messo sýngja nema fastandi. *Credo in unum* skal hafva í messo Olafsmessodag hinn fyrra (oc sva in octava nativitatis beate virginis). Ef eigi er vín oc vatn í kalec þá er upp er hálldit förninni. þá skal böta í hvarotueggja. oc taka adra oblátu. oc hefja upp *Te igitur* en leggja hina fyrri í brott í nockurn samiligan stad. oc bergi henni síðan er hann hefuer neytt corpus (& sangvinem) domini. Þat er fastliga firerbodit at nockur láte sem hann sýngi messo ef hann má eigi sýngja. edr hann veit at vantar nockur þau fong til sem hann veit at skyllða krefr at hafva. En ef opinbert uerdr saurlífi prests med barngetnadi. þá skal leggja messosaung þar til hann finnr biskup eða hans umbodsmann (profast) oc tekr af þeim skript oc iserbót. (síðan má biskup edr prófast dispensera med hönum at hann taki upp messosöng á þeim tíma er hann vill ákveda). Prestar eiga oc at minna á þat sóknarmenn sína at þeir kunne rett pater noster. *credo in deum*. oc *ave maria*. (requiem eternam) sva börn at skíra þá er nauðsyn krefr. oc prófa þá þar (á) af. ecki eiga ólærdir menn vatn at vígja. Þat er oc fastliga firerbodit at nockur skíre í öðru en í vatni. edr slö. edr snió bræddum. því at eigi er skírn rett nema bæði se vidhaft vatn oc ord. oc því er ónýt hrakskírn þó at nockurer hafvi kallad hana retta.

G 2

Ef

nis christi celebrari oportet. Sacerdos (ne gustet) aquam illam qua calicem lavit, si eodem die alia missa ei canenda est. Diaconus illam aquam gustato, vel sacrario infundat, nemo enim missam celebrare debet nisi jejunans. *Credo in unum* canendum in missa festo priori Sancto Olavo consecrato, & item in octava nativitatis beatæ virginis. Si vinum & aqua non sint in calice dum elevatum fuerit sacrificium, utrumque (calici) infundatur, & substituenda quoque nova hostia & canendum *Te igitur*, prior autem hostia reponenda est in loco decenti, ipse deinde illa vescatur quando comederit corpus (& sangvinem) domini. Severe interdictum est, ne quis simulet se missam canere, si id facere illi non licuerit, vel si noverit deesse aliquid eorum, quæ ad manum haberi debere noverit. Si vero sacerdotis concubinatus nativitate infantis manifestus fiat, sacra peragere cesset, donec convenerit episcopum vel ejus vicarium, & ab eo absolutionem ceperit, & se emendaverit, (Episcopus vel Præpositus, ut tempore determinato sacra celebrare ei liceat, dispensare possunt). Sacerdotes etiam revocare in memoriam cætui suo parochiali, ut *pater noster*, *credo in deum* & *ave maria* (*requiem eternam*) & formulam infantem, si necessitas postulaverit, baptizandi probe sciunt & eos in his examinare debent. Laici non debent aquam consecrare, severe etiam interdictum est ne quis alio (liqore) quam aqua dulci vel salia vel nive liqvefacta baptizet. Nam non recte peractus est baptismus, nisi simul adhibeantur & aqua & verbum,

Ef barn þat sem fkemri skírn var skirt er lifanda fört presti: þá skal hann signa þat oc gefa fallt vígt oc lesa gudspjall yfer. oc gera kross med hráka firer eyrum oc nösum. oc leida í kirkiu. smyria síðan á brióste oc millum herda med oléo sancto oc síðan með krisina í höfði. föra í skírnarklæði oc fá kerti loganda í hönd oc gera þessa alla hluti med tilskipudum ordum en fella nidr allar særingar oc þesháttar böner sem firer í kírni at eins eiga at vera. Þat er oc firerbodit at þeim mönnum se þionosta gefuin sem opinberliga liggia í frillulísvi nema þeir handfali kennimanni firer vátum at skilia. efter því sem hann býdr. edr gangi ella lögliga saman. Ecki skulu þeir menn saman ganga er nánari se at frændsemi edr sífium en at fimta manni hvart. nema biskup vís frammar orlof tilgefua. Ef sú kona andaz fyrr en hön se í kirkiu leidd er barn árte vid bónda sínum. þá se leidd kona í kirkiu firer lívino med loganda kerti. (Þat er fyrerbodit at prestar gefi nockurum þeim corpus domini sem opinberliga ligr í höfudsyndalísvi sva sem hörkallar oc saurlífismenn oc ránsmenn oc þvílíker adrer. nema þeir vili leidrettaz epter gudligri skipan) En ef þeir menn andaz er (rettar) settar ero útstaubr firer opinber brót sín. þá skal hvers þeirra lík í kirkiu bera ef þeir fara sva af heiminum

at

bum, inde irritus baptismus qui fit ex sputo, quamvis quidam illum legitimum censuerint, si infans ille, qui baptizatus fuit baptismo compendiaro vivus ad sacerdotem deferatur; illum (cruce) signabit, & sal consecratum dabit & leget super illo evangelium, & sputo signum crucis faciet in auribus & naribus, & in templum introducat; ungat deinde tum in pectore tum inter scapulas oleo sancto, & deinde chrismate in capite, imbuat veste (vestibus) baptismali & candelam ardentem in manum dabit, & has omnes res conceptis verbis peragat, omnes autem exorcismos & ejusmodi orationes quæ solimmodo ante baptismum recitari debent, omittat. Interdictum quoque est iis hominibus sacram præberi synaxin, qui manifesto indulgent concubinatui, nisi stipulata manu promiserint sacerdoti coram testibus (hanc suam concubinam) ex ejus mandato deserturos, vel alius legitimum inituros matrimonium. Matrimonium, qui propinquiores sunt consanguinitate vel affinitate quam in quinto gradu, nisi episcopus veniam dederit, ne contrahunto. Si uxor illa, quæ de marito suo peperit, decesserit, priusquam in templum introducatur, tum introducatur alia mulier ante funus cum candela ardente: (Sacerdotibus, ut cuiquam, qui peccato capitali manifeste indulget ex. gr. mæchis, concubitoribus, latronibus aut talibus corpus Domini præbere interdictum est, nisi illi secundum mandatum divinum emendari velint). Si moriantur illi homines, quibus propter manifesta eorum peccata introitus in templum interdictus fuit, tunc funus in templum introferatur, si ita mundo exiverint, at

recon-

at þeir véru í sætt við heilaga kirkiu. at fráteknum þeim sem efter forn-
um landzlid ero eigi at kirkiu (græfver) grafner sicut fures & latrones
qui pro sceleribus suis morte condemnantur & hoc ad terrorem. Prest-
ar skulu eigi hafua raud klædi. gul edr græn. edr helmingum. edr rönd-
óttum nema í vási. fara eigi með mángi ne okri. Eingi prestur ne klerkur
skal fueria leikmanne nockurn eid edr leggja sig edr sín mál under leik-
manz dóm utan biskups síns rád. Eigi skulu prestar reka leikmenn ór
kirkiu nema opinberar sakar se til (oc gefinne þó glöggliga þrennrar
áminningar gere prestur ádr leikmanni til leidrettu af þeirre sömu sö's.
Rite síðan sökina. skilvísfliga oc so forbodit kirkiu inngöngunnar. þat
sem hann leggur vic ef hann leidrettiz ei oc hafe loglig vitne uit er hann
giorer honum áminningar. Síðan lese hann í kirkiu so sem ritad er fyrir
sinnar kirkiu soknarmönnum. Ecker í iliazst þau mál under þessa reglu
ef nockur feller á sig páfans bann edr forbod af síálfs síns verki) þær sem
þeir vita vísan vilja biskups til edr hans umbodsmanz. Ef bannsetta
madr beidiz prestsfundar í lífshálka oc vill hann fueria (at) oc bota við
gud oc heilaga kirkiu efter dómi biskups síns þat sem hann hefer brotid.
þá skal prestur láta hann fueria þenna eid at bök at hiáverandum lögligum
uitnum síðan skal prestur leysa hann ef hann er daudvona. oc veita hön-

---

reconciliati sint sanctæ ecclesiæ, exceptis iis qui ex more antiquo non sepeliuntur juxta
templum, sicut fures & latrones qui pro sceleribus suis morte condemnantur & hoc
ad terrorem. Ne utantur sacerdotes rubris vestibus, flavis vel viridibus, vel dimidium
vel striatis, nisi penulis. Nec mangonio nec fenerationi illi operam navanto. Ne-
que sacerdotum juramentum aliquod præter laico, nec se suasve causas sine Episcopi
sui verba ejus judicio submittat. Sacerdotes laicos e templis, nisi adsint causæ mani-
festæ, cum iis de certa episcopi voluntate vel ejus vicarii constiterit, ne ejiciantur. (Et
tamen tribus admonitionibus clara voce prolatis a sacerdote laico isti in emendatio-
nem datis. Causam deinde ut & interdictionem introitus, & pœnam, si emendatio
non subsequuta fuerit intelligendam, exquisitè descriptas mittat, & dum admonet, testes
idoneos admittat. Postea, ita ut scriptum est, in templo coram suis parochianis ista
prælegat. Sub hac regula non comprehenduntur causæ per quas quis in excommu-
nicationem Papæ, vel ex ipso facto incidit) Si homo excommunicatus in periculo vitæ
præsentiam sacerdotis postulaverit, & se deo & sanctæ ecclesiæ juxta sententiam sui
episcopi, pro omni, quod commisit, peccato satisfacturum juramento assernerit, tunc
sacerdos tale ab eo juramentum fieri curet, libro (manibus impositis) præsentibus
testibus idoneis, deinde sacerdos illum, si moribundus fuerit, absolvat, illique tale præ-
stet

um slíka þíonosto alla sem ödrum kristnum mönnum. Verdr hann fyrr ómáli en prestur komi til. en löglig vitni beri þat at hann var búinn slíkt at sueria sem fyrr var skilt. þá má prestur leyfa hann ef þeir sueria at hann beiddi sættar oc villdi allt tiluinna þat er hann var skyldur. Rétter hann vid efter lausnina. þá skal hann sækia sem fyrst má hann á fund biskups síns oc standa á hanss dóme um allt þat sem hann er sakadr uid (hann) gud oc heilaga kirkiu. liggr hönum oc slíkt uid ef hann bregdur því sem suarit uar fyrir hann. sem þá at siálfr hann hefdi suarit. En sá er fallit hefver í páfuabann af uerki sínu siálfs skal sueria ádr hann se leystur at fara á páfuafund edr erkibiskups ef hann má. nema biskup vile annat sæma. En ef hannsettr madr deyr óleystr þá má eingin leyfa hann nema sá er ualld hafdi til at leyfa hann heilan oc ósiúkan. oc skulu erfingiar hanss allt astur böta þat sem hann hafdi brotit oc se þó ádr sannprófuat at siálfr hann villde sæzt hafua ef hann hefdi nád. Eingi á sá at uera halldinn fyrir leystan er sá leystur sem ecki ualld hefuer. (*) (Hvert þat lík sem at kirkiu á at grafva. þá lofvade hann í kirkiu at bera oc sýngia þar yfver.

---

stet officium quale aliis christianis hominibus. Si loquendi facultas illi præripiatur priusquam sacerdos eum convenerit, sed testes idonei asseverent, illum istud, quod nuper præcipiebatur, jurasse, tum illum absolvere sacerdoti licet, si juraverint, illum reconciliationem expetivisse, & illum expiatorum fuisse pro viribus omne id cuius reus erat. Si post absolutionem ad sanitatem redierit, tam primum, quam poterit, episcopum suum adeat, ejusque judicio, quod ad omne illud quod debet, tum deo (ei) tum sanctæ ecclesiæ, se committat, tantique illius interest, si migraverit, quod ejus vice juratum fuerat, quanti si ipse jurasset. Qui vero in excommunicationem Papæ ipso facto inciderit, juret priusquam absolvatur, se Papam si poterit, vel Archiepiscopum aditurum esse, nisi episcopus in aliud quidquam consenserit. Quod si quis excommunicatus mortuus fuerit non absolutus, tum nemini illum absolvere licet, nisi ei, qui potestatem habebat illum absolvendi sospitem & incolumem, ejusque hæredes expient omne id quod deliquit, & tamen antea evictum esse debet, quod ille ipse, si potuerit, reconciliari voluerit. Nemo illorum pro absoluto habeatur, quem absolvit, qui absolvendi potestatem non habet. (Omnia funera quæ ad templum sepelienda sunt, templo

(*) *Hæc quæ sequuntur solum exemplar No. 175 in quarto habet, quæ corrigenda sunt ad antissimæ coram quæ supra pag. 10. dicta sunt. Sed ipsa hæc Constitutio exscripta est e Codice pergameno No. 354. in Fol. Bibliothecæ A. Magnæ, collata cum Codicibus No. 351. Fol. 175 in Quarto ejusdem Bibliothecæ membranis, & nostro exemplari bonæ notæ, sed cartaceo, quorum variantes casus incluse leguntur.*

yfver. epter bodskap oc yfversýn virdoligs faudr Jóns erkibiskups af Nidarósi skipadi herra biskup nýian kristinrett yfver skalaholtz biskupsdæmi oc med rádi erkibiskups let hann í lögrettu þann sama kristinrett í laug leida med rettu þingtaki anno domini millesimo ducentesimo octogesimo).

CAP. II.

De Arna Helgonis.

§. I.

Arnas Helgonis (a) ab avunculo Arna Thorlaci sacris initiatus, ipsi a confessionibus diu fuit. Nam 1288 cum ipso in Norvegiam, indeque 1291 in Islandiam trajecit, illoque ultima vice Anno 1297 Norvegiam petente, in Islandia relictus, usque ad Annum 1299 diocesis Skalholtinæ Inspectorem gessit, quo ipse vicarium relinquens Runolfum Abbatem Verensem, ad consecrationem accipiendam iter in Norvegiam suscepit, quam tandem anno 1303, aut ut quidam volunt 1304. 8. Cal. Novembr. adeptus (b), ad diocesin anno 1305, cum Cathedra ab

---

templo etiam inferri permisit. Ex mandato & sub auspiciis Reverendi patris Jonæ Archiepiscopi Nidarosienfis Dominus Episcopus novum Jus Ecclesiasticum per diocesin Skalholtensem sanxit, quod idem Jus Ecclesiasticum e consilio Archiepiscopi in leges, legitimo consensu Comitiorum, referri fecit anno domini millesimo ducentesimo octogesimo).

- (a) Quem nonnulli imperite cum Arna Thorlaci confundunt, vocantque *Stada-Arnas*. Fratres habuit Loptum (vid. supra pag. 18. 19.) & Biarnum Helgonis (ibid. pag. 26. 27. 39.); Sorores Agatham Antistitam Kirkiubajensem, aliasque.
- (b) Quidam *Annales* ordinationem Nostri ad 1304, quidam ad 1303 referunt; cæterum parum interesse videtur quid in tantillo statuatur; sed quæ de causa ejus ordinatio tantum dilata fuerit, non facile dixerò, interim mihi verisimile fit, factum id ob absentiam Archiepiscopi Jörundi. Hunc & Canonicos Nidarosienfes Rex Hacon anno 1259 in gratiam reduxerat, sed brevi recrudit similitas, ut tandem Archiepiscopus a Pontifice Romano exautoratus fuerit. Qui ideo ad Romanam curiam, quæ hoc tempore

ab abitu decessoris octo circiter annos vacaverat, reversus est. Pacati satis nactus est tempora & quietum Ecclesie statum; Nam ut supra relatur est, lis de præbendis inter Clericos & laicos Edicto Regio diremta fuit in quo omnes acquieverunt (a), & novum illud de quo prius disceptabatur *Jus Ecclesiasticum*, Rex Hacon, qui fratri Erico anno seculi 99 successerat, approbaturus videbatur; Ipse enim denarium Petri, Anno 1305 in Islandia colligi curavit (b).

§. 2.

Anno 1307 Jorundus Archiepiscopus Laurentium Kalfi, natione Islandum, & Biornum Monachum Dominicanum ad visitandum ecclesiam in Islandiam misit, qui cum paululum Skalholti se refecerant, injunctum munus per Quadrantes australem & occidentalem prosequentes, Monasteria & majores Parochias, præsentibus lustrarunt, quod sine strepitu & molestia in diocesi Skalholtina processit, paucos enim sacrificulos inciticia causa ab officio removerunt, quod Arnas, vir mansuetus & pacatus aut patienter tulit, aut prudenter dissimulavit (c).

§. 3.

---

pore Avenione in Gallia fuit, tendens, Lutetia in morbum incidit, sed per Legato Pontifice reconciliato, honori restitutus in patriam tandem tertio post anno reversus esse videtur. Vid. supra Tom. 1. pag. 449.

- (a) Certe post tempora Arnæ filii Thorlaci nulla majoris momenti lis de præbendis orta est sed tamen animi novi oneris impatientes aliquid mussitasse visi sunt, quod tam e sententia de Vatnsfærdo lata, quam infra Period. 4. Sect. 3. cap. ult. exhibebimus quam ex responsoriis Audfinni Episcopi Bergensis literis ad nostrum apparere videtur, nisi statuendum sit scrupulum illum Arnæ Episcopi visitationem generalem seq. memorandam concernere. Literæ istæ e Cartophylacio A. Magnæi exscriptæ huius capiti subnectentur sub Litr. A.
- (b) Denarium Petri Islandos Cathedralis Romanæ solvere jubet *Jus Ecclesiasticum Recentius* cap. 31. sed novum hoc tributum subditis imponi Magnus & Ericus Reges extulerunt. Hacon autem qui fratri Erico 1299 successit, id jam concessisse videtur cum hic ipse Denarium colligi curaverit.
- (c) Inter alios quos ab officio removerunt Visitatores, fuerunt Pastores Gufudalensis & Flateyensis, quorum posterior, ut refert Auctor *Vite Laurentii*, Canticum *Audite* recanere nescivit.

§. 3.

Anno 1309 templum Skalholtense de cælo tactum, unius aut sex-
 qui horæ spatio penitus cum ornamentis & sacris instrumentis, variisque
 aliis utensilibus & opibus, quæ templi curæ & sanctitati concredita fuerant,
 conflagravit, excepto tantum Sancti Thoralaci scrinio & calicibus quibus-
 dam (a). Mittuntur itaque per totam regionem, qui stipem a populo
 emendicarent, ingentemque pecuniam congesserunt: Ipse autem Præsul
 in Norvegiam transit, unde Anno 1310 magnam materiei vim templi
 structuræ destinata, aliaque cimelia, quæ Rex, Regina & Regni Proce-
 res templo Skalholtensi dederant, secum adferens revertitur. Ex qua
 anno 1311 templum tantæ magnitudinis, ut (quod ex fundamentis pa-
 tet, quæ hodiernum visuntur) par Islandia non habuerit, extrui coeptum
 est; cuius atrium nimiam suam molem non ferens, anno 1318 tempestate
 fuit dejectum.

§. 4.

Anno 1310 Bulla Clementis Papæ allata est, quæ universale Con-
 cilium indicebatur, Episcopisque, ut pecuniam in liberationem Palæsti-
 næ colligi curarent, mandabatur. Adjectæ his fuerunt tot tantæque
 indulgentiæ, quantæ nec ante nec post in Islandia auditæ sunt (b), quæ
 etiam denuo anno 1314 repetitæ fuerunt. Anno 1308 Præsul, consilio
 Hauki Nomophylacis usus, Nosocomium Clericorum in prædio Gaulve-
 riabaj fundavit, quod diu deinde, & ut conjicere licet, usque ad an-
 num

(a) In hoc omnes nostratum Annales consentiunt, ut fundamento careat relatio & chro-
 nologia PONTOPPIDAN. *Annal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 103.

(b) Hic est Clemens 5. qui Concilium Viennense Anno 1311 celebravit, quod tribus de cau-
 sis congregatum, totidem sessionibus absolutum fuit. In prima sessione 16 Octobris,
 de recuperatione Terræ Sanctæ actum est, utque Crux per universum orbem prædica-
 retur, decretum. Secunda sessione, 3 April 1312 sententia adversus Templarios lata.
 Tertia 6 Maji, constitutiones variæ circa fidem & mores, quæ Clementinæ vocan-
 tur; ut de Festo corporis Christi, feria quinta post Octavam Pentecostes quotannis
 celebrando, factæ fuerunt. Teste CAVEO *Hist. Eccl.*

num 1618 duravit, sed postea exolevit (a). Sæpius Ecclesias invisum ille, documento sunt, visitationes Quartæ occidentalis, quam anno 1305. 1308. & 1317 peragrassè, certum est (b). In hujus perniciem omnia elementa conspirassè videntur: Ignis, qui anno 1308 magnam pabuli copiam ad Cathedram pertinentem absumsit, & anno sequente ipsum templum delevit. Aër, cuius inclementia ingens pecorum multitudo anno 1313 extincta est. Ventus & aqua, quæ navem onerariam Cathedræ anno 1314 perdiderunt; Et tandem ingens fames & pestis species, quæ, ipso sedente, magnam mortalium catervam misere perdidit. Ab Eilifo Archiepiscopo evocatus, in Norvegiam Anno 1319 transit, ubi anno 1320 die 21 Januarii vitam cum morte commutavit.

§. 5.

Huic, eodem anno sublegitur Ormus Thorsteini, ipsique in Norvegia ante ordinationem defuncto alter Ormus Steini filius invitus succenturiatur, qui in peregrinatione Romana decedens, sedem Grimo vel Grimaro Skuti filio vacuam reliquit, qui ex Abbate Holmensi Episcopus tantum trimestris fuit; Tantillo autem temporis spatio 1440 imperialium pretium profudit, unde ei *Skurdyrimur* cognomen natum, (c) Lanio seu dilapidator), vix dignus, qui inter Episcopos Skalholtenses numeretur, cum Cathedram nunquam adierit, aut diocæsin rexerit (c).

Litr.

-
- (a) Nosocomium hocce, usque ad seculum 17 vel ultra duravisse, testantur *Annales Domini JONÆ EGILLI*, ut & literæ abavi mei *BÖDVARI JONÆ* filii, Pastoris Reykholtensis & Præpositi Borgfiordensium, datæ ad Skalholtensè Episcopum Oddum Einari, circa annum 1618, quibus parentem suum, pensionem, cum sacris initiaretur, huic Nosocomio ex antiqva lege debitam, solvisse asserit.
- (b) Anno 1308 templum & Abbatem novum Helgfellensè eodem die ordinavit. Anno 1317 Templum Eyrense, in tractu qui vocatur Birra, consecravit, cui ipse 20 Imperialium pretium donavit, incolisque perſevalit, ut quotannis lactis, casei & eorii portionem eidem pendant, quæ contributio usque ad annum 1600 duravit, ut patet ex Epistola Oddi Episcopi, data 1599.
- (c) Horum mentionem faciunt *Vita Laurentii & Annal. Flat. & Brev* Grimus hic fuit Islandus natione, sed Abbas Holmensis in Norvegia. Formula homagii quod Archiepiscopo Nidrosiensis præstitit, legitur in *MÖLLMANNI Spicileg. Ant. Patr. Peric. 3. pag.*

Litr. A.

(a) Virðulegom herra oc andalegom bródr sínum herra Arna med guds miskun Biskupe í Skálholte sendir A(udfinnr) med samre miskun Biskup í Biörgwin, qvediu guds oc sína bróðorlega elsku. Gud þakke ydr herra sagra sending oc sömelega. er þer sendur til var med Pále svæini ydrum. kom þat alt hæilt oc haldet til var eftir því sem bref ydart sagde. kennumzst ver vid os skylduga vera fyrir þenna godvilia oc allan annan. er þer hafed os teet. ydr oc hæilagre kirkiu í Skálholte til hæillra ráða. eftir kunnoftu oc viti. ero os þó þau mála emni. er þer gátod í brefi ydru. eigi so kunnigh. at ver megom nokor endileg ansvor tilgesa. þó at ver hafem þar ofte hoyrt omtalat. kann þat oc oft æinum manne þikkia lióft fyrer liggia er málic er kunnigt. þat sem odrum synist bæde vant oc vafvet, þeim sem málemninn ero ókunnigh. En þat synist os lióft fyrir liggia. at þeir æigi prófazst hver máldagi sem han hefir uppruns oc han gerezst. ydr so oc kunigt um þess ágæta manz fráfall. virðulegs herra godrar minningar. Erlenns Biskups í Færöygum. er andadizst í Biörgwin idibus Junii meze þer þá skra láta hans ártídar dagh

H 2

et

pag. 91. Sed mandatum Archiepiscopi de Grimaro ab Audfinno Bergensi consecrando, vid. ad finem hujus Capituli Litr. B. Testimonium quoddam de Monasterio Thingörensi edidit anno 1322, vid. infra Sect. 4, cap. 3. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. l. 9. cap. 1. pag. 455. *PONTOPPID. Annal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 128.

- (-) *Id est:* Reverendo Domino & spirituali fratri suo Domino Arnæ Dei gratia Episcopo Skálholtensi mittit Audfinnus eadem gratia Episcopus Bergensis Dei salutem, suamque amorem fraternum. Deus vobis Domine pulchrum & honorificum munus, quod per famulum vestrum Paulum nobis misistis, remuneretur, venit id in omnibus factum rectum ad nos, tale, quale epistola vestra indigebat; pro qua benevolentia & omnibus reliquis in nos a vobis præstitis, pro modulo scientiæ & ingenii bona consilia vobis & sanctæ ecclesiæ Skálholtensi impertiendi obstrictos nos esse agnoscimus. Sed causa de qua in literis vestris scripsistis, nobis non ita nota est, ut certa dare responsa queamus, quamvis multoties de illa relatum audiverimus; sæpe etiam fit, ut omnia manifeste pateant illi qui causam novit, quamvis alii & difficilis & intricata videatur, qui circumstantias ignorat. Id autem nobis evidens esse videtur, quod examen institui debeat, quænam sit conditionis origo & constitutio. Vobis quoque notum est, de viri egregii Reverendi Domini bonæ memoriæ Erlendi Episcopi Færøculum obitu, qui idibus Junii Bergis decessit, ad quem. (diem) ejus anniversaria, si vobis

ef ydr synizft. Tíðendi ero þau í lande varo at þeir hæfer til mikillar óróar. uttan gud snúi á betri læid. Sendu ver ydr litla áminning. eic stykki klædeis. æina peteam af silki. þriú pund vax. oc hálfu leſt biórfs. bidiande at þer fyrerletid ei þeſſa ſending. þviat annan tíma ſkal om bætra þægar gud lofar. bidium ver ydr at þer ritid til vaar kunlegha um þá luti er ydr taka oc kirkiu ydra. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii anno domini milleſimo, trecentefimo, octavo.

Litr. B.

Venerabili in Christo Domino, Fratri Audfinno Dei gratia Episcopo Bergensi, Haqvino eadem gratia Episcopus Stavangrensis salutem & fraternam in Domino caritatem. Noveritis nos anno Domini milleſimo tricenteſimo viceſimo primo, Dominica prima ante Aſcenſionem Domini, Veſtras literas per Arnulfum famulum Veſtrum Stavangriæ recepisse, tenorem, qui ſequitur, continentes:

Venerabili in Christo Fratri Domino Haqvino; Dei gratia Episcopo Stavangrensi, Audfinnus eadem gratia Episcopus Bergensis salutem & fraternam in Domino charitatem. Noveritis nos anno Domini milleſimo trecentefimo viceſimo primo apud Lyghru in feſto Beati Hallvardi Martyris, cum iremus verſus Soghnam cauſa viſitandi, recepisse literas Venerabilis in Christo Patris ac Domini noſtri, Domini Elavi Dei gratia Archiepiſcopi Nidroſenſis, mandatum, ſub forma qvæ ſequitur, continentes:

” Elavus miſeratione divina Nidroſenſis Archiepiſcopus, Venerabili Fratri Domino Audfinno eadem gratia Episcopo Bergensi, salutem in Domino ſempiternam. Laboribus & expenſis Veſtris, & aliorum
” Coëpi-

ſi vobis videtur, adſcribi poſſunt. Res novæ in noſtra regione turbas minantur, niſi Deus illas in melius convertat. Mnemoſynon vobis mittimus unum volumen panni, unam peteam ſerici, tres libras cereæ, & dimidiam laſtam cereviſiæ, rogantes ut hoc munus, acceptare ne dedignemini, altera enim vice, Deo volente, largius erit. Rogamus ut de rebus Vos & veſtram eccleſiam concernentibus familiariter nobis reſcribatis. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii, anno Domini milleſimo trecentefimo octavo.

Coëpiscoporum parcere volentes, fraternitati Vestrae tenore presentium committimus, & auctoritate Metropolitana demandamus, quatenus Venerabili filio Domino Grimaro Electo Scalotensi convocatis ad hoc Dominis Stavangrensi & Farenfi Episcopis, munus episcopalis consecrationis ex parte nostra impendatis. Datum Nidrosiæ in Inventione Sanctæ Crucis, anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo primo.

Nos igitur Episcopus memoratus fraternitatem vestram requirimus & rogamus auctoritate Metropolitana nobis concessa, nichilo minus vobis precipientes, quatenus Dominica proxima post nativitatem beati Johannis Baptistæ proxime futuram in cathedrali ecclesia Bergis hora debita in dicto consecrationis officio Nobiscum assistatis, remittentes Nobis in signum hujus per nos recepti mandati Vestras patentes literas per presentium portitorem. Actum apud Kælastraum in crastino beati Hallvardi Martyris anno Domini supradicto. *In cujus mandati requisitionis & rogationis testimonium, sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Stavangriæ, anno & die supradictis.*

CAP. III.

De Jona Halchoris filio.

§. I.

Tot jam frustra electis, tandem Jonas Halchori filius, Monachus Prædicatorum (a) Ordinis, vir eloquens, doctus (b) & probus, qui
H 3 multum

(a) *Dominicus Gasmann* ex Humiliatorum ordine, novum alium ab Honorio Papa confirmatum anno 1216 fabricavit, qui vel *Dominicanorum* ab Auctore, vel *Prædicatorum* ab officio prædicationis sibi vindicato, indifferenter vocari solet: Nam Romanæ Ecclesiæ contra quosvis hæreticos, defensionem & doctrinæ prædicationem gratuitam professus est.

(b) Ille etiam libris scribendis vacavit; In Bibliotheca *A. MAGNÆ* No. 624. in Quarto narrationes quædam existunt, inter alias de obitu Absalonis, quæ nostrum Authorem agnoscunt.

multum temporis Lutetiae & Bononiae studiis impenderat, succenturiatus, ipsisque Augusti Calendis anno 1322 ordinatus, Cathedram Skalholtensem anno 1323 calcare cepit (a). Hic primus Festum Corporis Christi (b); feria quinta post festum Trinitatis celebrandum, Islandis obtrudit, inque leges anno 1325 referri curavit. Anno 1326 Festum Magni Orcadensium Comitis mense Decembri celebrandum statuitur, sed rursus feria quinta Natalitiorum, & diebus Mercurii, qui tempore Quadragesimali & Adventus incidunt, consuetis laboribus operam dare conceditur. Cumque nec hoc, nec superiore anno navēs mercatoriae Islandiam adirent, vini penuria officium missae intermissum fuit. Anno 1333 precum formulas de Passione Christi a Johanne 22 compositas, multis adjectis indulgentiis, Ecclesiae obtrusit.

§. 2.

Anno 1326 Præsul Constitutionem fecit, qua casus in quibus quis excommunicationem ipso facto incurrit, enumerat, & vetat ne quis sponsalia aut nuptias privatim contrahat, sed ad minimum in duorum testium præsentia factas, confessionario intra quatuordecim dies significari iussit; secus facientibus, publicam absolutionem, eamque negligentibus, excommunicationem injungens (c). Alterum insuper edidit statutum de eleemosynis

---

agnoscunt. Præterea *Clarúsaga Keisurasonar* ex antiqua membrana ejusdem Bibliothecæ No. 539. in Quarto in principio suum Translatorem his verbis commoutrahat: " Her byrium vær upp eina fráfaugu sem sagdi virduligr herra Jón biskup Halldórson ágiætrar minningar. enn hann fann hana skrifada med létinu í Franz í þat form " er þeit kalla ritmos en vær kaullum hendingum. " Id est: *Hic narrationem inchoamus, quam Venerabilis Dominus Jonas Episcopus filius Halshoris bonæ memorie retulit, illam vero Latine scriptam invenerat, sub forma, quam ii rhytmos, nos vero hendingar appellamus.*

- (a) Anno quarto regni Magni Smek noster unus eorum fuit, qui Dominica ante diem intercalarem Erlingum Vidkunni filium Pro-Regem Norvegiæ elegerunt.
- (b) Festum Corporis Christi Urbanus IV. hortatu Thomæ Aquinatis instituit: Bulla data est, d. 8 Septembris, Anno 1264, quam Clemens V. in concilio Viennensi confirmari fecit. vid. supra Tom. I. pag. 565.
- (c) Prolixam hanc Constitutionem ex Biblioth. A. Magnæ Codice pergameno No. 351. Fol. excerptam, & cum Codicibus No. 671. Quarto & No. 39. in Octavo collatam vide ad hujus Cap. finem Litr. A.

elemosynis ex balænis & piscibus, qui festis diebus capiuntur, solvendis, quod ex aße cum *Juris Ecclesiastici Recentioris* Cap. 26 concordat (a). Tribuuntur ei etiam constitutiones aliæ, quarum una cuivis ordinando *Nosocomio* Gaulveriabajensi pensionem strenæ loco dare inungit (b). Præerea, habitum fuisse in Norvegia, ipso præfente Concilium Nationale, in quo varia ad ceremonias Ecclesiasticas & mores Clericorum spectantia, sancita fuerunt, ex *Juris Ecclesiastici* cap. 39. patet (c).

§. 3.

Eodem anno controversiæ inter Laurentium Holensem & Monachos Modruvallenfes arbiter, cum Thorlaco Abbate Verensi, ab Archiepiscopo constitutus, Monachis se faciliorem præbens, Collegæ offensam incurrit, qua de re infra agendum erit. Monasterio autem Modruvallenfi inauratum calicem & bina superhumeralia ad expiationem peccatorum dono dedit. Cumque anno 1329 templum Salvatori sacrum, quod Nidarosiæ fuit, cum campanis aliisque ornamentis igne absumtum esset, non tantum ipse munificum se præbuit, sed etiam aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Similiter & anno 1330 Johanni, ejus nominis 22, ab Episcopis Islandiæ stipem & auxilium contra Romanos emendicanti, pro facultatibus large suppetias tulit (d).

§. 4.

-
- (a) Hanc Constitutionem e Codice membraneo No. 354 manu, ut videtur, Magni filii Thorlaci exscriptam infra sub Litr. B. exhibebimus Vid. supra Tom. I. pag. 410. Collata est cum Codice membraneo sapius a nobis laudato No. 351. fol. & apographo quod penes nos est optimæ notæ, quorum lectiones emendatiores casis inclusimus.
- (b) Constitutiones illas, quas quidam Jonæ Sigurdi filio (vid. infr. cap. 5) adscribunt, vid. infra ad finem hujusce Capituli Litr. C. D. E. quarum binæ priores ex nostris chartis exscriptæ sunt.
- (c) Initium Constitutionis ita se habet: *Ha sunt Constitutiones Reverendi Domini Eilifi, Dei gratia Archiepiscopi Nidarosiensis, Episcoporumque Norvegiæ, & fratris Jonæ, eadem gratia, Episcopi Skalboltenfis*; Vid. supra Tom. I. pag. 478. 199. Qui Jonas non potest alius esse quam hic Halthorides, nam nullus ab hoc diversus Eilifo synchronus fuit; unde etiam sequitur factus esse has Constitutiones anno 1322 vel 23, nam certus annus ipsis non est adscriptus.
- (d) Hic Johannes Ludovicum Imperatorem excommunicavit, quod ut & alia ejusdem acti Romani improbant, Ludovicum in Italiam acciverunt, quo ille profectus, novum constituit,

§. 4.

Qvotannis ipsum unum dioceſeos trientem ex præſcripto legis Eriſi Regis viſitaſſe, ejus per Qvartam occidentalem inſtitutæ viſitationes indicio ſunt. Nam anno 1324 eandem peragrans, Theodorum Abbatem Helgafellensem ab officio removit, ſed Thörſteinum qvendam eidem ſuffecit. Similemqve ignominie notam Andreæ Videjenſi Anno 1325 inuſſit, cui Helgonem Sigurdi filium ſubſtituit. Et anno 1327 denuo ipſam tranſiens, in templo Reykholtensi ſacris nonnullos initiavit, templumqve Sælingsdalſtungenſe inauguravit (a). Tractum, zephyrum corumqve ſpectantem, Præpoſitis diſtribuit, balænaſqve oræ maritimæ ad Cathedralam Skalholtensem pertinenti appulſuras, certis conditionibus elocavit (b). Anno 1330 tertia vice hunc tractum percurrens, Encæniam templorum Selardalenſis, Budardalenſis & Scadenſis in lingula Reikianes celebravit. Anno 1333 hancce Qvartam qvarto inviſens, templum Eyrenſe in tractu Skutulſfiord inauguravit, ipſiqve 20 dierum indulgentias in Dei gloriam & templum frequentantium ſalutem attribuit (c). Tandem & ultima vice anno 1336 eundem huncce tractum viſitans, Vatnsfiordenſe templum conſecravit. Qvæ non ideo annotanda duxi, ut Lectorem talibus delectari putem, ſed ut oſtendam, qvam laborioſus & officio ſedulo imcumbens vir iſte fuerit.

§. 5.

Anno 1334 Præful, a Vigfuſo Presbytero Nuntium Apoſtolicum in Norvegia agente, ad reddendam rationem Denarii Petrini evocatus, in Norvegiam tranſiit. Sed anno proximo Cathedralæ reſtitutus, qvadrantem

---

conſtituit Pontificem Joh. Portum Corbatienſem, Nicolaum V. nominatum, qui contraria factione captus & Avenionem perducſus, in carcere periit. Johannes Papa noſtro ſcripſerat, & ſtipem poſtulaverat, ut teſtatur *TORFÆUS Miſſ. Novv. Tom. 4. pag. 458.*

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. M.

(b) Diploma ejus hac de re vid. ad finem hujus Cap. Litr. F.

(c) Diplomata hac occasione ab illo edita vid. ad finem hujus Capitis Litr. G. H. qvæ una cum præcedenti e noſtris chartis exſcripta ſunt.

tem templi cujusvis redditum, Sniolfo Presbytero, Nuntii Apostolici Emissario, tradi jussit (*). Altera autem vice, anno 1338, exactis in episcopatu annis 17 nunquam reversurus enavigavit; Nam anno 1339 in ipso Purificationis Mariæ festo in Norvegia obiit, & honorifice in templo Monasterii Prædicatorum, cujus olim membrum fuerat, procurante exsequias Hacone Episcopo Bergensi (**), sepultus est.

Litr. A.

(a) Bróder Jón með gudz myskun byskup í skálaholtti. sander aullum maunnum í sínu byskupsdæmi qvediu gudz oc sína þat má aungvum skynsaumum maunnum undarligt þikia. þó at nockurer menn síái ei vid því at giöra sem þeir vita ei bannat vera. þar sem þat henter optliga at fá óttazt ei lauttin at fremia. þó at hann viti ádr bannadan vera. ef hann trúir ath lícil pína skal á hann leggiazt þó at hann giöre. Enn síker þess at þat er skyllda byskupligrar (tignar ok áhyggia) lýsslu. at vísa þeim rettan gudz veg ok kenna þeim at varazt alla villu stiga. (þar) sem þeir eru til andligrar hluta yferskipader. þess kreft off skyllda vors embættis

(*) Factum hoc, aut sub Johanne 22, qui hoc anno decessit, aut ejus successore Benedicto 12, qui antecessoris in Imperatorem confirmavit sententiam, & omni dignitate, Bavariz quoque Ducatu, indignum pronuntiavit. TORFEUS *Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 462. dicit Bullam Papalem hac de re in Islandiam missam fuisse. Apocham nostræ datam ab Haqvino Bergensi pro subsidio & censu Petri vid. supra Tom. I. pag. 574.

(**) Amicitiz inter nostrum & Haqvinum Episcopum Bergensem documentum sunt binæ hujus ad illum literæ, quas ex tabulario A. Magnæi sub Litr. I. K. mox dabimus. In prioribus literas salvi conductus commemorat, quarum forma Litr. L. ibidem conspicitur. Epistola Litr. K. videtur scripta esse postquam Episcopus Jonas morbo lethali ægrotare cepit.

(c) *Id est*: Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus in sua diœcesi salutem Dei & suam mittit. Nemini sapienti mirum videbitur, quamvis quidam ab iis, quæ verita esse noverunt, patrandis non caveant, cum sæpe contingat illos crimina committere non vereri, qui parvam tantum pœnam, factum subsecuturam, præsumunt. Cum vero curæ (& dignitatis) episcopalis sit, iis veram Dei viam monstrare, & ab omnibus tramitibus seductoribus cavere, eos docere, quibus in rebus spiritalibus (episcopus)

embættis sem vier erum óverduger ískipader. at vara ydr vid stórglæpe. þá einkanliga sem vera má at sumum maunnum sýnizt (eckí) (litit vera edr ecki um) litils um verdt at vinna verkit. ok megi þat vera at sumer hyggizt veita í því gudi þionustu. en sier sæmd ok sínum yfermaunnum hlýdni ok dygileik. Enn þeir felli á sik med óhlýdni vid gud ok heilaga kirkju af síalfri giordinni banz þínu. ok skili sik (sva) vid allt (gott) gódz heilagrar kristni kirkju. þar til er gudz mýlkunn lýsir þeirra hiortu til idranar ok yferbótar. ok gefur at þeir þiggi aflausn sinna glæpa. því er þat ætlan vor. at sýna ydr med þessu voru brefi hverir þeir hluter eru sem menn falla í bann af síalfu verkinu. þvíat einginn má illt varazt nema viti. Hinn fursti atburdr af þessum ef nockur maðr fellur í fyrir-dæmda villu. móti sídum ok kennidóme heilagrar trúar. Annar er sá ef nockur setr saman edr diktar nýja villu af síalfs síns brjóste. hvört sem þat er openbert edr leynt. eru þeir allir í þessu eilífu banne bundner sem audruvís skilia edr læra. en heilaug rómveria kirkia predikar ok vardveiter af heilagri skírn. af helgan holdz oc blóds drottins vors Jesú Chrsti. ok af skylldum skriptagangi. hióna sambande ok audrum helganum heilagrar kristni. Svo ok allir þeir menn er einhver biskup hefer villumenn dæmda í sínu biskups dæmi. Sá hinn þridi ef nockr trúer villu

---

(episcopus) præfektus est, requirit ergo muneris nostri, quod indigni gerimus, officium, ut a delictis gravissimis vos dehortemur, iis præsertim, quæ commisisse quibusdam (parvi vel) nihili referre videbitur, quidam forte etiam Deo condignam operam se collocare, sibi ipsis honorem comparare, & superioribus suis obedientiam & fidelitatem præstare, reputabunt potius, quam quod, sua in Deum & sanctam Ecclesiam contumacia excommunicationem ipso facto incurrentes, omnibus sanctæ Ecclesiæ bonis se ipsos privent, usque quo divina misericordia eorum corda ad penitentiam & respicientiam illuminaverit, & scelerum absolutionem concesserit; quare nobis est propositum his nostris literis vos erudire, quænam delicta excommunicationem ipso facto adferant, nemo enim a malo, nisi id cognoscat, sibi cavere potest. Primus horum casuum est, si quis in hæresin damnatam contra mores & doctrinam sanctæ fidei inciderit. Secundus est si quis novam hæresin ex proprio suo pastore sive publice, sive privatim composuerit vel effinixerit; omnes in hoc æterno excommunicationis vinculo innodati sunt, qui secus intelligunt & docent quam sancta Romana Ecclesia prædicat & servat de sancto baptismo, de consecratione carnis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, & de confessionis necessitate, vinculo matrimoniali, & aliis sanctæ ecclesiæ sacris, ita & omnes illi qui a suo quisque Episcopo in ejus diocesi hæresicos damnati sunt. Tertius casus est, si quis hæreticorum perivasionibus fidem habuerit,

vilumanna fortælingum. edr tekr þá til sín veriandi ok fylgiande þeirra mále. þessir falla í það sama bann. Ok ef nockr af þessum hafnar at leiddrettazt innann tólf mánaða. síðan hann er bodadr bannsettr. þá fellr á hann æfninglig cfrædd. skal hann (síðan) í sungvum lauzskilum hæfur ok med sungvu móti vitnisbær. frá er hann ok skilldr at þiggja þat sem nockur vill haunum gefit hafa. í sínu testamento. Eingi madr má ok skipa hann sinn erfingia ok sungvan arf skal hann taka. ei skal hann ok mega giöra sitt testamentum. á sungvann (mann) skal hann ok kæra mega. enn nauðgæzt skal hann til at svara audrum rettu. oc ef hann hefer dómari verit þá skal hanns dómur fyrir ecki standa eiga. oc eingin mál at koma undir hanns dóm. oc nú ef hann hefer klerkr verit. þá skal hann liggia undir saumum þinum. ok vera ádr affettr sínum vígflu paullum af sínum byskupi. Hinn síordi atburds er lá ef nockur seiger þat ok fylgir því at romaborgar kirkia sie ei haufut kristninnar. ok (henni) haunum se ei at aullu hlýdanda. Sá er hinn fimti atburdur ef nockur leggur haund med heipt ok illvilia a klerk edr klaustra mann. þá fellr hann af síalfs síns verki í páva bann. Býdr þat ok nockur audrum at giöra. þá eru báder í banne. lá er baud ok hinn er giordi. Sá fellur ok í bann (er) ef veita mátti vernd klerkinum í slíku tilferli ok veitti eigi. þat er af þeim manni

I. 2

rett

aut eos, eorum causam defendens vel ei patrocinans, receperit; Hi in eandem excommunicationem incidunt. Quod si quis horum intra annum emendari recusaverit, ex quo excommunicatus proclamatus est, æterna infamia notatur, & exinde ad actus forenses non admittetur, nec ullo modo testis idoneus habebitur. Non erit ei integrum accipere quod quis ei testamento legaverit, nec ullus eum hæredem scribere poterit, nec ei ipsi testamentum condendi facultas erit. Actionem contra alium instituire ei non licebit, sed ad jus aliis præstandum cogitor. Si iudex fuerit, sententia ab illo dicta rata non habetor, nec ulla causa ejus iudicio submittitor. Quod si clericus fuerit, iisdem obnoxius pœnis omnibus antea ordinationis gradibus a suo Episcopo deponitor. Casus quartus est si quis asserit & contendit Ecclesiam Romanam non esse caput christianismi, nec ei in omnibus obedientiam deberi. Quintus est casus si quis violenter & malitiose clerico vel monacho manus iminiserit, tunc ipso facto in excommunicationem Papæ incidit; & si quis imperaverit alteri hoc faciendum, uterque excommunicati sunt, tam qui imperavit, quam qui exsecutus est. Ille & in excommunicationem incidit, qui clerico hoc in casu auxilium ferre potuit, sed non tulit, quod jure postulandum est a quolibet qui potestatem & jus habet alios gubernandi, qui interdicens (tuendi) facultate gaudens, ea non erat usus. Sola interdum vis hujus instar delicti æstimanda venit, quamvis manus (clerico) non immittantur, verbi

rett skilit sem valld edr yferfkipan hefer til at stjórna aúdrum. mátti hann (forstöð) forbod veita ok villdi eigi. Eitt saman ofríke má ok stundum metazt slík sama sauk. þó at ei sie hendr á menn lagdar. Svo sem þá ef nockur setr klerk í baund edr læsir í myrkvaftofu edr í audru vardhalldi. Þvíat aungvum leikmanni gefzt svo mikit valld yfer nockurum klerk. þá fordazt fá ei bannit sem þat giörer. verdr ok fleira vega misþyrmt klerkum. enn skedia líkami þeirra siálfra. Sá er hinn sietti atburdr. ef veralldliger valldzmen. stjórnarmenn (ráðamenn) hvat siiett edr starf sem hver hefer í borgum edr bæium giöra krafer edr ókyllduligar pyndingar á klerka edr kirkiur edr þeirra eigner. fyrirkomandi svo valldi ok framqvæmd forstjóra heilagrar kirkiu. þessir ef þeir láta ei af. þá er þeir eru laugliga á minnter eru í banne. ok svo hver sem þeim fulger til þessa. þvíat aungvar krafer edr (þunga) þegnfskyldr mega leikmenn med rettu leggja á klerka edr kirkiur. mega þeir ok ei afleyszt fyrr enn þeir hafa bætt það sem þeir brutu. hvört sem þeir hallda siiettum edr staurfum sínum edr ei. Hver ok sem tekr siiett edr starf epter þann sem í bann hefer fallit med saugdum hætti. ok vill ei apr bæta innan mánadar. þá sellr hann í þat sama bann. því hann samþycker því sama sem hinn giörde. ok má ei afleyszt helldr enn hinn. þar til sem bætt er. Sá er hinn siauundi atburdr ef menn giöra fkipaner í móti fride

---

verbi causa: si quis clericum vinculis constringat, aut carceri aut cuivis alteri custodiæ includat, cum nulli laico tanta in clericum potestas sit, ut, qui talia facit, excommunicationem haudquaquam effugiat; clerici quoque pluribus modis quam ipsorum corporum læsione violari possunt. Sextus casus est si magistratus secularis, præfetti (qvæstores) cujuscunque dignitatis vel muneris in civitatibus vel villis fuerint, irrogationes vel onera injusta, clericis, templis, vel eorum possessionibus imposuerint, quibus potestati & exsecutioni Antistitum sanctæ Ecclesiæ præjudicant; qui nisi legitime admoniti desistant, excommunicati sunt, una cum omnibus qui eos hac in re adjuvant, nullas enim irrogationes vel tributa (onera) laici clericis vel templis jure imponere possunt, nec illos absolvi oportet, priusquam pro læsione satisfecerint, sive illi dignitatem & officium retinuerint, sive minus. Quique in excommunicati officio & munere successerit, & dicto modo intra unius mensis spatium non satisfecerit, in eandem excommunicationem incidit, alterius enim illius factis consentit, nec magis quam ille, usque quo satisfactio præstita fuerit, absolvi potest. Casus septimus est cum quis constitutiones contra pacem & libertatem sanctæ ecclesiæ sancit, nisi intra bimestre spatium, ex quo promulgatæ fuerunt, libris suis, quibus inscriptæ fuerunt, eximant; vel etiam qui illas constitutiones (tanquam libris inscriptas vel non derasas)

urgct.

fríde ok frelsi heilagrar kirkiu. nema þeir hafi innan tveggja mánaða. síðan þeim var lýft tekit þær af sínum bókum ef þær eru ritadar. edr ef þeir halda fram þessum skipunum (þviat þær væru ei affkafnar bókunum edr áritadar). Svo þeir ok sem þá dóma rita til stadfestningar. Slíkt hit sama ok þeir menn er rita ok vardveita slíkar skipaner. ok ei síðr valldz menn ráðz menn ok rettarar stadanna ef þeir dirfázt at dæma ept-er þess háttar skipanum. svo ok þeir menn sem vardveita ok vid láta hafa veniur þær sem heldr mega heita óveniur. ok upp hafa tekizt móte frelsi heilagrar kirkiu þá bindázt þeir allir í banz atqvædi at gudz laugum. þat er ok vitanda at frelsi heilagrar kirkiu stendr saman í þeim privilegíum sem henne ero veitt yfer andligum hlutum edr stundligum audæfum. andliga edr likamliga (almenniliga edr einsliga). Nú eru sum privilegia heilagrar kirkiu veitt af sílfum gudi. Svo sem þad er vor lausn-æte Jesus Christus sagdi petro postula. hvat sem þú munt binda í iordu. þat mun bundit í himni. ok hvat sem þú munt leyfa á iordu þat skal ok leyft á himnum. Svo ok þad at tíund ok frumfórn. ok allt þad gótz sem gude. ok hans heilogum maunnum offrázt heyrer klerkum til. Þat privilegium er enn veitt heilagri kirkiu af gude at klerkar eiga valld yfer hennar eignum ok audæfum. ok hennar forstíórar eiga laug at skipa af andligum hlutum. ok hafa þar dóm yfer ok fleira annat þat sem

I 3

stendr

---

urget. Ita & qui tales sententias confirmandas exscribunt, easque transcribunt & conservant, nec minus magistratus, quæstores & iudices civitatum, si secundum talium constitutionem sententias ferre ausi fuerint; ita & qui consuetudines, quæ potius cacoëthes appellari merentur, & contra libertates sanctæ Ecclesiæ invaluerunt, servandas approbant; omnes hi ex tenore legum divinarum sententiæ excommunicationis obnoxii sunt. Sciendum quoque est libertatem sanctæ Ecclesiæ in privilegiis ei in res spirituales & opes temporales, tam spiritualiter quam seculariter (generaliter & specialiter) concessis, consistere. Quædam vero sanctæ Ecclesiæ privilegia ab ipso Deo concessa sunt, exempli causa illud Salvatoris nostri Jesu Christi ad Petrum Apostolum essatum: *Quodcumque ligaveris in terra erit ligatum in cælo, & quodcumque solveris in terra, erit solutum in cælis.* Ita & quod decimæ & primitiæ, omniaque bona, quæ Deo & Sanctis ejus offeruntur, ad clericos pertineant. Illud præterea a Deo sanctæ Ecclesiæ, concessum est privilegium, quod ejus bona & facultates in clericorum sint potestate, ejusque Antistitibus de rebus spiritualibus leges sancienti & sententias ferendi jus, ut & alia quæ in antiquo & novo Jure occurrunt, competunt. A Domino Papa sancta quoque Ecclesia quædam privilegia habet, quale est illud, quod qui manus violentas clerico inamiserit, ipso facto excommunicationem incurrit; sum-
liter

stendr í hinu forna laugmáli ok nýia. af herra páfvanum eru ok privilegia veitt heilagri kirkiu svo sem þat at fá er í banni af síálfu verkinu sem heiptuga haund leggr á lærda menn. Svo þat at tveir vottar vinni þaurf um testamenta þau aull sem salugiafer mega kallazt. ok mörg aunnr privilegia hafa páfvarner veitt heilagri kirkiu. Keisararner hafa ok sum privilegia veitt henni. Þvíat þat mega þeir vel giöra af veralldligu valldi. Svo sem þat er at hverium manne er lofat at leggja til heilagrar kirkiu faudurleifd sína suma edr alla. hvört sem hann vill at hún eignizt epter hans sídazta dag edr fyrre. med hverium hætte er hann vill. ok ei þarf hann nockurn at spyria ordlofs um þá giöf. Þvíat í þeirri giöf er madr gefr (gudi ok) heilagri kirkiu. fyrer sál sinne er þat hit bezta endamark. at ecki endimark sie henni (manni) sett. Nú hver sem veiter mótgáng þessu frelsi almenniligrar kristne. þá fordazt hann ei banz áfelli. Sá er hinn áttande atburdr at þeir sem brenna (med illvilia) heilaga stæde edr kirkiur edr þau herbergi sem standa innan kirkiugardz. ok þess vidernis sem heilaug kirkia á vernd at veita umbergis (umhverfis) sík þá eru þeir bannsetter at laugum gudz. ok sídan er þeir hafa bannsetter (bodader) verit af heilagri kirkiu um þá sauk. skulo þeir af aungvum lausn taka utan síálfum páfvanum. nema í lífsháfka. Niunde er sá atburdr ef nockr brýtr kirkiu edr (og) ræner hana (sídan) edr giörer í henni nockut ódáða vcrk. sem er at fara óþyrmiliga med gudz líkama. edr brióta alltare edr kross.

---

liter & quod duo tantum testes ad testamenta, quæ pro salute animæ scripta dici possunt, requirantur, præter plura alia privilegia quæ Pontifices Maximi sanctæ Ecclesiæ concesserunt. Imperatores etiam quædam ei privilegia, nam in rebus secularibus hoc penes illos est, impertiti sunt. Tale est unicuique patrimonium suum, ex asse, aut ejus partem sanctæ Ecclesiæ donandi facultas, sive illa possessionem ex donatoris voluntate die ejus emortuali, sive prius, quocumque modo libuerit, adeat, nec donator ullius consensum hac in re requirere tenetur; nam in illa donatione, quam quis pro anima sua in (Deum &) sanctam Ecclesiam confert, optimus is est limes, quod limite careat. Quicumque se huic Ecclesiæ catholicæ libertati opposuerit, condemnationem excommunicationis non evitabit. Octavus casus est si qui loca sancta & templa, sive ædes intra cæmeterium & limites intra quos templum circumcirca asylo gaudet, constitutas, (malitiose) combusserint, illi ex legibus divinis excommunicati sunt, & ex quo hanc ob causam a sancta Ecclesia excommunicati pronuntiatii sunt, nisi ab ipso Papa, excepto vitæ in periculo, a nemine absolvi debent. Casus nonus est si quis templum effringat, & (deinde) deprædatus fuerit, aut scelus quodquam perpetraverit, exempli causa corpus Dei maletractaverit, altare vel crucem diffregerit.

kross, edr annat slíkt. skulu þeir ei lausn fá: fyrr enn þeir hafa bætt sín rínginde ok skada ok taka lausn af páfvánum. Tíundi er sá ef nockur fallar bñef páfvans. fyrer sik edr annan mann. þá er sá af síálfum laugunum bannsettr. med aullum þeim er hönum veita fulltíng til þess vitande. edr veria hanns mál. Svo ok sá sem sier nýter til nockurar fram-qvæmdar falsat páfvans bñef vitz vitande. þat sem annar feck haunum ok falsade. enn sá sem vardveíter at eins bñefet skal innan tuttugu daga (sídán) hann veit (falsit) fyrerkoma því bñefe. edr sá í þess valld sem vel má trúa vid at taka. ef hann vill fordazt banz pínu. þat er ok þeim til eidhálpur er sier nýter óvitande falsat páfvans bñef at hann hafe prófat þat sem bezt hann kunni. ok sái hann eigi svo seint aptur hvarfít at fyrer þat megi, hann sýnazt sannsákadr. í ellifsta atburd fella þeir á sik fullkomit bann sem Saracenis flytia til handa vopn. edr skip. vidu edr iárn. edr gjörzst skipstíórnar menn þeirra. edr veita þeim nockurskonar fulltíng til ágángs ok ófrídar heilugu iórfalalande ok kristnu fólke. Tólftu er sá atburdr. ef nockurer ræna þá menn er skipbrot hafa þolt. þá falla þeir í bann af síálfum laugunum nema þeir bæte þat sem þeir (brutu. ok giallde aptr þat sem þeir) ræntu þá er þeir eru laugliga áminter. Í þrettánda stáð fellr bann á alla þá sem med nockru móte þraungva biskupa edr lærda menn til þess at leysa nockura af bannz pínu. edr atqvædum

nit, vel alia his similia commiserit, qui nisi damno prius reparato, & satisfactione pro iniustitia præstita, absolutionem, nisi a solo Papa, non accipient. Casus decimus est si quis literas Papæ in suum vel alterius commodum falsaverit, is, una cum omnibus, qui scientes, ejusque causam tuentes, illi opem ferunt, ex ipsis legibus excommunicatus est. Ita & qui vitiatas Papæ literas, quas alter falsavit eiqve tradidit, in suos usus sciens converterit. Qui vero tales literas tantummodo retinet, intra viginti dies (ex quo falsas esse) novit, illas aboleto, vel tali viro, cui tuto concredi possunt, tradito, si excommunicationis pœnam effugere voluerit. Ei, qui literas falsas ignorans in suos usus adhibuerit, beneficium juramenti adferet, si illas, pro posse quam optime exploraverit, & pœnitentiam non tam sero fecerit, ut ideo revera reus reputandus sit. In casu undecimo plenam incurrunt excommunicationem qui Saracenis arma, naves, ligna vel ferrum advehunt, eorum navium gubernatores agunt, aut quecunqve subsidium in impetum vel invasionem sanctæ Palæstinæ aut populi christiani, adferunt. Duodecimus casus est, si quis naufragos spoliaverit, is ex ipsis legibus in excommunicationem incidit, nisi crimen expiet, & prædam restituat, ex quo legitime admonitus fuerit. Loco decimo tertio in excommunicationem incidunt, qui Episcopos vel clericos ad quecunqve excommunicatum absolvendum, clerico officium

um edr gefa lærdum maunnum aprt embætti. edr leyfa tídagjörð í þeim staudum sem hann er ádr af tekin. Sá er hinn fiórtánde ef leikmenn í hverre stíett sem þeir standa. edr hveria tign sem þeir hafa. neyda til þess forstíóra heilagrar kirkiu. ok capitula. edr adra klerka at under leikmanna valld leggizt kirkiur. edr þeirra fasta gódz edr retter. Svo at formenn heilagrar kirkiu. prestar edr personur. kallizt þat lien af leikmaunnum halda sem af sinum yfermaunnum. þá sie þeir bundner med bannz atqvæde nema þeir gefe allt aptur (med freli) í þeirra valld sem eigu sídan þeir eru laugliga áminter þat er þeir hafa ádr. (med ófrike) under sik dregit. Fimtánde atburdr er fá er leikmenn krefia skatta edr tolla af klerkum edr kirkium edr þeirra gódze sem þeir flytia edr flytia láta. Eigi sem kaupskatt. utan helldr sakir sinna þarfunda. edr naudga þá til at lúka. hvört sem þeir giöra þat siálfir edr fá adra menn til. hvort ar tignar. starfs edr stíettar sem þeir eru. hvat vana sem þar se til. sem helldr er kallandi ósldr. hvört sem þeir giöra þat. í sinu nafne edr annara. ef þeir eru einfliger menn. þá falla þeir í bannz þínu af sálfru verkinu. Enn ef fielag edr almenningr nockurs kaupstadar. borgar edr annars stadar verdr í þessu brotligur þá fellur hann í forbod. med sama hætte ok skulu ei aflausn fá bannzins ne litan forbodins. þar til sem aptur er feingit þat sem kraft var. ok tilheyriliga er bætt fyrir vanrettid. Hinn sextánde

---

cium restituendum, vel celebrationem sacrorum, ubi abrogata fuit, permittendum quodammodo cogunt. Casus decimus quartus est, si laici, cujuscunqve gradus vel dignitatis fuerint, Antistites sanctæ Ecclesiæ, Capitula vel alios clericos vi coegerint, ut templa, eorum prædia & jura potestati laicorum subjiçantur, ita ut sanctæ Ecclesiæ Antistites, sacerdotes & personæ feudum illud a laicis, tanquam dominis directis tenere dicantur, sententiæ excommunicationis obstricti sunt, nisi, ex quo legitime admoniti fuerint, ea omnia quæ (violenter) antea sibi arripuerant, possessoribus (libera) restituant. Casus decimus quintus est, si laici de clericis & templis, eorumque bonis, quæ non mercium nomine, sed in proprios usus vehunt aut vehi faciunt, tributa vel vestigalia postulaverint, vel ad ea expendenda adegerint, sive illi ipsi hoc fecerint, sive per alios, cujuscunqve dignitatis, muneris, vel status fuerint, qualiscunqve consuetudo, quæ cacoëthes potius dicenda est, huc usque obtinuerit, sive illi proprio, sive alieno nomine id fecerint, si personæ fuerint particulares, in pœnam excommunicationis ipso facto incidunt. Si vero societas aut universitas cujusvis civitatis aut loci in his deliquerit, interdictum eodem modo sibi attrahit, nec absolutio de excommunicatione, nec remissio interdicti, usque quo postulata restituta, & satisfactio pro injuria præstita fuerint, impetrentur. Casus decimus sextus est si prætore

kxtánde at rettarat. sýflumenn. dómara ok aðrer veralldliger dómara
 ok höfðingjar ef þeir hindra edr tálma at þeir sem sín málaferle vilja
 kiera fyrer rettaranum tilskipudum af Páfvanum. edr þeim sem til
 þess eru síðskipader um þau mál sem kirkiunne heyrta til at laugum.
 edr af vana at dæma. at þeir megi þar fyrer ei sínum málum fram
 koma. eda naudga þá til at láta af sínum málum. edr at hafa þau framme
 fyrer veralldligum dómendum. med því at annathvört fanga þeir kirk-
 iunnar dómendr. edr þá sem páfva bresin (afsa) esla til dómara. edr þá
 sem sín málaefne þreyta. edr þreyta vilja. fyrer (fyrer) laugdum kirkiunn-
 ar dómaram. edr (náunga þeirra) naudgar þeim edr þeirra gódz kirkiur
 edr annat. edr hverium hætti andrum sem þeir meina at þeir megi ná
 sínum rettindum af heilagrar kirkiu dómendum. hvört sem þeir giöra
 sálfer edr láta aðra giöra. Svo fá hver sem til þessa gefr rád. traust edr
 eptermæle. þá liggir hver þeirra under bannne af sálfu verkinu. ok má
 ei steyfagt fyrer en hann hefer bætt dómara kirkiunnar. þat sem hann
 hefer hindrat málit fyrer þeim er kæra edr heyrta. edr hvers stiett sem
 hann hefer til sín gripit. ok svo þeim sem rettindinn eru tálmuð fyrer.
 ok þar er í bætt. bæði fyrer skada. kost ok skapraum med fullnade. Siau-
 tände stbordi er fá ef nockur fá sem veralldligt herradæme hefer fyrer-
 býdr. sínum undirmaunnum. at selia edr kaupa af formaunnum heilagrar
 kirkiu.

res, Toparchæ, iudices & alii magistratus seculares impediverint aut obstiterint, ne ii
 qui causas coram iudice a Papa delegato, vel illo cui ex legibus vel consuetudine
 competit juris dictio causarum ecclesiasticarum, agendas habent, ideo actiones per-
 sequi nequeant, vel eos ad desistendum ab actione causarum, easve coram iudice
 seculari instituendum coegerint, aut iudices ecclesie, aut illos, quos literæ Papales in
 iudices evehant, aut eos demum, qui causas suas coram prædictis ecclesie iudicibus
 persequuntur vel persecuturi sunt, capiendo, sive eos ipsos, eorum (propinquos) bona,
 templa vel res alias premendo, quocunque demum alio modo impediverint, ne jus
 suum coram sanctæ ecclesie iudice persequi queant, sive hoc per se, sive per alios
 fecerint. Ita & quicumque ad hanc rem consilio, præsidio vel defensione aliquid con-
 tulerint, omnes & singuli ipso facto excommunicationi subjacent, nec nisi iudici
 ecclesie, quem a causa disceptanda & audienda prohibuit, cujusque dignitatem sibi
 arripuit, ut & ei cujus jura impedivit, plena satisfactione, tam pro damno, quam
 impensis & læsione, prius præstita absolvi possunt. Casus decimus septimus est, si
 quis magistratus secularis suis subditis cum sanctæ ecclesie antistitibus, clericis vel
 aliis

Kirkju. klerkum edr aðrum persónum. edr at mala þeim korn. edr at baka þeim braud. edr veita þeim aðrar þjónustur. þá fellr hann í bann af sálfsu verkinu. Sá er hinn átiánda atburdr at ef veraldligr haufdngi edr formadr heilagrar kirkju. edr hvat manne sem hann er lærdr edr leikr sem dirfizr at senda flugumenn til þess at láta drepa nockurn kristinn mann. þó at hann blódi þat at eins. enn fylgi ei nockurs manz lát. edr hver sem veiter vidurtauku flugumanne edr verndar hann. edr leyner haunum þá fellr hann í páfvans bann af sálfsu verkinu. ok í affetning finnar eignar heids ok vígslu. starfs ok stiettan. ok beneficii ok skulu þeir sem med hafa at gíbra. þetta friálfliga allr saman. edr í handr lá. Er hann ok med zullu sínu veraldliga góðze svo sem svín heilagrar kristne. af zullu fólke útlægr því sem kristid er. at síðan þat er bert (med) þrófannligum skynsemdum at nockur hafa þann ógírliga glep gíort. þarfi ei banz dóm annan edr affetningar. edr útlegr á hann at leggja. Hinn nítiánde er lá atburdr ef nockur madr dirfizr fyrir þá sak. at banz dómr edr forbodr er dæmdr á kóngi edr haufdngia. baróni. býflumenn edr annars kostar velborna menn edr þeirra þjónustumenn. edr hvítr maunum sem þeir (eru) ætti at gefa orðlof til nockurum manni. drepa edr fátiga. edr annars kostar at þýngja þeim. edr þeirra góðz edr meina þeirra. (sem þeim tilheyrir) sem þá dóm hafa dæmd. edr smedr. hvort valde þeir

allis personis entiones vel vendiciones, vel iisdem frumentum molere, panem coquere, vel aliud ministerium prestare prohibuerit, ipso facto excommunicationem incurret. Casus decimus octavus est, si princeps secularis vel sancte ecclesie Prælati, cuiuscunque ordinis, sive clericus sive laicus, sicarium in necem hominis Christiani, quamvis tantummodo præcipiat, sed mors hominis subsecuta non fuerit, submiserit, vel sicarium receperit, tutatus fuerit, vel occultaverit, ipso facto excommunicationem Papæ, & suæ dignitatis, honoris & ordinationis, officii & beneficii privationem, incurrunt, qui vero his præditus est, illa omnia libera alteri in manus tradito. Ille præterea una cum omnibus suis bonis secularibus sancte ecclesie hostis, ab omni universitate christiana exilis, loco habendus est, ita ut ex quo per rationes probabiles aliquem nefandi huius sceleris ream esse innatuerit, nulla in eum ulterior excommunicationis, exauferationis vel exilii sententia requiratur. Casus decimus nonus est si quis, eo quod sententia excommunicationis vel interdicti in Reges, Principes, Barones, Præfatos, vel viros alias nobiles vel eorum officiales, cuiuscunque ordinis fuerint, inflicta est, cuiquam, iudices, qui sententias illas dixere, aut quorum autoritate sententia lata est, vel eos tandem, qui sententias illas, communionem istorum tanquam excommunicatorum fugientes, observant, interficere, capere, vel alio modo

illos,

þeir hafa dæmdir verit. edr þeir þeirra sem dóma þeirra geytna (edr) þeirra sem ei vilia (sam-) neyta svo bannsettum maunnum. utan þeir taki aptur þat ordlof ef til er farit at grípa góðz epter svo lofat. ef þad góðz er gripit (hefer verit) ok ei apturfeingit med fullnadi edr (bætt) borit fyrer átta daga. þá falla þeir í banzins þínu af siálfu verkinu. I þat sama barn skulu falla allir þeir menn sem þess orlofs neyta ok svo þeir sem af siálfra sinna hræring giöra þetta sem her er fyrerbodit at orlofa. hver ok sem í þessu banne er um tveggja mánaða tíma. þá má (hann) þadan af ei aflausn taka ne þiggia. utan í þásva garde. Tuttugsti er sá atburdr at ef í forboðz tíma iardar nockr lik í kirkiugardi. í þeim atferluta sem eigi eru (at lögum) lofut edr lik bannsettra manna. opinnberliga edr nafnlaga forboðadra. edr okurkarla. ok giöra þetta vitande. þá fellur sá hver í bann af siálfu verkinu ok megu eigi afleysaze nema þeir hafi ádr. bær þeim sem þeir hafa órett giört. eptir dómi þess biskups sem þar á yfer at siá. Fýsti ok tuttugsti er sá atburdr ef nockr bindr hiónalags band vid siórmennung sinn. edr þadan af skylldara at frændsemi edr sifskap edr með (nunnum) meinum. Svo ok ef klauftra menn nunnr klerkar sem subdiáknar eru at vígslu. edr þadan af meir vígdr. Ef þessir bindaze tit hiónalags. ok þeir sem þessi hió vígia saman. þá falla í bann af siálfu verkinu ef þeir vita þessi mein. ok mega ei afleysaze fyrr en skilk er

K 2

med

---

illos, vel illorum & aliorum (qui ad hos pertinent) bona ledere, permittere. ausus fuerit, nisi permissionem ex quo bona illa ex permisso rapi cœpta sunt, retractaverit, & rapta intra octiduum cum plena satisfactione restituta fuerint, pœnam excommunicationis ipso facto incurrit. Eandem excommunicationem omnes hac permissione usi, ut & qui proprio instinctu, ea, quæ hic permitti interdicitur, commiserint, incurant. Quicunque in hac excommunicatione per bimestre spatium permanserit, ex illo tempore, nisi in sede Apostolica, absolutionem impetrare vel accipere nequit. Vicinus est casus, si quis in casibus (lege) prohibitis tempore interdicti, aut publice vel nominatim excommunicatorum, aut sceneratorum etiam funus in cœmeterio sciens sepeliverit, ipso facto excommunicationem incurrit, & nisi præstita læso e sententia episcopi, cui inspectio competit, satisfactione, absolvendus non est. Casus vicinissimus primus est si quis conjugium cum nepote, consobrino vel cognatione aut affinitate propinquiore (cum monialibus) incestuosum contraxerit. Ita & si monachi, moniales, clerici qui ordinatione subdiaconi vel eminentiores sunt, conjugio fuerint copulati, tam ipsi, quam copulans, si impedimentum noverit, excommunicationem ex ipso facto incurrant, nec priusquam conjugium fuerit dissolutum, absolvendi sunt.

Casus

med þeim. Annar ok tuttugsti er sá atburdr ef stjórnarar almánags. radz menn. dómarar. ráðgjafar ok adrer starfsmenn hverir sem einer ef þeir giöra þær skipaner sém þeir losa med at krefsa okur edr gjalda edr naudga þeim til at gjalda þat. edr þola ei at okur þat sem út er lokit verdi aprur kraft. Svo ok þeir sem þessar skipaner dikta skrifa edr dæma epter þeim vitande. Svo ok ef þeir skafa ei ór almennings bókum. þessar skipaner innan þriggia mánaða ef þeir mega. edr þeir er geyma þær. edr þann vana nockurn er þeir krapt hafa. þá falla þeir í bann af siálfu verkinu. Sá atburdr er hinn þridi tuttugsti at hver sem slær biskup. edr sángar. leggur í útlegd. edr býdr at giöra eithvert af þessum. edr stadfester (epter) annars giörd. edr er at verkinu. kompan þess er giörde. edr leggur ráð til edr samþykkt. edr hann verndar vitande þá sem þetta giöra. þá er si í banne af siálfu verkinu. eptir nýium laugum í þeim tilfellum iásvæl sem hann väre ei í banne eptir fornum laugum. ok ma hann af aungum leyfzt utan siálfum pávanum (nema hann se í lífsháfka). Fiördi ok tuttugsti er sá atburdr. at hver sem veita lætr gudz embætti í forbodadum stad. edr naudgar nockurum til þess. edr kallar bannsetta menn til edr forbodada at hlýða gudz embætti. edr fyrirbýdur at þeir sem opinberliga eru bannsettir edr forbodader gangi út. Þó at sá minne (þá) á er embætti skal veita. Svo ok þeir sem svo eru áminter. ef þeir eru minne ei ad sidr. þá fella

Casus vicessimus secundus est si moderatores plebis, senatores, iudices, consilarii & quivis alii ministri, constitutiones, sœnus postulari aut solvi permittentes, sinxerint, aut alios ad solvendum coegerint, aut sœnus solutam restituendam postulari non toleraverint, ut & qui tales constitutiones scientes componunt, describunt, aut ad earum normam sententiam ferunt, similiter quoque qui tales constitutiones e libris plebis intra spatium trimestre, si penes illos fuerit, non deradant, aut consuetudinem quandam, quæ inde robur mutuetur, observant, ipso facto in excommunicationem incidunt. Casus vicessimus tertius est, si quis Episcopum verberaverit, captivum duxerit, exulem fecerit, aut aliquid horum imperaverit, vel alterius factum (ex post facto) approbaverit, vel locitum hoc committenti se adunxerit, vel consilio aut consensu adjuverit, vel sciens illum tutatus fuerit, ille excommunicationem in his casibus e novis legibus ipso facto incurrit, quamvis ex antiquis legibus excommunicationi obnoxius non sit, nec ab ullo alio (nisi in via periculo) quam Papa absolvi potest. Casus vicessimus quartus est si quis officium sacrum in loco interdicto celebrari fecerit, aut quencquam, ad excommunicatos vel interdicto obnoxios officio divino interfuturos advocandum vi adegerit, vel prohibuerit, ut publice excommunicati, & ii, quibus interdictum est, moneant licet illo, qui sacra peragit, exeant, similiter & admoniti,

fella þeir aller bann á sik ok mega ei aflausn þiggja utan í páva garde. Marger hluter eru þeir adrer sem menn mega bann á sik fella af seálfu verku þeir sem eigi eru her skrifadir. Þvíat ei er iafnhætt at menn falli í þerá her á lande voru. sem um þessa er nú eru taldir. Margt er þat ok sem laugin bióða biskupum at bannsetia menn fyrer. ok þarf þá ecki at skrifa. því skal iafnan áþinnging fyrer fara. ein edr fleiri. ok má þat mezt azt þrotzka ef þeir vilja ei bæta sik fyrer. áminningar þær sem formenn gjöra þeim. edr ef þeir forsmá at koma til ansvara um sin afbrot. þá er þeim er til þess laugliga stefnt. ok þeir menn skyldazt einkum til þess at bannþróst væta gegnum þá skotid. Nú sakir þess at ydr aullum er kunnigt hverfu manzins. salu. er þessi þína hja ógurliga miök háfkalig. þá minnum. vider ydr á alla iafnslaman ok sierhvern ydarn. at þier varizt sem iafndnligazt þá glæpe alla sem her eru ritader. ok þessa þínu leida inn med sig. ok til þess at þat. (varizt) megi at betr geymazt. þá bióðum vider aullum prófaustum vorum at taka transcriptum af þessu voru bresi. ok at þeir skyldi síðan framleidis. alla sóknarpresta sína at hafa þat ok lesa fyrer sínum. sóknarmannum hjt miztza tvifvar á tolf mánadum at (menn) megi en hedan af þat vid þera. (því vidþeria) at þeim. sie eigi sagt þat sem varazt er. Bióðum vider ok fyrr. laugdum prófaustum. at þeir skripti aullum þeim hjedan af sem openberer verða at tvifauldum hör-

K 3

dóme

moniti, si nihilominus in templo resisterint, omnes hi excommunicationem incurrunt, nisi ad limina ipsa Apostolorum, non absolvendi. Plures sunt casus in quibus quis excommunicationem ipso facto incurrit, quorum hic non fit mentio, cum in hac insula ii, non exque ac illi enumerati, obtinere praesumantur. Multae quoque causae excommunicationem ab Episcopo ex praedicto legum insigendam promerentur, quas hic describere non refert, cum semper una aut altera admonitio praevia requiratur, ut contumaciae loco sit, si facta ab Antistitibus admonitione, satisfacere recusaverint, vel legitime vocati, de delictis suis responsa daturi venire neglexerint, hi, qui hasta excommunicationis transigantur, specialiter obnoxii habentur. Cum igitur omnibus vobis notum sit in quantum animae humanae terribilis haec est poena periculosa sit, vos omnes & singulos, ut ab omnibus ante memoratis sceleribus quae dictam poenam simul conjunctam habent, accuratissime caveatis; monemus, quod ut eo fidelius observetur, omnes nostros Praepositos, ut harum nostrarum literarum transcriptum fieri procurent, suosque parochos, illud in posterum habere, & ad minimum bis quotannis parochianis praelegere adigant, jubemus, ne excusationi isti exhinc locus sit, cavenda non inculcari. Praedictos quoque Praepositos jubemus, ut omnibus adulterii duplicis vel delicti gravioris convictis poenam condignam imperent, Skalholtum die Cinerum

dóme. edr þaðan af meire glæpum. at koma til skálhollez at aukku deigi. ok skirdeige. ok leidazt þar (af biskupi) i kirkiu ok ór sem sídr er til stórkriptanna. Þat sama vilium vier um alla þá sem úrkasta húf-freyum sínum. ok halda inne. edr fylgia opinnberum hörkonum. fyrerbiodum vier ok sterkliga (öllum leikmönnum) bæði kórlum ok konum at giöra leyniligar festingar. edr hionalags band. edr heit. svo at ei sie vid hit minzta tvö vitne ok sie þau skyld at lýsa fyrer sökna presti sínum innan háls mánaðar. Enn þá sem móte giörer þessum vorum bodskap viti sier fyrerbodin vera inngang heilagrar kirkiu. Hlýðir hann ok eíðum i heilagri kirkiu sídan hann hefer þetta forbod á sik fellt ádr hann er af því leystr. þá vite hann sik vera i bannu. ef þat verdr giört sídan prestir hefer ámint at bannfetter meñir gänge (út) edr forbodader. þeit ok allir. sem ádr hafa leyniligi festing edr hionalage framfarit edr þat mál eiga at kiera þá sie i skylduger at hafa þat frammi fyrer öll sem skótazt vera þeir. svo at þetta mál meigi sem skótazt ennt vera. itinan tólf manada hit seinazta. því stefnum vier aullum þeim sem þetta mál hafa að kera. edr því hafa at svara til vor edr til. vors prófastz. med aullu fíni skilrike ok prófe þar. ok þann tíma er þau mega (hógligast) laugliga tilkoma bæde saman. svo at þar sie eingin (hindran) svik edr uhdandræctr af annars hvörs þeirra vegna. Enn hvört þeirra sem ei kemur kallad af áudra med laugdum

Cinerum & Viridium se conferendi, ut ex more eorum, qui pro delictis atrocioribus penitentiam agunt, (ab Episcopo) in templum introducuntur. Ut idem de iis qui uxores proprias abigunt, adulteras vero publicas vel retinent, vel iis adherent, valeat, volumus. Ita & (omnes laicos) tam viros quam mulieres, sponsalia clandestina, & vinculum vel votum matrimonii contrahere stricte prohibemus, nisi duo ad minimum testes adsint, qui intra dimidium mensem suo parochio id profiteri teneantur. Quicumque contra hoc nostrum mandatum deliquerit, introitum sancti templi sibi interdictum sciat; quod si, ex quo hoc sibi interdictum attraxerat, usque quo ab illo absolutus fuerit, postquam Parochus, ut excommunicati & ii quibus interdictum est, exeant, mandaverat, sacris interfuerit, is se excommunicatum esse sciat. Omnes praetera qui sponsalia vel conjugium clandestina contraxerunt, vel talem causam agendam habent, quam primum poterint, coram nobis comparere teneantur, ut causa illa quam citissime, & ad minimum intra spatium duodecim mensium, finiri queat. Quare & nos omnibus tales causas acturis vel defensuris dicam scribimus, ut coram nobis vel nostro Proposito probationes & rationes adferentes, tempore utrisque (commodissimo) legitimo, compareant, ita ut a neutris dolus (impedimentum) vel dilatio interponatur. Quicumque vero ab altera parte dicto módo compellatur non venerit, introitum

na hætta þá vici fier fyrerbodna vera inngaungu heilagrar kirkju. Þaðan af ok síðan falli í bann ef þat hlýder tíðum at kirkju ámint uc at gánga. þar til sem þat er leyst. Enn (þat) fyrerbíðum vier sterkliga under bannz þínu at nockur fá sem veit von líkrar ákæru fari undan í fjarlæga sveit edr dvelize þar síðan er hann hefer. frett af feingiz þessu voru brefi. þó at hann hafi þat ei heyrt. Bíðum vier aullum sóknarprestum at þeir minne a hværtíma er þeir skulu messu sýngia at forbodader menn ok bannfettir gánga ór kirkju. Ok til sanz vitniskurdar setium vier vort in- sigli fyrer þetta bref er giört var í Skálsholti anno millesimo tricente- simo vicesimo sexto. (in Translacione Sancti Thorlaci).

Litr. B.

(b) Bróðer Jón, með guds miskunn biskup í skálsholti sender öllum monnum þeim sem þetta bref seá edr heyra í sínu biskupsdómi qvedin guds oc sína. Marger menn bödi lördar, oc leiker hafa spurt os at hverju skipta skyldi afgiof hvalz þess sem fluttr verdr á helgum tíðum edr annara heilagra daga veida. einkannligha ef hún verdr meiri enn hundar, enn, yer höfum frettad. at gefa her ofskurd firer. þviat ver villd- um vici fyrz (hvúika) slíka skipan (hinur fyrri biskupar) þinnu fyrri biskupa. sem landzhattr var her kunnigri. hefði á þessum gert. at eingi mótti

---

interium sancti templi sibi ex illo tempore interdictum sciat, & si exeundi monitus, factis in templo, ulque dum absolutionem impetret, interfuerit, excommunicatus est. Sub poena quoque excommunicationis severe prohibemus, ne quis hanc actio- nem contra se instituendam suboleas, in tribum longe distitam, ex quo famam de his nostris literis perceperit, quamvis illas non audiverit, demigret, ibique commoretur. Omnes Parochos jubemus, ut quoties missam celebraturi sunt, eos, quibus interdictum est, & excommunicatos templo exeundi moneant. In quorum testimonium sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Skalholti anno millesimo trecentesimo vicesimo sexto (in Translacione Sancti Thorlaci).

(b) *Id. ep.* Frater Jónas dei gratia episcopus Skalholtensis omnibus hanc epistolam visuris vel audientibus in sua diocesi salutem dei & suam mittit. Multi viri tam clerici quam laici nos consultarunt, quò modo dividenda sit expensio de batena illa quæ festis transportatur, vel de aliorum dierum sacrorum captura, imprimis si hundreda major sit. Nos vero nostram hac de re sententiam promulgare distulimus, prius enim volumus scire, quale statutum priores episcopi, quibus natura loci accuratius perspecta fuit, hac

mötti þat með launnu segja. at ver gerdim nockura nýbraitni á mönnum til ónáða. enn ei firir því at ver öttum einer þessu at ráða. sva sem öðrum tíundarskiptum. þar sem her er tuisfallda tíund at lúka. en í öðrum stodum einfalda. hugdum ver at þessi vor bidan. skyldi verða mönnum til fridar oc náða. þvíat ver ötludum at menn mundu bida vors órfkurdar með þolinmödi. oc hallda þar til þá skipan sem menn vissu at hiner fyrri biskupar hofdu gert. en ver hofum fregid þat sem ver megum ei utan sorg segja. at þat sem ver hugdumz gera til fridar oc samþykkis með stundarþaun. hefer mönnum ordid til greinar oc fundrþykkis ófyrersyniu með þeim hötti. at sumir hafa vilid þessi tíund skipta í fjóra hluti. sem annari skiptitíund. hafande fyrer ser skipaner biskupanna. en adrer hafa kallad hana eiga ad skiptaz fátökra manna í millum. oc segja þat vera vana oc forna hefð. en oss er sagt her með at litill verdi fátökra manna hluti. af því at sva segiz. at ei se fátökir menn betr byrger í þeim hrepp sem koma þrír hvalir edr fjórir. oc verdr þeirra fimtunge (allr) allra þeim til handa tekinn af nafninu. en þar sem engi kemr. síð þesser ei edr vilia ei síá at leikmenn mega ei hefda þvilka hluti undan kennimannavaldi. nú þar til at menn greini ei lengr á um þetta. oc at öllum mönnum se vor vili kunnigr. þá stadfestum ver oc endnýum með þessu varu brefi gerð oc skipan hinna fyrri biskupa. einkannligha andligs

hac in re ediderint, ne quis jure dicere possit, quod nos innovationibus alios vexaremus. Sed non ideo, quod penes nos solos hac in re uti & in reliquis decimarum partitionibus, jus dispensandi esse nesciremus, cum hic duplices decimæ sint solvendæ, alias simplices, cogitavimus hanc nostram dilationem publicæ paci & quieti inservituram fore, cum putaremus nostram sententiam patienter expectandam tri, & eo usque illam constitutionem observandam, quam priores episcopos fecisse notum est. Nos vero fama accepimus, id quod sine dolore eloqui non possumus, illud (nempe) quod in pacem & concordiam paulisper tacendo intendimus, id dissensum & discordiam ex improvise promovisse, eum quidem in modum, quod nonnulli has decimas quadrifariam ut reliquas decimas dividendas esse, secuti in hoc episcoporum constitutiones asseruerint; alii autem statuerunt inter pauperes distribuendas, dixeruntque esse consuetudinem & antiquam præscriptionem, nobis vero insimul refertur, partem pauperibus concessam admodum exiguam esse, cum fama sit pauperes in illa tribu non plus habere, quo tres vel quatuor balænz veniunt, si vel earum integra quinta pars iis nomine tenus assignetur, quam ubi nulla accedit balænz. Hi vel non vident, vel videre nolunt, quod laicis non licet tales res clericorum subtrahere dominio. Jam ne ulterius hac re litigetur, & ut omnibus nostra voluntas nota sit, confirmamus & renovamus hac nostra epistola statutum & constitutionem priorum episcoporum, imprimis

andligs faudr vors herra Arna biskups Þorlaksfonar. sem hann gerði með boga oc yfersýn virðuligs herra heilagrar áminningar. herra Jóns erkibiskups i nidarósi. at hver sem afgjöf af hval edr annarri heilagra daga veiddi verdr meiri en hundrad. þá se hennú skipt i fóra stadi sem annarri skipti-tund. En hvær sem er hundrat at eins edr þadán of minni. þá hafi fátóker menn einar saman. hafa oc nockurer menn óðruvísi skipt en nú er sagt. síðan nú er ver kómunu til biskupsstólsins. þá kóllum ver alla þá skyldinga apr. at hafa þat sem ver höfum þar eðki orlof til gefid. en engi haldi. qmvar valid til. skyldum ver til prófatta vora under hlýdni. at þeir hvi þessa vora skipan haldez hvær i sínu umbodi. þar sem þetta málefni kann til at bera. edr til hefer borið á nefndum vora. Svo þá at þeir sem her til hafa móti gengid. hafi enga þínu adra. en at gjallda apr. þat sem á þeirra hlut kemr af mótigerdum. utan þeir vili þrotzkaz vid. oc til samoz vithisburdar þessarar vorrar skipanar oc gerdar. settum ver vord innzighit fyrir þetta bref. er gert var i skálholti. Anno domini millesimo trecentesimo vicefimo sexto in vigilia apostolorum Simonis & Jude.

Litr.

in primis patris nostri spiritualis domini Arnæ episcopi Thottlaci filii, quam fecit ex mandato & sub auspiciis venerabilis domini; sanctæ memoriæ domini Jonæ Archiepiscopi Nidrosensis, quod ubicunque expensio de balena vel alia quacunque sacrorum harum venatione hundreda major est, tum dividatur in quatuor partes, ut ceteræ decem quadripartita, verum ubi hundredæ æqualis fuerit vel minor, tum pauperibus solum cedat, & si qui secus, quam nunc præceptum est, postquam nos sedem episcopalem accessimus, partiti fuerint, tum omnes illos obligatos edicimus ad restituendam, dum modo nostram dispensationem non dederimus; nullo alio talem habente potestatem. Nostros Præpositos sub obedientia, jubemus, ut hanc constitutionem in sua singuli ditione, ubi hic casus accidet, vel difinito tempore acciderit, observari curent, ita tamen, ut qui hæcenus contra hanc constitutionem deliquerunt, nullam aliam pœnam delicti sustineant, quam quod restituant quod iis cessit, nisi contumaces deprehendantur. Et in verum testimonium hujus nostræ constitutionis atque statuti nostro sigillo has literas munimus, quæ scriptæ sunt Skálholti, anno domini millesimo trecentesimo vicefimo sexto, in vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.

Litr. C.

(c) In crastino Jacobi i Synodo sem virduligr Herra, Herra Jón Biskup hafdi i Skalaholti, baud hann at kaclar þeir sem börn eru ískird edr keröld ok heilag krismi kemr vid, skal til einfris annars hafa þaðan af. Item skipaði hann at fyrir austan Lónsheidi ok fyrir vestan Gilsfiörd skulu prestar tekir hafa nýa krisma hit seinazsta at Þórláksmessu. En fyrir austan Jökullsa á Sólheimafandi ok fyrir vestan Hvítá i Borgarfirdi, i millum ádmefndra takmarka, hit seinasta at Jonsmessu Baptiste. Enn um allan Sunnlendingafiórdung at Uppþigningar degi. Item at aller kirkiusöknaðarmenn þeir sem at ferer ero til, skulo koma til söknaðarkirkju sinnar alla þá daga sem i sextándagahaldi eru, ella lúki hálfu mörk fyrir hvörn dag sem þeir missa tíða viliandi. Item at bóndi fari hverr ok saki til sinnar kirkju hinn þridia hvörn sunnudag ef hann er heima, edr einhvör skynsamr maðr af þeim bæ hanns vegna, nema einhvör forföll komi til at sækia tíder til söknaðarkirkju sinnar. Item vanrækir hann þriá sunnudaga samfasta án forfalla, gialdi Umbodsmanni biskups þriá aura. Sici þeir svo um adrar þriár vikur med samri vanrækt lögliga áminnter, þá skulo þeir siálfsetter út af heilagri kirkju ok af hennar sacramenta, þar til sem þeir taka skrift sína ok settaz vid gud ok heilaga kirkju, ok lúka þar

(c) *Id est:* In crastino Jacobi in Synodo a Reverendo Domino, Domino Jona Episcopo, Skalholti habita, præcepit, ut lebetes in quibus infantes baptizati sunt, & vasâ que sanctum chrisma continere, nulli alii usui exinde adhibeantur. Præcepit etiam, ut ab oriente tesqvarum Lonsheidi & ab occidente finus Gilsfordi, sacerdotes ad minimum ante festum Thorlaci, sed ab oriente amnis Jökullsa in Solheimafando, & ab occidente amnis Hvítá in Borgarfjórho, intra dictos terminos, ad minimum ante festum Johannis Baptiste, & per totam quartam australem habitantes ante festum ascensionis novum chrisma accipiant. Item ut omnes parochiani, qui infirmitate non præpediuntur, templum suum parochiale omnibus diebus solennitate sedecim dierum celebrandis, frequentent, marcam aliogvin pro cujusvis dici sacris voluntarie neglectis solvant. Item ut quivis paterfamilias, si domi sit, vel alius de eadem villa, vir sanz rationis usu gaudens ejus vice, templum tertia quavis die dominica adeat, nisi impedimenta illum a templo suo parochiali frequentando prohibuerint. Item si tribus diebus dominicis continuis, non impeditus, neglexerit, procuratori Episcopi tres oras solvito. Quod si alias tres hebdomades simili incuria legitime admonitus neglexerit, ipso facto ei sancta ecclesia ejusque sacramenta interdita sunt, usque quo pœnitentia peracta, Deo & sanctæ Ecclesiæ satisfecerit, & Procuratori Episcopi dimidiam insuper marcam

þar til í lekt hálfu mörk Umbodsmanni Biskups. Ítem at bænhus þau sem Biskup lofur at sýngja at, hafi þvilikar þyrmslur sem adrar söknað kirkjur. Svo ok hvörr sem þadan tekr annars mannz gódz med stuld, gripi edz ráni, edr nockurs konar ofvaldi, falli í bann af sálfsu verkinu. Ítem at útlender menn ok svo aller adret skulu þar lúka tíund sína retta sem þeir eru í vetrsetu staddir ok þeir eru nóttina helgu, nema þeir seu at heimbodum í ödrum stad, þá snúist þó tíund til vetrsetu.

Litr. D.

(d) Þessa articulos skipaði ok bauð at hallda Virduligr Herra Jón med gudz mikunn Biskup í Skálaholti in crastina die Jacobi Apostoli. Inprimis at sunger katlar edr keröld se til nockurs annars höfd þau sem börn eru ískírd. Ítem at aller Bóknaðmenni komi til kirkju þeir sem ferer eru alla þá daga sem í sextán daga halldi eru. Ítem at engi prestur sýngi á burt páskadag, enn fari annan dag í páskum ok gefi þá folki gudz líkama, þat sem ei má komaz í kirkju. Ítem at engi prestur segi íva messa at færra menn seo vid enn tveit, ok kunni þó annar at svara presti. Ítem at aller prestar sýngi edr lesi tíder sínar í kirkju forfallalaust, hafi medan

L 2

stopp

marcam multæ loco expenderit. Item ut sacella, in quibus Episcopus sacra celebrari permiserit, eodem jure asyli ac alia templa parochialia gaudeant. Ita &, ut quicumque alterius facultates, furto, rapina vel latrocinio, aut vi qualicunque inde abtulerit, ipso facto excommunicationem incurrat. Item ut peregrini, æque ac omnes ælvi, decimas ibi iuste solvant, ubi hyemem transegerint, & nocte sancta (*nativitatis Christi*) præsto fuerint, nisi alibi convivio intersint, tum decimæ loco hyemationis cedant.

(d) *Id est*: Hos articulos Reverendus Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis in crastina die Jacobi Apostoli observandos injunxit & præcepit: Inprimis ne ullus lebes vel vasa, in quibus infantes baptizati sunt, alii usui adhibeantur. Item ut omnes parochiani, viribus ad id sufficientibus gaudentes, omnibus diebus solennitate sedecim festorum celebrandis, templum frequentent. Item ne quis sacerdos missam alibi prima feria paschatos celebret, sed feria secunda, iis, qui ipso paschatis festo templum adire nequibant, corpus Domini præbeat. Item nequis sacerdos missam, nisi duobus ad minimum viris presentibus celebret, quorum alter sacerdoti respondere sciat. Item ut omnes sacerdotes officia in templo, cum nullum obfuerit impedimentum,

flopp edr kápa. Item at allar prestar sýngi heima at kirkju sinni óttu-
 saungva ok aptansaungva hina stærstu háðider, utan Biskupa skipan
 standi annan veg til. Item at prestar gefi ei gudz líkama nockurum
 manni edr oléan þeirz sem ei eru skirder, edr biskupader ádr. Oléa skal
 alla þá menn sem gudz líkama hafa tekit, taki skynsöm börn túvetra
 edr eldri gudz líkama, enn ei ýngri. Item at manna konur gangi i
 kirkju ef þær vilja at þáskum, enn fylli síðan útsíður epter tölu.
 Item at prestar sýngi ei á burt til bænhúla alla þá daga sem í sextán daga
 halldi eru, enn sýngia skulu þeir til kirkna (*).

Litr.

rum, abbas interea vel togam induci canant vel recitent. Item ut omnes sacerdotes
 domi in proprio suo templo festis maximis matutinis & vespertinis dicant, nisi man-
 datum Episcopi aliud præcipiat. Item ne quis sacerdos corpus Dei & unktionem,
 ulli, nisi qui antea baptizatus & confirmatus fuerit, præbeat. Extrema unctio omni-
 bus impertienda est, qui corporis Domini participes facti sunt; Hoc præberi poterit
 adolescentulis decennibus vel natu maioribus, si ingenio perspicaci fruuntur, non vero
 natu minoribus. Item ut uxoribus templarum, festo paschatis, si voluerint, intrare
 liceat, quæ tamen tempus exclusionis exinde pro rata compleunto. Item ne sacerdotes
 alibi in sacellis, diebus solemnitate, sedecim festorum celebrandis, sed tantummodo in
 templis (parochialibus) factis operentur.

(*) Sequentia statuta sine dubio Episcopum Jonam Halthori authorem agnoscunt, quamvis
 nomen ejus in titulo, quippe qui abest, non gerant, ita vero illa e Codice pergameno
 Bibliotheca A. Magnæ in Quarto No. 672. " Festum Corporis Christi skal heilækt
 " hallda sem upptigningardag midsaptans helguz. ok fasta fyrir vid þurt. Enn ef
 " ber á furdaga skal vid verki varna sem drottinsdaga. Magnúsmessu á jóla föstu
 " skal heilægt hallda sem drottinsdag. Þar eykr ekki föstu fyrir eta tvímælt ok kiöt
 " íva fern nikuásmeftu. Sætt dag í jolum losum ver at vinna ok eta hvítan mat
 " einmælt ef á föstudag þerr. Frá áttu degi til hins þrettánda losum ver alia
 " daga at vinna nema á drottinsdag beri. ok fasta vidr þurt ef á frekdag þer. Mid-
 " vikudaga frá Marteinmessu til jólaföstu losum ver tvímælt at eta ok tva í niúvikna
 " föstu. " Id est: Festum corporis Christi instar festi Ascensionis (inde ab) hora sex-
 " ta pomeridiana (diei præcedentis) sanctum celebretur, quod jejunium siccum præcedat.
 " Si in tempus mutandi habitaculi inciderit, u laboribus, æque ac die dominica, absti-
 " netur. Festum Magni tempore Adventus diei instar dominica sanctum celebratur, ante
 " illud jejunium non augetur; bis enim, quid? quod carnibus, æque ac ante festum Ni-
 " colai, vesci licet. Festi natalitiorum feria sexta labores & comestionem lacticiorum,
 " semel, si dies fuerit Veneris, permittimus. A feria octava usque ad decimam ter-
 " tiam quotis die, præter dominicam, labores, sed die Veneris jejunio sicco observato,
 " permittimus. Omnibus diebus Mercurii u festo Martini usque ad tempus Adventus, ut
 " & duobus per tempus quadragesimale, bis cibo vesci permittimus.

Litr. E.

(e) Þessi articulós baud virðuligr herra Jón biskup in synodo. en herra Gyrdur góðrar áminningar stadfesti hanns efterkomandi með samþykkt lærðra manna á prestastefnu. Inprimis at: hverr prestur skal láta brott ór sínum þingum sína frilla innan fyrsta hálfis mánaðar sem hann kemr heim. Item at eingr kirkiuvidur leggiz í önnur hús utan biskups orlof. Item at yfer einfskis andads manz leidi gioriz edr pentiz krossar á iordu edr steinum til at þeir föttröðiz. Item at sóknarmenn gioru gard um kirkiu innan mánaðar síðan þeir verða áminnter. ella setiz þeir út af kirkiu. þar til sem þeir giora at. Item at hverr prestur leggi til heilagrar kirkiu *decimam partem omnium acqvisitorum*. Item til þeirrar kirkiu leggiz tünd af allri fastaeign sem hón liggz í sókninni. Item at þeir menn sem eigi eru heima faster lúki lýsitöll þar sem þeir taka guds líkama at páskum ella missi þjónöstu. Item at þeir aller er ei koma til prests (í langaföstu) neittiz at taka guds líkama á páskadag. Item skipaðe hann firer sann (laun) festing slíka skript oc fepinu sem firer opinberan hördóm. Item at hverr prestur eigi ser allar tíðabókur oc messóklaði oc kalec innan fimm ára síðan hann var vígdr. Item at aller klerkar leggi (af) fjölgeirunga innan mánaðar. Item at eingi bóndi taki

L 3

meiri

(e) Hos articulos in junxit venerabilis dominus Jonas episcopus in synodo Sacerdotali, verum dominus Gyrdus, bonæ memoriz, ejus successor confirmavit, e consilio clericorum in synodo, in primis ut quicumque sacerdos concubinam, ex quo domum venerit, intra primum dimidium mensem ex sua parochia dimittat. Item ut nulla ligna templorum ad alias domus (*exstruendas vel reparandas*) sine venia episcopi adhibeantur, item quod super nullius demortui tumulo fiant vel pingantur cruces in terra vel lapidibus, quominus pedibus conculecentur. Item parochiani templum intra mensem, postquam admoniti fuerunt, aggere circumdanto, alias templo, donec emendaverint, excluduntur. Item quicumque sacerdos sancto templo decimam partem omnium acqvisitorum donato. Item templo a prædiis, quæ intra paræciam jacent, decimæ adjiciuntur. Item homines, qui fixum non habent domicilium, tributum pro candelis in eo loco, ubi corpus dei sumunt, festo Paschatos solvunt, secus iis sacra syntaxis denegatur. Item qui ad sacerdotem (tempore quadragesimali) non veniunt, iis corpus dei primo die paschatos denegatur. Item pro sponalibus clandestinis talem pœnam condignam & pecunie multam, qualem pro manifesto adulterio, imperavit. Item ut quilibet sacerdos habeat omnes libros officiorum & vestes sacras & calicem intra quinque annos ex quo fuit ordinatus. Item omnes clerici pomposam (vestium) variationem intra (unum) mensem

meiri tíund at kirkju en af þeirri fastaeign oc lausagózi. oc þeirra manna tíund oc lýfitoll er hann heldr á sinn kost þá tólf mánaði. Item at hverr prestur skal eiga kerti þat er konur offra í kirkiugöngu sinne. Item at eigi skulu konur leidaz í kirkiu at bönhúsum. edr börn skíraz. ne hión sam-önvígiaz. oc hvergi nema at foknarkirkju sinne. Item at aller prestur officere einn veg oc neyti guds líkama af patenu. Item at aller prestur eige set flopp oc kórkápu innan tólf mánaða sídan hann vígiz. Item at eingi prestur óleadi optar hinn sama mann en um sinn á tólf mánaðum oc öngan framur en einn tíma med sama krísma. (Item at in prefacione sancte Marie *Et se in veneratione* segiz eigi *Huit*) item at *Credo in unum* segiz cotidie in natali domini usque ad ultimam diem octavarum epiphanie inclusive excepto uno festo innocencium. Item infra octavam assumptionis beate virginis. & infra octavam ascensionis. & infra octavam festum corporis Christi. Item at hverr prestur leggi mörk til spítals. Item at *dominus vobiscum* segiz lágt í hverri messio ante secretam. Item bannadi hann at eta kiot á páskatíma fyrr en þeir töki ádr várs herra líkama. Item bannadi hann at eta kiot mánaðag oc þridia dag firer öskudag. Item at mannakonur ef þær standa af sængarför firer páska

gange

---

fem deponunto. Item ut nemo colonus plus decimarum a templo, quam ab illius bonis immobilibus & mobilibus, & illorum virorum decimis & tributo pro candelis, quos per duodecim illos menses suo cibo sustentat, sibi sumat. Item ut quilibet sacerdos possideat candelam illam, quam uxores obferunt in sua in templum introductione. Item ut uxores in templa, quæ sacella sunt, non introducantur, nec infantes baptizentur, nec conjuges copulentur, & nullibi nisi in templo cujuslibet parochiali. Item ut omnes sacerdotes uno modo officiant & vescantur corpore dei e patina. Item ut omnes sacerdotes habeant albam vel cappam choralem intra duodecim menses, ex quo ordinati sunt. Item ne quis sacerdos hominem eundem sæpius, quam (una) vice per duodecim menses, nec ullum sæpius quam semel eodem chrisimate ungat. (Item ne in Prefatione Sancte Marie *Et se in veneratione* dicatur *Huit*). Item ut *credo in unum* recitetur quotidie in natali domini usque ad ultimam diem octavarum epiphanie inclusive, excepto uno festo innocencium. Item infra octavam assumptionis beate virginis & infra octavam ascensionis & infra octavam festi corporis Christi. Item ut quilibet sacerdos nosocomio unam marcam pendat. Item ut *Dominus vobiscum* pronuntietur submissè in quacunqve missa ante secretam. Prohibuit item elum carnis tempore paschatos, priusquam antea domini nostri corpus sumserint. Item prohibuit esum carnis die lune & die martis (proxime) ante diem cinerum. Item ut fæmine maritate, si e puerperio antè festum paschatos surrexerint, templum introeant sine candelis

gánga í kirkju án kertis oc taki gúds líkama á páskadag. oc se í kirkju um alla páska. en standi sídan utan kirkju efter rettri tiltaulu (*).

Litr. F.

(f) Þenna máldaga giörum vær Bróder Jón med guds miskunn biskup í Skálholtti á eign kirkjunnar í Arnesi, ok umbodi kirkjunnar í Skálholtti, at biskups tíunder skulu takaft heim í Skálholtt úr Arnesshrepp. Skal hann hafa helming spiks úr þeim hvölum sem í Arnes rekamarke kunna á land at koma. Svo hit sama af tíundarhvölum sem þangat eigu at greidast, enn falla nidr vorn hluta ófkaddan ok flytia í Hrutafiardarborn, ok ábyrgift vid handvömmum þeirra sem meðfara, ok senda sín orð í Skálholtt nær vitia fkal. Trekylley leigir hann hundradi, ok Avíkr land hálf fyrir mörk. Her med tekst umbod á öllum þeim rekum sem Skálholtsstadr á á Ströndum med þeim hætti, at fá sem umbod hefr skal þá hvali til sín flytia, ok fara med at öllu sem fyrr er skrifat, ok hafa þar af þridiung spiks, enn Skálholtsstadr tvo hluti.

Skálholts-

---

dele & fumant corpus dei (priino) die paschatos, & templum frequentent quavis feria pascatos, deinde vero extra templum pro rata permaneant.

(*) *Hæc statuta exscripta sunt e Codice pergameno Bibliotheca Magnæana No. 354 Fol. collata cum apographo, quod penes nos est, optima nota, cujus lectiones emendationes semicirculis inclusas inferimus.*

(f) *Hoc diploma daticum Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis de bonis Ecclesiæ in Arneso, & templi Skalholtensis bonis per procuratorem ibidem administrandis, constituimus, quod decimæ episcopales de tribu Arnesensi domum vehantur. Lardi balænarum, quas in terram intra limites maris ejectione Arnesenses, in terram ejici contigerit, dimidietas procuratori cedat. Idem & de decimis balænarum eodem expendendis valeat; pars autem nobis cessura integra salietur, & in intimam sinus Hrutafiörði regionem, devehetur, cum a procuratore, vectorum, si quæ acciderit, culpa præstanda est, & Skalholtum nuntius securus mittendus, qui tempus (lardum advehendi) moneat. Insulam Trekilley hundreda, sed fundum Avikensem dimidia marca locabit. Præterea maris ejectione in Strandis ad cathedram Skalholtensem pertinentium administratio eo pacto conceditur, ut procurator balænas illas ad se vehat, & secundum jam dicta administret, lardi vero trientem retineat, sed cathedræ Skalholtensis bes reliqua cedat.*

Tractus

Skálholtsrekar fyrir vestan:

Þessa reka á stadriinn. Fiórdúng reka í Trekyllisey, ok áttúng úr helmingi þeim er Reykhylleingar hafa átt. Fiórdúng úr hvalreka á Rúteyarströndu, at úrteknum enum sextánda lut þeim er Jón Sighvats-son átti. Gudmundr Skálld gallt svo mikid sem hann átti í Arnesi í hvalreka, Avíkrland hálf hit eystra, ok hálfan hvalreka ok vidreka á milli Rúteyar ok Knararnes. gulldu þat syner Einaris Audmanns Brandr ok Bergþór. Þórgrímr Einarsson gallt stadnum fiórdúng vidreka ok hvalreka millum fyrrnefndra takmarka. Gudlaugr Oddzson greiddi fiórdúng í hvalreka milli Gils ok Melslækjar, áttúng hvalreka í Nordfirði milli Melslækjar ok Dranga. Fiórdúng hvalreka í Rúteyarströndu milli Hvalar ok Merkihamars. Enn ef þá hvali rekr á at eigi eru falltandi, þá skal Umbodsmadr stadarins hafa fullt valld til með fkilríkra manna vitordi at selia þá hvali, ok kaupa þar med adra betri hvali. Var þessi máldagi gjör í Vatnsfirði Anno Domini 1327 in octava assumptionis beatæ Virginis.

Litr. G.

(g) Anno Domini 1333 vígdi Herra Jón biskup kirkiu á Kirkiubóli í Skutulsfirði, gudi til dýrdar ok Mariu Drottningu ok Helgum Jóni

Tractus in quarta occidentali in quibus ejectamenta maris Skálholto cedunt.

Hæc jura ad ejectamenta maris ad cathedram pertinent: Quadrans ejectamentorum in Trekyllisey, & octans semissis, quam Reykholtenses possederunt. Trium balænarum ejectitarum in Rúteyarströnda, demta parte decima sexta, quam Jonas filius Sighvati possedit. Gudmundus Poëta tantum balænarum in Arneso ejectitarum expendit, quantum possedit. Semissem territorii Avikenis orientalis, & balænarum ac lignorum inter Rúteyam & Knararnesum, ejectitarum semissem, Brandus & Bergthor filii Einaris Audmanni expenderunt. Thorgrimus filius Einaris triumcem lignorum & balænarum intra prædictos terminos ejectitarum cathedræ exsolvit. Gudlaugus filius Oddi balænarum inter Gilum & Melslækum ejectitarum quadrantem & partem octavam balænarum in Nordfiordo inter Melslækum ac Drangos ejectitarum erogavit. Quadrans balænarum in Rúteyarströnda inter annem Hvala & Merkihamar ejectitarum.

Quod si balænas ejici contigerit, quæ sale conservari nequeunt, illas, confectis viris integris, vendere, & alias meliores iterum emere, procuratori cathedræ integrum esto. Scriptum fuit hoc diploma daticum in Vatnsfiordo, anno Domini millesimo trecentesimo vicefimo seppimo, in Octava Assumptionis Beatæ Virginis.

(g) Anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo tertio, Dominus Jonas Episcopus templum Kirkiuboli in Skutulsfirði in gloriam Dei & Mariæ Reginae, & Sancti Johannis

Jóni gudspíallamanni með þeim skilmála, at þar skal sýngja annanhvern dag helgan messu, ok hinn fiórda hvern óttusaung, greida presti tvær merkr í tíða offur. Þar er kirkiumessudagr Olafsmessa sídari, skal þar þá hallda heilagt ok á Fossúm ok Engidal. Herra Jón biskup gaf þar til kirkjuinnar gudi ok henni til heidurs ok þeim til syndalausnar er þángat sækia, ok í skilum væri við gud ok heilaga kirkiu, tuttugu daga afgift æfniliga á kirkiudagin, Mariumessr síórar, ok báda messudaga Jóns postula. Þar skal grafa lík heimamanna ok frá Fossúm, ok þeir sem þar andaz heima edr þar í landeigninni. Þar tekst heima tíund ok lýsitollr heimamanna ok svo frá Fossúm, ok tíund úr Engidal, enn eigi lýsitollr. Kyrkjan á land at Fossúm ok tvö kúgillde. Þeir menn eru ei skylldir at hallda kirkiudag á Eiri sem hallda hann á Kirkiubóli ok á fyrnefndum bæum á þángat lúka tíund. Þángat liggir tíund þeirra manna er ei giöra skiftutíund af sögdum bæum.

Litr. H.

(h) Þeim öllum góðum mönnum sem þetta bref síá edr heyra, sender Bróder Jón med gudz miskunn Biskup í Skálholti kvediu gudz ok

---

nis Evangelistæ, ea conditione, ut ibi festis diebus alternatim missa, sed quarto quovis matutinæ celebrentur, sacerdoti vero pro officiis duæ marcæ oblationis loco cedant. Natalis templi est festum Olai posterius, qui ibi, Fossis & Engedali celebrandus est. Dominus Jonas Episcopus templo in Dei & templi honorem, & iis, qui contra Deum & sanctam Ecclesiam contumaciter non deliquerunt, peccatorum absolutionem, & natali templi, festis Mariæ quatuor, & utroque Johannis Apostoli festo illud frequentari sunt, in æternum viginti dierum indulgentias concessit. Ibi domicilium Fossis habentes, & in ipso templi prædio ejusque fundo demortui, sepeliendi sunt. Decimæ & pensio pro candela a domesticis fundi & de Fossis, ut & decimæ de Engidalo, non vero pensio pro candelis, pendantur. Templum fundum Fossensem & duo vaccæ æquamenta possidet. Natalem templi in Eira celebrare non tenentur, qui illum in Kirkiubole celebrant, & de prædictis villis decimas eodem solvere debent. Decimæ illorum, qui decimas quadripartitas erogare non tenentur, dictis de villis illuc expendendæ sunt.

(h) Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis Dei & suam salutem mittit. Notum facimus nos pactum approbavisse, quod

ok sína. Vier kunnugt gjörum at ver höfum samþykkt skilmála þann sem síra Marteinn Þórarínsson gjörði fyrir sík ok sína epterkomendr milli kyrkiunnar á Eyri í Skutulsfirði ok Jóns bónda Þórvaldzónar á Kirkiubóli í fyrrnefndum firði, ok þeirra er epter hann koma lögliga. Samdi þeim at þar væri saungr sem at fornu hefr verit, enn lúkiz tvær merkr í tíða offr, tíunder ok lýsitollar allra þeirra manna sem þar eru heimilisfastir skulu heim takazt. Her í mót gaf fyrnefndr Jón í fasteign kirkiunnar átíán ær, tvær kýr, hundrad fridt. Nú af því þeir tóku höndum saman her um fyrir Ofi. þá stadfestum ver þessa þeirra gjörð ok vilium at halldist hedan af. Ok til sannz vitnisburðar her um, setium Ver Vort innfigli fyrir þetta bref, er giort var í Selárdal anno Domini 1333 tertio Calendas Septembris.

Litr. I.

(i) Ad dominum Johannem episcopum skaloholtensem.

Salutationem ut prius. ydrum kærleika gerom ver kunnicht at nokot so vanmætte ok kránkleika höfum ver haft frá ofkodens deghi ok hingat til. snýzt þat nú þó fast til bata sem veð gudi þokkum oc þi vurdum ver seinazst varer um bunad þeirra góðra manna sem nú fara til Islandz at þessu .

---

quod Dominus Martinus filius Thorarini sua suorumque successorum vice inter templum Eyra in (sinu) Skutulsfirðo, & Jonam Colonum, filium Thorvaldi, de Kirkiubolo ad dictum sinum, ejusque legitimos successores, inivit. Consenserunt in id, ut sacra juxta antiquam consuetudinem celebrentur, sed pro his officiis, oblationis loco duæ marcæ persolvantur, decimæ vero & pensio in candelas de omnibus ibi domiciliis habentibus erogentur. Dicitur vero Jonas in horum compensationem octo-decim oves lactarias, duas vaccas & unam hundredam pecoribus constantem, sortem templo permanfuram donavit. Cum igitur stipulata manu hæc coram Nobis declaraverint, Nos hoc eorum pactum confirmamus, quod ut exhinc valeat, volumus. In quorum testimonium Nostrum sigillum in his literis appendimus, scriptis Selárdali anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo tertio, tertio Calendas Septembris.

(i) Ad Dominum Johannem episcopum Skaloholtensem.

Salutationem ut prius. Vestra caritati notum ficimus nos inde a die Cinerum hinc usque infirmitate & valetudine quadam laborasse, quæ jam in melius vergit, ejus Deo gratias referimus, hinc & abitum bonorum virorum in Islandiam jam iter parantium

þessu sinni. enda maette her hwarke vín fá ne adra luti er vinum sínum væri sendandi. kom alldri af flaandr ne englande so mykit at æitt kær af raudu. hvítu ne soetu víni uttan slíkt sem kom af Þýdesko lande vinum de Reno. oc þó þöyghi gott. sendom ver ydr bidiande at þer æi fyrer smaar ein hæidneskan væf skínande ok æin budk med gingibraad. er þetta æi uttan hin minzsta ok fátækazsta áminningh til þefs gódvilia er ver værem ydri godsko skylduger. skulum ver umbœta med þæim skipum er sýdare fara. ef gud vill at nokot meghi til manna koma af flaandr edr englande. sendom ver ydr ok æitt varnadarbref kóngs vaars undir þuúlkri forma sem þer meger seálfuer seá qve si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva nobis super hoc plene rescribatis & novam vobis temptabimus procurare de qua fiduciam gerimus optinenda. Tíðendi ero hier enghin uttan at bródr peter Abo hæilfar ydr í hwæriu brefe sem hann ofs ritar. inter cetéra pro nobis retulit quod dominus papa bononienes excommunicaverat publice in consistorio suo pro eo quod legatum ibi volentem intrare irreverenter & violenter expulerunt & ecclesiam cathedralem una cum castro quod noviter edificaverat funditus destruxerant bona usurparunt spoliis saturati sed nunquam absolventur nisi satisfactione condigna precedente. Þórare er nokot so kan penta

M 2

ok

---

parantium admodum sero hac vice compertum habuimus; cæterum, nec vinum, nec alie res dignæ quæ amicis mittantur, haberi potuerunt, cum nec de Flandria, nec Anglia, ne unum quidem vasculum vini rubri, albi vel dulcis advectum fuerit, præter quam tale quale Germania nobis suppeditat, vinum de Reno, nec hoc satis bonum; Vobis mittimus, quod ne accipere dedignemini, rogamus, volumen serici splendidi & unam pyxidem gingiberis, minimum tantum & vilissimum benevolentie, quam favori vestro debemas, mnemosynon, sed reparabimus ista per nares postmodum abituras, si modo Deus voluerit ut aliquid de Flandria vel Anglia huc advehatur. Similiter & literas tutelares Regis nostri mittimus, sub forma quam ipsi videtis (*), quæ si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva, nobis super hoc plene rescribatis, & novam vobis temptabimus procurare, de qua fiduciam gerimus obtinenda. Nova hinc nulla referenda sunt, nisi quod frater Petrus Abo in omnibus suis ad nos datis literis vos salutat. Inter cetera pro nobis retulit, quod Dominus Papa Bononienes excommunicaverat publice in Consistorio suo, pro eo, quod Legatum ibi volentem intrare, irreverenter & violenter expulerunt, & ecclesiam cathedralem unacum castro, quod noviter ædificaverat, funditus destruxerant, bona usurparunt, spoliis saturati; sed nunquam absolventur, nisi satisfactione condigna præcedente. Thorarinn,

qvi

(*) Vid. infra pag. 94. Litr. L.

ok skrifua. er med off. seghjande sik aflöyftan af ydr væra fyrer þá við-
 lentiam er hann hefuer gortt prefti ydhrum nokorom. en ef æi er sem
 hann feger. þá bidium ver qvod committatur nobis vices vestras ipfum
 abfolvendi. qvod secure si placet potest. virtute priuilegii sabinensis. si
 tamen nullum ei membrum mutilaverit. bad hann off ok ydhr bidia. at
 þeer hylpir honom so at hann mætte fýt gódz fa. af herra æiriki. ok
 þeim odrom. er þeff ero handhafve. gþymi &c. Skrifat í biörger in
 festo basilii episcopi & confessoris. Anno Domini millesimo trecentesi-
 mo tricesimo octavo.

Litr. K.

(k) Ydr se kunnicht at vyrduleger herra bródr jón biskup af Íslande vin
 vaar hinn kærastte kom í búszu vaarre miok kránker ok módt.
 faker þeff. at hann var kalladr af vasrom verduleghom herra erkibiskup-
 inum. hefer han þó í biörger dvalft fýdan bæde faker sinnar mödo. sem
 aadr foghdum ver ok þærs annars at hann hugdizft mega funnit fí minn
 herra her med þuí at hans tilkoma veentizft til biörger daghlegha.
 Sendir

---

qui pingere & delineare aliquantum novit, nobiscum agit, & se violentiæ, quam
 sacerdoti cuidam vestro intulit, a Vobis absolutum esse asserit; qvod si secus se habeat
 quam ille refert, rogamus, qvod committatur Nobis vices Vestras ipfum abfolvendi,
 qvod secure, si placet, potest virtute privilegii (***) Sabinensis, si tamen nullum ei
 membrum mutilaverit. Ille etiam nos rogavit, ut preces nostras apud Vos interpo-
 neremus, ut Vos ei Vestrum concedatis auxilium, quo sua bona a Domino Erico &
 cæteris illa retinentibus recuperare queat (***). Servet &c. Scriptum Bergis in
 festo Basilii Episcopi & Confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo
 octavo.

(k) Vobis notum esto Venerabilem Dominum Fratrem Johannem Episcopum de Islandia,
 amicum nostrum carissimum oneraria nostra admodum ægrotantem & delassatum ad-
 venisse, eo qvod a Venerabili nostro Domino Archiepiscopo evocatus erat; Bergis
 exinde commoratus est, tam commemoratæ lassitudinis causa, quam qvod Dominum
 meum, cujus ad Bergas adventus quotidie expectatur, hic convenire speravit. Jam,
 sacerdotem.

(**) Vid. supra Tom. I. pag. 596.

(***) Thorarenn ille Pictor in Islandiam postea eodem anno, ad bona sua recuperanda, itur
 fecit; literis Haqvini Episcopi ad nostrum commendatoriis instructus. Sed fides Ha-
 qvino interposuerat, se post annum reversurum.

Sendir han nú prest síin. góðan dughande mann síra ronólf norðr til hans síina affákan at gæra með þú er hann síalfuer skrifar sem ver hyggium ok til mærrar varýghdar til þess hefer hann fenghit honom fullt umbod ef þess kann með at þurfa. tröystum ver ok bidium at þer fer hans hialpsmadr ok bæinamadr í þú sem hann kann ydar með at þurfa namfnlegða í þi at hann mætte skiótt ok væl afgræidazst með ydarre tilhiólp þar þer komer henni vidr. Minnir oif at wer hafwem vanswarat til ærnhwers þess er þer hafer of skrifwat. er þat þó víift ok ifuardarlaufst. at mín herra má sem hwer annar biskup með raade (*forte kórsbroedra*) broedra sinna ser hallda fructus beneficiorum vacancium edr annat kirknagóz er hann þröngist af stoorfkuldum. misfellum. edr odrum loghleghom naudhsynium. sicut de hoc notant innocencius & hostienus de censibus. & idem in summa. ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. Vildum ok ver. at enghan lutt næittade þer honom. þan er hann á ok má með loghum krefwia. aat þessu hofum þó æi mæira gort her hiá oif. ok hælldr minner. en forn síduenia er til. at nýir biskupar ero vaner at taka. sendo ver ydr tvo budka ghinghibraad. Göymi ydr gud. Skrifwat í biórger. nikulaas möfso æftan. Anno domini qvo supra.

M 3

Litr.

---

sacerdotem suum Dominum Ronolfum, virum probum & integrum septentrionem versus, ut ipse scribit, ad se illi exculpandum mittit, quod & nos tutius credimus, ei quoque plenum mandatum, si opus fuerit, commisit; Nos confidimus & rogamus, ut Vos ejus adjutor & promotor, in omnibus, quorum opus habuerit, præsertim autem ut cito & bene, vestro, quantum in Vobis est, auxilio mandata exequi queat. Animum subit nos quibusdam quæ nobis scripsistis non plene respondisse; dubia tamen caret & certum est, Domino meo æque ac alii cuius Episcoporum fructus beneficiorum vacantium, vel quævis alia ecclesiæ bonæ, e suorum canonicorum consilio retinere licitum esse, si nominibus gravioribus, casibus adversis vel necessitate legitima adactus fuerit, sicut de hoc notant Innocentius & Hostienus de censibus, & idem in Summa, ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. (Volumus & ut nullam ei rem, quam illi jure postulare licet & incumbit, denegatis.) Hæc tamen nos, non magis, sed minus quam mos est novorum Episcoporum sibi sumendi, heic extendimus. Vobis duas pyxides gingiberis mittimus. Deus vos seruet. Scriptum Bergis pridie festi Nicolai. Anno Domini qvo supra.

Litr. L.

(1) **M**agnus med guds miskun Noregs, Svía, ok Gota konnger sendir allum monnum þæim sem þetta bref sea, edr hoyra qvediu guds ok sína. Veer vilium at þer vitir, at ver hófum tekit verduleghan herra ok andaleghan fadur herra Jón med guds miskun Biskup í Skáláholte kirkiu hans ok gard. med iordum ok íkóghum mylnum, fiskivaidum, skip hans ok alla hans swæina ok villdarmenn ok allan annad varnad hans ok gódz, sem han á ædr eighande verdr í lande ok laufum öyri. í minna lutt, ok mæra í guds valld. væra værnd ok konngleght traust til allra rettra mála fyrerbiodande fullkomlegha hwerium manne hværrar stettar edr tighundar sem hver er. nokorar rángleghar ágongur at væita herra Biskupi hans varnade, ok godz í nokorum lutt afloglegha. nema hwer sem aat þí vædr keendr. kunnur edr sannur. vili sæta at ofs ræidi reffinghom ok hordum afvarkostum ok á ofvan sværa ofs fullu brefwa brote ok herra Biskupi fullrette epter loghum en hinir aller sem til hans gera væl ok vinattosamlegha skolu odlazst at off aast ok vinaatto med sonnum godvilia. biódom ver allum monnum æinkanlegha sylflummonnum loghmonnum handgengnom monnum ok umbodsmonnum vaarom allum at gera til herra Biskups væl ok vinsamlegha ok hanns varnadar

---

(1) Magnus Dei gratia Norvegiæ, Svecorum Gothorumque Rex, omnibus has literas visuris vel audituris suam & Dei salutationem mittit. Volumus vos scire, Nos Venerabilem Dominum & patrem spiritualem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Skálholtensem, ejus ecclesiam & prædium cum fundis & sylvis, molendinis, piscatu, nave ejus, famulos & omnes ejus necessarios, & omnes ejus facultates & bona quæ possidet vel possidebit fundos & res mobiles, minora & majora in Dei potestatem, nostram tutelam & regium præsidium in omnibus causis justis recepisse, plene omnibus, cujuscunque conditionis vel dignitatis fuerint, prohibentes, nequis ullam injustam violentiam Domino Episcopo, ejus facultatibus vel bonis in ulla re injuste inferat, nisi quicunque hujus compertus, convictus vel deprehensus fuerit, iram, penam, & duram reprehensionem a nobis expectare, nobis etiam ob violationem mandati, & Domino Episcopo ob ejus dignitatis læsionem, plenam præterea multam expendere malit. Omnes autem ceteri qui eum benigne & amice habent, a Nobis favorem & amicitiam unacum vera benevolentia adipiscantur. Omnes homines, præprimis autem Prætores, Nomophylaces, Nobiles & Præfectos nostros omnes jubemus, ut Dominum Episcopum ejusque omnes necessarios, tam quoad nomina legitima postulanda,

adr allz bæde um loghleghar skyllða hæmtingar hans ok adra luti þí ollu frammar at han hefver þetta vaart værndarþref ok later han sva þess niótande værða sem þer vilir nokors goodvilia af oss niótande verða. Þetta þref var gort í Oslo þorsdaghen næsta æfter Marie mösio á niótanda aare rikiss vaarfs ok infighlat oss sialfum hiaværandom Paall styrkars son ritade.

Litr. M.

(m) Kirkian í Sælingsdals Túngu í Hvammzfueit er vígd ad upphafi til heidurs allsvallðanda gudi og sælli guds módur og hinum heilaga Johanne Baptista. Þángad liggir tíund öll af tvennum Skögum, Leyfingiaföðum, Hólum, Laugum, Sælingsdal, gröftr ok lýfitollr, ok öll skyllða. Þángat gafft á þann dag er kirkian var vígd eyristollr af þessum bæium síorum: Leyfingiaföðum, Hólum, Laugum ok Sælingsdal, land at Saurum liggur til kirkiu ítölulaust med öllum gögnum ok gjærdum, fimrn kýr ok tolf ær enn hundrads hestr. Vidreka ok hvalreka í Stikuvík, tolf manna íferð í Saurbæiarföru. Kirkian á ecki í heimalandi, þar á ad vera heimilisprestr ok sýngia til Asgards hvorn helgan dag,

---

postulanda, quam res alias, benigne & amice habeant, & hoc tanto magis, quantum ille his nostris literis tutelariis gaudet, quarum usum vos illi in tantum promovete, quantum de nobis benevolentia quadam frui desideratis. Hæ literæ scriptæ sunt in Oslo feria quinta proxime post festum Mariæ; anno regni nostri decimo nono, & nobis ipsis presentibus obfignatæ. Paulus filius Styrkaris scripsit.

(m) Templum in Sælingsdalstunga in tribu Hvammensi, primitus in gloriam omnipotentis Dei & beatæ Virginis Deiparæ & Sancti Johannis Baptistæ consecratum est. Pertinet ad illud decimæ de utroque prædio Skogis, Leyfingiafædis, Holis, Laugis & Sælingsdalo, jus sepulture, pensio in candelas, & omnia (ordinaria) tributa. Die quo templum consecratum fuit, datum si fuit tributum urciale de quatuor hisce prædiis, Leyfingiafædis, Holis, Laugis & Sælingsdalo; Fundus Saurensis cum omnibus bonis & emolumentis absque servitute, quinque vaccæ, duodecim oves lactariæ, & equus hundreda æstimandus; jus balnearum & lignorum in Stikuvika ejectitorum, & duodecim hominum collectio (fuci palmati) in littore Saurbaienti ad templum pertinent. Templum nihil fundi domestici possidet. Ibi sacerdos domicilium figet,

dag, ymbrudaga alla ok tvo daga um lángeföstu, midvikudaga ok föstidaga, utan á föstudaginn lánega heima. Skál prestur sá er sýngr í Túngu taka tvö hundrud í tíða offur af þeim er býr í Asgardi ok fæða mann med presti á vetur. Biskupsgíting er ad hvörutveggju kirkiu. Prestur í Túngu skal taka síórar merkur heima. Jón bóndi í Hvammi lagdi þar til kirkiu eyristoll æfinliga af hvöriú sínu landi er Skógar heita, á þann hátt ad í Túngu skulu íkrifast ártíder födur hanns ok módur, ok hanns síálfs ok tveggja húsfreya hanns æfinliga, ok segiast sálumessa ártíardag hvors þeirra. Kirkian á smelltan kross, líkneski Jóhannis Baptístæ, Mariuskrist, glerglugg, elldbera, líkkrák, ein messólæði, tíólld um kirkiu. Kertístikur tvær, munnláugar tvær ok glódarker, ok óttusáungslóppur. Ártíardag hvorn födur ok módur Ísleifs bónda úr Asgarde skal segiast sálumessa í Túngu, ok so hanns þegar hann andast. Ok til sanns vitnisburdar hier um setium vær bróder Jón med gudz miskun biskup í Skálholhti vort innfigle fyrir þennan máldaga sem íkrifadur var á þann sama dag er vier vígdum kirkiuna anno Domini millesimo vicefimo septimo.

---

figet, qui in Asgardo quovis die festo, omnibus quatuor temporum diebus, & ducibus per tempus quadragesimale (quavis hebdomade) diebus (scilicet) Mercurii & Veneris, excepto die passionis Domini quo domi sacris operabitur, sacra celebrato. Sacerdos, qui sacra in Tunga celebrat, salarium duas hundredas ab incola Asgardi, qui & sacerdotem cum uno comite tempore hyberno alere tenetur, pro sacris celebrandis accipito. Ab utriusque templi prædio hospitium Episcopi est præstandum. Sacerdos in Tunga (ex illo ipso prædio) domi quatuor marcas recipiet. Jonas colonus Hvammensis templo isti tributum unciale de utroque suo prædio, nomine Skogi, in æternum expendendum dedit, eo pacto, ut in Tunga anniversaria patris ejus & matris, ipsius & duarum ejus uxorum in æternum scriptæ existant, & in unius cujusque eorum anniversaria inferiæ illis dicantur. Templum crucem encausto pictam, imaginem Johannis Baptístæ, effigiem depictam Mariæ, fenestram vitream, laternam, harpagonem sepulchralem, vestes sacras unicas, tapetes templum circumdantes, duo candelabra, pelves duas, thuribulum & albam ad matutinas possidet. Anniversaria quavis patris & matris Ísleifi coloni de Asgardo, ut & ejus, post ipsius fata, inferiæ in Tunga dicentur. In horum verum testimonium Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis sigillum nostrum Diplomati huic datico appendimus, scripto, die quo templum inauguravimus, anno Domini millesimo trecentesimo vicefimo septimo.

CAP.

CAP. IV.

De Jona Indridi filio.

§. I.

Eodem, quo Jonas Halthoris mortuus est anno, in Norvegia, Norvegus ipse, Jonas Indridi, Abbas Sæloënsis 8 Cal. Augusti Episcopus Skalholtensis ordinatus, 10 Calend. Septembris Islandiam attigit; Skalholtum vero 3 Calend. Septembris venit (a). Anno 1340 visitationem Quartæ occidentalis exorsus, ne dimidia quidem parte absoluta, in tractu Saurbaj regredi cœpit. Templo Snoxdalensi argenteum calicem, ut & jus cædendi centum arbores seu stipites in sylva Sveinatungensi donavit. Sed alterum aureum Stafholtensi ablatum, Skalholtum secum reportavit. Eodem anno, 16 calend. Januarii, dimidium prædii Utskalensis cathedræ Skalholtensi acqvisivit. Post tantula in officio gesta 17 calend. Aprilis 1341 Skalholti supremum diem obiit, exacto in episcopatu minus biennio.

§. 2.

Interim de fuorum temporum conditione qveri, opus non habuit, quod nulla re memorabili insignirentur. Nam anno 1340 hyems tam mitis fuit, ut etiam aves fylvestres in Martio ova parerent, proxima autem, omnium post hominum memoriam, frigidissima & gravissima. Eodem, quo Indridides, anno etiam Egillus Holensis obiit, unde generalis totius Islandiæ visitatio. quam hoc anno, jussu Pauli Archiepiscopi Nidarosiensis, hujus Archicathedræ Canonicus, Aslacus quidam instituebat, incassum ivit. Anno 1340 sententia lata est de decimis de mercibus

---

(a) Vid. TORFÆUS *Hist. Norv.* Tom. 4. libr. 9. cap. 4. pag. 453.

bus Islandicis Archiepiscopo Solvendis (a). Post hunc, dum cathedra Skalholtensis vacavit, Inspectorem seu officialem egit Sigmundus Enari, qvo

(a) Hæc sententia, e tabulario A. Magnæ exscripta, unicum habuit sigillum appensum, nec unquam ibi plura adfuere; Illa talis est: " I namne guds amen. Þá er lidner voro fra burd vars herra Jesu Kristi M.CCC ok XL vattra in cathedra sancti Petri komu þeir á stömfnu fyrir okker Hakon Öystainsön ok Arna Halkiölsön Korsbróðr ok Commissarior virtulægs herra Pals Ærkibiskops i Nidarosi i Communs stofuo Korsbróðra, Sira Thorer Aronson Korsbroder i umbode Capituli ok Sira Siugurdr Rædesmadr a Ærkibiskopsgarde af æinni halfu, Nikulas i Löxo ok Biarne Sælbygger af annare. Kærdo fyrnæmder Thorer ok Sigurdr a Nikulas ok Biarna adnæmda Islandzara nu kaupöyris tiund af skræid lyfi ok brenna-stæini. er þeir hæfdu adr optlægha kræpt ok æigi fengit. en þeir suarado sus til at þeir atto enga tæund af fyrnæmdom lutum gera adra en i vadmalom i þeirra stad þi ollu mæira æfter rettre tiltalu marchatals sus sem aller adrer Islandzara hæfdu adr firer þæim gort at fonnre sïdueniu. Var þæim sua þar til suarat at firer skommu fluttiz litil skræid af Islande, er þa var kallad *mæfkræid* en i vadmalom hinn meste varnengr. en nu spytz af Islande hinn meste ok bæzli varnengr i skræid ok lyfi. Varo þeir ok spurdir en þæir hæfði nokkorskonar privilegium af Pauanom ædr adrum hæilagrar kirkiu fornonnom um lïnan fyrslædrar tiundar-gerdar. En þæir quædozst ækki annat hafua firer ser utari sagdu at sua hæfdu adrer firer þæim gort. æfter þat krafdu þæir Sira Thorer ok Siugurdr laga orskurd af okker. Ok at skodadom tiltalum ok suarom huarartuæggia halfu, lagagræinum ok skynsæmdum med godra manna raade, funnum mit at texter bokærennar bæde i nyum kristnumrette ok fornóm. ok sættargærð millom kirkiunnar ok kongdom-sens ok sua hæilagrar kirkiu logh bioda at gera tiund af ollum rettom fongum ok afla. þi er þat okkar domer ok fullr lagha orskurdr at þæir gere tiund sina sus af skræid, lyfi ok brennæstæini ok ollum adrom rettom fongum ok afla, slikt i bæriu sem sællr sem af vadmalom. Ok til sanz yithnisburdar settom wit officialtas i insigli firer þetta domsbref er gort var i stad ok tima sem fyr segir. " Id est: *In nomine Dei amen. Annis a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1340 transactis, in Cathedra Sancti Petri, coram nobis Haquino filio Öystrimis, & Arna filio Halkiöls Canonici & Commissarii Venerabilis Domini Pauli Archiepiscopi, Nidarosie in eade Communis Canonorum, Dominus Thorer filius Aronis Canonicus vice Capituli, & Dominus Sigurdus Dispensator cathedra archiepiscopalis ab una parte, ab altera autem Nicolaus de Löxo & Biarnius Selböens. Prædicti Thorer & Sigurdus ante nominatos Nicolaum & Biarnium mercatores Islandiam frequentantes decimarum de mercibus piscium arefactorum, olei piscium & sulphuris, non solutarum, quas illi sæpe, sed frustra, expostulaverant, incusarunt. Hi vero responderunt, se nullas alias de prædictis rebus decimasolvere debere, quam bartum mercium loco, pannos inquilinos, ad computum marcarum pro rata æstimatos, velut & omnes alii mercatores Islandiam*

quo res moderante, ingens dissidium inter fratres & Thorlacum Abbatem Verensem incidebat, quapropter Abbas iter in Norvegiam paravit, sed successu destitutus, svadente officiali, in monasterio Videyensi usque ad adventum Episcopi delituit.

CAP. V.

De Jona Sigurdi.

§. I.

Jonæ Indridi filio suffectus est Monachus quidam, Jonas Sigurdi, ut videtur natione Islandus, qui anno 1340 in Norvegiam, insulam acquiriturus transit, qua tandem anno 1343 accepta, ad orientale Islandiæ latus in sinu Reidarfiord adpellens, ibique ordinariam visitationem incipiens, Skalholtum perrexit. Cænobium Kyrkubajense adpropinquans, Jorunam Hæuki Nomophylacis filiam Antistitam eligi curavit, quam anno demum sequenti, sub Agnetæ nomine sacris initiavit, simulque ejusdem

N 2

Gynæcei

---

landiam frequentantes ante illos ex more antiquo fecerant. Hæc in contrarium responsa iis data sunt: Usque ad tempora pridem elapsa parum piscium arefactorum, qui pisces comestioni destinati appellabantur, plurimæ vero merces in pannis inquilinis advehebantur, nunc vero plurimæ & optima merces in piscibus arefactis eorumque oleo ex Islandia advehantur. Interrogati etiam fuerunt, num a Papa vel aliis sanctæ ecclesiæ antistitibus de prædictarum decimarum remissione privilegium quodquam haberent? Illi vero nulli tali se imitari, sed ita sese, ac alii ante illos fecerant, gerere affirmabant. Deinde Dominus Thorer & Sigurdus sententiam judicialem a vobis exposularunt. Igitur ex utraque parte questionibus & responsis, articulis legum & rationibus ex bonorum virorum consilio perpensis, invenimus, quod textus libri tam in more quam veteri Jure Ecclesiastico, & Transactio inter ecclesiam & imperium (*) ut & leges sanctæ ecclesiæ decimas ab omnibus justis subvectionibus & fructibus fieri præcipiant. Nostrum igitur iudicium & plena sententia judicialis est, ut decimas pendant, tam de piscibus arefactis, oleo piscium & sulphure, quam omnibus aliis justis subvectionibus & fructibus, in ipsa rerum specie, æque ac in pannis inquilinis (feri consuevit). Et in verum testimonium sigillum officialatus his literis judicialibus appendimus, scriptis loco & tempore ut supra.

(*) Vid. supra Tom. 1. pag. 395.

Gynæcei fororem, Catharinam, stupri & prophanationis corporis Christi convictam, & quod se scripto sathanæ mancipium dederat, flammis adjudicavit (a). Sunt & qui ei crimen blasphemiae in Papam intentatum fuisse scribunt. In Monasterio autem Verensi tres Monachos, Eysteinum, Magnum & Arngrimum, qui non tantum superiore anno Abbatem Thorlacum per seditionem ejecerant, sed etiam stupris & aliis flagitiis semet contaminaverant, captos compedibus ligavit.

§. 2.

Album quoddam seu indicem quorundam in parte orientali templorum cum eorundem universarum possessionum catalogo conscripssisse, extra controversiam positum esse videtur (b). Sunt, qui ipsi duas tribuunt

(a) Incendia integrarum villarum cum patrefamilias, domesticis quibusdam & universis facultatibus, a furentibus hostibus excitata, qualia fuerunt *Bludketilsbrenna*, *Nials Brenna*, *Önundar Brenna*, *Flugunýrar Brenna*, aliaque, de quibus *Hænsu Thoris Hist. Niala & Surlunga* consulendæ sunt, antiquitus eadem memorantur. Sed hocce vicicomburium, a legitimo iudice pœnæ loco infisum, primum, quantum recordari possum, in *Annalibus* nostratibus occurrit; neque immerito tantorum & tam enormium flagitiorum exercitium, tanto tamque immani supplicio expiarunt; sed posterioribus sæculis tali modo non pauci, ut Satanae cultores & mancipia puniri leguntur, ex quibus quidam forte tales fuerunt, iique mercedem laboribus dignam accepisse censendi sunt; sed quidam forte non revera tales. Causæ enim tum temporis non semper ex duorum vel trium testimoniis dijudicabantur, sed sufficere videbatur, si actor rationem quandam, vero non omnino dissimilem & suspiciosam criminationem iurejurando confirmare auderet, & si reus seu incantationum & magiæ insimulatus duodecim ad id denominatorum virorum testimonio, seu conscientia dictamine iurejurando itidem corroborando, additoque tandem proprio juramento exculpare se non posset, revera reus habebatur, quales juramentorum socii nostra lingua *Eidvatte*, Danica *Søndemand* dicti fuerunt, quorum in antiquis legum codicibus crebra admodum mentio occurrit, sed horum usus dudum obsolevit, nomen tantum superest; Neque jam per 60 retro annos quisquam talis abominationis insimulatus, multo minus convictus fuit. Blenni autem & buccones, qui tales videri volunt, naticidio quam incendio digniores sunt. Interim cessante pœna & inquisitione ipsa, res & superstitio cessasse & in contemptum venisse videtur; Nam: *Nisimur in vetitum, semper cupimusque vetata*: Et quod contemnitur a cordatioribus, pauci cupiunt.

(b) Album hocce seu templorum Catalogus incipit ab Hofe in tractu Alstafjord, & sic porro notum versus. Sed id a nostro confectum esse, probat annus 1343 vifirationi Thykkva-

nt ecclesiasticas constitutiones (a), sed illæ revera ad Johannem Halthori referendæ videntur.

§. 3.

Anno 1344, ipso Sancti Benedicti festo, seu 12 cal. Aprilis, in Cœnobio Videyensi Regulam Sancti Augustini abolevit, sed Sancti Benedicti introduxit, eaqve sex fratres iniciavit, quibus Sigmundum Einari, Skalholtinæ quondam dioceseos officialem, Priorem præfecit; eodemque anno primam Skalholti Synodum more Normannico celebravit (b). Litem etiam de decimis, templorumque expensis ex redditibus, aliisque, quæ cum tempore in desuetudinem venisse causabatur, movere cœpit. Quartam occidentalem visitans, facellum Alvidrense consecravit. Thorkillum Einari Abbatem Helgfellensem officio deposuit. Gislum Philippi filium de Haga, diris devovit, cum quo tamen anno 1345 in gratiam rediit (c). Anno 1347, eodem ac Ormus Holensis navigio, in Norvegiam transit, non dissimilem clementiæ & justitiæ laudem a subditis reportans. Noster autem anno 1348. in patriam redux. unacum Erico Presbytero Thorsteini filio, literas ab Ormo apportavit, quas, institu-

N 3

to

Thykkvabajensi adscriptus, iidem etiam Codicilli continent descriptionem templorum B. Virginis, quæ quondam ad Raudalæk & Breidamork fuerunt, quæ unacum tota Provincia, quondam *Litla berad* insignita, notabilis illa ex monte Hnappafellenfi ignis eruptio desolavit anno 1350 ut testantur *Annales Flatayenses*.

- (a) Vide supra pag. 83. 85. Lit. D. E. Mendum in Doctiss. JOH. OLAVII *Syntagma de Baptismo* Proleg. §. 14. irrepsit, ubi dicit nostrum anno officii duodecimo statutum ecclesiasticum sanxisse, cum post quinquennium tantum in officio exactum, obierit.
- (b) Jonam huncce, cum *frater*, Monachis solito epitheto, nominetur, Ordinis Benedictini fratrem fuisse, mutatio illa Regulæ Augustinianæ in Benedictinam, in Cœnobio Videyensi ab ipso instituta, verosimile facit. Sed quodnam fuerit discrimen inter antiquum & receptum in Islandia Synodos celebrandi modum & Norvegicum illum morem, quem ille primum introduxit, non facile probatur, nisi dicere liceat, ipsum omnino ad formam & normam in Juribus Canonicis Norvegicis præscriptam id fecisse.
- (c) Tales mutationes, novitates & rigidiæ exactiones, licet in se non malæ, sed quodam modo, vel viderentur, vel revera necessariæ esse possent, ipsum tamen incolis exosum reddiderunt; Nam omnis repentina mutatio periculosa esse solet, paucique Reformatores gradum seu zelum in tempore & ad justam metam sistere sciunt, quod multoties utum comprobasse novimus.

to Hollis frequentissimo conventu publicarunt. Sed incolis Jonam judicem inter se & Ormum recusantibus, omnis eorum conatus frustra fuit (a). Hinc domum reversus, in lethalem incidit morbum, ex quo tandem, exacto in episcopatu quinquennio, Cal. Jun. 1348 decessit; vir non quidem tam malus ut subditi mustitabant, sed rigidus & pecuniæ corradendæ intēritus (b).

CAP. VI.

De Gyrdero Ivari filio.

§. I.

Anno 1349 Gyrd (c), Abbas Templi Sancti Johannis, quod Berge fuit, a Salomone Episcopo Bergensi, nam Arnam Vadum Archiepiscopum, reliquosque Norvegiæ Episcopos, pestis, quæ totam Evropam excepta sola Islandia tum temporis vastabat, absumserat, in Episcopum Skalholtensem consecratus, qui tamen non prius quam 1351 Cathedram adiit; Nam anno 1350 nullum navigium e Norvegia in Islandiam commigravit, quo factum est, ut ob vini penuriam officium missæ in plerisque minoris notæ templis cessaret.

§. 2.

Anno 1352 Quartam australem visitavit, ut patet ex codicillis templorum quæ Gardis & Reinevallis sunt. Nam hic primus Skalholtensium

---

(a) Vid. infra Sect. 4. cap. 5. §. 3.

(b) Quod lucri faciendi cupidus fuerit, testantur *Annal. Flateyenses, Hølenfes & Antiqui*. Comprobant id etiam ejus gesta, inter alia tot oræ maritimæ partes seu littora ad quæ in mari natantia & fluitantia adpelluntur, quæ cathedræ subjecit, qualia fuerunt in Birgsvik triens excepto dodrante; in Knararnefæ & Thraungvabas, quadrans; in Krossnefi & Munadarnefi, bessis; in Ofeigsfyrde, triens, ut & quædam in littore Rutfjordensi.

(c) Si hic Gyrd idem statuatur cum Canonico Afløenfi hujus nominis, a *PONTOPPIDANO* nominato *Annal. Eccl. Dan. Diplom.* Tom. 2. pag. 170, Chronologiæ non repugnat, si ex Canonico Abbas factus esse statuatur.

cenſum Episcoporum annum Christi omnibus templorum Rationatiis adſcripſit; eodemque anno, Regula Benedicti, quam in Videyense cœnobium introduxerat Jonas Sigurdi, abrogata, Auguſtinianam reſtituit; Proximoque anno Biornum Audini filium Videyensis & Asgrimum Helgafellensis Monasterii Abbates ordinavit. Anno 1353 visitationem Rangarvallenſium eccleſiarum ſuſcepit. Anno 1354 occidentalem Quadrantem inviſens, Eiſteinum Monachum ſecum habuit, eaque æſtate Catalogos poſſeſſionum quorundam templorum, conſcribi curavit (a), Conſtitutionemque edidit; qua, ne poſthac coloni fundorum decimas eorum poſſeſſoribus extra parœciam habitantibus traderent, vetuit, ſed ut Patrono templi in cujus parœcia fundi eſſent, prout jubet Jus Eccleſiaſticum, ſolveretur, mandavit, talem enim conſuſionem & legum tranſgreſſionem ſe poſthac minime paſſurum proſitetur (b). Eodemque anno Statutum de variis ad rem eccleſiaſticam pertinentibus ſanxit (c). Anno 1355 Catalogum littorum ſeu orarum manumarum rejectaneis oceani excipiendis aptarum ad Cœnobium Helgafellense pertinentium, in commentarios regeri curavit, pauloque poſt, cura & inſpectione diœceſeos Snorroni Thorleifi filio, cognomento Klingger, commiſſa, in Norvegiam enavigavit.

§. 3.

Anno 1356, in Vigilia Epiphaniæ, Clerici Skalholtenses Acolytum quendam Sigurdum Asgrimi omni ſupplicio affectum necarunt, cujus facinoris & illatæ necis author, Sockus quidam, officio ſubdiaconus, quamvis ut factionis primipilus potiſſimum inſimularetur, nunquam tamen de vero homicida certo conſtitit. Sed eapropter templum Cathedralẽ,

(a) Vid. ad finem huius Capituli Litr. A. B. Conf. & antiquos codicillos templorum Preſtbackenſis & Selardalenſis, in quibus prima vice occurrit mentio lucroſiſſimi redditus quo templo Selardeniſi tribuuntur decimus quisque teretum piſcium, (nam plani, ut rajæ, ſoleæ &c. excipi videntur) quos in Kopavik capi contingit. Quæ conditio, ut templo eſt incroſa, ita Ruſticis ſeu piſcatoribus oneroſa, iisque, plus vice ſimplici murmurandi occaſionem præbuit. Tunc etiam conſtitutio de tributo in candelas erogando & aliis emolumentis templo Akrenſi cedentibus a Gyrdero facta eſſe videtur, quæ a Snorrio (§. 8.) & pluribus poſtea confirmata fuit. Vid. infra Period. 4. Sect. 3. cap. 1.

(b) Vide infra ad finem Capituli Litr. C.

(c) Vid. ibid. Litr. D.

thedrale, ut innocenti pollutum sanguine a cantu & sacris ceremoniis vacavit, usque dum Præful hac ætate Cathedræ restitutus consueto more idem lustraret.

§. 7.

Anno 1357 Ejulfus Brandi Canonicus Nidarosiensis, & frater Eisteinus Asgrimi ab Olao Archiepiscopo totius Insulæ constituti visitatores, Islandiam ingrediuntur, qui utramque diocesin pervagantes, variis indictionibus & exactionibus, Ecclesiæ commodum & emolumentum prætexentes, clericos pariter ac laicos vexabant; unde brevi inter eos & Episcopum discordia oriri cæpit. Eodem etiam anno Andreas Gislavi filius & Arnas Thordi, orientalis & meridionalis Qvadrantum, borealis vero & occidentalis Thorsteinus Ejulfi & Jonas Gutthormi Skraveifa Satrapæ in triennium a Rege constituuntur, qui, ne ab Archiepiscopi emissariis superari viderentur, plebi varia genera tributorum onerumque imponebant: unde accidit, ut Provincia non parum exinaniretur (a).

§. 5.

Anno 1358 Gyrderus Provinciam Borgarfjord visitando peragravit, quod patet ex Codicillis templi Reykholtensis, quos tum confici curavit. Hoc anno Præfulis & Visitatoris Eysteini discordia in apertum odium erupit, ita ut Eysteinus, qui insignis erat poëta, Episcopum probrosis carminibus profcinderet, & in Norvegiam reversurus, ad dicendum coram Archiepiscopo causam, dicam impingeret. Præful vero tandem ad sacram illam anathematis anchoram confugiens, Eysteinum diris devovit, qui, prius quam ad supremum ventum esset, suppliciter veniam poscens in gratiam recipitur.

§. 6.

Anno 1359. feria 3 Paschatos, frequentem Cleri synodum Skalholti habuit, in qua de termino peremptorio solvendi pensionem pro eandem in usum sacrarum ædium, pro agnorum pastione, Præpositorum redditibus;

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 426. 453.

reditibus; de sacerdotum vestibus sacris; sustentatione pauperum & ejusdem farinae constitutum (a). Deinde Eysteino per Quartam occidentalem, sibi, dum abesset, constituto Vicario (b), naviculam Andree Gislavi filii, unacum pluribus aliis, conscendit. Quæ prope e terræ conspectu in altum provecta cum universo onere undis absorpta fuit, exceptis solum hominibus, qui in scapham se conjecerunt, quæ cum alias vix viginti quinque virorum capax esset, tunc quadraginta vehens, terræ omnes incolumes restituit. Quod divinum plane miraculum illi Sancto Thorlaco acceptum retulerunt. Scrinium quod Præfulis argenteam suppellectilem, cimelia & Pontificalia continebat, post modum etiam intermaris rejectamenta inveniri contigit.

§. 7.

Anno 1360 (c) Gyrderus Skalholtensis & Jonas Erics Skalle, seu Calvus, Holensis, Skalholti 13 Cal. Aug. de nominibus & verfuris, quas invicem fecerant ipsorum antecessores, rationes amice computantes, eo modo illas expediebant; ut aureum Calicem, Skalholtensis Holano restitueret, cujus pondus erat 24 unciarum; hic vero Skalholtensi 152 impeniales numeraret. Quo facto, Gyrderus & Helgo Abbas Sancti Johannis Bergensis, aliique, numero 90. inter quos non pauci melioris notæ viri fuerunt, navigium Ormi Longi, qui priore anno e Norvegia in Islandiam venerat, conscendunt, quod cum universo onere virisque omnibus, circa Insulas Færeyenses periisse creditur. Nunquam enim ejus nec vola nec vestigium deinde apparuit.

§. 8.

(a) Vide ad finem Capituli Litr. E.

(b) Gyrderum fuisse in curandis officii partibus non indiligentem, documento sunt tot ab eo factæ Visitationes; sed de viri tolerantia & æquanimitate testatur humanitas & amicitia, quam petulantis linguæ viro Eysteino, toties sædifrago, probavit.

(c) Doctissimus OLAVIUS in *Syntagmate de Baptismo* Proleg. §. 15. vult nostrum periisse anno 1356, quod tamen anno 1360 factum esse liquido constat.

§. 8.

Post discessum Gyrderi, qui diocesi Skalholtensi decem annis præfuerat, Vicarium denuo egit Snorro Klinger, qui 18. Cal. Maji Hollis cum pluribus Primorum; Jonam Calvum & Eyafjörðensēs invicem conciliare voluit, sed frustra. Et 15. Cal. Septembris, ejusdem anni, Videyæ, de tributo casuario, Canobio Videyensi solvendō, anathematis pœnam & trium marcarum multam tergiversantibus minitans, sententiam dixit (*). Ille etiam hoc anno in profesto Simonis & Judæ sententiam edixit de ove lactaria, ab incolâ insulæ Ædey templo Vatnsfjörðensi persolvenda (**).

Litr. A.

(a) Vier Gyrdr med gudz miskun biskup i Skálholtci heilfar öllum góðum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyræ medur gudz kvediu ok vorri, kunnigt görandi at vier höfum stadfest medur samþykki Arnolfs Jónssonar svo fallin máldaga kirkiunnar unnder Stadarfelli íem hier fylger. Inprimis á kirkiun tíu hundrud í heimalandi uttögu kúgyllði. tólf hundrud vöruvirðt. enn fyrir íannar sig kalek og tiöld um kirkiu. smeltan kross. skrin ok brík yfer altare. messoklædi ein ok hókull til annara messoklæda. kluckur síö. Mariuskrift. Peturskrift. Þórláks skrift. tvö krossa forna. allanisklædi tvö med pell. ok dúka.
ok

(*) Casariam hanc contributionem primus instituit Magnus Gissuri, ut supra memoratum est, Tom. 1. pag. 308.

(**) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. F.

(a) Nos Gyrderus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus vris bonis has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes nos consentiente Arnulfo filio Jonæ tale rationarium templi ad Stadarfell, quale sequitur, confirmasse. Inprimis templum possidet decem hundredas fundi domestici, viginti vaccarum augmentum, & duodecim hundredas ad pretium mercium æstimatas. Sed intra se possidet calicem & aulæ per (totum) templum, crucem encausto pictam, scrinium & tabulam erectam super altare, vestes missaticas ad unum omnes, & præterea humerale, septem campanas, effigies Mariæ, Petri, & Thorlaci depictas, duas cruces anti-
qvæ,

ok tvö alltarisklæði förn. munlaug. glódarker ok elldbere. kertahiálmur. ok kertastíkur tvær: kantarakápa með pell. ok onnur of salúni ok flopp. Þánga liggja unnder tuttugu bæer at tiundum ok lýstistollum. sex bænhús ok sex aurar af hverju. Þar skal vera heimilisprefstur: Aller þeir menn sem hafa málnytu í Stadarfellsþingum eiga at lúka þánga máls miólk á Petursmessudag:

Nú síðan þessi máldagi var gior hefur gefist til kirkiu under Stadarfelli. Inprimis gaf Aurnolfur Jonsson Andreas líkneski enn Guttormur játti at lúka þar elligar þriár merkur vöruvirdar: Item hefur gefist átta kýr ok eitt áfauðar kuilldi. síórer hestar ok tvö hundrud í vadmálum: kertastíkur tvær með kopar. floppur ok patinur tvær. sextrán hundrud vöruvird er fallid hafa í porcionem á millum þess er Ornlolfur giórði fyrir Herra Oddgeire reikningfkap ok hinns er Guttormur son hanss giórði fyrir Herra Vilkin hit fyrsta sinni at hann vísceteradi Vestfiorðu.

Litr. B.

(b) Ver Gyrdi með Guðs miskunn biskup i Skálholte sendum öllum þeim sem þetta bref síá edr heyra kvediu guðs ok vora. ydr se kunnigt

O 2

quas, peristromata altaris duo textilia & mappas, duo peristromata altaris vetera, pelvim, thuribulum & laternam, coronam & duo candelabra, cappam cantorum intertextam, alteram quingvelicem, & albam. Illi, quoad decimas & pensiones in candelas, viginti mansa subsunt, sex itidem sacella, quorum quodvis sex uncias expendere debet. Ibi sacerdos domicilium habeto. Omnes qui in parœcia Stadarfellenfi peora lactaria habent, dimidium lactis festo Sancti Petri eodem expendere tenentur.

Ex quo hoc rationarium confectum fuit, templo Stadarfellenfi sequentia accessere: Inprimis Aurnulfus filius Jonæ imaginem Andreae dedit, Guttormus autem, aut illam, aut tres marcas, ad pretium mercium æstimatas, expendere pollicitus est. Præterea templum dono nactum est octo vaccas, oves uni vaccæ æquivalentes, quatuor eqvos, & duas pannorum inquilinorum hundredas; Duo candelabra ænea, albam & duas patinas. Ex quo Ornlolfus Domino Oddgeiro, usque quo filius ejus Guttormus Domino Vilchino prima vice quartam occidentalem visitanti, rationem reddidit, portio sedecim hundredis ad pretium mercium æstimatis aucta est.

(b) Nos Gyrdus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnibus has literas visuris vel audituris, salutem Dei & nostram mittimus. Vobis notum esto, nos sub anno Domini millesimo

kunnigt at sub anno Domini millesimo trecentesimo qvinqvagesimo quarto 12 kalend: Augusti svo sem ver vorum í vorre vísitacione under Felli í Kollafirdi skipudum ver svo fallinn máldaga med samþycke Vermundar Gudlaugsónar er þá átti iördina under Felli, svo sem hann batt sig under med handabände hiáverande Bródur Eysteine, Síra Þórsteini Pálsfyne, Síra Hálfdáne Guthormsfyne, Gudmundi Snorrasyne, Þórgílfí Steinólfsfyne ok mörgum audrum góðum mönnum at nefndri kyrkiu sem her seger. Inprimis skal þar vera heimilisprestr, skal bóndi lúka honum fiórar merkr hvört ár í tíðarentu. Kirkian á hvert ár saud vetrgamlan úr Steinum, annan frá Liúfustöðum þridia úr Fiardarhorni, fiórda á Broddanefi, fimta úr Þrududal, lambaellde af öllum bæum millum Hrauns ok Deildar. Hálf vætt skreidar af hvörjum bæ millum Deildar ok Kárhafnar. Tíund á millum Hornshöfda ok Kárhafnar ok lýsetolla. Þadan er fongr til fimm bænhúsa, ok takaft sex aurar af hveriu. Kyrkian á þriar kyr, fimm hundrad vöru. Kyrkian á innan sig kross ok Ólafskrist ok tiöld felítíl um alla kirkiu. Alltarisklædi tvö ok einn hökul, kluckur þriar, elldbera ok munnlaug. Þángat er at lúka sex álner vadmáls ór Hlíd hvert ár. Ok til sannenda her um settum ver vort incigle fyrer þenna máldaga skrifadan dag ok stad sem fyrr seger.

Littr.

millesimo trecentesimo qvinqvagesimo quarto, XII kalend. Augusti, in vísitatione nostra Felli in Kollafordo constitutos, e consensu Vermundi filii Gudlaugi, qui fundum Fellensem tum possedit, prævia ejus stipulatione, in præsentia Fratris Eysteinis, Domini Thorsteini filii Pauli, Domini Hálfdani filii Guttormi, Gudmundi filii Snorrii, Thorgilfis filii Steinolfi, & multorum aliorum virorum integrorum, in dicto templo tale rationarium constituisse, quale hic sequitur: Inprimis sacerdos ibi domicilium habebit, cui colonus quatuor marcas, salarium pro officiis, quotannis expendat. Templum vervecem anniculum de Steinis, alterum de Liufustadis, tertium de Fiardarhorni, quartum de Broddanefo, quintum de Thrududalo, quotannis expendendos, saginationem agni de quacunqve villa inter Hraunum & Deildam, quadragepondium piscium arefactorum de quacunqve villa inter Deildam & Karhöfnam, decimas & pensiones in candelas (de quavis villa) inter Hornshöfdum & Karhöfnam possidet. Inde sacra celebranda in quinque sacellis procurantur, quorum singula sex uncias expendant. Templum tres vaccas & quinque hündredas ad pretium mercium asstimatas possidet. Templum intra se crucem & effigiem Sancti Olsi depictam, ut & aulæa totum templum circumdantia vilis pretii, peristromata altaris duo, humerale unum, campanas tres, laternam & pelvim possidet. Eo sex ulnæ pannorum inquilinorum de Hlida quotannis expendendæ sunt. In quorum testimonium nos sigillum nostrum huic rationario appendimus, scripto die & loco supradictis.

Litr. C.

(c) Ver Gyrdr med guds náð Biskup í Skálholte heilsum aullum maunnum í kyrknaföknum at Stad á Öllduhrygg ok á Kolbeinsstöðum med guds kvediu ok vorre. Saker þess þat er bæde fornt lögmál ok nýtt at þar lúkest tíund af hverre jördu sem hún liggr í fóknenne ok kristinretr feger svo at þeim er rett tíundar heimta sem á jördu býr. Sá sem samþyktr hefer verit um allt Skálholtsbiskupsdæme svo af lærdum sem leikum. Enn ver vilium med engu móte þola at bændur úr audrum kyrkiuföknum take til sín þær tíunder sem kyrkiurnar ega ok þeirra máldagar standa til epter biskupanna skipan. Því fyrerbiódum ver aullum ydr ok ferhverium sem á ádrnefndum jörðum búa í fyrnefndum kyrkiuföknum á Stad ok Kolbeinsstöðum at lúkist þángat árliga preststíund ok kirkiutíund. hvar þeir sitia sem iardernar eiga. enn þat er mögulegt at þeir lúke þeim leigu því minne sem þeir lúka kirkiunum þetta gótz er under þeirra nafne. Ok til sannenda her um er þetta bref skrifad á Kolbeinsstöðum anno Domini 1364 (*).

Litr. D.

(d) Anno domini 1354 (quarto) tertio calendas Augusti í Holsti í Aunundarfirdi in synodo, skipadi herra Gyrdr biskup med ráði
O 3 prófaste

(c) Nos Gyrderus Dei gratia Episcopus Skálholtensis, omnibus parochianis de Stado in Öllduhrygg & Kolbeinsstædis salutem Dei & nostram mittimus. Cum leges tam antiquæ, quam recentiores ferant, ut decimæ de quacunqve villa pendantur ad templum cujusvis parochiale; sed jus ecclesiasticum, quod per totam diæcesin Skálholtensem, tam a clericis, quam laicis, approbatum est, ita habet: *Incola prædii, decimarum juste postulatur.* Nos autem decimas ad templá, ex eorum rationariis, episcopis ita jubentibus, pertinentes, a colonis in alias paræcias transferri haudquaquam passuri sumus. Quare omnibus & singulis prædiorum paræciarum de Stado & Kolbeinsstædis incolis, decimas templo & sæcerdoti quotannis expendendas, eo, ubi villarum possessores habitant, persolvere prohibemus, fieri tamen potest, ut locarium pro rata diminuat, cum ad istos hæc bona, templi pènsioni obnoxia, pertineant. In quorum testimonium hæc literæ scriptæ sunt Kolbeinsstædis anno Domini 1364.

(d) Anno domini 1354 tertio (quarto) calendas Augusti Holsti in Aunundsfiordo in Synodo dominus

(*) Ita quidem exscriptum quod nobis est, ab. legi debet 1354, nam hoc anno Episcopus Gyrderus quartam occidentalem visitavit, sed ad annum 1364 vitam non protraxit.

prófasta sinna oc annarra presta þar nærverandi þessi statuta oc articulos um allt Skálholts biskupsdæmi. oc baud at halldaz skyldu sem her fylgia. Imprimis at hverr prestur í sinne kyfkiusókn predike firer sínu sóknarfólke á sunnodóghum oc á hátíðisdóghum af heilagri trú almenniligrí oc hennar articulis. af septem sacramentis. oc af síau höfutsyndum. af himinríkis fagnadam. oc af helvítispíslum oc at þeir menn yferböte er ádr hafua vangeymt. *Credo in deum. pater noster. Máriuvers. oc barnskírnarord.* bide oc opinberligrí firir almenniligrí guds kristni. bæði firer lærdum oc leikum lífuöndum oc framlidnum. oc línge *Deus misereatur.* oc *De profundis* meðr tilskípadum versum. oc collectum. Þeir skulu oc merkiligrí lýsa í kyrkiüm um heilagra daga halld oc föstutíder. Svo oc um ártíder merkiligrí manna sem í hverium seau nóttum til berr. Item ef bóndi vanrókir þríá sunnudaga samfast ef hann er heima. ella fare hanns vegna einnhver af bæ hanns at sækia tíder til sóknarkirkju sinnar. lúki tva ára. Sitr hann síva um adrað þríár vikur med samri vanrókt. Þá skal hann sialfsettr vera út af heilagri kyrkiu þar til er hann tekr skript sína oc lausn. oc settiz vidr heilaga kirkju. oc lúke þar til biskups umbodsmanne hálfá mörk. Item at hver sú kona sem opinher hefer vordit at barngetnadi (barneign) med presti. se huergi til heimilis í hanns kirkju sókn. oc ef

NON

dominus Gyrdet episcopus consilio Præpositorum suorum aliorumque sacerdotum ibi præsentium hæc statuta & articulos per totam diœcesin Skatholtinam injunxit & observari mandavit, quales hic sequuntur: Imprimis quod quilibet sacerdos intra suam parochiam coram cœtu suo parochiali diebus dominicis & festis de sancta fide catholica & ejus articulis, de septem sacramentis & de septem peccatis capitalibus, de celestis regni gaudiis & de inferni tormentis sermones habeat, & (hortetur) ut illi homines semet emendent, quæ antea male servarunt. *Credo in Deum, pater noster* & hymnum Mariæ & verba in pædobaptismo (doceant), orentque pro catholica dei ecclesia, etiam pro clericis & laicis, vivis & mortuis publice, & canant *Deus misereatur*, & *de profundis*, cum constitutis hymnis & collectis; ii, quoque clare in templo sanctorum dierum observationem, tempora jejuniorum, ita & anniversaria hominum insignium, quæ in quamvis septimanam incidunt, promulgant. Item si colonus negligit (templum frequentare) per tres dies dominicos continuos, modo domi sit, nisi aliquis ex ejus domicilio ejus nomine sacris in templo parochiali interfuerit, solvat ille duas oras. Si eadem negligentia per tres hebdomadas neglexerit, tum (ipso facto) exclusus sit a sancta ecclesia, donec pœna condigna & absolutione accepta, sanctæ ecclesiæ reconciliatus fuerit, & insuper episcopi vicario dimidiam marcam solverit. Item ut quæcumque femina quæ concubina est suscepti (progeniti) cum sacerdote infantis,

hón veit þat. skal hón eigi duellaz á prestzins heimile eina nótt lengr forfallalaust. ella se hón siálfriett út af heilagri kyrkiu oc hennar sacramentis utan í lífsháfka svo framt sem hón trúlofar at böta vid heilaga kirkiu. En þær konor sem ser eiga iarder edr hafa rádit ser heimili í þeirri kirkiu síkn sem þeirra barnfedrum verdr tilskipat. skulu þær eigi flýja sitt heimili þar firer. En þeir prófastar sem vitande skipa svo prestunum þeirra barnfedrum. skulu vera siálfsetter út af þeim heidri oc umbodi sem þeir hafua af biskupinum (í Skalholti). þó þeim konum uadanteknum sem eigingiptar ero edr grunfemdarlausar (af illum lífnadi) firer trúlofvan edr lángra frávero. Item at bönahús þau sem biskup leyfer söng at. hafvi þvílíkan rett oc þyrmslík sem sóknarkirkia. sva at hverr sem þadan tekr annars mannz gódz med stuld. gripe, edr ráne edr nockurskonar ofvalldi falli sá í bann af siálfu verkinu. Item at matgíof lúkiz firer þá menn at eins sem prestar oc bændr hallda á sinn kost um tólf mánadi efter skyldu sinne. oc sá búnaðr má eigi þarnaðt. Item at í þvi prófastdömi leysiz hvor oc taki skript firer brot sín sem hann braut þó at í annars umbodi kunni opinbert at verda (*).

Litr.

infantis, si quis in eius parochia habet domicilium, et si noverit istud, ne in domicilio sacerdotis amplius (ne quidem) per unicam noctem, citra necessitatem commoretur, alias ipso facto exclusa erit ab ecclesia sancta ejusque sacramentis, nisi in periculo vite, & tum quidem sancte ecclesie se satisfacturam fidejusserit, illa autem mulieres, quæ prædia possident, vel sibi in ista parochia domicilium conduxerunt, quæ eis demandata est quibus cum infansem progignunt, non ideo suum deserant domicilium, si veto Præpositi qui scientes (has parochias) sacerdotibus eorum infantum patribus, demandant, ipso facto illis honore & præfectura, quæ ab episcopo (Skalholtiensi) habent, decidant, exceptis tamen iis mulieribus, quæ vel nupsere, vel sine omni suspitione (vite inhonestæ) op desponsationem vel longam absentiam degunt. Item quod sacella illa, in quibus sacrorum celebrationem episcopus permisit, talia habeant jura & jus asyli, quæ templis parochialia, ita ut quilibet alius hominis opes furto, præda, rapina, vel quæcunqve violentiâ, inde auferens excommunicationem ex ipso facto incidat. Item ut expensio cibaria pro iis tantum viris solvatur, quos sacerdotes & coloni per duodecim menses, necessitate adducti, vel sine, quibus res eorum familiaris consistere nequit, suis impensis alunt. Item ut in quacunqve ditione Præpositi absolvarur & pœnas condignas pro peccatis suis quilibet exantlet, in qua quis deliquit, quamvis peccata manifesta siant in alterius præfectura.

(*) Hec & sequentia statuta exscripta sunt ex codice pergameno Bibliothecæ Magnæ No. 354 in Folio, collata cum No. 351 in Folio, & apographo nostro cartaceo, quorum lectiones variantes semicirculis incluse sistantur.

Litr. E.

(e) **I**n nomine domini amen. sub anno domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo nono. pridia dag í páskum (í Skálholsti) in synodo skipadi (virduligr) herra Gyrdi med guds náð biskup í Skálholste þessa articulos sem her fylgia med samþykkt presta þeirra sem þar voru tilkallader. Inprimis ef lýsitollr er eigi lokinn at páskum. take sá ei guds líkama oc stände utan kirkiu þar til er hann lýkr. oc lúki hálfu mörk. hálfu hvart þeim er kirkiu helldr oc prófaste. Item at heytollr se lúkr at Máriomesso sídarri. en sá (prestr) er eigi vill taka millum Mariu-messina lögliga tilbedinn hafvi eingan. oc se sektalust á því áre. En sá sem eigi vill lúka í settan tíma. gjallde presti þeim sem hann helldr firer þriá ára. Item at hverr prestr sá sem prófastsdéme helldr. kalle saman alla presta í síno umbodi þá er hann kemr heim af synodo oc opinbere firer þeim greiniliga alla þá articulos sem á prestastefnu voru skipader. oc sái þeim öllum in scriptis. Item at hverr prestr eige innan fyrsta árs síns prestskapar kórkápu. en flopp innæn tveggja ára. ella lúke hálfu mörk firer hvert er missir. en messoklædi oc kalek. oc allar tíðabækr innan fimm ára. ella lúki tólf álnir firer hveria bók sem hann missir. Svo oc firer hvert messoklædi. oc firer kalek. oc miðe hann þó officium sacerdotale

(e) In nomine domini amen. Sub anno domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo nono, tertio die pascatos (Skálholsti) in Synodo injunxit dominus Gyrdi dei gratia episcopus Skálholtinus hosce articulos, qui sequuntur, cum consensu sacerdotum illorum, qui eo erant vocati. Inprimis si quis expensionem pro candelis ad tempus pascale non solverit, ille ne sumat corpus dei, & extra templum esto donec solvat, & dimidium marcam, ex æquo dividendam inter illum qui templo præest, & præpositum, expendat. Item quod expensio de sano soluta sit ad festum Mariæ posterius, qui vero (sacerdos) inter festa Mariæ legitime postulatus (hanc expensionem) accipere noluerit, nullam omnino habeat, eoqve anno nulla multa ideo irroganda est. Qui vero legitimo tempore solvere non vult, sacerdoti, cui solvere detrahat, tres oras numerato. Item ut quilibet sacerdos qui præpositi officio fungitur, omnes sacerdotes in sua ditione, cum a synodo domum venerit, convocet, iisque omnes illos articulos, qui in synodo injuncti fuerunt, diserte promulget, eosque illis in scriptis communicet. Item ut quilibet sacerdos intra primum sacerdotii annum sibi cappam choralem, verum albam intra duos annos comparet, ceteroquin dimidium marce pro utroque, dum non habuerit, solvat, vestes vero sacras, & calices, & omnes libros officiorum intra quinque annos; Alias duodecim ulnas pro quolibet libro quem non habuerit, ita & pro quacunque

sacerdotale svo leingi sem hann á eigi. Item at prestar oc diáknar sýne öngva lausung edr leykarakap í klædabúnadi sínum. beri hvarki taufkur ne stikknífva. oc eigi dreglahúfur opinberliga. hafvi eigi breidari (miðri) (meiri) hettustrúta en tveggja fíngra. oc eigi sídare en álnar. ella se upptökt af biskups umbodsmanne innan mánaðar frá því er þeir ero áminnter. Item at eingin prófastr take nockurn prest til reidar med ser brott ór sinne kirkiusökn. oc at hver prestir sita heima at sinne kirkiu. oc fare þvíat eins frá henne at full naudsýn se til. oc þó med formanþ síns orlofui. oc se þá annar í hanss stad medan. Item at (prestar ok) diáknar ríde hvergi med fyflomönnum í adrar sueiter ne med böndum frá kirkium þeirra sem þeir ero skipader til utan med orlofve. ella misfi þeir vistar sinnar. Item at eingi prestir hafvi messoklædi ne kalek í þing utan med þess orlofui sem kirkiu helldr (oc leggi fyrir hálfu mörk ef hann hefur). Item at hver prófastr taki út (kríma) vín oc hveite af skálholte. oc skipte hvern med sínum prestum. í síno umbodi (nema öðruvís sáist). Item at bónde se skylldr at fæda mann med presti iasfvel þó at hann se ridande frá Mikíalsmessu oc til krossmessu um var. en prestir se skylldr at hafa þann mann sem hönum er full fylgd at. oc hann se

---

cunque veste sacra, & pro calice solvat, & officio sacerdotali, quamdiu sibi non compererit, abstineat. Item ut sacerdotes & diaconi nullam levitatem vel luxuriam in vestitu ostendant, nec peras gerant, nec pugiones, nec pileos linteos palam, aut emblemata pilei duobus pollicibus latiora (majora) (angustiora), nec una ulna demissiora; secus confiscationi procuratoris episcopi, intra mensem unum, ex quo admoniti fuerunt, obnoxia sunt. Item ut nemo præpositorum secum ullum sacerdotem extra ejus parochiam comitatus ergo equitare faciat, & ut omnes sacerdotes maneant juxta templum suum (domi), & inde solummodo proficiantur, si gravis urgeat necessitas, hoc tamen cum sui antistitis venia, alius quoque aliquis in ejus locum substituatur. Item ut (sacerdotes &) Diaconi nusquam equitent cum Prætoribus in alias provincias, nec cum colonis a suis templis, quæ iis sunt demandata, nisi cum venia (proficiantur), alias loco mansionis privantur. Item ut nullus sacerdos secum intra parochiam vestes sacras vel calicem, nisi ejus venia, qui templi bona administrat, vehat, (cæteroque dimidium marce solvat). Item ut quilibet præpositus Skálholti (chrisma) vinum & triticum sumat, & deinde inter suæ ditionis sacerdotes partiatur (nisi alio modo acquiri possit). Item ut colonus ei qui sacerdoti comes est, quamvis & hic equo vehatur, inde a festo Michaëlis usque ad festum crucis vernale alimenta ministrare obligatus sit, at sacerdos talem secum habere debet virum, cujus comitatus ei sit

se þá betr fórr en ádr. oc sá þíone í meſſo. en heimabónde fæe mann til þá er madr fylger eighi preſti. (Item hvör bóndi ſvo preſtr fem leik-
madr lúki matgjafer fyrir oll ſín hión þau fem þeir hallda á ſínum koſti
iafnvel á ſumar fem á vetr. þá er ſkylduvatnfaſta ſtendr yfer. epter þvi
fem kriftnretrr býdr. edr lúke ſlíka fekt fem þar liggr vid.) (*)

Litr. F.

(f) **O**llum godum mannum þeim fem þetta bref ſea eda heyra. ſender.
ſnorri preſtr þorleifſſon kirkiunnar í ſkaltholti commiſſarius gen-
eralis oc ſpecialis in ſpiritualibus. qvediu gudz oc ſyna. kunneght ger-
andi at ſub anno domini milleſimo trecentefimo ſexageſimo in profefſto
ſymonis oc iude. komo þeir a ſtefnu fyrir mik í vazfirði. Einar bonde,
eirekſſon. af annarre. halfu. oc vermundr Gudmundarſſon af annare.
teedi Einar bondi mer. maldagha. kirkiunnar í uazfirði. í huerium ſkrif-
uat er. ad gefaz ſkal vr ædey. ær huert uar. til uatzfiardarkirkíu. oc
med þi at alldri hafdi luckt uerid. medann vermundr bio í edey. oc
enn lengur um daga fódur hanns. kierdi Einar bondi fyrnefndur. epter
fyrſagðri

ſit utilis & cujus auxilio plus valeat, quam ſine eodem, eiſque in miſſa miniſtret, ca-
terum prædii colonus alium conducito, ſi nullus ſacerdotem comitetur. (Cæterum
qvivis colonus, tam clericus quam laicus penſionem cibariam pro omnibus ſuis do-
meſticis qvibus tam ætate quam hyeme victum præbet, temporibus jejunii ficci ex
præſcripto Juris eccleſiaſtici ſolvito, alias multam indiſtam expendito).

(*) *Ad hanc etiam Constitutionem pertinere videtur ejusdem Episcopi Statutum, feria tertia
Paſchatos ſcriptum, quo præcipit, ut terminus redemptionis ſepultura & mortalinæ ſit
idem ac ſolutionis decimarum, multa vero ob tergiverſationem æqualis ſit multa ob
penſionem in candelas non ſolutam.*

(f) Omnibus viris bonis has literas viſuris vel auditoris Snorrius ſacerdos, filius Thor-
leifi, eccleſiæ Skalholtensís Commiſſarius generalis & ſpecialis in ſpiritualibus, ſuam
& Dei ſalutem mittit, notum faciens, ſub anno Domini milleſimo trecentefimo ſex-
ageſimo, in profefſto Simeonis & Judæ, in conventu Vatnsfiordi, Einarem Colonum
filium Eriſi ab una parte, ab altera autem parte Vermundum filium Gudmundi co-
ram me comparuiſſe, Einar Colonus librum daticum templi Vatnsfiordensís mihi mon-
ſtravit, in quo ſcriptum exſtat: vere qvovis ovem templo Vatnsfiordensí de Ædeya
expendendam eſſe, qvæ cum tempore quo Vermundus Ædeyæ habitavit, & tempore
adhuc longiore diebus patris ejus, nunquam ſoluta fuerit; prælictus Colonus Einar
diſtam

fyrřlagdri aa. oc krafđi mig urřskurđar. huert kirkian etti eđa hefđi atđ
 þessi aa. eđa ei. eptur þu sem kirkiunnar maldaghi uottar. nu af þu
 að uermundur optnefndr. leiddi ekki prof. oc onghu vendiz hann. at
 noctud metti infirmera eđa motistanda. optnefndum maldagha. kirkiunn-
 ar i uatzfirđi. þu lagđa ec þenna urřskurđ. a. sem her fylger. in nomine
 domini amen. saker þess. vermundr Gudmundarson. að þu stefndr af
 mer her i dagh Snorra. presti. þorleifssyni commissario generali skalholtz
 kirkiu in spiritualibus til anzsuara oc Reikninghs um aa þa sem skrifuat
 er i maldagha uatzfiardarkirkiu að þangat skal giefaz ær. huert uar ur
 edey. Oc þu beiddr oc krafđur af mier profs oc skilrikis fyrir hueris
 sok þu hefđer ei luckt fyrřlagđa aa. oc þu uillder ecki próf syna. eđa
 hafder ekki til. þu i gudz nafne seghi ec. Snorri. prestr. þorleifsson.
 fyrnefndur. med. urřkurđi oc dome. med fullu doms atkuedi at mal-
 daghi kirkiunnar i uatzfirđi skal standa. oc hafuaz fyrir fullt i þessare
 grein oc þu vermundr fyrnefndr hefr verid skylldur at luka. aa. til
 vatzfiardar kirkiu. so frammt sem hon hefuer heimt verid. oc er skylldr
 að luka hedan af. var þessi urřkurđr giór. oc frammborinn in skriptis
 i uatzfirde mer sitanda i doms sete. þer vermundur optnefndr loghlegha.
 fyrrestefndum morghum godum monnum. hiaverondum in profesto sym-

P 2

onis

---

*dictam ovem postulavit, meque sententiam rogavit, an templum ex libri datici præ-
 scripto ad dictam ovem jus habeat & habuerit, nec ne. Cum igitur sæpe nomina-
 tus Vermundus nullam probationem attulerit, nec ullam se habere professus sit, quæ
 dictum librum daticum templi Vatnsfiordensis infirmare vel ei contrariari possit, hinc
 ego talem sententiam, quæ sequitur, edico: In nomine Domini amen. Cum tu
 Vermunde fili Gudmundi a me Snorrio sacerdote filio Thorleifi, Commissario generali
 ecclesiæ Skalholtensis in spiritualibus, in hunc locum & diem citatus sis, ut responsa
 & rationem redderes de ove, de qua liber daticus templi Vatnsfiordensis præcipit,
 ut templo isti ovis quovis vere de Ædeya persolvenda sit, tu quoque rationis & pro-
 bationis a me rogatus & postulatus, quam ob causam prædictam ovem non persolve-
 ris, talem probationem aut producere nolueris, aut producendam non habueris; hinc,
 in nomine Dei, ego Snorrius sacerdos filius Thorleifi prædictus, decisione, iudicio,
 & plena sententia judiciali, librum daticum templi Vatnsfiordensis ratum, & in hoc
 articulo authenticum habendum esse, teque Vermundum, antea nominatum, ovem
 templo Vatnsfiordensi, si modo postulata fuerit, persolvere debuisse, & abhinc de-
 bere, edico. Hæc sententia lata, & in scriptis prolata fuit, in Vatnsfiordo, me pro
 tribunali sedente, te Vermundo sæpe nominato legitime citato, & multis bonis viris
 præsentibus, in profesto Simeonis & Judæ, anno Domini millesimo trecentesimo sexa-
 gesimo.*

onis & iudé. anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo. Oc til sanninda. setta ec min innfigle. fyrir þetta bref oc vrfkurd er gert vart i greindum stad. deghi oc are sem fyrr seiger (*).

CAP. VII.

De Thorarino.

Mortuo Gyrdero, Thorarinus natione Norvegus, successit, qui anno 1363 eodem in navigio ac Jonas Holensis in Islandiam transfretans, sub ipsum Michaëlis festum, terram cum collega appulit, quo facto navis periit. Anno 1363 occidentalem Provinciam circumivit, ut ex templorum quorundam schedis discimus; Et in octava Laurentii Constitutionem Jonæ Halthoris de conditionibus templorum Eyrensis & Kyrkebolensis in sinu Skutulsfiord confirmavit (a). Tum quoque Constitutionem Snorrii Klinger & rationarium templi Vatnsfiordensis datis parentibus confirmavit (b). Eodemque anno, 3 Non. Aug. Olaus Svart-höfdi, Thorarini Episcopi vicarium agens, de limitibus littorum ad templa Holtense & Breidabolstadenſe pertinentium iudicavit. Anno 1364. Festum conceptionis Mariæ 6 id. Decembris celebrandum, svafore Thorarino, in leges relatum esse refertur (c). Hoc anno tres Episcopi
in

---

gesimo. Et in horum testimonium ego sigilla mea his literis & sententiæ appendo, scriptis in dicto loco, die & anno, ut supra.

(*) *He literæ, ut & Litr. B. C. capituli sequentis, secundum transcriptum Skalholti anno 1609 factum, editæ, interpunctionem minus accuratam habent, quam tamen interpunctionem in originali sententiæ ita etiam fuisse, vero baud est dissimil.*

(a) Vide ad finem Capituli Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B. C.

(c) **JOHANNES DUNS SCOTUS**, qui circa annum 1307 claruit, inauditum antea in ecclesia dogma de immaculata B. Virginis conceptione propalare cœpit, idque solenni habita disputatione, ducentis ordine prolatis argumentis, demonstratum iuit, tantumque apud Academicos Parisienses potuit viri doctissimi fama, ut in sententiam ejus, pedibus manibusque transirent, Festum immaculatæ conceptionis instituerent,
neqvis,

in Islandia fuere. Nam Arnas Svæla Færeysium Præful huc delatus, hic etiam hyemavit, quo ad finem vergente, Thorarinus, transactø in episcopatu biennio, in vivis esse desit (a), Vicarium dioceseos agente Snorrone Klinger (b).

Litr. A.

(c) Uær Þóraren med guds náð biskup í skálholci heilsum aullum dugandi mönnum þeim sem þetta bref sia edur heyra medur guds kuediu oc vorri. Vær vilium at þer vitið at ver hofum sett oc skyniac maldaga kirkiurnar aa kirkiubóli þennan sama sem hier er med bundenn. oc medur þui at ofs syndizt hann vel oc skynsamlega settur oc skipadur. þvi samþyckium ver hann oc stadfestum med þessu voru briefi i aullum sinum articulis oc sierhuerium. oc uiliom obrigdulega halldazt lata. Med samri grein samþyckium uær oc stadfestum þau bref herra jóns skálholtz biskups godrar minningar vors forverara sem eru hier med bndit oc uottar um faung til sagdrar kirkiu oc skilmala sem gior var

P 3 þellum

---

nequis, nisi ejusdem opinionis sectarius ad gradus scholasticos admitteretur, edicto caverent. Vid. HEN. WHARTON. *App. ad Hist. litter. Cæci.* Sixtus autem 4 anno 1476. id demum confirmavit.

(a) Thorarini mortem, ad annum 1364. refert JONAS EGILLI in *Annal. Episc. Skalholt.* cujus sententiæ nos lubenter subscribimus. Bonis an malis annumerandus sit, brevis officii administratio dubium facit.

(b) Hujus sententiam de Vatnsfiordo vid. ad finem Capituli Litr. D.

(c) *Id est:* Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes viros probos, has literas visuros vel audituros, salute Dei nostraque salutamus. Volumus, ut sciatis, nos diploma daticum templi de Kyrkiubolo (*), idem quod his nostris appenditur, vidisse & perspexisse; & cum illud egregie & sapienter factum & constitutum esse nobis videatur, ideo illud in omnibus & singulis suis articulis, his nostris literis confirmamus, & ut stricte observetur volumus. Similiter & literas Domini Jonæ, bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri, his appensas (**), de officii sacris in dicto templo & pasto in hujus Episcopi præsentia inter templa Eyrense & Kyrkiubolense inito, agentes, approbamus & confirmamus; indulgentiæ etiam, de

(*) Vid. supra pag. 83. Litr. G.

(**) Vide supra pag. 89. Litr. H.

þessum biskupinum hiaveranda mille eyrarkirkju oc kirkiubóls. oc afgipt-
er þær sem þar standa i vilium vær ei sidur halldazt lata oc fyrirbiod-
um hverium manne þat at brigða sem kirkiuna um uardar. oc til sann-
inda hier um settum uier uort infigli fyrir þetta bref skrifad aa eyre i
skvtilsfirdi in octava Laurentii anno domini millesimo sexagesimo
tercio.

Litr. B.

(b) Ver Þorarin medur gudz nad biskup i skalholte heilsum óllum
dughandi monnum þeim sem þetta bref sea edur heyra medur
gudz qvediu oc uarre saker þers ad uær hofum seed oc skyniat. opid
bref sira snorra. þann tyme officialis heilagrar skaalaholtz kirkju. sem
þetta bref. er her err med bundit uattar. ok medur þy. at ofs litz þad
uera. skynsamlight. oc skiluisfliga skipat i ollum sinum styckium. þy
samþyckium uær oc stadfestum þat medur þessu varu brefue. alla þa
articulos sem þar standa i. oc sierhueria. um sik sva at einghinn kirki-
unnar umbodzmadr skal þar megða. nockura kierü edr kallz uppaa gief-
ua hedan af. utan þad skal sua standa um ofs. oc uara epterkomendr.
hedan af. sem þat er gort. i sierhuerium synum greinum. sua ad uær
fyrirbiodum huerium manne. huart sem er. lærdur eda leikür hedan af.
þar

---

de quibus ibidem scriptum est, ut rata habeantur, nihilominus volumus, & omni-
bus ac singulis ea, quæ templi sunt, retractare prohibemus. In quorum testimoni-
um nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Eyra in Skutulsfiordo, in
octava Laurentii, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo tertio.

(b) *Id est:* Nos Thoravinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viis bonis has
litteras visuris vel auditoris salutem Dei & nostram mittimus. Quia nos litteras pa-
rentes Domini Snorræ, tunc temporis officialis sanctæ Ecclesiæ Skalholtensis, his
nostris appensas (*) vidimus & perpeximus, cumque illæ rationabiles & in omnibus
suis articulis sapienter constitutæ videantur, hinc illas his nostris literis, & omnes
inibi ac singulos articulos confirmamus, ita ut nemini ecclesiæ procuratorum requiri-
tionem vel actionem contra illas instituere liceat, sed firmum per nos, nostrosque
successores exhinc, quodcunque inibi in singulis articulis constitutum est, manebit;
Prohibemus igitur omnibus, sive clericus sit, sive laicus, ut postulationem vel actio-
nem

(*) Vid. supra pag. 114.

þar kallz edr kærur uppaa giefa. utan huerR sem þat gerer. uile þiliku tilfæra. sem heilagrar kirkiu logh bioda þeim aa hendr sem onæda edr aaganga heilagrar kirkiu eighner. stadfestum ver oc eigi fidur. oc styrkiu medr þessu. uaru briefue þann maaldagha. uatzfiardar kirkiu sem her bindz med. oc biöduin skyllduglegha ad obrigidiliga halldiz sua lenghi sem uier eighum medur ad gorra. oc allir vorir epterkomendr vtann so mikid. sem hündradum gefz samann. þa aukiz kirkiunnar eign sua framt sem þat. legz eighi henne edur bönur til atbötur. edur þat. sem henne. edur hennar þyngum innann sik edur utann tilheyrer. Oc til fannenda her um. settum uær. uart insighli fyrir þetta briet: skrifuat. i uatzfirdi duodecimo kalendas septembris anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

Litr. C.

(c) Þessa reka aa kirkia i vatzfirdi at haalfu vid heimaland; Settungh i ollum reka i Rekavik. aa bak latrum. allann Reka áá teigh. under hueftu: or hálfum hual i fliote fimmta lut meira enn helmingh: Tua lute ofkerda i Kagadar vik. áa griötleite oc i sanduik. en grasnautnargiedi oll. i kiarRansvik. oc hloduuik sex vættir af hueriu hundradi uætta. j. hælaruik

---

nem in his instituant, nisi quicumque id fecerit, tantum luere malit, quantum Leges Ecclesiasticæ violatoribus & aggressoribus bonorum sanctæ ecclesiæ minantur. Nec eo secius diploma daticum ecclesiæ Vatnsfiordensis his nostris literis (***) appentum stabilimus & confirmamus, quod ut stricte, quam diu nostræ omniumque nostrorum successorum inspectioni subest, observetur, severe mandamus, nisi accessio fiat hundredæ æqualis, illa bonis ecclesiæ addatur, excepto tamen si ista in templi, villæ, vel aliorum ad illud ejusve cinelia interius vel exterius pertinentium reparationem erogetur. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in Vatnsfiordo, duodecimo kalendas Septembris, anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

(c) *Id est:* Hæc jura maris ejectamentorum ad templum Vatnsfiordense pertinent: Dimidium ejectamentorum in ipso prædii fundo; Pars sexta ejectamentorum in Rekavika intra Latras; Omnia ejectamenta in tractu apud Hveftam; In Flioto pars dimidia, prætereaque pars quinta, semissis balænarum; Duæ trientes integræ in Kagadarvika, Griotleito & Sandvika, sed omnes de gramine & fœno in Kiaransvika usus fructus;
In

(**) Vid. mox infra.

hælaruik allann hualreka. oc oll giedi onnur. Súlnaftapa j hofn. fimt-
ung oc settung i hualreka i bardsuik hinum ejstra meghin. fiordungh i
hualreka medur aagoda. enn attungur fyrer nördann i Sæbolsreka. i
Reykiarfirdi fiordungr i hualreka. i fighluuik tolfunghi minna. enn þrid-
iunghur i hualreka. enn þridiung i uidreka. kirkian i vatzfirdi aa fiora-
tighi vetta. i huerium hual er kemur aa almenningar. enn eyn ef minna
kemur. i bolungharuik tolfünghür hualreka. medur aagoda. þagath fkal
huerr madur bufæztur. ok fa er af landi hefuer ala lamb. ok abyrgiazt
edur giefa ella i mille ifafiardabots. og kleifua. i feyðifs fyrði. þangat
fkal gefua aa ór ædey. huert uaar attfedming torfs. fkal giefa huert
fumar gilldan. or Unadzdal ok fá eyke til ad færa til fiöfuar. þa er focurr.
fkogarr hogg a tiarnanefe fua fem uill. fskogar hogg i ifafiardarbotne.
fua fem uill. oc giellðfiarhagar þar ollo fe. fiorunytiar allar fra geruidals
aa oc til megen áar i ifafiardarbotne. faadiord i Reykianefe fem uill. oc
þaranytiar. torffkurdur i haalshüfaland fem uill. þriär uættar fitka fkarpa-
ra. huer miffere i fkalauik. sex Ríta hofn. i. Rutey til brundtidar: fker
ad

In Hloduvika sex octogepondia de quolibet octogepondiorum centenario; In Hælar-
vika omnes balæne ejetitæ & omnia alia emolumenta; In Sulnaftapo in Höfna;
qvincunx & sextans balænarum ejetitiarum; Quadrans balænarum ad latus Bards-
vikæ orientale ejetitiarum, una cum reliquis emolumentis, sed pars tantum octava
ad latus septentrionale; Quadrans balænarum ad litora Sæbolensia in Reykiarfiorde
ejetitiarum; In Sigluvika demta uncia, triens balænarum ejetitiarum, sed ligno-
rum integra triens. Templum Vatnsfiordense quadraginta octogepondia cujusvis
balæne in oras communes ejetæ possidet, quæ si tanta non sit, unicum saltem octo-
gepöndium possidet; In Bolungaryvika unciam balænarum ejetitiarum, cum cæteris
emolumentis; In ejus (templi Vatnsfiordensis) gratiam quilibet paterfamilias, &
qui fundum quendam incolit, inter intimam sinus Ifafiordi partem & Kleifas in
Seidisfiordo agnum alere, damnumque, si quod acciderit, præstare, vel etiam (agnum
saginatam) expendere tenetur. De Ædeya quovis vere ovis illi expendenda est.
Octo orgyæ (cubicæ) turfæ fossilis de Unadsdalo quavis æstate illi perfolvantur,
simulque jumenta, quibus ad litus devehantur, subministrantur, quandocumque re-
qvifitæ fuerint. Jus ligna cædendi in Tiarnarnefo quantum libuerit; Jus ligna ad
intimam sinus Ifafiördi partem, quantum libuerit, cædendi, & jus omnis generis pe-
cora non lactaria ibidem pascendi; Omnia emolumenta littoris inde ab amne Geira-
dalfæ, usque ad amnem primarium in intimam sinus Ifafiördi partem delabentem;
Fundi ad sementem faciendum in Keykianefo, quantum libuerit, simul cum alga in
ufus vertenda; Jus turfam effodiendi in fundo Halshufiensis, quantum libuerit; Tria
octogepondia piscium arefactorum quotannis de Skalavika; Jus sex arietes in Ruteya
ufque

ad ollum nytium. reki under eyarhömrum. heimel selueidi i skerfundi. kolgjerd i iokuls kieldü sköghi. skogarhögg i skeidarmüla sem uill: stod. Röllahagi i berfadal laxueidur hit þridia huert sumar i laughardals äa.

Litr. D.

(d) Ollum góðum maunnum þeim sem þetta bref síá edr heyra sendir Snorri prestfr Þórleifs-son Officialis i Skálholtti qvediu guds ok sína. Saker þefs at Einar Eireks-son kærði fyrir mer at þeir fedgar i Ögri Þórdr ok Sigurdr. hefði ei. viliat ala lamb. kirkiunni i Vazfirði. á sínum búgærdum. Enn so læter máldaghi kirkiunnar i Vazfirði. *at huerr búfastv maðr ok sá er af landi hefuer millum Isafiardarár. ok Kleifua i Seyðisfirði. skal ala lamb Vazfiardarkirkiu eda gefua ella.* Þú segher ek med fullum órfkurdi. alla þá menn. sem búá. millum fyrriagdra takmarka í kylliduga at ala lamb nefndri kirkiu i Vazfirði edr gefua ella. ok so þá alla sem nockut hafua af landi. jamuel þá fedga Þórd kall. ok Sigurd af Öghri. ok odrum sínum útiördum þeim sem þeir hafua búnat á sem adra menn i greindum takmorkum. Ok til sanninda setta ek officialatus innsiighli fyrir

---

nsque ad tempus admissionis, pascendi, (simulque) omnes de scopulis usus; Ejectamenta maris ad rupes insulae; Jus phocas iusto titulo in freto Skersfund capiendi; Jus carbones in sylva Jokulskelldensi adurendi; Jus ligna in Skeidarmulo, quantum libuerit, caedendi; Pascua evariae in Berfadalo; Jus salmones tertio quovis anno in ane Laugardalsa capiendi.

(d) *Id est:* Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris, Snorrius sacerdos filius Thorleifi, Officialis Skalholtensis, suam & Dei salutem mittit. Cum Einar filius Erii coram me conquestus sit, quod pater & filius (incola) in Ögur, Thordus & Sigurdus in eorum villis templo Vatnsfiordensi agnum alere recusaverint, rationarium autem templi Vatnsfiordensis ita habeat; *In templi Vatnsfiordensis gratiam quilibet paterfamilias, & qui fundum quendam incolit, inter intimam suam Isafiordi partem & Kleifas in Seidisfiordo, agnum alere, vel etiam expendere, tenetur,* hinc plena sententia edico, omnes intra praedictos terminos villicantes, ut & omnes fundi quoddam inhabitantes, tunc patrem simul ac filium Thordum illum senem & Sigurdum, de Ögur & aliis illorum villis minoris nominis, in quibus villicationem habent, quam alios intra dictos limites habitantes, in templi nominati Vatnsfiordensis gratiam agnum alere, vel etiam expendere debere. In quorum testimonium sigillum officialatus

fyrir þetta bref er gert var í Reykiahóliti, pridie kalendas septembris Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

CAP. VIII.

De Oddgeiro Thorsteini.

§. I.

Oddgeirus Thorsteini, natione, ut videtur, Norvegus (a), Skalholtensem cathedram anno 1366 calcare cœpit; Eodemque anno Ivarus Holm litteras a Pontifice Romano adferens, quibus ipsi ad colligendum Denarium Petri potestas concedebatur, Islandiam intravit. Hunc in officii administratione non incuriosum aut frigidum fuisse, paucula quæ exstant ejus acta satis probant. Nam anno 1368, Quartam occidentalem visitavit, eodemque anno festo Botolphi testimonium edi fecit a Snorrio Klinger, Flosio Jonæ, & Thorlako Narfi, sacerdotibus, de hospitio Episcopi ad templa minora diœceseos Skalholtensis, tempore Episcoporum Jonæ Halthori, Jonæ Sigurdi, & Gyrderi. Anno 1370. 4 Id. Junii templum Hvalsensense inauguravit, quod in Quarta australi situm est, eodemque, Quartam occidentalem iterum permeavit. Anno 1371. templum Lœkensense in Provincia Fliotshlid constituit. Anno 1375. quo tractum occidentalem visitavit, constitutionem fecit de decimis de prædiis, in quibus facella exstructa sunt, expendendis (b), & Olao Thorlaci filio, pensionem ex Præbenda Hytdalensi, pauperi cuidam solvendam, adjudicavit, codicillosque de templi Krisevikensis possessionibus & redditibus confici curavit. Anno 1376 literas consecrationis templi Vallanensensis subsignavit, legavit etiam templo Kalfafellensi unam vaccam & sex

---

officialatus his literis apposui, scriptis Reykiahóliti, pridie Kalendas Septembris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

- (a) Idem ille, ut videtur, Canonicus Bergensis, qui loco Capituli Bergensis synodo nationali Nidrosiensi 1351 interfuit. Vid. supra Per. 3, Sect. 1, cap. 9, Litr. O, pag. 536.
- (b) Vid. infra ad finem Capitis Litr. A.

& sex agnas. Anno 1376, cum Nicolaus Thorsteini filius Presbyter ipso Divi Petri festo in templo Holtensi a sicariis occisus fuisset, Oddgeirus illico advolans, templum denuo purgavit, simulque de peculio quodam templi Vatnsfiordensis, litteras decretales edidit (a). Anno 1378 tractum occidentalem denuo visitans, templum Eyrense, in tractu Arnarfiord 19 Cal. Septembr. consecravit, & rationarium templi Hagensis conscripsit (b); anno 1379 templum Eingeyense, 4 Id. Maji, & mox postredie Laugarnesense consecravit.

§. 2.

Cum itaque occidentalem Quartam quinqvies visitaverit, documento est, eum reliquas etiam invisisse (c). Interim tamen non semper intra diocesin hæsit; Nam anno 1371 in Norvegiam, per integrum biennium abfuturus, prima vice transit; iterumque anno 1379. Sed anno 1381 in festo Assumptionis B. Virginis, seu 18 Cal. Septembr. in Islandiam, ut videtur, reversurus, a navis operculo seu foris ad imam usque carinam præceps datus, cervicem fregit. In templo Salvatoris quod Bergis est, cum annis 15. Skalholtensium Præsul fuisset, sepultus.

§. 3.

Ab ipsius discessu ad successoris adventum negotia diocesanos Paulus Presbyter administravit; quo tempore memorabile quidquam accidisse aut gestum fuisse non legitur, præter inquietudines, quas Vigfusius quidam Floffi filius fuscitasse fertur, & testamentum Einari filii Erici, qui templis munificum se præbuit (d).

Q₂

Litr.

(a) Vid. ibid. Litr. B. C.

(b) Vid. ibid. Litr. E.

(c) Exstat in Codice pergameno Bibliothecæ Magnanæ No. 175. Quarto fragmentum Statuti, cui nullus certus annus adscriptus est, a nobis ad finem hujus Capitis Lit. D. subnectendum, quod, præter cætera, vigilantiam nostri loquitur.

(d) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. F.

Litr. A.

(a) **O**llum góðum mönnum sem þetta bref síá edr heyra heilsum ver Ottgeir med guds náð Biskup i Skálholkti med guds qvediu ok vorri. af því Ormur bónde Snorraðon kærde fyrer ofs sem ver vorum í vorre visitacione næst at Skarde. at um nockr ár hefði ei lokizt tíund af Svíney til Skards kirkiu ok hefer feingit offur presturinn ok ei bóndinn fyrer prestfæde. Svo ok ei sídr at bændr þar í fókinnne vilia ei med skylldu taka rúmhelga daga saung til bænhúsa, epter því sem vort skipunar bref svo þar sem annarstadar um allt biskups dæmit stendr. ok iasfvel þar sem bænhús eru nidrfallin, vilia þeir sem ábúa hvörke lúka presti offur ne fyrer kostnad. því giörum ver þá skipun á um fyrlagdar greiner at tíund lúkizt af Svíney til Skards kirkiu árliga hedan af svo sem hennar máldage vottar ok se á þeim löglig heimta er á iördu byr hverr sem land á. en slíka skipan görum ver á, um allar iarder adrar þær sem í Skards þingum ero, æfinliga. at þángat lúkizt aull kirkiu tíund svo sem kirkiunnar máldage vottar þeim iördum undanteknum sem annat tveggia ero klauftra edr kirkna eignar, þar giörum ver öngva sierliga skipan á at finne. Under samre grein skipum ver at bændur take med skylldu rúmhelga

---

(a) *Id est*: Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris, nos Ottgeirus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, salutem Dei & nostram mittimus. Cum Ormus Colonus filius Snorrii coram nobis, in visitatione nostra Skardi pridem versantibus, conquestus sit, decimas de Svineya per aliquot retro annos templo Skardensi solutas non fuisse; & quamvis sacerdos munus oblationis acceperit, Colonus tamen pensionem pro sacerdote alendo non recepisse; Nec minus patresfamilias parochiales sacra in sacellis diebus profectis ex (*) statuto nostro, tam hic quam alibi per totam diocesim observando, celebranda acceptare nolle; Quid? quod, incolae praediorum, ubi sacella diruta sunt, nec sacerdoti oblationem dare, nec impensas rependere velle. Hinc constitutionem de praedictis articulis sancimus, ut decimae de Svineya, templo Skardensi, prout ejus liber daticus fert, quotannis exhinc solvantur, quarum iuste postulare incolae fundi licet quisquis demum fundi possessor fuerit. Sed de omnibus aliis praediis intra parochiam Skardensem sitis, talem constitutionem in perpetuum observandam edimus, ut templo integras decimae illi cessurae ex praescripto libri datici ejusdem templi solvantur, exceptis tamen praediis, quae vel a caenobiis vel templis possidentur, de quibus nullam specialem decisionem hac vice statuimus. Similiter & praecipimus, ut patresfamilias diebus pro

(*) *Hinc patet Statutum infra sub Litr. D. adferendum, anno 1375 recentius non esse.*

rómhelga daga saung þar sem prestur má ei löghelga daga sýngia at bænhúsum svo sem er í úteyrum er ei má iafnan framkoma er menn villdu eðr þar sem prestur hefur fleire kirkiur til saungs enn eina. en þar sem eigi er bænhúsum uppehalldit. segium ver þá skylduga er á búa iördunum lúka sóknarpreste fullt offur svo framt sem hann seger á heimiles kirkiunne iafnmargar messur sem bænhúse til heyra. appá þess kostnad at lýsingu oc ordrum lutum sem á bænhús jördu býr. ok þó at þeir vili ei sem skyldunne eiga at svara þessar messur at sækia ok kostnad fyrer hafa. þá er prestur býdr sig til at segia. segium ver prestinum iafnfullt offur sem han hefði sagt ádrgreindar mestur. ok heimiliskirkiu bónda fullan kostnad fyrer prests fæde svo mikit sem því svarar ok vane er til góðra manna í millum. En þeir sem iarder eiga þar sem bænhús ero nidrfállin se til skyldader af kirkiunnar umbods mönnum aptur at giöra innan ánesfnds tíma. finnez ok nockurer þeir er ei vilia þessar vorar skipaner giöra. bióðum ver skylduliga prófoftum vorum at þeir fare fram í móte þeim med maklegre stríðu epter heilagrar kirkiu lögum. En sáker þess at þat er ei heyrilegt at þar skere nockur sem hann sár ecki til. vilium ver at prestarner sege at heimilis kirkiunne átta messur fyrer hvert bænhús þar sem nidr er fallit ok fæe siálfer vax til þó at þeir

Q 3

vili

professis sacra in sacellis celebranda acceptare jure teneantur, ubi sacerdotes diebus festis illa celebrare nequeunt, exempli causa in insulis procul diffitis, quo non semper pro lubitu iter fieri potest, vel ubi sacerdos in pluribus templis sacris operari debet. Ubicunqve vero sacella integra non conservantur, incolae praediorum curioni plenam oblationem solvendam debere edicimus, si modo ille in templo suo domestico, tot missas, quot in sacello dici debuerant, incolae praedii, in quo sacellum situm est, tam quoad candelas, quam reliqua, sumtibus, dixerit, quamvis & illi qui expensas ministrare tenentur, nec missae interesse, nec sumtus suppeditare, voluerint; si modo sacerdos missam se dicturum profiteatur, aequale sacerdoti jus ad oblationem requirendam & Colono, fundum templi incolenti, redemptionem victus sacerdotis pro rata & consuetudine inter bonos recepta integram addicimus, ac si sacerdos dictas missas dixisset. Villarum autem, in quibus sacella diruta sunt, possessores, ad illa intra centum tempus reaedificanda a procuratoribus ecclesiae adiguntur. Quod si qui haec nostra statuta negligere praesumpserint, Praepositos nostros, ut merito rigore secundum sanctae ecclesiae leges iis obviam erant, stricte jubemus. Cum vero absolum sit, ut quis metat ubi non seminavit, volumus, ut sacerdotes in templo domestico octo missis pro quocunqve sacello diruto dicant, & quamvis incola praedii in quo sacellum situm erat, nec missam frequentare, nec sumtus ministrare velit, ipsi

vili ei sem á bænhus iördu þúa tilfækia edr finn kost tilleggia, ok odlezt prestarnir svo fullt offur epter því sem bænhus skyldinne svarar. Ok til fanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref skrifat at Skarde septem idus Augusti anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto.

Litr. B.

(b) Þeim góðum mönnum sem þetta bref seá edr heyra sender bróder Jón med gudz miskunn ábóti í Videy qvediu guds ok sína. Sak-
er þess at minn virdulighr herra, herra Othgeirr med guds náð biskup í Skálholtti skipadi mer umbod yfuir ollum heilagrår kirkiu málesnum þeim sem ei eru serligha próföstum skiput í Vestfirðingafírdungi med-
an ek færi í hans erendum til Vestfirda framm ok apr. en Einarr bóndi Eireksfon kierði fyrer mer at honum þickir kirkian í Vatzfirde uanhalld-
in af hvalskiprum þeim sem gior hafa verit á huolum þeim er komit hafua á almenningar nú í vár ok fyrri, medr þí at bændr þeir sem fyrstir koma til huals taka fyrst sinn lut af óskipru suo mikinn ok þar af hualnum sem þeim líkar, en setia kirkiuna í fídarzsta skipi þuert í móti þí sem logh váttu ok medr þí at suo er látandi kirkiu máldaghi í Vatzfirdi at
hún

---

ipfi (sacerdotes) ceram suppeditanto, & integram oblationem pro rata sacelli accipi-
unto. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his litteris appendimus, scrip-
tis Skardi septimo idus Augusti, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo
quinto.

(b) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel auditoris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Vi-
deyensis salutem Dei & suam mittit. Cum Venerabilis meus Dominus, Dominus
Othgeirus, Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnes sanctæ ecclesiæ causas, quæ
Præpositis per provinciam Vestfirðenssem non sunt specialiter commissæ, mihi, dum
ejus vice distans provinciam eundo & retroeundo peragrarem, decidendas demanda-
verit, sed Einar Bondo filius Erici coram me conquestus fuerit, templum Vatnsfir-
dense, sua ex sententia, divisione balnearum in litora universitatis hoc vere & antea
ejectarum, defraudatum fuisse, cum coloni, qui balnearum primi deprehendunt, tan-
tum sibi de balnea nondum divisa, & de quacunqve ejus parte, quantum, & unde illis
placet, sumant, templo autem partem ultimam contra præscriptum legis relinquunt.
Cum autem diploma daticum templi Vatnsfirðensis testetur, ad illud pertinere quadra-
ginta

hún á fióratighi vetta í huerium hual þeim sem kemr á almenníngar. er ein samt ef minna er. þá seghir ek í míns herra biskupsins umbode með lagha vrfkurdí. at kirkian í Vatzfirði á fyrst af ollum ófkiptum hual þeim sem á almenníngar komit hefuir edr koma kann hedan af fióratighi vetta í sinn lut ófkerdan. ok eingi má retligha nockurn part fyrri ser eigna edr undanskióta rettu jafnadar skipti en vitath er at kirkian hefuir adr sinn lut fullan. vtan huerr sem öðru uiff gerer vili svara slíku sem heilagrar kirkiu logh seghia þeim á hendr er kirknanna gódzs grípa edr aflogligha vndir sik dragha. Ok til sannenda setta ek mitt inzfigli fyrer þetta bref skrifuat í Vatzfirði in profesto sancti Basili anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Litr. C.

(c) **A**llum góðum maunnum þeim sem þetta bref seá edr hæyra heilf-
um wer Othgeirr með guds náð biskup í Skálholtte með guds
qvæðiu ok varre, Af þí at wer höfum glöggligha skyniat ok yfuerfeed
máldagha kirkiunnar í Vatzfirde infighladan með herra Thorarins Skál-
holtz biskups gódrar minninghar várs forverara inzfihle. sua vártanda at
kirkia

---

ginta octogepondia (120 libras) de quacunqve balæna qvam in litora universitatis ejici contigerit, sed unum tamen (*ad minimum*) si minor fuerit; Ego igitur, Domini mei Episcopi vice, sententia judiciali edico, templum Vatnsfiordense primum de balæna in litora communitatis ejecta, vel abhinc ejicienda, & nondum divisa, partem suam integram, octogepondia quadraginta, habere debere, nec ulli partem quandam sibi appropriare, vel justæ divisioni subducere jure licitum esse, prius quam compertum fuerit, templum integram suam sortem accepisse, nisi quicunqve secus fecerit, tantum luere malit, quantum Leges sanctæ ecclesiæ raptoribus & defraudatoribus bonorum ecclesiarum minantur. In quorum testimonium ego meum sigillum his literis appendi, scriptis Vatnsfiordi, in profesto Sancti Basili, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

(c) *Id est*: Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris, nos Othgeirus Dei gratia Episcopus Skálholtensis salutem Dei & nostram mittimus. Cum diploma daticum (*) templi Vatnsfiordensis, sigillo Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skálholtensis prædecessoris nostri obfignatum accurate perspexerimus & observaverimus, quod templum.

(*) *Vide supra pag. 118*

kirkia í Vatzfirde á fióratíge vetta af öllum huðlum þeim sem koma á almenningar enn ein ef minna kemr. ok saker þess at ofs sýnizt ei annat rett ne skynsamlight enn kirkian í Vatzfirde eighi fyrst sín part vskerðan at hafua at öllu öðru úskiptu meðr þí at ei má vita fyrer víst huart meira er enn hennar lutr er afreiddr. Þí stadfestum wer ok styrkium með þessu váru bresfui þat sama herra Jóns ábótabref sem hann hefuer í váru serlighu umbode wtgefuit ok her er þessu váru bresfui með bunndit. bióðannde skylldulegha at þat se vbrigdiligha halldit ok ein-kannliga sakir þess at eptir gamalla manna sluttninghe hefuer sua at fornu skipt verit. Ok til sannenda her um settum wer várt infighle fyrer þetta bref skrifuat í Vatzfirde tertiio idus Julii anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Litr. D.

(d) Vær Oddgeir &c. af því at vín hefer ecki &c. því er þath vor skip-an með góðra manna ráði, ath hver sóknarprest, fa sem hefer tvær sóknarkirkjur at hallda sýngi sinn sunnudag ath hverri, ok lög-helga daga, þá sem ber sunnudaga í millum, sýngi til útkirkna þeirra sem liggja í hvörum tveggjum þíngunum at iafnadi eptir tiltödu, utan stærstu

---

templum Vatnsfiordense quadraginta octogepodia omnium balenarum quas in littora communia ejici contigerit, si vero minor ejesta fuerit, unum octogepodium possidere, testatur, cumque nobis aliud justum & rationale non videatur, quam ut templum Vatnsfiordense suam partem integram de tota balæna nondum divisa sortitur, cum nec certo constare possit num balæna major sit, prius quam demta templi parte, quare his nostris literis eisdem Domini Jonæ Abbatis literas (**), quas speciali nostro mandato conscripsit, & his nostris literis appensæ sunt, approbamus & confirmamus, striete jubentes, ut illæ inviolabiliter observentur, præprimis cum ex virorum atate provektorum traditione divisio ita olim obtinuerit. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Vatnsfiordi tertio idus Julii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

(d) *Id est.* Nos Oddgeirus &c. Cum vini copia non &c. Hinc e bonorum virorum consilio præcipimus, ut quicumque curio cui duo templa parochialia curæ sunt, alternis diebus solis sacra in iis celebret, sed in templis minoribus, in utraque parochia

(**) *Vid. supra pag. 126.*

Starstu hátíðer þær sem í sextán daga halldi eru. þá skulu þeir sýngja at sóknar kirkju, enn þeir sem eina sóknarkirkju hafa. sýngja hvern sunnudag at sóknarkirkjunne. en messodaga adra ok hátíðer sem fyrr greinir.

.Litr. E.

(e) Þá er lidit var frá hingatburd vors Herra Jesu Christí 1358 ár Petursmessu ad vincula þá er virduligr Herra Oddgeir med gudznád Biskup í Skálholtti vísiteradi um Vestfiordu ok var á Haga á Bardaströnd reisknadið sva fallinn kyrkiunnar máldagi í Haga Inprimis hún á Haga hinn minna. Múlaland allt. hálf Holt. ok slíkt í rekum ok skógum sem hún hefr at fornu. haft. Skógr í Vatnsdal í ámótum &c. Kirkjan í Haga á Bardaströnd á Sandeyar allar med hólmmum ok útfkerium sem til hafa legid at fornu ok nýju ok svo heita: Heimey Háey. Rif. Skarfey. Þóriseyar Kidhólmar tveir. Flatafker er liggr í Drápsfkerium sudr ok út frá Kidhólmmum Duratindr. Raudsdalshólmar tveir. Ædarsker þridiungur. Item eigr kyrkjan í Haga á Bardaströnd allan skóg í Laugarhvammum í Mórudal frá Ölldugile ok fram at Hagagardi uppá fiáll oc ofan at

chis fitis, justo ordine pro rata diebus festis cum die solis non coincidentibus, sacris operetur, exceptis tamen festis maximè observantiæ, quæ sanctitate sedecim festorum celebranda sunt, tum sacra in templo parochiali peraguntur. Qui vero unico templo parochiali præsent, in illo quovis die solis, aliis vero diebus feriatis & festis ex prædicto, sacra celebrant.

(e) *Id est:* Annis a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1358 translapsis, festo Petri ad vincula, cum Venerabilis Dominus Oddgeir, Dei gratia Episcopus Skalholtensis quartam occidentalem vísitaret, tale erat templi Hagensis in Bardaströnda rationarium: Inprimis illud Hagium minorem possidet, totum fundum Mulesem, Holtum dimidium, & tantum ejectamentorum maris & sylvarum, quantum olim habuit. Sykam (scilicet) in Vatnsdalo ad confluvia &c. Templum Hagensè in Bardaströnda omnes insulas Sandeyas cum minoribus insulis & scopulis maritimis, qui illis & nunc & olim subiacebant, possidet, en illorum nomina: Heimey, Háey, Rif, Skarfey, insulæ Thoriseyar, binæ insulæ Kidholmi, Flatafker inter Drapsfkeros a libano Kidholmorum situs, Duratindus, duæ insulæ Raudsdalsholmi, triens Ædarskeri. Templum prætera Hagensè in Bardaströnda totam sylvam Laugarhvammum in Mórudalo, inde ab Ölldugilo usque ad Hagagardum, jugum montis & amnem inter; sylvam

at á. Skóg í Arnarbylesdalrúngu Múlamegin frá Algile ok fram í Geitarmúla sem skógr vex uppá fiáll ok ofan at á. Skógarpart í Trostransfirði í Otrárdals kirkiufokn í Surtdal.

Litr. F.

(f) **I**n nomine Domini Amen. Gerum ver Skeggi Elldjárnsson, Helghi Einarsson Prestar. Þórvaldr Snartarson, Þórvardr Gudmundarson, leikmenn kunnikt. ath sub anno gratie MCCCLXXXII í Vatzfirde fínta dagin næsta eþter þháskaviku sáam ver testamentum Einars bónda Eiriksónar góðrar minningar med hanns secreto insigle ok síðan íferlafum sua uattanda ord efter ord sem her seger.

Ek Einarr Eiriksón gerir sua fellt testamentum sem her seger. kíofandi líkam mínum legstáð at kirkiu heilaghs Olafs í Vatzfirde. gefande þar til jorð á Hálshúsum, ok í Wágum, Miþhúsum, ok eyri hálfua í Mióuafirði. ok þuúlik hvalgiedi sem prófuaz at ek ok fader minn hafua átt í flíóte. ok her til kalek gyldan er vegr tuær merkur, skal sá madr sem kirkiunnar góz helldr láta gefua her fyrer árliga á minn ártíardagh. fátekum mönnum hundrat í koste ok láta segia sálumessu fyrir minni sál.

---

sylvam in Arnarbylesdalstunga, inde ab Algilo, usque ad Geitarmulium, supremam montis sylvam inter & amnem; partem sylvæ in Trostransfiordo intra parociam Otrardalensem in Surtdalo, possidet.

(f) *Id est:* In nomine Domini Amen. Nos Skeggius filius Elldjarnis, Helgius filius Einaris, sacerdos; Thorvalldus filius Snorti, Thorvardus filius Gudmundi, laici; notum facimus, nos sub anno gratie millesimo trecentesimo octogesimo secundo, Vatnsfiordi; die Jovis proximo post hebdomadam Paschatos, Einari Bondonis filii Erixi, bonæ memoriæ, testamentum cum ejus sigillo vidisse & perlegisse, ita verbotenus sonans, ac sequitur.

Ego Einarus filius Erixi tale testamentum scribo, ac sequitur: Corpori meo conditorium ad templum Sancti Olai in Vatnsfiordo eligo, cui fundos Halshus, Vagos, Midhus, & dimidium Eyræ in Miósaþiördo, ut & tanta de balænis emolumenta, quanta patrem meum in Flíoto possedisse probari poterit, calicem insuper deauratum duas marcas pendentem, dono. Qui templi bona procurat, quotannis in mea anniversaria inopibus victum hundredæ æquivalentem erogabit, & pro anima mea inferas

51. Kirkiu Heilags Laurencii á Grund gefr ek, fimm hundraht. Hrafnagils kirkiu tvö hundrat. Til Múnkaþverár tvö hundrut. Til Hóla-
 stadar fimm hundrut. Til Reynisnes stadar hundrat. Til Þingeyra tvö
 hundrut. Til Kirkiubeiar klauftrs þriú hundrut. Til Helgafellz hund-
 rat. Til Gufudals kirkiu hundrat. Til Stadar kirkiu í Steingrímsfirði
 hundrat. Til Skálholtz kirkiu tíu hundrut. Arnefs kirkiu tvö hund-
 rut. Adalvíkr kirkiu settúng í hvalreka í Hofn. Til Grunnavíkr
 kirkiu fiórdúng hvalreka í Hlöðuvík. Kirkiunne at Sniófióllum þriú
 hundrut. Kirkiubóls kirkiu í Lángadal hundrat. Kirkiu í Augre hund-
 rat. Kirkiu á Eyre í Skutilsfirði hundrat. Kirkiu á Hóle hundrat. Kir-
 kiu á Stad í Sógandafirði hundrat. Kirkiu í Holte í Önundarfirði tólft-
 úng í reka í Sigluvík. lánd á Draungum ok tvá hlute í reka skal taka
 Biörn son minn til eignar, ok skal hann feda þar fyrir einn ölmöfu mann
 mer skyldan esinnliga ok á þui góze odru sem ek hefer honum gefit.
 Presti þeim er mik lýngr til molldar gefr ek tvö hundrut. Prestum til
 salumellna tíu hundrut. Skal sira Eindridi Kópe taka þar af tvö hund-
 rat. Fátækum mönnum fimm hundrut í koste, ok se gefit í sió náttum
 frá andláti mínu. Fátækum frendum gefr ek tuttugu hundrut. Skal

R 2

Valgerdr

inferias dici curabit. Templo Sancti Laurentii in Grunda quinque hundredas lego;
 templo Hrafnagilensi duas hundredas; (monasterio in) Munkathvera duas hundredas;
 cathedræ Holensi quinque hundredas, (monasterio) in Reynisnes hundredam; (mona-
 sterio) Thingeyrensi duas hundredas; monasterio Kirkiubænsi tres hundredas; (mo-
 nasterio) Helgafellensi hundredam; templo Gufudalensi hundredam; templo Stadeni
 in Steingrímsfiordo hundredam; templo Skálholtensi decem hundredas; templo Arne-
 lensi duas hundredas; templo Adalvíkensi sextantem balænarum in Höfnajr ejectionum
 rum; templo Grunnavíkensi quartam balænarum in Hlöðuvík ejectionum partem;
 templo Sniófiólumensi tres hundredas; templo Kirkiubolensi in Lángadale hundredam;
 templo Ögrenti hundredam; templo Eyrensi in Seidisfiordo hundredam; templo Ey-
 rensi in Skutulsfiordo hundredam; templo Holensi hundredam; templo Stadeni in
 Sógandafördo hundredam; templo Holtenensi in Önundarfördo unciam ejectionum
 rum in Sigluvíka, fundum Drangensem, sed ejectionum bessem filius meus Biörn
 possidebit, eumque & alia bona, quæ illi dedi, ad sustentationem egeni unius co-
 gnatione me tangentis in perpetuum adhibebit. Sacerdoti, qui mihi iusta persolverit,
 duas hundredas lego; sacerdotibus ad inferias dicendum decem hundredas, quarum
 duæ Domino Eindridio Kopio cedent; Pauperibus quinque hundredas edulium, quæ
 intra septiduum a meo obitu erogantur. Cognatis meis egenis viginti hundredas
 lego, quarum quinque Valgerdæ filie Nicolai, sorori ejus Cecilie tres, Ingigerdæ
 duæ

Valgerdr Nicholasdóttir eiga þar af fimmm hundrut. Cecillia systir hennar þriú hundrut. Ingigerdr tvö hundrut. of Brigith móðir þeirra erbir mik eige ella take þeir er meirr þurba af mínum frendum. Ok til sannynnda her um settum ver fyrr sagder mennt vör insigle firer þetta utskriptum er gior var sunnudaginn næsta post festum Sancti Ambrosii Confessoris í fogdam stad ok are.

CAP. IX.

De Michaele.

§. I.

Michaël, natione Danus, qui Romæ Pænitentiarum egerat, ibidem Episcopus Skalholtensium ordinatus, anno 1383, in Islandiam venit (a). Sed ipso in continentem una cum decem aliis scapha delato, navis cum reliquis & universo pondere in altum rejecta, inter Færejas & Hetlandiam periisse creditur, ut ex reliquiis seu rejectamentis ad utriusque provinciæ littora compulsis, colligi potuit. Eadem etiam tempestas quatuor alia navigia in Gronlandiam propulit, quorum uno Bionus Hierosolymipeta vehebatur, unde post biennium tandem reversa sunt.

§. 2.

Anno 1384 Michaël omnia mutare & miscere cepit, multosque melioris notæ Clericos ab officio removit, & anno sequenti in ordinaria
per

---

duz hundredæ, nisi Brigitha ejus mater in hæreditatem meam successerit, tum illis meorum consanguineorum cedunto, qui magis indigebunt. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic Transcripto apposuimus, facto Dominica proxima post festum Sancti Ambrosii Confessoris, dicto loco & anno.

(a) *Annal. Breviares.* adventum ejus anno 1383, ut & *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4 pag. 51. & *PONTOPPIDAN.* in *Annal. Eccles. Dipl.* Tom. 2. pag. 228. adscribunt, *Flateyenses* vero eum in annum 1385 rejiciunt.

per Quadrantem orientalem visitatione, Thorgerdam Antistitam Kirkiubajensem honore privavit, substituta in ejus locum Haldora Runolfi filia, quæ & mox eandem pœnam subire coacta est. Hinc anno 1388 in Comitibus Generalibus, multæ gravesque de eo querelæ, multaque indigna Episcopo vitia ipsi exprobrabantur, quæ ut audivit relicto vicario, Ario Gunnlogi filio sacerdote Reykholtensi, peregre abiit. Sed Ario, anno 1389 ad plures congregato, nemineque negotia diœceseos curante, status & conditio Ecclesiæ valde tristes & turbata apparuit. Quidam enim sacri ordinis viri in exilium acti, quidam officio privati, quidam etiam morte absumti fuerant: Nam his annis gravis provinciam morbus vexavit, magnamque incolarum partem abstulit, sed pecora & jumenta, ex nivium & frigoris inveta & concipua magnitudine orta fames consumit: Præterea inundationes ex pluviarum assiduitate, multos, in quibus Rafnum Nomophylacem cum familia & habitatione Launguhlid Horgdalenfium absorberunt, adeo ut in nostram perniciem universa malorum Ilias conspirasse videretur.

§. 3.

Anno demum 1391, Thorsteinus Snorronis, qui cum Michaële abierat, in Dania ab ipso Abbas Helgafellensis ordinatus & Skalholtinæ diœceseos officialis constitutus, in patriam revertitur, qui, quantum in ipso fuit, parœciis a sacerdotibus vacantibus de idoneis Ministris prospicere conatus est, quos Petrus Holensium Præsul sacris initiavit. Eodem quo Thorsteinus rediit anno, Roma etiam, quæ religionis ergo inviserant Haldorus Lopti, Thordus Runolfi sacerdotes, Biornus Einari & Thordus Sigmundi, reversi sunt. Nobilitavit etiam tempora Michaëlis Archiepiscopus Nidarosiensis, mittendo in Islandiam 1384 sacrificulum quendam Thorkillum Sæl, seu *felicem*, & Hallum Magni, qui pro ipso subsidium Pallii exorarent aut extorquerent. Quando vitæ aut episcopatus Michaël renuntiaverit, incertum est. Ipsum autem omnium Skalholtensis curiæ, cui septennium circiter præfuit, Episcoporum inutilissimum fuisse, certum est. (a).

(a) *Annales Breviores* statuunt Michaëlem cathedram resignasse anno 1390, sed num eodem anno etiam mundo valedixerit, incertum est.

AVAYVAVA

R. 3.

CAP.

CAP. X.

De Vilbino, seu Vilhelmo.

§. I.

Vilhelmus gente Danus, e Priore quodam Episcopus Skalholtensis factus, cathedram anno 1394 ascendit (a). Hic, ubi more majorum non minus frequens quam sumtuosum convivium Skalholti celebraverat (b), primaque vice, 18 Calend. Octobris, seu festo Exaltationis Sanctæ Crucis, sacra fecerat, sub autumnum, primam visitationem per tractum occidentalem instituit, alteram anno 1395, quotannisque inde eodem modo continuans, non tantum hominum mores correxit, & religionis usum exercitiumque inculcavit & confirmavit, sed etiam diocesi a doctis viris evacuatæ, quosdam a Michaële extrusos restituit.

§. 2.

Codicem, qui ab ipso *Vilchimus* vocatur, omnes omnium totius dioceseos templorum possessiones, ædificia, prædia, fundos, prata, sylvas, pascua, piscinas, littora oceani rejectamentorum exceptionibus apta, decimas, mercedes prædiorum, jumenta, agnas, vaccas, adhuc ornamenta, calices, patinas, vestes, libros, atque id genus alia; denique etiam ad candelas sacras aliasque annuas expensas rationes comprehendentem, primus confici curavit. Statutum etiam anno 1396 de bonorum templorum, ab eorum patronis, rationibus reddendis, & variis aliis

---

(a) Sunt, qui eum Romæ ordinatum fuisse, sunt &, qui a Vinældo Norvegorum Archiepiscopo consecratum tradunt; sed parum refert utrum verius sit, & si lubet, conciliatio in promptu est; Nam si statimus eum pro more seculi collationem seu confirmationem Episcopatus Romæ attulisse, sed ab Archiepiscopo ordinatum fuisse, res in vado est.

(b) Ad hoc convivium, integram septimanam duraturum, Petrum Holensem & totius Insule Maguætes convocavit, tantaque fuisse Præsulis largitas & comitas dicitur, ut unumquemque vini & cerevisiæ nobilioris quantum liberet, promere jussit.

aliis sanxit (a), & alia etiam non fœnda opera perfecit, ut reparacionem templi Skalholtini, cujus anteriorem partem a fundamentis excitavit; quod deinde pretiosis vestibus & nave oneraria donavit. Arculam ex argento defœccato ad condendum Sancti Thordaci caput fabricari fecit: Simulacro B. Virginis & Divi Olai templum ornavit: Antiqua prædecessorum nomina penitus dissolvit: Pretiosissimos etiam tapetes templo Kyrubajensi donavit, & anteqvam in Islandiam venit, turriculum monasterii cujusdam in Norvegia ædificasse fertur (b).

§. 3.

Anno 1402, atrox Islandiam pestilentia pervagari cœpit, qua multi mortales ita subite extincti sunt, ut quidam dicto citius perirent, puerique, adulti, & senes, indifferenter animam efflarent, tantusque fuit contagionis furor, ut sæpe ex 12 vel 15 qui unum mortuum sepulcrum ibant, vix duo aut tres domum incolumes redirent. Quod primo statim autumnno partem australem ad solitudinem redegit, ita ut sub initium novi anni, Skalholti, præter Præfulem & duos laicos superstes nemo esset. Unde ad cœleste auxilium implorandum transitum est, Deoque de tribus Missis, cum precationibus & crebris luminibus, præterea jeuniis, Psalteriorum recitationibus & B. Virginis salutationibus, tandemque de 1280 Joachimicis in orationem scrinii seu sandapilæ Divi Gudmundi erogandis, votum nuncupatur. Quo facto, complures coram sacerdote peccata ante mortem confitendi facultatem nactos fuisse, creditum est.

§. 4.

Anno 1403, lues in occidentalem & orientalem Quadrantes non minus furiose grassabatur, omnesque Abbates, Canonicos, Clericos, Primates,

---

(a) Vid. ad finem hujus capituli Litr. A. Cui sub Litr. B. subjungimus sententiam ab Olao filio Svarthöfdii sub hujus auspiciis anno 1399 latam de balænis templo Vatnsfjordensii competentibus.

(b) Vid. *Annal. Recens.* unde colligitur, etiam, anteqvam cathedram Skalholtensem adscendit, fuisse Priorem Monasterii cujusdam in Norvegia, forte Nidarosienfis.

mates, & utriusque sexus melioris notæ plurimos misere sustulit, tantaque in parocia Kyrkebajensi fuit mali labes, ut 1675 funera in rationem libitinæ venirent, in cœnobio autem Thyckvabajensi duo tantum monachi cum uno servulo in vivis essent. Anno 1404 pestis hæc maxime quidem partem borealem vastavit, Skalholtum tamen non omnino reliquerat; nam hoc anno sedem episcopalem ita denuo vexavit, ut episcopus cum binis tantum sacerdotibus superesset; sed in universa diœcesi vix 50 residui presbyteri numerarentur.

§. 5.

Hanc humani generis insolitam cladem, tanta pecudum strages subsequuta est, ut vix decima pars relicta putaretur. Cujus mali causa, frigoris vis & nivium altitudo fuere, quæ anno 1405 inciderunt. Hæc autem omnia Islandiam ita afflixerunt, ut nunquam posthac pristinum splendorem aut vires recuperare potuerit. Non enim tantum integri Tractus & Parociae ad perpetuam solitudinem redactæ sunt, sed etiam studia & artes liberales, ut & opera & exercitia quædam summe necessaria nunquam posthac instaurata, ut agricultura talisque fabrica & id genus alia, obsoleverunt.

§. 6.

Vilchinus vero tot tantisque pressus malis, non tamen animum despondit, sed pro virili obviam eundo, rem ecclesiasticam erexit & sustentavit. Quem in finem Vermundum Abbatem Helgafellensem & Biar-num Videyensem consecravit. Totius Skalholtinæ diœceseos tres in proximum triennium constituit officiales; Vermundum Abbatem occidentis usque ad amnem Botnsa, Oddum Jonæ quartæ australis, usque ad Lomagnups sand, cui etiam rei œconomicæ ad sedem episcopalem pertinentis dispensationem concedidit; sed Thorarinum Andræ orienti præposuit. Quo facto, in Norvegiam enavigavit, ubi insequente hyeme, cum diœceseos Skalholtinæ moderatorem non sine laude, per 12 annos egisset, vitam cum morte commutavit. Exequias ipsi fecit Bergis, Biörnus Einari Hierosolymipeta sat splendidas, viro, nisi superis aliter

aliter placuisset, longiore vita digno; Nam omnium alienigenarum qui Skalholtinam dioecesim rexerunt, utilissimus & vigilantissimus fuisse videtur.

Litr. A.

(a) Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto. tuæim nátt-um firer petrsmesso í Skálholtte in synodo vóru þessi bod sett af virduligum herra Vilkin medr guds náð biskup í Skálholtē oc í samþykkt tekin af öllum lærdum mönnum. Inprimis at þær constitutiones er gjort hafua góðrar áminningar Skálholts biskupar. Magnús. Arne Þór-lásson. oc Jón Sigurdarson sýnaz ofs skynsamligar oc vel halldandi. Serliga at prestar láti í brottu sínar opinberar barnamódur oc frillur af síno heimile oc þingum innan hálfis mánadar nesta. Item at prestar vande alla lute sem reinligaz til gudz þjónoftu. vín oc bakstr oc adra lute. oc geymi heilaga krismu oc evcharistiam í hreinligri hirdzlu læstri. oc halldi hrein corporalia messóklædi oc sacrarium. handklædi. lesi dags-tider heima forfallalaust í kirkiu dagliga. en sýngi helga dagha oc hátíð-is allar tider. oc halldi hver prestur sinne víst tólf mánuði forfallalaust. Item at aller prestar predike alla þá daga sem í sextán daga halldi ero.

oc

(i) *Id est*: Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto, duabus noctibus ante festum Petri, Skalholti in synodo, hæc mandata a reverendo domino Vilkin dei gratia episcopo Skalholtino lata, & ab omnibus clericis approbata, erant. Inprimis quod illæ constitutiones, quas bonæ memoriæ episcopi Skalholtini, Magnus, Arnas Thoralci filius, & Jonas Sigurdi filius tulere, nobis videntur sapientes & probe observandæ, imprimis quod sacerdotes dimittant de suo domicilio & parochia mulieres, de quibus liberos susceperunt, & concubinas, intra dimidium mensis. Item ut sacerdotes omnes res ad dei cultum (pertinentes), vinum & panem; aliasque res, sollicitè tractent, & sanctum chrisma & evcharistiam in mundo resecrato (que) reposito-rio conservent, mundaque servent corporalia, vestes sacras, & sacrarium, ac tersorium. Diurna sacra in templo quotidie legant, dum nulla prohibent impedimenta, sacris vero diebus & festis omnia sacra celebrant, nec suum domicilium ullus sacerdos quolibet duodecim mensium spatio, sine urgente necessitate migrato. Item ut omnes sacerdotes omnibus illis diebus concionentur, qui sanctitate sedecim dierum observandi sunt, & in priori parte jejunii Adventus atque jejunio quadragesimali & circa festum paschatos.

oc í öndverðri jólaföstu. oc língaföstu. oc í móti páskum. Heyri innvirduliga skriptamát oc gódfúlga oc kenni sínur fóknarmönnum hverso þeim berr at skriptaz innvirduliga med allri gódfýsi oc sannri einorð med vidrkomningu hiartans oc fullum huga til við at skiliaz syndimar. feqi til vikuhalldz hvern sunnodag. sva hátt oc skilit. at tíða fóknarmenn heyre. Leggi prestar af alla lausúng oc leikaraskap bæði í klæðabúnadl oc vapnaburdi. Taki prestar saman róma skatt oc geyme trúliga. oc afhendi prófastinum allan óskerðan. oc umfkipte hann ecki oc fordiz sva þá píno er páfui leggr þar medr. Item at aller prestar þeir sem tuar fóknarkirkiur hafua fýngi rúmhelga daga at útkirkium oc bönhúsum. Item at aller prestar oc böndr þeir sem fóknarkirkiur hallda. taki med bikupstíundum oc afhendi sua prófastinum edr þeim sem hann tilskipar. halldi kirkiur oc bönhús samiligha oc vel geymd svo at eigi megi fenadr innkomaz. giörizt upp kirkiur oc bönhús innan tólf mánaða. ella líki þriar merkr firer hálfkirkiu en tólf aua firer bönhús. Item at böndr þeir sem kirkiur hallda se skyllduger at giöra reikning próföstum af öllum eignum þeim er þeirra kirkiur eiga. tíundum oc öllum ödrum þeirra eignum oc afhendi tíunder kirknanna þá er þeir medskiliaz oc fýni eigi sídr allt kirkiunnar gódz þá er þeir skiliaz med iörð. Sva ei sídr þeir sem

paschatos. Diligenter & benevole confessiones audiunto, & suos párochianos, quomodo exquisite cum omni animi bonitate & vera sinceritate relapscentia cordis & pleno proposito a peccatis desistendi confiteri oporteat, docento, & die quolibet solis observationem hebdomadis tam alte & distincte, ut parochiani intelligant, proclamanto. Sacerdotes omnem levitatem & futilitatem tum in vestitu, tum portatione armorum deponunto, sacerdotes quoque denarium Petri colligunto & fideliter custodiunto, & proposito integrum tradunto, nec eum commutanto, atque ita pœnam quam minatus est Papa evitanto. Item omnes sacerdotes qui duo habent templa parochialia, diebus profectis in templis, juxta quæ non habitant, & sacellis, sacra peragunto. Item omnes sacerdotes & coloni, qui templa parochialia (administranda) tenent, decimas episcopales colligunto, & proposito deip, vel alteri, quem in suum locum constituit (proposito), tradunto. Templa & sacella decenter & bene conservari curanto, ne pecora illa introgredi possint. Templa & sacella intra duodecim menses exstruuntor, alias tres marcz pro templo annexo, duodecim vero orz pro sacellis erogantor. Item coloni qui templa administrant, proposito omnium bonorum, quæ eorum templa possident, ad decimarum & omnium reliquarum illorum possessionum rationes reddendas obligati sint, tradantque decimas templorum, cum illorum (administratione) decedunt, & nihilominus monstrent omnia templi bona cum prædium deserunt. Nec minus qui

sem útkirkjur hallda leggja eftir kirkjuúnder. oc se sýnt kirkjunnar um-
bodsmanne edr þeim sem hann tilskipar. Item at firer launfesting setiz
þvíak skript sem firer opinberan hórdóm. Item at opinberum frillu-
lífismönnum gefuiz ei guds líkami utan þeir skiliz vid oc böti yfer.
Item at þeir menn sem hlaupaz prófastdöma í millum. stefnizt astr af þeim
prófasti. í hvers umbodi þeir brutu. oc retti lá yfuer þeim.

Litr. B.

(b) Ollum monnum þeim sem þetta bref sea edr heyra sender sira Oli
Svarthöfason officialis heilagrar skálholz kirkju (qvediu guds
oc sina. kunnigt giorandi) ath sub anno gracie millesimo trecentesimo
nonagesimo (*male cx*) nono i vazfirde næsta dagh epter nativitatem beati
(beate) virginis kom aa stefnu fyrir mik biornn einarsson af einne alfu
ok kiarði til Illhuga gudmundz sonar ok marsteins perurssonar ath þeir
hefde ath fer tekith hual kirkjunar i vazfirde sem rekith hafdi aa almenn-
ingha en æfnligh eign er kirkjunar i vazfirde fíorer tiger vætta af öllum
haulum (*rectius* huaulum) sem rekur aa almennigha ein ef minne kemr
kiazdi biorn ath einghi lagha skipte hefde aa geingit sagdann hual ok
þeir ólagum brott fært ok eingi aa hanns vegna edr kirkjunar til lagha
S 2 skipptis

qui templa annexa tenent relinquunt templi decimas, monstranturque vel templi cura-
tori, vel ei quem ille (sui loco) constituit. Item pro sponsaliis clandestinis talis con-
stitutur poena condigna, qualis pro manifesto adulterio. Item notoriis concubinis
corpus dei non datur, nisi (concupinatum) relinquunt atque expient. Item homines,
ex unius praepositi ditione in alterius vagantes, ab eo praeposito, in cuius ditione
peccatum commiserunt, citentur, illeque de iis sententiam dicat.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel auditoris, Dominus Olaus filius Svarthöfði offi-
cialis sanctae ecclesiae Skalholltensis, Dei & suam salutem mittit, notum faciens, quod
sub anno gratiae millesimo trecentesimo nonagesimo nono, Vatnsfiordi, postridie
nativitatem beatae Virginis, curam me comparuit Biörn filius Einaris ex una parte,
qui Illugium filium Gudmundi, & Martinum filium Petri insimulavit, quod balenam
templi Vatnsfiordensis in littora universitatis ejectam, arripuerint, sed templum Vatns-
fiordense perpetua possessione gaudet quadraginta octogepondiorum de omnibus ba-
lanis, quas in littora communia ejici contigerit, sed unius octogepondii si minor
fuerit balana; Biörn actionem instituit, eo quod nulla divisio legitima dictae balanae,
quam illi asportarunt, peracta fuerat, nec ullus ejus vel templi vice, qui legitimam
perageret

skipptis verid. Hafdi oc laghligur umbodsmadr kirkiunar beitt ok kraft nefnda menn lagha skipptis oc feingit eghi. Þy i guds nafni amen sagda ek med fullum domi oc lagha urfkrurde kirkiune i vazfirde fiora tighe vatta til eignar af adr greindum hual oc nefnda menn Illhuga oc martein eppter reittum reikninks skap skyldugha ath luka apptr kirkiune i vazfirde greint huals uerd fiorar vatter til hundraz utan þeir profi med fullu skilrike ath heim hafi komit til vazfiardar fyrir fardagha. oc her til i rett kirkiune i vazfirde firer vlaghligha medferd ok rangligha brottfarflu hualsins þrettan merckr skal allt þetta goz lukazst aa næstum fardaugum heima i vazfirde eppter ifirfion þerra godra manna sem ek þar til nefnir. Ok til fannyda her vm sette ek officiolotor (*rebus officialatus*) inzligli firir þetta mitt vrfkurdar bref skrifad stad oc ari deghi fidar en fyrer leger.

perageret divisionem, præsto fuerat, templi præterea procurator competens dictos viros divisionem legitimam exoptulaverat & rogaverat, sed frustra; Hinc in nomine Dei amen. Ego plena sententia & legitima decisione edixi, templum Vatnsfiordense quadraginta octogepondia prædictæ balænæ possidere, & dictos viros Illhugium & Martinum ex justa computatione templo Vatnsfiordensi dictæ balænæ pretium, singula quatuor octogepondia una hundreda, rependere, nisi plena probatione, illa Vatnsfiördum ante tempus habitacula mutandi devesa fuisse, evincere queant; templo præterea, ubi jus ejus, illegitima balænæ tractatione & injusta ablatione, violatum, tredecim marcas expendere debere; Quæ omnia bona proximo habitacula mutandi tempore, domum in Vatnsfiordo, ex virorum integrorum, quos ego ad hoc negotium denominabo, æstimatione persolvuntur. In quorum testimonium ego sigillum officialatus his literis decisionis appendo, scriptis loco & anno, sed postredie, ac supra.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ

PERIODUS III.

SECTIO IV.

Continens gesta Episcoporum Holensium.

CAP. I.

De Jorundo Thorsteini filio.

§. 1.

De natalibus Jörundi Thorsteinidæ, quod tanquam certum exploratumque scribam, non habeo: Ambigi enim potest, cui Quadrantum, boreali an meridionali ejus origo adscribenda sit. Nondum enim ephelis egresso, in consortium Brandi Abbatis Verensis, literis operam navatum adscisci contigit, unde talis evasit, ut Præceptor neminem tam tenacis egregiæque memoriæ se unquam expertum esse confiteretur. Paulo post sacerdotio initiatus, in familiam Sigurdi Episcopi Skalholtensis receptus est.

§. 2.

Anno 1258, relicto Episcopo, itinereque in-toparchiam Ejafiord, ubi se navigio (dicto Grábussa) commissurus erat, suscepto, in finibus Mælefellensibus seu Mælefellsdal, crus equi quo vehebatur comminutum est. Qua propter mutato profectiois consilio, in ostio Kolbeinsárós

navem conscendit, opportunamque nactus tempestatem in Norvegiam fluctibus avibus transfretavit. Navis autem Grábulla, qua prius uti confituerat, itidem in altum proecta est, sed pelagi fluctibus, ne uno quidem superstitite, absorpta fuit.

§. 3.

Anno 1265, defuncto Brando Episcopo, iter in Norvegiam, episcopalem dignitatem ambiturus, denuo ingreditur, Holanæque Cathedræ, in festo Pentecostes anni 1267, ministerio Haqvini Archiepiscopi Nidarosienfis, qui paulo ante, scilicet die Meridiam Archihathedram adscenderat, præficitur (a). Ex Norvegia discedens, ab Archiepiscopo totius Insulæ, ob Sigardi Episcopi senescentis debilitatem Inspector constitutus, eademque ætate in patriam rediit, Arnarn Thorlacii filium Skalholtensi coadjutorem misit, eundemque anno 1268, Sigurdo e vivis sublato, literis dioceseos Skalholtinæ, suisque præmunitum, ad exteros insulam accepturum ablegavit. Sequente anno, acceptis Archiepiscopi literis, ut quæcunque iisdem de statu ecclesiastico emendando continebantur, publicaret, frequentes egit conventus (b).

§. 4.

Anno 1273, in Norvegiam transit, consumtaque ibidem hyeme, sequente ætate 1274 a Jona Archiepiscopo nuper e concilio Lugdunensi, (vel, ut nostri scribunt, Leontino) reverso, Pontificis literas accepit, quibus omnes signum crucis suscipere, sacramque militiam sanctam terram ex potestate Saracenorum liberatam, jubebantur; Illisque, qui eandem propriis perficerent impensis, plena delictorum prævia confessione, absolutio a Pontifice, meritumque æternæ compensationis promittebatur, publico edicto addito, ut Episcopi, qua late pateret orbis christianus, iisdem injuste pressis, sine personarum respectu patrocinaerentur,
clerici

(a) Huc pertinet permissio Jörundo anno 1267 data, & *TORFEO Hist. Norveg.* Tom. 4. pag. 347 memorata, de Capitulo & ordine Canonicoꝝ Holis instituendo, quamvis talis ordinis mentionem actu fieri, priusquam sub sequenti Periodo, nobis non occurrat.

(b) Conf. Sect. præced. cap. 1. §. 4. pag. 3.

derici vero sexenni decimatione ex universis redditibus solvenda, sanctam expeditionem occupaturis subvenirent (a). Seqvente autem anno, Jorundus *Jus Ecclesiasticum* a Skalholtensi concinnatum, suæ diocefeos incolis observandum obtulit, quæ de re Regem mox certiore fecit, penes quem legum ferendarum potestatem esse scivix (b).

§. 5.

Anno 1277, uterque Episcoporum literis Archiepiscopi definito ad comperendum biennio, Bergas, ubi Concilium Nationale habere statuerat, evocantur; simulque iis in mandatis datur, ut reliquias Oddi Thorarini, qui duplici anathemate percussus, anno 1255 sublatus erat, abolverent. Ipse enim primum ab Henrico Episcopo ob pecuniæ in templis Liosavatnensi Grimseyensique depositæ ablationem, & publicationem bonorum Thorsteini Hvammensis, quæ proscripserat, quibus & accessit, quod cetera ejectitium, Episcopi alioquin peculium, in suos usus convertisset, excommunicatus fuerat. Deinde, cum Episcopum vi arreptum, & munimento Flugumyrensi inclusum, priusquam clerus Holanæ diocefeos inde extractum secum abduxit, affligere non destitisset, eandem denuo poenam promeruerat. Cum autem moriens, oblata satisfactione, promissaque poenitentia, absolutionem, sed frustra, petiisset, prout oculati & auriti testes juramento confirmarunt, Sighvatus Canonicus Nidarosensis, rogatu Thorvardi fratris Oddi, ipsius reliquiis absolutionis veniam & Pontifice Romano impetraverat, ejusque negotii executionem Archiepiscopus utriusque Præsulum mandaverat. (c).

§. 6.

Proxima itaque ætate hac de re Episcopi per literas consultantes, in diversa trahebantur. Arnas enim rei accelerandæ studiosus, Jorundum, ut causæ in ejus diocefe enatæ decisorem, testium juramenta, quæ :

(a) Conf. quæ supra scripsimus Per. 3. cap. 1. pag. 9.

(b) De literis Episcoporum, Magnatum & vulgi ad Regem datis 1275, deque Regis ad eos responsis per Adalbrandum quondam 1276 transmissis. Vide supra pag. 10. 11.

(c) Vid. supra Tom. 1. pag. 365. 356. 403. Tom. 2. pag. 14.

qua valeret, enuntiare oportere contendit. Jörundus vero differendi cupidus, Arnæ, ut gravioris quæstionis arbitro, decisionem competere asseveravit. Deinde Reykiavallis in tractu Skagafjord. convenerunt, ubi deliberatione ejusdem rei habita, non idem utriusque placuit. Timebat enim Jörundus, ut pecunia, quæ cathedræ Holensî ex Oddi facultatibus debebatur, bona fide solveretur. Arnas autem talem ex Collegæ animo dubitationem eximere studens parum profecit. Præsules itaque hac vice re infecta digrediuntur. Holensîs provincias visitaturus domum, Arnas vero Skalholtum, indictamque pecuniæ summam a vidua Oddi, reliquisque consanguineorum, non sine magna in Præsulem Holensîem, ob acta Henrici Episcopi, offensa, coëgit. Vidua autem ab Arna Episcopo petebat, ut ossa defuncti mariti Skalholtinæ cathedræ advehenda curaret, quam, etiam pecuniæ participem fieri præoptans, insigni donario pro concessu sepulturæ loco se ornaturam promisit. Anno 1279, circa initium veris, cum uterque Episcoporum peregrinationi se accingeret, Arnas Jörundo per litteras significavit, velle se mandato Archiepiscopi de ossibus Oddi resevandis prius satisfieri, quam peregre abirent. Qui nuntio accepto, protinus ordinariam visitationem ingreditur. Quo Arnas cognito, alias denuo litteras per Audunum cognomine Siøle, Jörundo perferendas dedit, quibus se Seilam, 8. id. Julii, voluntatem Archiepiscopi exsequendi gratia venturum prædixit. Tabellarius repentino itinere Jörundo Skinnastadis obviam factus, epistolam ipsi tradidit, nihil vero literularum domino reportavit, qui cum nobili comitatu profectus, priusquam definito loco & tempore non substitit.

S. 7.

Hic duo sacerdotes ab Episcopo Holensî, qui illum ad convivium invitarent, occurrebant; sed oblatam benevolentiam declinans, se ibidem Collegam expectaturum dixit. Mane præstitutæ diei, ossa effodienda curavit, aquaque scrupulose diluta, & novo, quem secum adxerat, capulo inclusa, in australi templi sepimento collocari præcepit. Hinc brevi, Episcopi non sine mutuae humanitatis officiis convenientes, multum diei inter varia deliberandi consilia, neutro, quod alter voluit, affirmante, consumserunt, usquedum Arnas, Decreto Pontificali publice recitato, consensum Jörundi impetravit. Quo facto, clericorum grege
circum

circumfusi, templum intravere, & debita celebritate reliquias Oddi mathemati olim addictas in pacem Ecclesiasticam revocarunt. Postquam ita convenit, ambo Holas digressi, biduum epulis impendebant, multam autem 280 Joachimorum ab Arna numeratam, proprio æri addere nolens, Cœnobiis Jorundus distribuit, Collegamque donis ornatum honorifice dimisit (a).

§. 8.

Posthæc Præsul navigationi sese committens, proximam hyemem in Norvegia transegit, ibique sequenti anno, qui fuit Magno Regi emortualis, in festo Vilhelmi, 3: 5 Calend. Junii, cum Ericus Magni filius, Regalis

---

(a) Anno 1255, sedente Holis Henrico, ut supra notavimus, occisus fuit Oddus Thorarini, plus una vice ab Henrico diris devotus. Thorvardus autem Oddi frater, per Sighvatum Landum Canonicum Nidarosensem, Pontificis Diploma acquisiverat, quo Episcopus Islandiæ, auspiciis Archiepiscopi Nidarosensis, ut Oddi reliquias absolverent, & in templo aliquo honeste sepeliendas curarent, injungebatur, ea tamen conditione, ut facultates & possessiones Oddi, quas moriens habuerat, templo Holano, in quod præcipue peccavisse videbatur, bona fide restituerentur, quæ 240 imperialium valorem efficiebant. Jörundus itaque, qui Oddi viduam & cognatos, in Holanos, ob ipsi parum juste inflictam devotionis pœnam, iniquiore esse animo probe cognovit, de solutione dubitavit, quam sine fraude futuram Arnas in se recepit. Interim hic etiam observandum, diversas Oddi causas diversis Episcopis commendatas fuisse; Jörundo, ut Holanæ diœceseos Præsuli, gravior illa de Antecessoris sui Henrici captivitate & templorum expilatione dijudicanda erat. Arnæ autem, quanto quævis expianda, & quo loco Oddi morientis absolutionis petitio habenda esset. Hic etiam, quasi *in suprad* notandum, nostros omnes, quotquot inspicere licuit, & hac de re aliquid scripserunt, multum a veritate aberrasse in denominatione Pontificis, qui Diploma de Oddi absolutione edidisse perhibetur. Id enim tribuunt Innocentio 4, sed immerito; nam is 1254. 7 id. Decembr. æternitatem ingressus est; Oddus autem vita privatus fuit anno 1255 prid. id. Januarii, vel, ut alii volunt, biduo post, id est, integro plus mense post Innocentii fata. Referenda itaque hæc constitutio, aut ad Innocentium 5 qui anno 1276 quinque tantum menses sedit, aut ad alium aliquem, qui hoc temporis intervallo Romanæ præfuit Ecclesiæ. Siquid conjectare valeo, ad Gregorium 10 istud referendum dixerò, cujus tempore Sighvatus Lande, cui Thorvardus Oddi frater valde familiaris fuit, sæpius ad Curiam Romanam comævavit, qui etiam in amici gratiam hocce de Oddi cinerum absolutione Diploma acquisivisse fertur. Conf. supra pag. 14. & Tom. I. pag. 365 lqq.

Regalis fastigii hæres a Jona Archiepiscopo publice est declaratus & coronatus, præfenti Episcoporum ogdoadi interfuit. Cumque in Nationali Synodo. quæ Bergis hoc anno celebrata fuit (a), comparuisset, in patriam reversus est, eademque ætate, cum Lodinus, cognomento Leppr. & Jonas Nomophylax codicem legum in Islandiam adferrent, illis quidem restitit, sed ita ut collegæ locum principem lubens concederet (b).

§. 9.

Anno 1283, Rafno Oddi & Erlendo Nomophylace cum edicto Regio e Norvegia revertentibus, controversiæ de præbendis Ecclesiasticis, quas episcopi ad clericos jussu Archiepiscopi transtulerant, imprimis in diocesi Skalholtina recruduere. Hoc enim anno Jonas Archiepiscopus (ut & plures Episcoporum e Norvegia) expulsi in fata concessit, quod Proprietariis de novo ad amissa Patronatus jura reposcenda, animos addidisse videtur. Cum ergo Jorundus tantæ multitudini se imparem cerneret, Regia voluntate & impetu protestantium adactus, ex pristino ardore aliquid remisit, in tantumque cum Rafno, totius tunc Insulæ Præfecto, & sectæ adversantis Coryphæo consensit, ut citra apertas inimicitias res gereretur. Super his etiam Jorundus Regi scripsit, promittens se dictas Præbendas, quæ in sua Provincia essent, & sub Episcopi potestate non fuissent priusquam Insula Regi subiciebatur, Rafno & Laicis concessurum, idemque Jus Ecclesiasticum fore, quod Hacone Rege & Sigurdo Archiepiscopo ad regni gubernacula sedentibus viguerat, donec ipse Rex & Archiepiscopus has contentiones certum quid statuendo solverint.

§. 10.

Hinc factum est, ut Episcopus Holensis ejusque domestici libertatem, cathedris antequam insula Regiæ potestati cedit, usitatum obtinerent, & a censu comitibus tribuendo, publica que vectigalium lege immunes

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 455.

(b) De illis illorumque in Islandia gestis, vide supra, pag. 16. sqq.

nes essent. Nec minus emolumentum inde ad templum Holense redundavit: Nam Margareta Alexandri Scotiæ Regis filia, prior Erici Magnæi Norvegiæ Regis Regina, pretiosam illi, quæ utebatur, togam dono misit, unde Jörundus togam episcopalem confici curavit, "Drottningar naut"
x. *Reginæ munus* postea appellatam.

§. II.

In plerisque præterea Jörundus parti adversæ cessit, ne in aperta odia dissidium erumperet, Theodoroque Halli portionem fundi Mödruvallensis, quam cathedra possidebat, concessit. Quam ob rem, novennio post, cum laici Regio edicto præbendas aliqua ex parte recuperarent; Sigurdus Hlidenensis Mödruvallas Hørgadalsensium hæreditatis titulo occupavit, cui, cum multoties discessum svadendo Præsul, nihil profecisset, Laurentium postea Holensem Episcopum Mödruvallas misit; Sigurdo redditionem detrectanti anathema dicturum. Id ut audiit Sigurdus, frequenti satellitio Holas processit, & licet hac de re initio acrior esset disceptatio, eo tamen res deducta est, ut Episcopus, quod in fundo parti cathedrali supererat, pecunia numerata redimeret, id quod Laici ipsi laudi & æquitati duxere, prædia Ecclesiastica a laica magis, quam clerica manu regi, ut sibi pervalerunt, juste indignati. Sed Præsul temporis serviens, majori arte quam crediderunt Proprietarii, rem tractabat, ut postea eventus docuit. Nihil enim de Privilegiis Ecclesiasticis nisi sub conditione, concordibus Regis & Archiepiscopi suffragiis, remisit. Quidam vero Sacerdotum, imprimis qui Arnæ favebant, cui ne latum quidem unguem cedenti, crebræ altercationes dissidiaque cum Laicis intercessere; Jörundo hoc, ut ecclesiasticæ juxta ac clericorum libertatis partem studiose, vitio dederunt.

§. 12.

Ipse autem Arnas, intentione collegæ perspecta, aliter explicans dixit: *Hac tam atroci tempestate cuique majus minore redimere licet: Bona mobilia, quæ facile comparari queunt, expendendo, latifundia, quæ moveri queunt, obtinere, proinde ac si sicarius in quendam innocuum incidens, ejusdem pedem manumve securi subjicit, ictumque ni pecuniam pro arbitrio prædonis*

prædonis solvat, minatur. Si vero insons in scarium temporis beneficio jure agere possit, lytron quod illi prædator expresserat reposcere integrum, est. Pariter Jörundus, quæ invitus nunc amittit bona, oportunitate ferente repetiturus erit. Rafnus hæc audiens, pedibus manibusque in Episcopi sententiam ivit, addens, Arnam Skalholtinum & Jörundum Holensem, quamvis pari essent affectu in retinendo jure Patronatus, eodemque consilia dirigerent, diversa tamen ratione adniti. Arnam quidem aperta quadam simplicitate, nil indulgendo, leonis instar grassari, Jörundum autem astutia plusquam vulpina, retrusis ambagum officii, quo minore labore ad propositi finem attingat, eadem moliri.

§. 13.

Anno 1286, e Norvegia revertitur Gudmundus Halli Skridensis, cum literis Eirici Regis, quosdam Islandorum ad expeditionem obeundam evocantibus, una asserens vestes holosericas, Dalmaticam (a) & templi Holensis materiem, quæ Rex muneri Divo Jonæ Holensi quondam Episcopo dederat, perivasu ejusdem Gudmundi impulsus, qui in satellitio Eirici ad Regum conventum accelerantis constitutus, dum vota Sanctis pro felicitate navigandi suscepta incassum caderent, Jonam ut votorum observantissimum in subsidium vocandum contendit; Regem animans, ut vestimenta, quæ pretiosissima habebat, ipsi promitteret. Quod ubi factum est, tranquillitate protinus reddita, vela pandi jussit, statumque

---

(a) *Dalmadika* est vestimenti nomen, sæpius in antiquis templorum codicillis occurrens, sed nostro ævo fere ignotum, & adeo insolitum, ut nobis unicum tantum inter antiquitates templi Skalholtini videre contigerit, quod undique nisi inferne clausum est, superne foramen habens, quo caput exeritur, adfrictum & ad genua tantum aut paulo plus mediocris staturæ viro pertingit; manicas habens perbreves. Materia ex lino & lana mixta. Fuit autem *Dalmadica*, seu *Dalmata*, vestis candida cum clavis purpureis, quæ primum in Dalmatia Græciæ Provincia texta & adornata fuit, feminis primo in usu, crescente autem luxu, ad effæminatæ Imperatores usus abiit. Hinc est, quod scribit *LAMPRIDIUS* in *vita Commodi & Heliogabali*, quod *Dalmadicati* non raro apparuerint. Et *JULIUS CAPITOLINUS* in *Vita Pertinacii* mentionem facit Chiridotæ Dalmatarum. Tandem vero hujus vestis usus etiam ad clericos pervenit, non tamen nisi ad episcopos, idque in summis rerum sacrarum solemnitatibus. Sed quam dissimilis illa nostra fuerit, constat ex descriptione *ISIDORI*, qui eam dicit esse tunicam candidam, clavis purpureis.

que secundissimo in optatum portum intra quadriduum provehebatur, nomen Jonæ Holensis exinde culturus (a).

§. 14.

Anno 1286, tertium ab accepta infula iter in Norvegiam Jörundus ingressurus, per literas Arnæ Skalholtensî curam sacerdotum ordinandorum, olei chrisimatisque consecrandi, templa majora lastrandi, & casus graviores dijudicandi, ad reditum usque suum usu postulante commisit; Subsequentemque hyemem Thrundhiemi cum Jörundo Præsule quondam Hamarensi, jam vero Archiepiscopo designato exegit, qui tamen Sighvatum Landum Roma Pallium allaturum expectans, Archicathedram nondum calcare cæperat. Hinc proxima solventem ætate, inter diversas judicantium censuras, quod Regem ne semel quidem adiisset, patria recepit (b). Mödruvallas Hörgadalensium delatus, Arnam Skalholtensem Norvegico itineri accinctum obviam habuit. Anno autem 1289, literis Archiepiscopi & Arnæ Skalholtensis admonitus, Jörundus iter per dicecesin Skalholtinam, prædia ecclesiastica recuperaturus, suscepit, eaque in dicecesi Skalholtina gessit, quæ supra Sect. 3. cap. 1. pag. 37. sq. notata sunt.

T 3

§. 15.

(a) Si nusquam aliunde pater, tamen hinc, Ericum Regem non fuisse *Misocleron*; Et, si vera dicere licet, bona cum venia optimi Regis diffamatorum, fuit haud pœnitendus, & suo tempori, in quod supremum numen eum incidere fecit, aptissimus, qui Regium fastigium clericorum vestigiis conculcatum aut conspurcatum videre non sustinuit. Et, si non aliud, certe hocce & talia exempla ipsum ab imputato crimine vindicant. Hinc etiam Margareta Regis Erici conjux, sed Alexandri 3. Scotorum Regis filia, togam suam pretiosissimam Cathedræ Holanæ donavit, quam in speciosissimum episcopalem habitum Episcopus transmutari curavit, quod factum puto circa annum 1283. vid. supra pag. 147.

(b) Quis credat Jörundum, sui seculi Episcoporum humanissimum & mansuetissimum hoc in contemptum Regis fecisse? Verisimilius est illum ipsius congressum & arctiorem familiaritatem eo respectu vitasse, ne Archiepiscopi offensam incurreret, quemadmodum tali facilitate quondam fecerat ipsius collega Arnas Skalholtensis. Vid. supra Sect. 3. cap. 1. pag. 16.

§. 15.

Anno 1290, in Norvegiam evocatus Jorundus, sequentem hyemem ibidem transacturus, Halthorum quendam Grimi filium rebus ecclesiasticis, Hassidum vero Stenonis, qui olim Regi Erico Reginaeque in Norvegia a concionibus fuerat, Oeconomicis, praefecit (a). Biennio autem extra patriam consumpto revertens, literas Pontificis Archiepiscopi que attulit, quae clericis, eodemque fere tempore, Theodorus Halli, Christophorus Vilhelmi & Petrus Moënsis, mandatis Regiis instructi, quae laicis, eodem modo quo priusquam Regi Norvegiae Islandia paruisset, praedia ecclesiastica adjudicarunt, unde controversiae de praebendis de novo retractari coeperunt. Eadem vice Jorundus secum apportavit Bullam Pontificis & Acta Synodi Bergensis (b) hoc anno celebratae, de expeditione cruciata seu bello sacro denuo suscipiendo, quae plerique jam surdis praetermiserant auribus, pauci autem cruce signari sibi persuaderi passi sunt, nunquam tamen militatum abierunt, nec hac vice mulcum in hanc militiam contribuerunt, usu enim, quid sibi vellent tales petitiones, discere coeperunt.

§. 16.

Anno circiter 1295, Cœnobio Reineftadensi magnifice fundato, Jörundus amplissimas possessiones & latifundia adjecit, quorum catalogum Tabulae, quas successor ejus Audinus in hujus rei confirmationem edidit, exhibent, redituumque inde quot annis provenientium summam, si praedium, ubi monasterium constitutum fuit, exceperis, 144 Joachimicorum æquivalentum faciunt. Persvasit praeterea Halberæ Thorsteini filiae (ejusdem postea cœnobii Antistitiae) nec non aliis mulieribus ab opibus paratissimis, ut ad vitam monialem ibidem promovendam, pro re nata pecuniam erogarent. Prima autem hujus Cœnobii Abbatisa fuit Catharina, anno 1298, Vestalium societati praeposita, quae Episcopum Holensem

---

(a) Hoc etiam anno testimonium una cum Collega edidit nobis memoratum supra Sect. 2. cap. 1. §. 17. not. pag. 36.

(b) Vide supra Tom. I. pag. 472.

Holensem pro Abbate agnoscerent (a). Exiguo tempore interjecto, Jörundus Cænobium Mödruvallense, quod a Priore regeretur, erigi curavit, eidemque divitiis magnifice ornato, se cum successoribus Abbatibus vices sustenturum promisit, qui solus cultui monastico Priores, rebus vero Oeconomicis Procuratores præficeret. Huic Monasterio affixum egregiæ structuræ templum anno 1303 ejus opera sacris personare cœpit, quo ipse Præful, Runolfus Verensis, aliique utriusque sortis homines peregre evocati sunt. Peregrinationem tamen ipse Episcopus nunquam suscepit.

§. 17.

Anno 1302, in Islandiam missus est Alfus de Kroke, quadrantum borealis & orientalis Præfectus, qui proxima ætate, cum Norvegiam repetisset, Regi promiscua sublesta fide de Islandis narravit. Quare biennio post, eadem qua prius dignitate notabilis, Islandiam cum literis Regis revisit, gravem adeo exactorem agens, ut unicuique laïcorum, unam ulnam Islandicam seu centesimam partem ex quovis assis magni pretio Regi solvendam indiceret, plurimaque supra fas postulans, multos popularium exules denunciavit. Id quod dioceseos Holanæ cives ægre ferentes, Alfum in comitiis Hegransensibus adoriebantur, ubi circulatorum quorundam fremitu, clypeos tumultuose pulsantium, adeo perterritus est, ut quo se verteret nescius, opera Theodori Halli Mödruvallensis, clanculum discederet.

§. 18.

Eodem tempore Haqvinus Rex per literas declaravit Svenonem Thoreri, qui se ad pauperum in territorio Skagafiordensi patrocinium contulerat, Jörundum repetundarum accusasse, quippe qui contra Jus Ecclesiasticum Antiquum ex portione balænarum, festis diebus opera rusticorum continenti advectarum, quæ pauperum sustentationi cederet, ad

---

(a) Literas de Cænobio Reineftadensi, quas edidit Jörundi successor anno 1315, vide infra ad finem cap. seqv. Litr. A. ex quibus nostri pro sæculi genio pietatem, & in sacros usus liberalitatem dignoscere licet.

56 Joachimicorum summam detraxerit, sibiqve quintam partem balenæ, *Reidar* dictæ, cujus arvina circiter 50 imperialium pretium adæquasset, vendicaverit. Factum ministerio ecclesiastico plane indignum. Horum restitutionem ei Rex injunxit ultra diem a publicatione Diplomatis decimum quartum nullo modo differendam, si autem detrectaverit, Præfeti Regii tantum e facultatibus ejus auferrent, quanto pauperes antea defraudaverat, observato itidem sænore ex communi temporis lege, justaqve æstimatione persolvendo (a).

§. 19.

Anno 1307 Archiepiscopus Jörundus in Islandiam legatos mandavit, Biornum quendam ex ordine Prædicatorum Nidarosiensem, & Laurentium Kalfi filium Jörundi Holensis olim alumnum, quem Norvegia, in mandatis Archiepiscopi non sine favore exsequendis, per tredecim annos occupatum detinuerat. Hi utramqve diocesim Holanam & Skalholtensem peragrarè jussi, visitationem in Quadrante australi ordiebantur, eandemqve cum continuis itineribus nulla re offensi per occidentalem pergrassent, Holar adventante hyeme concesserunt, quam Biornus ab Episcopo summa quidem humanitate exceptus ibidem tranlegit, sed Laurentius Mödrúvallis apud Theodorum Halli hyemavit, cui cognati episcopi non sine irrisione pristinam fortunam exprobravere, quod Præful ipsum omnibus rebus egentem erudiendum suscepisset, jam vero sibi potestatem eundem Episcopatu deponendi, auctoritate Archiepiscopi suffultus, arrogaret.

§. 20.

Auxit diffidium mors & sepultura Solveigæ cujusdam Lopti filie, quam maritus contra legis ecclesiasticæ morem, præterito templo Bajefi-
enfi

(a) Ipsissimum Regiæ Majestatis rescriptum in nostra de *Jure Ecclesiast. Islandorum Dissert. Hist. Critic.* & supra Sect. 1. cap. 4. §. 2. Tom. 1. pag. 417. legi potest, Jörundum autem immerito apud Regem diffamatum fuisse, non tantum ipsius in egenos & sacros usus erogationes evincunt, sed & *Annalium* fides testatur, Alfum de Kroke, aliosqve, Regi multa ex Islandia falsa & meram spirantia calumniam retulisse. Vid. supra Tom. 1. pag. 54+.

ensi in cœmiterio Munkathveraaënsi sepelivit, quod Laurentius prohibuit, Episcopus autem permisit, tandemque eam ob causam Visitator nomine Archiepiscopi Monasterio Thveraænsi sacris interdixit. Quod interdictum Præsul, assentiente Biørno Laurentii Collega contempsit & rescidit. Qvi etiam in Episcopi gratiam ulteriorem per Holensem diœcesin visitationem omisit. Laurentius autem imperata peragere volens, multa scandalosa, malos mores, incestus, adulteria, illicita connubia, taliaque invenisse sibi visus est, quæ senescentis Episcopi aut vigilantiam effugerant, aut in amicorum & cognatorum gratiam dissimulata fuerant, quæ omnia, priusquam abiret, eidem publice exprobravit. Præsul itaque, Gudmundum quendam, cum literis & ingenti pecunia, ut Laurentii acta traduceret, ipsumque summopere diffamaret, sibi amicos pararet, illum vero everteret, in Norvegiam ablegavit. Qvi Laurentium anteverens, rem ex voto confecit. Nam quam primum Laurentius Nidarosiam appulit, ferreis ligatus catenis, in teterrimum conjicitur carcerem, & ex vinculis causam dicere coactus, tandem ad ipsum Jörundum, quem adeo offenderat, vinculus remittitur, ut ex ejus arbitrio pœnas daret. Qvi, tantum ab inimici adversa pressa fortuna, insultatione aut graviore ulla pœna abhorruit, ut eundem statim absolveret, offensasque condonaret; & ubicunque locorum, sive in sua sive in Skalholtina diœcesi manere placeret, liberum fecit, ex quo ille litterario otio semet reficiens aliosque informans, ab anno 1313. in Monasterio Thingörensî, suscepto cucullo ad annum 1322, plerumque delituit.

§. 21.

Coenobio Thingörensî Jörundus, præsidente ibidem Vermundo Abbate decimas Episcopo debitas, quas Monasterio Jonas Ogmundi addiderat, ademit, sed earum vice prædium Hialltabackam Monasterio adjecit, quod postea Audinus Rufus revocavit, unde inter ipsum Abbatemque Gudmundum dissensiones exortæ sunt. Erat Jörundus plerisque id temporis conterraneorum sagacior, in rebus dignoscendis perspicacior, & dissidiis alienus, cujusvis sortis adversariis, cum res judicio esset expedienda, palmam facile præripiens, quem fortuna & communis mortalium favor constanter adjuverunt, munificentia vero & quam in ædificia sacra fecerat imperfarum magnitudo commendarunt. Disciplinam ecclesiasticam

cam sub Gudmundo, Botolpho, & Henrico Episcopis collapsam in diœcesi Holana erexit (a). Cœnobia Reineftadense & Mødruvallense magno sumtu latifundiorumqve adjectione fundavit. Templum cathedrale sumtuose magnificeqve Holis extruxit. Templo Skalholtensi incendio consumto omnia vestimenta Pontificalia dono misit. Scholam præterea Holis aperuit, unde multi prodire, Rectore Oblaudo Sacerdote, qui olim in Norvegia Archi Præfuli, nunc autem Jörundo cognationis jure in intimis fuit, Laurentio Kalfi filio, aliisque.

§. 22.

Extremo ætatis tempore, cum Jörundus ob ingravescentem senectam visitandæ diœcesi non sufficeret, pluraqve crescente licentia in deterius ruerent, Kodranus Sacerdos Rani filius illi ab Eilifo Archiepiscopo coadjutor adjunctus fuit. Ipse vero morti vicinus, Thorsteinum quendam Illugonis, vulgo Skardensem dictum, Officiale constituit. Tandemqve ipsis calend. Februarii anno 1313, cum 46 annos in episcopatu consumisset, vitam cum morte commutavit. Post cujus mortem maxima quæqve Kodranus sibi arrogans, gratia & favore Archiepiscopi fretus, regimen ecclesiasticum in diœcesi Holana, spreto Thorsteino & Jörundi constitutione arripuit. Cumqve Thorsteinus & Kodranus diversa spirarent, & ex animorum & affectuum diversitate nil boni evenire posset, Thorsteinus Norvegiam Archiepiscopum consulturus abiit, qui anno sequente rediens, Archipræfulis votum retulit, Holanæ diœceleos Inspectorem usque ad subsequenti Episcopi adventum acturus.

CAP. II.

De Audino Rufo, Thorbergi filio.

§. I.

Audinus Rufus, natione Norvegus, ex antiquissimæ nobilitatis familia ortus, inter Canonicos Nidarosenses principe loco ponendus, diu

---

(a) Ejus statutum ad hanc rem pertinens, vid. infra cap. 3. ad finem.

diu Thrundhiemi Haconis Regis Magnæi Qvæstorem egit, ipsique semper fuit carissimus, patrocínio templi Thrundnesensis, quod Matri Virgini dicatum erat, rerum affluentia, & communi Nobilium veneratione spectabilis. Anno 1291, inter Jörundum Archipræsulem cæterosque Canonicos Nidarosenses discordiæ primum enasci cœperunt, quæ sub auspiciis Coryphæorum, Eilifi postea Archiepiscopi, Sighvati Landi & Audini Rufi tandem in odium plusquam vatinianum excrevere. Illi enim, jugi provocatione ad Papam facta, e Roma literas Archiepiscopo officientes accersiverunt, eo rem deducentes, ut Jörundus a Bonifacio Pontifice, ejus nominis 8 anno 1297 ab officio suspenderetur. Qui iter ad Pontificem ingressus, Parisiis subitanea morbi vi ulteriorem profectio- nis facultatem præripiente subsistens, per Legatos ad Papam missos, pri- stina dignitate recuperata, post integri anni absentiam domum rediit.

§. 2.

Mutuas hæc diffensiones licet Hacon Magnæus in festo omnium sanctorum anni 1299, cum diademate ornaretur, ad pacationem perdu- xerit, ea tamen diurnitatis impatiens, brevi exspiravit; nam cum Archi- episcopus admonitionibus & minis obsequium illis extorquere conatus frustra esset, tandem in eorum partes Abbas Holmensis & oppidani cum scholasticis abierunt, eo successu, ut, qui mandata Archiepiscopi sectæ adversanti inimica exsequi auderet, inter Laicos Clericosve inventus esset nemo, eaqve propter Jörundus per Laurentium Islandum sibi amicissi- mum, solenni quodam die in templo Nidarosensi, dum sacra perageren- tur, anathematis in Canonicos profundi curavit, quo sibi Lauren- tius ad futuras calamitates & infortunium viam stravit. Quoniam au- tem summa gratia apud Regem fuit Jörundus, per literas ei similtates & injurias, quibus se a turba monastica lacerari conqvestus est, declarat, ejus auctoritatem qua ipsorum furor coerceri posset, expetens. Rex votis annuens, cum ingenti utriusque status satellitio profectus est, Thrundhiemi que, quo Archiepiscopum & Canonicos conciverat, con- ventum agitavit, optione illis delata, aut ultra, non solum Norvegiam, sed etiam totius regni limites, cum affectis exulandi, aut Archiepiscopi se fidei committendi, quem ductu & consilio Regis optimatumque arbitrum

agnoscerent, quod potius ducentes, ad pactas inducias aliquantisper quiescebant (a).

§. 3.

Anno 1308, cum Jörundum Archiepiscopum gravior valetudo e lecto surgere prohiberet, sectæ adversariæ Coryphæi Eilifus & Audinus (nam interjectu temporis Sighvatus in fata concesserat) summam regiminis arripuerunt. Eilifus enim partem mox Officialis dignitatem, defuncto postea Jörundo, cum Archipræfulatu permutavit. Hic vero ab Eilifo & Canonicis in Jörundi Episcopi Holensis locum delectus, 4 Calend. Decembr. anno 1313 infulam accepit. Proximo hinc anno Thorstanus Skardensis & Sniolfus, sacerdotes, qui procuracionem dioceseos Holanæ in adventum Audini, gererent, Decreta Pontificis secum adportarunt, quibus decimas a bonis Ecclesiasticis publice solvendas, redimendæ Palestinæ ergo, exegit. Ipse vero Audinus eodem anno paulo post, vel ut alii (b) 1315 ad lingulam Seleyre in sinu Borgarfjordensi delatus, Islandiam ingreditur, unde per resqva, vulgo Sand, recta ad Cathedram profectus est, quo cum adventum esset, a Clero eminentioris notæ ibidem congregato, nulla pompa aut honore excipitur, sed ob itineris molestiam gravis, dieteriis quorundam, Kodrani præprimis & Sniolfi laceffitur. Hic rotius dioceseos Clerum ad obsequii juramentum adegit (c).

§. 4.

Erant in eo multæ virtutes, præter magnificentiam summa liberalitas. Hic primus hypocaustum, quod fornace caleret, Holis exstruendum

(a) Conf. supra Sect. I. cap. 9. §. 9. not. Tom. I. pag. 448.

(b) Secundum *Annales Flateyenses*. Audinus in Islandiam venit anno 1314. Sed secundum *Vitam Laurentii & Annal. Skalboltenses* anno 1315, quod etiam verum esse probat *Diploma*, Audini Nidarosicæ anno 1315 agentis mentionem faciens, quod invenitur in *Celeberr. SCHÖNINGGS Beskrivelse over Trondhiems Domkirke. Aftag pag. 59 No. 69.*

(c) *Annal. Flateyenses*. Tantus jam fuit fastus clericalis, tantaque Audini auctoritas, ut a clero juramentum fidelitatis seu homagium, non secus ac Reges, exigeret.

dum curavit (a). Ille etiam saxa viva, in monte quodam, dicto Raftahlid, ab Holis austrum versus primus invenit, domumque comportari fecit, ex quibus officinæ lapidariæ, quam secum advexerat, beneficio elaboratis, altare concavum, addita janua ferrea ædificari curavit, in quo pretiosa Cathedræ & ornamenta templi, tutius ab incendiis, si forte grassarentur, servari possent. Ex eadem materia, gradus circa altare contiguos, mœnia templi & caminum hypocausti confici jussit. Supremum altare exquisita pictoris arte decoravit, cujus signa hodieum conspici dicuntur. Superiorem ædium partem, ubi Episcopi sedem habent, tanta magnificentia exornari curabat, ut omnes structuras in Islandia excellentiæ laude superaret. Cathedram insuper sacris vestibus & superhumerali magni splendoris dotavit. Quæ omnia, licet citra bonorum Cathedralium detrimentum acquiri non potuerint, ejus tamen generositatem & magnificentiam deprædicant. Quibus accessit singularis hospitalitas; Nam non solum amicos, sed etiam inimicos convictu dignatus est. Sæpe enim adversarios suos Holis ob causas tractandas comparentes, cum prandendi sicut cœnandi tempus instaret, his verbis compellasse fertur: *Mensam accedamus, nec offensum meum in escas transferte.* Taliqve munificentiæ & hospitalitate, multorum animos demulsit, ut arbitrium rei obtineret.

§. 5.

Cætera officio rite satisfecit, vir adeo religiosus, ut quotidie tertiam partem Psalterii Mariæ & Davidis perlegeret. Festis Mariæ & Apostolorum, & diebus quibusdam Episcoporum memoriæ dicatis, ab omnium ciborum genere, præter aquam, abstinuit. Tempore Quadragesimali, & Adventus jejuniis, pariter ac in festis cardinalibus, sacra frequentavit, tantaque erat vocis majestas, ut auditorum sensus canendi dulcedine moveret. Primo episcopatus anno, svasu Regis Haconis, sepulchrum Gudmundi Episcopi investigavit, sed cum inquisitio in interiore templi parte

U 3

facta.

(a) Hoc Cœnaculum, idem quod ab initio accepit schema, hodie adhuc retinere perhibetur, præter trabem ferream, quam nostra ætate, circa annum 1710, cum mercatores ob bellum Dano-Svecicum Islandiam non frequentarent, Biörno Thorævius insulit. Estque sine dubio omnium in Islandia ædificiorum vetustissimum.

facta incassum caderet, Kolli fabri opera, qui ex relatione Jörundi, sepulturæ locum demonstrabat, ossa ejus in anteriore templo reperta sunt, tibiarum nodis & fracturis, quas passus fuerat, veritatem indicantibus. Quæ novo capulo inclusa, ante crucem, quæ dicitur Major, collocari, clathrisque circumdari curavit. Hinc postea Die Translocationis Gudmundi, 6. scil. Cal. Novembris, magnus mortalium confluxus Holis apparuit, ipsissimo Episcopo inferias celebrante, qui Gudmundum semper exinde veneratus est. Hactenus autem memoria Gudmundi pari ac reliquorum Episcoporum oblivione usque ad neglectum tumuli exoleverat.

§. 6.

Audinus etiam, Divi Jonæ Diem e sepulchro sublatis, qui ante ejus tempora sacrorum tantum exercitio colebatur, inter majoris notæ festa numerari jussit. Anno 1320, magna incolas annonæ penuria cum affligeret, quam hyems tempestatibus foeda & glacies Grönlandica, vulgo *Hafis* terræ nostræ advoluta exasperavit. Auctor erat Audinus, votis Jonæ Holensi Episcopo in ipso festo Paschatis nuncupandis, quibus coloni tributarii per tractum Skagafiordensem ad pendendum pellem seu vellus ovile, unde simulacrum ejus conficeretur, se obstringerent. Quo facto actutum in processione, dum scrinium Jonæ exportaretur, turbida aqvilonis rabies in commodam aëris temperationem transmutata est; exactaque missa, zephyris blande adspirantibus, nix resolvi cœpit, tellusque aggesta glacierum strue paulatim liberata, ver sequens rara agrorum fertilitate nobilitavit.

§. 7.

Canit insuper Audini encomia ludus literarius quem Holis habuit, Egillo Ejulfi & Jona Kodrani moderatoribus a multis frequentatus, unde inter complures alios Einarus Haffidinus, Thorsteinus Halli, Jonas Kodrani, Paulus Thorstanides, & Thormodus Ketilli, non sine eruditionis laude prodierunt (a). Ille quoque foundationem Monasterii Reimstaensis a Jörundo factam confirmavit (b).

§. 8.

(a) Vid supra Tom. I. pag. 591. sq.

(b) Hoc Diploma viâ. ad finem Cap. Litr. A. De quo non abs re esse putamus monere illud

§. 8.

Quamquam Audinus multa probitate conspicuus erat, tamen conversationis provincialis ignarus, nimium sermoni quorundam indulgit, fauces illi ad discordias adversus alios suscipiendas præferentium. Domum enim reversus e visitatione prima quam fecit per occidentales diœceseos tractus, circa autumnum ejusdem, quo cathedram adiit, anni, in quo templum Thingeyrense consecravit, sacerdotem Skulonem Illugonis Procuratione depositum, non sine bonorum jactura expulit; instantique mox hyeme, discordiæ illi cum Sniolfo & Kodrano sacerdotibus intercedentes eo creverunt, ut Sniolfus eandem cum Kodrano exauktionis pœnam subiisset, nisi obsequii maturitate declinasset. Quam tamen reconciliationem Præbenda Grenjadarstadenſi stabilitam, diu Sniolfus non retinuit. Nam paucis post annis, Episcopus ob sustentationem, quam viro cuidam, e bonis iisdem ecclesiasticis adsignaverat, denegatam stimulus, non solum præbendæ beneficio Sniolfum privavit, sed etiam cum jurejurando septem Sacerdotes, e penu ecclesiastico Grenjadarstadis gratis alendos esse probatum dedisset, consortio christianorum exclusit, quia ille pena haut multum commotus, anno 1319, ad exteros abiit.

§. 9.

Prima episcopatus hyeme, Clerus melioris notæ Holis, Die Gregorii comparuit, ab Episcopo in plerisque alienus, excepto Hafido Sacerdote Breidabolstadenſi ei amicissimo, ideoque non sine muneribus dimittendo. Simul his quoque adfuit Kodranus sacerdos, cujus causa factum est, ut cum eam partem missæ absolvisset, quam Evangelium exciperet, sacris ulterius peragendis desisteret. Illum enim triplici crimine excommunicationis mulctam sibi contraxisse judicabat. 1) Quod Canonicis Monasterii Mödruvallensis, non sine bonorum

---

illud omnium antiquissimum esse quæ nobis videre contigit, quod annum salutis, locum, & diem, adscriptum habet. Unde suspicati sumus, Audinum hunc morem primum in Islandia usurpassse & indigenas eundem docuisse. Et, si annus & dies hujus Documenti recte se habent, necesse est Audinum in Islandiam venisse anno 1314. Confer supra §. 3. pag. 136.

rum profusione, administrationem civilem concessisset. 2) Officialis dignitatem post mortem Jörundi, præter fas, arripuisset. 3) In sui contemptum conspirasset. Hic igitur Audinus & Kodranus, nulla pacis conditione adhibita, ultima vice se invicem adspiciebant. Nam Kodranus in Norvegiam delatus, anno 1319, supremum diem obiit, sui ordinis, complurium testimonio, decus.

§. 10.

Anno 1319, quo Audinus Thorerum Abbatem Munkathveraënsem exauctoravit, templum & monasterium Mödruvallense, una cum campis & cultu religioso, communi incendio deflagrarunt. In causa fuit incuria Canoniorum, qui noctu domum e Gafeyra reversi, lumina, probe adpoti, incaute vibrabant, unde scrinium, quo ornamenta templi servabantur, flammam primum avide excipiens, latius ignem diffudit. Episcopus tanta forte impulsus, sodales monasticos in diversum expulit, alios parocciis præficiens, alios Holar deducens, Thorbiörnnum nempe & Jörundum, quos ad extrema ibi vitæ sustentavit. Ingemundus autem in Norvegiam trajecit, canonicis Helgafetrensibus ad tempus adjungendus. Reditus autem universos e bonis Monasterii in usus cathedræ Præsul convertit.

§. 11.

Eodem anno prædium Hialtabacka, cui sacerdotem Jongeirum præfecit, retractat (a), magna cum offensione Abbatis Thingörens, restitutionem decimarum ex territoriis ultra amnem Vatnsdalsa sitis, pendendarum frustra urgentis, quas ex constitutione primi fundatoris Sancti Jonæ Holensis Episcopi, cænobio nequaquam adinendas contendit, omniaque arbitrio Archiepiscopi commissurus, iter ad exteros anno 1318 ingreditur; sequens biennium in Norvegia consumere coactus, ab Archiepiscopo,

---

(a) Causa hujus retractationis mera erat avaritia, nam Jörundus Audini antecessor decimis monasterium privaverat; & rationibus suis æconomicis prospiciens, prædium Hialtabacka redhostinenti loco monasterio dederat (Vid. supra pag. 152). Sed Audinus monasterio, nec decimas ex primi fundatoris voluntate, nec redhostinentum ex antecessoris contractu, concedere voluit.

episcopo, qui absente Audino, in paucis amicissimo, causarum transactionem differebat. Episcopus vero post discessum Gudmundi Abbatis, ordinariam per occidentales Quartæ angulos visitationem exorsus, cum Thingeyras perveniret, nulla processione a Canonicis, januas templi monasteriiqve occludentibus, excipitur, nec colloquio dignatur. Bionus id temporis Cœnobiarcha cum sociis turmam rusticorum congregaverat, quæ illum a monasterio potiundo, si forte audacius aggrediretur, prohiberet. Sed tanti conatus indicia non fecit. Cibus tantum in promptu erat, potus vero negabatur.

§. 12.

Circa eundem annum, Episcopi & nomophylaces, una cum primatibus & popularibus quibusdam, peregrinari jussi sunt, quapropter Egillus Ejsli, uno socio, qui fuit Grimus Ofeigi, contentus, vices Episcopi Audini expeditum, patriâ egredi statuit, sed itineris prosperitate destitutus remansit. Idem temporis Audinus libellos daticos seu rationaria omnium in dioecesi Holana templorum conscribi curavit, quæ Holis adhuc conspiciuntur (a). Anno 1319 magnum denuo strepitum in Quarta boreali, exactiones Audini, svasu quorundam decimas quadripartitas ex quovis asse postulantis excitaverunt. Quibus effectum est, ut circulatorum turma, quæ angusta viarum, vulgo Hofdahóla obseperat, in Episcopum ferme irruisset, nisi Rafnus Glaumbajensis pacificorum opera adjutus supervenisset, efferatosque animos sponsione demulisset, Episcopum novitate pensionum eos nequaquam vexaturum. In Comitibus universalibus ejusdem anni, laici dioeceseos Holanæ in reprobationem novitatum Audini consentiebant. Grimusque Nomophylax cum Nobili Procerum satellitio Holas profectus, de eadem re coram disputavit, Episcopo nil prorsus concedente, qui illum offenderant, pacem obsequio redimentibus.

§. 13.

(a) Regia auctoritate confirmata. Vide Regis gloriosiss. Christiani VI *Instructionem* (ut loqui amant) *Episcopis Islandiæ* anno 1746 d. 1 Julii datam, Art. 16, in qua tamen conscriptio hujus *rationarii* ad 1398 refertur, quod ad nostrum calculum corrigendam esse nemo non videt.

§. 13.

Hac ætate. Arnas Skalholtensis, Ketillus & Snorro Nomophylaces, cum multis aliis, superioris anni evocationi morem gesturi, patriam reliquere. Audinus vero circa autumnum pari necessitate Norvegiam visurus, adversa tempestate rejicitur. Per hos, ut puto, literæ quadrantis septentrionalis civium, quibus insolentiam Audini conquesti erant, Haconi Regi deferendæ fuerunt (a). Iisdem autem aspectum Haqvini Regis, accelerans fatum, cui anno 1319 ad 8 idus Maji concesserat, interclusit, quod etiam Magno Erici, ejus e filia nepoti Regiam dignitatem, qua quatrimum affectus est, detulit, Erlendo vero Vidkunni filio, svasu Archiepiscopi & concordii popularium suffragio, administrationem regni, donec Rex ad justam ætatem perveniret, acquisivit. Sequente autem anno, quo Snorro Nomophylax & Ketillus Regi ab Insulanis homagium exegerunt, alias sub ejusdem nomine literas, dioceseos Holanæ alumnos responsi loco accepisse, verosimile est (b).

§. 14.

Circa hæc Egillus Sacerdos Audino Præsuli amicissimus, cum Episcopo probasset quantum opera Laurentii, qui tunc cucullum Thingeyris susceperat, in suas partes deducti, auctoritati ejus adderet, eo Præsulem compulit, ut eadem hyeme Egillum Thingeyras mitteret, qui Laurentium Holas ab Episcopo honorifice accipiendum secum adduxit. Cujus amicitiam obsequii sponcione comparatam, ut Laurentius firmiorem efficeret, Eysteinum Episcopi ex filia nepotem secum abduxit, literis probe imbuendum, quæ postero tempore eum adeo nobilitarunt, ut præbenda templi Thrundnesensis, qua avus quondam fructus fuerat, longo tempore gavifus sit.

§. 15.

(a) Norvegis suis Rex Hacon anno 1316 ad reprimendam Episcoporum insolentiam & avaritiam editum proposuerat, quod in Islandiam circa annum 1318 seu 1319 perlatum, Audinus rejecit, ut in hoc anno ad Regem datis literis Holanæ dioceseos incolæ congererentur. Vide ad finem hujus Cap. Lit. B.

(b) Vide *Dissert. de Jure Eccl. Island.* part. 1. cap. 4. & supra Tom. 1. pag. 545.

§. 15.

Anno 1320. Audinus Archiepiscopi literis evocatus, eadem ætate Egilli Sacerdotis, Orniqve Thorstanidæ sodalicio stipatus, Norvegiam petiit, Thrundhiemumqve delatus, ab Archiepiscopo summa cum hilaritate excipiebatur. Hic toto tempore Natalitiorum (a) Audinus magnificum celebravit convivium, in quo Archiepiscopus complures dies contivit. Quæ in eunte festivitate, ipse hospes dolorem circa poplitem sensit, qui magis magisque ingravescente, medicorum tandem opem omnino respuit, & per totum corpus diffusus, ad remedium usum vehementius exarsit. Quæ tamen ægritudo ne quicquam de singulari, qua pollebat, animi præsentia & in convivas lautitia, detrahere valuit. Ipse enim quotidie sua præsentia eos exhilaravit, usque dum tandem, epoto Beatæ Virginis scypho, gratijs Deo & Matri Virgini impense actis, præsentibus, ut præces pro se ad Deum funderent, exoptulatis, se intra paucos dies e vivis excessurum prædixit. Cumqve optimates donis magnifice cumulasset, orans, ne a convivali festivitate sua fata deterrere paterentur, lectum male firmus petiit, supremaqve constitutione exanime corpus, cum in templo Beatæ Matri sacro, cui præfuerat, condi nequireret, ad ædem ejusdem nomini dicatam Thrundhiemi sitam sepeliendum flagitabat.

§. 16.

Hic, cum extremam unctionem accepisset ab Archiepiscopo, quem episcopali successione dignissimum censeat, interrogatus respondit: Islandiam quidem penuria bonorum sacerdotum non laborare, sed coram Deo se testari, neminem æque ac Laurentium Kalfi filium, muneris suscipiendo esse idoneum, quem, præter vitam monasticam & religionis observationem, peritia Juris Ecclesiastici magnopere commendat. Pollere præterea ætatis judicii maturitate, non solum ad privilegia ecclesiastica tuenda, sed & ad diocesanos Holanæ contumaces refrenandos

X 2

aptissimi-

(a) Hinc etiam nostri divitiæ & magnificentia intelliguntur. Nam tempus Natalitiorum usque ad festum Purificationis extendendum esse, inde colligitur, quod ipse nondum finito convivii tempore decesserit, quod tamen 9 cal. Februarii accidit. Ipse autem mortuo id in ejusdem parentalia mutarunt amici.

aptissimum, quorum licentia Præfulem, qui eis non minus scienter quam severe imperet, requirat. Et quæquam Archipræful pristinam Laurentii adversus ipsos pertinaciam, quam in anathematismis declarandis exseruerit, multum exagigaret, illam tamen offensionem necessitati ecclesiæ cedere debere Audinus asseveravit, decereque, siquam ab illis injuriam expertus fuerit, eandem hac dignitate repensam deprehendat, nec illi vitio vertendum, quod ab obsequio domini non recesserit. Hæc magno adstantium applausu, & largo utringue fletu elocutus, anno 1321, 6. Cal. Februarii, animam exhalavit, cum 7. aut ad summum 8. annos in episcopatu transegisset.

Litr. A.

(a) In nomine Domini Amen. Þat se öllum mönnum kunnigt. at þá er lidit var frá hingaburdi vors herra Jesu Christi 1315 ár þröfundum ver Audun med guds miskün biskup á Hólum fyrir siálfa vora raun ok margra dugandis manna framsögn. hvörfu fagrliga ok heidrliga forsiö virduligr herra gödrar minningar Jörundr er næst var fyrir oss biskup H. Hólakirkiu hefr henne veitt. ok siálfa hana ok hennar datur margfalldliga þrýdt med vitrligrí fyrethyggju hvadan af er hann setti Systraklaustr at Stad í Reinisnesi fyrr enn Mödruvallaklaustr. gefande þar til þessar eignar medr fullu skilríki. Hálfan stadinn heima. Haffteinstade. Grafer

(*) Mortem ejus ad annum 1322 referunt, *Vita Laurentii* Manusc. & *Annales Flateyensis* *Annales vero Breviores* ad 1321. Unicum habuit Audinus filium nomine Olufam, quæ primum nupsit Thorsteino, ex quo Eysteinum & Thorsteinum, Rufos etiam cognominatos, filios habuit; deinde eam Clemens duxit, & ex ea Vigleikum suscepit. Conf. *Laurentii Vita* Manusc.

(a) *Id est*: In nomine Domini, amen. Innotescat singulis nos Audinum divina misericordia Holanæ cathedræ Præsidem, anno post Christum natum 1315, non minus propria experientia quam frugi hominum testimonio compertos fuisse; quanta cum laude & ratione venerabilis noster prædecessor, Jörundus, bonæ memoriæ, Holensis Ecclesiæ Episcopus, curam ejus gesserit, eandemque æque ac filias ejus prospicienter ornaverit. Non enim tantum Cænobium Sororibus dictum Stadi Reenenensium fundavit, sed aliud Mödruvallis erigi fecit, cui, sc. Reenestadensi latifundia quæ sequens recenset Catalogus, adjecit. Dimidium fundi monastici, *Haffteinstade*, duo prædia communi

Græfer tver. Pávaftade. Vermflaland hálf. Hiallsland. Skardfá. Hólfstöpul. Dadaftade. Hóla. Fofs hálfan. Brókarlæk hálfan. Hundsnæs. Selá hálf. Hof. Feriuhamar. Káraftade. Hróarsdal. Kellidudal. Backa. Skaurdugil ytra. gekk landsleiga af þessum iörðum utan heima ok Hafsteinsstöðum in summa þriátio ok sex hundrud. So leiddi hann til med heilum forþöllum ok fögrum kenningum Frú Hállberu er síðan yard Abbadis lagds klauftrs oc margar adrar ríkar konur medr miklu gótze at styrkia stadinn ok heilaga reglu ok prýða medr fögrum lifnade. Nú af því at ofs sýneft þesse hanns skipan sva hiálpsamlig sem nýtsamlig. bæde til fálu ok sændar honum ok ofs ok vorum lögligum epterkomendum. þó at í nokkrum greinum sýnist hann framarr gefit háfa af Holastadargótzi enn heilagrar kirkíu lög vottra. þá stadfestum ver þessa hanns skipan ok giöf æfinliga. úbrigdanliga hallnum rette sænd ok lögum heilagrar Hóla kirkíu um biskupstíuader af eignum optnesads klauftrs. Vitið ok fyrir víst at ver skulum vera þeirra fornadr ok ábóte. þeim ok stad þeirra ok gótze til verndar ok hagenda. Bidium ver vora lögliga epterkomendr Hólabiskupa at þer vendit gódvilia til klauftrfins ok systranna medr ástfænd ok födrigrí umhyggíu. fyrirbiödandi hverium manni at kallsa þær edr únáða. hundra edr talma yfer fogdu gótze af sínum rettindum.

X 3

Ventum

moni nomine *Græf, Pávaftade, Vermflaland* dimidiatum, *Fiallsland, Skardfá, Hólstöpul, Dadaftade, Hóla, Hundnes, Hof, Feriuhamar, Káraftade, Hróarsdal, Kellidudal, Backa, Skordugil* ulterius, *Sela, Brókarlæk & Foff*, sed tria postrema e parte dimidia, ex quorum locatione 144 Jochunicorum summa redibat, si *Hafsteinsstade* & portionem in prædio *Stadensi* assignatam de serie expunxeris. Movit itidem speciosis argumentis & pia exhortatione Halthoræ, ejusdem Cænobii postea Antistitæ, assentionem, una cum aliis, quas præmio proposito allexerat, feminis, ad vitam monasticam ibidem suscipiendam, quæ cereinonias & cultum religiosum, honesta morum integritate perornarent. Hanc igitur ejus tam necessariam quam utilem dispensationem, quoniam ipse pariter ac nos, nobisque legitime succedentium/samæ ac salutæ profuturam videamus, quamvis cathedræ, præter leges Ecclesiasticas circumscriptæ speciem præbeat, perpetuo ratam & inviolabilem declaramus, salvo jure honore & privilegio Cathedræ Basilicæ Holanæ; decimas ex universis facultatibus laudati Cænobii Episcopo pendendas exigentis. Et pro certo habebitis nosmet ipsorum prædiis possessionibusque tutandis, Procuratorem & Abbatem fore, simul orantes vos, qui justo ordine nobis in Cathedrali Holensæ successuri estis Episcopi, ut Cænobium cum monialibus benigno favore & paterna cura suppletemini, omnibus prohibentes earum quietem interrumpere distiterite, sive a jure in opposita bona deterrete. Speramus

Væntum ver ok treyftum fastliga at aller þeir góðer menn sem til þeirra gjöra vel ok vináttufamliga, óðlest af guðe siálfum í himnaríke sæmd ok fáluhiálp. enn þeir skulu fá af ofs þökk ok afuso. Ok at aller menn verande ok epterkomande viti fyrir víst ok trúi stáðfastliga þessa vora skipan settum ver fyrir þetta bref vort inncigli. Datum anno domini prædicto. loco præfato. quarto nonas Aprilis. ordinationis nostræ anno tertio.

Litr. B.

(b) Virðugligum herra sínum Hákonni með guðs náð Noregskóngi hinum kórónada senda bændr ok almúgi úr Hólabiskupsdæmi í Islandi kvædiu guðz ok vora með auðmjúkri þjónustu.

Jesus Christus ambuni yðr fyrer margar ok fagrar restarbætur sem þer hafit ófs gefit ok einkannliga þær sem í því bresi stöðu sem Gunnar Ráðveinn yðar hafde til Islands. Þó ver hefdum þær minni letta af ena yðar góðvilld hafdi grundvallat. saker þess at virðuligr herra Audun Biskup vill þeim með augu móte samþykkr verda. so sem þat Lögmadr sege lög um sasekter í Kristindómsbálki, ei vill hann ok at sasektrarnar minnkeft í Kristindómsrette sem yðar bref býdr. Her með hefr hann nokkr nýmæli á ófs þegnum yðrum þau sem ver vilium ei underganga. Er þat fyrsta at hann seger

---

ramus & confidimus futurum, ut quicumque illis se factores & amicos exhibuerint, a Deo in regno caelorum compensationem salutis & gloriæ accipiant, a nobis vero gratiam & commendationem; Denique quo universi sive in presenti sive in futuris seculis hanc nostram constitutionem certam firmamque retineant, sigillum nostrum appendimus. Datum anno Domini prædicto, loco præfato, quarto nonas Aprilis, ordinationis nostræ anno tertio.

(b) *Id est:* Venerabili Domino suo Haconi, divina clementia Norvegiæ Regi coronato, diœceseos in Islandia Holanz incolæ & populares; salutem & obsequium! compensationem vobis a Jesu Christo pro tot tantisque in nostram gratiam editis constitutionibus exoptamus. Illis speciatim, quæ literis per consiliarium vestrum Gunnarum in Islandiam allatis comprehensæ sunt, etiamsi nostræ levationi benigna vestra intentione minus servierint, eo quod honorificus Episcopus Audintus iisdem adversatur, indignans multas in Jure Ecclesiastico definitas juxta mandatum vestrum minui & ad sententiam Nomophylacis distribui, qui novis præterea indictionibus subditos vestros onerat, quas admittere nolumus. Prima enim ejus instantia est, quæ bonorum ecclesia-

seger biskupinn ráða ega öllu því gótu sem til kirknanna er gefit eða góldit. svo ok tíundum ok sálugjöfum ok offre. í móti fornum landsins vana. þvíat kirkiubóndinn hefer æfniliga haft allt þat offur sem minna er enn hundrat. með biskupanna samþykkt. kirkiunum til upphelldes ok kenemönnum til kostar. ok svo tíunder allar. Enn ver segium at tíunder offret ok sálugjafarnar hafa selst kirkiubændunum til matarverds prestenum ok til tidakaups er bóndinn greiðer hvartveggja. ok þat æfniliga haft ok halldit. ok því vilium ver eigi biskupanna áform samþykkja. Sú er önnr grein at biskupinn seger at kirkiubóndinn ege at sýna með löglegum vitnum at kirkiunnar skulder hafa lagst í lausafe ok útiarder. elligar seger hann kirkiuna ega fimmtiger hundrud í þá iörd er hún ástendr. enn ver vilium þat eigi samþykkja. Þegar ok at nokkut er kirkiu eignat sem hún stendr á. hefer æfniliga kirkiubóndinn einn vardveitt. þat vill hann prestum sínum til hallds veita. Allar þær smátíunder adrar sem at fornu hafa sitæker haft. ok minna er enn eyristíund. vill hann þarfa sem adrar tíunder í síora stæde. verdr þat guðs ölmufum mikell skade ok bendum einnir ok þat vilium ver ei þola. Þer hafit fyrerbodit í ydrum bresum at prófastar uppdikte nokkrar fesechter med útfetningu af beilagte kirkiu edr ödrum forbodunum. enn vilia ei lögmans úrfkurdi hlýða.

---

ecclesiasticorum dispensationem sibi arrogat, sive decimarum sive legata sint, sive oblationes, sive denique quocumque titulo templis obtigerint. Contra atque ex prisca consuetudine & Episcoporum consensu fieri solebat, quasvis oblationes infra 4 imperialis valoreni Patrono templorum ad eadem restauranda & Personas Ecclesiasticas sustentandas cum universis decimis condonantium. Nos vero asseveramus decimas, legata, donariaque Procuratoribus expensæ loco cessisse, quam in alimoniam sacerdotum & mercedem pro sacrorum operatione solvendam facerent, quapropter Episcoporum decretum recusamus. Altera est, qua beneficia nos oportere contendit, ut idoneis convincant testimoniis bona mobilia aut rura procul sita, pecunia, quam templa in nominibus habuerint, comparata fuisse, sin minus, eadem in fundo cui affixa sunt, L. portiones possidere. Similiter etiam, cum aliqua pars, ubi templa locata sunt, ad eorundem usum pertinet, quæ curatorum tutelæ semper paruit, eandem sacerdotibus contribuere studet. Decimas minores, quæ sicilici pretium non æquiparant, pauperum sustentationi ante hac deputatas, non sine elemosynarum dispendio quadripartitionis legi subijciens, quas novitates cum colonorum damno conjunctas nulli approbamus. Vos præterea literis prohibuistis, ne præpositi proscriptione ecclesiastica aliarumve interdictionum titulo multas pecuniarias in nos contingant, qui tamen decretum Nomophylacis susque deque habentes, pro lubitu in nos agere non verentur,

Hýða utan sekta ofs ok sækis epter sinne villd. eru slíkar sökner bæde í móti logum ok landsins vana. þeim sem her hefer gengit í lande með ofs. Góde herra Hákon Kóngr! Þat hefer her lítt ok óheiriliga ordit ok tiltekitt þá útlender biskupar hafa her þreyngdir verit inn í landit í móti landsins vana sem at fornu hefer yferstadit. ok í þeirri samþykkt ok ásetninge er skiput var þá heilagr Jón biskup var kosinn af lærdum ok leikum á Islandi. þat til teikns at biskupar skyldu svo æ kúfast her í landit síðan. bidium ver ydr miúkliga at þer síæt svo til með guds miskunn at ei se lengi saman agiarn höfðinge ok heimfkt fólk. því þar af hefer opr mikil óháfa fket. Síáum ver ok fyrer at á fárra vetra freste hefr kóngdómriinn her ekki utan erfide ok kostnad. enn þer kirkian allt gótz í landinu með at giöra. Ok því biódum ver ofs ok öll vor málefne í guds valld ok yðvart. biddande at þer hallder ofs vid fornan ok nýan rett þarin sem her hefer verit samþykkt at rettu samtaka ok styrkia ofs til at ver hölldum voru frelle ok fædrleifdum. skipande ofs öruggt traust svo at ver megum vandredalauft vors rettar niótande verda.

Gefe þat vor herra Jesus Christus at þer síæt svo fyrer. at allsvalldande gud hafe lof ok dýrd. enn þer sænd ok heidr. ver ydrer þenarar náð ok nytseind bæde nú ok at eylífu. Amen.

tur, multisque faciendis tam consuetudinibus huc usque receptæ quam legum terminos transiunt. Rex optime Hacqvine! Extra ordinem & successu e republica alieno factum est, cum exteri Episcopi contra prisca instituta regioni nostræ obtrusi fuerant, neglecta passione jam olim confecta, cum Jonas sanctissimus Præsul unanimi clericorum laicorumque calculo in Episcopum eligeretur, quæ conclusum est, ne successio Episcopalis ab indigenis ad extraneos in posterum transiret. Rogamus igitur, quæ par est veneratione, divina suffulti gratia providere dignemini, ne avarus princeps in rudem plebeculam diuturna obtineat imperia, ut quo nefarium sæpiuscule irreperit malum, probe scientes aliquot hyemum decursu, bonis per universam regionem censu Ecclesiastico descriptis, nil præter laborem impensasque Regiæ potestati reliquum fore, quæ de causâ res nostras vestræ cum Deo prospicientiæ committimus, orantes, ut leges, tam recentioribus quam antiquis legitima approbatione receptas, factas testasque nobis reservetis, & ad libertatem patrimoniumque nostrum tuendum retinendumque concurratis, nec non suppetias detis, ut jure concessio frui possimus.

Faxit Dominus Jesus Christus, ut omnia in laudem & gloriam Dei omnipotentis, vestri honorem & commendationem, subditorum vero temporalem & æternam gratiam & emolumentum dirigatis. Amen.

CAP. III.

De Laurentio Kalfi filio.

§. I.

L Laurentius Kalfi, natus 1267 (a), usque ad annum 1283 a Thorarino Sacerdote Vallensi educatus, annum ætatis 16 agens, a Jörundo Episcopo, ludi, quem Holis aperuerat, literarii alumnis annumerari cœpit, in quo brevi tantum fecit profectum, ut cœtaneis doctrinæ & morum integritatis palmam facile præripiens, aliis informandis præficere-
tur. Anno 1289, sacerdotio cathedrali initiatus, ita volente Præsule, fasces scholasticos suscepit. Hinc triennio parœciæ Halsensi præponitur, sed rei œconomicæ insuetus, anno vertente Holas ad pristinum vitæ genus lubens remigravit.

§. 2.

Eadem tempestate Sigurdus Hlidenfis, Modruvallis occupatis, a Præsule quantumvis admonitus, renunciare tergiversans, tantam apud eum offensam incurrit, ut Laurentium anathematis in illum fulmen vibraturum, ni statim resipisceret, ad ipsum amandaret, qui non sine magno labore, tempore hyemali Modruvallas pedes delatus, Sigurdum post oblatam & ab ipso rejectam pacificationem solenniter nomine Episcopi excommunicavit. Qua de causa minaciter appellatus, vix illæ-
sus

( ) *Laurentii Vitam* Islandice satis prolixam & non inconcinne a viro quodam Ecclesiastici ordinis non indocto, neque longe post Laurentii mortem conscriptam habemus, ex qua sequentia excerpere visum fuit: Natus est Laurentius, non sine miraculo, ut vult Auctor indigitatus ad 4 idus Augusti, qui est dies Laurentio sacer, ideoque infanti Laurentii nomen inditum fuit. Paternum genus ab Helga sorore Snorronis Sturlæsonii celeberrimi Historici, maternum autem ab Illugio, qui primus Holas sedem episcopalem fecit, derivare videtur. Hicce autem Thorarinus est Kuggus ille cognominatus, qui Henrico Episcopo fidum quondam Achatem semet præstitit. Conf. *Sturlunga* lib. 2. cap. 2. *Hist. Jonæ Hulsj.* & *Arnæ Episc.* cap. 12

fus elabitur. Quo facto Sigurdus via compendiosiori Laurentium antevertens Holas advolat, apud Præsulem contendens, ex ipsius dignitate & officii haut esse, Regios ab ipso taliter exagitari. Quo Præsulis mentem ita vertit, ut culpa in Laurentium conjecta, qui secus ac imperatum fuisset, fecisset, Sigurdum reconciliatum domum dimisit. Laurentius autem suscepti itineris molestiam, Sigurdi conviciis & Præsulis indignatione compensatam videns, accedente præterea Jörundi cognatorum & familiarium exagitatione, & indigna, quæ quotidie lacebatur invidia, ab ipso mente alienior, Petri Heidenlis, qui anno 1293 Holis hyemaverat, comitibus adscriptus, bona cum Præsulis venia peregre abire cogitavit. Sed antequam solveret, Skalholtum ad salutandum Arnam Thorlaci proficiscitur, a quo perhonorifice accipitur, & ut semet Juris Ecclesiastici, tanquam summe necessario studio consecraret, admonitus, addito de futuro vitæ cursu non vano præfatio, summa cum benevolentia dimittitur.

§. 3.

In Norvegiam delatus, per Heidensem Regi innotuit, qui doctrina viri captus, mensæ sacris adhibitum Aulicorum numero inferere voluit. Ipse autem gratiis impense actis, oblatam benevolentiam, quo minus hac vice amplecti posset, religiosæ peregrinationis necessitate, quam Sancto Olao Nidarosienfi promisisset, excusavit (a). Hinc anno 1295. Nidarosiam

(a) Haud minor ad salutandum Sanctum Olavum Nidarosiensem a Norvegis, Islandis, aliisque, concursus fiebat, quam ab aliis nationibus ad limina Apostolorum, Jacobum Compostellanum &c. Hinc illæ divitiarum superbaque templi cathedralis Nidarosienfis ædificatio, quæ passim in Historiis ad sidera usque tollitur. Laurentius in aula Elici Regis versans, amicitiam cum quodam, natione Flandro, nomine *Fyflier* contraxit, qui in festivitate, quam Rex in celebratione festi Natalitiorum instituit, specimen dedit ludi, quem tum temporis *Herbrest*, id est Strepitum militarem vocabant, ejus nominis ratio ita exponitur: *Ludus ille ideo sic nominatur, quia in bello inimici eo territi, si ex improvise edatur, late diffugiunt, tantum edit strepitum, ut perpauci consistere possint; Prægnantes ad ejusdem sonitum abortum faciunt, sed viri ex sedibus prona sternuntur, aut ad minimum quasi attoniti deficiunt.* A Fyfliero explicari Laurentius potuit, quatuor rerum species tantum sonitum efficere, scilicet, *ignem, sulphur, supam & membranam* seu chartaceum quid, quod nostra lingua, *bokfell* insiguitur.

osiam veniens, exhibitis Archiepiscopo, quas ab Holensi Præsule accepit, literis commendatis, datoque scribendi peritiæ, eruditionis & poëtos studii specimine, cui magnopere deditus fuit (a), Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ ut diligentem posthac operam daret, admonitus, inque ejusdem domesticorum & satellitum album inscriptus, Johanni natione Flandro, celebri Juris studio, informandus traditur. Eadem tempestate odia Archiepiscopi & Capituli Nidarosiensis adeo exardere cæperunt, ut ille tandem Laurentii ministerio usus, ipsos solenniter excommunicandos duceret. Quo Laurentius plusquam vatianum sibi apud eos odium contraxit. Archiepiscopus autem præstiti officii memor, ipsum non tantum templo Divi Olai, quod Nidarosia est, præfecit, sed etiam ejusdem Thesaurarium & isthic religiose peregrinantium Pœnitentiarium constituit.

§. 4.

Anno 1307, cum ab Archiepiscopo & Consistorio Nidarosensi constitutum esset, ut Visitator Archiepiscopali præmunitus auctoritate in Islandiam mitteretur, Laurentius a consultantibus unanimiter,

Y 2

ter,

---

gnitur. Hæc *Vita Laurentii* Manusc. refert, sed licet scriptor ejusdem ex ipsius Laurentii ore sua hauerit, statimque post ejus mortem litteris mandaverit, ut ex ipsa historia concludi potest, in eo forte erravit, (nisi artificium quoddam pyrotechnicum hic saltem intelligatur) quod papyrum & stupam ad hunc *strepitum militarem* edendum requiri dicat, cum altero tantum facturæ loco opus sit, sed nitrum omnino excludat, quod ejus oblivioni & oscitantæ adscribendum putamus. Nihilominus validum hinc sumi potest argumentum, pulverem pyrium in Europa, imo in Norvegia notum fuisse anno 1294, quod haudquaquam mirandum, cum nunquam nimis laudatus GRAMMIUS in *Ac. Societat. Reg. Scient. Havn.* Tom. 1. pag. 228. FELICIS MALLEOLI, qui 1456 obiit, testimonium adferat, qui dicit artem tormentariam infra spatium ducentorum (ut concludi potest) annorum primitus inventum, sive circa annum 1250. Huc etiam facit nomen *Fyfslier*, quod scriptor *Vitæ Laurentii* nomen proprii Flandri istius fuisse putat, cum revera sit appellativum sclopetarii, cum Gallico hodierno *Fusilier* sono & sensu conveniens.

- (c) Tantus fuit versificator, ut ex tempore de quovis objecto versus pro more seculi fundere posset; cujus specimen dedit cum Jörundo Archiepiscopo certans. Hic enim Laurentium a Poëtos ad Juris Ecclesiastici studium traducturus, talem protulit versiculum: Scisne, quod *Versificatura nihil est nisi falsa figura?* Cui Laurentius alterum ejusdem farris ex tempore opposuit, dicens: Id quidem non nego, sed scire puto vestram Excellentiam, quod *Versificatura nihil est nisi maxima cura.*

iter, utpote ipse Islandus, eruditione & auctoritate pollens. eidem muneri destinatur. Qui, licet omnem moveret lapidem, ut hoc onus in alium devolveretur, frustra tamen fuit. Quapropter Biørnum quendam ex ordine Prædicatorum, pari præditum auctoritate, Archiepiscopo tantum non invito, & ex diviso imperio, nil boni sibi illive pollicente, reliquis vero Canonicis odio magis quam amore Laurentii inductis, strenue suffragantibus, comitem sibi elegit. Quos literis & mandatis Archiepiscopus instruxit. In Laurentium tamen multo pronior, ternas ei chartas seu membranas puras, suo munitas sigillo, quibus, prout casus aut necessitas exigeret, ex lubitu inscriberet, modo ne id Archiepiscopi ejusdemve officio & auctoritati officeret, ad quod præsentibus tantum binis ex intimo amicorum collegio jurejurando Laurentium obstrinxerat, clam Biørno tradidit. Quas ipsum aut adulterasse aut ementitum fuisse, inimici postea calumniati sunt.

§. 5.

In Islandiam translati, Skalholtensem diocesim sine insigni ulla offensa visitarunt (a); Pucos enim indoctos sacerdotes ab officio removerunt, quod Arnas Helgonis, tum temporis dioceseseos Præsul, aut patienter tulit, aut omnino dissimulavit. Sed Holanam ingredientes, non eodem modo accipiuntur. Biørnum quidem Jörundus Episcopus peramice, Laurentium vero obliquo valde vultu aspexit, quasi is Episcopi nuper cliens, ab ipso educatus & e luto elevatus, eidem jam imperare & insultare gestiret. Quo factum est, ut Biørnus Holis apud Episcopum, Laurentius vero Modruvallis apud Thordum Halli hyemarent. Igniculum autem in favillis latentem, casus Solveigæ Lopri filiæ, heræ Lönghlidenfis maxime excitavit. Hanc & maritum Thorvaldum Geiri filium invicem dissentientes, sacerdos tribuarius ut connubialem amorem colerent, multoties, sed frustra, monuerat. Hac vero hyeme Die Viridium Solveiga una sui sexus comitata in templo Bajesaënsi sacris
auscul-

(a) Hæc inter primas, si non omnino prima ecclesiastica visitatio per Islandiam instituta, nil boni quod recitari possit, protulit, & pleræque eam subsequentes eundem finem fortitæ esse videntur. Plurimi enim proprio magis emolumento quam publicis necessitatibus velificarunt. Non tamen dissideo, quosdam suos habuisse haud contemnendos usus, sed rariores hæc sunt, nigroque cygno similes.

insultatura, inter iter faciendum in anse Hörga submergitur, cujus cadaver Thorvaldus Muncha-Thverá deportari curavit (a), quo etiam magni pretii legata transtulit, non tamen neglecto tetradrachmæ æquamento templo Bajesaënsi ex Juris Ecclesiastici præscripto, loco sepulture solvendo. Hoc Hildebrandus sacerdos primum Episcopo, sed frustra, & deinde Laurentio detulit, ad se munus pertinere, corpusque in Bajesaënsi cœmiterio condendum esse contendens. Laurentius Thorvaldum multum de ea re hortatus, Cadaver Bajesa remittendum asseruit, nisi a curione sepulturam in cœmiterio Munka-Thveraaënsi pacisceretur. Ille autem ejus decisionem respuens, Jörundum arbitrum appellavit. Hildebrandus itaque, cum omnia frustra esse cerneret, Laurentium ut Archiepiscopi vicarium eo sua sollicitatione impulit, ut postquam admonitione Thorero Abbati, cœtuique monachorum de corpore restituendo vel parochio placando facta nihil effici vidisset, festo quodam die in Munka-Thvera præsens, sententiam, qua cadaver Bajesai terræ mandandum affirmavit, publice pronuntiaret, templumque Munka-Thveraaënsē sacris indignum, quamdiu tale corpus ibidem quiesceret, judicavit. Abbas confestim nil interera de cæremoniis remittens, Jörundo per literas litem exposuit. Qui misso Sniolfo sacerdote veniam missas, in adventum sui causam cognituri, celebrandi concessit. Cum vero Sniolfus Thveraa pervenisset, Laurentium protinus accersit, libellumque, quo decisio perscripta fuisset, poposcit, quem Laurentius cum nondum recitare absolvisset, Abbas aliique eundem e manibus ejus ereptum, rupto sigillo discerpserunt. Ipsum autem cum comitibus e templo limitibusque sacris exturbarunt. Theodorus vero Mödruvallensis, graviore quod imminere videbatur periculo, eum eripuit.

Y 3

§. 6.

(a) Quid Thorvaldum ad hanc legis transgressionem, ut uxoris corpus in alieno & legibus vetito sepulcreto conderet, inconsultis Magistratibus Ecclesiasticis, non facile dicitur. Non improbabilis conjectura est, cogitasse eum, animam defunctæ, quæ in notorio & scandaloso dissidio conjugali, morte repentina perierat, ob sanctitatem monasterii & assiduas inferias, quas ab Abbate & Monachis, ingenti illa pecunia stipulatus fuerat, mitiorem purgatorii cruciatum habituram, quam si ad vulgare illud templum Bajesaënsē sepulta fuisset. Sed factum ejus contra *Jus Ecclesiasticum* fuisse, patet ex ejusdem Cap. II.

§. 6.

Ineunte vere, Jörundus Biörno comitatus Mödruvallas proficiscitur, ubi inter Thordum Abbatem & Hildebrandum sacerdotem exigua pecuniæ summa delinitum de cineribus Solveigæ eadem, quæ recepti sunt, tellure quiete continendis fœdus ferendum curavit. Tanta enim auctoritate erat Jörundus, ut universi diœceseos incolæ ipsius arbitrio lubentissime semet submitterent. Laurentii autem ibidem præsentis nec sententia hac de re requirebatur, nec Collega Biörnus jam ipsi, sed Episcopo assentiebatur, in cujus gratiam visitationem per Provinciam Jörundi continuaturum se pernegavit. Consilio itaque Episcopi, ætate nondum adulta, ab eodem donis mactatus, Norvegiam revisurus discessit, & Nidarosiam 6 id. Septembr. delatus, cum literas, quas illi Præsul Holensis Archiepiscopo cæterisque Canonicis perferendas credidit, tradidisset, acta Laurentii non leviter exagitavit, multa eum in Islandia nomine Archiepiscopi promulgasse referens, quorum authorem nesciverit. Hac ipsa ætate, Gudmundum quendam sacerdotali dignitate in Norvegiam Jörundus amandat, qui grandi nummorum pondere ad Archiepiscopum & Canonicos Nidarosienſes deferendo instructus, literas de Laurentio acerbe loquentes secum adportat, quæ fidem minus suspectam fecerunt, utpote ab ipso Episcopo profectæ.

§. 7.

Post discessum Biorni, majoribus difficultatibus Laurentius semet implicitum sentiens, quod ea quæ in mandatis intra diœcesin Holanam peragenda habuerat, nondum expedita cerneret. Culpam autem in Jörundum transferre optans, cui nil gratius accidere posse cognovit, quam ut visitatores ejus Provincia inexplorata redirent, dubius hæsit. Nonnulli amicorum, inter quos fuit Haflidus Steini, vir spectatissimæ fidei, authores ei fuerunt, ut Biornum socio itinere in Norvegiam comitaretur, caveretque ne quicquam is Archiepiscopo, ipso insciente aut absente referret, neque ipse, quamvis nulli Palliatorum secundus esset, Jörundum Holensem vel in minimis læderet. Quam admonitionem, ut a contrariæ partis studio promanantem, mandata Archiepiscopi deferere nefas ratus, eorum consiliis postposuit, qui ipsum ad omnia ex præscripto exsequenda

exsequenda concitarunt. Quare visitationem exorsus, cum nihil commode efficere posset, plerisque Episcopum appellentibus, ejus vero dispensationem respicientibus, Holas se contulit, ab Episcopo flagrans, ut publico Edicto jus hospitii sibi decerneret, ad quod præstandum se Jörundus nulla officii ratione responderit, cum in discessu Biörni auctoritas ejus exspiraverit.

§. 8.

His talibus utrinque peractis, festo quodam die Laurentius templum Cathedrale intrans, ex pulpito, fervido dicendi genere, in perversos Episcopi domesticorum mores, libidine & incestu impurissimum peccus invehitur, consanguineos præsertim Episcopi, qui ejusdem turpitudinis labem animadversione ecclesiastica non expiaverant, haud oblique pungens, orationemque obsecratione conclusit, ut singuli turpi & flagitiosa consuetudine rejecta, honestioris vitæ tenorem ordirentur. Quam, cum vix absoluta esset, tumultus adstantium excepit, cognatique Præfatis eam foedissimis conviciis protelarunt. Complures præterea inter ipsum Episcopumque lites hostilis in posterum odii materies accesserunt. Quibus impulsus, cum sibi nullum amplius successum polliceretur; Norvegiam cogitans, priusquam solvit, Holas denuo profectus, Episcopum, qui jam senio langvescens visitandi laborem domestica permutarat quiete, convenit, coram quo libellum, vitiorum ab incuria & illegitima Episcopi in matrimoniis contrahendis dispensatione profectorum illiadem prolixè exponentem, recitavit, addens, se eosdem Holanæ diceceseos nævos Archiepiscopo detecturum. Quibus Jörundus perceptis, amice rogavit, positis discordiis, libellum discindat, literasque mutuæ benevolentiae indices a se Archiepiscopo perferendas accipiat. Quæ cum Laurentium majorem jurisjurandi, quo Archiepiscopo vera de Islandiæ Episcoporum officii administratione relaturum firmaverat, quam ipse opum & auctoritatis rationem habentem, nil movere cerneret, confestim prosiliens, occasionem de his ulterius disquirendi abruptit. Laurentius itaque destinatum iter exorsus, post longam tandem navigationem, pelagi insuetus, prope festum Michaëlis in Norvegiam venit.

§. 9.

§. 9.

Quæ dum in Islandia geruntur, Jörundus Archiepiscopus adeo gravi correptus est morbo, ut lecto affixus, omnem rei tam ecclesiasticæ quam politicæ administrationem in Canonicos Nidarosenses, Eilifum scilicet Kortum postea Archiepiscopum, & Audinum Rufum Holensis dioceseos olim Præsulem, nolens volens devolutam cerneret. Hi rerum potiti, omnibus Archipræsulis amicis servisque expulsis, unius tantum coqui & duorum servorum famulatio ægrotanti gratificabantur; pristinae Laurentii Archiepiscopo in anathematismis sibi denunciandis præstitæ operæ indignabundi, illum ex Islandia in Norvegiam transvectum, scaphaque egredientem, actutum comprehendendum curant, miserrimeque exagitatatum, ad infamem urbis custodiam, vulgo *Gulfskirne* dictam, tenebris, algore & graveolentia abominabilem, inter verbera abripiunt, eademque foribus ferrea janua munitis includunt, bona autem publicata fisco ecclesiastico Nidarosensi adjudicarunt. Nec quicquam præter libros, prætextu quorundam ex Clero Islando, eosdem sibi vendicantium servatos, ultorum manus effugit. Cuncta etiam testimonia, & literarum quas habuit subsidia ad se transtulerunt. Biduo in carcere absumto, ad se Laurentium in conclave quoddam compedibus vinctum & squalore oblitum deduci jubent, duplicique crimine accusant; Primo quod oblationes Divi Olai Regis, quas olim procurandas susceperit, turpiter profudisset; Deinde, quod literis Jörundi Archiepiscopi nomine & sigillo adulteratis usus fuisset, quibus additi sunt Codicilli Jörundi Holensis eum non leviter diffamantes. Quam vitiorum seriem ut citra tormenta libenter confiteatur, cum frustra tentassent, aut in Norvegia ab Officiali indictum censuræ genus sufferendi, aut in Islandiam revertendi, Præsule Holano agenda dictitante, optionem illi permittunt. Posterius autem amplexus, in custodiam reducitur.

§. 10.

Sequenti æstate, catenis onustus cum literis Jörundo Holensi adferendis, in Islandiam remittitur. Qui ut primum Holar devenit, Episcopum adiens, in genua procubuit. Præsul vero totius tragediæ ex literis præmissis gnarus, illi confestim assurgens, proxima sibi sede receptum,

tum, ut illic triduum recreationi impenderet, amicissime invitabat. Quo transacto, Laurentium & quosdam sacerdotes publicationi mandatorum, quæ ab Eilifo & Nidarosiensibus acceperat, interfaturos, in Vestiarium templi convocavit, illique, quid sibi sperandum esset, sciscitanti respondit, dispensationem Collegii monastici obstare, quo minus sacerdotii functionem ei concedere auderet, utrum vero in suo comitatu morari, an alibi in diœcesi Holana Skalholtensive domicilium sibi constituere vellet, eruditione, qua haud vulgari pollebat, multis profuturo, libenter permisit.

A quo tempore, seu anno 1309 usque ad 1313, qui fuit Jörundo emortualis, partim in Skalholtensi, partim vero Holensi diœcesi, variorum, præsertim monachorum Thyckvabajensium informationi operam impendens, tempus trivit. Tandem anno 1313 Thingeyris sedem fixit, scholæque, auspiciis Gudmundi Abbatis apertæ præficitur (a), ubi non Abbatem tantum, sed & totum monachorum gregem, multosque alios egregios viros, ad studia excitavit. Anno 1316. in Ordinis Benedictini, qui Thingeyris fuit, fratrum numerum coopatus, ejus Regulas tanto obsequio & honore coluit, ut ne in minimo quidem deficeret (b).

§. II.

(a) Abbas Thingeyrensis Gudmundus fuit æquidem vir non malus, & licet indoctus, literarum tamen cupidus & amans, ideoque Laurentium virum doctum, qui timore chori Nidarosiensis nusquam tutus agebat, ambabus ulnis accepit; Neque spes eum de illo concepta omnino fefellit; Nam non solum ipsum Abbatem & monasterii alumnos multo doctiores reliquit, sed plurimos etiam alios, qui literarum dulcedine capti, hinc inde ad eum confluebant, iisdem probe imbuit. Quorum celebriores fuerunt Thordus, Gudmundi Nomophylacis filius, Olaus Hialti, Egillus Ejulfi, Bergus Sokki, aliique, de quibus suo loco dicendum. Conf. supra Tom. I. pag. 550.

(b) Thingeyrensis monasterii alumnus factus Laurentius Regulæ a Sancto Benedicto suis affectis præscriptæ semet præbuit observantissimum, nunquam sine Abbatis venia ex monasterio exiens; nunquam, ne ipsi quidem Abbati, tempore summi silentii interpellanti respondit, omnibusque numeris absolutum monachum præstitit; tantumque hoc vitæ instituto delectatus fuit, ut filium Arnam duodecennem ad se accersitum, eidem mancipandum curaverit.

§. II.

Circa hæc tempora Egillus Ejulfi, Laurentii quondam discipulus, Pastor Cathedralis & Rector scholæ Holanæ factus, Audino Episcopo in paucis carus, ipsi Laurentium reconciliavit. Quo factum fuit, ut moriens Laurentium successorem nominaret. Quam Præfulis electionem, prisca seponentis dissidia, Archiepiscopus Chorusque Nidarosensis ægre tandem persuasi, ratam esse jusserunt (a), Egillumque Ejulfi, qui tum in Norvegia agebat, binas ab Archiepiscopo adferentem literas in Islandiam ad Laurentium miserunt, unas, quibus ipsi & culpa & pæna antiquarum offensionum penitus remittebatur; Alteras, quibus ut rite electo Holanæ dioceseos Episcopo, quam primum ad sacram ordinationem accipiendam in Norvegiam se conferret, injungebatur. His acceptis, gratisque Deo amplissime actis, Ketillum Satrapam Regium, & Thorsteinum tum temporis dioceseos Officiale ad se accersivit, quibus stipatus, Holar advolat, inque ipso Laurentii festo electionem solenniter proclamari curat. Rebus deinde Oeconomicis maxime ad methodum & modum quem tenuerat Jorundus ordinatis, visitationem borealis dioceseos partis auspiciatur, & sub autumnum Holar revertens, scholam ibidem aperuit, cui Olaum Hialti filium præfecit. Ineunte autem vere anni 1323 versus occidentem visitationem instituens, omnia quæcunque ei a recto aberrare visa sunt, emendare cœpit. Vergente tandem ætate, navigium ingreditur. Sed ad Halogalandiam appellens, naufragium quidem passus est; fociis tamen & magna parte impedimentorum salvus, unde se Nidarosiam ab Archiepiscopo peramanter excipiendus contulit, hyemeque ibidem in convivio Archiepiscopi transacta 8. Calend. Julii, seu ad festum nativitate Baptistæ, adstantibus Audfinno Bergensi & Vilhelmo Orcadensi Episcopis a Eilifo ordinatus, eadem ætate domum revertitur, demandatumque sibi munus summa diligentia administrare aggreditur.

§. 12.

Reliquerat Audinus moriens varias, easque magni momenti tricas & controversias, ad ipsius enodationem seu jurisdictionem pertinentes,
aut

(a) Vid. supra pag. 164.

aut semisopitas, aut omnino intactas, quas Laurentius sibi in patriam reduci decidendas prævidens, omnia ex Archiepiscopi sententia acturus, de his consuluit. Præcipua harum videbatur incendium cœnobii Mödruvallensis, quod cum Episcopus monachorum incuriæ imputaret, monasteriique restaurationem detractaret, Archiepiscopus vero ne hilum quidem in prima fundatione mutare volens, monasterium ab Holano, modo inventarium Cathedralæ cessisset, reædificandum esse censuit. Sed de hac controversia delegatos iudices daturum se promisit, quod tandem anno 1326 perfecit. Tunc enim Ingemundus Skuti filius, monachus quondam Mödruvallensis, Norvegia in Islandiam transiens, Archiepiscopi literas attulit, quæ Jonæ Halthori filio, Episcopo Skalholtino & Thorlaco Abbati Verensi causam Mödruvallensem, aut legitimo iudicio aut pactione terminandi potestatem demandarunt. Qui extemplo partes litigantes Mödruvallas convocarunt, & post causæ in utramque partem disceptationem, tandem in conditiones, quas Fratribus obrulit Laurentius, pactiorem literis & sigillis munitam fieri curarunt (a). Cujus præcipua erant contenta, ut exstructo & pro re nata ornato monasterio, additisque omnibus ad victum & amictum necessariis, Præsul tot fratres ibidem sustentandos curaret, quot Jörundi primi Fundatoris Constitutio alendos præscriberet. Prioreque imposito, ipse Abbatem ageret. Quæ omnia Laurentius magna cura neque minoribus impendius sine mora executioni dedit.

§. 13.

Sed non diu duravit hæc pactio, nam anno 1327 fratres acceptæ conditionis pœnitentes, per Ingemundum Skuti filium Shalholtum ablegatum, Jonæ Episcopo Laurentium pactis non sterisse pervaserunt. Qui Collegam confestim hac de re certiolem faciens, proxima æstate Mödruvallis præfens, controversiam sententia judiciali discreturum minabatur. Quo accepto, Laurentius, nuntio, mittit cum epistolio excusationis pleno Legatum, qui semet amicissime purgaret. Capita autem excusationis talia fuisse accepimus: Collegam plus nimis credulum alteri parti aures dedisse. Prius utramque audiendam, quam sententiam definitivam pronuntiandam.

Z 2.

(a) Vid. supra pag. 63.

nuntiandam. Archiepiscopalem illi Collegæque concessam auctoritatem cum prima causæ transactione exspirasse. Præterea a pactis nihil a bono & honesto aberrantibus semel unanimiter incitis minime resiliendum esse. His Jonas auditis, tantum a gradu sistendo abfuit, ut paullo commotionis venturum se nec officio hac in re defuturum minaretur, minarumque non immemor, binos e Clero Skalholtino rei perficiendæ aptissimos Diaconos, quorum primas tulit Thordus Gudmundi Nomophylacis filius, Laurentii, cum Thingeyris ageret, discipulus, Holas misit. Qui ipsissimo Trinitatis festo, dum Laurentius sacrorum operatione absoluta Pontificales vestes exuit, sanctum ingrediens vestiarium, codicillos a Jona Skalholtenensi scriptos ipsi exhibendos habere se confessus est. Præsul vero, tanti momenti negotio in aliud talibus tantisque rebus aptius audiendis tempus rejecto, legatos blanditiis mensæ aliisque honoribus delinitos dimisit. Sed Episcopo in solio postridie constituto, anniversariis in templo Holensi sacris auscultanti, præter spem ad supremum altare apparuit Thordus, sanctitate loci semet tuens, satisque sonore dicam intonans, quam præsens herus pristino scripserat. Quapropter tantum non attonitus Laurentius sanctissimi missatici officii interpellationem prohibere non contentus, sed abicum parans, satellitum in Provocatorem paratissimum impetum, quantum sua auctoritate temperari potuit, maxime temperavit.

§. 14.

Judices autem in loco & tempore comparentes, Laurentio se non statim sistenti, officii abrogationem minabantur, tandemque præfenti legatorum tractationem objiciens Episcopus, ipsius communionem dedignatus est. Ille vero suam in conventis prioris anni servandis integritatem commemorans, Collegam sententiam contrariam tanto verborum ornatu propugnans, ut nemini ab æquo & bono aliena esse videretur, minime movere potuit. Deliberatione itaque cum suis habita, ex Præsidum & contrariæ partis sententia, cœnobii ejusque possessionum dispensationem, studio pacis & incerti causæ eventus, timore, prioris anni pactione abolita, monachis tradidit, nisi Archiepiscopo aliter visum foret. Egillo autem Grenadarstadensi, sibi fidissimo & amicissimo, legationem ad ipsum obeundam injungit, qui donis & literis instructus in Norvegiam transiit. Quo delatus Laurentii innocentia optimatum Holensium

lenfium testimoniis probata, ad priorem pactionem confirmandam, posteriore rejecta, Archipræsulem impulit. Skalholtensis vero legatus re infecta non sine domini rubore & stomacho reversus est. Sed dum hi in Norvegia agunt, de monachorum Mödruvallensium prodigalitate certior factus Laurentius, Mödruvallas advolans, armatis impletum monasterium reperit; quare hac vice discedens, sed biduo post, dispersa rusticorum turba revertens, Thorgeirum Priorem monasterii facultatum rationem reddere denegantem, Steinthoro Sokki filio Dispensatore constituto, omnibusque pro lubitu ordinatis, Holas, secum adduxit.

§. 15.

Altera ei ab Audino relicta de decimis Thingeyrensibus cum Gudmundo Abbate controversia intercessit. Hanc Electus, nondum autem infula potitus, ea conditione, ut monasterium prædium Hialta-backam, quod Jorundus addiderat, Audinus vero retractaverat, retineret, transegerat. Sed lite deinde recrudescente, duorum prædiorum Hvammi & Hunstadi adjectione, contrariæ parti satisfecit, quod etiam suis literis Archiepiscopus confirmavit (a). Idem deinde monasterium Kalfi fratris sui hæredem ex asse scripsit, quo facto aliisque ejusmodi in sacros usus expensis, liberalitatis laudem adeptus est. Laurentius præterea quadringentos octoginta imperiales, ab Auduno monasterio Munkathveraënsi mutuo datos, requirere debebat (b). Habuit etiam cum aliis, sed viliores, controversias, quales fuerunt: Illa cum Sniolfo (c) Sacerdote, qui Præsulem diu dedignatus, tandem necessitate adactus, ipsi se submittere cogebatur;

Z 3

batur;

(a) Literas ad hanc rem pertinentes calci capitis sub Litr. A. B. C. subjungemus. Primas quidem, subscriptas a Grimno Skuti filio, qui tandem trimestrem Episcopum Skalholtensem egit, dictusque fuit Skurd. Grimus, seu *Lanio*, forte Ingemundi Skuti filii, qui causæ Mödruvallensis fax & tuba fuit, frater. Conf. supra pag. 58.

(b) Vid. infra ad finem Capitis Litr. D.

(c) Principium harum rixarum a Generali Laurentii visitatione repetendum est (vid. supra §. 5. pag. 173.), quæ simultates eo usque processerunt, ut Sniolfus Laurentium Electum osculo salutare dedignaretur, & dudum factum Episcopum in convivio quodam disceris invaderet.

batur; & cum Celebri viro Giffuro Galle, quem falsæ possessionum decimationis examine objecto, ad saniozem mentem revocavit (a).

§. 16.

Postquam Cathedram ascendit, idem vitæ, quod, dum in monasterio Thingeyrensi degit, habuerat; institutum retinuit, nihil fere in quotidiario victu & amictu mutans aut innovans, sacrorum semper observantissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ exactor severissimus, morumque censor incorruptus, literarum & literatorum amantissimus, in pauperes vero & egenos largus & benignus semper mansit, quo tamen non obstante, providum semper se œconomum gessit. Hinc factum est, ut ipso sedente omnibus ejus exemplo & admonitionibus ad pietatis & honestatis studium accensis, res ecclesiasticæ in diœcesi Holana majorem in modum florere inciperent. Post reconciliationem cum Eilifo Archiepiscopo, flagrantissima semper ejus gratia usus est, qui anno 1330 Laurentio infulam quæ Holis pretiosissima est, duoque alabastra dono dedit, quæ ille 30 mercium Islandicarum fascibus compensavit. Holanum præterea templum & cathedram variis magni pretii donariis ornavit; qualia fuerunt. Patera Sancti Jonæ Holensis, Gudmundi effigies, calix, scrinium, Textus duo (b), & id genus alia. Anno 1330 morti vicinus Egillo Ejulfi successore

(a) Multæ quidem notæ singularis pœnitentiæ & pœnæ ecclesiasticæ signorum ab Episcopis disciplinæ tenacioribus indictorum occurrunt, quorum coryphæus fuit Thorlacus Thorhalli, Sanctus & ante & post mortem vocatus, cujus *Skristabod*, seu leges de pœnis competentibus extant. Singulare, autem quid & non ubique obvium legitur in *Hist. Laurentii*, qui indurato urfi corso die cinerum & Viridium incestuosos superinduxit, taliqve affectos contumelia aut exinanitos, affabilitatis statim & menæ commercio honoravit. Extant adhuc in Bibliothecæ A. Magnæ libro pergameno No. 175 in Quarto Statuta Jörundi, Laurentii & Egillis hac de re, quæ inde exscripta vid. ad finem Capitis Litr. E. Giffurus autem Galle, cum quo Laurentio fuit de decimatione lis, idem certe est, ac cujus mentionem facit *Chron. Norveg.* pag. 834 (rectius 833) ut legati ab Hacone Rege Norvagico ad Fennos missi, quem, ad tributum ipsi diu denegatum exposcendum, Regia ornatum auctoritate & satellitio præmunitum amandavit. Hic est ille Giffurus Galle, qui Jonæ Calvo sedecim prædiorum littora donavit, & tandem ad annum ætatis 101 devenit, Giffuri comitis cognatus & eponymus.

(b) *Textus*, & *Texta* quid proprie notent pueris etiam notum est; sed hic aliud quid significare

cessore nominato, & Archiepiscopo literis impensissime commendato; indigenam Episcopum peregrino multo esse utiliorem dicens, conditoque testamento, anno ætatis 63, officii 6, ad 16 Kalend. Maji placide obdormivit (a).

Litr. A.

Nostrum Thoreri Abbatis & Grimi Holmensis hoc est testimonium: Thorkillus Trandill sacerdos Thingoris Vatnsdatensium in septentrionali Islandia, ea intentione, ut inibi Cœnobium fundaretur, primus omnium ædificia exstrui curavit, conditoque mox templo, inaugurationem a Jona primo Holensi Episcopo impetravit. Cumque nulla, præter fundum in quo cœnobium constitutum fuit, bona illi adessent, Venerabilis idem Sanctusque Episcopus in perpetuam Monasterii templique conservationem,

---

ficare manifestum videtur; Est autem *Textus* apud Scriptores Histor. Eccl. Rom. 1) Liber seu codex Evangeliorum, auro gemmisque ut plurimum exornatus, interdum etiam aureis literis exaratus, juxta versus:

*Codex auratus, conscripto grammate scriptus,
Auctus evangelicum servans in corpore Textum.*

Qui Pontifici apertus, reliquis vero clausus, ad osculandum offerri soluit, & super quo, altari imposito, jurare consueverunt; unde forte originem habet jurandi formulæ initium quod in antiqvis nostris legibus præscribitur, ita incipiens; " Hier legg eg " hönd a helga bók, og sege þad gudi &c. id est: *Hic manum sacro codici imponens, Deo confiteor*, &c. Vid. supra Tom. I. pag. 578. 2) Scriptum quod fundamenti loco habetur, seu ipsius authoris verba, ita ut hoc sensu *Textus & glossa* seu interpretatio invicem opponantur. 3) Hinc per Metaphoram transferebatur etiam et alia, ut pictas, sculptas, aut fusas rerum aut corporum imagines, scilicet hanc vel illam Historiam, sæpissime vero aut semper Christum in cruce pendentem, vel etiam librum Evangeliorum & Evangelistas, representantes, quæ meditabundis aut perorantibus manu contentæ, *Textus* loco inserviebant, & super iisdem quandoque etiam jurasse non est vero dissimile; quales tres ex argento fuscæ in templo cathedrali Skalholtino asservantur, quarum una affabre facta cæteris longe præstat & haud contemnendi pretii est; quibus similes, aut ejusdem farinae fuisse *Textus* a Laurentio confectos, non improbabile videtur.

(*) Talis vivens & moriens fuit Episcoporum, quos intra hanc periodum perpessa est diæcesis Holana, optimus vir, utramque fortunam expertus, semper pius, obsequens, paratus, patiens, & ni fata filium vitæ abruptissent, multo longiore vita dignus. Qui zelum in Generali visitatione nimium ei tribuunt, attendant quoque fidum viri ingenium, mandata perfunctorie peragere & dominum fallere nescium.

servationem, tantas, quantæ a 13. parœciis ultra aminem Vatnsdalensẽ fitis redirent, decimas dicavit, easdemqve octo Holensium Episcoporum sine controversia Monasterio cesserunt, usqve dum Jörundur Præful Holensis nulla legitima actione, sed propria auctoritate easdem retractavit, nec Abbate Biarno neqve Hofkuldo ob violentiæ timorem ad Archiepiscopum deferre audentibus. Ne vero usucapione cœnobium aliquid damni contraheret, coram visitoribus proxime hinc Islandiam intrantibus, accusatio demum instituta est, nullø qvidem successu ob mutuum eorundem diffidium. Vidimus itidem decimarum harunce in gratiam cœnobii colligendarum exactores, ipsorumqve hac de re verba audivimus. Ego insuper Grimus Holmensis Abbas jurejurando religiose testatus sum, Dominum meum Archiepiscopum hoc idem in cœnobium injuriam, Audinum vero sacerdotem cognomine Bratt publicum latrocinium pronuntiasse, ideoqve sigilla nostra præsentĩ testimonio appendimus. Scriptum apud Vigg feria tertia ebdomade pentecostes. Anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo.

Litr. B.

(b) **I** gudz nafne. Amen. giörum ver bróder Laurentius med gudz miskunn biskup at Hólum oc ver bróder Gudmund med samre miskunn Abóti at Þingeyrum þat öllum mönnum kunnigt at þá er lidit var frá burd vars herra 1326 ár þrem nóttum epter Krossmessu á vorid á Hólum í Hialltadal tókum vid höndum saman á þenna hátt at ek Abóti fyrrsögdr lagdi ok uppgaf fyrir klaustrit at Þingeyrum fyrer mik ok minn epterkomendr í valld ok skipan mins herra Laurentii biskups um biskups tíunda mál þat er í millum hafdi farit um stund Hólakirkju ok Þingeyra klaustrs ok allar adrar málagreiner. þær sem sagdra Stada hafa millum gengit frá upphafe ok til þessa dags. under slíka gratiam sem hann villde

---

(b) *Id est:* In nomine Domini amen. Nos Laurentius Dei clementia Holensis Episcopus, & nos Gudmundus eadem gratia Abbas Thingörens, singulis notum facimus, quod Holis Anno Domini 1326 pridie nonas Majas, conjunctis dextris; ego prædictus Abbas, cœnobii Thingörens, omniumqve mihi in ejusdem præfecturam succedentium nomine, causam de decimis episcopalibus inter cathedram Holensem & cœnobium Thingörensẽ diu controversis, cæterasqve quæ hactenus intercesserant dissentiones tali

villde klaustrenu her í mót gefa. íátandi í sögdu handlage at hafa þæt latt ok stödugt æfinliga sem hann villde her um skipa. Enn ek bróðer Laurentius Biskup gaf á þenna sama dag klaustrenu til stöduligrar ok æfinligrar eignar alla jördina í Hvammi í Vatnsdal, bæde kirkiuluta ok eignarluta med öllum þeim lunnindum sem hún á ok eigandi hefr at vordit bædi at fornu ok nýiu ok adra jörd er Húnstader heita. Skal klaustrit at Þingeyrum þessar iarder hafa friálfar ok ákiærulaufar fyrer ofs ok vorum epterkomendum. enn Stadrinn at Hólum vera fríals ok ákiærulaus um biskupstíundamál ok adrar málagreinir þær sem millum hafa farit fyrrsögðra Stada. Væntim ver at Herra Eilíftr Erkibiskup mune þessa vora gjörd stöduaga ok stadfasta hafa. Þvíat fyrer skemstu er ver vorum í Norge ok hann vígde ofs bad hann í ockrum skilnadi at ver skyldum gjöra vel ok sæmiliga vidr klaustrit at Þingeyrum. Ok til stadfestu her um settum við bróðer Gudmundr okkar inncigli fyrer þetta bref er gjörðt var í fyrrnefndum stad degi ok ári. hiáveröndum Síra Agli. Síra Skúla. prestum. ok sín inncigle fyrerferiöndum. ok Benediçt Kolbeinsfyne.

Littr. C.

- (c) Öllum mönnum þeim sem þetta bref síá edr heyra. sender Eilíftr med guds miskunn Erkebiskup í Nidarósi kvediu gudz ok sína.
Ver

tali favore, quali monasterium amplecti dignaretur, decidendas Domini mei Laurentii Episcopi potestati & arbitrio, quod ratum inviolatumque servare pollicitus sum, tradidi addixique. Ego autem frater Laurentius eodem die prædium Hvamm Vatnsdalensium ex utraque parte, sive mihi met sive templo huc usque peculiari, cum universis præstantiis fructuariis, tam præsentibus quam præterito tempore usitatis, ut & prædium Hunstade, cænobio perpetuo possidenda contuli. Quæ duo prædia monasterium Thingörensê a nobis nostrisque successoribus inoffensum sine controversia retinebit, cathedra vero Holensîs pristinis discordiis immunis, decimis episcopalibus libere excusateque perfruetur. Speramusque hanc nostram dispensationem a Domino Archiepiscopo firmatum approbatumque iri, quippe qui nobis in Norvegia brevi hinc, ordinatione absoluta discessum parantibus, cænobium favore & benevolentia amplectendum commendavit. Inque literarum harunce confirmationem quæ præfato loco die & anno dabantur, præsentibus Benedicto Kolbeinide, Skula & Egillo sacerdotibus, eisdem subsignantibus, sigilla nostra appendimus.

- (c) *It est:* Universis ac singulis has literas visuris seu auditoris, nos Eilifus Dei gratia
Archi-

Ver vilium at þer vitéd at vör sátum ok innvirduliga skodudum bref med hángandi innciglum virduligs herra oc andlægs bróðor vors Lafranz biskups á Hólum ok herra Gudmundar Abóta á Þingeyrum hæilt ok óskaffet ok í eingum lut grunsamligt. giört á Hólum í Hialltadal þremr nóttum epter Kroffinessu um vorit sub anno Domini 1326 um sættargjörd þeirra á millum ok Stádanna. Hólakirkju ok Þingeyra klaustrs svo vortande. at Herra ábóti fyrrnefndr lagdi á valld ok siálfðæmi Herra Laurentii biskups ok iátadi með handlage ok fullu laga skilorde sik skylda stódugt ok stadfast hafa ok sína epterkomendr þat sem hann villdi gjöra ok skipa um kirkiutiundamál þat sem leingi hafdi dæillt verit millum Stádanna fyrrsagdra ok allar adrar málagreiner þær sem þær í millum hafa farit til þessa tíma. gaf á þann sama dag herra biskup ádrnefndr Stadnum á Þingeyrum þessar iarder. alla iördena í Hvamm í Vatnsdal bæde kirkiuluta ok eignuluta ok adra iörd er Hunstader heita. hvaratveggia friálfa ok ákiærulausa fyrir hvörum manni med öllum lutum ok lunnindum þeim sem til þeirra eigu at liggia at fornu ok nýiu á þann hátt at Stadinn á Hólum skal vera friáls ok ákiærulaus um alldr ok æfidaga um biskups-tiundamál ok adrar málagreiner þær sem millim hafa farit fyrrsagdra Stada. Ok af því fyrrgreindr Herra Biskup ok Abóti beiddust af ós stadfestu brefs

---

Archiepiscopus Nidrosiensis Dei & suam salutem sempiternam. Noveritis, quod literas cum appensis sigillis venerandi & in Christo dilecti Fratris Domini Laurentii Episcopi Holensis & Domini Gudmundi Abbatis Thingörensensis datas Holis in Hialttadal tribus nostribus post festum inventionis crucis sub anno Domini 1326 penitus incolumes nec interpolatas, nec ab ulla parte suspectas, viderimus. & diligenter inspeximus, quæ contractum inter eos, sive curiam Holanam & cænobium Thingörensense continent, hujus tenoris; ut supra laudatus Dominus Abbas, Domini Laurentii Episcopi potestati & arbitrio committat, data stipulatione ex expresso Juris Canonici prescripto, se suosque successores, ejus circa litem, quæ cathedram & monasterium diu intercesserat, decimas templi concernentem, ut & reliquas controversias huc usque durantes, sententiam firmam ratamque habituros. Eodem hoc die, prædictus Dominus Episcopus hæc prædia monasterio Thingörensi adjecit, imprimis totum fundum Hvamm in Vatnsdal, quæ suum & cathedræ peculium & aliud prædium Hunstade dictum, utrumque juste ac libere possidendum, cum omnibus suis Juribus & pertinentiis habitis & in futurum habendis, ea conditione, ut cathedra Holana perpetuis temporibus a litibus circa decimas episcopales & reliquis, quas cathedra cum monasterio reciprocavit, controversiis, libera maneat & immunis. Et quia prædictus Do-

minus

brefs her fyrir. samþykkið ver stæðum ok stadfestum þessa láttargjörð hvörtveggja ok þeirra epterkomande. sem nú er sagt. til óbrigðiligrar eignar ok samþykktar. Ok til fannz vitnisburðar sættum ver vort inncigle fyrir þetta bref er giört var í Nidarófi sex nóttum fyrir Hallvarðsmessu anno Domini millesimo trecentesimo vicefimo nono.

Litr. D.

(d) Öllum mönnum þeim sem þetta bref síá edr heira. sander Stephan prestur Gunnlaugsson kvediu guds ok sína. Ydr se kunnigt at þá er lidit var frá hingatburð vors herra Jesu Christi 1330 ár tók ek í umbode míns virduligs herra Laurentii, Hólabiskups land á Gudmundarstöðum fyrir tuttigu ok fimm hundrud jarðer. þar med í öðru lage er herra Berg Abóti lauk Hólakirkju í þá hundrad hundrada skulld er nefndr Laurentius biskup heimti uppá klaustrić epter reikninge Audunar biskups forverara síns. Ok til sanninda greindrar medkenningar so mikillz gotz af Múkaþverá setta ek fyrir þetta bref mitt inncigle er giört var í Eyafirde í Saurþæ tertio Nonas Julií.

A 2

Litr.

---

minus Præsul & Abbas hic de re literas confirmationis a nobis expetebant, hanc transactionem, utriqve & utriusqve successoribus, dicto modo ratam firmamqve servandam approbamus, stabilimus & confirmamus, in cuius rei verum testimonium presentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Nidarosie sex noctibus ante festum Hallvardi, anno Domini 1329.

(d) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Stephanus Presbyter filius Gunnlaugi, Dei & suam salutem mittit. Vobis notum esto, quod translapsis a nativitate Domini nostri Jesu Christi mille, trecentis & triginta annis, venerabilis mei domini Laurentii Episcopi Holensis vice, fundum Gudmundarstados pro viginti quinque hundredis, pretium prædiorum, acceperim, & præterea quæ Dominus Bergus Abbas ecclesie Holanz persolvit, ad liberanda centum & viginti hundredarum nomina, quæ dictus Laurentius Episcopus, ex Prædecessoris sui Audini Episcopi computo, monasterium postulaverat. Et in tantæ summæ de (monasterio) Munkathvera (solutæ) confessionis testimonium, his literis, Saurþæ in Eyafirde, tertio nonas Julií, scriptis, sigillum meum appendo.

Litr. E.

(e) **I** guds nafne amen. voru þvílik bodord fkiputh af herra Jorunde Laurentio oc Agli Holabiskupum ok bodith prófoftum, ath þeir fkyllði svo bióða fskriptamaunum ath hallda, þeim sem brotligger verða in quarto gradu confanguinitatis vel affinitatis feu in confimilibus. Vatnfafta tuttugu nætur vid vatn ok braud, edr annath iardar alldin edr merkr ftycki fkreidar, ef alldin er eigi til. ok fyangi *pater noster pſaltara* med hvori vötnunat nott, ok falli á kne vid hveria *pater noster*. ftanda utan kirkiu um lángafaftu ok jólafauftu ok i gagnafaftum. en hafa kirkiu helga daga. hallda gagnafaftum hinum minnum hit fyfta ár. á þann hátt ath hafa einmælt hvítan mat á mánadaga ok midvikudaga. ok fyangia *pater noster* frö finnum med knebedia falle, ok níufinum *ave maria*. Á audru áre minnast en gagnafstna ath hafa einmælt á midvikudaga. ok fyangia þá en fimfinnum *pater noster* med knefalle. á þridia áre minnast enn gagnafstna í bænahalldi ok fyangia fim *pater* med *ave maria*. fiefekt tólf aurar.

Item in tercio & quarto gradu confanguinitatis. uel affinitatis uel in confimilibus fkal bióða þriatiú náttu ath uatna med fuo mykhu bænahalldi ok knebediafaullum sem fyrr séger fioguttra ára fkrift. fiefekt epter þui

(f) *Id est*: In nomine Dei amen. Hæc præcepta fancita funt a Domino Jörundo, Laurentio & Egillo Episcopis Holensibus, & Præpositis injuncta, ut pænas condignas exantlaturis ita præcipiant; delinquentibus scilicet in quarto gradu confanguinitatis, vel affinitatis, feu in confimilibus: jejunium aquæ per viginti noctes in aqua & pane vel aliis frugibus terræ, vel his deficientibus in semilibra piscium arefactorum, & quavis nocte jejuna, *pater noster* & *psalterium*, ad quodvis *pater noster* in genua procumbentes, recitanto. Extra templum per tempus quadragesimale, Adventus, & jejunia solida (salutaria) consistentes, festis tamen diebus templo fruuntor. Jejunia solida minora per annum proximum observanto, ita ut diebus Lunæ & Mercurii lactiniis semel per diem vescantur, & *pater noster* septies, in genua simul procumbentes, & *ave Maria* novies, recitent. Anno hunc sequente jejunia solida, diebus Mercurii semel tantum cibum sumendo, simulque *pater noster*, in genua procumbentes, quinqvies recitanto, observanto. Anno tertio jejunia solida recitatione precum observanto, & quinqvies *pater* una cum *Ave Maria* recitanto. Multa duodecim orz.

Item in tertio & quarto gradu confanguinitatis vel affinitatis vel in confimilibus irrogandum est jejunium in aqua per noctes triginta, una cum tanta celebratione precum & genuflexionibus, quanta in supra memorata condigna quatuor annorum pæna

þú sem kríffinn retri hinn nýi seger. Item pro simplici adulterio uel in tercio gradu consanguinitatis uel affinitatis uel in consimilibus. skal bióða karinu. eru þat fióertiger náttu. ok lesa *pater noster psaltara* med knefalle suo mart. seu ára skript. halldi gagnfaustum hinum meirum um þriú ár. á þann hátt ath hafua einmælt huitan mat á mánadaga en þurr- an mat á miduikudaga. vatnfasta á faustudaga. Enn minnast gagnfastna um siogr ár á þann hátt. ath hafa einmælt á mánadaga ok miduikudaga. ok þurran mat á faustudaga í öllum gagnfaustum. ok skal þath halldast um þriú ár. en fasti miduikudag á hinu seunda ári. sýngi *pater noster psaltara* med huerri uiku á þeim siórum árum. Item skal bióða at standa utan kirkju á fýsta ári alla tíma fyrir sumu. Vm jól fram yfer hinn átta dag. frá skirdegi fram yfaer páscha uiku. suo huitadaga. Item annath ár hafui kirkju öll duplicia festa hith þridia ár hafui kirkju alla sunnudaga utan um lángefauftu. jólafauftu. ok gagnfauftur. en siogur ár upp þadan hafui kirkju alla tíma. nema standi utan kirkju helga á medal um lángefauftu ok jólafauftu. eru flíker hluter sub arbitrio iudicis ath flípa um kirkju- góngur ok gera flíkt epter auuikum. þúath ef skriptamadr er bóklærdr

A a 3

ok

pæna locum habet, multa (autem) pecunia (irrogatur) ex præscripto *Juris eccle- siastici recantariis*. Item pro simplici adulterio uel in tercio gradu consanguinitatis, uel affinitatis, uel in consimilibus cærenæ sunt irrogandæ: illæ uero durant per noc- tes quadraginta, & toties *psalterium, pater noster* cum genuflexione recitentur, pæna condigna per septem annos; jejunia scil. solida majora per tres annos obseruato, ita ut diebus lunæ semel cibo lacteo uescatur, diebus autem Mercurii cibo sicco, diebus Veneris jejuniis in aqua indulgeat. Per quatuor adhuc annos jejunia solida ita ob- seruato, ut non plus quam uice simplici diebus lunæ & Mercurii comedat, die uero Veneris per integrum jejunium solidum cibo sicco uescatur, quod etiam per tres an- nos continuandum est. Septimo autem anno quouis die Mercurii jejunato, *psalte- rium, pater noster* semel quavis hebdomade per quatuor illos annos canat. Ei etiam imperandum, ut extra templum maneat omnibus diebus quibusdam tamen exceptis; per festum scil. natiuitatis Christi ultra diem circuncisionis, a die uiridium & ultra septimanam paschatos, ita & festo pentecostes. Item secundo anno templum festis duplicibus intret, tercio anno omnibus diebus dominicis, præter eos qui tempore quadragesimali, aduentus, & jejuniis solidis incidunt; per quatuor exinde annos tem- plo semper fruitor, diebus uero profectis per jejunium quadragesimale & aduentus extra templum maneto, ejusmodi autem res sub arbitrio iudicis sunt, cui de fre- quentationibus templi habita circumstantiarum ratione, iudicium ferendum est; nam si is, cui pæna irrogatur, fuerit ex libro recitandi doctus & sacerdotem uel in sacris

vel

ok stýdr hann prest í tíðum edr messu. Þá er tilheyriligt að hann hafui kirkiu helga daga ok í huern tíma sem hann sýngr med prestum.

Item cognacio spiritualis. Þath eru sifuiar ef madr helldr barni mannz til skírnar, edr undir biskups haund, ok er þath a þríá uega. uidr barnið faudr ok módr barnsins ok uidur þann skírer epter þui sem *kristinn rettr hinn nýi seger*. fyrer þessar sifuiar á ath skrípta sem fyrer einfalldan hórdóm. karínu. utan ueniulikt er uægja epter atuíkum vm tíu nætur.

Item ef prestur fallerazt med skríptadóttur sinne. Item þýngra ef prestur fallerazt med þeirri konu sem hann hefer skírt barn hennar. Item þýngtz ef prestur kemur í bland med þá konu sem hefir skírt. ok liggja þar til tuer karínur.

Item ef madr uerdr opinber in dupplici adulterio uel consanguinitate in tercio gradu duppliter. þath er ath skília ef þau eru syfkinabörn ath frændsemi. þar fyrir skal bióða karínur tuzer med *pater noster* suo mörgum ok knebedia follum síórtán ára skrípt. halldi gagnsafstum hinum meirum um sex ár. hafa kirkiu um jól ok páska ok huítafunnu ok önnur stærstu hauld um fýftu tuo ár. en önnur tuo ár postulameffur.

Þá

vel in missa adjuverit, conveniens est, ut templum diebus festis & omni, quo cum sacerdotibus cecinerit, tempore, intrare illi concedatur.

Item cognatio spiritualis. Cognatio (spiritualis) est, quando quis infantem vel baptizandum vel confirmandum suscipit, idque triplici inter infantem, patrem & matrem ejus, atque baptizantem, ratione fit, prouti *Jus Ecclesiasticum recentius* testatur. Pro (violatione) hujus cognationis (spiritualis) eadem ac pro simplici adulterio pœna condigna infligenda est.

Item si sacerdos cum fœmina quæ ipsi confiteri solet, rem habuerit. Item gravior (pœna) sacerdoti, si cum muliere, cujus infantem baptizavit, rem habuerit, irrogetur. Item gravissima modo cum fœminina, quam baptizavit sacerdos, consuecat, tunc duæ carenæ ei irrogantur.

Item si quis manifestus fiat in duplici adulterio, vel consanguinitate in tercio gradu dupliciter, id est si quoad consanguinitatem consobrini fuerint, tunc carinæ duæ unacum tot (recitationibus) *pater noster* atque genuflexionibus irrogentur, condigna per quatuordecim annos pœna durat. Jejunia scilicet solida majora per sex annos observantur. Primis duobus annis templum festo nativitatis Christi, pascatos, & pentecostes, ut & diebus maximis solennitatibus dicatis, intrato. Proximo biennio in festis apostolorum, postea diebus dominicis, exceptis iis qui tempore quadragesimali

Á síðan sunnudaga utan faustutíma enn tuo ár. Ok þá síðan skipizt secundum arbitrium iudicis. Þíonostubann um þriú ár hinu fystu samfast. lúka sex merkr í sakeyre.

Item pro homicida uoluntario skripta þriár karínur. hina fystu uatnfasta sunnudaga í meðal vidr uatn ok braud. edr merkr stycki af skreid. halda adra karínu ath uatnfasta miduikudaga ok faustudaga ok takj suo saman nætur. *pater noster* psaltara ok knebedia faull skulu fylgia huerre nótt. Hina þridiu karínu skal telia saman nætr. Þíonostu bann um þriú ár. lúka níu merkr í sakeyre.

Item pro homicida casuali setizt skript sem pro adulterio simplici. karínu ok þriggia marka sekt.

Item si monachi vel canonici regulares manifesti fiunt in crimine notorio incontencie skal þeim skripta suo sem pro homicidio uoluntario ok slíka skript skal setia þeim konum sem þeir uerda brotliger med.

Item si rapitur sacrum de non sacro. uel non sacrum de sacro loco. skal setia skripter suo sem pro simplici adulterio. Sed si rapitur sacrum de sacro loco. skripti suo sem pro dupplici adulterio.

Item

---

mali incidunt, adhuc per unum biennium (sacra in templo audito), postea vero secundum arbitrium iudicis cum eo agatur, per tres primos annos ab usu sacre canæ excluditor. Multa sex marcis persolvitor.

Item homicidæ voluntario pæna trium carenarum irrogetur, quarum prima talis sit, ut diebus tantum dominicis exceptis, in aqua & pane vel frustulo piscis arefacti dimidiam libram ponderante jejuset. Secundam carenam ita observato, ut in aqua diebus Mercurii atque Veneris jejuset, noctibus etiam conjunctim sumtis; recitatio psalterii & *pater noster*, ut & genuflexiones quacunque nocte fiant. In tertia carena noctes sunt etiam numerandæ. Per tres (præterea) annos ab usu mediorum sacrorum prohibitus esto, novem marcarum multam pro delicto solvat.

Item pro homicidio casuali eadem ac pro adulterio simplici pæna condigna irrogetur, carena scilicet & trium marcarum multa.

Item si monachi vel canonici regulares manifesti fiunt in crimine notorio incontencie, eadem ac pro homicidio voluntario pæna condigna iis irroganda, quam eandem pænam feminz, cum quibus consueverant, exantlanto.

Item si rapitur sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro loco, eadem ac pro adulterio simplici pæna condigna irrogator. Sed si rapitur sacrum de sacro loco, uti pro dupplici adulterio pæna condigna infligitor.

Item

Item pro violatoribus ecclesiarum uel cimiteriorum in sanguinis uel seminis effusione. skal skrípta sem pro dupplici adulterio ok líka fimtán merkr heilagre kirkiu ok biskupinum þeim sem hreinsar kirkiu eðr kirkiugard.

CAP. IV.

De Egillo Ejulfi filio.

§. I.

Egillus Ejulfi anno 1295 incerto loco natus, non sine eruditionis per Laurentium acqvisitæ laude, ut rebus ante episcopatum præclare gestis celebris, in vitis prædecessorum Audini & Laurentii commemoratur. Primo enim sacerdotii anno, ætatis scilicet 21 ab Audino ludo literario Hollis aperto præfectus, laudabili opera favorem Episcopi adeo sibi conciliavit; ut ab itinere Norvegico in gratiam Præfulis suscipiendo ventorum importunitate averfus, Episcopum & Laurentium invicem dissidentes prudenti auctoritate in gratiam reducere potuerit. Præfulqve eum Norvegiam anno 1320 visurus, comitem sibi adjunxerit. Unde biennio post, cum literis, Laurentium in defuncti Audini locum sufficientibus, reversus, præceptorem denuo, consecrationem accepturum, peregre comitatus est, & beneficium præbendæ Grenjadarstadenfis ab Archiepiscopo nactus, in patriam anno 1324 remigravit. Continuo hinc sexennio, quo Laurentius Episcopatum gessit, singularem ei fidelitatem & indefessum in negotiis exsequendis studium præstitit, præsertim cum summa vigilantia & probabili oratione decisionem controversiæ Mödrvallenfis, votis Laurentii congruentem, ab Archipræsule impetraret.

§. 2.

Item pro violatoribus ecclesiarum vel cimiteriorum in sanguinis vel seminis effusione, pæna uti pro dupplici adulterio condigna imponitur, & sanctæ ecclesiæ & episcopo, qui templam vel cæmeterium mundat, quindecim marcæ solvuntur.

§. 2.

A Laurentio morti vicino successor denominatus, anno 1331 ad exteros insulæ reportandæ causa abiit, sequentiqve anno cathedram ascendens, episcopatum a rara vitæ honestate mox auspicatus est; jejunii & precum observantissimus, modicaqve inter epulas potione, quas semel quotidie sibi parari fecit, nunquam non contentus, ab avaritia alienus, largitiones inter visitandum, Episcopis citra repulsam offerri solitas respuens, pecuniam multatitiam a Procuratore collectam, possessoribus reddi jussit, reditusqve ex Provincia pendi debitos, in tres portiones dispersitus, unam templis, alteram mendicis, hæredibus tertiam tribuit. Commendabat eum præter insignem rerum tam civilium quam ecclesiasticarum scientiam, incorrupta in judiciis exercendis æquitas. Ab avaritia licet esset alienus, non tamen cathedram Holensem locupletandi studium omnino neglexit (a).

§. 3.

Anno 1334 Vigfus quidam sacerdos, literas a Nuntio Apostolico in Norvegiam allatas, nostratibus tradidit, quæ utrumqve ad reddendam de Denario Petrino rationem in Norvegiam evocarunt; sed cum Olaus, quem suo loco Egillus itineri destinaverat, eadem ætate abnavigare non posset, Sniolfus sacerdos, qui diu in Norvegia egerat, proximo anno ejusdem negotii gratia aderat, & denarium ex tota diocesi

Holana

(a) Non tantum mobilia, ut libros, vestesqve sacras, sed & immobilia, ut fundos, præsertim vero littora quæstiosa, quæ a nobili viro Kolbeino Thordi filio coëmit, cathedræ adjecit, tantundem etiam Paulus œconomus Reineftadensis monasterio ab eodem coëmit. Prædia Frostastados & Skalaa ab Arnoro Frostio coëmit, ut testimonium ad finem Cap. Litr. A. adferendum docet. Thorarna suum assensum Kolbeini tribus post noctibus præbuit, quæ de re tabulis conscriptis testimonium laturo subscripsere Rafnus Jonæ & Jonas Biarnii. Ne retractus villæ Frostastader in suum damnum vergeret, Episcopus cavebat sponfione Brandi Magnatis de Höfdo. Literis hæc de re, quæ sine die & anno fuere, subscripsere testes Einarus filius Hafidii & Gudmundus sacerdotes, Ejulfus & Ericus, laici.

Holanæ collectum, Paulo Archiepiscopo in Norvegiam reverfurus, juffu Egilli optimatumqve tradendum abftulit (a).

§. 4.

Anno 1335. Egillus in Norvegiam tranfit, ibiqve tempeftatibus, reditum denegantibus, biennium manfit. Anno 1340 Rafn filius Jonæ duabus noctibus post feftum Litaniarum (gagnðaginn einn) ejus æqvitati & arbitrio litis de terminis prædii Thveraa & vicinarum ad templum Holenfe pertinentium villarum, decifionem commifit. Anno 1341 Canonicus Nidarofienfis, nomine Aslaks, Generali vifitatione functurus in Islandiam mittitur; fed hyeme transacta, Cathedras Epifcopis viduatas reliquit. Egillus enim pridie idus Aug. fupremum diem claufit, natus annos 46, post decennem epifcopatus adminiftrationem, cujus defuncti defiderium, fuffefforum extraneorum insolentia non mediocriter auxit (b). Officiale vero Holanæ diocefeos hoc viduitatis tempore egit Einarus Hafliði filius (c).

Litr. A.

(d) I gudz nafne. Amen. Giörum ver Þorvardr. Olafir. Kolbeinn. Einar. Gudmundr. Örn. Sveinn. Vermundr. Arni: þat öllum mönnum kunnikt. at vær fáum handatekt virduligs herra Egils bifkups ok Arnors Frofta. með því fkilyrði at Arnór félr. alla Froftaftaði ok Skáláá með öllum þeim hlunnindum fem hann erfde epter föðr. sinn. Skyldde hann taka

(a) In cujus rei testimonium Syngraphus sacerdotum, Bödvari Thorftanidæ & Thorvardi Grimfonii, datus Holis, pridie idus Majas 1365 ad finem Cap. Litr. B. adferetur.

(b) Tantilla qvæ de Egillo notavimus, ex *Vita Laurentii* Manufcr. & *Annalibus Flateyfis* & *Brevioribus* depromta sunt.

(c) *Annales Holenses & Skálboftenses.*

(d) *Id est:* In nomine Dei. Amen. Nos Thorvardus, Olafus, Kolbeinnus, Einarus, Gudmundus, Örn, Svenno, Vermundus, Arnas, omnibus notum facimus, quod conjunctionem dextrarum venerabilis Domini Egelis Episcopi & Arnoris Froftii vidimus, ea conditione factam, quod Arnor totum prædium Froftastados & Skálæ, unacum omnibus eorum emolumentis, in qvæ post patrem suum jure hæreditatis successit, vendat;

taka fyrir þann helming iardanna sem herra biskup hafde aptr gefit hönum. konu hans ok módr í laufse, voru þat tíu kúgilldi ok hálf þridia hundrat ok tuttigo söluvirdt. enn í móti hinum hlut iardarinnar skyllde hann taka hálfá iörd á Breid ok virt úr tíu hundrada skulld vidr Brand er þar átti í tíu hundrada ílag. ok her enn ofaná hálf þridia hundrad. Skyldi herra biskup aptr Stadnum hálfá iörd á Breid ef kónginn kalladi ser nockud í Frostastöðum. Fekk hann þá ok Kolbeini Ráðsmanni sínum umbod til at taka handfö af Þórörnunni húsfreyju Frosta á sögdum iördum er þau fundust. Ok til sanninda her um settum ver fyrrnefader menn fyrer þetta bref vor inncigle.

Litr. B.

(b) **O**llum mönnum sem þetta bref síá edr heyra senda Bödvar Þórsteinzson ok Þórvarðr Grímson prestar kvediu guds ok sína. Ydr se kunnikt at vid vorum í hiá. sáum ok vissum fyrer full sanninde at öll sú páfatiund er fallit hafdi sexennalis af biskupinum á Hólum ok öllu Hólabiskupsdæmi á dögum virduligs herra góðrar minningar herra Auduns biskups Þorbergs-sonar. ok fyrer voru skipader Collectores yfer Síra Sniólfr Sumarlidason ok Síra Þórsteinn Illugason. var afhent. útlukt ok í skip lögd á dögum

B b 2 herra

---

vendat; pro dimidia autem prædiorum parte, quam Dominus Episcopus illi, uxori ejus & matri reddidit, bona mobilia, decem scilicet vaccarum æqvamentum, & viginti duas hundredas cum dimidia, ad pretium mercium æstimatas, acciperet, pro residua vero prædii parte dimidiam villam Breid, demitis prius decem hundredarum nominibus, Brando, qui in dicta villa decem hundredarum sortem possedit, solvendis, prætereaque duas hundredas & dimidiam acciperet. Dominus Episcopus dimidium fundi Breid, si quam Frostastadorum partem Rex sibi vendicaret, cathedræ cessuram postulavit. Tum & Kolbeino suo dispensatori mandatum dedit, ut ab uxore Frostii Thoraræ, quando illam conveniret, de dictis villis assensum stipulata manu acceptaret. In quorum testimonium nos prædicti viri his literis sigilla nostra appendimus.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel auditoris Bödvar filius Thorsteini & Thorvardus filius Grimi sacerdotes, suam & Dei salutem mittunt. Vobis notum esto, nos præsentibus fuisse, vidisse, & certe scivisse, quod omnis denarius Petri sexennalis, qui ab Episcopo Holensi & tota diæcesi Holana diebus Venerabilis Domini, bonæ memoriæ Domini Audini filii Thorbergi expendendus erat, cui Sniolfus filius Sumaridii & Thorsteinus filius Illugonis Collectores præfecti erant, persolutus, numeratus & navi

herra Laurentii biskups ok í hendr fengin umbodsmönnum Herra Eilífs Erkebiskups af Nidarósi þeim er þar sýndu skilríke til Berge Jónsýne ok Biarna Selhrygg. So ok ei sídr vissum vid forrædt pávatíund. at var lögd um daga Herra Egils Hóla biskups fór öll fram til Noregs med Síra Sniólfi ádrnefndum. er lögligt umbod hafdi til at afhenda biskupsins vegna. ok allra lærðra manna í fogdu biskupsdæmi. ok hann afhendti hana í hendr virðuligum herra Páli Erkibiskupi. Ok til sanninda her um settum vid fyrrnefnder prestar okkar innicgle fyrer þetta bref giört á Hólum in festo Hallvardi Martyris anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Vilium vid þetta med eidi sanna ef þurfa þyker.

CAP. V.

De Ormo Aslaki filio.

§. I.

Anno 1343 Ormus Aslaki e societate monachorum Stafrangensium, Cathedræ Holensi præficitur (a), qvi ut primum naufragus & facta

18

& navi commissus fuit diebus Domini Laurentii Episcopi, & procuratoribus Domini Eilífi Archiepiscopi Nidarosiensis, Berge Jonæ filio, & Biarnio Selhryggo, qvi mandata ad hanc rem authentica monstrarunt, traditus fuit. Nihilo secius denarii Sancti Petri, qvi diebus Domini Egelis Episcopi Holensis accidit, exquisitam curam habitam fuisse novimus, qvi omnis in Norvegiam una cum dicto Domino Sniólfo transvectus fuit, qvi illum Episcopi & omnium in dicta diœcesi clericorum vice tradendi legitimum habuit mandatum, qvem & ille Venerabili Domino Paulo Archiepiscopo tradidit. In quorum testimonium nos prædicti sacerdotes sigilla nostra appendimus his literis scriptis Holis in festo Hallvardi Martyris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Hæc jure jurando, si opus erit, confirmabimus.

(a) *Annales Flateyenses* volunt Ormum cathedram ascendisse anno 1343 sed *Annales Skálholtenses* & *Breviores* 1342 quorum assertionem ipsius Ormi literæ de Hjalatabackenfi prædio Thingörensi cœnobio cedendo, datæ anno 1346 in festo Marci, consecrationis suæ (ut ait) quarto, confirmare videntur, Vid. ad finem Cap. Lit. A. conf. similem computandi rationem supra pag. 166. coll. 156. Nisi dicendum sit, ordinatum fuisse anno

1/8 comitum jactura, in Islandiam venit, opes Cathedralis a Prædecessoribus coacervatas dilapidare cœpit: Nam Bratto cuidam pauperulo, quo facilius prædivitem nancisceretur uxorem, ingentem pecuniæ vim erogavit, nec minorem statim sumtum in eorundem nuptiale convivium fecit; cæteroquin utriusque fortis hominibus minus gratus.

§. 2.

Anno 1344 Gudmundi Præfulis reliquias non sine miro (ut credere par est) sanctitatis indicio, e conditorio extulit: ferale enim amiculum per triginta fere annos a quo Audinus eas sustulerat, ne minimam quidem maculam multo minus putredinem contraxisse fertur. Anno 1345, Erico Abbati Thingorensi exauctorato, Stephanum Munka Thveraensium (a), huic vero Bergum Sokki filium substituit, quo facto, in Norvegiam abnavigavit, sequentique anno denuo naufragus, sed salvis fociis cathedram revisit. Quo anno in Thvera Skagfiordensium in festo Eustachii prædium Tungunes Thorsteino Kolbeini vendidit pro prædio Enne unacum salmonum captura in amne Blanda. Testes erant Frater Arngrinus & Ericus sacerdos. Circa autumnum in Festo Marci seu Nonis Octobris, ejusdem anni, prædia Hialtabacka & Kleifar cœnobio Thingorensi assignavit. Salmonum autem capturam in fluvio Blanda Holensi cathedralis reservans, iisdemque literis Prædium Hvamm in Vatnsdal, quod ex dono Laurentii ad cœnobium pertinebat, a sustentatione Diaconi liberavit (b).

B b 3

§. 3.

---

anno 1342, sed 1343 cathedram tandem adiisse. *TORFÆUS Hist. Norv. Tom. 4. pag. 473.* Ormum unacum Jona Sigurdi & Jona Calvo ordinatum fuisse anno 1343 statuit. Vid. supra pag. 99. & infra Cap. 6. §. 1.

- (a) Ormus forsitan Episcopus Stephanum ad monasterium Thingörensium, ut ejus benevolentiam in vendenda sibi villa dimidia Miklagard, quam sacerdos Jonas Kodrani monasterio Thveraaensi dederat, rependeret. Ita manus manum aptissime lavat. Literæ emtionis scriptæ sunt in Munkathvera anno 1345 die Jovis proximo ante festum Georgii Martyris. Pretii partem monasterio erogare tenebantur duo Abbatis Stephani filii Gunnlaugus & Ulfus.

(b) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

§. 3.

Anno 1347. acerbæ nimis & arrogantis Ormianæ dominationis pertæsi Holanæ diæcefeos cives, omni rerum circa decimas & bona ecclesiastica mutatione rejecta, vigintiſque Joachimicorum valoris multa transgreſſori injuncta, priſtinam conſuetudinem unanimiter urgentes, facta in comitiis univerſalibus conſpiratione ſtabiliverunt. Quos cum Ormus in conventu Hegraneſenſi tolerabilibus ſatis oblatiſ conditionibus placare fruſtra tentaffet, una cum Collega Jona Skalholtſenſi, parem apud ſuos æquitate & juſtitie laudem habente, in Norvegiam reverſus eſt, Regiumque impetravit diploma, datum Osloæ 4. Idus Martii 1347 (a). Quod in Islandiam Jonas Skalholtſenſis eadem æſtate, una cum literiſ Ormi transferens, conventum Holis indixit, eumque magna hominum frequentia celebravit, qui ipſius deciſionem reſpuebant. Unde nec judicio nec pactione controverſiſ tollere valens, conatu fruſtratus, Skalholtum, brevi ibidem nature debitum ſoluturus, conſeſſit, ut idem temporis ambæ viduitatem agerent cathedræ. Ormus enim integrum jam quadriennium (b), in Norvegia hæſit, ubi ingentem illam, quæ anno 1349, pleroſque Norvegie Episcopos demeffuit peſtilentiam, ſolus fere evaſit. Nam hoc anno una cum Jona Skalle ſeu Calvo, Grönlandie Episcopo designato, conſecrationi Gyrderi Skalholtſenſis & Gilbrichti Bergenſis, quæ a Salomone Osloënſi Præſule peragebatur, interfuit.

§. 4.

Anno 1351 Ormus ſe reducem ſtitit, Regiſ denuo apportans literas, datas Bergæ 3 non. Junii anno 1351 quibus nobiliores Holanæ diæcefeos cives, conſpirationiſ in Episcopum, ſed inobedientie & impie temeritatiſ erga Deum & Eccleſiam inſimulati, ad cauſam coram Rege aut ejuſ Satrapa Regniſque Senatu tuendam evocantur; profeſſionem autem

---

(a) Vid. ſupra Tom. I. pag. 431.

(b) Soli *Annales Skalholtſenſes Antiqui* aſſerunt, Ormum anno 1348 clericos utriuſque diæcefeos ordinaffe, quod ſi admittitur, neceſſe eſt, eum eodem anno ultro citroque commiſſe.

tem detrectantes, perduellionis rei declarantur (a). Seqventem annum Ormus in Islandia agens, Arngrimum quendam Thingörensium Monasterii Abbatem creavit, fundorumque quorundam cathedralium commutationem fecit (b). Seqvente vero ætate tres Kolbeini Benedictini famulos comprehendendos, compedibusque onustos Hólas deVectos in carcerem injici curavit, quo pacto ipsorum hero aliqualem obedientiam extorsit.

§. 5.

Anno 1353 ipsius adversarii ante biennium peregre accersiti, Regis adherentes Rescriptum revertuntur, quo Præsul, ne ipsius subditos novis & inusitatis exactionibus premat, severe prohibetur, eosdem reserare mandatur, unde in illos anathematis fulmen injuste vibrasse scitis constare viderur. Ille vero tempus intra diocesin, nulla rerum ecclesiasticarum promotione, sed quorundam tantum prædiorum mutatione, notabile (c), usque in annum 1354 trivit; quo ad externos iter parans Arngrimo Thingörensi diocesanos Officiali constituto, nunquam reversurus abnavigavit. Novum autem a Rege Diploma, amplissimis sibi titulis, sed cathedræ Holénsis concessis privilegiis effartum, datum Bergis, circa hyemis initium 1356, eblanditus est (d). Quibus quo minus frui & delectari possit, accelerans fatum effecit, quod ipsum paucis post diebus in festo omnium sanctorum oppressit, cum Episcopum Holanum exiguo plane usu, si non magno diocesanos damno, annos 14 egisset. Nam nec commoda ecclesiæ curasse, nec rem literariam promovisse, nec cathedram

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 433.

(b) Höfdi scilicet, in festo Agnetis secundo, Bödvári sacerdoti filio Thorsteinis dimidium Bard in Fljótis, Saurbæ & dimidium Dæle pro Lumbanefo & Hvanneyra vendidit. Tabulis duabus noctibus ante Purificationem Mariæ conditis, testium loco subscripsere Thordus filius Eyulfi sacerdos, Jonas Thorleifi & Ericus Skidii filius.

(c) Hæc enim refero abrogationem victus sacerdotis in prædio Gilia sustentandi in amici sui Arngrimi Abbatis gratiam anno 1353. Vid. infra ad finem Cap. Litr. B. & perlustationem (áreid) terminorum inter prædia Enni & Lækum in crastino Johannis Episcopi Holénsis eodem anno factam. Anno seqventi 1354 prædium Spakonufell emit. Tabulis, Holis 16 Cal. Aprilis scriptis, tanquam testes subscripsere Abbas Arngrimus, Einarus Háfidi & Jonas Helgonis sacerdotes.

(d) Vid. supra Tom. I. pag. 436.

drum aut templum ditasse aut ornaſſe, ſed contra, bona e'us profuſiſſe, crebris peregrinationibus & diuturnis abſentiis, curam animarum neglexiſſe, ſubditos vexaſſe, & apud exteros detuliſſe & diffamaſſe, commemoratur, nemini proſus lugendus, præter Brattum, qvem donis, & Arngrimum, qvem honoribus cumulaverat.

§. 6.

Arngrimo autem non ſolidus aut firmus manſit honor. Nam poſt diſceſſum Præfulis a Clero Holenſi, turpitudinis vitæ & graviffimorum criminum inſimulatus, officio abdicato, Prædicatorum ſocietati nomen dedit. Quo facto, Thorſteinus Halli, ita jubente Clero, Officialis partes capeſſivit, qvas denuo anno 1357, Generales Islandiæ Viſitatores, Ejuſſus Brandi & Eiſteinus Aſgrimi ab ipſo, in Arngrimum, nullo ad ipſius votum aut infamiam habito reſpectu, tranſtulerunt.

Litr. A.

(a) Ormr af gudz miſkunn biſkup á Hólum ſender öllum mönnum þetta bref ſiáendum edr heyrendum kvediu gudz ok ſína. kunnigt giorande at fyrir gudz ſkyld til upphelldis Stadnum ok klauftrinu á Thingeyrum er ver undirſtandum miok þurftugt vera hofum ver lagt þangat ſogdu klauftri til æfinligrar eignar land allt á Hialltabakka. iordina at Kleifum utan veidi í Blöndu, ſkálagiord ok ellidiví. í jordina er ver vilium at einfomul heilog Hólakirkia halldi ok haſi til æfinligrar eignar. alla þá er þar fylger. enn allar adrar landznytjar med nefndum iordum ſkulu þeir æfinliga haſa ok hallda. Item her ofaná tokum ver burt med þeſſu voru

---

(a) *Id eſt:* Ormus Dei gratia Epiſcopus Holenſis omnibus haſ literas viſuris vel audituris Dei & ſuam ſalutem mittit. Notum faciens, qvod Dei cauſa, prædio & monaſterio Thingeyrenſi, qvod magnopere egere percepimus, in ſuſtentationem, diſto cænobio in ſempiternam poſſeſſionem, totum fundum Hialltabackenſem & prædium Kleiſas dedimus, excepto jure piſcandi in Blanda, ſervitute domum extruendi & materiem igni alendo cædendi, qvam, nos volumus, ut ſola ſancta eccleſia Holenſis in ſempiternam poſſeſſionem, qvatenus ad illa prædia pertinuit, habeat & retineat; Omnia autem reliqua fundi emolumenta, qvæ ad dicta prædia pertinere, in æternum habento & retinento. Item præterea hiſ noſtris literis prædium Hvammum, qvod Epiſcopus

voru brefe diáknavíft úr iordunne í Hvammi er Laurentius biskup gaf Stadnum, so at þar skal hedan af alldri fyrir ofs ne vora epterkomendr. Diákn skipat. Forbodum ver aullum ok ferhverium. hvörrar tegundar edr stertar hvör er þessa vora skipan rýfa edr rifta hedan af. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref gort á Þingeyrum in festo Marci Papæ. Anno gratiæ millesimo trecentesimo quadragesimo sexto. Nostræ consecrationis quarto.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref síá edr heyra sender Ormr med gudz miskunn biskup á Hólum kvedju gudz ok sína. Af því at herra Arngrím Abóti á Þingeyrum hefr keypt under Stáðinn til æfinligrar eignar iörd er heiter á Giliá. ok hvör er Stadnum er harla hentlig til aftekta ok lángfligrar eignar. Því vilium ver Stadnum til náða ok óendanligs frelfs úrtaka alla kennimanns skyld lagdre iördu æfinliga hedan af. svo at þar skal engi kirkiu ískylld vera. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref er gort var á Hólum laugardaginn nærsta fyrer

---

scopus Laurentius monasterio dedit (*) sustentatione Diaconi levamus, ita ut nec nos, nec nostri successores Diaconum ibi exhinc constituemus. Prohibemus omnibus & singulis, cujuscunqve status vel ordinis fuerint, hoc nostrum statutum exinde violare aut elevare. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Marci Papæ. Anno gratiæ millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, nostræ consecrationis quarto.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Ormus Dei gratia Episcopus Holeris Dei & suam salutem mittit. Cum Dominus Arngrimus Abbas Thingeyrensis monasterio prædium Giliá appellatum in æternam possessionem cõmerit, quod prædium monasterio ad reditus inde accipiendos & possessionem diuturnam aptissimum est; Hinc in monasterii emolumentum & æternam libertatem, dictum prædium omni sacerdotem alendi servitute exhinc in æternam levare volumus, ita ut ecclesia nullam inibi servitatem abhinc possideat. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appen-

(*) Vid supra pag. 185.

fyrer Gregorius messu anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo tertio.

CAP. VI.

De Jona Erici Skalle, seu Calvo.

S. I.

Jonas Erici filius, Skalle dictus, aut cognomento *Calvus* Abbas vel monachus Norvegicus, anno 1343 a Paulo Nidarosienfi Archiepiscopo, credente Arnam Grönlandensium Episcopum mortuum esse, ut ipsi in officio succedat, una cum quatuor aliis ordinatus fuit. Sed cum Arnas adhuc in vivis esset, incertum est, quando hoc officium cepisset, & quamdiu id gessit, nam in Norvegia fuit, & Gyrderi Episcopi ordinationi interfuit anno 1349; ibidem etiam hæsit anno 1356, cum Ormus Holensis vita excederet; Eo enim mortuo, Romam statim tetendit, acceptoque Innocentii 6 consensu; Sedem Gardensem cum Holana commutavit. Anno 1358 (a) navi, cui Petrus-bolli nomen fuit, in Islandiam venit,

---

appendimus, scriptis Holis, die Saturni proxime ante festum Gregorii, anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo tertio.

- (a) Doctiss. *ARNGRIMUS Grönland.* cap. 4. asserit Jonam 1343 in Grönlandiam navigantem, ad Islandiam appulisse, ibique, audito Arnam Gardensem in vivis esse, sed Ormum Holensem mortuum esse, statim evulgasse, se ex Papali dispensatione Holarum esse Episcopum, quam nunquam ostenderit, in Grönlandiam nunquam venisse, neque diu Holis sedisse. Quantumcumque magno viro debemus honorem, in his tamen ipsi consentiri non possumus, nam Ormus unacum Jona ordinatus fuit anno 1343 aut ut alii volunt 1342, vitamque ad annum 1356 protraxit, quam ipsis Cal. Novembris in Norvegia poluit. Contrarium aperte quoque patet ex Statutis Olai Archiepiscopi de anno 1351, ubi noster Episcopus Gardensis appellatur; vide supra Tom. I. pag. 530. Quomodo ergo potuit Jonas, ei succedere anno 1343? Nec Calvus adeo curto tempore Holis sedit, cum 33 annos eidem diocesi præfuerit; multo rectius hac de re scribit in *Comment. de Island.* fol. 61. Adventum ejus in Islandiam ad annum 1359 *Annales Flateyenses* ponunt, sed *Skalholtsæfes & Breiðværes*, ut & *ARNGRIMUS* in *Comment. de Island.* loco cit. ad proxime præcedentem, quod fide dignius

venit, quæ, antequam portum ingredi posset, hominibus tantum evadentibus, scopulis illisa periit. Calvus vero Holanam mox invasit Cathedralam, nullo impediante, nullaque facti auctoritate monstrata, quam nemo exigebat, cum omnes quod audiverant, ipsum ex Papali constitutione eorum esse proprium Episcopum, firmiter crederent.

§. 2.

Anno 1359 pridie Cal. Maji, in gratiam Arngrimi Abbatis Thingorensis, Prædium Giliaa ab annua Pastoris sustentatione liberavit (a); Et postridie sententiam decisivam de escorum captura in fluvio Laxa pronuntiavit (b), ad id, ut viderur, ab eodem Abbate inductus, siquidem eandem anno sequente aut sustulit aut limitavit; & eodem anno duabus noctibus post festum Hallvardi Giffurus Galle (vid. supra pag. 182.) filius Biarni illi dimidiam partem litorum ad sedecim prædia pertinentium dono dedit (c). Sed anno 1360 omnium per universam dioecesin templorum eorumque possessionum rationem miit, codicique inscribi curavit. Skalholtiam deinde profectus, rationes de commutatione pecuniaria Prædecessorum cum Gyrdero amice posuit, præsertim repetens calicem aureum, quem Ormus Holensis Jonæ Sigurdi Skalholtensi dederat, exigente vero Gyrdero vicissim satisfactionem pro pecunia Ormo mutuo data, quæ 152 Joachimicorum summam æquabat, res ea conditione ad pacificationem rediit, ut calice recuperato Jonas petitam Collegæ pecuniam numeraret (d). Eodem anno in octava Stephani Protomartyris prædium Flugumyram acquisivit (e).

C c 2

§. 3.

---

dignius videtur, nam bini codicilli anno 1359 prid. Cal. & ipsis Cal. Junii ab eo conscripti, omnem probabilitatem tollunt, eum adeo maturo itinere & e Norvegia in Islandiam trajicientibus inuitato, peregre adfuisse, ut ordinariam visitationem in Majo mense ingredi potuerit.

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Tabulis testes in Asgeirsa subscribere Einarus Hafidi, Gudmundus Einari sacerdotes, Kolbeinus Benediði & Einarus Giffur.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C: Conf. supra pag. 105.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. D.

§. 3.

Anno 1361 Thorsteinus Halli sacerdos, qui ante ejus adventum Officialis aut dioceseos vicarius fuerat, & advenientem ambabus ulnis acceperat, sigillumque officii, ut loquuntur *Annales*, sua sponte, incio reliquo dioceseos Clero tradiderat, quasi postliminio poenitentia ductus Episcopo se opposuit, omnesque territorii, tesqva Oxnadalensia & Reykiadal interjacentis incolas ab ejus obsequio avocavit, qui Holis congregati, obedientia Episcopo renuntiata Thorsteinum sibi praefecerunt; cumque in conventu sequenti anno ob eandem rem celebrato causa transigi non posset, adversarii iter Norvegicum adornabant, sed ad littora Halogalandiae deveni, in potestatem Hreidarar Darri, cum nave & universis impedimentis evenerunt, qui vinculis constrictos ad Regem deducendos curavit (a); quorum multi, & inter eos ipse Thorsteinus, in Norvegia obierunt. Eodem quoque anno, jussu Magni Regis Praeful ad exteros abiit, cui vocatione ad episcopatum Holensem, literis Innocentii 6 probata, homagium praestitit, hyemeque Thrundhiemi transacta, in Islandiam reversus est.

§. 4.

Anno 1369 Episcopus pratum Risamyre, ad praedium a se emptum Flugumyram, judicio revocavit (b). Peregrinationem denuo Papae conveniendi gratia suscepit, ex qua anno 1370 redux, cum Urbanus 5 auctoritatem ejus confirmasset, Holasque suo diplomate ei contulisset, gratiam obsequiumque adversantium obtinebat. Anno 1374 rationes & indicem bonorum cathedrae Holensis mobilium Holis in festo Remigii per Gunnsteinum Abbatem, Erlendum Priorem, Thorleifum filium Bergthoris, Martinum filium Thiodulfi, Sölvium filium Brandi, Thorsteinum Jonae (al. Biörni) filium, sacerdotes fieri curavit, & eodem anno, vel etiam anno

(a) Luituros fortassis mortem Smidii Andraei, quem eadem aetate Ejsaflondenfes cum decem sociis interemerant. Conf. supra Tom. I. pag. 427. 428.

(b) Ipse Episcopus anno 1369 in castro Translationis Sancti Thorlacii Episcopi, Holis, aetore causae Einaro sacerdote filio Hafidii, villa Flugumyrensi pratum hoc adjudicavit.

mno 1377 indicem littorum cathedræ, (Rekaskra) unde emolumentum & ejectamenta maris speranda sunt, diplomate edito recensuit. Anno 1375 auctor fuit Holanis festi conceptionis B. Virginis Mariæ celebrandi (a), quo etiam anno, triennali aëris inclementia & dispendio frugum, cum pecorum macie & fame conjuncto, certissimam interneciem prævidens, populo auctor fuit vota Gudmundo nuncupandi, quod ob insequentem mutationem haud frustra factum fuisse visum est.

§. 5.

Eodem anno, navi, quam ipse exstrui fecerat, Norvegiam adiit (b), sequenteque in Islandiam reversus, ad comitia universalia literas tutelares a Rege sibi & cathedræ impetratas, testimoniumque Thorarini Episcopi Skalholtensis de legitima in episcopatum successione, duorum testimonium juramentis roborata publicari curavit, quo facto Episcopus Olavum Petri tunc temporis borealis Quartæ Præfectum postulabat, ut sibi bona ecclesiastica a sacerdotibus inique usurpata recuperaturo opem ferret (c). Anno 1377 eam partem prædii Hafnarlond dicti, quam Kolbeinus Benedicti possederat, Monasterio Thingorensi adjudicavit, eo quod jurato competentum esset, Kolbeinum Benedicti hanc Prædii partem Monasterio legasse (d), & Gisloni Gisionis prædium Höfdum pro duobus aliis, scil. Lambanefo & Reykis, Holis, feria tertia in passione Domini, vendidit. Proxime quod insequebatur biennium notabile tantum occurrit ordinatione Gudmundi Arii Abbatis Helgfellensis in diocesi Skalholtina quam absente Oddgeiro administravit, & prædii Ulftader ab Andrea Bagge filio Bergthoris ejusque uxore Ragnhilda filia Steingrimi pro rebus mobilibus emtione (e). His gestis, & quæ plura sunt ejusdem farinae, sed non magni momenti,

C c 3

momenti,

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. E.

(b) *TORFÆUS Histor. Norveg.* Tom. 4. libr. 10. cap. 5. pag. 500. hanc professionem ad 1376 refert.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. F.

(d) Vid. ibid. Litr. G.

(e) Literæ hac de emtione datæ sunt Holis feria quinta paschatis 1392. Testes erant Einarus Hæfidi, Thordus Thordi, Einar Snorræ sacerdotis; Thorgeir Bødvari, Sigurdus Eyfsteini & Thorgeir Brandi.

momenti, Jonas ad 4 Id. Augusti, Holis vitam posuit, postquam cathedræ præfuerat annos 33 Episcopatum vero 48 vel 49 gesserat, videturque non paræ virtutibus ab adversariis obtinuisse gratiam, nec tanta apud Magnum Regem fuisse amicitia, quanta Orinus antecessor ejus. Nequaquam tamen contumaciam subditorum ad Regem Archiepiscopumve accusatum detulisse fertur; sed eadem coactus peregrinationem in Galliam bis suscepisse auctoritatis suæ a Papa confirmandæ gratia, qui tunc non Romæ, sed Avenione agebat.

Post hujus fata Einarus Haslidi dioceseos vicariatum gessit.

Litr. A.

(a) Ver bróder Jón meðr gudz miskunn biskup á Hólum kunngröum góðum mönnum þeim sem þetta bref síá edr heyra. at ver höfum feet ok yferlesit bref virduligs herra Orms biskups góðrar minningar þat sama sem her er meðr bundit. hvört ver stadfestum ok styrkium í öllum sínum articulis um svo lángann tíma sem herra Arngrímur er Abóti á Þingeyrum hvört er ofs lýneft þar sídar af at gíðra. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref er giört var á Thingeyrum in festo Petronillæ Virginis Anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono,

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref síá edr heyra senda Bróder Gunnsteinn meðr gudz náð abóte á Þingeyrum. Bóðvar Gudmundson.
Arnor

(a) *Id est*: Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holsensis viris bonis has literas visuris vel auditoris notum facimus, nos vidisse & perlegisse literas (*) Venerabilis Domini Orni bonæ memoriæ, his nostris annexas, quas in omnibus suis articulis, quamdiu Dominus Arngrimus erit Abbas Thingeyrensis, confirmamus & stabilimus, quocumque licet exinde statui hac de re visum foret. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Petronillæ Virginis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono.

(b) *Id est*: Omnibus has literas visuris vel auditoris Frater Gunnsteinus Dei gratia Abbas
Thin-

(*) *Vid. supra pag. 202.*

Amor Bødvarson. prestar. Þorlákr Thómasson. Ulfr Stephansson. Gudmundr Starafson. leikmenn. kvediu gudz ok sína. Kunnigt giörande at ver sam ok yferlásfum opit bref vors virduligs herra Herra Jons med gudz náð biskups at Hólum medr hanns heilu ok ósköddu stóra Inncigle íro vottanda ord epter ord sem her fylger.

Ver bróder Jón med gudz miskunn biskup á Hólum sendum öllum mönnum sem þetta bref síá edr heyra kvediu gudz ok vora. kunnigt giörandi at Herra Arngrínir ábóte at Þingeyrum kom fyrer ofs á Höskullsstöðum ok kíarde fyrer klauftric um laxveidi í Laxá fyrer Hialltabacka epter því sem vottar forn kirkiunnar bók á Hólum. ok ei sídr kirkiubók nefndz klauftrs. hvöria ádrgreinda laxveide er haft hefde um tíma Bárdr Arason sem sýndi ofs ekki skilríki þar fyrir. þat er framar gengi enn fyrrsigdar kirkiubækur Hólastadar ok Þingeyraklauftrs. Því dæmdum ver med fullu dóms atkvædi fyrrfagda veidi klauftrinu til óendanligrar eignar hedan í frá epter því sem optnefndar kirkiubækur votta. Utan fyrrnefndr Bárdr fái þat skilríki at framar gáangi hönum til eignar. Ok til sanninda her um settum ver vort Inncigle fyrer þetta bref er giört var í Hvammi

---

Thingeyrensis, Bødvarus filius Gudmundi, Arnor filius Bødvaris sacerdotis, Thorlakus filius Thome, Ulfus filius Stephani, Gudmundus filius Starii, laici, Dei & suam salutem mittunt. Notum facientes, nos patentes Venerabilis nostri Domini, Domini Jona Dei gratia Episcopi Holensis, una cum ejusdem sigillo majori integro & illaeso vidisse & perspexisse, sequentem in modum verbotenus sonantes:

Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis, omnibus has literas visuris vel auditoris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes, quod Dominus Angrimus, Abbas monasterii Thingeyrensis, coram nobis in Höskullstadiis comparuerit, & monasterii vice de captura salmonum in Laxa ad Hialltabackum, ex tenore antiqui libri ecclesie Holanæ, nec minus libri ecclesie dicti monasterii, actionem instituerit; quam prædictam salmonum capturam Bardus filius Arii aliquantisper usurpaverat, qui tamen nullam probationem, quæ prædictis libris ecclesie Holensis & monasterii Thingeyrensis derogaret, nobis exhibuit. Hinc plena sententia judiciali prædictam capturam secundum tenorem sæpe dictorum librorum monasterio in sempiternam exhinc possessionem adjudicamus, nisi prædictus Bardus probationes acquirat, quæ hanc ejus possessionem ulterius evincant. In quorum testimonium nos sigillum nostrum appendimus his literis scriptis Hvammi in Laxardalo die Lunæ proximo post

Hvamma í Laxárdal mánadagin næsta epter festum Petronillæ Virginis þá er lidit var frá hingatburdi vors Herra Jesu Christí 1359 ar.

Ok fyrer svo fallit Transcriptum sem her má heyra. settum ver fyr-
nesnder menn vor Incigli fyrir þetta bref er fkrifad var á Þingeyrum
in festo Ciriaci Martiris þá lidit var frá hingatburd vors herra Jesu Christí
1370 ok eitt ar.

Litr. C.

(c) In nomine Domini Amen. Anno Domini MCCC.LX. so sem
virduliger herrar ok andaliger fedr herra Gyrdr medr gudz nád biskup
í Skálaholte. ok herra Jón med samri nád biskup á Hólum toluðust
vidr vináttuliga í biskupsstofunni í Skálholti in translocatione Sancti
Thorlaci. háverondum merkiligum prestum af hvorutveggju biskups-
dæminu. ok reiknuðust vidr um kærilig ok bróðrlig fiárfkipte biskupanna
sinna forverara herra Jóns ok herra Orms biskupa góðrar minningar. tal-
aði herra Jón epter gullkalek þeim. sem herra Ormr hafdi gefit herra Jóni
Sigurdsfyni ok hann kalladi eiga kirkiuna at Hólum. er stendr vart tvær
merkr. ok hann villdi hann ei missa hvort sem færi annar reikningr þeirra
millum

---

post festum Petronillæ Virginis, anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo, trecentesimo, quinquagesimo nono.

Cui Transcripto, tali, quale hic exhibetur, nos viri prædicti sigilla nostra appendimus; scriptis Þingeyris in festo Ciriaci Martyris anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo septuagesimo primo.

(c) *Id est:* In nomine Domini. Amen. Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, cum Venerabiles Domini, & Spirituales Patres, Dominus Gyrdus, Dei gratia Episcopus Skalholtensis, & Dominus Jonas, eadem gratia Episcopus Holensis, in triclinio episcopali, Skalholti in translocatione Sancti Thorlaci, presentibus utriusque dioceseos sacerdotibus præcipuis, amice colloquerentur, & rationes, de amicis & fraternis Episcoporum suorum prædecessorum, Domini Jonæ & Domini Orni bonæ memoriæ Episcoporum permutationibus, componerent, Dominus Jonas calicem aureum, quem Dominus Ormus Domino Jonæ Sigurdi filio dono dederat, repetiit, quem libram fere ponderantem ecclesiæ Holanæ possessionem esse, seque hunc, quocumque modo cæteræ rationes illos inter vel ecclesias computarentur, haudquæquam amissurum

millum eða kirknanna. Item heintu herra Gyrdur aptr af Hólakirkju þau tuttigu ok þriú hundrut sem herra Ormr hafdi tekit í lán af Skálholtsstað ok þá vóru enn ólokin. Svaradi hvör þeirra öðrum um sik blídliga at þeir villdu allt til líka leggja med góðra manna ráde so kirkiurnar væri skadlausar hvör af annari. Vóru þat endiligr vegr her um þeirra í millum at gullkaleikrinn skyldi leggjast aptr til Hólakirkju til friálstrar ok æfinligrar eignar. enn Herra Jón játadi sik undir at leggja kirkjunni í Skálholti tuttigo hundrut aptr í móti kaleknum ok at auk at lúka reiduliga kirkiunni í Skálholti ádrgreint lán tuttigo ok þriú hundrut. ok at þessu framkomnu skyldu þeir alsáttum fátter fyrir sik ok sína epterkomendr um allar þær gjafer lán ok feskifte sem millum biskupanna þeirra forverara ok kirknanna hafa farit allt til þessa dags þá var komit. Vóru þesser merkiliger prestar í rádi ok samþykki med herra Gyrd af Skálholtz biskupsdæme her um. Síra Flose Jónsson. Síra Þórleifr Narfason. Síra Snorre Þórleifsson. Síra Runólfr Hildebrandzson ok Síra Magne Jónsson. Enn þesser af ok vegna herra Jóns biskupsdæme. Síra Þórsteinn Hallsón. Síra Bödvar Þórsteinsón Síra Þórleifr Bárðarson. Marteinn Þjóðólfsón. Ok til fanninda her um settu fyrrnefnder prestar med nefndra biskupa innciglum

---

firmam discutabat. Dominus quoque Gyrdus ecclesiam Holenssem viginti illas & tres hundredas, quas Dominus Ormus a cathedra Skalholtensi, nondum solutas, mutuo acceperat, postulavit. Amice invicem responsa dabant, velle se ex honorum virorum consilio omnia ex æquo compensare, ita ut una ecclesia alteri nullum inferret damnum. Inter eos igitur conclusio erat definitiva, calicem aureum templo Holensi in liberam & perpetuam possessionem restitutum iri, sed Dominus Jonas se ad calicem templo Skalholtensi viginti hundredis compensandum, & templo præterea Skalholtensi prædicta viginti trium hundredarum nomina persolvenda obstrinxit. His præstitis, pro se suisque successoribus de omnibus donis, mutuo, & permutationibus Episcoporum eorum prædecessorum & ecclesiarum usque ad tempus præsens perfecte reconciliati & consentientes essent. Hi magni nominis sacerdotes Domino Gyrdi Episcopo Skalholtensi hæc in re a consiliis fuere, & assensum suum præbuere: Dominus Flosius filius Jonæ, Dominus Thorleifus filius Narsi, Dominus Snorro Thorleifi filius, Dominus Runolfus filius Hildebrandi & Dominus Magnius filius Jonæ; Sed hi de diæcesi & vice Domini Jonæ: Dominus Thorsteinus filius Halli, Dominus Bödvarus filius Thorsteini, Dominus Thorleifus filius Bardi, Martinus filius Theodulphi.

In

lum sín inncigli fyrir þetta bref er giört var í stad dege ok áre sem fyn feget.

Litr. D.

(d) In nomine Dei Amen. Giördest so fellt kaup millum verdugs herra Jóns med gudz mikunn bifkups at Hólum ok Brandz bónda Asbiörnsfonar ok Gudnýar Sölmundardótt. I fyrstu at bifkup Jón felldi fyrrnefndum hiönum Brandi ok Gudnýu iördina á Holltaftödu med öllum þeim gognum ok giædum. rekum ok ítökum sem þar hafa tillegit at fornu ok nýu. skulu her tilleggiast iarder þær allar sem þar hafa fylgt ádr ok so ítala fú sem Jón Benedictsfon gaf kirkiunni at Holltaftödu i iordina á Geitaskardi ok flíkt meira er herra bifkupinn vill þar til skipa. Item skal þar vera einn prestr hedan af. ok hafa allan saung sem fom er vani til. Item skal þar vera einnar nætr gifting bifkups hvonar sem hann gifter. Item skulu þangat liggia tíunder ok líóstollar af so morgum bæum sem vani er til. Item her í mót gáfu nefnd hiön herra Jóni bifkupi iordina Flugumýri med ollum þeim hlutum ok hlunnindum sem þar hafa fylgt sídan þau urdu eigandi at. ok kirkian at Hólum ádr fyrir þeim. Item skal þar at friálfu epter vera upp frá fardogum á Flugumýre
hey

In quorum testimonium prædicti sacerdotes una cum prædictorum Episcoporum sigillis, sua sigilla his literis apposuerunt, scriptis loco, die & anno, ut supra (*).

(d) *Id est:* In nomine Domini Amen. Talis emtio & venditio inter Venerabilem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Holensem, & Brandum Colonum filium Asbiörn- nis & Gudnyam filiam Sölmundæ peracta est: Primo Jonas Episcopus prædictis conjugibus Brandi & Gudnyæ prædium Holltaftados cum omnibus emolumentis & commodis, jure ad maris ejectamenta, & servitutibus, quæ ad illud nunc & olim pertinuerunt, vendit. Huc accedent villæ omnes quæ ad illud antea pertinere, una cum servitute quam Jonas Benedicti de prædio Geitaskard templo donavit, & talibus pluribus, quæ Domino Episcopo concedere placuerit. Item unus ibi sacerdos exhinc domicilium habebit, qui omnia sacra ex antiqua consuetudine peraget. Item Episcopus ibidem per unam noctem, quando advenerit, gratis pernoctabit. Item illuc decimæ & pensiones in candelas de tot villis persolvuntur, quot hucusque solitum est. Item dicti conjuges Jonæ Episcopo prædium Flugumyræ cum omnibus substantiis & emolumentis quæ ad illud pertinere, inde a tempore quo illi istud, &
ante

(*) *Ex originali cum septem sigillis.*

hey ok fenadr. Ítem vill þetta nokkur epterkomandi biskup riúfa. Þá skulu optnefnd hión taka so marga peninga af gótzi Hólastadar sem her verdr brestr í. Ok af því ver bróder Jón med gudz miskunn biskup at Hólum kennunft þetta kaup vidr fyrrgreind hión. settum vær vort inncigle fyrer fyrrskrifadan kaupmála ok fyrer settum ádrnefnd hión Brandr ok Gudný okkar inncigle. ítem vid Þórleifr Bergþórsfon. Jón Gurevarfon. Páll Helgafon. prestar. Þórsteinn Steinmódarfon. Hallr Nicolásfon. Magnús Jónsfon. leikmenn þetta kaup ok handlag framfór sem her er skrifat. Því settum vær vor inncigle fyrer greind kaup sem giort var á Hólum in Octava Stephani Protomartiris anno M.CCC.LX.

Litr. E.

(e) Bróder Jón med gudz nád biskup at Hólum sender ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra kvediu gudz ok sína. Saker þefs at so mikill þungi med sníóum ok frostum hafa nú um lánan tíma álegit meir enn fyrr í manna minnum því hefr ofs þat gefit at huxa at renna þángat huginum sem ópriótanlig er miskunn Herra Jesu Christi. ok til arnadar ordz kallandi hans signudu módr íómfrú sanctam Mariam hinn heilaga Johannem ok hinn góða Gudmund Hólabiskup ok alla gudz heilaga

D d 2

menn.

ante eos quoque ecclesia Holensis, acqvisivere. Item post tempus habitacula mutandi senum & pecora ibi libere remanebunt. Item si quis sequentium episcoporum hoc violare voluerit, tum sæpe dicti conjuges tantum pecuniæ de bonis cathedræ Holanæ accipiant, quantum defecerit. Et cum nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis hanc cum prædictis conjugibus permutationem agnoscamus, nos sigillum nostrum præsentibus tabulis contractus, ut & nos prædicti conjuges Brandus & Gudnýa. Item nos Thorleifus filius Bergthoris, Jonas filius Gurevi, Paulus filius Helgii, sacerdotes; Thorsteinn filius Steinmodi, Hallus filius Nicolai, Magnus filius Jonæ, laici; nostra sigilla appendimus. Hæc emtio & stipulatio secundum antea scripta peracta est. Hinc nos nostra sigilla dictæ emtionis tabulis apposuimus, scriptis Holis, in octava Stephani Protomartyris anno millesimo trecentesimo sexagesimo.

(e) *U est*: Frater Jonas, divina gratia Holensis Episcopus, præsentibus literis lecturis auditorisve, salutem! Propterea quod tanta frigiditatis niviumque asperitas, quanta post hominum memoriam nunquam longo jam tempore mortales affixerit, mentem induximus ad inexhaustam Jesu Christi misericordiam supplices confugere, intercessionem B. Matris Virginis Sanctæ Mariæ, Divi Johannis, Gudmundi Boni Holensis Episcopi,

mennt. einkannliga biddandi hina miskunnarfullu mey Mariam ath hún virteft at vera vor árnadar inadr. vidr alsvoldugan gud í öllum hlutum ok einkannliga at hans hin miúkasta millde fyrer hennar árnadar ord villde lina þvilikum þunga sem nú liggr á saker frofts ok snioá í öllu bifkupsdæminu. Ok her til höfum ver heitit med samþycke þeirra lærðra ok leikra sem í hiá ofs voru láta hallda heilagt getnadartid guds módr Marie á jólafostunne tveim náttum epter Nicolásmesso ok fasta fyrer vidrþurft. ok vinna til nóns fyrer um dagin ok hasa flíkt leyfi at hvöru sem þann dag er þer fyrer Andresmessu enn sex aura sekt hvör sem brýtr helgna á siálfan dagin eda fostuna fyrer daginn. enn ártidagiörd sem siðari Marie messu. Ok aller þeir sem eiga til tíu hundrada ok þadan af meira ok þetta heit uilia samþyckia so búlauser sem bændr. gefe einn karlmannverð fáækum manni þeim er til gardz kemr innan þeirra þriggia náttu sem þetta bref ok heit er samþykt í sökinni. enn þeir sem minna fe eigu lese fimm sinnum Mariumessu. Þar med biddium ver alla góða menn at þeir taki ekki þessa vora gerð sem til þunga vid ydr. heldr at þer samþykkit ofs her um. at ver mættum aller samt hallda þessa hátid sem lögtekna þá er gud gefr ofs finnast á prestastefnu. biddium ver ok bióðum öllum lærðum mönnum at þer áminnit ok biódit ydrum þingunautum at

scopi, cunctorumque Dei Sanctorum implorantes. Præsertim vero misericordie Virgini Mariæ supplicamus, ut nobis coram Deo omnipotente patrocinari velit, eoque benignissimam ejus clementiam sua advocacy deducere, ut gravi adeo ob algoris niviumque vehementiam difficultate, diœcesin levare dignetur. Cujus rei gratia, consensu præsentium tam clericorum quam laicorum, ad festum Conceptionis Virginiæ Deiparæ præcedente Natalitia, esuriali tempore 6 scil. Id. Decembris rite celebrandum, voto nos obstriximus, tali adhibita cautela, ut singuli sicci cibi edulis contenti (þurðstumar) a labore, ultra antecedentis diei horam tertiam pomeridianam exercendo, prorsus abstineant. Solennitatis jejuniive præcedanei contemtores sex uncis seu Öris mulsentur. Sacra matutina iisdem, quæ festo Assumptionis observantur, ceremoniis, peragant: omnesque, quorum facultates 40 imperialium summam majoremve conficiunt, sive coloni sive habitationis expertes sunt, voto nostro subscribentes, mendico, intra proximum, ex quo parochiani hanc nostram dispensationem amplexi fuerunt triduum, domum eorum adeunti, semidium unius masculi alimentum elargiantur, pauperioribus ad Mariæ sacra quinqvies repetenda sponte obligatis. Quam nostram constitutionem ne sibi oneri ducant, sed hac in re nobis assentientes, inque proximis comitiis, bono cum Deo, præsentibus, festum Mariæ legitima approbatione recipiant, omnes bonos rogamus, jubentes Clericos, ut curiales ad eandem observandam

at hallda þetta vort heit ok samþykkia. Her með minnum ver alla menn þá sem í þessu heite voru sem næst var heitit til hins góða Gudmundar at þer endit þat vel ok afhendit þeim er til er skipaðr vidtöku. so at ver aller samt megum skoda hvört ver vilium göra með því gótze menn á pávagard. edr íkiptest þat millum fátækra manna sem hermt var. þvíat þat er mikell fálu háfke at heita því gude edr hanns helgum monnum sem hann vill sídan ei efna faker vanræktar. Ok til styrkingar ok samþyktar um þetta heit settu Ormr Þórkelsfon. Bergr Þórsteinsfon. Jon Gunnarsfon. Ormr Þórarinsfon ok Haukr Illugason prestar með voru incigle sín incigle fyrer þetta bref giort á Hólum Kindelmessudag þá er lidit var frá hínng-atburdi vors herra Jesu Christi M.CCC.LXXV vetr.

Litr. F.

(f) Ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra senda bróðer Jón með gudz nád ábóte í Videy. Flose Jónsfon. Hálfðán Magnúsfon. prestar. Þórsteinn Eyólfsson Logmaðr nordan ok vestan á Íslandi. Ivar Vígfússon. ok Benedíct Kolbeinsfon leikmenn kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórtuga ári ok sextánda ríkes virdulígs herra Magnúsfar með gudz mikunn Noregs ok Svía ok Skána kóngs á Þíngvælle tveim nótum epter Petrusmessu vorum ver í hiá at Teitr Pálsfon las bref vors

D d 3 virdulígs

---

observandam amplectendamque exhortentur excitentque. Monemus præterea singulos, Gudmundiani voti susceptores, ut promissi legitimo exactori bona fide reddatis, quo facilius, utrum collectas per legatos Papæ deferendas, an mendicis ex convento dispartendas, facta consultatione, decidere possimus. Violatio enim votorum Deo & sanctis ejus nuncupatorum cum magno animæ dispendio conjuncta est. In hujus rei confirmationem: Ormus Thorkilli, Bergus Thorstanides, Jonas Gunnari, Ormus Thorarini, Haukus Illugonis sacerdotes, simul cum nobis sigilla sua appendenda curarunt. Datum Holis, ipso festo purificationis anno Domini 1375.

(f) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel auditoris, Frater Jongs Dei gratia Abbas Videyensis, Flofus filius Jonæ, Halfdanus filius Magni, sacerdotis; Thorsteinus filius Eynlfi Legifer quartarum occidentalis & septentrionalis Islandiæ, Ivarus filius Vigfusi & Benedictus Kolbeini filius, laici, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes quod anno regni illustris Domini Magni Dei gratia Norvegiæ Svecorum & Scanorum Regis quinquagesimo sexto, Thingvalis, duabus noctibus post festum Sancti

virduligs herra Magnúsar kóngrs fyrer þessum monnum er so heita. Sig-
hvatr Gudmundsón. Eiríkr Magnússon. Olaftr Petrusón. Gunnlaugr Ste-
phansón. með hverre hann stefner þessum fyrrnefndum monnum fyrer
lík fram til Noregs epter því sem þat síalft um lík vottar. Item vorum
ver í hía á sama dag at Ormr Snorraón las fyrer fyrrnefndum monnum
þat dagsbref sem virduligr herra Magnús Kóngr hafdi gefit fyrrnefndum
monnum epter því sem þat síalft seger. Ok ei lídr let heidrligr herra Jon
með gudz nád biskup at Hólum lesa opinberliga sitt verndar bref þat er
virduligr herra Hákon Noregs Kóngr hafdi honum ok kirkíunni á Hól-
um gefit til styrks ok verndar. Let hann þar ok lesa bref herra Þóraríns
góðrar minningar biskups í Skálholtti hvort so vottar at hann var í hía
at virduligr herra. herra Olaftr Erkebiskup gaf herra Jóni biskupi ádrnefn-
dum biskupsstólin á Hólum ok hann helldr hann ok halldit hefr rettferd-
ugan Hólabiskup alla tíma sídan. Ok her með var lesit bref under inn-
ciglum góðra manna at tveir menn hefði svarit þessa. alla Erkibiskupsíns
giord sem herra Þórarinn vottar í sínu bresi. Krafdi ok herra Jón Olaf
Petrusón sem þá hafdi hirdstíorn ok syflu nordanlandz at hann skyllði
styrkia hann til so hann nædi sínum eignum ok kirkíunnar af prestum þeim
sem

Sancti Petri, presentes fuimus, cum Teitus filius Pauli literas Illustris Domini Magni Regis. recitavit coram viris, quorum hæc sunt nomina: Sighvatus filius Gudmundi, Ericus filius Magni, Olafus filius Petri, Gunnlaugus filius Stephani; quibus literis prædictos viros, ut ipsissimæ literæ uberius testantur, in Norvegiam ad se evocat. Item presentes fuimus eodem die, cum Ormus filius Snorrii prædictis viris literas salvi conductus prælegit, quas ad comparendum Illustris Dominus Rex Magnus dictis viris concesserat, veluti ipsæ literæ uberius testantur. Nec eo minus honorabilis Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Holensis literas tutelares publice prælegi fecit, quas Illustris Dominus Hakon Rex Norvegiæ ei & ecclesiæ Holanz in tutamen & præsidium dederat. Ibi etiam literas Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis recitari curavit, quæ eum adfuisse, cum Venerabilis Dominus, Dominus Olafus Archiepiscopus, prædicto Jonæ Episcopo cathedram episcopalem Holensem contulit, sequæ illum semper exinde pro legitimo episcopo Holensi habere & habuisse, testantur. Simul & literæ prælegebantur, bonorum virorum sigillis munitæ, quæ duos viros, hunc totum Archiepiscopi actum, de quo Dominus Thorarinus in suis literis testatur, peractum fuisse, jure jurando confirmarunt. Præterea Dominus Jonas Olafum filium Petri, qui tunc Satrapa erat, & quartæ borealis Præfectus, postulavit, ut se adjuvare vellet, quo sua & ecclesiæ bona de sacerdotibus,

sem helldu móti hans vilja ok hann hafdi ádr framfarit mót med heilagrar kirkiulogum. Ok til sanninda her um settum vid fyrrnefnder menn vor inncigle fyrer þetta bref giordt í sagdan stad dag ok ár.

Litr. G.

(g) Bróder Jón med gudz nád biskup á Hólum sander ollum monnum þeim sem þetta bref síáedr heyra kvediu gudz ok sína. Kunnugt giorandi at sub anno gratie millesimo trecentesimo septuagesimo septimo laugardaginn nærsta fyrir Laurentiusmessu at Svínavatni komu á stefnu fyrer ols herra Gunnsteinn ábóti frá Þingeyrum af einni álfu enn Biarni Kolbeinsfon ok Hallotta Pálsdóttir móder hans af annarre logliga fyrerstefnd í þann sama stad ok dag. Ok medr því at þat var framfagt af Jóni Biarnarsyni. emn svarit af Síra Þórsteini Gunnarsyni ok Ivari Kolbeinsfyni at þar voru þeir í hiá heima á Audkúlustodum þá er Kolbeinn Bónði Benedictsfon ætladi at ríða til austfiarda ok var á bak kominn hefti sínum lýfti hann því fyrir þeim at hann gaf klaustrinu at Þingeyrum so mikinn part sem hann átti í Hafnarlondum á Skaga til óbrigdiligrar eignar. ok her til gaf hann handlag ádrnefndum Síra Þórsteini í hond sem þá var hans skrifafader ok þingapreftr. lýfte hann ok því at þesse gíof skyllde vera
hanns

---

tibus, qui illa se invito retinerent; quosque in antecessum ex legibus sanctæ ecclesiæ recipere conatus fuerit, recuperaret. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra his literis appendimus, scriptis dicto loco, die & anno.

(g) *Id est:* Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holfensis omnibus has literas visuris vel auditoris salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, quod sub anno gratiæ millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, die Saturni proximo ante festum Laurentii, Svínavatni coram nobis comparuere, ex una parte Dominus Gunnsteinn Abbas Thingeyrensis, ab altera autem Biarnius filius Kolbeini, ejusque mater Hallotta Pauli filia, in hunc eundem locum & diem legitime citati. Cum igitur Jonas filius Biarnii profiteretur, Thorsteinus vero sacerdos filius Gunnaris, & Ivarus filius Kolbeini juramento confirmarent, præsentem se fuisse in Audkúlustadis, cum Kolbeinus Bónði filius Benedicti, in orientalem quadrantem iter facturus, eqvo ascenso illis professus, se monasterio Thingeyrensi tantum fundi Hafnarlondorum in Skagio possessionem inviolabilem dare, quantum possideret, prætereaque prædicto Domino Thorsteino, ejus tunc confessionario & parochio data dextra stipulatus erat, & palam profitebatur,

hanns testamentum stöðugt. ok eigi heirdu þeir hann þat tilskilia at hann skyldi þessa gíof síðar mega apertaka. Því í gudz nafne Amen fogdum ver med fullum laga úrskurde at þessu prófe teknu í dómsstæte sitandi med ráði ok samþykki bestu manna er þá hiá ofs vóru fyrrfagdan part í Hafnarlöndum á Skaga med ollum hlunnindum sagdrar iardar óbrigdiliga eign kirkiunnar ok klaustrsins á Þingeyrum æfinliga upp frá þenna dege ok ávoxtu af taka þann sama árgang landskyld ok hvar annat sem at kynne bera. Þvíat þat var svarit af fyrrnefndum vottum at sagda eign skyldi Þingeyra klaustr epter andlátzdag Kolbeins eignast. Ok til sanninda her um settum ver fyrir þetta bref vort inncigle. Ok medr því at vær Einar prestur Hafliðafon. Marteinn Þjóðólfsfon ok Þórsteinn Jónson prestar. Þórsteinn Steinmódsfon. Oddr Einarsson ok Þórsteinn Hallsson leikmenn samþykту þennan úrskurd herra Jóns biskups. Því settum ver vor inncigle med hanz inncigle fyrer þetta bref er giort var í fogdum stad dege ok áre.

CAP. VII.

De Petro Nicolai filio.

§. I.

Anno 1391. spiranti adhuc Jonæ Calvo, Monachus quidam Petrus Nicolai, natione Danus, iussu Bonifacii Noni Romæ ordinatus, successor destinatur.

---

tebatur, hanc donationem sui testamenti instar firmam esse debere; nec audiverint illum conditionem addidisse, hanc donationem exinde retractari posse. Hinc in nomine Dei Amen. Hac inquisitione peracta, nos pro tribunali sedentes, e consilio & consensu virorum optimorum, qui presentes aderant, prædictam Hafnarlöndorum partem in Skagio, cum omnibus dicti prædii emolumentis, inviolabilem ecclesie & monasterii Thingeyrensis ex hoc die in æternum possessionem, plena sententia judiciali decernimus, redditus etiam & ejusdem anni locarium, & omnes alias accessiones (dicto monasterio adjudicamus) cum prædicti testes jure jurando confirmaverint, dictam possessionem (statim) post Kolbeini diem emortualem in monasterii Thingeyrensis possessionem transire debuisse. In quorum testimonium nos his literis sigillum nostrum appendimus. Et quoniam nos, Einarus sacerdos filius Hafliðii, Martinus Theodulphi & Thorsteinus Jonæ, sacerdotes, Thorsteinus filius Steinmodi, Oddur filius Einari, & Thorsteinus filius Halli, laici, huic Domini Jonæ Episcopi sententiae assensum præbuimus, ideo nostra sigilla cum ejus sigillo his literis appendimus scriptis in dicto loco, die & anno.

destinatur. Qvi seqventi anno sedem episcopalem peregrino stipatus factu occupavit. In quorum gratiam secus quam plerique peregrini Episcopi, neminem honoribus, ad quos sedente Jona adscenderit, privavit. Primam missam in festo Michaelis, magna mortalium frequentia, quos exquisitissimis adhibuit epulis, Holis celebravit. Anno autem tertio supra nonagesimum, absente Vilhelmo Skalholtino, ejus vices in ordinatione Clericorum Skalholtensium præstitit; illique quam primum advenit, Skalholti occurrens, perhonorifice accipitur.

§. 2.

Eodem anno, Cal. Octobris, antecessoris sui Ormi literas cessionis, quibus monasterio Thingeyrensi prædia Hialtabakka & Kleifar adjectæ, confirmavit (a), & Erlingo Snorrii filio Holis in festo Nerei & Achillis prædium Ronuholum multæ nomine extorsit. Anno 1394. primam per diocesim visitationem ingressus, rationarium facultatum ecclesiasticarum conscripsit, quod hodie *Regestum Petrinum* vocatur. Hoc etiam anno diploma edidit de relutione partis prædii Aslaksstader (b) a sacerdote Sveino Magni redemptæ. In hac visitatione, cum Mödruvallis ageret Præsul, Ormus seu Nicolaus Danus, Episcopi famulus, focium seu confervum suum Gissurum Album, fere sub ipsius Episcopi oculis transfixit. Quod ut & alia ejusdem generis, Historicis, de Danorum Episcopi afeclarum licentia & temulentia, conquerendi occasionem præbuit. Hoc anno templum Holense in festo Johannis Apostoli vel postridie ejus, tempestate eversum est, gravi adeo ruina, ut ne unicum quidem tigillum fracturam effugerit, exceptis simulacris quibusdam quæ adjuvantium opera incorrupta erepta sunt. Hæc ruina unum ex Holanæ societatis Diaconis oppressit. Templum autem collapsum Petrus reædificari curavit. Navem etiam onerariam ingentis magnitudinis ædificare cœpit, sed inceptum

---

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B.

tum successu caruit. Quæ ejus expensæ aliæque effusiones cathedræ formem valde imminuerunt (a).

§. 3.

Anno 1398 Petrum ad exteros abiisse, collata sacerdotibus Theodoro Theodori (b) & Steinmodo Thorsteinidæ (c) Officialis dignitate, eorundem scripta indicant (d). Sed Anno 1401 reversum, comitiis universalibus Miklabaj celebratis interfuisse, decisio Thorstani Ejulfi, tunc temporis Nomophylacis, probat, quæ literas Magni Regis a Petro in eodem conventu publicatas, quibus se tutorem Cathedræ Rex promiserat, inviolabiles declaravit. Cathedræque ex earundem præscripto duplo majorem, quam antea Officialis statuerat satisfactionem a Jona quodam Grimi filio adjudicavit (e). Anno autem 1403 & 1404, cum pestifera illa contagio in diocesi Hoheni tantum sex sacerdotes, Diaconos tres, & unum monachum superstites fecisset, procul a cathedra egisse, probabiliter colligitur, & an exinde cathedram reviserit, merito dubitatur, cum nulla ejus ab hoc tempore mentio fiat. Cæterum a duobus comode

-
- (a) Ille quoque prædia Backa & Læk, & quadrantem prædii Seliadal ab Halthoro Arngæris pro Brecka utraqve in Oslandshlida permutatione facta emit, anno 1395, die Martis proxima post festum corporis Christi, Bardi in Flotis. Testes erant Dominus Steinmodus Thorsteini Dispensator, Halldor sacerdos filius Lopti, Thorsteinn Svatus filius Halli, Thorsteinn Steinmodi & Thorvalldus Ögmundi.
- (b) Hunc ultra annum 1409 non vixisse, patet ex testimonio Biörgolfi sacerdotis filii Illagii, & Gudmundi Landbiarti filii, qui ad Holavadum in Vatnsdalo, hoc anno coram Legifero Rafno Gudmundi jure jurando asseruerunt Gudrunam Sæmundi filiam nostri ex quadrante hæredem fuisse. Anno 1402 adhuc in vivis fuit, quo Höskuldastadis in festo beati Benedicti rationes ad prædium utrumque Ey in Skagaströnda pertinentes edidit.
- (c) Steinmodum hunc anno 1403 vel paulo post obiisse concludi potest ex ejus testamento, quo, inter alia, templo Greniadarstadenfi prædia Holmavad, ytsta Hvamm, Sellatr, & Sker in Breldavik legavit. Transcriptum hujus testamenti Munkathveraa in profesto translationis Nicolai Archiepiscopi anno 1406, subscriptum est a Logio Stigi (al. Styri) filio Officiali, Erlendo Ormi, Karo Bergthoris, sacerdotibus, & Fimboga Jonæ, Gamlo Martini & Arna (al. Arnoris) Einaris.
- (d) Vid. infra ad finem Capitis Litr. C. 9 i
- (e) Vid. ibid. Litr. D.

mode gestis Petrus commendari potest, quod scilicet ludum discentium Holis habuerit, cui Bodvarum Diaconum moderatorem præfecit, bonaque ecclesiastica per universam diœcesin in certum quendam codicem congefferit. Exstat quoque ejus constitutio de pensione in candelas, decimis & aliis, quam, quoniam anno sanxerit, ignoratur (a). Cathedram vero quam omnibus rebus affluentem ascenderat, egenam & exhaustam reliquit, nec non diœcesin, etiam insignium virorum domicilium ingressus, iisdem orbatam vidit.

Quamdiu episcopatum gesserit, incertum mortis tempus locusque obscurum reddunt.

Litr. A.

(b) Ver Bróder Petr med gudz ok postulligs Sætis nád biskup á Hólum kunngjörum þat góðum mönnum þetta bref síændum eda heyrendum at ver styrkium ok stadfestum medr þessu voru brefi þetta bref heidrligs herra. herra Orms góðrar minningar med samri nád biskups á Hólum hvört medr þessu brefi er bundit halldandi þat stödugt ok óbrigdligt í öllum sínum greinum ok articulis frá upphafi til enda. Svo ei síðr bíðium ver vora epterkomendr Heilagrar Hólakirkju formenn at þeir stöduga halldi þessa vora gjörd. Ok til sanninda her um settum ver vort inn-cigle fyrir þetta bref íkrifat a Hólum in festo beati Remigii Confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio.

E e 2

Litr.

(a) Hanc ex Codice pergameno Bibliothecæ Magnæ No. 173 in Quarto sub Litr. E. huic Capiti subjungemus.

(c) *Id est*: Nos Frater Petrus Dei & Sedis Apostolicæ gratia Episcopus Holensis, bonis viris has literas visuris vel auditoris notum facimus, quod per has nostras literas; tabulas illas (*) honorabilis Domini, Domini Ormi bonæ memoriæ, eadem gratia Episcopi Holensis, quæ his nostris appensæ sunt, stabilimus & confirmamus, illas in omnibus suis clausulis & articulis a principio usque ad finem ratas & inviolabiles decernentes. Nec eo minus successores nostros Sanctæ Ecclesiæ Holensis Antistites rogamus, ut hanc nostram sententiam ratam habeant. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Holis in festo beati Remigii Confessoris, Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio.

(*) Vid. supra pag. 200. Litr. A.

Litr. B.

(b) Ver Bróder Petr med gudz ok postulligs Sætis náð biskup at Hólum kunnigjörum þat gödum mönnum med þessu voru. brefe at þat fama tíu hundrada ílag sem stadrinn á Mödruvöllum átti í jord á Aslaksstodum í Kræklingahlíd þeim til útlaufnar er þat villdu giora ok landit átti. hefr Síra Sveinn Magnússon Ráðzmadr Mödruvallaftadar medr voru samþykki ad ser tekic stadarins vegna ok foddan veg á giort vidr Arna Einarsson ok hann hefr greind tíu hundrud útlukt ok afhendt epter því sem ofs vel ánæger ok þat bref Síra Sveins vottar sem her er medfest þessu voru brefe. Því gjörum ver nefndan Arna öldungis qvittan um iardar ílag Stadarins vegna á Modruvöllum so fyrer ofs sem vorum epterkomendum Hólabiskupum edr kirkiunnar logligum umbodzmonnum ok honum ok hans erfingium edr eignarmonnum greindrar iardar epter hann alla sagda iord friálfa ok ákiærulausa um þetta nefnt ílag. Ok til sanninda her um settum ver vort incigle fyrer þetta bref giort á Modruvöllum í Hörgárdal in festo Bartholomei Apostoli anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

Litr. C.

(c) Þat giorum ver Herra Hans doçtor Decretorum Nicolás Þórmóðsson. Gudmundr Jónsson preftar gödum monnum vitrligt med þessu voru

(b) *Id est:* Nos Frater Petrus, Dei & Sedis Apostolicæ gratia Episcopus Hølenfis, viris bonis per has nostras literas notum facimus, quod decem hundredarum partem prædii Aslaksstader in Kræklingahlida, quam monasterium Mödruvallense, sub conditione reuictionis possedit, quæ possessori prædii, si vellet, competeret, Sveinus sacerdos filius Magni monasterii Mödruvallensis æconomus, vice monasterii sibi sumsit, & cum Arna Eriçi contractum iniit, ei que dictas decem hundredas persoluit & tradidit, ita ut nobis satisfiat, secundum tenorem literarum Domini Sveini, quæ his nostris literis appensæ sunt. Hinc nominatum Arnam hypothecæ in dicto prædio, loco monasterii Mödruvallensis, tam quoad nos, quam nostros successores, Episcopos Hølenfes, vel legitimos ecclesiæ procuratores, quittum, & prædictum prædium, quoad memoratam hanc hypothecam, illi, & post eum ejus hæredibus, vel dicti prædii possessoribus, liberum & irrevocabile declaramus. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Mödruvallis in Hørgardalo, in festo Bartholomæi Apostoli, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

(c) *Id est:* Nos Dominus Johannes Doçtor Decretorum, Nicolaus filius Þormóðs, Gudmundus

voru opnu brefi at ver sáum ok yferláfum opit bref med heilum ok ófköddudum hángandi innciglum so látandi ord epter ord sem her fkrifat stendr.

Ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra senda Þórdr Þórdarson ok Steinmódr Þórsteinsson prestar Hólakirkju Officiales qvediu gudz ok sína. Kunnigt giorandi at saker þess at Þórsteinn Svarttr Hallzson eigr halfa iordina á Hnappstodum í Fliótum. Því hofum ver veitt ok fkipat fogdum Þórsteini Svart til medferdar kirkju helminginn í Hnappstodum ok Húnaftadi ok þar med allt lausagótz sagdrar kirkju á þann máta at hann skal hafa greindt gótz fer til nytia ok eignast ávoxt af enn svara ollum skyldum fyrir kirkjuuna ok standa í ábyrgd um hana ok hennar gótz. Skal þessi okkar fkipan standa svo lengi sem Þórsteinn Svarttr eigr eignarlutan í Knappstodum. Ok til sanninda her um settum vid officialatus inncigle fyrer þetta bref er giort var í Bólstodahlíd in festo Magni Comitís anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono (*).

E e 3

Litr.

das filius Jonæ, sacerdotes, bonis viris per has nostras patentes literas nosum facimus, quod patentes literas cum integris & illæsis sigillis pensilibus, verbotenus, ut sequitur, sonantes, viderimus & perlegerimus.

Omnibus has literas visuris vel auditoris Thordus filius Thordi & Steinmodus filius Thorsteini; sacerdotes, ecclesiæ Holensis Officiales salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes, nos ideo quod Thorsteinus Svartus (niger) filius Halli dimidium prædii Hnappstadorum in Fliotis possideat, dicto Thorsteino Svarto alteram partem ad templum Hnappstadorum pertinentem & Hunstados, simulque omnia dicti templi bona mobilia eo pacto contulisse & tradidisse, ut dicta bona in suos usus converterat, & usus fructus inde redundantes accipiat, sed omnes templi expensas solvat, & illius ejusque bonorum damnnum, si quod extiterit, præstet. Hæc nostra constitutio, donec Thorsteinus Svartus dimidium prædii Knappstadi possidet, valebit. In quorum testimonium nos sigillum officialatus his literis apposuimus, scriptis Bolstadahlidæ in festo Magni Comitís, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono.

(*) Unacum his literis simul transcriptæ fuerunt tabulæ venditionis, quibus iidem Sanctæ Ecclesiæ Holanæ Officiales dimidium dicti prædii eidem Thorsteino Nigro vendidere, dicto loco die & anno scriptæ. *Transcriptum* utriusque tabulæ datum est *Miklagardi in Eyafjordo, in festo Corporis Christi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono*, per Johannem Pauli filium Doctorem Decretorum, Nicolaum Thormodi filium, postmodum Priorem monasterii Müdravallensis, & Gudmundum Jonæ sacerdotes.

Litr. D.

(d) Þeim godum monnum sem þetta bref síáedr heyra sander Þórsteinn Ejólfsson Logmadr nordan ok vestan á Islande kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórda ári ríkis vors virduligs herra Eiriks med gudz nád Noregs ok Svíaríkes kóngs in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi á Miklabæ í Skagafirdi á almenniligrí prestastefnu birte virdugligr herra herra Petr med gudz nád biskup á Hólum mer bref heidr- ligs herra Magnúfar med somu nád Noregs ok Svíaríkes Kóngs under hans hángandi incigli hvort her er med fest þessu mínu brefi so látandi at hann hefði tekit Heilaga Hólakirkíu allt hennar gótz ok varnat í kóngligt traust ok sína vernd. Svo ok ei sídr krafði biskupinn mik úrskurdar á hvort kirkian á Hólum mætte þessara náda niótandi verdaedr ei í því hálfar hennar málii sem þá var kiært til Jóns Grímssonar. Því í gudz nafne Amen. sagða ek med þeirra bestu manna rádi sem í hiá mer vóru med full- um laga úrskurd Jón Grímsson skyldugan vera at lúka kirkíunni at Hól- um hálfaukinn sinn rett fyrer þetta Kóngs verndarbrief med síkum pen- inga vexti ok sólum sem Síra Jón Magnússon Hólakirkíu Official hafði dæmt einfalldan ok konúngsbrefit stódugt ok óbrigdiligt halldandi í öll- um

---

(d) *Id est*: Bonis viris has literas visuris vel audituris, Thorsteinus filius Eyolfi Legifer quartæ borealis & occidentalis in Islandia salutem Dei & suam mittit. Notum faci- ens, quod anno quarto regni Illustris nostri Domini Erici Dei gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi, Miklabæi in Skagahördo in Synodo generali, Venerabilis Dominus, Dominus Petrus Dei gratia Episcopus Holensis Honorabilis Domini Magni eadem gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis (*) literas, cum ejus sigillo pensili, his meis appensas, quibus se sanctam ecclesiam Ho- lensem, ejus bona & negotia in regium tutamen suumque præsidium recepisse testa- tur, mihi exhibuerit. Nihilo minus Episcopus meam sententiam judicialem postula- vit, utrum ecclesiæ Holensi his privilegiis frui liceret, nec ne, in propria ejus causa, quæ jam adversus Jonam Grimi filium agebatur. Hinc in nomine Dei Amen. Ex optimorum virorum, qui præsentibus erant, consilio, plena sententia judiciali edico, Jonam Grimi filium Ecclesiæ Holanæ multam pro ejus juris violatione respectu ha- rum literarum Regiarum tutelarium duplam perfolvere debere, tanta summa, & iis temporibus, quibus sacerdos Jonas filius Magni, Ecclesiæ Holensis Officialis, sim- plicem perfolvendam judicaverat, literas vero Regias in omnibus suis clausulis & arti- culis,

(*) *Vid. supra Tom. I. pag. 431. sq. 437.*

na þeim greitum ok articulis sem hvör er fastaeigum Heilagrar kirkiu vid hvörn mann sem fkipta er allt þar til rettr Noregs kóngr þat aprkallar med sínu opnu brefe. Ok til fanninda her um setta ek mitt inn-
cigle fyrer þetta bref skrifad í sögdum stad ok áre. dege sídar enn fyrr
seger.

Litr. E.

Statutum Petri Episcopi.

(e) Þindagi á lióstollum friádag lánga. sekr tólf aurum hver er ei lýkr.
eigi hálf prófastur en hálf kirkiubóndi. Item af eydi iörðum.
edr þeim iörðum. sem aureigi býr á. fá er ei á lióstoll ath lúka. lúkizt
eingi lióstollur. Item þar sem madr helldr ómaga eyri med laga umbodi.
lúkizt þar lióstollr sem han situr, í hverri kirkiufóknr sem ómagin tekur
guds líkama ath páskum. Item hvört sem andazt bóndi edr húsfreyia
epter fardaga. ok stendr búnadr saman framvegis. lúkizt ein tíundar giord.
ok einn lióstollr. þó ath arfar verdi fleire. Enn ef fundr er brugdit búi,
lúki hver sinn lióstoll ath páskum. Item ef hión eiga tíu aura edr hund-
radi minna. ok fe hvortveggia vinnufært lúki einn lióstoll. En ef þau
eiga hundrat edr hundradi meira. edr hvort þeirra sem á lúki tvo liós-
tolla.

---

culis, quicunqve bonorum ecclesie immobilium curam gesserit, cum quocunqve tan-
dem res fuerit, usqve quo legitimus Norvegie Rex illas suis literis revocaverit, firmas
& inviolabiles esse. In quorum testimonium ego sigillum meum his litteris appendi
scriptis dicto loco & anno sed postmidie ac supra.

(e) *Id est:* Terminus pensionem in candelas persolvendi est dies Passionis Domini, quicun-
que tum non persolverit, duodecim uncias, ex dimidio inter Præpositum & Patro-
num templi dividendis, multatur. De villis desertis, & fundis, quos egeni a pen-
sione in candelas inanes inhabitant, nulla in lumina erogationes persolvuntur.
Item ubicunqve quis bona pupillæ ex mandato legitimo administraverit, in ejus paro-
chia, ubicunqve pupillus tempore paschatis corporis Domini particeps fuerit, pensio
in lumina persolvitur. Item sive paterfamilias, sive materfamilias post tempus mu-
tandi domicilia obierit, & res familiaris indivisa exinde permanserit unica tantum pensio
in candelas, & unica decima, quavis plures sint hæredes, persolvantur. Quod
si res familiaris dividatur, ad tempus paschatis pensio in candelas a singulis erogatur.
Item si conjuges uncias decem vel minus quam hundredam possederint, & uterque
hæredibus æqui sint, unicam pensionem in candelas persolvunt. Sed si hundredam
aut

tolla. Item olionar kaup se átián álner. ok lúkizt í tíundar eindaga. en hver er eigi lýkr sekizt sex aurum. Sami eindagi. er á legkaupum. ok líkfaungs eyrum. ok ligr þriggia marka sekt vidr hvert hver er eigi lýkr. Tíða offur presta segizt eptir hinum forna kristinrett. Item þurfasti bóndi ok húspreyia. ef han á tíó hundrað en hún fim. ok hundrað fyrer hvern ómaga sinn. Ef menn eiga fimm hundrað saman at búfátlagi. lúki skiptitíund. Item ef madr á eitt bú, ok er heimilisfastur í odrum stad. lúkizt þar tíund sem búith stendr. Item er madr skyldr at sýngia frædi sín sinn á tólf mánuðum fyrer prófasti ef hann er beiddr. sek sex aurum ef han syniar. Item ef madr verdr brotligur med frændkonu sinne ath þridia ok fiórða. sekur átián aurum. ok vatnfasti þriátigi nátt. Item ef madr sækur eigi tíðer, adr sækia lætur þriá sunnudaga samfleytt. sekur sex aurum.

aut plus possideant, vel si alteruter eorum tantundem in bonis habeat, duas pensiones in lumina persolvunt. Item redemptio extremæ unctionis octodecim unciis, termino quidem decimarum solvendarum, expenditur, qui vero non persolverit, sex unciis multatur. Idem mercedis pro loco sepulture & cantu exequiarum persolvende terminus esto, quam qui solvere detrectaverit, tribus marcis multatur. Oblatio pro sacris peragendis ex *Jure Ecclesiastico* antiquo censeatur. Si paterfamilias decem & materfamilias quinque hundredas, & pro quovis ab iis alendo, qui ipse sibi victum mereri nequit, unam hundredam in bonis habuerint, jejuniata sicca erogant. Si quis quinque simul hundredas secundum æstimationem pecuariam possederit, decimas quadripartitas expendit. Item si quis villicationem habens alibi domicilium habuerit, decimæ in loco villicationis persolvuntur. Item quicumque coram suo Præposito per annum semel, si postulatus fuerit, scienda recitare tenetur, si recusaverit, sex uncias persolvit. Item si quis in tertio & quarto gradu cognatæ stuprum intulerit, octodecim uncias expendit & per triginta noctes in aqua jejunato. Item si quis sacra per continuas tres dominicas vel ipse, vel per alios non frequentaverit, sex uncias persolvit.

HISTO.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
ISLANDIÆ
PERIODUS IV.

Ab Anno MCD ad Reformationem religionis Romano-
Catholicæ.

SECTIO I.

De externo reipublicæ statu, seu de Regibus Daniæ
& Norvegiæ Ecclesiæ Islandicæ nutritoribus; eorum-
que Præfectis; ut & de Archiepiscopis Nida-
rosiensibus supremis ecclesiæ inspectoribus.

CAP. I.

De Erico Pomerano.

§. I.

Ericus Pomeranus patrem habuit Wratislaum VII. Pomeraniæ Ducem, matrem vero Mariam Henrici Ducis Megapolitani & Mariæ Valdimari III Danorum Regis filia, filiam; unde liquet, fuisse eum Valdimari III. Danorum Regis ex filia pronepotem, sed Margareta Danorum Regina ex sorore nepotem. Hujus, a matre vidua ad invisendam materteram, ani-

mi gratia in Daniam veniente adducti, forma, lineamentorum dispositione, & conversationis blanditiis ita capitur Regina, ut abeunte matre, puerum educandum retinere veller, quem paulo post adoptavit, & deinde in regni consortium assumpsit. Uxorem nactus Philippam Henrici V. Angliæ Regis filiam, ex qua nullos habuit hæredes, vagis enim libidinibus & popinis deditus, cum ipsa parum consuevit. Laboriosus quidem fuit, & magno impetu magnisque impensis multa movens, sed successu destitutus, aut fortunæ in tempore non insistens, pauca aut nulla feliciter peregit. Regnum primum una cum Margareta 13, deinde solus 26 annis administravit; Subditorum tandem contemptum incurrens, aut, ut videri voluit, tædiæ fortunæ fatigatus, regno se abdicare & in Bogislaum Ducem Pomeranum, invitis subditis transferre volens, sed perficere non valens, convasatis rebus, imo nec a templorum ornamentis manus abstinens, anno 1439 in Gullandiam abiit, ubi integro decennio piraticam exercens, vitam produxit. Tandem vero in Pomeraniam reversus, post alterum decennium anno 1449 ibidem inglorius vitam cum morte commutavit. Tribuitur eidem *Chronicum* quoddam latine conscriptum, sed immerito; opus enim haud dubie Monachum quendam Cisterciensis ordinis authorem agnoscit. Quid hic Rex Islandorum Republicæ aut Ecclesiæ utile præstiterit, in promptu est nihil, nisi huc referantur literæ salvi conductus Jonæ Holensii Episcopo anno 1415 datæ (a).

§. 2.

-
- (a) " Eric med Guds Nadh Noreghs, Danmarchs, Sverys og Gota Koning og Hertug i
 " Pomeran, sendir ollom Monnum them som thetta Bref se eder heyr, qvedin
 " Guds og syna. Saker that at Virdulegi Herra og andlik Fadir og Vin vor hin
 " kigra Hr. Jon med Guds Misikund Biskop at Holum a Islandi far nu heim til sit
 " Biskopsdome, thi beghium Vii allan Barn alhiud a sama Islandi og biudhum, thet
 " se hanem til Hialp og Tilstyrks i alla sina naude, til rata, sva ofta som han tilsi-
 " gher og hann tarnast, einkanliga Biggiande og Buuande i Hola Biskopsdome rei-
 " ter Hanom Heider og Virding, og alle the liudne som I erer a Guds Vegra og
 " Vor skylduga idhra retta Biskup ath veita og vilioni Vii ath ther vitid at Vi ha-
 " vum takid andelikan Fadhir og Hr. Biskop Jon fornefundann, Hola Kyrkia og
 " alt Hennar og Hans Gotz bædhe i Lausu og Fastu, Vardhnade og Sveina og Hion
 " Hans i Guds Valld og vora Vered og Virding lyka Traust fullkomelika, forbiu-
 " dande hvorom manne, einkanliga alla Vora Umbudsmann, Loghmann, Fogetom,
 " Biskop Jon at unada, alla yfver Sveina, alla Varnade, alla Hion Hans, Doma
 " alla, them stefna for han, og ej Umbodsmann, ether Loghmann Varn, nema
 " Byskop

§. 2.

Traditis sibi Regni habenis Ericus Pomeranus, *Vigfusum Holmium* Præfectura Islandiæ exiit, eandemque in *Arnam Skalholtensem* Episcopum transtulit, qui anno 1413 cum ipse in Dania aulam sequens hæretet, vicarium sibi constituit Celeberrimum inter Islandos virum, *Biornum Einaris filium*, cujus infra, Sect. 2. Cap. 2. §. 4. mentio fiet, quid autem ipse Præful in hoc Præfecturæ munere gesserit, infra exponendi commodior locus offeretur.

§. 3.

Anno 1420. in provinciam venit *Johannes Nysted*, ut conijcere licet, supremum gerens magistratum, secum ducens uxorem Margaretam Ozuri filiam, socrumque Gudridam; sed anno 1422, nulla, quantum nobis constat, re memorabili gesta, cum suis rursus abiit.

§. 4.

Anno 1419 *Johannes Pauli* in Islandiam venit, ibidemque hyemem transegit, sed 1421 abiit. Anno 1422 una cum collega *Balthazaro* reversus, communi Marte Islandiæ Præfecturam gesturi. Anno sequente Johannes & Jonas Episcopus Holensis (invito Dioceseos Holanæ clero, qui, ut Jonas Biarni filius sibi Officialis constitueretur, desideravit) Michaelem eodem fungi officio, jusserunt. Anno 1425 horum Duumvirorum fa-

F f 2

muli

-
- " Byskop skal sialver alla laughlika Umbutsmann tilsetia at dæma af Tolda og Sek-
 " ta Vora Vegna som a sina yfver sveina varnada og hion. Hvor som i mote thes-
 " sari Vorri Skipan giorir edur geingir meth Triotsku oc Uhlydugheit, hafve Vora
 " Reede og Refsing efrer Tolf Manna Dom, oc fornesnd Biskop Jon eter hans lag-
 " Umbutsmann over Sagen este Loghom og theim Fullrette sitt som brutid er vid,
 " luki og heilagri Hola Kyrkio tvo gyllt Fullretti. Sva viliom Vii oc alla Menn vita
 " ath Vii stadfestum meth thesse sama vare opne Brese alla the Privilegia oc fresse,
 " som Norig Konunga i fyrnum Tymas givet hasa afterleda Hola Kirkiu og Bisko-
 " pom a Holum, viliom Vii ath the standa ubrigdanliga med alla sina Articulis og
 " greina i alla mata som the utgefna varo at fyrsta. Datum in villa nostra Slaulo-
 " fia, Anno Domini millesimo quadingentesimo quinto decimo, die quinto mensis
 " Septembris, nostro sub Secreto, nobis præsentibus, appenso. "

muli Monasterio Helgafellensi vim intulerunt, illudque una cum templo inquinaverunt, virum quendam intra cœmeterium transverberando, in quo statu templum integrum quadriennium mansit; nam anno demum 1429 a Jona Jonæ Episcopo Holano, templum, cœmeterium & monasterium purgata fuerunt. Eodem, ut videtur, anno, in insulis Westmanneyensibus hi Duumviri capti fuerunt, & in Angliam transportati, sed a quibus, & cujus jussu id factum sit, non additur, sequente autem anno, Balthazar in Islandiam reversus, Præfecturam per unius anni decursum gerebat.

§. 5.

Post Balthazari priorem præfecturam, anno videlicet 1427 *Thorsteinus Olavi* Occidentali & Boreali partibus Islandiæ cum summo imperio, reliquis *Vigfusius Ivari* præfuisse videtur, sed quamdiu in hoc officio fuerint, non constat; anno autem 1441 hic *Thorsteinus Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax* salutatur.

§. 6.

Ab anno 1430 ad annum 1450 quis cum summo imperio aut Regis Præfectum agens Islandiæ præfuerit, non liquet; id saltem certum est, anno 1436 Præfecturam gessisse *Enarum Thorleivi*, Biorni Enaridæ, communiter dicti Hierosolymipetæ, ex filia nepotem; sunt &, qui ei hoc officium ad annum 1440. adscribunt; sed quid in re tam dubia & incerta verissimum sit, nos in defectu monumentorum statuere nequimus; neque adeo magni interesse videtur, cum plerique horum perexiguam Ecclesiæ utilitatem adtulerint; opibus enim congerendis, quam Reipublicæ aut Ecclesiæ malis tollendis aut medendis, intentiores fuerunt. Quando *Enarus* mortuus fuerit non liquet, nam quidam id ad annum 1473 quidam vero ad 1463 referunt, sed de fati genere omnes consentiunt, scilicet, quod tempore hyemali per tesqva Laxaardalensia cum 12 famulis transiens, immani procella tempestate & frigore oppressus, satellites omnes amiserit, uno tantum excepto, cui *Solvus* seu *Sylvius* nomen fuit; Hic insigni præditus virtute & fide, cum equum vires deficerent, herum humeris excepit, & ad villam sacerdotalem, Stad dictam, per multa stadia detulit,

ulit, ubi intensissimi frigoris vi, quæ carnem ossa & nervos exusserat, post longos cruciatus membratim tandem dissolutum fuisse ferunt.

CAP. II.

De Christophoro III. Bavaro.

§. I.

Christophorus Bavarus fuit Valdemarii III. ex filia abnepos, sed Erici Pomerani ex sorore nepos, ab Ordinibus Regni anno 1439 ad imperium vocatus, interna animi vi & dotibus mentis, quam externa corporis statura & lineamentis commendabilior, Danis & Norvegis, quam Svecis multo gratior fuit, licet enim ultimi, eo regnante foedus Calmariense non aperte ruperint, statim tamen post ejus mortem ignis in favillis latitans in apertam flammam erupit, cujus præcipua causa fuit, quod ab avunculo piraticam exercente allatam subditis injuriam & damna nimia conniventia dissimulasset. Hafniam, ad hæc usque tempora Episcopo Roskildensi subjectam, dato æquivalente pretio Coronæ Danicæ acquisivit, quæ ab eo usque tempore celeberrima regni Metropolis & Regum sedes evasit; Jura Civitatum emendavit. Præterea Civitatum Hanseaticarum immodicam licentiam refrænare in animo habuisse perhibetur, sed morte præventus, quæ eum in flore ætatis, 8 Idus Januarii in Arce Helsingborgensi anno 1448 oppressit, destinata animo non potuit exsequi. Ex Dorothea Principe Brandenburgica nullos suscepit liberos. Regni habenas annis 9 cum laude moderatus est.

§. 2.

Islandis, quæ ætatem tulerunt, publicum commodum promoventia statuta aut Privilegia nulla dedit (a); neque liqvet, quoniam sub

F f 3

eo

(a) Editum sequens, quamvis de causa privata agat, ex codice membraneo coevo Bibliothecæ Magnanæ No. 235 in Quarto adferre non piget: " Wy Cristoffer med
" Guds

eo supremam Insulæ Præfecturam administraverint; Non tamen improbabiler coniectari potest egisse id, aut supramemoratum *Enarum Thorleivi* aut ejus fratrem *Biornum Thorleivi*, de quo paulo infra plura dicendi occasio dabitur.

CAP. III.

De Christiano I.

§. I.

Vera esse Regum sapientissimi verba: *Sortes in sinum mitti, sed Deum illas dirigere*, comprobat præfens exemplum! Nam extincto Christophoro

---

" Guds nadh Norge Danimarks Svía Ríkis Wende ok Gotha Kungr pallatz greffwe
 " uppa Rin ok Hertoghe i Beyren hillom allom theni byggia ok boa a Islande ku n-
 " görom wi idhr med tessu waaro opno breffwe at kom for oss Peter Petersón waar
 " hirdman ok körde sigh for oss ok waart raadh at Torwarder Loftafón haffde
 " hallit med han liffe swa mykyt jorda gooz med makt ok offverrike som her
 " sighr vatzena jokol hallorftada tiærnir wiffat brecka Nes Bragholt Backa. ok
 " ligger nordanlandz i hoolá biskopsdöme i öiafirde a Islande ok nw framm helder
 " hustru Margreth Vigfusdotter med makt ok offverrike epter Torwardh heibyn
 " bonda sin. Nw saker theff at fornemder Peter heffwer sakt waara nadh til hiepp
 " ok styrk om adhr nömpst iorda gooz at han kan ey fa sith godz saker maktar ok
 " offverrike hær med idhr, thy skippom wi adhr nempdom Petre med waare fulre
 " kungligre makt apter alla sina forgrenda jorder ok affhende sik sielffwer their som
 " stader utan forgrend hustru Margret kwnne at syna at hon ædhr henne barn æge
 " forgrenda jorder med laghom fiorbiodom wi hvariom manne lærdom ok lekum
 " them at haffwa adhr halda byggia adhr boa a fornæmpdom jordom under waara
 " konunglika hemdh uthan ther haffve adhr næmps Petirs loff adhr löffwe fyr. Item
 " biodhum wi hustru Margret Vigfus dotter at leggja under sex manna doom innan
 " maanader fra thy hon heffwer leet thetta wart breff ædhr hört huerra swara ædhr
 " sekta hon warder skylllog fornæmpdom Petre for haldh ok medfærdh a thessa for-
 " grenda jorda gooze sidhan fornæmder Peter wardh ægande at thwi biodum wi
 " hyrstiom waarom ok lagmannom ok allom handganguom mannom at ther siedh
 " hiepliger fornæmpdom Petre Petirsón til alra retta maala som ther wilit haffwa
 " tak aff oss. Datum castro nostro haffnensi die sancti Laurentii nostro sub sigillo
 " presentibus appenso Anno Domini millesimo qvadringentesimo qvadragesimo sep-
 " timo. "

stophoro Bavaro, coronam & Monarchiam Dano-Norvegicam, quasi sortem in sinum missam, quidam Erico Pomerano, jam dum in vivis agenti denuo offerre, quidam Bogislaō Pomeraniæ Duci, quem antea Regem habere dedignati fuerant, quidam eam Canuto Gyldenstiernio Nobili Dano imponere cogitabant, plurimi autem Adolpho Holsatiæ Duci hunc honorem deberi censebant, ipsiqve splendidissimam hanc sortem obtulerunt aut fere obtrudere voluerunt; Deus vero qui sortes dirigit & imperia ab uno in alterum transfert, cor, mentem, linguam Ducis laudatissimi ita direxit & disposuit, ut valetudinem, ætatem & orbitatem causans, onus & honorem deprecaretur, sobrinos autem, sororis suæ & Comitis Oldenburgici filios, suos etiam post fata futuros hæredes, digito quasi monstraret, quod supremi numinis nutu & instinctu factum esse ut cogitemus, par est; ratum enim id statumqve habuerunt Regni ordines, & Christiano Dieterici Felicis, Ducis Oldenburgensis, filio, coronam Regnumqve obtulerunt, cujus laudatissimi posterī ad hunc usqve diem utrumqve cum propria laude & subditorum commodo felicissime gerunt.

§. 2.

Anno salutis restitutæ 1448. 20 Septembr. nobilitas Danica in Comitibus Viburgensibus, Christiano I. homagium præstitit; sed die lunæ post dominicam lætare 1449 literas submissionis cives Norvegici ediderunt. Eodem anno Feria Simonis & Judæ Hafniæ Coronatus fuit, simulqve cum Dorothea Brandenburgica Christophori Bavari vidua nuptias celebravit. Sed anno 1450, 3 Calend. Augusti, seu in ipso Sancti Olafi Festo, Nidarosiæ, Norvegici Regni corona ei imposita est. Svecos, partim vi, partim consilio, ut ipsi Regem Sveciæ agnoscerent, coronamqve anno 1457 ei imponerent, adegit; cujus eos brevi pœnituit, ita ut Carolum Canuti denuo revocarent, ipsumqve coronarent, Regemqve sibi constituerent. Post mortem Caroli, quæ in annum 1470 incidit, jus quidem suum vindicare satagit, sed expeditio infeliciter cessit, nam terra mariqve victus re infecta redire sibi suisqve utilissimum ratus est. Cum Anglis etiam controversias habuit, qui ejus subditis varia damna intulerunt, præsertim Islandis, quorum non paucos unacum Rege Præfecto Biorno Thorlevi anno 1468 occiderant. Anno 1474 Romanam usqve perrexit, summoqve honore a Sixto 4 exceptus est, qui die

Viridium

Viridium omnibus pœnitentibus, etiam notoriis peccatoribus remissionem peccatorum gratis, & sine pœnis competentibus, gratiam Regis, annuntiavit. Regi autem & ejus famulatio Festo Paschatos corpus Domini & absolutionem propria manu impertivit, a voti impletione, ut Terram Sanctam adiret, & Sepulchrum Domini inviseret, ea sub conditione liberatus est, ut impensas, itineri destinatas, sacris usibus attribueret, sed a pedis Papalis osculatione liberari non potuit. Hinc, donis permutatis & venia, seu Privilegio Hafniæ Academiam fundandi, impetrato, quod haud dubio hujus peregrinationis utilissimus fructus fuit, Romam Rex, post unius & viginti dierum mansionem, reliquit, quam eminus multo sanctiorem, quam cominus sibi visam fuisse, deinde falsus est. Vitio ei vertitur, quod Orcades & Hetlandiam, dotis nomine, cum Margareta filia, Scotiæ Regi concesserit, item, quod nitius largus fuerit, ita ut ad profusionem quandoque declinaret, in omnibus autem, etre & nomine insignem se esse Christianum clarissime demonstravit, nam de Ecclesia benemeritus, vitam viro Christiano dignam & tanto fastigio decoram transegit. Mortuus est Hafniæ anno 1481 die 20 Maji, cum vixisset annos 55 regnasset 33.

S. 3.

Islandis, pariter ac aliis subditis, haud pœnitendum Regem senet præbuit, iis enim varia Rescripta misit, Edictaque proposuit, tam Reipublicæ quam Ecclesiæ proficua, quorum celebriora sunt.

1) Privilegia sive edictum illud, quod communiter per eminentiam *Longum* (a) vocatur, & varia Ecclesiæ & Reip. salubria continet, constans,

---

(a) Vide infra ad finem capitis Litr. A. unde discimus. α) Primogenitum Regis nominatum fuisse Olavum, qui ante patrem, ut videtur, in tenera ætate obiit. β) Regnante Christophoro, non quidem rebellionem aut seditionem, sed motum quendam & dissidium de vero Norvegiæ Rege in Islandia ortum fuisse, de quo tamen apud scriptores altum est silentium. γ) Regis pietatem, quod Sancti Olai devotus cultor fuerit, cujus, in initio edicti intercessioni acceptum refert quod regnet & edicta promulget; Præterea secus ac alii Reges transgressoribus mandatorum suorum æternam maledictionem & anathema a Pontifice & Episcopo minatur. Caterum illos tantum articulos ex membrana (174 in quarto Bibliothecæ Maggæranæ) fere. o. o. g. v. a. exhibemus, qui rem ecclesiasticam quadantenus concernunt.

stans, ut quibusdam illud interpungere seu distingvere visum est, 22. §. ita autem incipit: *In nomine Domini! & per Intercessionem Sancti Olai Norvegiæ Regis. Nos Christianus Daniæ & Norvegiæ Rex, notum facimus, &c.*

2) Literæ tutelares, seu salvi conductus, datæ Gottskalko Episcopo & templo cathedrali Holano, anno 1450 (a).

3) Literæ quibus Torfio Aarii filio privilegia Nobilium conceduntur 1450 (b).

4) Edictum de retractu prædiorum quorundam a Benedicto Grimi filio factum 1450.

5) Privilegia Nobilium Biørno Thorleifidæ concessa 1457.

6) Literæ, quibus Episcopo Olao filio Rögnyvalldi præfectura Skagafjordensis conceditur.

7) Mandatum, quo Islandi Anglos vi pellere jubentur (c).

8) De eorum pœnis, qui dicas & causarum legitimas cognitiones subterfugiant 1463 (d).

9) De Henrico Kerker, in quo de Einaro quodam Ormi Rex conqueritur, & quod impositum tributum a multis non sit solutum 1470 (e).

10) Ne Episcopi Incolis eorum prædia, ad solvendum templorum debita, injuste extorqueant, datum 1481 (f).

11) In quo extraneorum mercatorum fœnus prohibetur, datum 1481 (g).

§. 4.

(c) Vid. ad finem Cap. Litr. B, ubi illi etiam propria navi mercaturam exercere permittitur.

(b) Datum in Castro nostro Happniæ, vigilia beati Andreae Apostoli, anno Domini millesimo quadringentesimo, quinquagesimo.

(c) Vid. ARNGRIMI *Crymog.* pag. 139. Conf. §. seqv.

(d) Havniz die 6 Februarii editum.

(e) Ex castro Havnienfi Dominica passionis Domini.

(f) Vid. ad finem Cap. Litr. C. ex codice pergamenno mox laudato exscriptum.

(g) Havniz Dominica quarta post pascha.

§. 4.

Sub Christiano I. summo cum imperio Islandiæ primus præfuit *Torfus* seu Trebonius *Arii filius*, natione Islandus, uxorem habens Christianam Thorsteini filiam. Hic a Rege anno 1450 die 30 Novembris Nobilium Privilegiis ornatus, & totius Islandiæ constitutus Præfectus, Edictum Regis eodem anno datum in Islandiam attulit, & in leges referri curavit. Insigne Nobilitatis fuit *albus ursus in ceruleo panno clypei, cujus anterior pars ex galea eminebat*. Hicce Torfus, præter alia vestigalia a quovis Prætere tot hundredas (valet autem hundreda 4. joachimicis) exegit, quot Curias seu Prætoria quævis Toparchia numerabat, quod circiter 500 Joachimicorum summam effecisse videtur. Quid præterea gesserit, & quamdiu officio functus sit, dicere non possum; id tantum pro certo habemus, quod non ultra annum 1456 præfecturam continuaverit.

§. 5.

Biornus Thorleifi filius, Biorni Enaridæ ex filia nepos, uxorem habuit Olufam Lopti Divitis filiam, insignem viraginem; Hic circa annum 1450 usque ad annum 1452, cum cathedram Skalholtinam post mortem Gotfvinni vacantem occupavit, omniaque ad eandem pertinentia bona ad lubitum dispensavit & in suos usus convertit, quod ubi Regi, Archiepiscopo & Marcello, vero Skalholtinæ diocesens Episcopo, innotuit, unanimiter Gotfkalko Episcopo Holensi injunxerunt, ut Biornum Skalholto ejectum, ad reddendum administrationis rationem sub anathematis pœna, compelleret, quam procellam sine mora cedendo, & aliqualem rationem reddendo, Biornus prudenter declinavit. Hinc cum uxore peregre abiit, tempestatibus vero ad insulas Orcadicas delatus, a piratis quibusdam invaditur, & captivus cum suis in Scotiam abducitur, unde Regis intercessione liberatus in Daniam venit (a), ubi Equitis honore & nobilium Privilegiis ornatus, totius Islandiæ præfecturam adipiscitur, quam ab anno 1457 ad mortem usque retinuit. Eadem tempestate Angli Scotique

---

(a) Vide *HVITFELDIUM* in *Hist. Christiani I.* pag. 874. & seqq. ubi de hac re prolixè satis agit.

riqve mercaturam in Islandia gnaviter exercebant, idqve Regis, ejusqve præfecti, ingratis, non enim tantummodo consuetum vectigal pendere renuebant, sed furtis quandoqve, rapinis & maleficiis in incolas grassabantur, qva de re Rex conqueritur in Rescripto Islandis misto, anno 1463 usqve, ut resistatur & vis vi repellatur, mandat; His fretus animatusqve Biornus, Anglorum Scotorumqve mercimonia quædam confiscavit; quod illi impune ferre nolentes, ipsum cum asseclis in vico, dicto *Rif*, ubi tum temporis celebris navium statio fuit, anno 1468 (a) adorti sunt, & una cum septem asseclis occiderunt, occisi vero corpus in frustra disseuerunt & ludibrio exposuerunt; Thorleifum autem Biorni filium captivum secum habuerunt, usqvedum mater ejus Olufa magno pretio eum redimeret; Quæ has injurias coram Rege questum in Daniam trajecit; idqve impetravit, ut Anglo bellum a Dano indiceretur, quod quinquennium duravit. Ipsa autem virilis animi foemina Anglos in Islandia ubicunqve potuit, gravissime persecuta est, aliquando enim in sinu Isafjord tres Anglorum naves piscatorias adorta cepit, occisis aut in servitutem abduclis nautis, quorum 50 ferreis ligatos catenis, servilibus laboribus adhibuit (b).

§. 6.

Post Biornum Islandis impositus fuit *Henricus Kerker*, qui Islandiam anno 1470 ingressus est. Præter literas Collationis, supra §. 2. memoratas Edicta quædam alia adtulisse fertur, quæ jam, ut puto. perierunt. Officium hocce usqve ad annum 1481 continuasse videtur; Nam in judi-

G g 2

cio

(a) Conf. *HVITFELD*. loc. cit. pag. 904. ubi una cum multis aliis annum necis Biornianæ anticipatæ videtur, eam ad 1467 referendo, cum re vera ad annum 1468 pertinet, ut ex indubitata fidei documento originali, cum affixo sigillo, quod in Archivo cathedræ Skalholtensis reperitur, abunde patet & probari potest. Vid. ejusdem Fascic. 16. No. 2.

(b) Precatam fuisse ferunt, ut mors sua memorabili quadam re nobilitaretur, obtinuisse etiam, ut anno 1484 cum animam exhalaret, tanta incideret procella, quanta post hominum memoriam nunquam; quæ multa straverit templa & ædificia, & 50 in Anglia navigia obruerit, indeqve cognomen sortita est & vocata *Oluf Bilur*, *bilur* enim Islandis procellam aut turbinem notat.

cio Krossens (a) ejus mentio injicitur, quod si verum est, *Henrico Daniel*, quem Historicorum coryphæi, *BIORNUS* de *Skardsfæa* in *Annalibus*, & Doctissimus *ARNGRIMUS* in *Crymog.* pag. 240. ad hunc annum Islandiæ Præfectum faciunt, locus non conceditur (b).

Litr. A.

(c) **I** nafni guds ok árnadarordi hins heilaga ólafs noregs kóngrs þá giorum uer kristiern med Guds nád noregs danmarks uendif gota kóngr greifi í oldinborg ok delmenhorst ydr aullum aulnum ok óbornum uer-aundum oc epterkomendum á íslandi kunnigt at af því at almáttigr gud um fram forskylldu vora hefer skipat ofs til ríkisstjórnar í noregi ok ver haufum nú laugliga anamad kraunuuígflu ok kóngrsnafn í þrándheime á sancti ólafsdægi. anno domini MCDL íem á fama tíma epter fullkomliga samþykkt beizlu ok vilia allra biskupa. prelata. riddara ok sueina. kaupstadamanna ok alls almúgans yfer allan endelángann noreg. því áminner ofs

-
- (a) Supra, Per. 3. Sect. I. cap. 5. §. 8. Tom. I. pag. 427. mentionem fecimus insignis maleficii, quod *Krossfreid* vocatur; hic autem aliud ejusdem farinae semet offert synonymum, etiam dictum *Krossfreid*, in quo Thorvardus Erixi filius sororium suum, Magnum Jonæ, malefactorum globo stipatus domi suæ invasit & occidit; qua de re eum sententia publica pronuntiaretur, Henricus Kerker Islandiæ Præfectus præiens fuisse dicitur.
- (b) *ARNGRIMUS* hic *BIORNUS* nimis secure secutus esse videtur; sed quomodo *BIORNUS* ad hunc annum secum ipso conciliari queat, non video; scribit enim: *Anno 1481 Præfectum Islandiæ fuisse Henrich Lajel*, quod sine dubio legendum Henrich Daniel, & mox eadem pagina: *Henricum Kerker Islandiæ Præfectum in judicio Krossens presentem fuisse*; nisi dicamus Henricum Daniel hoc anno, forte in Julio ingressum esse, sed Henricum Kerker ut prioris anni Præfectum nondum officium de postuisse cum hoc judicium haberetur.
- (c) *Id est*: In nomine Dei & per intercessionem Sancti Olai Norvegiæ Regis, Nos Christianus Dei gratia Norvegiæ, Daniæ, Vandalorum Gothorumque Rex, Comes in Oldenborg & Delmenhorst, vobis omnibus natis & nascituris, presentibus & futuris Islandiæ incolis notum facimus, quod cum Deus omnipotens, præter nostrum meritum regimini Norvegiæ nos admoverit, & nos jam Thrandheimi in festo Sancti Olai ex omnium Episcoporum, Prælatorum, Equitum & Armigerorum, civium & totius per integram Norvegiam vulgi consensu perfecto, petitione & voluntate coronam inauguralem

ofs átt ok góðvile sem vorer forellrar góðer norigis kóngar hafa haft ok uier síalfer haufum til íslandz. Ok jafnvel kreft ofs fkyllða á krúnunnar vegna sem þar eiga med lögum under at vera at huxa ok vita íslandz velferð gagn ok nytta suo at góðer nyttsamliger síder megi þar halldazt enn skadliger ósíder megi aullúngis afleggiast. Því haufum uer med ráði ok samþykkt uors elfkuligs ráds af noregi sem hier hiá ofs uoro ueitt. lent ok gefit ydr slíka priuilegia fríheit ok rettarbætur sem hier epter fylgia.

— Biskupar rídi med svo mörgum mönnum sem kirkiungrar laug vatta ok útskýra. Enn ábótum ok abbadísu ok ríkisprestum fyrirbióðum uier at ríða vid fleiri menn enn vid fimta mann útsveitar enn vid þridia mann innan sueitar. Enn ef þeir dirfaszt at ríða med fleiri mönnum þá sie þat allt biskupi upptækt enn fullretti hafi biskupinn af haufudsmanni enn hálfretti af huerium hinum. Item forbióðum uer aullum ríkismönnum á íslandi under fulla landráðafók at taka sier til búlfveina fleire menn enn þá er þeirra iordum búa fráteknum biskupum ok hirdstíorum. Suo ok forbióðum uær under sama forbodi at safna edr samandraga flokk edr móttaudu giöra biskupum hirdstíorum logmönnum fylsumönnum ok foruitum suo uilia underfkióta sic ok undanfýia frá lög ok rett at giöra ok dóm at standa fyrí síu afbrot kirkiu kóngi ok kalli ok vilia ei láta edr

G g 3

tilftanda

gurem & nomen regium acceperimus, amor & benevolentia, quam antecessores nostri boni Reges Norvegiæ erga Islandiam habuere, & nos habemus, nos monet, cym & coronæ, cui jure subesse debent, officium requirit, ut Islandiæ salutem emolumentum & utilitatem cogitemus & promoveamus, ita ut boni & frugi mores ibidem obseruentur, nocivi vero & mali penitus aboleantur. Hinc ex dilectorum nostrorum regni Norvegiæ Senatorum, qui jam apud nos præsto sunt, consilio & consensu, nos vobis talia privilegia, libertates & edicta concessimus, qualia sequuntur: — Episcopi iter facientes tot habeant comites, quot leges ecclesiasticæ præscribunt & testantur. Abbatibus vero, Abbatissis & sacerdotibus magni nominis pluribus viris quam quatuor extra, duobus vero intra, tribum, stipatos, iter facere prohibemus. Quod si plures comites adsciscere ausi fuerint, omnia itineris instrumenta, prætereaque plena juris episcopalis violati multa a primipilo, dimidia autem a reliquis solvenda, Episcopi sisco cedant. Præterea omnes viros in Islandia Magnates plures satellites quam fundorum, quos possident, incolas adsciscere, exceptis solummodo Episcopis & Satrapis, sub pœna perduellionis prohibemus. Sub eadem quoque pœna prohibemus, ne quis factione instituta (armatos) ad Episcopos, Satrapis, Legiferis, Prætoribus & Quæstoribus obstitendum colligant, quo se subducere & effugere conentur, ne pro delictis suis in Ecclesiam, Regem & privatos ex præscripto Legis, justitiae & sententiæ

tilstanda sic stefnda under riett laug oc riett giöra í svo máta at hindra stefnuvottana hauggua edr draga suo lángt í burt med ofurvalldi at þeir megí ei vitni um bera at stefnt verdr edr rífa sundr stefnubrefit edur felazt oc geíma sic inni í húfunum oc vilia svo ei stefnu heyra oc forfella svo login at þau mega ei gánga. Skulu haufudsmenn sakader verda sem fyrr fkrifad stendur. enn aller þeir sem med honum þar til híalpa skal hvert þeirra sakadr verda vid ofs 13 mörkum oc so þó giöra riett fyrir sic íasnel sem ádur — Item fyrerbiódum uier under fulla landráðafok huerium manni á íslandi svo lærdum sem leikum at hylla edr hallda edr nauckurum manni trúskap at segia edr manndóm edr eida vinna edr nauckum fyrir riettan noregx kóng hallda utan ofs ok vorn kiæra einka son ólaf. Enn huer sem giorer slíkan tuiuil edur mistrúnad í bland almúgans um ofs sem giort var af ymsum mönnum á íslandi í kóng kristoforus daga. þá skulu þeir hafa fyrirgiört fe ok fridi landi ok laulum eyri ok uerdi all dri bótamanna ok þar med bauluader ok í banne á heilagrar kirkiu uegna af uorum helga faudur pávanum í róm ok aullum biskupum í noregi ok í danmork. Item forbiódum uær aulium maunnum á íslande suo lærdum sem leikum at hafa ok hallda útlæga menn sem eru þeir sem forráda sinn húsbónda edr drepa hann. manndrápara. biskupsdrápara. prestadrápara kirkiubriótara kirkiuþíofa edr hafa þá sic til fueina fyrr enn þeir

---

sententiæ judicialis satisfaciant, nec se ad præstandum ex jure citari permittant, vel consteantur, diei dictæ testes cædentes, & tam longe vi violenta abripijentes, ut de die illis dicto testimonium perferre nequeant, vel literas citationis disceptant; latibula quærentes in domibus se contineant, ne dicam recitatam audiant, & leges, ut vi sua priventur, eludent. Primipilus quidem, ut antea dictum, reus esto, reliquorum vero omnium singuli tredecim marcarum multam nobis solvunto, & jas nihilominus præstanto —. Item sub stricta perduellionis pœna prohibemus, ne quis Islandorum tam clericus quam laicus, quemcunque hominem omaggio dignetur, dignum reputet, ei fidelitatem, vel subjectionem promittat, juramentum præstet, vel pro legitimo Norvegiæ Rege agnoscat, præter nos & dilectum nostrum atque unicum filium Olavum. Qui vero tale dubium & suspensionem vulgo instillat, quælia a multis in Islandia diebus Christophori excitata sunt, pace & bonis, tam mobilibus quam immobilibus privantor, nec unquam factum expiare illis licitum sit, maledictis præterea & excommunicatis vice sanctæ ecclesiæ a sanctissimo nostro patre Papæ Romano, & omnibus Norvegiæ & Daniæ Episcopis. Item omnibus in Islandia tam clericis quam laicis prohibemus, exules recipere vel tueri, qui sunt heri proprii proditores vel occisores, homicidæ, Episcoporum vel sacerdotum interfectores, templorum effra-

tores,

þeir hafa uerit til noregs ok feingit sic þar landzuift af uorri nád. ok huerr sem her í móti þessi vorri skipan giorir fkal uera sakadr uid ofs 13 mörkum á hverium tolf mánadam sem þeir nær þeim eru. ok húsbóndi þeirra ábyrgizt aull þeirra uerk. Item fyrirbióðum uær hirdstíorum uorum ok laugmönnum ok sýflumönnum uorum á íslandi at tilstedia at útlæger menn fari ok gangi sem friálser menn í landinu ok ei bliua staudugt á kirkiunne til þefs at þeir eru skiprádner til noregs. enn ef þeir finnaze utan kirkiu þá fari þeir sem lögbók vottar — Item forbióðum uier under fulla landráða suk hverium manni á íslandi suo lærdum sem leikum at inntaka nauckurn bispup á íslandi edr hann þar fyrir biskup halda edr nockum bispupstól innsetia fyrir enn hann hefur uora fulla samþykt þar til feingit erkibiscups ok ríkisrád oc hefer þar uppá uort opit bref oc insigli. Item forbióðum vær under fulla landráða sök aullum leikmönnum á íslandi at taka klaufsturfólk. presta edur klerka í sitt valld uernd ok ueriu ok forsuara þá ímóti bispupum med ofurualldi þá sem biskupinn finnur at þeirra ólifnad (*) edr óhlýdne ok þeir fara ei svo rettiliga med sinu prestligu embætti sem þeim byriadi ok hialpa þeim til at halda klauftra, beneficia ok inngiöld in svívirðing ok högmód móte biskupinum í fullre óhlýdne,
ok

tores, vel sacrilegi, hosque suo satellitio adsciscere, priusquam exacto in Norvegiam itinere, a nostra gratia restitutionem ab exilio impetraverint. Quicumque contra hoc nostrum mandatum deliquerit, pro quovis anno receptionis tredecim marcas nobis multæ nomine persolvito, & damnum, si quod a factis recepti emergat, præstato. Item Satrapis nostris, Legiferis, & Prætoribus nostris in Islandia exules hominum liberorum instar hinc inde vagari, nec ad ecclesiam, usque quo navigio in Norvegiam trajecturi se commissuri sunt, permanere, sinere prohibemus, quod si extra ecclesiam deprehendantur, ex præscripto *Codicis Legum* cum iis agatur —. Item cuique Islando, tam clerico quam laico, quæquam Episcopum in Islandiam recipere vel pro tali habere, vel cathedram quendam episcopalem ibidem constituere, priusquam perfectum Archiepiscopi & Senatus regni consensum, nostrasque literas patentes obsignatas hanc in rem obtinuerit, sub plena perduellionis pœna prohibemus. Præterea omnibus in Islandia laicis sub stricta perduellionis pœna prohibemus, personas monasteriorum, sacerdotes vel clericos, si Episcopi eorum malos mores vel contumaciam, vel in officio sacerdotali minorem, quam par erat, curam reprehendant, in suam potestatem, præsidium & tutamen recipere, eosque contra Episcopos vi defendere, vel

(*) *Sequentia quæ in laudato Codice membranaceo admodum lacero & mutilo desunt, ex apographo, quod nobis est, cartaceo supplevimus.*

ok má ei biskúpinn sínum rette framkoma. Hvör sem átt því verdr her epter kunnr ok verdr þat vitnesfast, skal höfðinge vera sekr fullre landradafok vid ofs ok aller þeir sem hann þær til styrkia, ok þær med skal hvör þeirra svara biskupinum fullrette, enn med lærda menn giöre biskupinn sem hann vill fyrer þat þeir gáfu sic ok lögdu í leikmanna valld. —. Þetta bref var gort í Kaupmannahöfn næsta dag epter Sancte Catharinedag ar 1450 ok innfiglat med voru incigle ofs siálfum háverondum.

Litr. B.

Vi Christiern med Guds Nathe Danmarkis, Norges, Vende og Gothe Koning, Greffve i Oldenborg oc Delmenhorst. Giöre vitterligt alle Men, ath Vii af særdelis nathe oc Godvilie have taget oc undfanget, oc her med undtfange meder thesse vore opne Brefve værdig Fader meth Guds Naade Biskop Gotzkalk af Island, Vardnathe hans oc Tienere oc alt hans Gotz lauft oc fast som ham vit vigher eller eigande vorder i minne luth oc meire fyrir hvoriom Mani. Item have Vii oc af vor sonderlige Gunst unt och tillathet fornemte værdig Fader Biskop Gotzkalk at hans skip maa segle til Bergvin og annerstæder i vort Rige Norege meth hans Gotz hvor hann vill og honum behoff giørh fri og frials og alungis kvit for nogen til Seckegield eller nogre andre Skatte ut at give.

Thi forbiude Vii alle ehvohelt the er eller være kunde, sonderlige Vor Foghete og Æimbutzmænd fornemte værdig Fader Biscop Gottkalk Skib, Hans Gotz, Vortnethe og Tienere her imote ad hindre eller hindre late, talme, eller i nogen mathe uforrette under Vor Kongelighe

---

vel ad monasteria, beneficia, aut reditus in Episcopi contumeliam & contumaciam signum plena inobedientia retinendum, adjuvare, ne Episcopus suum jus perire queat. Quicumque horum ex hinc testibus adhibitis convictus fuerit, primipilus thronatus perduellionis pœnæ quoad nos reus erit, ita & ejus auxiliares singuli præterea illorum Episcopo multisimam pro jure ejus violato integram persolvunto, Episcopus autem cum clericis pro libitu agat, eo quod laicorum potestati se subjecerunt & contrediderunt. —. Hæ literæ scriptæ sunt Havnæ, postridie festum Sanctæ Catharinæ, anno 1450, & nostro sigillo nobis præsentibus obsignatæ.

gelighe hefnd oc ureide. Datum castello nostro Hafniæ Sabbato proximo ante festum beati Andreæ Apostoli & Martyris, nostro sub secreto. Anno Domini MCDL.

Litr. C.

(c) **Vii** Christiarn med Guds nád danmarkx sverigif, noregs, vendifs oc gotis konung. í fiesvik oc í hölstenn, stormarn oc dithmersken hertug, greffe í oldenborg ok delmenhorst. Giöra alle viturlige at vor kiære undefati ok meine almuge sem byggia ok búa uppá vort krúnad land ísland. hafa nú haft þeress bod huf ofs nær ofs theires bref och biuífelse kiærenndes et cehtera. ok látid biretta underuísfa fyrir ofs at nær suo skier at biskupinn och kirkian hafa nauckurra garda saman at þeir sem uppá gardana búa blífa nauckud kirkiunne skyllduger. þá vill biskupinn oc uppá kirkiunnar vegna ei annad hafa af almúgann enn hanns deilld í haufudgardinum sem heildur til bitaling ok formínkagt krúnnar riettugheit þar med huilkít vii ei tilsteda mege nie vilia at huilkinn bönde sem blífur kirkiunne í suodan mata nauckud skylldugur at hann ellur hanns erfingiar mege þat bitala med suodan voru sem þeir kunnu af stad at koma ellur med andre þeirris samiardis ef einge af þeirra erfingium uile suodane jarde til sig at leysa oc þeirres reiknings gölld bitala. Thii forbióðum víi alle er huarher hellzth eru ellur vera kunna hier í móth þenna

---

(c) *Id est:* Nos Christianus Dei gratia Daniæ, Sveciæ, Norvegiæ, Vandalorum Gothorumque Rex, Dux Slesvici, Holsatiæ, Stormariæ & Dithmarsciæ, Comes in Oldenborg & Delmenhorst. Omnibus notum facimus, quod dilecta nobis universitas & populus coronæ nostræ terram Islandiam incolens & inhabitans, nuncios suos & literas ac probationes ad nos misit, conquerens &c. coram nobis enunciari & enarrari fecit, quod cum Episcopi vel ecclesia prædium quoddam cum aliis commune possideant, & incola prædii ecclesiæ aliquid debeat, tunc Episcopus nomine ecclesiæ de plebe nihil aliud ad nomina expedienda, quam partem prædii admittat, quo jura coronæ immuniuntur, quod nos ita obtinere nec volumus finire, nec id nobis licet. Quare cunctumque colono, qui hoc modo nomina ecclesiæ contraxerit, illi ejusve hæredibus, talibus mercimoniis, qualia haberi possunt, vel etiam prædiis eorum communibus illa expedire licitum esto, si hæredum nemo talia prædia reluere & debitum numerare voluerit. Hinc omnibus, quicumque sit vel fuerit, hanc nostram voluntatem & mandatum

þenna uor vilia oc fkickelse hier epter at giora. Datum in castro nostro hafnensis. Dominica cantate. Anno domini M. qvadringentesimo LXXX primo. nostro sub cecreto presentibus appenso.

Var þetta bref kóngs kristierns samþykkt á alþingi med lófataki af laugmönnum ok laugriettumönnum oc hirdstjóra og aullum almúga.

CAP. IV.

De Johanne.

§. I.

Optimo patri haud degener filius *Johannes* anno 1481 successit, qui in cunis vagiens, procurante patre, ab Ordinibus Regni anno 1455, electus fuerat; sed coronam Danicam anno 1483. solenniter accepit; Sveci autem Stenoni Sture adhærentes, a Johanne, duabus vicibus magnis præliis victi, & unacum Pro-Rege suo Stenone prostrati, anno 1497. ipsi demum se subiecerunt & ingenti solennitate coronam imposuerunt; qua animatus fortuna, anno 1500 Ditmarfos subjugare constituit, sed ab eisdem fusus fugatusque, amissis 600 Nobilibus & MMM. gregariis militibus, omnibusque impedimentis, una cum sacro signo militari, dicto *Dannebroge* (a) ægre cum vita evasit, quod Regis infortunium Svecos de
 novo

---

mandatum exhinc violare prohibemus. Datum in castro nostro Havniensi, Dominica cantate, anno Domini Millesimo qvadringentesimo octuagesimo primo, nostro sub Secreto presentibus appenso.

Hæ Regis Christierni literæ in comitiis generalibus a Legiferis, Pedancis, Satspa, & tota univertitate, stipulata manu approbatæ fuerunt.

(a) Cum Valdemarus II. anno 1219 in Livonia bellum gereret, & in prælio quodam, signo militari amisso, ordines militum turbari & terga dare inciperent, e caelo demissus fertur pannus duplicati operis cum intexta cruce, quo arrepto, ordines restiterunt, & in hostes versi victoriam obtinuerunt; Hunc deinde pannum ut sanctissimum cimetum conservarunt, & pro signo militari eodem usi sunt, usque dum in prælio contra Ditmarfos anno 1500 penitus periit. In hujus rei memoriam dicunt Valdemarus II.

Ordinem

novo erexit, ita, ut fidem ei renuntiarent, quos denuo sub jugum mittere, Potentissimum Regem eodem tempore incidens cum Civitatibus Hanseaticis bellum impedivit. In vita quotidiana valde fuit popularis; in publicis autem solennitatibus semet gessit magnificentissime, sæpe in ore habens: *Nolo minor me metuat, despiciatque major.* Veritatis ita amans, ut mendaces & mendaciam nullo modo ferre posset; Religionis Catholicæ observantissimus, ad quam etiam Russos transducerre laborabat. Uxorem habuit Christinam Ernesti Saxoniae Electoris filiam. Obiit anno 1513 die 21 Februarii, cum regnasset annos 32, vixisset 58. Princeps (a) nulli sua ætate ullo virtutis genere inferior, sed magnitudine animi, justitia, clementia, cæterisque heroicis virtutibus vel maximis Monarchis conferendus (b).

§. 2.

Hujus Regis Constitutiones & Edicta quæ publicum commodum promovent, aut ad nostrum scopum & propositum pertinent, perpauca existant, quæ autem conspiciere licuit, sunt:

1) Rescriptum ad Nomophylaces aliosque iudices, ne causas iudicare aut sententiam dicere præsumant, quæ legibus ecclesiasticis ullo modo repugnant; dat. 1483.

2) Olao Rognvaldi Episcopo Holano data commendatio seu literæ tutelares, 1483 (c).

H h 2

3) Ste-

Ordinem Dannebrogicum instituisse, & una vice 35 Equites creasse. Quidam autem hoc miraculum in dubium vocant, dicentes signum illud quod *Dannebroga* vocatum fuit, Valdimaro ut Cruciatum, seu signum sacri belli, contra Gentiles militanti a Papa transmissum fuisse. Conf. *BARTHOLINUM* de *Ordine Dannebrogico*.

(a) Ut loquitur Nobilis Danus ipse cognatus *PETRUS PARVUS Rosfontanus* in ipsius *Vita*.

(b) Vitio illi vertitur cædes Nobilissimi Pauli Laxmanni, supremi Aulae Magistri, quæ Rege nec inscio nec invito facta esse perhibetur; unde procedente tempore, facti poenitentia ductus sæpe exclamasse fertur: *O! Laxman! Laxman!* sed Andrea Scribæ aut Vice-Cancellarii innocentis necis Rex minus iuste insimulari videtur. Conf. *HOLBERGII Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 825 - 26 - 27.

(c) Vid. infra ad finem Capituli Literarum.

3) Scéphano Skálholtensi anno 1498 datum Privilegium proprio navigio merces cathedræ utiles in Islandiam invehendi.

4) Decisio causæ hæreditariæ inter Biornum Godvini & Biornum Thorlevi. Privilegia Nobilium Eggerto Eggerti (a), prædia Toparchiæ Rangarvallensis regia Vigfuso Erlendi (b) concessa, aliaque similis argumenti, quæ paucas & privatas personas, non vero rem publicam concernunt.

§. 3.

Sub hoc Rege, Islandiæ, ejus nomine præfuerunt *Thorlevus Biorni* filius, qui ab anno 1481 ad sequentem 1484 occidentalis & borealis Quartæ Præfecturam gessisse: Orientali autem & australi Islandiæ, eo tempore præfuisse videtur *Dietericus Pining*; sed quamdiu Thorlevus Præfecturam gesserit, quid in ea egerit, aut quando mortem obierit, non liquet: sunt qui autumant ante annum 1480 Præfecturam gessisse, quod licet non sit impossibile, satis tamen non potest probari: id saltem certum est, quod anno 1480 supplicem Islandorum ad Regem libellum pertulerit, & anno sequente Regis Edictum de fænore mercatorum haud tolerando rursus adtulerit.

§. 4.

Dietericus Pining primo cum Thorlevo Biorni in Islandos divisum habuit imperium; sed post Thorlevi facta id solus obtinuit, quod factum esse

---

(a) Vid. ibid. Litr. B.

(b) Prædium scilicet Skogagard & villas ei annexas pro quinque centenariorum locario annuo, & fundum desertum Mörk & Merkreigner sine omni redhossimento per proximum quinquennium, ea conditione, ut ædes mox post adventum in Islandiam ædificet, exacto quinquennio tres hundredas quotannis locarium solvat, fundus vero & ædificia post Vigfusi mortem Regi cedant. Literæ datæ sunt Flensburgi, festo Sanctæ Agnetæ Virginis anno 1505, & a Christiano Secundo Rege Daniæ & Sveciæ electo, hærede Norvegiæ, confirmatæ. Dicitur territorium post obitum Vigfusi, ejus sororio Jonæ Halli Johannes Eggerti elocavit, Literis datis Bessastadi die lune proximo ante festum Olai prius, anno 1522, cum Mörk & Merkreigner in tali erant statu: *Stora Mörk*, villa deserta, ædificia & templum diruta. *Mid Mörk*, locarium hundreda. *Fit*, dimidium villæ desertum, alterius autem dimidii locarium septem oves lactariæ. *Hali*, locarium hundreda.

esse ante annum 1489 verisimile est, nam in Constitutione Magni Eiolfi filii Episcopi Skalholtensis, hoc anno facta expresse vocatur totius Islandiæ Præfectus; Fuit autem dicta Constitutio ipsius & Episcopi autoritate conunctim composita, quæ de decimis & prædiis, quæ Regi subjiciuntur, de multa eorum qui denarium Petri, Vestigal scœnarium, cœmeterii refectionem, & unciam seu pensunculam pro funere sepeliendo, solvere recusant, quæ ad nostra usque tempora vim legis habet. Alteram Constitutionem sequenti anno fecit, in qua totius Islandiæ & Vardhusiæ Præfectus audit, quæ utpote Reipublicæ utilissima, sæpius confirmata & pro lege publica recepta est; approbata etiam fuit a Senatu Regni Norvegici 1533, & ad nostra usque tempora legis vim retinuit. Ejusdem contenta:

- 1) De æqua & bona mercatorum mensura & ponderibus.
- 2) Vetitum ut iidem hyberna hic habeant, multo minus naves piscatorias & famulicia ad piscandum conducant.
- 3) De inquilinis, qui in bonis non habent trium vaccarum valorem, ad vitam sustentandam.
- 4) De æquabili mercimoniorum Islandicorum pretio.
- 5) De pœna sanorum mendicorum, qui operam suam rusticis & colonis locare nolunt.
- 6) De Regiis Prætoribus, aut cujuscunque nominis & dignitatis sint, quamdiu bene & fideliter administrant. Tertia etiam circumfertur constitutio, nostro vulgo adscripta, data 1492; quam, cum non modo suspecta sit (nam Piningius hoc anno excefferat) sed & nunquam in leges, relata aut publica auctoritate confirmata fuerit, hic recensere supersedemus. Ex dictis autem patet, Piningium inter optimos & utilissimos Sætrapas merito esse numerandum (a).

H h 3

§. 5.

(e) Sunt qui duos, utrumque nomine Dietericum Pining, hic agnoscunt, quorum posteriori tertia a nobis commemorata constitutio adscribenda sit, quod non immerito fieri, docent literæ Dieterici Pining junioris, scriptæ Bessastadis, die Lunæ proxima ante festum Michaëlis anno 1490, quibus Henrico Mæding præfecturam Kiosensem confert, & in quibus ejusdem toparchiæ Kialarnelenis incolarum benevolentiam Mædingo expetit, *ex more antiquo, & tantam, quantam (inquit) antea dilecto meo consanguineo Dieterico Pining exhibuistis.*

§. 5.

Anno 1491 successit Piningio *Ambrosius* cognomento *Illiquid*. Hic enim dicto anno, rogatu Olai Rogvaldini, Episcopi Holani, Spialldhagæ, in tractu Ejsaford, ad publicandum bona Biarni Hvassafellensis præsens fuit; sed quo minus rem destinatam eodem tempore perficere posset, per Paulum Brandi stetit, qui 110 armatis stipatus, Biarni causam tutatus est; Re itaque infecta abeuntes, sequente anno, majore apparatu, causam agunt, denuoqve Spialldhagæ conveniunt; Tandem post longam altercationem, auditisque a Paulo Brandi haud paucis proletariis & selqui pedalibus verbis, Biarni bona confiscarunt; Hac expeditione Regi præter mobilia quædam bona, Prædia Thveraa, Arndisfastade & Kalfaborg idem acquisivit. Quamdiu Ambrosii Præfectura duravit, incertum est; circa autem annum 1493 *Enarus Björnii* filius, Thorlevi frater, ipsi successisse videtur, siquidem Præfecturæ titulo à nonnullis insignitur, sed perbreve tempore hunc honorem gessisse verisimile est; nam hoc ipso anno satis cessit.

§. 6.

Anno 1495 *Petrus Truls* Islandiæ Præfecturam gessit; Hoc enim anno in comitiis universalibus judicium Fimmbogi Nomophylacis de Thorlevi & Benedicti filiorum Grimi, filii Pauli Brandini, jure, in hereditatem Pauli avi paterni succedendi, ex officii auctoritate confirmavit, quod quasi primum classicum fuit controversiæ Mödruvallensis. Quamdiu Petrus officio præfuerit, incertum est; Nam præter hoc unicum ejus factum, nihil ad nos pervenit, nisi hic *Petrus Truls* idem sit ac *Petrus Claudii*; quem anno 1497 Præfectum fuisse quidam memorant, facile enim, incuria scriptorum aut scribarum, ex uno *Petro Claudii Truls*, duo existere potuerunt, scilicet *Petrus Claudii*, excluso cognomine, & *Petrus Truls*, excluso patris nomine; sed quicquid sit, certum est, Petrum quendam Claudii filium anno 1497, ut Præfectum totius Islandiæ in Comitiis ejusdem anni adfuisse, & Ericum filium Haldori Abbatis Helgafellensis ob eandem haud ignobilis viri, Pauli Jonæ de Skarde, reum egisse, tandemqve sententiam a Fimmbogo Nomophylace pronuntiatam, suo calculo confirmasse. Mirum sane, quod neutrius horum,
nec

nec *BIORNUS* de *Skardsaa*, scriptor non incurius, in *Annalibus*, neque Doctus *ARNGRIMUS* in *Crymogea* ullam injiciant mentionem.

§. 7.

Anno 1499 *Benedictus Hersten* cum summo imperio Islandiæ præfuit, ut & anno 1500, tunc enim una cum *Fimmbogo Nomophylace* & 24 judicibus de causa hæreditaria *Mödruvallensi* sententiam dixit; inque iisdem comitiis a *Nomophylacibus* judicari, & deinde in leges sententiam pronuntiatam referri curavit, omnes mercatores Anglos Regi ex *qvavis Hundreda*, 3: 120. piscium, sex pisces, tributis loco numerare debere, piscatores autem Anglos qui nullam exercent mercaturam, sed lineis longis cum multis affixis hamis, piscantur, comprehendendos esse.

§. 8.

Tam Celebris ille *Annalium Skardsaaensium* concinnator, quam alii, qui sua plerumque ipsi debent, ad annum 1501 mentionem faciunt *Kai von Alefeld*, aut (ut quidam scribunt) *Anhefeld*; sed, quod egerit, adferunt nihil. Circa eadem tempora, aut Islandiæ a Rege Præfectum fuisse, aut Præfecti cujusdam, forte *Kai von Alefeld*, Procuratorem egisse videtur, famosus ille *Leonbardus*, quem rapinis & maleficiis in quemvis promiscue grassantem, maxime autem in *Torfium de Klofa* intentum, eique multa mala minantem, *Torfius* ex improvise superveniens occidit; quod factum *Stephanus*, Episcopus *Skalholtinus*, *Torfio* alioquin inimicus, probavit, ipsumque capropter & laudavit & facile absolvit.

§. 9.

Vigfus Erlendi ex nobilissimis Islandiæ Proceribus oriundus, quando Islandiæ Præfecturam primo capessiverit, non liquet (a), sed factum id esse ante annum 1507 satis claret ex literis *Mag. Erici Walchendorphii*, Præpositi *Roeskildiensis Ecclesiæ*, & tunc temporis *Christiani II.* Pro-Regem Regni *Norvegici* agentis, *Cancellarii*, datis *Osloæ* die *Andrææ*
1507,

(a) Forfan anno 1505, quo in exteris vixit, vid. supra pag. 244.

1507, in quibus eum totius Islandiæ Præfectum Regium salutat (a). Hic anno 1508 in publico & solenni conventu Thingvallensi, sententiam fratris sui Thorvardi Nomophylacis de valore Edicti, a Rege Hacone promulgati, de hæreditatibus adeundis confirmavit, quæ Benedicti Herstenii Decretum sufflaminavit, & eodem anno in tractu Ejasfiord, constitutus, de prædio Holis & villis ad id pertinentibus, discretivam tulit sententiam. Anno 1509 officio adhuc præfuit, sed quamdiu id postea retinuerit, numne ad annum 1512, incertum est. Anno 1513 Australis Islandiæ Nomophylacem factum legimus, quo officio usque ad mortem, quæ eum in Norvegia anno 1521 oppressit, functus est.

§. IO.

Sveno Thorlevi, cujus fuerit, nescimus, & quando ad Præfecturæ honorem evectus, valde incertum est, sed eodem functum esse anno 1512 pro certo habemus (b). Hunc Angli cum 11 satellitibus misere occiderunt, quæ de re prolixè satis agit *HVITFELDIUS* & ex eo *BIORNUS* de *Skardsaa*. Ejus Procuratores, aut in ejus locum substitutos fuisse, verosimile est, *Bartholomæum* quendam & *Johannem Eggerti* filium, qui, Præfecti vices gerentes, hoc anno judicia exercebant.

Litr. A.

Vii Hans med Guds Nad Danmarks Noregs, Vendes ok Gottes Koning udvald Koning til Sverig. Herrug udi Slessvig, Holsten, Scormaren, ok Dytmerfken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, helle Eder kære Underfatte, Bønder ok menig almue, som bygge ok boe udi Hole Biscopsdome kærlige med Gud ok Vor naade. Vither kære venner,

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(b) Ab *ARNGRIMO* & *BIORNO* de *Skardsaa* ad annum 1512 vocatur *Sveno Kleiffen* seu *Kleiti* filius, sed *HVITFELDIUS* scribit *Tborson*. Magnus autem *Jonz* filius in judicio, vulgo *vopnadom*, promulgato 1581 expressè scribit *Thorleifsson*, quod etiam verissimum, nam ex *Fleifsson*, per abbreviaturam scripto, facile fieri potuit *Kleifsson*. Hunc *BIORNUS* de *Skardsaa* sui oblitus, ad annum 1515, cum *HVITFELDIO* *Svein Tborson* vocat.

er, at off Elfskelig værdig Fader Bifkop Oluff i Hole hafver birth for off, athl fadhe hanom over hörige fore oc ei ville gifve then deelhe oc digthige fom I hanom paa Kirkens vegne pligtig ere! Samleedes birthe han for off at han uforrettis udi mange fagher fom burde at deelis oc forfolnis for the hellig Kirke oc christelig Dom, hanom oc hans Bifkopsdome till stor Skade oc forfang i mange maade. Thi bede Vi ether alle kierlige oc biude at I her efter vere fornemte off Elfskelig Værdig Fader hörig oc liduge, oc giore oc give hannem the aarlige Ret oc Rettighed hvad then helst ære eller nefnis kan till gode Varhe fom i hannum paa forenævnte Rett hellige Kirke give plejer oc plitige ere at udgifve, læ at I lader thet ingenlunde:

Oc Bedhe Vii oc biudhe thig Vor Lagmand ther paa Island, at thu intet berører thig the Sager fom hanem oc Hellig Kyrke paarörendes ere, oc the bör aldeles at forfølge, thog Vor oc Cronens Rettighed udi alle maade uforfommed. Samledes befale Vii thig Thorleif Biornson at thu giore hannem all then Deel oc Rettighed fom the hannem paa Kirkens vegne pligtig ere ad Kongens deel uforfommet. In Christo valete. Datum in Stofferene Sabbato primo post festum Jacobi Apostoli Anno Domini millesimo quadragesimo octuagesimo tertio, nostro sub secreto præsentibus appenlo.

Litr. B.

Wii Hans meth Guds nade Danmarks Norges Vendes oc Gotes Konning vduald til Suerge Hertug i Sletzuig oc i Holsten Stormarn oc Diitmerfken Greffue i Oldenborg oc i Delmenhorft. gior thet witherlicht alle, at for troscab och willige tjeneste, fom thenne breffuiffen Eggerd Eggerdston Lagman uti Wigem off oc wort Rige Norge her till giortt haffuer och han och hans rette echte børn oc affkomme off oc wore arffwinge oc efftherkommere konninge uti Norge oc riget her effter trolige giore, bewise muæ oc skulle. Tha haffue wii nu aff wor fonderlige gunft oc nade unt oc giffuet, oc meth thette wort obne breff vnne oc giffue hanum oc hans retta echte born oc affkomme frihed oc frelffe fom andre wore Riddere oc Swenne haffue uti wort Rige Norge till ewig tid meth skiold oc hielm, fom er, en halluff huid entorning

T o m. II. I i

uti eth bloth feld och en halluff huid enhorning owen upa helmen, effter som her uti maeth stander. . . . . Tog wort oc kronen fiii bonde godz och köpsted gotz uti alle made uforkrencket. Thi forbiude wii alle ehwo the helst ær eller wære kunne och serdeles wore fogder och embitzmenn fornemte Eggerd Eggerdsfon eller hans echte börn her uti eller emod at hindre eller hindre lade, dele, platze, möde, umage, eller uti noget made uforrette unnder wor konningxlige hefind och vrede. Datum in castro nostro Nyborig feria quinta proxima ante festum beati Laurentii martiris, Regall nostro sub Secreto inferius appenso, anno Domini millesimo. qvadringentesimo octuagesimo octavo.

Litr. C.

Jeg Erik Walkendorp profast i Roskilld giore viturlegt alle med þetta mitt opne breff oc eigen handskrift, ad heidarleg mann Herr Erik Sumarlidafon, Soknarherra uti Island i Saurbæ er svo ordenn med mig ofur eins uppa heidarlige oc fornumftige mends vegne Vigfus Erlendsson vor kieriste nadig Herra Konungs Hofudsmand uppa Island, hans Brödur Þorvardur Erlendsson oc þeirra Systur Husfru Holmfrydur, oc uppa andre fleire vegna af Island, so ad hann skal giesfa oc forneygia mig fyrer min rettighedt oc omak, sem mig at riette ber ad hafa for fryhet oc privilegia vor kiereste nadig Herra Konung Christian hafver giefvit þeim oc menige Islands Innbyggierum 80 Rynsk gyldene af fulla vigt, oc þar til 80 Reflkinn, sem kallaft svart Skolla Skinn, oc betale oc skicke þeim til Hamborg inn i Danckvort Sinit hus innann Sancte Michaelis dag næstkomande, eller oc skicka mig somu privilegia bref igien afftur til Hamborg innann fyrrnefnda tyd, oc hefer hann forneygt mig for sinn Part for fornesnte bref 10. Reinsk gyllene, men hvers kost oc tæring, sem hann ytar meir hefur gjort oc haft fyrer hann feck fornesnd privilegia bref, hann var stor, þad er mier vel viturlegt, þad skulu þeir þess fyrer utann betala oc forneygia honum, oc vera þar fyrer i hans neygia. Til ytarneire vitnisburd trycke eg mitt signet nedann fyrer þetta mitt oped breff, sem giefvit var oc skrifad er i Oslo, Odinsdagenn næstan effter Sancte Andrea Apostoli dag Arum epter Gudza burd 1507.

CAP.

CAP. V.

De Christiano II.

§. I.

Anno 1481 die 2 Julii, hora 2, min. 16 p. m. Nominatissimus Princeps *Christianus Secundus*, Daniæ, Norvegiæ & Sveciæ Rex in partu plorans, & manum sanguine plenam habens, hanc lucem conspexit. Ephebis egressus primo more valde populari, apud Bibliopegum quendam Hafniensem, sub cura Canonici cujusdam educatur, qui eum etiam ad horas Canonicas canendum in templum secum adduxit, quod Principi, cum plebeia juventute conversandi, eorumque malos mores imbibendi occasionem dedit; quos, adultior factus & haud poenitendum nactus pedagogum Conradum Markium, denuo dediscere non potuit; Nam initio præceptoris quidem morem gessit, sed postea nec patrem nec præceptorem reveritus, noctu in plateis indigna perpetravit, quod cum pater rescivisset, accercitum ad se filium, primo gravi oratione reprehensum, deinde bene pulsatum, cum emendationem promississet, dimisit; sed in malo proposito perseverans, patrem gravissime offendit, nihilo secius in liberalibus studiis artium & lingvarum cognitione haud parum profecit. Assumpta toga virili anno 1502. ad sedandum in Norvegia ortos tumultus a patre ablegatur, quod cum feliciter peregisset, Svecisque non pauca intulisset damna, eidem Regno per integrum decennium, ut Pro-Rex, præfuit. Revocatus autem a patre anno 1512, ipsi morienti anno 1513, adfuit, unde statim regimen capeffivit, cui, in Dania anno 1486, in Norvegia 1489, in Svecia vero 1499, Ordinum voto & jure jurando destinatus fuerat; coronam autem Danicam solenni more in Festo Trinitatis per Birgeri Archiepiscopi Lundensis ministerium, accepit; sed anno 1515 cum Elizabetha Caroli V. sorore, nuptias Die Claræ Virginis Hafniæ celebravit, simulque conjugem coronari curavit. Anno 1517 Svecos ad obedientiam retracturus, bellum illis intulit, sed anno demum 1520, iisdem subjugatis, in festo omnium Sanctorum Coronam Regni Svecici assumpsit. Anno 1521 cum splendido satis comitatu in Flandriam ad affinem Casarem perrexit, a quo, inter alia ut Holsatiam, quasi Regni Daniæ

niæ feudum, conferre Regi liceret, impetravit. Præter novas leges, anno 1522 promulgatas, dedit etiam varias Constitutiones Regno & Republicæ haud inutiles, quæ, ob brevi subsequenter rerum conversionem, nullum adulerunt emolumentum. Et hæc quidem de eo ut viro frugi & Rege non spernendo referuntur, reliqua autem ut de tyranno & viro sanguinario. Norvegiæ Pro-Regem agens, Divikam quendam, natione Belgam, concubinam sibi adsciverat, cujus mater Sibritta, mulierum imperiosissima & vaferrima, ejusque affecla & agnatus Dietericus Slaghœch, professione chirurgus, vir acris, sed versipellis & crudelis ingenii, Regem ita occuparunt, ut totus ab iis penderet: Quo subditorum animos non tantum offendit, sed tandem a se penitus abalienavit; illorum enim svasu & instinctu plurima mala perpetrare creditus est, quorum maxime enormia fuerunt sequentia, nam omnia, quæ ipsi vitio vertuntur, nimis longum est enumerare. Carolum, Episcopum Hamarensis, sibi a patre datum consiliorum moderatorem, virum fidum & solertem, ob levissimas suspiciones terro carceri compedibus vinctum inclusit, quod Præsumptis mortis causa fuit. Ericum Walchendorffium Nidarosiæ Archiepiscopum, suum quondam Cancellarium, meris suspicionibus & diffamationibus inductus, gravissime persecutus est, & tandem e regno ejectum omnibus bonis spoliavit. Janum Beldenack episcopum Othinianum, suorum consiliorum conscium & moderatorem, carceribus inclusit. Georgium Scotborgium ad Archiepiscopatum Lundensem evectum, eodem dejecit & in exilium egit. Dietericum Slaghœch, omnium consiliorum conscium, & crudelitatis ministrum, virum nequam, primo ad Archiepiscopatum Lundensem evexit, mox, seu altero statim mense dejectum, crudelissimo suspendii & incendii supplicio affecit. Svecorum Nobilitatem & Episcopos, sibi supplices factos, crudelissime tractavit, quorum Episcopos Matthiam Strengnesensem & Vincentium Scarensem cum aliis 90 uno die securi percussit & deinde combussit. Abbatem Nydalensem cum 11 monachis in undas projectos suffocavit, imo, nec ab infantibus manus abstulit; Taceo Ianienam Finlandensem, in qua Henningus Gadd eorum Episcopus periit. Extra nostrum scopum est omnia recensere. Qui numerum in Svecia anno 1520 crudeliter dilaniatorum ineunt, ajunt ibidem supra 600 infantes occisos fuisse. His aliisque permultis subditi ad fidem ei renunciandam moti sunt, quorum Sveci, anno 1521 rebellarunt, Dani autem 1523 seditionem movere cæperunt, qua fortuna Rex ita percussus

culus est, ut extemplo convasatis rebus, non tantum Regiam Gazam, sed templorum quorundam Ornamenta secum arripiens (nam ab illis manus non abstinuit) 20 navibus in Belgium aufugeret, ubi, ut & in Germania & Anglia, Cæsaris, aliorumque Regum & Dynastarum gratiam implorans, exercitusque ad repetendum amissa Regna subinde conscribens, decennium transegit. Anno 1532 in Regnum cum classe & milite reversus, in Norvegia capitur, & arci Sönderborgensi includitur, unde post 17 annorum arctam custodiam, Callundburgum in Siællandiam transductus Regali pæne more vitam egit, ibidemque anno 1559, 22. Januarii, obiit, sed Othinæ in templo Franciscanorum sepultus est. Ut per totam vitam variam expertus est fortunam (unum enim decennium Pro-Regem Norvegiæ, alterum Monarcham Daniæ & Norvegiæ, tertium in Belgio & Germania Exulem, & 27 annos Captivam egit) ita etiam in Religionis negotio diu instabilis & varius fuit, primo enim Catholicus, mox Semi-Lutheranus, adeo ut Martinum Reinhardt & Andream Carolstadium in Daniam vocaret, quos paulo post abegit, imo simul, seu eodem anno, quo hosce Religionis Reformatores in Daniam accersivit, cum Pontifice Romano de Canonizatione quorundam Sanctorum egit. Quoad in Saxonia exul degit, Lutheranus fuit, sed in Belgio vivens, Catholicum semet professus est, tandem vero Lutheranismum perfecte & sine fuco nomen dedit. Princeps, cujus magnas virtutes ingentia vitia obfuscabant.

§. 2.

Primo ut Pro-Rex Norvegiæ, & deinde ut totius Monarchiæ Rex Islandis quædam Rescripta misit, quorum præcipua sunt:

1) Edictum de Decreto Regis Haconis, quod communiter vocatur Mödruvallense (Mödruvalla Rettar bot) 1507 (a).

2) Liberæ tutelares datæ Erico Sumarlidi filio. 1507 (b).

I i 3

3) Con-

(a) Dat. Aggershus die 24 Novembris.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. A, ex instructissimo Perillustr. LANGEBECK tabulario exscriptas.

- 3) Confirmatio omnium Edictorum Regis Norvegiæ Haconis Sancti (ut eundem vocat) data 1507 (a).
- 4) Literæ salvi conductus impertitæ Jacobo Brandini exuli 1514.
- 5) Interdictum, quo mercimoniorum cum extraneis commutationem, priusquam incolæ vectigalia & tributa solvissent, prohibet (b).
- 6) Edictum, quo Jonæ Sigismundi iudicium confirmat, Vatashordum hæredibus Biorni Godvini adjudicans 1519 (c).
- 7) Literæ quibus Johanni Eggerti Præfecturam Islandiæ confert (d).
- 8) Interdictum ne quis cum exteris mercimonia permutet priusquam hi vectigal pro portu solvendum (20 aureos) numerarint (e).

§. 3.

Eodem, quo thronum ascendit anno, Islandiæ Præfectum dedit *Johannem Rantzovium*; Fuerit autem hic magnus ille Johannes Rantzovius Holsatiæ sub Christiano III. & Friderico II. Pro-Rex, ut & exercitus Dux celeberrimus, cujus victoriæ & res gestæ ab horum Regum Biographis magnopere celebrantur; an alter ejusdem nominis, tam incertum, quam illud, quamdiu hanc Præfecturam & quid in ea memorabile gesserit.

§. 4.

Anno 1515 *Severinum Nordby* percelebrem illum Archithalassum, in Islandiam misit, qui piratas, præsertim Anglos persequeretur (f).
Hic

(a) Dat. Aggershus in vigilia Sanctæ Catharinæ.

(b) Dat. Haffniæ in festo Catharinæ.

(c) Vid. ad finem Cap. Litr. B.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(e) Vid. ibid. Litr. D. cujus excerptum, ex ipso originali factum, Perillustri *LANGEBECKIO* nos debere, gratissimo animo agnoscimus.

(f) Huic expeditioni occasionem dedisse videtur, laniena illa & rapina quam Angli anno 1512 in Islandia fecerant, de qua legendus *HVITFELDIUS* ad annum 1515 in *vita Christiani*

Hic primus ab Islandis Regis nomine tributi genus quod vocatur, *giengierd*, exegit, cujus 20 piscium seu 40 obolorum valor erat. Fuit hicce Nordby natione Norvegus, qui sub Johanne Rege contra Svecos & Lubecenses classis Danicæ Præfectus militaverat. Eo autem mortuo, Christiano II. constanter adhæsit, & semper fidissimus fuit, licet ab ejusdem crudelitatis & sanguinariis consiliis animo esset alienissimo, cujus rei egregium dedit documentum Holmiæ anno 1520 constitutus, cum laniena ibidem perageretur; nam proscriptorum, quotquot potuit, protexit & dimisit. Eodem anno Eques factus & Gullandiæ Præfectus, Domino primum contra Svecos rebellantes, & deinde contra Fridericum I. Regna occupantem, fidelem magis quam felicem navavit operam; nam Gullandiam & Arcem Visbyensem Friderico anno 1525 tradere necessum ducens, semet eadem subjicere noluit, quapropter in exilium ire parans, Narvam tempestatum vi delatus, a Moscis capitur & carceri includitur, unde eum Carolus V. liberavit, cui militans, in obsidione Florentina anno 1530 globo trajectus occubuit.

§. 5.

Anno 1515 ex Islandia discedens Severinus Nordby, successorem ibidem reliquit Regia instructum Præfectura *Johannem Eggerti* filium (a), Nobilem Norvegum, nam eodem anno Regius Islandiæ Præfectus appellatur, quod officium etiam annis 1516, & 1517 continuavit, sed anno 1518, videtur ei adjunctus fuisse *Tylus Petri filius*, & una cum eo Præfecturam gessisse, ad minimum duobus annis, 1518 & -19 ita ut Tylus Quartis orientali & boreali, Johannes vero occidentali & australi præfuerit, sed discordes eos fuisse patet ex literis seu dica, quam Regina Elizabetha

---

Christiani pag. 1107, & quæ ex eo habet ad eundem annum *BIORNUS* de *Skardsa*, nostras.

- (a) Quæ de nostro in *Novis liter. Havniens.* anni 1752 No. 16. ut & de ejus filio Eggerto leguntur, valde erronea sunt, quæ hic recensere & refutare non vacat. Patrem habuit Eggertum Eggerti, Vicensium in Norvegia Nomophylacem; Cui Johannes Daniæ Rex anno 1488 Nobilium Privilegia impertivit (vid. supra pag. 249.) addito insigni: albo unicornu in cæruleo panno clypei, & anteriore unicornu parte supra galeam; Quo nuper in sigillo usus est ipsius posterorum Nobilissimus, *Magnus Gislavius*, Islandiæ Præfectus.

beta, absente in Svecia Rege, Johanni scripsit anno 1520 d. 4 Maji. qua ille, ut proximo autumno circa Martini Festum, ad respondendum coram iudicibus a Rege delegatis, & filio, ex eorum sententia, pro illatis injuriis satisfaciendum, Hafniæ semet præsentem sistat, citatur & graviter monetur, cui paruisse videtur Johannes, & causam contra Tylum obtinuisse; Nam anno sequente d. 4 Octobr. ipse Rex Johannem totius Islandiæ Præfectum denuo constituit (a), quod officium ad annum 1524, si non ad 26 gessisse eum, valde est probabile; anno enim 1524 cum Johannes Comitibus universalibus celebrandis occuparetur, Tylus portum Hafnfiordensem ingreditur, effractoqve templo Bessastadensi, aliisque ædibus, mercimonia & Regia vestigalia quæ ibidem servabantur, aufert, & in onerariam quam habuit navem transportari curat; Quod audiens Johannes, citissime advolat, & collecto Islandorum & Germanorum mercatorum globo, Tylii navem adoritur & debellat, ipsum autem captum, capite plectit. Uxorem habuit Johannes Gudrunam Biörni Godvinidæ filiam, cum qua deinde Altonæ in Stormaria prope Hamburgum vixit. Circa annum 1530 cum Ogmundo Episcopo Skalholtensi de prædiis quibusdam controversiam habuit, qua causa cecidit, & Episcopo supplex factus condonationem petiit (b). Mortuus esse videtur anno 1533 nam eodem anno Gudrunam in Islandiam translata esse constat.

Litr. A.

Vii Christian med Gudz Naade rett Arffuing til Norriges Rige, udvald Konning til Dannemarck oc Sverrig &c. Giore alle Vitterligt, at Vii udaf Vor synderlig Gunst oc Naade haiffve annammet oc undfanget, oc med thette Vort obne Breff annamme oc untfange thenne Brevviiser Olff Elskelig Her Eyrek Sumerlidesen, hans Hion, Tienere oc allt hans Gots löst oc fast, ihvad thet hellst er eller være kand, uthi Vor Förstelig Hegn, Vernd oc Fred oc Beskiermelse, besynderligst at forsvare oc fordagtinge til alle rette Maal. Sammeledes ville Vi at ingen skal vere hans Rettene eller Dommere i Vereldlige Sager, uthen Vii Selfer, eller hvem Vii thet

(a) Vid. supra pag. 254.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. E.

ther med Vort obne Bref besynderligen befalende vorder. Thi forbyde Vii alle i hvo the hellst ere eller være kunde, oc serdeeles Vore Fogeder oc Ombudsmend forenesnte Oss Elskelig Her Erik Somerledeson, her imod paa Person, Hion, Tienere eller Godts at hindre eller hindre lade, deele, pladse, mode oc umage, eller i nogen Maade at uforrette under Vor Förstelig Heffnd oc Vrede. Gifvet paa Vort Slot Akerhus Sancte Cathrinæ Dag, Anno 1507. Under Vort Secretum.

Litr. B.

Vii Christian met Guds naade Danmarkis, Norgis, Vendis oc Gotes Konyng, udvaldh Konnyng till Sverige, Hertug udi Sleffvigh, Holstein, Stormarn oc Dytmerken, Grefve i Oldenborgh oc Delmenherste, giore alle vitterligh, at oss elskelige Ravellde Biörns Gundessons Efterleverfke paa vort land Islandh, oc hennes barn Torffve Biörnsson oc hans brödre oc syskenne, hafve nu ladeth berette fore oss, at nu nogen aar sithen forledne hafver voreth trette emellom Biörn Gundeson paa Islandh oc Biörn Thorluffsson, om nogen gaarde oc gots, som liggendes ere paa Islandh, som kaldes Vastfbore gaard, och flere gorde och gots &c. at vor logmand Jon Sigmondson paa Islandh haffver til foren dombt samme fornesepte gaarde och gots til fornesepte Biörns Gundeson oc hans barn och arffvinghe efter Norghes logh. Och haffve vii oc til foren fundet samme Logmands breff och dom, som hand der paa giffvet haffver, ved sine fulde macht at blifve, oc fornesepte Biörn Gundeson oc hans barn oc rette arffvinghe at nyde oc beholde fornesepte gaarde met alle fornesepte gots, som vort breff vii ther paa til for gifvet hafve ytermere ther om udviiser oc indeholder. Tha efter saadan fornesepte leilighedt breffve oc bevisninge som der paa ganget er, undhe oc tillade vii, at foreneste Biörns Gundesens barn, som kaldes Torffve Biörnsson oc hans brödre oc syskene mue haffve, nyde, bruge oc beholde alle foreneste gaarde oc gots, som vor Lagmand fornesepte Jon Sigmonds son haffver hannem och hans arffvinge tildomt efter Norges Logh. Thi forbiude vii allom i hvo the hellst ere eller vere kunde, serdeeles vore Fogeder oc Embetsmænd, och besonderlighen fornesepte Biörn Thorluffsson, fornesepte Biörn Gundeson oc hans brödre oc söstre

her emoth paa forneseinte gaarde oc gots at hindre, hindre lade, modhe welige platzse, deele eller i nogen maade at uforrette, under vor kongelige heseindh oc vrede. Gifvet paa vort Slot Kiopnehaffn Sancti Andrea Apostoli dag. aar efter Guds byrd MDXIX. Under vort Signeth.

Litr. C.

Christiern met Gudz nade Danmarkis Norgis Sverigis Wendis oc Gothis Konning, Hertug i Slesvig Holsten Stormarn oc Dytmerken, Grefve i Oldenborg oc Delmenhorst, Helse Ether off Elskelige værdige fæther, Bisper, vore Lensmend oc Menige Almue, som bygge oc boe paa vort land Island kerligen met Gud oc Sancte Oluff Konge. Vider kiere venne at vii hafve thill troet oc befalet thende breffviiser ofs elskelig Hans Eggertson at vere vor Embitsmand ther paa Islandt, oc ther met Ether alle oc menige Islænder udi vern oc forsvær at hafve. Thi bete oc biude vii Ether alle oc hver serdelis, at I vere hannem paa vore vegne korige oc lydige, folgachtige oc biistandige, giorendis oc giffvendis hannem hvis Sageröre, landgielde, gesterii oc all anden rettighet som I off oc Norgis krone plichtige ere aarligin at gifve oc giore. Hand sall holde Ether alle vedt Sancte Oluff Konings log oc gode gamle sedvaner oc ingen aff Ether at uforrette i nogen mæder. Serdelis bete oc biude vii Ether alle forneseinte vor Lensmænd, at til gode reede antvorde forneseinte off Elskelig Hans Eggertson vor Embitzmand hviss skatt oc toll, som i offver alt Islandt oppboret oc indtaget hafve, hand skall siden ythermer giore off ther reede oc Regenskab fore, oc lader thet ingenlunde, her met Ether Gud befalendes oc Sancte Oluff Konning. Giffvet paa vort Slot Kiopnehaffn Sondagæ næst efter Sancti Francisci dag, det aar 1521, under vort Signethe.

Litr. D.

Christiern met gudz nade Danmarkis Norgis Sverrigis vendis Gothis Konning Hertug udi Slesvig, Holsten Stormaren oc Dytmerken Grefve i Oldenborg oc Delmenhorst, helse Ether alle off Elskelige Bisper Prelater, Abbether, Prester, Knaber, Bonder oc menige Almue som bygge oc boe paa vort oc Norgis kronas land Islandt kierligen met Gud
oc

oc Sancte Oluff Konning vii bete oc biude Ether alle oc hver ferdelis, at her effter ingen köbflae met nogen utlendfke, enthen tyfke, Eingelfke, eller andre, for end thee hafve gifvet oc fornoget vor Embitsmand ther paa landet. 20. gylden paa vore vegne then told oc Rethighed, som thee off aarligen pleige oc pllichtige ere at gifve, oc naar thee fvoddan told udtegifvet, oc til gode reede fornoget hafve, thaæ mue i siden kope oc selge met them ubehindret, her retter ether altinges effter, oc lacher that ingenlunde. Gifvet paa vort Slot Kopenhavn Sondagen Invocavit, Aaret 1523. Under vort Signet.

Litr. E.

(e) **O**llum mönnum þeim sem þetta brief síá edur heyrá, senda Ellendar Þórvarðsson lögmann sunnan oc austan á Islande. Þórleifur Páls-son tilskipaður af hogbornasta herra Herra Fridrich med gudz nád Danmerkr Noregis &c. Eirekur Þorsteinsón, Hákon Biörgólfsón, Þóralle Einarson, Rafn Gudmundsson, Jón Arnason, Brandur Gudmundsson, Thomas Jónsson, Jón Eireksón Runulfur Þórsteinsón, Biörn Jónsson, Steingrimur Isleifsson, Skúle Thymassón, Gudmundr Gudmundsson, Gille Gudmundsson, Jón Olafsson Jón Jónsson, Sigurdur Oddsson, Narfe Sigurdsón, Petur Loftsson, Dade Gudmundsson, Olafur Gudmundsson, Jón Gíslason, Petur Arason qvediu gudz oc sína, kunnugt giörande ad sub anno gratiæ millesimo qvingentesimo tricesimo á fimtugadinn næstann epter Petursmessu oc Pálz á almenniligu Oxarár þinge, vorum vier samankomner epter bode oc skipan vors hogbornasta Herra

K k 2

Kóng

(e) *U est*: Omnibus viris has literas visuris vel audituris, Erlendus Thorvardi, Nomophylax quadrantum Islandiæ australis & orientalis, Thorleifus Pauli a Serenissimo Domino, Domino Friderico Dei gratia Daniæ, Norvegiæ &c. (Rege, quartarum borealis & occidentalis Nomophylax) constitutus, Ericus Thorsteini, Hakon Biörgolfi, Thorhallus Einaris, Rafnus Gudmundi, Jonas Arnæ, Brandus Gudmundi, Thomas Jonæ, Jonas Erici, Runulfus Thorsteini, Biörnus Jonæ, Steingrimus Isleifi, Skulo Thomæ, Gudmundus Gudmundi, Gillius Gudmundi, Jonas Olai, Jonas Jonæ, Sigurdus Oddi, Narfus Sigurdi, Petrus Lópti, David Gudmundi, Olæus Gudmundi, Jonas Gíslai, Petrus Arii, suam & Dei salutem mittunt, notum facientes, quod sub anno gratiæ millesimo qvingentesimo tricesimo, feria quinta proxima post festum

Petri

Kong Fridrich af Danmörk oc Norrigie &c. ad skoda oc ransaka oc fulln-
adardóm á ad leggja, vm þá áklögun sem Hannes Eggertsson klagade til
verdig fader i gude biskup Ogmund i Skálhollte, ad hann hielde fyrer
sier oc sinni kunnmu Guðrúnu Björnsdóttur síorum gördum, er so heita,
Watnsfiördur, Adalvík, Hvammur oc Asgardur &c. Item stód so i Kon-
úngfins brefi ad Hannes heffdi sagt, ad Biörn Þórleifsson hefdi giesid bi-
kup Stepháne góðrar minningar til málafylgis tvo garda Vatnsfiörd oc
Adalvík, hvad í krifadur Hannes gat all dri med sannindum bevisad, því
leyft ofs þad vera hid stæfta róg fyrer Kónginum uppá biskupsins bak, því
hann tiede þar fyrir ofs ad greindur gardur Vatnsfiördur hefdi fallid þriar
reisur under heilaga Skálholtz kirkju med dómum oc fullum rökfendar
gíörningum verdugra herra oc andlegra fedra erkibiskupa i nidarófi oc
Skálholtz biskupa oc þeirra ærtegra prelata oc presta, in primis á dögum
Arna biskups Helgasonar, þá lidid var frá gudz burd Anno þúsund þriú
hundrud oc átta ár. I annan tíma þá Biörn Einarsson hieft gardenn Vatns-
fiörd, voru þá Chríftz ár þúsund þriúhundrud níutíu oc þriú át. I þridia
sinn i tíð herra Erkibiskups Gautonis góðrar minningar efter þui seu hanns
brief

Petri & Pauli, in comitiis generalibus Oxarænsibus, jussu & mandato Serenissimi no-
stri Domini Friderici, Daniz, Norvegiæ &c. Regis, ad libellos Johannis Eggerti,
quibus Venerabilem in Deo Patrem Augmundum Episcopum Skalholtensæm, inculcat,
quod in suam suæque uxoris Gudrunæ Björnis filiz damnorum quatuor prædia, nomine
Watnsfiörd, Adalvík, Hvamm & Asgard retineat &c. perspicendum, inquirendum,
& decisivam de iis sententiam perferendum, convenerimus. Item Regiz præterea
literæ testantur; dixisse Johannem, quod Biörn filius Thorleifi Episcopo Stephano
bonæ memoriæ, ut ejus patrocinium redimeret, duo prædia Vatnsfiörd & Adalvík
donaverit, quam (criminationem) dictus Johannes argumentis idoneis nunquam pro-
bare potuit, quam ergo atrocissimam coram Rege in Episcopum absentem calumniam
esse reputavimus, nobis enim, sententiis & authenticis Venerabilium Dominorum &
spiritualium patrum, Archiepiscoporum Nidaroffensium & Episcoporum Skalholtæ-
sium, eorumque honorabilium Prælatorum & sacerdotum, ætis, dictum prædium
Vatnsfiördum tribus vicibus sanctæ ecclesiæ Skalholtensæ cessisse, comprobavit. Primo
tempore Arnæ Episcopi filii Helgonis, anno post natiuitatem Domini millesimo tre-
centesimo octavo. Secunda vice cum Biörn filius Einaris prædium Vatnsfiörd tenuit,
erat tunc annus Christi millesimus trecentesimus nonagesimus tertius. Tertia vice
tempore Domini Gautonis Archiepiscopi bonæ memoriæ, vel ut literæ ejus &
sigillum, æta authentica, testantur, erat tunc annus Christi millesimus, quingentesi-
mus

brief oc innfigle, með fullum rokfezdargjörninge vtvisar, þá lidid var frá gudz burd þúsund fimmm hundrud oc síð ár. Enn nú um skrifada tíma hefur greindur gardur Vatnsfiörð verid gripinn oc halldinn af ómilldum mönnum, oc burttekner hanns peningar, með brefum oc skilríkum, á móte öllu lögmále oc fresse heilagrar kirkiu, þui i Gudz nafne amen, feigium vier með fullum dóme oc laga vtskurde ádurkskrifadann gard Vatnsfiörd vera oc verid hafa fullkomlega eign heilagrar Skálholtz kirkiu oc ádurgreindann Hanns skyldugann at leggja biskupinum i hönd þau bref oc skilríke, sem hann hefur uppá greindan gard Vatnsfiörd. vtann hann sýnde á nærsta Oxarár þinge fullkomid sanninda próf ef adhalldzmenn greinz gardz hefði leyft edur bodid hausn lögligum Skálholtz biskupe sýngreindan gard Vatnsfiörd. I annare grein þar Hanns Eggertsön klagade til Hvammis oc Asgardz, leiddi biskupinn þar fyrer ofs á þinginu tvölöglig vitne, með svordum bókar eidum, ad Ragnhilldur húsfreya Biarnadócter með samþycke Torfa sonar síns oc annara barna sinna, gallt optskrifudum Herra Augmund ádurkskrifadar jarder i sakferli Biarnar heitims Gudnasónar bónda síns. Því dæmdum vier jardernar biskupsins eign, oc Hannés Eggertsön ekki til þeirra tala mega. Enn bóndann Biorn heitinn oc börn hanns kvætt um so mykid sakferle sem til var skilt

K k 3

i fátt-

mus & septimus. Diētis vero temporibus, nominatum prædium Vatnsfiörd ejus bona, instrumenta & tabulæ contra leges & libertates sanctæ ecclesiæ a violentis hominibus urepta & retenta fuere. Quam ob rem in nomine Domini, Amen, plena sententia & decisione legali prædictum prædium Vatnsfiörd legitimam sanctæ ecclesiæ Skálholtensis possessionem esse & fuisse, nominatum autem Johannem Episcopo tabulas & probationes, quibus dictum prædium Vatnsfiörd sibi vendicare nititur, in manus reddere debere, edicimus, nisi in proxime subsequētibz Comitibz Oxaraēnsibz perfectam & authenticam probationem proferat, diēti prædii usurpatores antea nominatum prædium Vatnsfiörd a legitimo Episcopo Skálholtensi reluisse, vel restitutionem obtulisse.

Secundo loco, cum Johannes Eggerti prædia Hvamm & Asgard postulet, Episcopus in hoc dicasterio duos testes legitimos produxit, qui jure jurando super librum (Evangeliorum) diēto, Dominam Ragnhilldam filiam Biörni, filii sui Torfii & reliquorum suorum liberorum consensu, sæpedito Dominò Augmundo præscripta prædia multa nomine, vice Biörni filii Godvini, mariti sui tunc defuncti, persolvisse, testantur. Hæc igitur prædia Episcopi possessionem esse, nec Johanni Eggerti ea postulare licitum esse, Biörnum vero Colonum defunctum ejusque liberos in tantum

a multa

i sáttinne. I þridiu grein um þá áklögun sem Hannes hafði um Adalvík, oc um þá peninga þar til heyra, liet biskupinn birta þar fyrir ofs biskups úrskurd oc lögmantz, tólf presta oc tólf lögrettumannadóm, efter bifalning heidursamlegasta Herra Kong Christians á mille Biarna Gudnafonar oc Biörns Þórleifssonar, i hvoriu ályktarorde þeir dæmdu Biörn Þórleifsson hafa loglega golldid Hans Kruko fyrrskrifada peninga i Norégi. I annari grein liet biskupinn birta þar fyrir ofs sitt kaupbref vnder góðra manna innsiglum, hvort giort var efter dóme oc vrgollinn þridiungur af verdi erfingium Hanns (Kruko) i Noreige. Því leift ofs sem biskupinn mætti halda sínu kaupi til laga under skiladóm. Enn Hannes Eggertsson oc Biörn Þórleifsson skyllduga ad fara framm fyrir Kónginn næsta ár ad forfallalaufu, med þau bref sem þeir hefði uppá greinda jord Adalvík, oc láta sier það nægia, sem Kóngurinn þeim tilseiger. Item klagade biskup Ogmund það til Hannes Eggertssonar ad hann hefði forrægt sig oc ófrægt oc sinn forverara biskup Stephan, fyrer vorum hogbornasta Herra Kónginum. Leift ofs það hin stærsta sök, ef til dóms kjæme. Enn fyrer bæna skulld þeirra sem i dómnum voru, oc annara dándemanna, gaf biskupinn þessa sök ofur; med því móte, ad Hannes Eggertsson skyllde alldrei mótnúinn verða heilagrar Skalholtz kirkiu nie biskup-

a multa immunes esse, quantum in pacto contrahebatur, sententiam serimus. Tercio loco de postulatione prædii Adalvík & bonorum ad illud pertinentium a Johanne facta, Episcopus, decisionem ab episcopo, Nomophylace, duodecim sacerdotibus & duodecim laicis ex honorabilissimi Domini Regis Christiani mandato inter Biörnum Godvini filium & Biörnum Thorleifi filium factam, nobis coram produxit, qua sententia illi Biörnum filium Thorleifi prædicta bona Johanni Kruko in Norvegia jure persolvissse edixerunt. Secundo Episcopus tabulas emtionis integrorum virorum sigillis munitas, & ex sententia perlata factas nobis exhiberi fecit, erat & triens pretii hereditibus Johannis (Kruko) in Norvegia persolutus. Nobis igitur visum est, Episcopo rem emtam, usque quo sententia decisiva feretur, retinere licitum esse; Johannem autem Eggerti & Biörnum filium Thorleifi, proximo anno, si impedimenta non obfuerint, una cum tabulis, dicti prædii Adalvík dominium concernentibus, se Regi sistere, & ejus effato acquiescere debere.

Item Episcopus Augmundus Johannem Eggerti inculpavit, quod se summe prædecessorem Episcopum Stephanum Serenissimo nostro Regi falso detulerit & calumniatus fuerit, quod, si sententiæ judiciali submitteretur, gravissimum delictum nobis visum est. Sed ob judicium & aliorum integrorum virorum intercessionem, Episcopus ab hac actione destitit, eo pacto, ut Johannes Eggerti sanctæ ecclesiæ Skalholtensis

biskupenum; með drott. Samþykkt með oss þennann vorn dóm ádur-
skrifadur Herra Augmund oc Didrich Fovete af Briamstad, oc allur al-
múgie sem þá var i logrettu, oc settu sin innfigle med vorum fyrer þetta
dómsbref, ískrifad i sama stad, deige sídar enn fyrr seiger.

CAP. VI.

De Friderico I.

§. I.

Fridericus Primus anno 1471 die 13 Septembris in lucem editus est.
Duodecennis patre orbatus in tutelam matris transit, cum qua Cal-
lundburgæ lingvis & bonis literis operam dans triennium transegit; inde
Coloniam, ad uberiolem in studiis adipiscendam maturitatem, a fratre,
qui ut Holsatiæ Ducatum sibi retinebat, sacro eum Ordini destinavit,
transmittitur, quod sentiens Fridericus, post biennium, fratre incon-
sulto Coloniam reliquit, & improvisus in Holsatia præsens, homagium
a subditis exegit. Cum fratre & fratris filio, dum Ducem Holsatiæ age-
bat, quasdam sed non magni momenti controversias habuit, quæ statim
sopitæ sunt. Tandem vero anno 1523 ab Ordinibus Regni Electus, &
anno 1524 d. 7 Augusti ut Rex Daniæ, Hafniæ, a Gustavo Trolle exule
Svecorum Archiepiscopo, coronatus fuit. Pacatum satis nactus est im-
perium; nam Hafnia post 8 mensium obsidionem capta est. Motus
vero, quos Olaus Archiepiscopus Nidarosiensis, Severinus Nordby &
Clemens Navarcha in initio regiminis concitaverunt, statim sedati sunt.
Religionis Catholicæ, cujus principia, tam a matre; valde religiosa &
ipsius amantissima, quam in Collegio Religiosorum Colonie imbiberat,
diu tenax fuit; sed postquam a filio Christiano e Germania reduce, qui
Lutheri dogmata ibidem didicerat, meliora audivit, & edoctus fuit, ve-
ricati

---

tenfi & Episcopo injuste nunquam (exhinc) obsistat. Hanc nostram sententiam appro-
bavit prædictus Dominus Augmundus & Dietericus de Briamstad Quæstor, & tota
universitas quæ in dicalsterio tunc præsens erat, & una cum nostris sigillis, his lite-
ris sententiæ decisivæ sua sigilla appenderunt, scriptis dicto loco, postridie ac supra.

ritati locum dedit & Lutheranam accepit, non ipse anno 1521 sub utraque specie communicavit, & diebus vetitis, carnibus vesci cœpit, aliis vero liberum Religionis exercitium permisit, quo non parum Lutheranismi comoda promovit. Anno 1531 Norvegi ab eo, ad Christianum II, defecerunt, sed capto Christiano, & in carcerem incluso, pœnitentia ducti, se ei denuo submiserunt. Anno 1533 die Viridium, supremum obiit diem, cum vixisset annos 62 (a) regnasset annos 10. Corpus, antequam Slesvici sepeliretur, in feretro conspectui datum, ingens sanguinis profusivum emisisse ferunt, quod ut omen futuri belli & ingentis sanguinis profusionis, quæ mortem ejus secuta est, credulum vulgus accepit.

§. 2.

Edicta & Rescripta ab hoc Rege Islandis data, ad rem Ecclesiasticam & Publicam pertinentia nobis nulla videre contigit (b); sed provincie sub eo Præfecti fuerunt.

§. 3.

Johannes Petri Johanni Eggerti anno circiter 1525 successit, vel, ut quibusdam videtur, in Islandiam anno 1524 venit (c). Anno 1529 adhuc Præfectus erat, tum enim Bessastadis feria tertia post festum Petri & Pauli, Jonæ Halli filio, non tantum Apocham reddituum coparchie Rangarvallenſis & prædiorum in ea regionum, dedit, sed & dicta prædia ei in annum sequentem confert, quo præfectura decessit.

§. 4.

(a) Sunt, qui eum natum volunt 1477 & tantum 56 annos vixisse perhibent, inter quos est HELVADERUS. Alii ejus nativitatem ad annum 1456 referunt; sed utrumque perperam.

(b) Sed ne nullum profus existere videatur, unum tantum ex codice pergameno coræ Bibliothecæ A. Magnæ No. 191 in Quarto ad finem Cap. Litr. A. exhibebimus.

(c) In Codice membraneo Bibliothecæ A. Magnæ No. 191 in Quarto, literæ cessionis Johannis Eggerti existunt, quas huic Capiti sub Litr. B. subjungemus. Sed notandum est annum 1522 recte se non habere, sed pro II legendum esse IV, nam ibi mentio fit Friderici Primi Electi Regis Daniæ, qui Johannem Petri Præfectum Islandiæ constituerat, & in eodem Codice etiam existunt Apochæ eidem Jonæ Halli filio datæ pro iisdem redempturis a Johanne Eggerti de annis 1522 & 1523. Conf. supra pag. 256.

§. 4.

Dietericus de Bramsted anno 1530 in comitiis generalibus, Viginti quattuor-virale iudicium, quod Erlendus Thorvardi Nomophylax in causa Ogmundi & Johannis Eggerti de 4 prædiis, Vatnsfiord, Stad in Adalvik, Hvamm & Asgard secundum Ogmundum pronuntiavit, confirmavit (a). Anno 1532 cum Johannes Breidius Anglus mercator, Regi consuetum tributum solvere renueret, Hamburgensium mercimonia & piscium copiam furripuisset, irrisoria tantum utrisque remittens verba, Dietericus cum Hamburgensibus Breidium aggreditur & occidit. Anno 1533 noster celebre illud iudicium Piningianum, una cum ambobus Episcopis, Nomophylacibus, & universa concione quæ in comitiis aderat, solenniter confirmavit. Anno 1535 a Rege Christiano Tertio officium ei denovo demandatum fuit, sed intervenientibus Senatus Regni Norvegici literis, qui Christianum suum Regem nondum agnoverat, nulla post-hac in Islandia munia Satrapæ peregit (b).

§. 5.

Augmundum Episcopum Skalholtinum totius Islandiæ Præfectum fuisse, & id officii a Christiano Secundo anno 1522 nactum fuisse, *JONAS EGILLI, Hungurvake Continuator*, primus scripsit, sed ex eo alii multi. Habemus seriem Præfectorum Islandiæ ab anno 1521 ad annum 1534 tam continuam, & nusquam interruptam, ut hoc temporis spatio, nullus Augmundo, vel alteri cuiquam, locus vacuus relinqvatur, nec adeo facile creditu est, Fridericum Primum aut Christianum Tertium tantam potestatem Episcopis concessisse, quorum vires infringere & auctoritatem imminuere omnibus modis studebant. Sed Præfecturam Augmundi
in

(a) Vid. supra pag. 259. De hoc etiam anno, ut & 1533 apocha ab eo Jonæ Halli supra pag. 264. memorato data existit. Anno 1534 Dietericus van Minden eidem nomine Dieterici Bramstedensis apocham scripsit, simulque redempturam usque in anni sequentis 1535 comitia generalia continuavit.

(b) Vid. hac de re Conclusum comitiarum generalium ad finem hujus Capitis Litr. C. ex laudato Codice pergameno Bibliothecæ Legati Magnæani in Quarto No. 191.

in tempus Interregni incidisse abunde probat Conclusum comitionum generalium (a) de anno 1535, quod literas Archiepiscopi & Senatus Regni Norvegici anno præcedenti in Islandiam perlatas confirmat, quibus utrique Islandiæ Episcopo, Augmundo Skalholtensi, & Jonæ Holensi, in sua cuique diœcesi, Præfectura quousque interregnum duraret, demandatur. Ex quarum literarum præscripto Augmundus anno statim 1534 redempturas regias suis clientibus contulit (b), quas suas literas iterum 1535 & 1536 confirmavit, singulisque annis redempturas ad annum sequentem continuavit (c), anno autem 1537 apochas tantum, & illas quidem ex successoris in officio Claudii van Merwitz consensu (d), editit, ita ut triennio Præfecturam gesserit.

Litr. A.

(e) **U**ier Fridrek med gudz nád konúng til Danmark &c heilsum ollum þeim sem byggja ok búa uppá uort land Ísland kærliga med gudz kuediu ok uorre. Witanligt sie ydur ad á millum uor ok kongs af Englandi suo ok á millum stadanna Hamborg ok Breimen er sú fátt á uorden ok samþycke sem hier epter stendur. Hvar fem eingelfker. hamborgarar edr

(a) Quod nuper not. præced. nominavimus.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. D. ex laudato mox Codice exscriptas.

(c) Exempla horum omnium continet Codex supra laudatus, prætereaque literas Augmundi eidem Jonæ Halli scriptas, quibus iubetur, ut tributum & vectigal *sikka-gjöld* mercatores Anglos in Vestmanneyis appellentes postulet, auro & mercibus utilibus, linteo tantum excepto, numerandum. Merces vero vicis integris mutuo dare liceret, qui illas anno sequente mercibus gravibus (Islandicis) vel pannis exoticis iterum persolvant. Literæ datæ sunt in Eyrarbacka Anno Domini 1536.

(d) Hoc anno Jonas Halli duplicem nactus est apocham, tam ab Episcopo Augmundo, quam Merwitzio, qui mutuuum consensum uterque allegant. Merwitzius præterea edito schedio Augmundo apochas hujus anni scribendi potestatem dedit. Vid. ad finem hujus Cap. Litr. E.

(e) *Id est*: Nos Fridericus Dei gratia Rex Daniæ &c. omnibus Islandiam inhabitantibus & incolentibus salutem Dei & nostram mittimus. Notum vobis esto, Nos inter & Regem Angliæ, ut & Civitates Hamburgum & Bremas, pactum & contractum initum esse, sequentem in modum: Ubiqunque Angli, Hamburgenses & Bremenses in quodam

edr breimarrar liggja í eirne haufn skal eirn láta annan liggja með frid. Huar sem ein haufn er þar sem uel er fiskad skal einn lofa odrum innhuort þat er eingelsker hamborgarar edr breimarrar ad huer sem eirn megi sí sína frakt. Suo ok skulu íslenzker færa ok flytia sína fiska huert sem þeir uilia. Somuleidis skulu þeir selia huar sem þeir uilia hellzt. Suo ok kome deiltur edur kíf í millum hamborgara edur breimara þá skal fouite í Íslande þa sialfa forlika. En hamborgarar rad sem ok breimarrar uilia þar auguan hlut með hafa ad giora helldur huor sem eirn skal lata hafa sinn kaupskap fridsamliga. Suo ok skulu aller gefa kongenum fullan toll bæde eingelsker ok þyzker. Þesse fyrrkrifud samþyckt er innsiglut af os ok kongenum í einglande ok badum staudunum hamborg ok breimen. Þar er annars sker ok einhuor helldur ecki þessar skipaner hann skal uera straffadur fyrer utan uægd. Valete in Christo.

Litr. B.

(b) Ek Håns Eggerdsfon heilsar ollum dandemönnnum sem byggja ok búa í Íslande kærlika með gudi ok sanste Olaf kong. Kunngiöre ek ollum bitkupum ábótum prelarum ok prestum lögmonnum ok fylflumonnum ok ollum almúga sem byggja ok búa í Íslande at ek hefi með minn godan uilia

L 2

uilia

quodam portu simul sunt constituti, se invicem pacate ibi manere sinunto. Ubi-
eunqve portus est, in quo piscatura feliciter successit, sibi invicem introitum permit-
tunt, sive Angli fuerint, sive Hamburgenses, sive Bremenses, ita ut unicuique suam
navem onerare integrum sit. Ita & Islandis suos pisces, quocunqve transferre, &
ubicunqve libuerit, vendere, licitum esto. Ita & si lites & rixæ inter Ham-
burgenses vel Bremenses exoriantur, Quæstor Islandiæ illas dirimito, Senatus enim Ham-
burgensium & Bremensium talibus se immiscere recusat, sed unumquemqve suis
mercimoniis pacate operam navare sinet. Ita & omnes, tam Angli quam Germani
integrum Regi vœdical solvunt. Prædicta hæc pacta conventa a Nobis & Rege
Angliæ, ut & ab utraqve Civitate Hamburgo & Bremis, obsignata sunt. Si secus
obtinuerit, & mandata hæc quisquam violaverit, ille sine ulla conniventia punietur.
Valete in Christo.

(b) *Id est:* Ego Johannes Eggerti omnibus bonis viris Islandiam incolentibus & inhabi-
tantibus, meam, cum Deo & Sancto Rege Olavo amicam salutationem mitto. No-
tum facio omnibus Episcopis, Abbatibus, Prælatibus, & Sacerdotibus, Nomophyla-
cibus & Prætoribus, omniqve universitati, Islandiam inhabitantibus & incolentibus,
me,

ullia ofurgest ok uppdreigitt allt mitt fœuitadæmi Johan Petursyni sem ek hafde af heygbornasta Forsta kong Kristiern ut í Island sem nú hier epter tilheyrer heygbornasta Forsta kong Fridrek rett erfingia til Noreg ok Island ok uttvalld kong til danmark. sem gestit ok unnt hefer þennan fyrkrifadan Johann Petursfon. Ok til sannenda hier um bid ek þessa efterkrifada dandimenn uelborin mann. Kristiern Huittorp ok Hans Relyk. Hans Reinstorp ok Herman Langi borgara í Hamborg ad setia sitt incigli med minu incigli fyrir þetta bref er skrifad uar í Hamborg miduikudagen næstan fyrir tveggja postula messo Philipi ok Jacobi arum epter gudz burd M.D.XX ok II. ár.

Litr. C.

(c) Ollum godum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra senda Jon Þoruardzson Jon Eireksfon Biorn Jonsfon Eirekur Sniólfsfon Jon Sæmundzson Filipus Runólfsfon Magnus Jonsfon Jon Helgason Skule Tumasfon Eirekur Snorrafon Gudmundur Gudmundzson Biorn Jonsfon Jon Jonsfon Gisli Jonsfon Gisli Hakonarson Jon Þórláksfon Þórualldr Arnason Magnus Biornson Einar Einarsfon ok Þordur Gunnarson suarn-er lögretumenn kvediu gudz ok sína. Kunnegt giorande ad þá lidit uar frá

---

me, totam meam Praefecturam, quam a Serenissimo Principe, Rege Christiano in Islandiam obtinueram, quæ exhinc Serenissimo Principi Regi Friderico, legitimo Norvegiz & Islandiz hæredi, & Daniz Regi electo competit, Johanni filio Petri sponte cessisse & tradidisse, quam & ille prædicto huic Johanni filio Petri contulit & concessit. In quorum testimonium ego infra scriptos viros integros, nobilem scilicet virum Kristiernum Huittorp & Johannem Relyk, Johannem Reinstorp, & Hermannum Langium cives Hamburgenses sua sigilla unacum meo his literis appendere rogavi, scriptis Hamburgi, feria quarta proxima post festum duorum Apostolorum Philippi & Jacobi, anno post nativitatem Christi M.D.XX & II.

(c) *Id est:* Omnibus bonis viris has literas visuris vel auditoris Jonas Thorvardi, Jonas Erici, Biörnus Jonæ, Ericus Sniolfi, Jonas Sæmundi, Philippus Runolfi, Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Skulius Thomæ, Ericus Snorrui, Gudmundus Gudmundi, Biörnus Jonæ, Jonas Jonæ, Gislaus Jonæ, Gislaus Haqvini, Jonas Thorlaci, Thorvaldus Arnæ, Magnus Biörni, Einarus Einari, & Thordus Gunnari, Pedanei jurati, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes, quod anno post nativitatem Domini

frá hlífubúð uors herra Jesu Chrísti M.D.XXX oc V. ár midvikudageni næstan eptér Peturfs messu ok Páls á almenniligu Oxarar þinge uorum uier í dóm nefnder af ærligum monnum Erlendi Þorvardsfyne logmanne funnan oc austan á Íslande ok Einare Bonda Bryniolfsfyne er þá hafdi logligt umbod Ara Jonsfonar Logmanz nordan ok uestan á Íslande ad skoda ok ransaka ok fullnadardóm á ad leggja huoria magt edur af þau bref skulu hafa sem inn woro kómen í landit í fyrstu grein bref herra Olafs erkibiskups í Þrandheim ok öllu ríkessens radi í Noregi huad inneheldur ad hann biifalar uerduga herra í gudi biskup Augmund ok herra biskup Jone á Hólum ad þeir uppberé ok ad sier take huor í sínu biskupsdæme alla krúnunnar rentu &c. I annare grein bref Hertuga Kristierns suo hliodandi ad hann biifalar Didrik Uaget upp at beta kongsens rentu hier í landit. I þridiu grein bref Kristifor Greifa í Oldinborg ok Delmenhorst í hvoriu suo stóð ad hann biifalar herra Markus Meyer hirdstjórn yfer öllu Íslande &c. Þiker ofs ecki vort logmál hlýða uppá þessa þeirra skipan Hertugans ok Greifans saker þefs ad krúnah í Noregi hefer aunguan útualen kóng yfer sig þui ad uier hofum henne suared ok rettum Norigs Kongi uora eida. Þui ad heilagx anda nad tilkalladre dæmdum uier fyrrnefnder domsmenn med fullu dónas atkuædi herra erkibiskupsins ok ríkisins rads bref í Noregi

L. 3. skialligt

Domini nostri Jesu Christi millesimo, quingentesimo, tricesimo quinto, feria quarta proxima post festum Petri & Pauli in comitiis generalibus Oxarænsibus a viris honestis Erlendo Thorvardi, Nomophylace quadrantum australis & orientalis Islandiæ, & Einaro Colono filio Bryniolfi, qui ex legitimo Arie filii Jonæ, Nomophylacis quadrantum septentrionalis & occidentalis Islandiæ, mandato, ejus vices agebat, ad perspicendum, inquirendum, & sententiam decisivam ferendum denominati fuimus, quemnam valorem vel auctoritatem habere debeant literæ nuper huc delatæ, primo quidem loco literæ Domini Olai Archiepiscopi Thrandheimensis & totius Senatus Regni Norvegici, quibus Venerabiles in Deo Dominos, Episcopum Augmundum & Dominum Jonam Episcopum Hølensem, in sua quæcumque diœcesi, omnes coronæ reditus assumere ac recipere &c. jubet. Secundo literæ Ducis Christiæni, quibus, ut Dietericus Quæstor reditus regio in hac insula recipiat, præcipit. Tertio loco literæ Christophori Comitis in Oldenborg & Delmenhorst, quibus Dominum Marcum Meyer totius Islandiæ, Satrapam constituit &c. Videtur quidem nobis, leges nostras cum mandatis istis Ducis & Comitis non convenire, cum corona Norvegiæ nullo Rege electo gaudeat, illi (coronæ) enim, & legitimo Norvegiæ Regi, homagium nostrum diximus. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, nos prædicti iudices, Domini Archiepiscopi & Senatus Regni Norvegiæ literas, quoad omnia, legitimas & authenticas,

skjalligt ok myndugt fallan máta ok herra biskup Augmund í Skálholci ok biskup Jón á Hólum fullmegtuga hvor í sínu biskupsdæmi ok alla krúnunnar rentu ad sier mega taka epter þúí sem þeirra biifalningar bref útvífar ok inneheldur. Somuleidis dæmdum uier ad eingen krúnunnar renta skal burtu flyctiast af landenu huorki skattur sakafe edur sektagiold til þess ad allmegtugur Gud gefur ofs rettan kong til Norrigis. Suo ok dæmdum uier ad huot sýslumadur sem heima hefer sína sýslu skal biuara sínn skatt til næsta Oxarárþings ok biskupenum þette fullar uordziur fyrir hafa en þeir sem ecki hallda edur hafa sínar sýslur heima. Þá afgreidi biskupinum sínn skatt ok toll. Sampykti þenna uorn dóm herra biskup Augmund Erlendur Þóruardsson logmadur ok Einar Bryniolfs-son ok oll logrettan lærder ok leiker. Ok til sannenda hier um setu fyrrgreinder herrar sín incigli med uorum fyrrgreindra manna infiglum fyrir þetta dómsbref huort ad fkrifat var í sama stad deigi sídar en fyr seiger.

Litr. D.

(d) Uier Augmund med Gudz nád biskup í Skálholci heifum ollum godum monnum þeim sem byggia ok búa í millum Jökulfár á Sólheima-

authenticas, & Dominum Episcopum Augmundum Skalholtensem, ac Episcopum Jonam Holensem, in propria singulos diœcesi, competentes esse, qui ex tenore & præscripto officii demandati literarum, omnes coronæ redditus recipiant, plena sententia dijudicante edicimus. Sententiam itidem ferimus, nullos coronæ redditus, nec tributa, nec bona fisco adjudicata nec multas peregre esse devehendos, usque quo omnipotens Deus legitimum Norvegiæ Regem nobis dederit. Ita & sanximus, ut quicumque Prætor in ditione sibi subiecta commorans, cui Episcopus sponsore opus non esse reputaverit, tributa ad proxima Comitata Oxarænsia proxima depositi instar retineat, qui vero præturas præsentibus non administrant, tributa & vectigalia Episcopo persolvunto. Hanc nostram sententiam Dominus Episcopus Augmundus, Erlendus Thorvardi Nomophylax, & Einarus Bryniolfs, ut & tota comitia, tam clerici quam laici, comprobavere. In quorum testimonium prædicti Domini una cum nostram virorum prædictorum sigillis, sua his literis decisivis apponebant, scriptis dicto in loco postredie ac supra.

(d) *Id est:* Nos Augmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes bonos viros, tractum inter annes Jökullá in Solheimasando & Thiorfa inhabitantes, salute Dei & nostra

Sálheimafánde ok Þjóffar kærlega með guðz kuediu ok uorri. Kunngiör-
 um uier yður kærir uiner sáker þess að epter framgáing ok fráfall heyg-
 bomafta Forfta kong Fridrek til Noregis ok Danmarkis &c. huers sál gud
 nádi. hefer uirduligr herra ok fader í gudi herra Olaf erkibiskup í Þránd-
 heim með odru ríkens ráði í Noregi unt ofs ok biifalat upp at bera alla
 krúnunnar rentu ok kongdomsins sem hier fellur í landet í allt Skálholtz
 biskupsdæme. Suo ok at skicka sýflur ok adra hlute til hit betzsta epter
 landzens lögum ok gömlum uana Hofum nierz ueitt ok biifalat ærligum
 dandimanne Jone bonda Hallzsyne herra kongsens sýflu ok umbod hier
 með yður skal hann í ollum hlutum suo framfara ok fullmegtugur blífa
 eignast ok fyrir sitt ómak af hafa sem gomul sýflubref útúifa ok innehallda.
 Þú bidium uier yður alla ok sierhueria að styrkia greindan Jon Hallzson
 til goda suo at sanfte Olafs laugmal megi framganga sem til ber. Saumu-
 leidis hofum uær biifalat honum bóngs eignar Skóga ok Skógaeigner. Mörk
 ok Merkur eignar þar með allar kóngsens iarder ok iardar parta sem liggia
 í fyrr-

& nostra amice salutamus. Notum vobis esto, dilecti, quod, cum post mortem &
 obitum Serenissimi Principis Friderici Norvegiæ, Daniæ, &c. Regis, cujus animæ
 Deus propitius esto, Venerabilis Dominus & in Deo pater, Dominus Olaus Archi-
 episcopus Thrandheimensis, una cum reliquo regni Norvegiæ Senatu, omnes coro-
 næ & regii imperii in hujus insulæ diœcesi Skalholltensi reditus, præturas, ac reli-
 qua, ex legibus & consuetudinibus antiquis conferendas nobis concesserit & deman-
 daverit, honesto & frugi viro Jonæ Colono filio Halli Domini Regis mandatum &
 præturam intra diœdis apud vos terminos contulimus & demandavimus, ita ut in
 omnibus se gerat, plena autoritate præditus sit, & pro labore mercedem recipiat,
 ut antiquæ literæ Præturam in hæc terminis conferentes testantur. Quare vos
 omnes & singulos rogamus, ut diœto Jonæ Halli opem feratis, ita ut (*) Sancti
 Olai leges pro debito obtineant. Illi etiam prædia regia Skoga & Skogaeigner,
 Mörk & Merkureigner, ut & omnes villas & partes villarum regiarum intra diœdis
 terminos

(*) Solennis hæc Augmundo erat formula, quando Regibus Danicis vel puriori religioni ob-
 nitii conabatur, leges vero Islandicas vel alia solida argumenta allegare in promptu
 non erat; Sanctus Olaus nullas leges, quæ ætatem tulerunt, Islandiæ, quæ ei nec
 subjæta erat, dedit. Hæ autem allegata Sancti Olai leges, erant tantummodo arbi-
 trarium Archiepiscopi, & dogmata hierarchica, quibus in legibus Islandicis frustra,
 tantum, ac Præsul voluit, patrocinium quærebatur, quin & leges Sancti Olai, si quæ
 tunc existerent, aqve ac Islandicæ, Regi Christiano Tertio, Friderici Primi filio legi-
 timo & natu maximo, successorem regni Norvegiæ adjudicaverent.

í fyrrgreindu tákmarke. Skal þessi vor skipan standa til næsta Oxaríþings. Ok til fanninda hier um þryckium uier uort insigli fyrir þetta sylflubref huert er skrifat uar á Eyrarbacka infra octauas beate marie uirginis anno Domini M.D.XXX.III.

Litr. E.

(e) Það medkennunzt ec Claus van der Merwytze fouiti yfer allt Island med þessu minu opnu brefi ad uerduger herri. Gudis biskup Augmund í Skálholtte hefer stadt mier greiniligam reikningkap af sylflunum. skauttum ok sylflugiauldum sem fallu anno. M.D.XXX.VII. Þui bifala ec hans nád ad hann gefi sylflumaunnum sine kuittan þessa sama árs.

So ok ad hans nád hit bezta til síæ. ok kuittan gefi fyrer þau sakferli sem urdu þann tid. Dyrk van Bramstadi war fouiti, ok þandi Dyrk van Mynden þar reikningkap af. Ok til fannenda, hier um &c.

CAP. VII.

De Christiano III.

S. I.

Anno restitutæ salutis humanæ 1504 d. 12 Aug. in arce Gottorpians, insigni illi salutaris doctrinæ & Ecclesiæ Danicæ Reformatori *Christiano*

terminos litas, demandavimus. Hæc nostra constitutio ad proxima comitia Oxaríþingia valebit. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis præturam conferentibus apprimimus, scriptis in Eyrarbacka, infra octavas beate Marie Virginis anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quarto.

(e) *Id est:* Ego Claudius de Merwytze, Quæstor tatus Islandiæ, his meis literis patentibus notum facio, quod Venerabilis in Deo. Episcopus Augmundus Skálholtensis præturarum, tributorum & earum redituum anno millesimo quingentesimo tricesimo septimo erogandorum rationes mihi reddiderit, quare gratiæ ejus mandatum e. Jo, ut Prætoribus pro dicto anno apochas suas impertiatur, & ut gratia ejus operam naret, ut apochæ pro multis, quæ tempore Dieterici Bramstedensis Quæstoris solvendæ erant, edantur, quarum rationes Dietericus de Mynden reddat. In quorum testimonium &c.

fiano III. hanc lucem videre contigit; quem pater adolescentem in apulam avunculi sui Electoris Brandenburgensis educandum & informandum misit; ubi, licet Elector Catholicæ Religionis tenacissimus cultor & tutor, Lutheranae vero infensissimus hostis & persecutor esset, tantum tamen ejus gustum & cognitionem imbibit, ut ab illa averfus, in hanc autem propensus fieri inciperet. Paucos juvenutis nævos adulta ætate ita correxerit & emendavit, ut parem vix unquam mortales habuerint Regem; Nam non tantum regendo & præcipiendo, sed veræ pietatis, justitiæ, veritatis, fidei, castitatis, omniumque virtutum exemplis, subditos ad eundem virtutum cultum & debitam Deo obedientiam flexit. Anno ætatis 21. Principem Lavenburgicam nomine Dorotheam 15 annos natam, thorisociam sibi adscivit. Anno 1534 Ducatum Holsatiæ & Slesvicæ contra Lubecenses eorumque fæderatos fortissime defendit. Eodem etiam anno tantum non nolenti, & minime affectanti, a Nobilitate Danica Regnum & Corona offertur, quam accipiens, gravissimum cum Christophoro Oldenburgico, Lubecensibus, & clero Danico suscepit bellum, quod integrum paulo plus annum duravit. Tandem autem, cum Regnorum Metropolis Hafnia victori se dederet, cum summa Christiani gloria, hostium vero dedecore finitum. Anno 1536 uno die, omnes Catholicos Episcopos captivos ducendo & carceri includendo, Pontificiam Religionem in Dania sustulit, Lutheranam autem sine cæde & sangvine introduxit; moxque Lutheranomore & ceremoniis cum Regina Coronam solenniter suscepit. Abrogatis itaque Pontificiorum antiquis Episcopis, novos substituit Superintendentes, & cuique dioecesi suum attribuit Præfectum, qui una cum Superintendente, Cleri, Templorum, Scholarum, Nosocomiorum, Viduarum & Pauperum supremam inspectionem & curam agerent. Anno 1539 in urbe Fionia Othinia concilium Nationale habens, fundationem Academiæ Hafniensis & Ordinationem Ecclesiasticam edidit. Anno 1550 Sancta Biblia in sermonem Danicum translata edidit; sed sequenti anno Religionem Lutheranam in Islandiam penitus introduxit, Catholicam vero eliminavit; opus quod anno 1540 inchoaverat, sed jam demum perfecit, quo etiam anno Islandi homagium ei solverunt. Post multa vereque magna Regnis & Ecclesiæ utilissima gesta & Instituta, Christianissimum Regem mors non incautum oppressit, sed ad eandem dudum probeque paratum; nam paulo ante, ut quidam volunt, a cælesti Legato annuntiata,

ciata, anno 1559 ipſis Calendis Januarii ex hoc mundo in beatam æternitatem introduxit, cum vixiſſet annos 55, Regnis autem 24 præſuiſſet.

§. 2.

Edicta & Reſcripta Islandis plurima miſit, quorum præcipua ſunt: 1) Introductio Ordinationis Eccleſiaſticae, Dat. Hafniæ die 2 Septembris 1537 (a). 2) De Novo Testamento per Oddum Gottſkalki in linguam Islandicam translato, anno 1539 (b). 3) Giſſuri Enaridæ Epilcopi Skalholtensis electionis confirmatio. Dat. Gottorpii die Lunæ proximo poſt Dominicam Judica, anno 1540 (c). 4) Ad eundem de negotiis a Hvitfeldio in Islandia expediendis, anno 1541 (d). 5) Ad eundem mandatum ut Hafniam trajiciat, anno 1541 (e). 6) Ad Islandos de tributo perſolvendo, anno 1541 (f). 7) Ad Abbatem Helgafellensem & monachos Videyenses, ut ſcholas, ſeu linguæ latinæ ſeminaria ſuis in cœnobiis inſtituant, anno 1542 (g). 8) Abrogatio hujus conſtitutionis, quod ad cœnobium Videyense ſpectat, anno 1542 (h). 9) Ad Abbatem Thyckvabajensem, Priorem Skridensem, & Abbatiffam Kyrkiubajensem, ut juvenutis in legendo & ſcribendo inſtituendæ gratia ſcholas inſtituant, anno 1542 (i). 10) Edictum, quo Giſſurus Epilcopus nominum, a ſuo prædeceſſore

(a) Hæc Prologi inſtar ipſi *Ordinationi eccleſiaſticae* impreſſa eſt præfixa.

(b) Hoc Privilegium impreſſum eſt cum dicto libro Roſkildie anno 1540, ut & in Summe Venerabilis *HARBOE Islandiſke Reformationis Historie* in *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 237.

(c) Vid. ibid. pag. 240 & *Danſke Magazin* Tom. 3. pag. 350.

(d) Vid. ibid. pag. 351.

(e) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(f) Vid. loc. citat. Litr. B.

(g) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Diſquiſitionem*, ſupra laudatam, in *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 273.

(h) Hanc ex libro *GISSURI Epilcopi memoriali*, qui inter Codices Manuſcr. Bibliothecæ Magnæanz ſub No. 256 in Fol. exiſtit, excerptam exhibebimus ad finem hujus Capitis Litr. C.

(i) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 271.

decessore contractorum, solvendorum absolvitur, anno 1542 (a). 11) De sacerdotum Islandorum salario & sustentatione, anno 1542 (b). 12) Ad Clerum Islandiæ de Missis, inferiis, vigiliis, & id genus aliis eliminandis, sed doctrina catechetica introducenda, anno 1542 (c). 13) De ornamentis & clenodiis templi Skalholtensis, anno 1542 (d). 14) Literæ tutelares Davidi Gudmundino concessæ, anno 1542 (e). 15) De mercatorum peregrinorum in Islandia hyematione interdicta. Dat. Havniæ die 25 Decembr. anno 1542. 16) De prædio Biarnanes & circumjacentibus villis, anno 1545 (f). 17) De conjugii sacerdotum, & ex iis natorum in parentum bona legitima successione, anno 1545 (g). 18) Literæ quibus Magistratus Civitatis Havniensis omnes redditus Islandiæ conferuntur, anno 1547 (h). 19) Ad Episcopum Jonam Arii, ut Regi se præsentem sistat, anno 1548 (i). 20) Literæ tutelares datæ clero dioceseos Skalholtinæ, anno 1549 (k). 21) Ad Clerum Islandicum, de Episcopo Jona Arii filio, quod ei, tanquam exuli, perduelli, & capite

M m 2 cento

-
- (a) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. D, ex nuper laudato *libro memoriali* excerptum.
- (b) Vid. *Kiøbenhavnfske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 277. quo Satrapa insulæ & Giffurus Episcopus jubentur, inito consilio prospiciant, ut parochi sat redituum, quibus se sustentent, loco emolumentorum, quæ iis de inferiis, missis, & similibus cedebant, accipiant, & ut sacerdotes tributum fanarium, decimas templi, ubi hæc ipsa non indigent, & mortalia, retineant; Interdictum tandem additur, ne Satrapæ clericis onera vel irrogationes imponant.
- (c) Vid. loc. cit. Tom. 5. pag. 274.
- (d) Vid. infra ad finem Capituli Litr. E. Ab hac diversa est Aposta Christophoro Hvitefeldio data, die Saturni proximo post festum Sancti Petri ad vincula, quæ exhibetur in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 351.
- (e) Vide infra ad calcem hujus Cap. Litr. F.
- (f) Vid. ibid. Litr. G.
- (g) Vid. *Kiøbenhavnfske Selskabs Skrifter*, Tom. 5. pag. 279.
- (h) Cum hæc literæ aëtis Laurentii Mule & Christiani Scribæ magnam adferant lucem, illas ad finem hujus Capituli sub Litr. H. adferemus.
- (i) Hoc etiam anno incolis dioceseos Holanæ interdictum, ut ei obedientiam præstent vel opem ferant. Vid. S. V. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiøbenhavnfske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 7.
- (k) Vid. loc. cit. Tom. 7. pag. 18.

censo nulla obedientia sit præstanda, anno 1549 (a). 22) Aliud Rescriptum ejusdem argumenti ad Nomophylaces Prætores & plebem Islandicam, anno 1549. 23) Ad Davidem Gudmundi, ut Jonam Arii, si fieri potest, captivum ducat, anno 1549 (b). 24) Aliud ad eundem & Petrum Einari ejusdem argumenti, anno 1550 (c). 25) Ad Clerum Holanum ut obedientiam Jonæ Arii renuncient, & alium in ejus locum eligant, anno 1550 (d). 26) Ad omnes Islandiæ incolas admonitio, ut debitam obedientiam præstent, & de sigillo publico, anno 1550 (e). 27) Mandatum de schola in monasterio Helgafellensi instituenda, anno 1550 (f). 28) De hyematione mercatorum Hamburgensium in Islandia, eorum piscatura, & injuria incolis ab iis illata. Flenopoli, feria quinta post Dominicam Lætare, anno 1550. 29) Ad Davidem Gudmundi ut Jonam Arii captivum

(a) Vid. ibidem pag. 21.

(b) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. I.

(c) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Disquisitionem sæpius laudatam & laudandam, in Nibenhavnske Selskabs Skrifter Tom. 7. pag. 63.* Celeberrimus *A. MAGNÆUS* scriptum reliquit, quod hujus Rescripti Originale, subscriptum Regis propria manu, cujus dorso, ut ipse loquitur, impressum fuit Regis sigillum, viderit, quod David sua manu ita notaverat "Mins Herra Kongfens Fyrsta Bref." Id est: *Domini mei Regis Epistola prima*, unde suspicatur vir eruditissimus, priores Regis literas, Datas 1549 sub Litr. I. a nobis exhibitas, a posteris Davidis fidas fuisse. Sed nescio quomodo hæc Summi viri conjectura cum igitur Davidis Verbis in ejus *Apologia*, de mandatis Regis & Episcopi comprehensione loquentis, conciliari queant, ubi dicit; *Quod fide ergo clementissimum Dominum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso triennio literas, me fecisse existimo.* Triennium autem illud fuerunt anni 1549-50-51. Nam post annum 1551 nullæ de tali re in Islandiam transmissæ fuerunt literæ. Certum est etiam Davidem anno 1548 Regi aliquid de Episcopo scripsisse; Suarum enim literarum mentionem facit in Epistola ad Laurentium Mule data 1547, ubi rogat, ut commendet Regi sua negotia, de quibus scripserit, & Petro Einari perferenda tradiderit, quod etiam eum 1548 fecisse, cum jam ab Episcopo graviter & hostiliter fuerit impetitus, & responsum tandem anno 1549 accepisse, valde est verisimile.

(d) Vid. loc. cit. pag. 38.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. K. Hoc edictum excerptum est ex Indicibus Cancellariæ Danicæ, (*Tegnelse over alle Landene No. 3. Fol. 127. B.*), quos notissimo in omne literarum genus, Consilarii Regii a Conferentiis, & prædictæ Cancellariæ Præfecti primarii, Illustriss. *LUXDORPHII* favore, inspicere datum est.

(f) Vid. ibidem Litr. L. ex dictis Indicibus No. 3. Fol. 128 excerptum.

rum ducendo Legatis Regiis subveniat, anno 1551 (a). 30) Ad Magnates quosdam Islandiæ similis argumenti, anno 1551 (b). 31) Olai Hialtidæ restitutio ad parœciam Laufasensem, unde Jonas Arii eum expulerat, anno 1551 (c). 32) Jus militare, copiis in Islandiam missis, scriptum anno 1551 (d). 33) Instructio Ottoni Stigoti data, anno 1551 (e). 34) Confirmatio Privilegiorum nobilitatis Eggerto Johannis concessa 1551 (f). 35) Ad omnes incolas diœceseos Hølenensis de obedientia Legatis Regiis, & homagio Regi, præstando, anno 1551 (g). 36) Literæ similis argumenti ad incolas diœceseos Skalhøltensis de Ottone Stigoti specialiter agentes, anno 1551 (h). 37) Instructio Legatorum Regiorum anno 1551 in Islandiam missorum (i). 38) De tribus diebus supplicationum & Litaniarum celebrandis anno 1551 (k). 39) De legitima liberorum sacerdotum in Islandia successione in bona parentum, anno 1551 (l). 40) Ad Eggertum Johannis ut Paulo Hvítfeldio in negotiis ab hoc gerendis subveniat, anno

M m 3

1552

-
- (h) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 87.
- (b) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. M. ex laudatis Indicibus No. 3. Fol. 318. b.
- (c) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 82.
- (d) Articulis triginta tribus constat, & sub titulo: *See-Artikkel als den Schiffsfolk und Krigsløsen gegeben nach Islandt abgefertigt*, in laudatis indicibus No. 3. fol. 319. b. sqq. ut & tres literæ salvi conductus (*Søebrev*) huic expeditioni scriptæ ibidem fol. 331. sq. exstant.
- (e) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 84. Cujus præcipua momenta sunt, ut (α) centum vel pluribus militibus stipatus Jonam Episcopum, ejusque filios & affeclos persequatur & capiat. (β) Plebem in diœcesi Skalhøltensi ad obsequium redactam, homagium præstare curet. (γ) Martinum vinculis ereptum diœcesi restituat, quod si fieri non posset, alium virum honestum in diœcesi diœceseos Superintendentem eligi curet. (δ) Pro rerum statu, vel sufficienti militum numero stipatus in Islandia hyemet, vel, si id opus non videatur, vicario ibi relicto, Havniam repetat.
- (f) Vid. infra Litr. N. ex supra laudatis Indicibus No. 3. fol. 372.
- (g) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 88.
- (h) Vid. ibid. Litr. O. ex iisdem Indicibus fol. 330.
- (i) Vid. ibid. Litr. P. ex dictis Indicibus fol. 333.
- (k) Vid. ibid. Litr. Q. ex iisdem fol. 421. b.
- (l) Vid. infra Litr. R. Versio ejusdem Islandica habetur ad calcem Legum Islandicarum *Jonsbok*, Edit. 1707. pag. 478.

1552 (a). 41) Ad universos Islandiæ incolas, ut Paulo Hvitfeldio & Eggerto Johannis opem ferant ad pœnam de homicidis Christiani Scribæ sumendam, anno 1552 (b). 42) De piscatura ad Islandiæ litora exteris interdicta, anno 1552 (c). 43) Ad Petrum Palladium de institutione scholarum in Islandia, anno 1552 (d). 44) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Eggerto Johannis præstanda, anno 1552 (e). 45) Ad Davidem Gudmundi de interfectoribus Christiani Scribæ persequendis, anno 1552 (f). 46) Instructio Paulo Hvitfeldio data, anno 1552 (g). 47) Pactum cum Magistratu Havniensi de redditibus Islandiæ initum, anno 1552 (h). 48) Literæ quibus iisdem redditus de insulis Vestmannaeyar conceduntur, anno 1552 (i). 49) Diploma, quo Episcopo Martino redditus cathedræ Skalholtensis conceduntur, anno 1552 (k). 50) Instructio Ivaro Jani data, anno 1552 (l). 51) Instructio Olao Calips data, anno 1553 (m). 52) Ad Episcopum Martinum Einari de bonis templi Skalholtensis, anno 1553 (n). 53) Mandatum Paulo Hvitfeldio datum, ut cum interfectoribus Christiani Scribæ transigere ei liceat, anno 1553 (o). 54) Literæ ad Rectores scholarum, Skalholtensis & Hølenis, de eorundem

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S.

(b) Vid. ibid. Litr. T.

(c) Danice *doggerii*. Dat. Drottningborg, festo Sancti Gregorii Papæ.

(d) Vid. ad finem Capitis Litr. U. ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 4. fol. 48. a.

(e) Vid. ibid. Litr. X. ex iisdem fol. 49. a.

(f) Vid. ibid. Litr. Y. ex originali.

(g) Vid. ibid. Litr. Z.

(h) Vid. ibid. Litr. AA. Hoc & præcedens Diploma exscriptum est ex laudatis *Indicibus* No. 4. fol. 52. 175.

(i) Quas ad finem Capitis exhibebimus sub Litr. BB.

(k) Vid. ad finem Capitis sub Litr. CC.

(l) Dat. Havniæ, festo Sancti Michaëlis. Convenit plane cum sequenti, nisi quod in Instructioe Ivaro data articulus de cadaastro templorum conficiendo non occurrat.

(m) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. DD.

(n) Vid. ibid. Litr. EE. Hoc & præcedens diploma exscriptum est ex dictis *Indicibus* No. 4. fol. 227. 234.

(o) Vid. ad finem Capitis Litr. FF.

eorundem salario, anno 1553 (a). 56) Ad omnes Islandiæ incolas ut Paulum Hvitfeldium Præfectum recipiant, anno 1553 (b). 57) Sententia de prædio Stadarhol dicta anno 1554 (c). 58) Ad utrumque Islandiæ Episcopum de jure asyli templorum cathedralium & scholis, anno 1554 (d). 59) Mandatum ut Episcopus Martinus Havniam trajiciat, anno 1554 (e). 60) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Paulo Hvitfeldio & Canuto Stenonis præstanda, anno 1554 (f). 61) Ad Davidem Gudmundi, de vi Nicolao Biörni illata, anno 1555 (g). 62) Instructio Canuto Stenonis data, & ut de certis negotiis consultationem ineant Episcopi aliique proceres, mandatum, anno 1555 (h). 63) Decisio litis hæredum Biörni Godwinidæ & Biörni Thorlevidæ de horum familia herciscunda, anno 1555 (i). 64) Venia officio cedendi Martino Episcopo data anno 1556 (k). 65) Instructio Canuto Stenonis data, sive supra memoratæ consultationis (*Bessifstada samþykki*) in quibusdam confirmatio, in quibusdam articulis mutatio, anno 1556 (l). 66) Edictum ne prædia templorum

(a) Vid. ibid. Litr. GG. HH.

(b) Vid. ibid. Litr. II. Quatuor hæc Rescripta ex Regesto Cancellariæ Danicæ dicto: *Register over alle Landene* No. 6. fol. 593. sqq. desumpta sunt.

(c) Vid. loc. cit. Litr. KK.

(d) Vid. ibid. Litr. LL.

(e) Vid. ibid. Litr. MM. Tria hæc Rescripta ex laudatis supra *Indicibus* No. 4. fol. 368. 383. 389. exscripta sunt.

(f) Vid. ad finem Capitis Litr. NN. ex *Regesto* supra laudato No. 6. fol. 601.

(g) Vid. ibid. Litr. OO. Simul & eodem die scriptæ sunt literæ ad Canutum Stenonis, ut Nicolao opem ferat, qua jure cum Davide agere possit, & præturam Borgfiordensem dicto Nicolao conferat, aliæ quoque literæ jubent ut Canutus Stenonis Thorolfo Egilli jus dici curet de prædiis Eing-y, Berunes & pluribus.

(h) Vid. ibid. Litr. PP. Hæc & præcedens Rescriptum ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 514. 528. desumpta sunt. Simul & eodem anno feria septima post Dominicam Oculi literæ ad Canutum Stenonis exstant, quibus hæc negotia & Instructionem in comitiis universalibus promulgare, & pelles vulpinas comparare jubetur. Ille etiam ultra centum tales pelles ærario regio eodem anno intulit.

(i) Vid. ad finem Capitis Litr. QQ. *Register over alle Landene* No. 6. fol. 603.

(k) Vid. ibid. Litr. RR. ex supra laudatis *Indicibus* No. 5. fol. 39. b.

(l) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. SS.

plorum abalienentur, anno 1556 (a). 67) Literæ quibus Gislao Jonæ episcopatus Skalholtensis confertur, anno 1558 (b). 68) Aliæ quibus eidem quatuor toparchiarum decimæ conceduntur, anno 1558 (c). 69) De multa pro incestibus Davidis Gudmundini irroganda, anno 1558 (d). Hæc fere sunt publicum commodum & ecclesiæ emolumentum concernentia optimi Regis edicta, quæ nobis videre contigit, reliqua vero quæ mere gratiosa sunt, in tanta copia libenter præterimus, inter quæ tamen aggratiatio Christinæ filiæ Ejulfi de anno 1551 præ cæteris hic sibi locum postulat (e).

§. 3.

Anno 1536 (f) *Claudius de Mervitzen* Islandiæ Satrapa factus est, vir nequam, qui statim in incolas vi & sceleribus grassari cœpit, ita ut graves de eo querimonias ad Regem emitterent, quæ ille, non tantum diluit, sed etiam aulicorum quorundam gratia adjunctus, Regium diploma, aut emendicavit, aut ementitus est (g), quo ei Videyenle Cœnobium cum suis

---

(a) Vid. ibid. Litr. TT. Quod, ut & proxime præcedens, ex *Regesto* supra laudato No. 6. fol. 604. 606. desumptum est.

(b) Vid. ad finem hujusce Capituli Litr. UU. ex *Indicibus* Cancellariæ Daniæ No. 5. fol. 336. a.

(c) Vid. ad calcem Capituli Litr. XX.

(d) Vid. ibid. Litr. YY. Hæc binæ Literæ ex *Register over alle Landene* No. 6. fol. 629. exscriptæ sunt.

(e) Literæ istæ, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 3. fol. 334. desumptæ, ad finem hujus Capituli Litr. ZZ. exhibentur.

(f) In computandis annis Præfecturæ Mervitzianæ non bene conveniunt Authores. *Særd-aaensfs* vult quod ille anno 1535 in Islandiam venerit, sed id Concluso comitiarum supra pag. 268. allato repugnat; nec ille munia Satrapæ ante annum 1537 exercuisse videtur. Conf. supra pag. 278. Quid? quod *Regestum* Cancellariæ Regiæ ab anno 1480 ad 1550 expressis verbis dicit: " Claus von Marwitz fick Følgebreff thill " Islandd cum clausulis consuetis. Actum Hadersleff Juledag Anno 1536. "

(g) Diploma quod protulit, aut arte aliqua emendicatum, aut, quod verius esse puto, omnino ementitum fuisse, verosimile faciunt; (α) Vitiatio anni. (β) Non adscriptum nomen Regis, quod licet non exemplis careat, in tali tamen cautâ vix est credibile.

fuis proventibus concedebatur, quod si exstiterit, diu celavit & clam Episcopo habuit; sed anno demum 1539 ipso Pentecostes festo per Mynden-

bile. (γ) Quod illud tamdiu celavit. (δ) Quod clam Episcopo & tam improbe, omnia fecerit, nam si veritatem a sua parte habuisset, statim in dicafterio anno 1538 id publicare debuisset; Quæ omnia ex GISSURI Episcopi in libro *Memoriali* hac de re notatis luceam senerantur, ita enim ille:

*Ut gratiosissimi Domini Regis voluntatem & vera mandata sciamus, & ne literis supposititiis fallamur, Regia Majestas promissit, propria manu se literas in banc terram mittendas subscripturum, quod & dicafterio generali in comitiis universalibus notum feci, & Claudium de Mervitz oblique insinulavi, ejus & asseclarum tempore, nos literis, quarum auctoritate cœnobium Videyense retinuit, deceptos fuisse; quod ita demonstratum volo: Cum scilicet Episcopum Augmundum Reykis in Olvesi prima vice convenis, & litteras Regias & mandata reddiderat & absolverat, nullas se plures habere, ab Episcopo Augmundo interrogatus, asseruit, & illas quas de Videya postmodum in foro produxit, celavit, cœnobium autem tam proditiose, ut omnibus notum est, & sententia postea late monstrant, occupavit; In clausis quidem suis literis exemplum mandati, quod de Videya habere præ se tulit, Augmundo Episcopo misit, ubi verbatim omnia non ita perscripta fuere, ac esse debuit, & literæ sigillo munita sonabant. Cum autem literas istas sigillo munitas in foro postmodum legerem, Datum, ut appellant, sive tempus quo literæ editæ fuerunt, manifeste erasum erat, tempus autem quo edebantur, ni fallor, fuit anno 1536, cujus loco scriptum fuit 1538, manu Diderici van Mynden quam probe nosco, quæque scriptura in totum dissimilis fuit ei quæ literæ exaratae erant. Hic observandum est, quod ubi GISSURUS de colloquio Mervitzii loquitur, in margine scribit "Anno 1539" quo nullas se literas habere Mervitzius professus est, sed paulo post exemplum literarum a se scriptum misit, quod cum ob signatis illis, id est originalibus, quas postmodum, id est, anno ut videtur 1540 produxit, non consonabat. Hinc concludi possit, nullas omnino literas Mervitzium de monasterio Videyensi habuisse anno 1539, cum illud invaderet, sed ut jure agere videretur, formulam, qualem tunc in Dania a Regibus concedi solere novit, exscripsisse, & Augmundo misisse, tandemque Havnix hyeme 1539-40 præsentem, diploma a Rege emendicasse, si non ementitum esse, quod in comitiis generalibus anni 1540 produxerit, annum tamen vitiasse, ut dolus lateret. Quæ conjectura verosimilis sit, tam ex præcedenti Gissuri relatione, quam laudato nuper *Regesto*, quod Fol. 146. a. ita habet: "Claus Maruidz fick Følgebref thil menige Bønder, som ligge thil Huïdøe Closter, dog saa at hand skal besørge Abbeden oc menige Brødre der inde ere med dieris Winderholling thil Kleder, Madt oc Öl. Actum Havnix Anno 1539." Ubi notandum, quod proxime præcedens diploma in dicto *Regesto* sit de eodem loco & anno, die Sancti Matthæi. Mervitzius autem cœnobium Videyense die pentecostes invasit.*

Myndenssem illud insidiose invasit & spoliavit, domesticos vero male tractavit; magnisque affecit injuriis, eodemque anno cum Myndensis Skalholti cum affeclis cæsus esset, Ogmundum Episcopum, infontem & hujus sceleris vacuum, quasi ejus jussu factum esset, apud Regem diffamavit, tantamque optimo Regi suis calumniis bilem movit, ut, ni Hamburgenses intercessissent, exercitum in Islandiam ad ulciscendum hoc nefas misisset (a); sed cum Ogmundus in dicafterio universali anno 1540 se ab hoc crimine purgasset, Mervitzius, Arij Nomophylacis sententia pro

(a) Quanta in Islandos, ob Myndensis & affeclarum cædem, ira Rex a Mervitzio incitatus fuerit, ex sequenti patet documento:

Excerptum ex Germanico inter chartas RESENI (inquit A. MAGNEUS).

” 1541 Fredagen efter Matthiæ Apostoli (d: 25 Febr.) fra Kiöbenhavn, skrif-
 ” ver Kong Christian til de udi Hamborg, ladende dennem viide, at Hand ved
 ” nærværende deres Bud, haver bekommet deres Skrivelse, hvorinde de andrage, at nogle
 ” Indbyggere udi Hamborg, Kiöbmænd og Skippere, som have deres Seiglatz og
 ” Handel paa Island, haver dennem forebragt og sig beklaget, hvorledes Kongen
 ” var til Sinds, at sende Hans Foget paa Island, Claus von der Marvitz med nogle
 ” Skibe og Folk der hen (til Island) til Foræret, til at straffe dem, som Hans
 ” (Fogedes) Folk og Tienere der have ihjelslaget, hvorudover deres (Hamborger-
 ” nes) Folk, ikke allene skulde lide Skade paa deres sædvanlige Handel og Næring,
 ” men end og paa deres udstaaende Skyld, og begjære at Kongen her med vilde i
 ” naade indeholde, og ikke anderledes med Islænderne herudinden lade forfare,
 ” end efter Lov og Rett, paa det deres (Hamborgernes) Borgere og Indbyggere,
 ” ikke skulde paa deres Handel el'er udstaaende Giæld lide Skade, med videre de-
 ” res Breves Indehold, tillige med indlagde (Hamborgeres) Supplication, og Indbyg-
 ” gernes paa Island deres Brev. Svarer nu Kongen derpaa, at Hand vel haver
 ” lovet Hans Foged ved hans sidste igienkomst, da hand Kongen demonstrerede
 ” hvor elendig hans Tienere vare medhandlede og uden Skyld og Bröde ombragte,
 ” ikke at lade sligt ustraffet, og da vel var til Sinds, saadanne med Alvorlighed at
 ” lade straffe; mens nu, formedelst deris (Hamborgerne)s Forbön, at deris Folk
 ” ikke derover skal geraade i Skade paa deres Næring og udstaaende Giæld, haver
 ” Kongen taget Sagen i betænkende, og vil nu ikke forfare inod de Skyldige med
 ” saadanne Strængthed, som Hand tilforen hafde sat sig fore. Ikke defs mindre vil
 ” Hand skikke derhen nogle af Hans Folk, som udi Norsk Lov kyndige ere, med
 ” Befalinge at procedere inod samme Islands Indbyggere allene efter Lands Lov
 ” og Ret; Begjærer derfor og forlader sig til dennem (Hamborgerne) at de, deres
 ” Folk, som formedelst deris Handel derhen reise, alvorligen befale, at de Kon-
 ” gens Folk, efter deres Begjering, saavidt ret kand være, ere behjuelig, at sam-
 ” me Ondskab ikke skal blive ustraffet.”

pro tribunali dicta, infamia notatus fuit, & omnino ineptus judicatus, cui insulæ præfectura concrederetur, quæ causa, ut & alia ejus facinora, anno 1541 in comitiis a Regio legato Christophoro Hvítfeldio denuo examinata fuit; sed, anno 1542 Flenopoli a Rege & Senatu, perfecte decisa, cujus sententia Mervitzius, infamia notatus, & æviterno carceri adjudicatus fuit, ex quo, post unum in eo exactum annum, Senatus precibus liberatus est. Quid, ut Islandiæ Satrapa, utile gesserit, nobis non innotuit, nisi quod Constitutionem quandam de erronibus, aliisque injuste sese sustentantibus circa annum 1538 una cum Erlendo Nomophylace promulgavit.

§. 4.

Annis 1536 & sequentibus, scribit Skardsaaënsis Annalium conditor *Dietericum Myndensæm* Præfecturam Islandiæ obtinuisse, eandemque ad annum 1539 gessisse; sed cum in his valde perplexus sit citatus Author, nos diplomata fide digna (a) secuti, statuimus Dietericum ab anno circiter 1529, vel 1530, ut mandatarium Satraparum Beståstadis hæsisse, omnibusque bonis invisum, multis modis incolas pressisse. Anno 1539 monasteria Regi subicere cœpit, initium faciens a Videyensi, quod a Regia villa Beståstadis non longe distitum, ipso Pentecostes festo absente Abbate ex improviso aggressus, domesticos partim fustibus contusos, partim sauciatos, fugavit, monasterium vero hoc modo occupatum, ad comitiorum usque tempus retinuit. Hic cum Episcopus eum rogaret ut Documentum, quo probaret, hocce, aliaque sua facta, Regio Mandato & auctoritate fieri, si quod haberet, promere vellet, maleferiatus mala tantum dedit responsa. Quo successu inflatus, circa Nonas Augusti domo egreditur, & se 7 famulis stipatum totam Islandiam subjugaturum jactabundus, ad monasteria in Quarta orientali sita, cursum instituit, sed unius diei iter progressus, dixit se Skalholtum haudquaquam præteriturum, eodemque, contra quod primo constituerat, iter flexit; Quo ubi perventum est, cibo & potu cum suis ad libitum impletus, Episcopo non ter quaterve indignis verbis & scommatibus obruit; Qui eum, ut discederet, humaniter

N n 2

maniter

(a) Vid. supra pag. 265.

maniter monuit, cæcum & effœtum se, suos, si quid inter eos & illum diffidii intercedere contingeret, compescere non valere, præbiturum autem discedenti quicquid opus haberet & rogare vellet: Quibus Dietericus spreis, genio strenue indulgit, usque dum armati quidam, jussu Procuratoris cathedralis (non autem jubente Episcopo, ut quidam volunt) in cœnaculum irruunt, ipsumque cum affectis miserime obtruncant; in quo conflictu ex Dietericianis 7 perierunt, postridie autem alii duo ad villam Hruna, qui Skalholtum non venerant, pari letho affecti sunt. Facta est hæc læpna Skalholti ipso Laurentii Festo, anno 1539, de qua Jonas Biorni, Prætor Toparchiæ Arnesensis, convocatis quibusdam optimatibus, duodecimvirale iudicium instituit, qui cognita causa, 1) quod Ogmundo Episcopo 200 Rhenanos furto & raptu abstulisset, 2) quod eidem 4 boves faginosos surripuisset, 3) quod Episcopi & Cathedræ fundos in Grindavik violasset, ibidemque domum ipsius ingratis edificasset, 4) quod septem prædia Episcopo abstulisset, 5) quod Episcopum infandis dictis proscidisset, Dietericum cum suis jure cæsum videri pro sententia dixerunt,

§. 5.

Cum ad aures Regis pervenit, quam perverse multa in Islandia gererentur, ad eadem corrigenda opus esse vidit Viro magnæ auctoritatis & perspectæ prudentiæ, ut & antiqvæ virtutis & fidei, quæ omnia in uno *Christophoro Hvistfeldio* Nobili Dano & Equite aurato, tunc temporis Præfecto arcis Steinvigsholm, concurrere videbantur. Hunc itaque ad sedandos tumultus & expedienda negotia, amplissima præmunitum instructione ablegat, & Islandiæ præfecit; Qui anno 1541 medio vere portum Bessastadensem ingreditur, & accersito Gisluro Episcopo Regias tradit literas, datas feria 2 Paschatos eodem anno, quibus injungitur Episcopo, ut Præfectum ore, opere & consilio adjuvet; Quo facto, conventus indicitur Kopavogi habendus, ut ibidem Mandata Regia palam fiant, & quantum fieri posset, executioni dentur: Quo finito, nomine Regis rusticis indicitur, ut duodecim eqvos, quibus farina & polenta, Skalholtum, inde vero vicissim butyrum, panni inquilini (*vadmal*), & id genus mercimonia, vehantur, commovent; Qui cum advenissent, duodecim

decim viris traduntur, qui Hiallam Olvensium advolant, ibique Ogmundum Episcopum Skalholtinum capiunt, & in triremem Regiam devehunt. Cui primum Hvitfeldius sub promissione dimissionis, omnia sua mobilia aurum & argentum, moxque omnes ejus fundos elicuit. Appropinquante autem Comitiorum tempore, Præfectus ad ea proficiscitur, incolas, qui ibidem præsentem erant, homagium Regi præstare adegit, aliaque Regia Mandata magna gravitate & fide expedit. Inter alia Davidi Gudmundino ab Ogmundo datas obligationes & apochas confirmavit & ratas esse jussit, Davidemque cum omnibus suis in Regis singularem tutelam suscepit, ipsique anno sequente literas ipsius Regis manu scriptas idem confirmantes transmisit. Cum Holensi autem Episcopo Jona Aarii filio, qui audito quod cum Ogmundo gestum erat, in itinere ad Comititia primo Kalmanstungæ subfiterat, & deinde re infecta domum reversus, per literas & nuntios egit; Tandemque omnibus ex voto peractis, constituto in locum Aarii Nomophylacis, qui officio sponte abiit, Thorleifo Pauli, adjutoreque ipsi dato Davide Gudmundi, & Præfecti vice Petro Enari, Ogmundum secum vehens Hafniam navigavit. Anno 1542 iterum in Islandia præsens fuit, tunc enim a Gisluro Episcopo calicem aureum accepit, aliosque cathedræ Skalholtensis thesauros & nummos, ut testatur Regis apocha, data Dominica ante Presentationem Mariæ anno 1543. Num autem sæpius in Islandiam venerit, incertum est; Nam anno 1543 Petrus Enari ipsius vices egisse videtur, qui judicium Nomophylacum Thorvardi Erlendi & Thorlevi Paulini de prædio Biarnanes, ejus loco confirmavit. Reliqua Viri fata & facta ex Historia Danica notissima sunt, scilicet, quod anno 1532, cum Canuto Gyldenstiernio salvum conductum Christiani II. obsignavit, & 1535 Christiano III. de victoria quam fuit in Scania a Svecis & Lubecensibus reportarunt, annunciavit. Anno 1537, cum Ulfstandio in Norvegiam ad sedandos motus quos Olaus Archiepiscopus excitaverat, missus fuit, in qua Legatione collega omnes Episcopos Norvegiæ in Daniam transportavit; ipse autem, subiecta Regi & in ejus verba jurare adacta universa Norvegia, ut Præfectus Arcis Steenvigsholm, ibidem remansisse videtur, ad annum 1540. Anno 1549 inter quatuor Daniæ Nobilissimos, qui Christianum II. Sönderburgo Callundburgum deduxerunt, conspicuus fuit. Præfecturam diu Bergensem, simulque aliquandiu adjunctam Færöarum, post Regni Daniæ Senator factus, Cruciforæ, & tandem

Gotlandiæ gessit, & tandem in arce Visby Gotlandiæ anno 1559 circa confinia mensium Octobris & Novembris, decessit.

§. 6.

Hvitfeldio in Præfectura Islandiæ successit anno 1544 *Otto Stigoti* (a); Eodem enim anno a Nomophylacibus Erlendo Thorvardi & Thorlevo Pauli iudicium postulavit de peregrinorum mercatorum piscatoriis naviculis, quas contra leges & Regia Edicta hic haberent, sed ad tegendam fallaciam incolas induxerant, ut aliquam earum partem aut revera possiderent, aut sibi vindicarent; qui talem pronunciaverunt sententiam; ut quicquid navicularum extranei hoc modo aut titulo possiderent, dimidium Regio fisco, dimidium autem Regio Præfecto cederet; Islandi autem quod re vera possiderent, obtineant: quam sententiam ut valde iniquam, mercatores Regi detulerunt, utque rescinderet postularunt, qui eos ad Islandiæ leges & consuetudines remisit; unde Stigotus anno 1545 eos denuo in jus vocavit, & Constitutum obtinuit, ut omnes eorum cymbæ piscatoriæ, ex præscripto constitutionis Piningianæ, Regio fisco addictæ & publicatæ conferentur, quæ tum temporis in Toparchia Kialnesensi⁴ inventæ fuerunt. Eodem anno Stigotus Biørno Jonæ Episcopi filio tradidit Regis de Prædio Biarnanes & subjectis villis sententiam, quam Rex secundum Jonam pronunciaverat, utrum 1546 in Islandiam venerit, dubium est. & verosimilius negatur; sed 1547 ad diem Veneris ante festum Baptistæ adfuit, si genuinum est datum chirographi quod Bessastadis Gissuro Episcopo dedit, in quo testatur se ab eo accepisse 30 Joachimicos pro factis in Regium Rescriptum de conjugio Sacerdotum impensis: Liburnica
vectus

(a) Nosterne Otto Stigoti unus idemque sit ac ille, qui sub Severino Nordby, Christi-
ano H. in Scania militans 12000 Rusticos secum trahens, & Provinciam ferro
flammaque vastans, a Johanne Rantzovio 1525 fufus, fugatus, captusque & neci
destinatus fuit, sed proprio astu & aliorum intercessione ægre tandem evasit; Deinde
autem anno 1532 Regio in Norvegia præfuit Exercitui; &, referente *UNDALINO*
insignem illam Bibliothecam Nidarosensem non minus barbare quam nefarie flammis
dedit, qui tandem anno 1534 Arci Neoburgicæ Præfectus fuit; nostrum non est
disquirere; id saltem scimus, quod temporum rationes id minime prohibeant. Conf.
HVITFELD. pag. 1380 & 1429. *HOLBERG.* Tom. 2. pag. 207. & *UNDALIN.*
in *Descript. Norv.* pag. 90.

rectus alteraque Subsidiaria comitatus, & ducentis armatorum stipatus, in Islandiam a Rege missus venit, quo trium Quartarum, australis scilicet, orientalis & occidentalis incolas in Comitibus universalibus ad præstandum Regi homagium denuo adegit; Idem enim ante decennium sub Hvitfeldio plerique prius fecerant, quo aliisque Regiis, quæ in Mandatis habuit negotiis peractis, abiit.

§. 7.

Initio anni 1547 Rex omnes redditus & Regalia Islandiæ Magistratui Havniensi concessit, quo ipso Præfectura Ortoni Stigoti ademta ad dictum Magistratum devoluta est, qui illam tam Regis, quam propria vice *Laurentio Mule* Civitatis ejusdem Senatori concessit, quam & hic in annum usque 1550 vel sequentem gessit, quid autem egerit, non liquet, nisi quod cum Hamburgensium mercatoribus quandam controversiam habuit, quorum mercimonia confiscavit, de quo legendum est Regis Edictum, datum Flenopoli, die lunæ post hebdomadem Paschatos 1551, in quo Rex injunxisse & mandasse se profitetur, ut suus tum temporis in Islandia Præfectus Laurentius Mule, Episcopi Jonæ & filiorum molitionibus obviam eat, & si posset, eum captivum ducat; Sed in his seditionibus & negotiis mitius, imo negligentius se gessisse videtur, quam temporum conditio requirebat, unde etiam contemptum contrariæ partis incurrit; Nam anno 1550 in Comitibus universalibus, cum Arius Episcopi filius pensiones ex Toparchia, cui præfuit, ipsi numeraret, easdem, seu nummos quosdam, ita violento ictu in os ejus projecit, ut Præfecto ex naribus sanguis promanaret, scommatica addens dicta, ut eosdem deglutiret; ad quod Mule ne hiscere quidem ausus est, cum illi in promptu haberent 350 armatos, qui ipsum, siquid tentasset, adoriri parati erant (a). Similiter etiam paulo post, cum Præsul Skalholto Videyam moveret,

(a) Hac tempestate id agebat Rex, ut commercia regnorum a civitatibus Hanseaticis & aliis exteris ad suos subditos transferret, quod Hamburgenses & reliquos pessime ussit, unde nec mirum Aresonium ejusque asseclas Regi refractarios communem cum his causam fecisse. Forsan & Aresonius Laurentium Mule Havniensium tantum vicarium æstimaverit, quo fere titulo ipse quoque Rex eum appellare videtur in schedula Eskio Bille Equiti, & Eskildo Oxe Quæstori, missa, Dat. Drottningborg die Sancti Andreæ Apostoli anno 1551. Vid. infra ad finem Capituli Lit. AAA.

ret, Laurentius omnia hostis arbitrio relinquens, fuga in navem, quam paratam habuit, semet periculo subtrahit, & vela statim ventis dans in Daniam transnavigavit.

§. 8.

Ex Islandia discedens Laurentius Mule, reliquit pro solito Præfectorum more Procuratorem nomine *Christianum Schrifser*, qui a Scriptoribus communiter vocatur *Christianus Scriba* (a). Quando in Islandiam venerit, aut Procuratoris officium acceperit, non liquet, non tamen improbable est, eum statim cum Laurentio huc venisse, constat enim ex ejus literis, datis ad Davidem Gudmundi die 3 natalitiorum anno 1549, quod tum eandem hanc Spartam ornaverit. Anno 1550 cum David Gudmundi filius Jonam Arii & ejus filios cepisset & captivos secum Snoksdali detineret, Christianum extemplo de re gesta certiore fecit, qui sine mora advolans, Ormum Sturlæ Nomophylacem, cum 13 subacti consilii & spectatæ prudentiæ viris convocat, rogans quid factu opus sit? Qui unanimiter decernunt & judicant eos jure & ex Regio mandato captos esse; Regii autem Præfecti, & eo absente, ejus Procuratoris esse, eos ad proxima Comitua captivos, sed incolumes tenere. Quo facto, Skalholtum eos devexit, ibidemque novam de iis consul-

(a) Judices Snoksdalenses (vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 55.) expresse vocant eum Christianum Scriverium, quasi id ei cognomen fuerit; alii autem id ei ut antiquum officii nomen tribuunt; Quidam vero amanuensem Consulium & Senatorum Hafniensium vocant; Ipse autem Rex vocat eum. "Ols Elskelig Bæffgemester og Raadmands Tiener udi Vor Stad Kiøbenhavn," ut ex Litr. Y. infra patebit, quæ officia quomodo cum Procuratoris munere in Islandia gesto combinari aut conciliari queant, non video; Dicendum itaque aut talem aliquando eum fuisse, & a Rege mortuum, honoris ergo & ad augendum facti invidiam prioris officii titulo ornari, aut Magistratus Havniensis, qui anno 1547 reditus Islandiæ & mercaturam mille marcis; Lubecensibus in 10 annos conduxerat, ut ex codicillis Regiis datis hoc anno patet, mercaturæ inspectorem egisse, quod non caret probabilitate, imprimis cum hac ætate cognomen *Schrifser* frequens admodum fuerit, quin Michaël Schrifser tunc temporis Prætor (Byfoget), post Consul (Borgemester), Havniensis erat, quem Christianus cognatione forte contingebat. Christianum non ita timidum, excordem & nauci hominem fuisse, ut a quibusdam Nostratum, præsertim Jonæ Arii cognatis & asseclis affirmatur & traditur, ostendunt ejus ad Davidem Gudmundi literæ datæ 1549, Sect. 4. cap. 7. §. 65. in quibus haud parum fidei, judicii & animositatis præ se fert; sed nostrum non est ejus Apologetam agere.

consultationem iniit, ubi Christianus, ob multitudinem Holanæ dicece-
seos incolarum, qui in Toparchia Kialnesensi (in qua sita est villa Regia
Bessastadum) tempore hyemali, piscatione intenti se continere solent,
sibi haud fidam, sed liberationi captivorum operam daturam, ulli eorum
custodiendo semet imparem agnovit & palam professus est. Unde tan-
dem (quod quidam Christiano, plures Martini Episcopi Procuratori Jo-
næ Biarni filio tribuunt) conclusum est, ut securi omnes percuterentur;
quod ibidem die 7 Novembr. executioni datum fuit. Abhinc Christianus
domi se continuit, usque ad initium Februarii, quo tempore ad
providendum, ut Regiæ naves piscatoriæ habilibus piscatoribus aliisque
necessariis instruerentur, iter in demandatam sibi provinciam, vulgo
Sudurnes, suscepit, quo delatus, & hospitio cum quibusdam suorum in
villa Kirkebol exceptus, ab iis, quos tantopere timuerat, borealis Quartæ
incolis, aliisque, qui eorum partibus accesserant, quorum numerum, qui-
minimum 30, qui maximum 60, faciunt, invaditur, & cum filio ac 13
alijs misere obtruncatur, & ne quid contumeliæ genus deesset mortuis
pudendo more illuditur. Quod audiens Rex, ægerrime tulit, & severis-
sime mandavit, ut homicidæ conquirentur, & pro meritis plecterentur;
sed eorum quidam hanc procellam providentes, in tempore fuga se in
Angliam subdlexerunt, quidam vero vitam ab executoribus Regii Man-
dati pecuniâ redemerunt, adeo, ut ex toto hoc numero duos tantum
securi percussos invenire liceat.

§. 9.

Tristibus ex Islandia, quas anno 1550 Laurentius Mule aliique
adtulerunt, relationibus excitatus justissimus & piissimus Rex, majoribus
copiis & viris militiæ peritis opus esse putans, primo vere anni 1551 (a)
Ottomem Stigoti, qui ante sexennium Islandiæ Præfectus fuerat, una cum
mircmi & 200 militibus in dicecesin Skalholtensem, sed *Christophorum*
Brandsonum de Epelholt & *Axelium Juel* de Vilstrup ad occupandum
& sub-

(a) Doctiss. ARNGRIMUS in *Comment. de Island.* Fol. 82. hæc de Axelio Juel refert ad
annum 1552, cum scribendum fuerit 1551. Eodem enim anno Axelius Juel hic
præfens fuit, sed 1552 Islandiam non vidit.

& subigendum diœcesin Holanam cum duabus rostratis navibus & 500 militibus ablegavit (a). Hi Islandiam ingressi, Martinum liberatum, rebelles vero capite plexos, nulloque milite opus esse, omnia vero pacata invenerunt. Quapropter Oddeyræ in Ejsfiordo die Mercurii post Barnabæ anno 1551, 24 virorum iudicio, Præside Ormo Sturlæ filio occidentalis & borealis quartæ Nomophylace, incolas in Regis verba jurare adegerunt, Jonam Arii filium cum duobus filiis rebelles & jure cæsos pronuntiarunt, omnia vero eorum bona Regio fisco adjudicarunt, quibus peractis, sedem Episcopalem adierunt, indeque calicem aureum & quicquid auferri potuit, secum sumserunt (b). Ex bonis proscriptorum liberis dimidiam partem mobilium reliquerunt, parentumque donationes retinere permiserunt. Thorunnæ etiam Episcopi filiæ, quæ tum vidua vixit, duo prædia ad dies vitæ concesserunt. Id in Axelio Juel laudatur, quod 15 orbos & ephebos secum abduxerit, suisque sumptibus sustentari, ut viri frugum fierent, effecit. Sub abitum Stigotius Petrum Einari filium, Martini Episcopi fratrem, Procuratorem Belfastadis, reliquis consentientibus, præfecit.

§. IO.

Huc usque suprema rerum Islandicarum inspectio penes vicarium Magistratus Havniensis erat, sed cum Majestas Regia, nec reditus tantos ac par erat acciperet (c), nec Havniensium tanta in Islandia esset authoritas, quantum tempora exigebant (d), proprium Rex Satrapam Islandis anno 1552 misit *Paulum Hvítfeldium*, Christophori Hvítfeldii, qui abhinc decennio Islandiæ Præfecturam gesserat, fratrem, virum magni nominis & expertæ fortitudinis; fratrem enim Claudium Hvítfeldium, e captivitate Batavica eo modo redemit, ut piraticam exercens, Batavorum quoddam navigium, in quo Henrici Theodori Consulis Amstelodamensis filius vehebatur, caperet, cujus permutatione fratrem libera-

vit.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. P.

(b) Vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 64.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. H: BBi.

(d) Vid. ibidem Litr. AAA.

vit. Quo majorem apud Islandos autoritatem sibi conciliaret, duas na-
ves quæ illum veherent, & duas sclopetariorum cohortes nactus est (a).
Anno 1553 altera ei legatio in Islandiam injuncta est, cum non solum
duarum regiaram liburnicarum, quæ ex Norvegia templo & scholæ
Holenli ædificandis materiam advexerunt (b), inspectio ei demandata
erat, sed & Cubicularium Regium Jacobum Hvide, & celeberrimum
illum Norvegiæ Legiarum Jonam Simonis, socios itineris habuit (c).
Eodem anno apocham edidit, qua se Biørni & Aarii, Jonæ Episcopi
fiorum dimidiam mobilium partem, quæ fisco regio adjudicata fue-
rat, accepisse confitetur, & Petro Einari monasterium Reinenesensi
jussu regio (d) ademit. Anno 1554 itidem unacum Canuto Stenonis
(e) in Islandia fuit, tunc enim Ormum Nomophylacem illicitæ ven-
ditionis prædii cujusdam Regii ut & debitorum, quibus Ormus solven-
dis non suffecit, accusavit, quapropter Præfectus ei officium abrogavit.
Ex Islandia redux præfecturas maximi momenti nactus est, Havniensem,
Krogen

O O 2

-
- (a) Ut patet ex Regis Christiani Tertii literis ad Præfectum Havniensem Petrum Godfke
Dat. Drottningborg Dominica Reminiscere 1552. Instructionem Hvitfeldio ad hanc
Expeditionem datam, vid. ad finem Capitis Litr. Z. Constitutionem a Hvitfeldio de
scholis Islandicis infra Period. 5. Sect. 2. cap. 2. §. 4. exhibebimus.
- (b) Huic expeditioni, Ivarus Jani, Præfectus Norvegiæ, cujus sæpe in expeditio-
nibus nauticis posteriorum temporum mentio fit, præficiébatur, & Instructionem
jam acceperat, (vid. supra pag. 278.), sed cum morbo esset præpeditus, ei successus
est Olaus Calips, itidem Norvegiæ, qui tandem sub Friderico Secundo Cancellar-
ius regni Norvegiæ, & Præfectus Classis Regiæ (Admiral) factus est. Hujus Instruc-
tionem vid. ad finem Cap. Litr. DD.
- (c) Literæ Regiæ hac de re ad Jacobum Hvide datæ sunt Nyborg, feria quinta post Do-
minicam Oculi, anno 1553. Literas ad Petrum Hvitfeldium, Cancellarium Regni
Norvegiæ, quibus Jonæ Simonis iter in Islandiam injungitur, vid. ad finem Cap-
itis Litr. BBB, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 226. a. Una cum Chri-
stophoro Hvitfeldio anno 1541 advenerat Legifer quidam Norvegiæ, qui jus & æquum
observaret, qua expeditione Augmundus Episcopus, præsertim vero foror ejus As-
disa, forma, nec justa, nec æqua, opibus suis spoliabantur; Nec multo feliciorum
hæc expeditio juridica successum habuit, nam quod effecerit, boni, nullum apud
scriptores cævos vestigium invenimus.
- (d) Literæ Regiæ datæ sunt Nyburgi die Saturni post Dominicam Oculi anno 1553. Causa
erat, quod Petrus pretium admodiationis solvere detrectavit.
- (e) Vid. ad finem Capitis Litr. NN.

Krogen (hodie Cronborg) & Abrahamstrup in Siællandia, post Coldinghusiæ in Jutia, & tandem Hallandiæ, ubi anno 1563 Halinstadum fortiter defendit, & Svecos obsidionem, quam per sex continuaverant septimanas, solvere coëgit.

§. II.

Licet *Eggertum Johannis*, potius Hvitfeldii vicarium, quam Regium Præfectum fuisse statuamus, cum tamen Regia auctoritate & permissu id officii a Hvitfeldio obtinuerit, hic ei locum concedimus (a). Patrem habuit Johannem Eggerti, Islandiæ quondam Præfectum (b), matrem vero Gudrunam Biorni Godvinidæ filiam, ex viri itidem nobilitate donati Biorni Thorleifidæ prosapia oriundam. Eggertum anno 1550 ad exteros abiisse & Flenopoli 1551 apud Regem fuisse patet ex privilegiorum nobilitatis a Rege Johanne avo ejus Eggerto Eggerti Vicensium in Norvegia Nomophylaci anno 1488 concessorum confirmatione (c), simulque Rex ejus judicium, quod ut Præfectus Toparchiæ Isafiordensis anno 1550 de sceleribus Olai Gunnaridæ ejusque fratrum, qui Brinjolfo Sigurdi pedem amputarant, pronuntiaverat, ibidem confirmavit. In Islandiam reversus eadem ætate ab Ottone Stigoti, villæ Bessastadensis & Toparchiæ Gullbringensi præficitur. Anno 1552 a Paulo Hvitfeldio jussu regio (d) Islandiæ Præfectus constitutus, de sicariis, qui Christianum Scribam occiderunt, sententiam dixit (e), quod officium 1553 retinuit. Anno 1554 loco Erlendi Thorvardini australis & orientalis quartæ Nomophylax constitutus est, sed post mortem Oddi Gotfkalkidæ in occidentali & boreali quarta idem officium obtinuit, quo, usquedum Ormus Sturlæus id ei 1569 eripuit, functus est. Quæ ut Nomophylax aut Prætor Isafiordensis, vel forsan totius Thorfkafiordensis Toparchiæ Prætor gessit, huc non pertinent, præter literas monitorias ad incolas provinciæ unacum

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. S. X. Z.

(b) Vid. supra pag. 255.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. N.

(d) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S. X. Z.

(e) Vid. infra Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. II.

cum Officiali Jona Lopti subscriptas (a). Insigne damnum anno 1579 a piratis Fleffingensibus accepit, quorum unum antea offenderat & male multaverat, illi enim improvisi, villam ejus Bæ in Raudasand armati invaserunt, & spoliaverunt, ipsum vero captivum detinuerunt, usquedum ingenti argenti pondere, a cognatis & amicis collato, redemptus fuit, sed eodem anno in Daniam delatus, illatam sibi injuriam coram Regia Majestate supplicibus literis querebatur, quibus Rex permotus Senatores Stadenfes per literas monuit & rogavit, ut piratas istos per Navarchum quendam Stadensem nomine Henricum Gevirs, iisdem notum, exquirerent & proderent, Eggertumque ad jus suum obtinendum, adjuvarent. His munitis literis Eggertus Stadum transvectus, prædones natione Anglos Fleffingiae se continere cognovit, quos ibi paulo post deprehensos scelerisque convictos, suis recuperatis, in furcam agi curavit. Uxorem primo duxit Sigridam Thorleifi Grimæi filiam, quæ ex partu apud eum obiit, qui filius paulo post obiens, patrem opum maternas hæredem fecit. Deinde Ceciliam duxit, ex qua, viva adhuc Sigrida, duos suscepit liberos, Jonam dictum Murte & Ragneidam; Jonas, (ut quidam volunt) non inscio patre, Jonam Grimi filium occidit, ideoque exul Hamburgum confugit, ubi pater ei de omnibus bene prospexerat. Tandem ipse mortua Cecelia, duxit Steinunam Jonæ filiam, Biorni Jonæ Aræsonii filii, quondam concubinam, eaque relicta Hamburgum secessit, quo quotannis magnam opum vim præmiserat, ibique quartam, viva adhuc Steinuna uxorem duxit (b). Quando abierit, non liquet, sed in

O o 3

Islandia

(a) Jonas Lopti fuit Gissai Præfulis per universam Toparchiam Thorskafiordensem Officialis, quæ jam tres facit præfecturas, Bardastrandensem, Isafiordensem & Strandensem; In literis autem monitoriis, quas anno 1566 die 27 Martii universo clero in sua Præpositura habitanti scripsit, dicit: *Omnia hæc nuper confirmavit honorandus Prætor Eggertus Johannis, Domini mei Regis Nomophylax, unaque mecum his codicillos obfignavit.*

(b) Steinuna Eggerti uxor dixisse & amicis retulisse fertur, Eggertum Hamburgi divitem duxisse viduam nomine Arngert, cum antea dejurasset, se in Islandia nullam in vivis uxorem habere, deinde se vino & epulis dedisse, morbumque inde contraxisse, ex quo fere septuagenarius perierit anno 1583, sepultum esse, unacum filio Jona Murto, in templo Sanctæ Cathrinæ. Quæ quantum fidei habeant, nostrum non est judicare.

Hujus

Islandia post 1580 non fuit. Ex filia ejus Ragneida, quæ Magno Jonæ, Steinunæ fratri nupsit, magna per universam Islandiam dispersa est familia.

§. 12.

Anno 1554 Paulus Hvitfeldius in Comitibus generalibus adfuit, ibique Præfetti officium administravit, sed illis exactis ipsi successit *Canutus Steini* filius, in sententia enim Spialdhagæ in tractu Ejafiordenfi die Mercurii ante festum Laurentii lata, de incestu ab Oddo Thorsteini filio Pastore Fellenfi commisso, allegatur mandatum totius Islandiæ Satrapæ Regii Canuti Steinidæ, unde patet eum Hvitfeldio anno 1554 successisse (a). Anno 1555 Regia quædam attulit mandata, quæ communiter vocantur

---

Hujus Eggerti vitam scripsit ejus abnepos *JONAS THORKILLIUS*, sed valde incuriose, & erroribus scatentem. 1) Si non perperam statuit *Johannem ab anno 1517 ad 27 Islandia præfuisse*, certe sibi ipse mox contradicit, innuendo eum statim a morte *Thyloni obiisse*, cum Thylo 1524 occisus fuerit, Johannes autem Thyloni certe plus sexennio, sive in annum 1530, supervixerit. 2) De *Præfctis sex patrem & filium intercedensibus*, Auctori non gravem movebimus litem, veritatem Lector ex ipsa eorum supra allata serie cognoscere potest. 3) Dicit *Eggertum Islandiam cum imperio adisse anno 1553*, cum id factum sit 1551. 4) Quod *Haga Bardastrandiæ sedem habuerit, & quidem pluribus annis, ibique demum captus fuerit*, perperam asseritur, nam Hagam nunquam, sed Bæj in Raudasand, incoluit. 5) Quod *scaphæ coactus sit ingredi*, alienum est ab ipsius Eggerti relatione, dicentis: "Sidan mig klæðflett, og nöktum uppá eiru klárhest kastad, og ferdu med fier 6 miltar vegg til síns skips, og þar í fangelse settu." Id est: *Exutum & nudum incommode imposuerunt equo, & sex millaria ad navem deVectum, carceri incluserunt*. 6) Dicit eum *interea ab hospite laute habitum fuisse*, ipse autem Eggertus dicit: "Hvert dag hafa þeir mjer stórlega hótad, so eg var ei eina stund ugglaus um mitt lif," & paulo post: "Og mátte eg aumur madur á hverre standu míns danda væntande vera." Id est: *Quotidie me minis terruerunt, quovisque momento mors mihi imminabat, ita ut ne miser ego unam horam de vita mea securus essem*. 7) Innuit eum *breve tantum tempus detentum fuisse*, ipse autem Eggertus 28 dies numerat. 8) De *discessu Eggerti ex Islandia, de bonorum recuperatione, aliisque præfertim, quod socia thori cum illo discesserit, Hamburgique vivendi finem fecerit, & eidem monumento sepulcrali illati fuerint*. Partim enim summis ima milcet, partim contra manifestam veritatem asserit, quæ omnia sigillatim referre & refutare piget.

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. NN.

vocantur *Priora Canuti Steinonii Negotia* (a), de quibus Episcopi, Nomophylaces, aliiqve Magnates, Bessastadis deliberationem instituerunt, quæ communiter vocatur *Conventio Bessastadensis* (b), sed cum illa Regi minus placeret, Canutus anno 1556 reversus, attulit Regium Diploma, datum 15 Aprilis, communiter vocatum *Steinonii Negotia posteriora* (c), quo Conventio Bessastadensis in paucis confirmatur, sed majori ex parte, aut immutatur, aut penitus abrogatur, eodemqve anno prædiorum quorundam cum cathedra Skalholtina, ipsi valde damnosam commutationem fecit, decimisqve Episcopos privavit, quæ quidem Rege sic jubente peregit, sed quorum ipse omnium causa existimabatur. Anno 1557 in Comitibus adfuit, ibiqve de prædio Stadarhol controversiam inter Davidem Gudmundi & Paulum Jonæ dirimere voluit, prout Regia Majestas 17 Martii 1557 jusserat. Anno 1558 commutationem prædiorum cum Templo & Pastore Gardensi Lopto Narfi fecit, illis auferens prædium Hlid, sed pretii loco restituens Vifelstade, & pro discrimine prædiorum, unam quotannis promittens tonnam farinæ, quam Pastor penitus amisit circa annum 1604, cum controversia quædam inter Enevold Kruse, & Pastorem Gardensem Jonam Kraki incideret, (d). Anno 1559 post fata Christiani Tertii Canutus ultima vice in Islandiam venit, a novo Rege Friderico Secundo in mandatis habens, datis Aarhusii d. 5 Martii, ut incolas Regi homagium præstare curaret, quod in ejusdem anni foro generali effecit, quo facto cum quinquennium provincie præfuisset, nunquam reversurus abiit.

§. 13.

Hæc fere sunt, quæ de Præfectis Islandiæ notatur digna occurrunt, quæ non ideo hujus & superioris Periodi Historiæ inferuimus, ut eorundem Biographum agere nobis constitutum esset; sed cum Regum vices agere

---

(a) Vid. ibid. Litr. PP.

(b) Vid. Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. 16.

(c) Vid. ad finem hujusce Cap. Litr. SS.

(d) Hinc patet Steinoniam majorem lucrum & rerum, quam publici boni curam habuisse, & ararium regium, sive se ipsum, nam reditus regii tunc temporis magna ex parte Sætrægis cedebant, haud scrupulose ditare quæsiuisse.

agere, & Ecclesiæ Nutritores se præstare debuerint, eorumque res gesta cum rebus Ecclesiasticis magnam habeant cognationem, imo magnam sæpe connexionem; præterea quod illis cum Episcopis aliisque personis Sacri Ordinis aliquoties magnæ lites intercesserint, nostri esse officii duximus, ostendere, qui qualesque fuerint, & quid in *Nutritoris*, seu defensionis *Ecclesiæ* munere præstiterint, ut inde intelligi posset, quid mali aut boni, quid commodi aut emolumenti ad Ecclesiam ex cujusvis actis redundaverit. Hinc strictim tantum eorum gesta tetigimus, quæstionesque chronologicas leviter retulimus, res minoris momenti & quasdam circumstantias, quæ ad nostram rem minus facere visæ sunt, consulto omittentes. Quæ, ne cordatus Lector, nostri instituti ignarus, nos, aut polypragmolytes, aut incuriæ, reos agere, incautus præsumat, hic loci monere necessum putamus, de reliquorum judiciis, quibus ipse Juppiter, sive pluat, sive serenus sit, placere non potest, parum solliciti.

Litr. A.

Christian med Guds Naade &c. Vor Hylde altid med! Viider at Vii have at tale oc handle med Eder om det aandelige Regimente, oc tænke at lade undervise Eder om en Christelig Reformation oc Skick, som Vi med Os Elfskelig almindelige Danmarks oc Norgis Rigs-Raad, efter lærde Mænds Raad, Villie oc Samtycke; hvilken Skick Vi ville over alle Vores Lande oc Riger fast oc uryggeligen af alle oc eenhver skal ved magt holdes, oc have Vi nu paa det samme, skrevet til Os Elfskelig Jon Biskop til Holum Stift, at hand skal komme hid til Os, paa et af disse Vores Skibe til Vor Stad Kiøbenhavn, at fornemme Vor Villie. Thi bede Vi Eder, oc ville at I skicker alle Eders Errender derefter, oc kommer paa et af disse Vores Skibe hid til Ost, til forenesnte Vores Kiøbstæd Kiøbenhavn, der at forhøre Vores Villie, som Vii da agte at lade Eder kundgiøre. Vi tænker strax at skicke Eder tilbage igien til Island. Herefter viider Eder aldeeles at rette, oc lader det ingenlunde. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vores Slot Gottorp, Laugedagen epter Lætare, Anno 1541.

Litr.

Litr. B.

Wii Christian mett Guds Naade Danmarkz, Norgis, Wendis oc Gottiz Konning, Hertug udi Sleffwyg, Holstenn, Stormarenn, oc Dietsmerfchenn, Gressue udi Oldenborg, och Delmenhorft, helse Ether alle vore Underfate, Bischopper, Prelater, Abbeter, Prouester, Priore, Sogne-Prester, Sogne-Degner, oc menige Clerici, som bygge och boo paa alle Vort oc Norgiz Krones Landt Islandt Evindeligen meth Gud oc vor Naade. Wider kere Wenner, som I alle och hver serdeles vell hordt och befarett haffue. Thii stor och suar Tyunge och Pendinges Udtgiff, som Off och Rigett paahengt haffuer, meth the mangefollige och attschillige Krigsfolk oc Aarlogz Skyb, som Wii nu udi neste forledne Feygde paa Vor oc Rigens merkelige Omkostninge hollet haffue. Saa Wii therfor titt och ofte haffue verett treingt till thes till behoff att tage Hielp aff vaar Undfate, Rigennes Inbygger udi Danmark oc Norge, saa vel af Geistlicke, som aff Verdtzlige, oc thesligeste aff Kirke oc Klostr. Till hvilcket the och alle tidt, som gode er och villige Undfoter, haffue lader thenom horsfameligen och velvilligen findz och Wii dog alle tidt haffue forskonett Ether och har . . . ingen sonnerligen Hielp veritt begerendes aff Ether, anseendes och haffue att i saa langt fra handenn besittende. Thi haffue Wii nu afferdiget oc forskicket off Elskelig Christoffer Hvitfeldt vor Mandt, Tener och Embittzmandt paa vort Slott Steinvigzholm tiidt til Landett, till Ether, oc befalett hannom paa Vor Vegne at schulle tinge mett Ether, om en Landthielp och Schatt, som I schulle komme Off och Rigett til Hielp mett, epter then Landtz Leylighedt, bode for Ether egne Personer och thesligeste med aff Kirker och Klosther. Thi bede Wii Ether, alle, och hver serdelis biude att I tinge mett fornesnte Christoffer Hvitfeldt om samme Hielp och Schatt, och bliffue till eins mett hannem ther om hvad I giffue schulle, hver epter sin Leylighedt, och siden lade Ether horsfammelige och velvillige therudtinden findz oc lade samme Hielp mett theth forste utdgiffue, oc andtvorde thennom fornesnte Christoffer Hvitfeldt ther till paa Vor Vegne forordinerendz vorder samme Hielp att uttkressue och upbore schulle. Wii ville igien vere Ether alle och hver serdelis en naadige Herre och Konning, och forsvare Ether for Urette och Offuervoldt;

Tom. II.

P p

Thi

Thi lader thette ingenlunde. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhaffn anden Dag Paafke Ar e. C. M.D.XLI. Under Vort Indtzegele.

Litr. C.

Christian mett Guds Naade, Danmarckis &c. vor fynderlige Gunst tilfornn. Viider att som I, ther I nu siift vore hooft Off, eblannt andre Erennde foruerffuit Vor Schreffvelse till alle Clofter, att ther schulle holles Scholer; Och eptherthii Vii nu forfare, at Vii haffve ingenn beqvem Kongsgaardt ther paa Landet, som Vor Lendsmandt kand haffue fyn Verrelse paa, och lade indlegge Vor Landskyllt oc andern Kongelige Rennte oc Rettighed, som Off ther paa Landitt tilkommer, saa Vii therefore iche kunde ombere Hvidöed Clofter, menn ville haffue thett, oc bruge till vor Kongsgaardt. Thi bede Vii Eder oc ville, att I inthet forkynde samme Abiit af Hvidöe, att handtt skal holle Schole udi samme Clofter. Thi haffue Vi beffalit Off Elskelig Otte Stygson Vor Mandt, Tienner, som Vii nu samme Land udi Beffaling giffuit haffue, att schulle udi samme Clofter paa Vore Vegne sine Verelse haffue, oc thett bruge till en Kongsgaardt. Dog schall handtt besorge the Muncke oc Broder, som I samme Clofter nu findes oc indgiffne ere, theres Klæde oc Fode, saa lenge the leffue. Udi the andre Clofter schulle Scholer uppehollis, paa thet att Religionen maa thes beder holdes ved Magt. Her viider att rette Ether epther. oc lader thett ingelunde. Beffalendis Ether Gudtt. Schreffvit paa Vort Slott Kiöpnehaffnn Juledag Aar M.D.XLII. Under Vortt Signett.

CHRISTIAN.

Litr. D.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Giör alle vitterligt ad off elskelig Her Gisser Einerffen Superintendent i Skalhols Stigt paa vort Land Islandt hafver nu været her for off mett ett obitt befeglett Pergments brev, som Snur Hialmsson, Jon Hedenffonn, medt fleere Sandemendt oc Prestmendt, paa vort Land Island udgivett have, indholdendes at thenne have domptt fornesnte Herr Gitzer at være fri, oc iche skyldig att være at betale Biskop Augmunds skyldt efter laugen fore

fore thi hand hafver ingen peninge eller gots undfangen eller oppboritt af hanneim, som samme bref ydermeer indholder, och udviser, hvilket brev vi nu af vor synderlige gunst oc naade have fuldbyrdet, samtyckt och stadfesth, oc nu med thette vorth aabne brev fuldbyrde samtycke oc stadfeste ved fuldmagt at blifve ved alle sin ordtt, pungth oc Artikle, som thett udty alle maade udviser oc indholder, thi forbiude vi alle, oc hvo helst er, eller være kunde, serdeles vore fougeder, Embitsmænd, Laugmændt, oc alle andre fornesnte Her Gitzer Einartsen, her imodt effther som forskrevett staar, att hyndre eller udti nogen maade forfang att giøre, under vor hyldest oc naade, gifver paa vort Slott Kiöbenhavn vor Frue afthen Præsentationis aar Domini M.D.XLII. Under vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. E.

Wii Christian med Guds Naade Konge til &c. giøre alle vitterligt, at Oif Elskelig Herr Gitzer Einerfon Superintendent udi Skalhols Stift paa vort Landtt Islandt hafver nu verett her hos Oif och medtt Oif Elskelige Christoffer Hvitfeldt, vor Mandt, Tiener och Embitzmand ther samme Stedtt abne besegelde Qvittandtz bevisth, hvorledes att hand paa Vore Vegne hassuer andttvordett oc fornöyet fornesnte Christoffer Hvitfeldt udaf Skalhollt Domkirkes Clenodii siu hundrede Lodt Solff, fem Lodt mindre, Colnisk Vigt, och en Guld-Kalk. Theffligeste Trysindtztiuge Jochims Daler oc tiuge Engelotter, som handtt Oif af sitt eget skicket hassuer. Thi lade Wii fornesnte Herr Gitzer Einerfon oc hans Arffvinger qvitt fry oc leedig oc læss for Oif oc Vore Arffvinge, Effterkommere, Konninger udi Danmark oc Norge, oc alle andre for ydermeere Kraff eller Tiltale for fornesnte Summ Solff, Guld oc Jochims Daller effter fornesnte Christoffer Hvitfeldts Qvittantz liudesse i alle Maader. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhavn. Söndagen nest for Vor Fruesdag Præsentationis Anno 1542. Under Vort Signet.

CHRISTIAN.

Litr. F.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Gior alle Vitterligt, att Vii nu aff vor synderlige Gunst och Naade haffe tagitt, annamitt, oc undfangitt, och mett thette Vortt opne Breff tage, annamme oc undfange thenne Breffviser Dade Bunde paa Vort Landtt Islandtt, hanem, hans Hoftræ, Bornn, Hionn, Tiener, Gotz rorends eller urorends intett undtagenn ehvadtt thetth helst er eller neffnis kandtt udindenn Vor Kongelige Hegenn, Vern, Fredtt, oc Beskermelse, besonderligen at ville forfvare och fordagtinge thill alle Retthe. Thi forbiude Vii alle ehvem de helst ere eller vere kunde, ferdelis Vor Fogether, Embidsmendtt oc alle andre, fornesnte Dade Bunde heremodtt paa Personn, Hoftræ, Bornn, Hionn, Tiener, Godz rorends eller urorendz att hindre, hindre lade eller udi noger Maade att uforrette emodtt Laugenn, under Vor Kongelig Heffenn oc Ureede. Giffvet paa Vort Slott Kiöbenhaffn Juledag Aar e. C. MDXLII. Under Vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. G.

Christian med Gudz Naade &c. Giore Vitterligt, at Wii have seet oc overlæst de Brev oc Domme, som Hr Gitzur oc Biskop Jon have paa det Godz, som Teit Thorleifson haver tilhorde, oc Norges Crone haver været tildommt, oc da samme Breve have været domme under Wores Domm, oc Befaling, oc for den Skyld at Biskop Jon, haver rigtig betalt til Wores Fader Kong Friderich 300 Rynsk Gylden for samme Jordegods, som derom giort Brev beviser; Thi have Wi tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegotz, som derom giort Brev beviser, thi have Wii tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegodtz oc hans Arvinger efter Woris Hr. Faders Brev, oc de samme Breve oc Domme, som hand har for samme Gotz agtis Fuldmyndige, men Ogmund Biskops Kiobbref kand ingen Magt at have. Givet paa Vort Slot Kiöbenhaffn, Maandagen efter Dominica Oculi Anno 1545.

Litr.

Litr. H.

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt at vi af vor synderlig Gunst oc Naade have undt oc forleht oc nu med dette vort aabne Brev unde oc forleene oss Elskelig Borgemeſtere oc Raadmænd udi vor Stad Kiøbenhavn oc hvilcke de til dennem tagendis vorder vort oc Norges Kronens Land Island med Vespenøe at have nyde bruge oc beholde med samme Landes Indkomme Tøld oc ald anden vor oc Kronens Rente oc Rettighed, som Otte . . . . . ſiſt i være havde, udi to ſamfulde Aar neſt eſter dette vort Brevs Datum regnendis: dog med ſaadan Skiell, at de aarligen der af ſkulle give til Os oc Kronen hver Sancte Michelsdag ett tusinde . . . . . ſom i Lybek oc Hamborg gangbar oc gieve ere oc naar det forſkreffne Borgemeſter oc Raadmænd haver havt udi deres Brug og Værn udi 3 eller 4 Aar, oc vi da forfare kunde oc Os oc Kronen mere Rente der af kand tilkomme, da ſkulle de ſiden gieve der ydermere ud af, eſter ſom de der om kunde med Os blive til eens, oc ſkulle de ſelf hvert Aar lade beſeigle Landet ud fra Vor Stad Kiøbenhavn: Sammeledis ſkulle de oc ſkikke did til Landet en god forfaren Mand, ſom altid ſkal være der paa Landet, oc have Tillyn at Vore Underſaattere ſaa meget ſom Norges Lov oc Rett er oc ingen tilſtede at forurette imod Loven. Datum Coldinghus Tirsdagen eſter Nye Aarsdag 1547.

Litr. I.

Wii Christian af Guds Naade, Konge &c. &c. Hiſſe dig Dade Bonde Gudmundſon paa vort Landt Islandt med Guds oc vor Naade. Viid at Os er Vitterligt, hvordan Biſkop Jon over Holum Stift oc hans Sonner der i Landet ſkal foretage ſig med mange Folk at drage ikring der i Landet oc giøre Vores Underſaatter Vold oc Skade mod den Islandſke Lov oc Rett; Da, paa det de icke ſkal giøre dig eller nogen anden af vores Underſaatter der i Landet meer Skade oc Forderf, ſom de har hid til dags giordt, da bede Vii dig oc befale ſtrengeligen, at du med dine Venners Hielp oc Styrke paa griber bemeldte Biſcop Jon oc hands Sonner, paa det, at Vii icke ſkal pligtes oc nodes til at indſkicke der i Landet icke faae fremmede Krigsfolk, hvilket icke kand ſke, uden

P p 3

din

din oc Almuens stor Skade oc Forderv: Herefter viid du dig at rette, oc forlad det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Nyborg 1549. Under Vort Signet.

CHRISTIAN.

Litr. K.

Wi Christiann &c. Hellsse ether alle. Biscoper Prelater Provesther Presther, Laugmend, Laugrettis mend bønder och menighe almue, som byghe och boe offver alt wort Land. Island evindeliig, mett gud och wor nade.

Wiider at vii ere kommen wti forfaring hvorledes ati aff ethers yderste magt och formue forfiorder Guds hellighe ord oc evangelium och thett holle wti ere oc agth och altingift retthe ether epter wor ordinands som wii om Religionenn haffver ladet udgaa. Samelediis er woris Foget hōriig oc lydiig wti hvis maade hand ether paa woris wegne tiillsiigendis worder som gode tro wnderfaarte bör at gøre. Hvorfor wii ether alle oc hver ferdeliis gunstliighen oc nadeliighenn betacke oc bede ether endnu som tiillforrn alle oc hver ferdeliis ati herepter frandeliis bliffve wed guds hellighe klare ord oc evangelium, oc thet hōff skicke ether som christne menniske bor att giore oc wti alle made werer wor Fogit hōriig oc lydiig oc fylgaktig wti hver made hand etther paa woris wegne behoff haffver wii wille igenn wiide alle etthers gaffa oc beste som wii wore kiere tro wnderfatthe plictiig er oc skicke wii etther nu met oss elskelig Lauritz Mulle fogit paa fornesnte wort land Island et indzegell som wii wille ati skulle bezegle the breffve med som skulle udgiffves som landit oc thenn menighe mand anrōrendis er, oc ati tiillforordinere 6 eller oc 8 mend aff the agtheste oc besthe ther paa landet som samme indzegle altiid haffve wti theris forvaring paa thet att same indzegle icke skall komme tiill no ghenn wandbrug.

Giffuit, paa Wort (Slott) Nyborg (Tisdagen post Converst. Pauli apostoli, Aar 1550.)

Litr.

Litr. L.

Wi Christiann &c. Göre alle vittnerliçt at epher thy wi ere kom-
 enn wti forfaring, hvorledes at wort och norgiis Kronis Klofther
 Helgefæld paa wort land. Ifjeland liggende fkal ikke were wden H
 munke wty fomme Klofther oc dog fkal helle them ther wfkeckeliig,
 fom icke them burde at göre. Tha paa thet, at fomme Klofther oc
 fyn tilligels maa bliffue tiill guds ere oc fättiighe pefflinghe kunde kom-
 me tiill lere oc uptrycktis i god lerdom-oc boegliige kunfther Religio-
 nem oc Ifjlands indbyggere til forbedring, hielp oc troft. Haffve wi
 befalld oc fuldmact giffvet, och nu met thette wort opne breff fuld-
 mact giffve off elskelige Lauris Mulle Fogit paa wort land Ifjeland och
 Her Morthen Eynarffon Superintendent wti Skalholt ftuift at forordi-
 nere och fkieke wti fomme Klofther enn fkolle, och aldfammen Klo-
 fters renthe och rette tiilligelse at forvendis tiill fomme Skollis behoff
 paa thett att fättiighe peblinghe mue ther fanghe theriis wnderhold-
 ning tiill Klede oc föde oc uptrycktis wti god lerdom epher fom for-
 fkreffuet ftaar. Datum Nyborg. (Ut fupra).

Litr. M.

Tiffe epherschreffne Kongl. Majeft. Wnderfotte paa Islandd fomme
 Breff fom her epher følger, Datum Flensborig Torsdagen poft
 Sondagen quasimodogeniti Aar 1551.

Orm Stulleffenn Laugmannd Nordenn oc Weften paa Islandd.

Dado Bonde Gudmündffen wti Snocksdal.

Erland Torwardzfen Laugmannd Synden oc Ofen paa Islandd.

Pouel Fuffeffon paa Liderennde.

Oolff Eynersfenn wti Dal.

Biarne Erlendffen til Kedelftade.

Biornn Jonnffenn paa Eivindaraa.

Torloff Grimdfon paa Mödrevelle.

Torstein Fynbogffenn paa Haffrefelstungu.

Jonn

Jonn Magnussenn paa Svalbad.

Orne Jonnsenn paa Drafflestade.

Eggel Jonnsenn paa Skardet.

Christiann &c. Vor gunst tilffornn widt att som teg well wden thwiff-
vel witherligt er hvorledes att thend whorsom Byscop Jonn for
norden haffver grebit oc fanniget wor Superintendent som tilffornn wor
for synndenn oc ladic hanndem begraffve wdenn kyrkegaardenn oc satt
enn aff wore Laugmennd aff sit embitt oc enn aff hans soner i hans sted
til Laugmannnd mett mange andre wtilborligen oc wtrohed samme biscop
seg emod oss bevisst haffver. Tha ephertthii wi forfarer att thu alletiid
haffver skicket oc handlett seg imod oss wore Fogethe oc folck som en
troe oc horsom wnderfotthe burde at giore. Bede wi teg endau oc
wille, att thu skicker teg her epter, som en troe wnderfotthe bor att
giore oc est wore befallingsmennd som wi tid nu mett wort Krigsfolk
forfkickennde worder horsige, lydige oc folgacktige wdi hvis maade the
theg paa wore wegne tilsiigennde worder oc aldels ingen hielp eller by-
stand giore fornesnte biscop eller nogenn hans anhengere i nogenn
maade. Wii wille were teg enn naadig oc gunstig Herre oc Konnge
oc lade teg holle wed loug skiel oc rett oc ey tilstede teg att ske no-
gen wrett. Her widt att retthe teg epter oc lade theth ingennlunde, be-
falendis teg Gud. Datum ut supra.

Litr. N.

Eggertt Hanssenn paa Island fick Breff Dat. Flensborg Torsdag post
Dominicam quasimodogeniti 1551.

&c. **G**iöre alle Witterligt, att theune Breffuiffes Eggertt Hansson haff-
uer haffd for Oss ett obett beseglett pergements Breff som hog-
bornne Förste Konning Hans wor kere Her Faderbroder vdgiffuit haff-
uer, Indholdindis att fornesnte Eggertt Hanssons Faders Fader Eggertt
Eggertsson oc hans Egteborn oc Affkomme mue haffue Friihett oc Frelse
som andre Riddere oc Swenne haffu, udi wort Riige Norge till euig
Tiidt, mett Skiold oc Helm, dog Kronnens Böndergotz oc Kiöbstedz-
gotz vdi alle Maade yforkrenckitt, som same Breff meth Ord oc Artic-
kle

kle oc Skiold oc Hielm ther vdi malett, vduiffer oc indholder, huilket Breff, Wii aff wor synderlig Gunst oc Naade, haffue fuldbyrd samtyckt oc stadfesth, oc nu mett thette Wort obne Breff, fuldbyrde, samtycke oc stadfeste, ved sin fulde mackt att bliffue wid alle sine Ord, Puncter oc Artickler, som theth udi alle Maade vduiffer oc indholder. Cum inhibitione solita. Datum ut supra. *Dominus Rex manu propria subscripsit.*

Litr. O.

Otthe Stiffens Follebreff til Islandd.

Helste Etther alle Wore Wnderfotthe, Prelater, Prefter, Bonder oc menige Almue, som bygge oc boe offver alt Wort Land Islandd Evindeligen mett Gud oc Wor Naade. Wiider att Wi nu haffue tiltroed oc befallidt Oss Elskelig Otthe Stiffen Wor Mannd oc Tiennere att were woris Fogit paa wortt Landtt Islandd, ther wppebere alt hvis Oss oc Kronnenn tilkomer oc sidenn therfore giore Oss gode Reede oc Regennskaff. Tbi bede Wii Etther alle oc hver serdelis strenngeligenn biude ati ere fornensnte Otthe Stiffen horige, lydige oc folgacktige wdi hvis Maade hand etther paa Wore Wegne tilsiigendis worder. Giorennendis oc giffvendis handem oc inngenn andden paa Wore Wegne Ethers aarlige Lanndskyld, Sageror oc ald andenn Renthe oc Rettighed inngchit undertagit, som I Oss oc Kronenn plicktige ere att giore oc giffve oc i aff gammel Tiid giortt oc giffvit haffve, hand schall igenn skicke oc holle Etther wed Loug, Skiel oc Rett oc ingen aff Etther tilstede att ske nogen Wrett wti noget Maade. Sammeledis bede Wii Etther alle oc hver serdelis att naar fornensnte Otthe Stiffen Erennde fal'er ther aff Lanndit ati tha ere thenn Foget, som hannd wti sit steedt ther paa Islandd tilskickenndis worder wti lige Maade horige oc lydige oc paa Wore Wegne fornoye handem Ethers Landfskyld oc andenn Rettighedtt ligervis som fornensnte Otthe Stiffen Selff personneligen hos Etther tilstede wore. Ladenndes thet inngennlundde saa frempt ati icke wille straffes therfore som the Wore Breffve oc Budt icke agte wil'e oc som whorsom Wnderfotthe bor att straffes. Datum Flensborig Torsdagen nest epter Sonndagen qvasi modo geniti Aar 1551. Under Wort Signet. *Dominus Rex manu propria subscripsit.*

T O M. II.

Q 9

Litr.

Litr. P.

Erende oc Werffue som Wii Christiann mett Guds Naade, Dannmarckiz, Norgis, Wenndis oc Gottiz Konning, Hertug wti Slessvig, Holstenn, Stormarenn oc Dyttmerschenn, Greffve wti Oldennborig oc Delmenhorst, haffve tiltroed oc befallit Off Elskelig Axell Jull Wor Mand, Tienner oc Embitzsmand wti Assmind Closter oc Christopher Trundsfenn Embitzsmand wti Ebelott Closter att skulle paa Wore Wegne paa Wort Land Island wdrette.

Forst haffve Wii afferdiget oc befallit Axell Jul oc Chriiopher Trundssen att løbe mett wore Skiibe N. N. for nordenn paa wortt Land Island, oc naar the ther ankome skulle the giore Lanndgang mett 3 hundredt werafftig Mand oc stragz mett allerbeste Lempe beløge thennd whorsom Biscop Jonn for Nordenn, oc hanns tvende Soner, Svoger oc alle hans Anhengere, som haffve wtilborligen oc som wtroe Wnderfotte handdlit seg emod Off, oc giore thennem Nederlaug entenn paa thennd Gaard hos Holle, som same Biscop skal ladet haffve Befeste, eller anderstedzs paa Island hvor the thennom offvercome kunde. Sameledis ther som the kunde offvercome fornesnte. thennd whorsom Biscop hanns tvende Soner oc Svoger tha skulle the fengkle thennem paagriibe oc thennem tiil Off forfkicke. Tesligeste skulle fornesnte Axell Jull oc Christopher Trundsfenn giore theris største Flyd tiil oc handdle mett thennd menige Mand for Nordenn att the kunde kome til horsom oc thennem lade forsamble paa enn beylelig Tiidtt oc Steed oc ther lade thennd menige Mand giore theres Hylding oc Iveriige Oif oc Hogborne Forste Hertug Frederich Wor kiere Sonn oc Epterkommere Konninger i Danmarck oc Norge Huldskaff oc troe Tieniste oc thet tage nogagtig beskreffit som thet seg bor. Ther nest wille Wii att the skulle tilsette Peyther Einerfenn til Wor Foget for Nordenn oc handem att befallte Holle Gaard oc tesligeste befallte Wore Wnderfotte att were handdem horige oc lydige wti hvis Maade handd thennem paa Wore Wegne tilfigendis worder. Framdelis skulle the tilfkicke Her Oluff Heltefenn att were Superintendent offver alt Holle Stigt til faa lennge Wii anderlethis ther om tilfigendis worder. Oc befallte thet menige Clericii oc Gieslige Personer att the rette thennem altingit epter att were handdem oc Wor Ordinantzs som Wii om Religionen haffve ladet wdrette wnder-

wndergiffvenn oc skicke thennem therepter wti theris Lerdom oc wti ander Maade epter som fornesnte Her Oluff thenndem therom wnder-
viffe skal. Oc ther som the kunde sanng Her Morthenn, som Wii
haffve ladett sette til Superintendent for Syndenn frie aff thet Feinkfell,
som fornesnte Biscop Jonn haffver hannem isatt. Tha skulle the strakz
for skicke fornesnte Her Morthenn for Synndenn til Off Elskel. Otthe
Stallenn Wor Mannd, tiennere oc Embitzsmännnd wti Liifte Leenn
hannnd skal ther sette händdem i hanns Bessfallning igienn. Ydermere
att ther som Gud Almektigste wil giffve thennd Lycke att fornesnte
Axell Jull oc Chriistopher Trundssenn kunde offverkome fornesnte Bi-
scop oc hanns Anhang oc giöre thennem Nederlaug oc kome thennd
menige Mannd Islands Indbyggere for Nordenn tiil Horsomheddt. Tha
skulle the giffve thennem mett Wore Skibe oc Folck frann Islandd til-
bage igenn til Wortt Slott Kiopnehaffvn, medenn ther som fornodenn
wore att the icke aldels kunde wdrette fornesnte Wore Erennde, tha
skal fornesnte Axell Jull oc Chriistopher Trundssenn befale oc utgiffve
fornesnte Peyter Einerssenn saa mange werafftiige Mannd thennem tyc-
kes raadliggt were oc behoff gioris oc bliffve ther paa Lanndit wti
Wintherlaugd oc ther til mett att lade offverandttvorde thennem saa
megen Fetalie, som the behoff haffue. Oc skulle the wti alle Maade
wide oc rame Wortt oc Rigenns Gaffn oc Beste, som Wii thennem til-
troe. Datum Flensborig Torsdagen nest epter Sondagen quasimodoge-
niti Aar 1551, wnder Wortt Signet. *Dominus Rex manu propria sub-*
script.

Litr. Q.

Christian mett Guds Naade &c. Vor synderlige Gunst tilfforn. Vii-
der att vii formercke att mangesteds vti vortt Landtt Islandtt for-
merrs synd oc vndskaff oc ceremonier icke holles veedt maktt om
Guds siich, hellige ordtt oc Evangelium, tha paa thet, att Guds store
forthörnelse syndtt oc vndskaff maa afleggis oc fortientte straff oc pine
maa naadeliigenn affvendis, oc hver viulle rette sig sielff mett penitens
oc bederring, haffue vii nu mett vortt elskelige Danmarkis Rigis Raadtt,
som nu her hos off til stede ere bevilgett oc sambtryckt, att vti alle
Sogne Kierrker offuer vort Rige Norge, skall holles trende bededage.

Thi bede vii etther oc wille att j mett thet allerförste etther mueligst ere oc thette vortt Breff etther till hande kommandis vorder, bestiller thet saa offuer allt Skalhollt Stigtt, att ther holles vti hver Sogne Kierke trende bededage, oc att i sielff berammer ther till 3 bequemme dage, oc thesligste mett fafter mesze att holle oc Letanie prædiken, oc attj ther hoes wille haffue slittige, oc goed inseende mett, saa att synd oc Vndskaff motte nederleggis affuendis thet miefte etther mueligst er att giöre, som vii etther til troe oc j paa Religions vegne pligthiige ere. Her wiider att rette etther oc lader thet ingenlunde; Befalendis etther Gud; Schreffuit paa vort Slott Kiöbenhaffnen tisdagen nest epter Sancti Dionisidag Aar e. C. MDLI.

Litr. R.

Christian den tredie medt Guds naade &c. Giöre alle vitterligt, at vi af vor synderlig gunst oc naade, hafver undt oc forlofvitt, oc med dette vort aabne brev forlofve at alle de Præste som gifte ere oc gifftis kunde, effter denne dag, ofver alt vort land Island, da skulle deris börn oc effterkomme tage arf efter fader oc moeder, ensom effter andre verdslige egte Personer. Da forbiude vi alle i hvem de ere eller hellst være kunde, særdeles vore Fogeder, Embedzmænd oc alle andre, over a't fornesnte vortt land Islandt att giöre fornesnte Egtegifte Præster eller deris egtebörn nogen hinder eller forfang paa deris arfve, effter som forfkrefvit staar, saa frembt de icke wille hafve voris vrede oc ugunst. Gifvet paa vort Slott Kiöbenhaffn paa Sancti Galli Confessoris dag, da ledet var fra Gudz byrd 1551.

Litr. S.

Egert Hanssen Fogett paa Island, fick bref, som herepter følger:
Christiann &c. Vor gunst tilfforn. Wiidt att wii haffue befallett oss elskelige Pouell Hvittfeld wor mandt oc tienner att skulle paa wore wegne giiffue teg nogne wore erende oc werffue tilkiende epter som wore beseglett Instructionn som wii hannem mettgeffuett haffuer. ydermere ther om wduiffes. Thiü bede wii teg oc wille att thu haffuer hannom betroed

betroed i same erende ligeruis som wii teg sielffe personlegenn till ordtz wore oc lader teg welluelligenn findis wdi alle erinde hues hand teg paa vore vegne biffallendis worder som wii teg tiltroer oc thu thin retthe Herre oc Koning plegtig est. Ther wii off visseligenn tillforlade oc ladet thett ingenlunde. Bessallindis teg Gudtt. Scriffuitt paa wortt Slott drottningborg Sancti Gregorii dag Aar &c. MDLII.

Litr. T.

Obett breff som Pouell Huittffeltt fick mett seg.

Wii Christiann &c. Hellsse etther alle wore wnderffotthe Laugmend Laugrettismend Sziffelmend Bønder oc menige almuge som bygge oc boe offuer allt wortt land Island euindeligen mett Gudts oc wor naade. Wiider att som etther alle oc huer wtthenn tuiffuell wiiterligt er huorledis mange som mett wore att wdi hiielflae oc formorde wore wnderffotthirs Borgemester oc Raadmendz wdi wor Stad Kiøbnehaffnn Fogitt oc tienner oc nu same skalcke oc wdfleger mend som flig wcristelig gierning giortt haffue ere rømde oc mand icke kand thennom bekomme oc haffue ther for nu bessallett off elskel. Pouell Huittfeld wor mand och tienner att hand skall med ald fliid sette eptther thennom oc huor hand thennom kand offuerkome skall handt lade thennom wederfaris saa mögitt som rett er. Thi bede wii etther alle oc huer serdelis strengeligenn biude atti aff etthers yderste magtt oc formue ere fornesnte Pouell Huitfeld eller oc off elskelig Egert Hanssenn Fogitt paa wortt land Islandt behielpeliig att the kunde paagriibe oc wederfaris offuer same misddeder oc wdfleger mend saa mögitt som rett er. Teslegeste forbiude wii nogenn thennom att huffe, helle eller y noget maade att giøre bistand saa fremptt att huilcken som findis her emod att giøre att thenn will icke straffis therfor som en whörsom wnderfott oc som thenn wore breffue oc budt icke agtte wille. Thii lader thett ingenlunde. Giiffuitt paa wortt Slott Drottningborg Sancti Gregorii dag aar &c. MDLII. Wnder wortt signett.

Litr. U.

Docter Peder Superintendent i Selland Stigt fick breff &c.

Christiann &c. Vor synnerlige gunst tilffornn Wiider att wii haffue affierdigett off elskel. Pouell Huittfeldt wor mand oc tienner att skulle drage till wort land Island oc ther mett wore Superintendenter ther samestedtz forordinere thuenne scholler oc tillegghe thennom aff thenne geizflig Renthe till scholens Lucater oc Peffingers wnderholdning eptther som fornesnte Poffuell Huittfeld etther ald leylighedenn ther om berethe kandt. Thi bede wii etther oc begere atti nu wille med ald fliid wnderuiffe her Oluff Superintendent for nordenn paa Island att hand mett ald fliid wille fiordere Religionenn att thett morthe come vdi en god Christelige skick att Gudz hellige ord oc euangelium maa retteligen predickis oc forkyndis, oc atti wille wti liighe maade tilskriffue her Morthenn Superintendent for Söndenn paa Island att hand oc skicker segh tilbörliigenn i alle maade mett Religionen att forffiordere saa eptther som wor Instructionn som wii Poffuell Huitfeld mett seg giffuett haffue indholder, oc atj wille nu strags forfkicke mett Poffuell Huitfeld ii perffoner som kand brugis till skolemester oc ii perffoner till Lucater paa fornesnte Island. Ther mett fleer off synnerligenn till willie oc forlade off ther wisseligenn till. Dat. Drotningborg sancti Gregorii affthenn Aar &c. MDLII.

Litr. X.

Breff till menige almue offuer allt Islandt, som heer effter fölger:

Helste etther alle wore wnderfotte giesliige oc werdzliige laugmend laugrettismenndt syffellmenndt bönder oc menige almue som bygge oc boe offuer allt wortt landt Islandt euindeligen mett Gudt oc vor naade. Wiider att wii haffue befallett oc tilltroett off elskelige Egert Hansson att vere Fogett paa wort landt Islandt oc paa wore wegne vppebere huis Koninglige rentte oc rettighet som off oc Kronin offuer allt Islandt tillkommer thett were seg toldt landskyldt oc aldt andett ehudt thett helst er eller neffnis kanndt intthett wndertagett till saa lunge wii anderledis therom tillsiigenndis worder. Thi bede wii etther alle oc
huer

huer ferdelis strengeligenn byude atti retter etther effter att were forneffnte Egertt Hannffenn hörige lydige oc fölgagtige vdi huis maade handt etther paa wore wegne tillfugendis worder. Giörendis oc giiffuendis hannom oc ingenn andenn paa wore wegne etthers aarlige landskyldt roidt oc andenn rettighedt som i oss oc Norgis Krone met rette pligtige ere oc i aff gammell tiidt giordt oc giiffitt haffue. Handt skall igienn holle etther alle oc huer ferdels vedt Norgis Loug fkeel oc reet oc ingenn aff etther tilstede att vforrettis vdi nogenn maade. Samledis skall forneffnte Egertt Hannffenn were pligtige aarligenn att giöre oss gode reede oc regennskaff for allt hvis som handt paa wore wegne paa forneffnte Islandt vdi saa maade aff wor oc Kronins rentte oc rettighedt vpperberenddis worder. Datum Drottningborg Sancti Gregorii Pape (dag), Aar &c. MDLII.

Litr. Y.

Christiann mett Guds Naade Danmarck, Norgis, Wendis oc Gottis Konning &c. Vor Gunst tillforrn. Vii giffve teg tillkennde att Vore Befalingsmenndt, som Vii mett Vore Orloffs-Skiibe nu siidst Afferdigett haffde till Vort Lanndt Isselanndt haffer Oss berett att thu haffver ladett teg troligenn befundett udi then Handell mett the Uprorske Biscop Joenn oc hanss Sönnar oc Anhengere; Saa att the for theris Misgerninger haffve staaett theris Rett, hvorfor Vii teg Gunstligenn betacke; Bedenddis teg endnu oc ville, att thu villt vende din störste Flüdt till att the Udflagermenndt som haffve slagett Oss Elskel. Baffgemester oc Raadmennds udi Vor Stadt Kiopnehaffn Tienner udihiell, att hvor thu thennom kandt ofverkomme, att the motte bliiffve tillstede holdenn, oc siidenn kunde fonge theris tilborliige Straff. Att thu bode udi thesse oc alle andre Maade villt lade teg hörfommeligenn findes oc troligenn som en troe Underfatte bor att giöre modt lynn Herre oc Konning. Ther Vii Oss visseligenn tillforlade; Befallenndis teg Gud. Skreffvit paa Vort Slot Drottningborg Sancti Gregorii Papæ Dag, Aar &c. MDLII. Under Vortt Signet.

CHRISTIAN.

In dorso exterioris.

Oss Elskel. Dade Bonnde Gudmundssen udi Snocksall.

Litr.

Litr. Z.

Erennde oc Werffue som Wii Christian mett Guds Naade, Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Koning, Hertrug vdi Slesuig, Holstenn, Stormarnn oc Dyttnerschenn, Greffue vdi Oldennborg oc Delmennhorst haffue tilltroett oc befallert Oss Elskelig Pouell Huittfeldt Wor Mandt oc Tiener paa Wortt Lanndt Island att vdrette:

Försth effterthii wii nu er kommenn vdi forfaringe ingenn almyndelige scholer att were ther paa wortt Landt Island oc therefore findis faa lerde eller duelige prestmenndt vdi bibbelske schreffte att were forfarenn thett till stor seelswonde oc farlighedt. Tha paa thett att saadenn forblindelse oc wanuittighedt kunde heer effter affstillis Guds helige renne ordt maatte leris predickes oc forkynndis enn Crestelige Religionn ther mett alt böge. Tha wille wii att effter thenne dag skall funderis, stigtis, oc upholdis forst huos skallholt Domkircke en almyndelige scholle oc ther huos enn leardt gudtfrögtige scholemester saa oc tuende locatter oc xl personer samme skole att besoge oc resliigeste huos Huole domkircke enn schole, enn scholemester oc tuende locatter saa oc xxiiii personer thennom att tillholle huos domkirckenn dageligenn att synnge oc lesze bibelske sangenn oc lesning effter som tillfornn giordis oc sangis heer huos domkirckenn de tempore oc vdi saa maade thennom att visitera oc bruge huos kirckenn vdi bibelsk sang oc lesning att naar som helst att nogenn aff landzpresterne affdoede oc affginge tha skulle sognefolckett wiide att haffue theris tillflugt till samme scole oc domkircke om huilckenn personn tha lengst oc best haffuer leardt oc skickeligst war till thett presteembide igienn att komme. Therfor skall fornesnte Pouell Huittfeldt mett begge Superintendenterne oc Biscopernne saa oc voris Fogett oc Befalingsmandtz offaeruelse offueruege oc tilligge mange hundritt oc quigelle effter landzens wiilf som skall aff stigtternis godz vdleggis til fornesnte scholemesters locatters oc the fornesnte personirs ther huos skolenn leris oc vpholdis skall till theris vnderholling klede oc bögger att ennhuer aff samme skolemester oc locatter skall self wiide att kreffue oc vpbere saadann synn rennte aff bönderne oc tiennernne paa godzett sidde oc self ther

ther offuer mechtige att were paa thet att ingenn gierige eller vfkickelige biscop skulle thennom samme renntte forhindre oc samme skole oc religionn ther mett igienn att nederleggis. Siiddenn wille wii ydermere lade wore breffue ther om vdga oc saadanne ordning oc skick skall bliiffue warende oc bestendige.

Skall oc fornessnte Pouell Huittfeldt thett saa huos begge Superintendenternne aff Skalholtt oc Huole Stifft forhandle att the ingennledis tillskicke eller forordinerere nogenn theris suogere eller flegtinge ther verdzlige personer ere eller nogenne legemendt att were proffere eller officialler seg mett religionenn att befatte menn allene the prestemenndt som best ere leerde oc mest gudtfrogtige ere.

Skall oc fornessnte Pouell Huittfeldt offuerantuarde her Mortthenn Superintendentt til Skalholtt stifft allt biscopsdoms oc samme stiftis godz vndertaget hui ther aff till schollenn locaternne oc the personer ther aff holdis kand vdleggis skall effter som forskriffuitt staar att haffue vnder synn hanndt vdi saa maade att fornessnte her Mortthen skall ther aff giöre oss eller wor befallings manndt aarligenn gode rede oc klar regenskaff for allt hui samme biscopsdoms godzs kandt seg wiider fortrecke endt till fornessnte Superintendentz redelige vnderholling effter som wii mett Superintendz aff Holle stigt haffue lade handde saa lennge wii anderledis ther om tillsigendis worder.

Sammeledis skall handt oc formane begge Superintendenternne saa oc wor fogett oc befallingsmanndt att the troeligenn vnderuifer oc forholder huer manndt ther paa Islandt rettferdigenn att tiiennde aff fisk oc andertt effter som aff gammell tiidt werett haffuer oc thenn att delis oc skiiftis vnder oss kirckenn oc prestenn effter wor Ordinandz lydelse.

Skall oc Pouell Huittfeldt tillckecke Egertt Hanssenn som nu er paa Islandt till en fuldmechtige fogett offuer allt Islandt oc skall handt fuere Pouell Huittfeldt paa wore wegne till saa lenge att Egertt Hanssenn kandt efter leylighedenn giiffue seg ther fran landett oc siiddenn selff personligenn till oss at giöre oss synn edt. Skall oc Pouell Huittfeldt tillsiige menige almue paa Islandt att the ere Egertt Hanssenn paa wore wegne hörige lydige folgagtige oc bestannidige oc Pouell

Tom. II.

R r

Huittfeldt

Huittfeldt att anttuorde Egertt Hansfenn ett folgebref till lanndett oc enn credenndz wii Pouell Huittfeldt mett seg giiffuitt haffue.

Item skall Pouell Huittfeldt befalle Egertt Hansfen allt biscop Jons sönners oc suogers gods som off tilldömptt er; Dog att handt skall giöre off aarligen gode rede oc regenskaff therfore oc allt att komme off til beste huis ther aff vppeberendis worder.

Framdelis effterthii endnu mange aff the vdsleger mendt som mett waar att flaae the Kiöpnehaffns fogett oc tienner ihiell ere römde for samme vchriiftelige gierninger. Tha skall Pouell Huittfeldt giöre synn störste siidt till att handt kandt offuerkomme samme vdsleger menndt oc thennom att lade komme till alting oc ther thennom att lade wedersaris huis Islandz loug oc rett er oc till altinge lade forkynnde wortt obne breff om samme vdsleger menndt oc mordere som wii Pouell Huittfeldt haffue ladett offuerantruorde oc ther som samme mordere icke kunde offuerkommis eller bliiffue straffit fore indt Pouell Huittfeldt drager aff Islandt tha skall Pouell Huittfeldt befalle oc fuldmakt giiffue Egertt Hansfenn att handt skall giöre siidt ther till att samme skalke maa bliiffue straffit oc forbyude nogenn at huffe eller heele thennom emodt wortt obne breffs lydelse.

Skall oc Pouell Huittfeldt stitteligenn forfare paa alting om ther er nogenn laugemenndt laugerettismenndt oc syffelmenndt paa Islandt som icke ere off troe eller nöttige oc duelige att staa theris embede oc kaldt fore. Tha skall handt mett thenn menige mandt thett offuerwege oc findis ther nogenn som vduelige ere. Tha skall handt haffe fuldmaktt mett then menige mandt att skicke ther andre gode forstandige oc duelige mendt vdi theris stedt till laugemenndt, laugrettismenndt eller syffelmenndt som wille were off huldtt oc troe oc hielpe huer mandt loug oc rett.

Item effter thii att wii ere kommen vdi forfaringe hvorledis mange wdenndiske menndt tilldrage thennem jorde oc Gaarde paa Islandt vdi theris gielddt oc Kroninn ingenn rett eller rettighedt ther aff bekommer. Tha skall Pouell Huittfeldt tillsiige Egertt Hansfenn oc Laugemenndenne paa Islandt att the skulle holle saadann skich mett samme Jorde oc gaarde paa Islandt att ingenn vdenndiske manndt maa tage jorde

jorde gaarde eller eyenndom i synn giæld emodt Islandz laug. Medenn ther som nogenn Islendiske Indbøggere er nogenn vdlendiske mandt nogett skyldige oc ikke kandt aff stedt komme thett att betalle oc haffuer jorde oc gaarde vnder seg. Tha skall samme jorde oc gaarde settis oc worderis for penndinghe oc giældernis neste flegt att annamme samme jordt oc vdlegge saa mange pendiinge igienn som settis oc worderis fore till att betalle vdlenderne mett.

Sammeledis skall Pouell Huittfeldt ferte Closternne paa Islandt paa affgiiffit eller regenskaff huilckert hannom synnis off best oc nötte-
lugh oc gaffunligst att were dog att handt befaller oc tillkicker gode troe menndt till samme Clostere som wille were off huldt oc troe.

Item att Pouell Huittfeldt paa wore wegne lader tillsige att wii icke kunde lade vdi thette aar for attskellige leylichkeit skyldt forskicke tuennde skibe mett thymmer till hole kirckis oc scole bygning till Islandt wii wille thette neste tilkommendis aar lade samme skiibe lad mett tymmer frankomme.

Item Pouell Huittfeldt skall giøre synn störste siidt till att forskaffe off enn wiisse Jordbog paa aldt thenn giellig oc werdzlige rentte oc rettighed offuer altt Islandt oc wdi thesse oc alle andre erende som Pouell Huittfeldt wedt att vdrette paa Islandt som kandt kome off till gaffn oc gode skall hand vende synn störste siidt till saa the mue tro-
ligenn vdrettis effter som wii hannom tilltroer. Datum Drottningborg söndagenn Reminiscere aar &c. MDL paa thett andett. Vnder wortt Signett.

Litr. AA.

Huorledis handlit er met the Kiöbennhaffuennske om Islandt.

Item schulle Burgemeester aff Kiöpnehaffen oc theris Mettredere bruge Island vdi thette tilkomenndis Aar liige som the her til giort haffue vndertagit Tollenn aff alle Skibe, huilcke Kongl. Majest, vil Self seg forbehollit haffue.

Oc vill Kongl. Majst. omdrage met thendem theris Affgiift vdi samme Aar.

Oc nar theris Fogit nu Sanctorum Petri et Pauli Dag drager fra Landit schall hand andtuorde Pouell Hvitfeld alt Inuentarium.

Sidenn schulle the Kiöbnehaffuenske besöge Island som andre Kiöbmennd oc Kongl. Majestats Fogit schall fordre thenndem til thet beste.

Item schulle the Kiöbnehaffuenske haffue tredie Parthenn aff thet Sagefald aff thenndem som slog theris Fogitt oc Folck wdi hiell. Dat. Haffnie Mandagen nest effter Sancti Luce Dag Anno 1552.

Litr. BB.

Borgemeistere oc Raadmænd udi Kiöbenhavn fick Bref, som her efter følger:

Vi Christian &c. Giöre alle Vitterligt, at Vi af Vor fynderlig Gunst oc Naade, haver undt oc forleent, oc nu med dette Vort aabne Brev unde oc forleene Os Elskel. Borgemeistere oc Raadmænd udi Vor Stad Kiöbenhavn Vort oc Norges Kronens Land Vespenöe hos Vort Land Island liggendis at have, nyde, bruge oc beholde med al Kongel. Rente oc Rettighed, Told oc anden Deel, som de nu self der udi Værgen haver. til saa længe Vi anderledis derom tilsigendis vorder. Dog saa, at de skiellig hvert Aar inden Sancti Michelsdag, give Os deraf til Afgift 200 gode myntede, uforfalskede Joachimsdaler, oc holder Bonden oc Tiennere der paa boendis ere, ved Lov, Skiel oc Ret, oc ingen uforrette imod Norges Lov. Thi forbyde Vi aile ihvoe de helst ere eller være kunde særdeles Vore Fogeder, Embedsmænd oc alle andre fornemste Borgemeistere oc Raadmænd udi fornemste Kiöbenhavn herimod paa Vespenöe, eller nogen Vor oc Kronens Rettighed, Told eller anden Deel, efter som foreskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade forfang at giöre; Under Vor Hyldest oc Naade. Givet paa Vort Slot Kiöbenhavn, Löverdagen nest efter Sancti Galli Dag 1552. Under Vort Signet.

Litr.

Litr. CC.

Her Morten Biskop paa Island fik Brev, som følger:

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt, at Vi have tiltrodt oc befalet, oc nu med dette Vort aabne Brev tiltroe oc befale Os Elfskel. Her Morten Superintendent udi Skalhols Stift paa Vort Land Island, at maa oc skulle herefter oppebære ald den Rente oc Rettighed, ihvad det helst er eller nevnes kand, intet undragen, som hörer til Skalhols Stift til saa lunge Vi anderledis derom tilfigendis vorder, oc at samme Rente forvendis til Superintendentens oc Skolens Underholdning, saa meget der til behov gioris efter vor Instructs Lydelse Vi Os Elfskelige Pouel Huitfeld nu haver medgivet, desligeste til Kirkens Bygning oc hvis hand der over igien beholdendis vorder; skal hand aarligen giøre Os derfor gode Reede oc Regenskab. Thi hede Vi oc byde alle Geistlige oc Verdslige, som bygge oc boe over alt Skalhols Stift paa Island, at J her efter rette Eder efter at giøre oc give fornemte Her Morten paa Vore Vegne ald hvis Rente oc Rettighed, som J Skalholt Stift med rette pligtige ere at giøre oc give, oc J af gammel Tid giort oc givet haver: Hand skal igien skicke sig mod Eder baade udi Lærdom oc Levnet, som en Christen Biskop bör at giøre: Thi lader det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Dronningborg, Sancti Gregorii Dag 1552.

Litr. DD.

Erende oc werffve som Oluff Calips paa Kongl. Majsts. vegne skall vdrette paa Islandt for nordenn som heer efter skreffuit staaer:

Item forsth skall Oluff Calips were Höffvitzmandt paa ett aff the twende skiibe som Kongl. Majsts. haffver tilskreffvit Jesper Friiff at skulle lade löbe till Islandt ladt mett tymmer oc ther mett loebe for norden paa Islandt oc were hoes nar ther skall handles mett folkenne som skall paa samme skiibe oc ther mett Iesper Friiff haffve siittige opseende att ther mett maa bliiffve handlett som thett kandt were gaffinligst, oc lade seg samme handell were befalett paa thett att samme reyffve maa gaa for seg oc udi ingenn maade bliiffve forfommert.

Therneft att nar Oluff Calips kommer till Islandt mett samme skib oc tymmer tha skall handt forskriiffve her Oluff Hialttesenn Superintendentt vdi Hole stigt till seg oc samme tymmer hannem att offueranttuorde oc ther paa tage hanns qvitandz hand wedt siidenn hvor till handt thet bruge skall till kirckenns oc skolens bygning.

Sammeledis att tillsige forneste Her Oluff Hialttesenn att handt giffver seg till alting till Pouell Hvittfeldt oc ther att giore hannom paa Kongl. Majstz. wegne underwisning paa thett godz som biscop Joenn haffde hvilckett aff same godz som horer Kirckenn till oc hvilckett som kommer Kongl. Majst. till.

Tesligeste skall Oluff Calips siitteligenn forfare huos Her Oluff Hialttesenn hure manndt handtler mett Kongl. Majst. godz for nordenn oc ther som thet icke handles retteligenn ther mett tha skall Oluff Calips lade uptegne aldt brostenn oc aldt leylighedenn therom nar att handt kommer till altinge oc tha thett att giuffve Pouell Hvittfeldt tillkiennde, saa att nar handt kommer frann altinge att handt tha efter som Pouell Hvittfeldt mett hannem bliffuer till ens kunde giore ther enn skick paa som Kongl. Majst. kandt were noetteligst oc gaffnligst.

Oc skall Oluff Calips huos Her Oluff Hialttesenn forskaffe att ther bliffuer giordt enn clar iordebog paa alle the kirckeiorde som ligger udi Hole stigt paa thett at kirckenn maa nyde hindes gamble eyendom oc icke thett borttbytte oc bekomme vere godz igenn.

Skall oc Oluff Calips forhore oc granndgiffveligenn forfare om ther findis nogenn som haffver nogenn af the fredelose menndt huos thennom som mett vaare then tiidt the Kiopnehaffnnske folk bleff slagenn. Ther som ther findis nogenne aff thennom tha skall handt tage thennom mett seg till altinge: oc ther mett Pouell Hvittfeldt lade forhandle theris sager.

Framdeles skall Oluff Calips tillsige Torloff Grymsenn att handt giiffver seg till altinge oc tager mett seg hvis breffue oc beviisning som handt haffuer paa xviii gaarde som handt holler seg till som horde Arii Jonssenn till oc er forbrott till Kongl. Majst. oc ther tha att liide oc unndgielle hves ther om loug oc rett er: Udi liige maade att tillsige alle andre

andre for nordenn som tillholle thennom nogett aff samme godz att the oc moede same tiidt mett theris breffve oc beviisning till altinge.

Skall oc Oluff Calips tillsiigé laugmandenn for nordenn att handt tillfiger the syffellmenndt oc laugretningzmennd udi hans laugfogenn att the giuffve thennom till altinge. Tagenndis mett thennom underhollning paa 6 eller 8 dage att vnderholle thennom mett huos altinge emeden the tillhielppe att hver manndtt then fattige saa well som then riige maa vederfares till alting saa mögett som loug oc rett er.

Nar Oluff Calips skall löebe tilbage frann Islandt tha skall handt indtage mett seg hues landzskyllt oc rente som Peder Jennssenn haffver oppeboret aff thett goetz som biscoep Joenn oc hanns sönnner tilhörde hvilckenn renntre Peder Eynerssenn haffver loffvitt paa synn egenn omkostning att lade nederfore til siökanttenn effter hans breffuis lydelse:

Udi liige maade att tage mett seg thett kiödt som Peder Eynerssenn haffver huos seg som slagett bleff effter Axell Juels oc Christoffer Trundsenns beffalling.

Nar Oluff Calips kommer till altinge ther skall Pouell Hvittfeldt möde hannem oc tha skall Pouell Hvittfeldt siige hannom hvad hand ydermere skall vdrette paa Kongl. Majstz. wegnne for nordenn oc hvor handt skall besöege mett sitt skiib nar handt löeber tilbage frann Islandt.

Att Oluff Calips nu udi thesse erende oc alle andre maade will ramme Kongl. Majstz. gaffn oc beste som hans Kongl. Majst. hannom tilbetroer. Datum Nyborg, tiisdagenn post dominicam Reminiscere, aar &c. 1553.

Litr. EE.

Til Her Morthen Eynnerssenn Superintendent till Skaldholds Stiigt for söndenn.

Christian &c. Wor synnerliige gunst tilffornn, wiider att som etther wel fortenncker ati mett oss elfkel. Povell Hvitfeld wor mandt oc tienner haffver tilkiickett oss nogett siölff oc guldt som sanndtz ther
paa

paa wortt land Island hos Skalholdtz domkircke. Tha giiffve wii etther tilkiennde att hand haffver anndtvordett frann siig cxxxiii lodiig mark fölf oc xxvii lod guld hvor paa wii haffve laditt giiffve hanum wor quitandtz. Sameledis som i ved hanum er begerendis att wii ville komme the kercker oc skoler till hielp mett nogett bygnings tömmer, thy the ere mange stedtz mögett bygfällenn oc skall were storliigenn fornöden att hielpes. Tha wiide wii icke hvorledis eller hvormedt wii kunde komme same kercke oc skoler best til hielp haffve wii therfor befallett fornessnte Povell Hvitfeld att nu hand komer der paa landett att forffare leyliighedenn ther om hvorledis wii same kercker oc skoler best kunde komme nogett till hielp oc siidenn wille wii off ther vdtinden betenncke. Tesliigezte giiffve wii etther tilkende att wii ere komenn vdi forffarinng hvorledis att ther findis ingenu regizter paa hues jorder som ligge till the kercker vdi Skalholdtzs stiigt oc ther mett er mange kerckens jorder maa well ske borte komenn. Thy bede wii etther oc begere atti strakz mett thett alderforste lade giöre ett klartt regizter paa alle the kerckejorder som ligge till kirckerne vdi Skalholdtz stiigt paa thett att mand kunde wiide hvelckett kirckernnis jorde wor oc the kunde bliffve hoes kerckenn oc icke ther frann kome oc ther som ther wor nogenn bort komenne att mand tha kunde lade thennom indfrie igienn oc ati wille siteligenn forffare hvor nogett godtz eller jorder er forlennitt frann stegtett eller kercker ati thett vdi liige maade wille lade vp tegne paa klare regizter oc lade thett Pouell Huitfeld fange att wiide paa thett att kercken eller stegtett ingenn skade skulle ther mett vdi komme her wii off wiffeliigenn tillforlade. Datum Nyeberg, fredagenn nest efftter ssondagenn oculi, aar 1553.

Litr. FF.

Pouell Huitfeld fick Kongl Majsts. Fuldmagtsbreff mett seg til Island som her efftter fylger.

Vii Christian &c. Giöre alle witttherligtt att epherthii wii forfare att männg aff the Islennder som mett ware att ihiellflaa the kiopnehaffuens togetther oc dreng paa wortt land Islandtt ere römmede fore samme sag, haffue wii beffaled oc fuldmagtt giffuitt off Elskel. Pouell Huitfeld

Huitfeld woris Mand oc tiener att faa mange aff thes Islenndere, som mett ware wti flock oc folge, oc alle som ere skyllige i thess slag ther samme manddrab giortt war oc icke nu ere gæbenne wed friske gieringer oc wille komme tilstede egenn skall Pouell Huitfeldt mue paa woris wegne handle mett rhennom vm theris bröde, hues thee thennom wti the moode emod off forsteert haffue, oc hues forschreffne Pouell Huitfeldt her wdinden paa woris wegne giorendis oc forhandlendis worder, ere wii ther mett til freds. Till ydermiere windisbyrd &c. Dat. eodem die loco & anno ut supra. (Nybotig fredagen nest epher sondagenn Oculi aar 1553).

Domnus Rex manu propria subscripsit.

Litr. GG.

Scholemesterenn hoes Skalholtz domkyrcke sich breff som her epher følger.

Wii Christiann &c. Giore alle wicherligt att epterthii off Elskel. Pouell Huitfeld wor mand oc thiennere haffuer epher wor befalling vdaugd thet epherschreffne goedtz paa wort lannd Island liggendis til scholemesters wnderholling till Schaloltz domkyrcke, som er igemörestad landgille hundrede fem köer trandstodom landgille hundrede fem köer örre i kiofenn sekx köer landgille otte faar met lam tenörte sex köer landgille half andet hundrede oc fyrretyve alner, telge skelspart tre köer landgille hundrede arlannde er hoes fire koer landgille hundrede skelligdaneff tre köer landgille hundrede eyde toe köer landgille fire watter fische lampe stadan fire koer landgille hundrede oc tve alne. Tha paa thett att Gudtzs ere oc hanns hellige ord oc euangelium kannd faa megit this bedre forfremis oc fattige peblinge kand wptucktis vdi bogelige kwnnstet haffue wii aff vor synnerlige gwnnst oc naade vnndt oc tilladit oc nu mett thet vort obnne breff vnnde oc tillade att forschreffne rennte maa oc schall her epher vere oc bliffue oc aarligen vpperberis till Scholemesterenns wnderholling hoes forschreffne Schalolts domkyrcke tiill faa lennge vii anderledis ther om tiillsiigendis worder. Oc schall forschreffne gaarde altid hollis veed magt aff Stigtens goedtz baade mett byggeningenn oc köer paa thett att ther som ther komer fald paa samme gaarde ennthenn mett byg-

geningenn eller kör att forschreffne Scholemesters vnderholling ther mett icke schulle formindschis. Thii forbiude wii &c. Cum clausulis consuētis & inhibitione solita. Datum Nyborg Fredagenn nest epher Sonndagenn oculi aar &c. 1553. Wnder wort Signett.

Litr. HH.

Scholemester hoes Hole domkiercke paa Island fick breff som her epherffylgér:

Vii Christian &c. Giöre alle witterliggt att epherthii off Elskelig Pouell Huitfeldt wor mand oc tiener, haffuer epher wor beffalingh wdlagdt thette epherschreffne goetz paa wortt land Island liggendis till scolemesters vnderholling hoes Hole domkiercke: Som er fört Kröllenes giffuer till Landgille halff andet hundrede oc fem kiör astandom till Landgille hundrede oc fem kiör Holle till Landgille hundrede oc fem kiör Egemyre till Landgille hundrede oc fem kiör Stenstandom gyller Landgille halff andet hundrede oc fem kiör Epstelände Landgille halff andet hundrede oc fem kiör Viderness till Landgille hundrede oc fem kiör Mörckekardall Landgille hundrede oc sex kiör. Oc thette epherschreffne goetzs till en lucatz vnderhollingge ther sammesteds som ere i Mörckekar kierckesogen garfomen giffuer till Landgille hundrede oc fem kiör, lille arveskoge giffuer till Landgille halv andet hundrede sex kiör Helland Landgille halff andet hundrede sex kiör. Thaa paa thett att Guds Ere oc hans helige ord oc euangelium kand saa mögett thes bedre forffremes oc fattige pefflingge kand wptucktis wti Guds frogtt oc wti boglige konsther haffue wii aff wor synderlige gunst oc naade wnt oc tilladt oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc tillade att forschreffne rentte maa oc skall her epher were oc bliffue oc arliggenn wpeberris till scolemesters oc lucaters vnderhollingge hoes Hole domkiercke till saa lenge wii anderledis ther om tilfigendis worder oc skulle forschreffne gaarde alltiid holles wed magtt aff stigtens goetzs bode mett byggning oc kiör paa thett att ther som ther kommer fald paa same gaarde entthen mett byggeningh eller kiör att forschreffne scholemesthers oc lucaters vnderhollingge ther mett icke skulle formindschis

mindskis cum inhibitione solita. Dat. Nyborg löffuerdagenn post dominicam Oculi anno &c. 1553.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. II.

Pouell Huitfeld fick folgebreff till bönder oc menige almue paa Island som her effter fylger.

&c. **H**else ether alle wore kiere tro wnderfotte bönder oc menige almue som bygge oc boe offuer alt wort land Island euindeligen met Gudt oc wor naade, wiider att wii haffue tiltroet oc befallet off Elskel. Pouell Huitfeld wor mand oc tiener att haffue forschreffne wort land Island wdii befalling oc ether ther met alle wdii were oc forsuar att haffue till saa lenge wii anderledis ther om tilsiigendis worder. Oc ther aff giöre off goede reede oc regenskaff fornesate hæs hand ther paa wore wegne wpberendes oc egenn wdgiiffuendis worder. Thii bede wii ether alle oc huer serdelis strengeligen biude, atti rette ether effter att suare fornesate Pouell Huitfeld oc er hannom horig lydig oc fylgagtig wdii hæs maade hand ether paa wore wegne tilsiigendis worder. Giörenndis oc giiffuendis hannom paa wor wegne ethers aarlige landskylt fagerber oc ald andenn rennte oc rettighed som y off oc Norgis Krone met rette pligtige er oc y aff gammell tiidt giort oc giiffuit haffue, hand skall egienn holle ether alle oc huer serdelis weed Norgis Loug skell oc rett ey tilstedendis noget aff ether att wforrettis emod lougen wdii noget maade. Oc huem som forskreffne Pouell Huitfeld settér for en fogett paa wor wegne wdii hans frannwerelss nar hand drager ther fran landet atti tha er hannom horig lydig oc fylgagtiig liigerwiiff som forschreffne Pouell Huitfeld self perfoligen höff eder tilstede war. Ladenndis thett ingenlunde. Giiffuit paa wort flott Nyborch fredagen nest effter söndagenn Oculi Aar &c. Mdliii. Wnder wortt Signett.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. KK.

Dom som udgiick emellom Pouell Jonnsfenn oc Her Mortten Eynersfenn paa Islandt om en gaardt kaldis gard staderhuole som her efter følger:

Vii Christiann mett Guds naade &c. Giore alle witterliigt att ar efter Guds byrdt M.D.LIII. manddaggenn nestt efter syndagenn reminiscere heer paa wortt flott Kollinghus nerverendis off elskelig Johann Friiss till Heflagger wor Cantzeller. Byrge Trolle Anthonis Bryfke oc Jyrgenn Lycke wore menndt oc raadt. Waar skiickett thenne breffuifere Povell Jonnsfenn oc beclagett seg hvorleedis att her Mortten Eynnersfenn Superintendentt for syndenn paa wortt landt Islandt gior hannom hinder oc forfangg paa en gaardt kallis gardstaderhuole mett syn tilliggelse som hannom skulle mett rette tillhore. Thaa motte Arnn Ottessenn paa fornesnte her Mortten Eynnersfenns wegne oc berette, att en wedt nassna Loppter Ormersfenn nogenn tiidt siidenn forledenn haffver giiffvitt till ett beneficium udi Skalleholt domkircke oc i rette lagde en dom som en nassinn Staffenn Jonnsfenn Baccalaureus mett nogenn prester udi Skalleholt stuiiffit hauffde udgiiffvitt lydenndis att biscop Mogenns tiidt siidenn haffde steffnit thenn sag for thennom udi rette oc thee haffde tildomptt samme guods att bliiffue huos Schalleholtz domkircke. Sammeledis en andenn dom som nogenne cannickere oc andre geyfliige haffde udgiiffvitt lydennde att thee oc saa haffde tildomptt kirckenn att beholde samme guods oc thesliggezte en laugmanns dom ther aff landdett lydenndis att hanndt haffde stadfest fornesnte tvennde domme oc menntte fornesnte Ormer Ottessenn therfore att kirckenn burde samme guods att nyde efter fornesnte domme oc effterthy att kirckenn udi lanng tiidt haffver hafft thett udi heffd. oc were ther till svoret fornesnte Povel Jonnsfenn oc berette att en hans foreldere wedt nassinn Loppter Ormersfenn nogenn tiidt siidenn forledenn haffver giiffvit fornesnte gardstaderhuole mett synn tilliggelse till ett beneficium, udi fornesnte schalleholt domkircke. Dog mett saadanne wiilckor att ther som hannd haffde egtige bornn effter seg eller oc arffledde thee bornn som hanndt haffde mett Stieninde Gundersdotther thaa skulle thenn gauffve inngenn makt hauffue oc beviiste hanndt

strakz

strakz heer for off att forneffte Lopter Ormeerfenn arffede en hanns sönn wedt naffnn Staffenn Lopterfenn oc menntte therfor att samme gauffve ther effter icke lennger burde att holles ydermere berette forneffte Povell Jonnsfenn att forneffte guods icke hauffue werett till kirckenn udi roeliighedt menn alletiidt haffver henngdtt udi trette oc ther paa haffver verett illett oc clagett hvilckett hanndtt oc strakz beviiste oc lod hannd seg tycke att thee domme som forneffte geyslige mend udgiiffvitt haffde icke vaare nöyagtige thii att thennom icke burde att döme paa saadanne sager menn thett allenne burde att forhandlis for laugmandenn oc i rette laugde hanndt en dom som Ormer Stollolfenn laugmanndt paa forneffte Islanndt udgiiffviitt oc befeglett haffde lydenndis att hanndt effter Kongl. Majst. beffalingz breff haffde kallett thenn sag for seg udi rette oc effter the breffve oc beviisningger som for hannom vaare tiildömptte hanndt forskreffvenne Lopter Ormersfenns arffuinge forskreffvenne gard Staderhuole mett synn tilliiggelse som samme dom viider bemelder.

Sammeledis udi rette laugde hannd enn dom som Sivord Ottesfenn Otte Thomiffenn Haldword Sivordfenn mett flere udgiiffvitt haffde paa addeltingett paa forneffte Islanndt lydenndis att Otter Gaadskariffenn laugmanndt for nordenn oc westenn paa forneffte Islanndt haffde tillneffnd thennom att skulle domme emellom forneffte her Mortten Eyrnerfenn oc Pouell Jonnsfenn om then trette thennom emellom waar for forneffte guods. Thaa haffde thee ther saa paa saugdt att the ther fanndis attskiielliige domme huos begge partterne emodt hverandre oc Norgis loug bemelder att inngenn maa ruffve laugmandenns dom vdenn Koningenn oc hans raadt inndfatte thee thenn sag for off wore elskel. Danmarckis Riigis Raadt oc fatte forneffte Povell Jonnsfenn therfore udi rette om hannom oc hannds mettarffuinge for saadanne leyliighedt icke burde samme eyenddom att nyde. Mett flere ordt oc thale som thennom therom emellom löebe. Thaa effter tiiltall giennfvar breffve beviisning oc sagens leyliighedt. Saa oc effterthy att forneffte guods waar giiffvitt till kierckenn mett wilkor, att ther som forskreffven Lopter Ormerfenn haffde egtebörrn effter seg eller oc arffveled thee börrn hannd haffde mett Stieninde Gundersdaatther thaa skulle thenn gauffve ingenn magtt hauffve oc forneffte Povell Jonns-

fenn beviiste heer för off att fornessnte Lopter Ormersenn haffde arffede hanss sonn Staffenn Loptersenn effter som forskreffvit staar sagde wii ther saa paa for rette att fornessnte Lopter Ormersenns arffinger bör fornessnte gard Staderhuole mett synn tilliggelisse att hauffve nyde bruge oc beholde oc the domme som fornessnte geysliige menndt udgiiffviitt haffver icke att komme fornessnte Lopter Ormersenns arffuinge till hinder eller skade paa fornessnte eyendom effter thenne dag udi nogenn maade. Dat. ut supra.

Johann Friiss aff Hesselagger Canntzeller subscripsit.

Litr. LL.

Messiver som udginge till her Oluff Haltesenn oc her Mortenn Einerseenn bispenne paa Island som her effter fylger:

Christian &c. vor synnerlige gunst tillforn Wiider att wii haffve afferdigett off elskel. Povell Hvittfeldt oc Knud Stiisenn wor mend oc tiennere till wortt land Island oc befallet fornessnte Povell Hvittfeldt att skulle opebere oc indreffve hues rett oc rettighedtt som off ther paa lanndtt till Sancti Hans dag medsomer forstkomendis tilstaar oc fornessnte Knud Stiisenn sidenn att haffve befaling offver Island paa wore wegne. Tha giffve wii etther tillkiennde att wii formerke att nar nogen giör nogenn ketterie eller andenn wcristelig gierninger, tha holdis the wdi fred hoess domkierckerne. Thy bede wii etther oc wille atti bestillett saa att nar nogenn bedriffver ketterii eller nogenn wcristelig gierning, oc giiffue flukt till domkierckenn, oc will ther haffve theris beskiermelse, att thett icke bliffver hanom sted ther att haffve theris werilisse oc wnderhollning. Medenn wor fogetter oc lensmennd att paagriibe thennom, oc sidenn att straffve theroffver som tilbörleggt er oc wor ordinantze ther om wdviffer.

Sameledis wille wii atti befaller att thennd skollemester oc luca-te ther hoes domkierckenn, att the bliffve tilbörlig underhollit mett mad oc öll saa the icke skulle saa aarsag till att giffve thennom ther frann oc skollenn ödeleggis, hvilckett wii for ingenn del tilstede wille oc att i haffve goed sittig tillsun bode udi the oc alle andre maade oc wor
ordinantz

ordinantz som wii om religionenn haffve ladett udgaa wed macktt holdis oc Guds ord oc hellige evangelium maa forfremis. Ther wii off wisseligenn tilforlade, oc lader thett ingennlunde. Datum Kollinghus mandagenn nest epter Sondagen Judica aar &c. MDLIIII.

Litr. MM.

Her Morthen Einerffenn Superintendent for synden paa Island fick breff som epterfylger:

Christian &c. vor synnerlige gunst tillfornn. Wider att wii haffve att talle mett etther om hves brost ther findis paa wortt land Island paa religionenn oc andett. Thii bede wii etther oc wille, atti giffve etther till off her ind wdi wortt rige Danmarck, hvor i off forst finde kunde, saa ville wii mett etther oc andre hoylerdis raad giöre ther enn skick paa, oc kunde i giffve etther ind paa skibbett mett off elskelig Povel Hvittfeldt wor mannd oc tienner, oc folge hannom fremdelis till off paa thett atti icke skulle giöre formögenn bekostning paa samme reisse. Ther mett gior i off synderligenn till wilge oc forlade wii off ther wisseligenn till. Datum Kolling Onsdagenn nest epter palme sondag aar 1554.

Litr. NN.

Pouell Huittfelt oc Knudt Stennffenn fick breff som epter fylger. Datum Kolling Mandagenn post Sondagen Judica aar &c. Mdlviii.

Vii Christiann &c. Hesse Etther vor kiere rvo wnderfatthe giestlige oc werdzlige som bygge oc boe offuer altt wortth land Islandh euindeligen mett gud oc wor naade. Wider att wii haffue afferdigett off Elskelige Pouell Hvittfeldt oc Knud Steensfenn wor mennd oc thiennere tidtt till landett oc skall Pouell Hvittfeldt haffue beffalling att opebere, hves rett oc rettighedtt som off oc Kronen wdi thette forgangenn aar tillkommer, baade geisthlig oc werdzlig renntthe. Sameledis ald hves epherstade som off tillkommer oc haffue wii wdi Pouell Huittfelds sted beallett oc tilltroett forskreffne Knud Stennffenn paa wore wegne att haffue beffalling offuer altt fornesnte Island till wii
ander-

anderledis ther om tillfigenndis wordet, oc att wpebere Koninglige renntre oc rettighedtt. Thessligeste hues off tillkomer aff altt thett giestlige gods paa forschreffue Islandt, ingthett wndertagett oc ther paa aarligenn giöre off gode rede oc regenschaff, oc skall hand thenne tilckomen- dis winther bliffue hoes etther ther paa lanndett, thii bede wii etther alle oc huer serdelis strengelig byude, atti tiltencke till goede rede att wdgiffue oc fornöye forschreffne Pouell Huidtfeldt altt hues rennthe oc retrighedtt som i off mett rette plichtige ere, bode thennd rennthe som off nu till Sancti Hanns dag medsomer förftkomendis tillfallenn er, oc thessligeste hues eptherstade som i mett egenntsaæ, oc retthe etther altingift epther, nu Sancti Hanns dag medsommer som forschreffuitt staar, ther epther att suare forschreffuene Knud Steennsenn. oc were han- nom hörig lydig oc fylgachtig, vtti hues maade hand etther paa wore wegne tillfigenndis wordet. giörendis oc giffuenndis hannom oc ingenn andenn paa wore wegne ald hues rentthe oc rettighedtt som i off mett retthe plichtige er, oc i aff arilds tidtt giortt oc giffuett haffuer, hand skall igenn holle etther oc alle huer serdelis wed Islannns loug skiell oc rett oc ingenn aff etther att tillstedis att wforrettis emod loug i nogre maade. Thii lader thett ingennlunnde Datum ut supra.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. OO.

Dadde bunde till Snoksdall paa Islandt fick breff som effter fylger:

Christian &c. wor gunst tillfornn. Wiid att thenne breffviffere Nico- laus Biornnsenn wor wnderfaatte paa wortt lannde Islandt haffver berett for off hvorledis att thu forholler hanom enn gaard fore kaldis Brussholt. Endog att hand haffver goed segell oc breff ther paa som hannd teg sielluff ydermere berette kannid. Thy bede wii teg oc wille, att thu tiltenker inngenn wrette eller forhinder att giöre fornemte Ni- colaus Biornnsenn paa samme gaard eller noget andre wore wnder- saatte ther paa land meden lader teg nöye mett lige oc rett, saa frampt att wii icke skulle tenncke anderledis tiil ther om. Her kannid thu wide teg effter att rette; beffallenndis teg Gud. Skreffuit &c. Datum ut supra. (Nyborg taarsdagenn nest epther sonndagenn inuocauit 1555.)

Litr.

Litr. PP.

Theſſe erennde oc werffve ſkall Knud Steenſſenn embitzmand paa Island ther ſameſteds udrette paa Kongl. Majestætz wegne till alting ſom ſtandendis worder Sancti Hans dag medſomer forſtkommendis, ſom her epter følger:

Forſt at epherthi Kongl. Majestæt forfarer at paa Island findis mange ſmaa capeller udi hvilcke mangededz er befrygtendis at udi ſkeer ſtoer gudz fortrønelſſe oc ther tiill haſſve preſterne, ſom thennem beſøge icke theris tilbørlige underholling oc ey heller kunde giøre ther ſlig gudz thienſte ſom thennem burde. Tha paa thet at met ſamme capeller motte giøris en anden ſkick oc gudz ere kunde ther mett forfremmis, oc uaare underſotte kunde vere nøtteligt, ſkall Knud Steenſſenn tage tiill ſeg begge Superintendenterne paa Island laugmendene for ſunden oc norden, oc ther tiill nogne aff the fornemſte bönder paa Island oc forſamblis tiill alting oc ther mett thennem offvervege then leyghed om ſamme cappeller oc giøre ther ordning oc ſkiik paa ſom kand vere gud almechtigztes hans hellige ord tiill forfremelſſe oc menige Island tiill gode oc beſte, till theris ſiell ſallighed oc hves ther om beſluttris forhandlis oc ſamptyckit worder at thet ſiden forſchriſſvis till Kongl. Majestæt oc Kongl. Majestæt will ther paa giffve Confirmatz.

Samledis formercker Kongl. Majestæt att the gieſtliche finde thennem beſverit at nar thendem kommer naagenn trette paa enthenn mett jordtrette eller udi andre verdzlige ſager tha ſkulle the tiill alting ther mett fore the kunde komme ther mett tiill ende oc ther offver forſlømme thend Gudz tienſte ſom the midlertiid ſkulle giøre. Tha will Kongl. Majestæt at nar ſlig werdzlige trette the gieſtliche paakommer tha mue the ſager forfolgis tiill ſyſſellting oc ſyſſellmandenn ther att giøre ende paa ligelſom then forfuldis oc dömdes paa till alting.

Theſligezte paa thet att menige clerckerii paa Island kunde ſaa megitt thes bedre ſønge theris vnderholling oc kirckerne kunde bliffve byggt oc forbedritt haſſuer Kongl. Majestæt tilſtedt att kronens tiennere ſtigens tiennere oc cloſters tiennere ſkulle her epter alle tiende ſom andre bönder oc tiennere ere pligtiige att giøre paa Island oc tienden

att skiffis udi fire partter en part Superintendenten, then anden part prester, then tredie kircken oc then fierde tiil fattige folck dog at the skall haffvis goed flirrig inseende aff Kongl. Majestætz lensmend fogetter oc alle andre paa Island at samme tiende bliffver rerferdeligen skiff sa thet gaar liigligen tiill oc the fattige icke fange then. minste partt.

Haffver oc Kongl. Majestæt bevilgett att saa hollis skall mett tienden aff Westpenö att the som boe paa Wespenö skulle her epter tiende theris fuldvanlig tiend tiil kircken meden the som drage ud mett theris bode oc ligge paa Kongl. Majestætz grund, the skulle giffve tiil Kongl. Majestæt wndergiffit aff theris bode som ther pleyer att giffvis aff andre bode paa Island, oc then wndergiffit haffver Kongelige Majestæt vndt tiil presternis underholling oc tiil kirckernis bygnings behoff, paa Westpennö.

Fremdelis at epterthii Kongl. Majestæt haffver skicket oc forordnerit religionen tiill beste, Skoller som skall holldis paa Island oc tiill samme skolis ophold bode tiil Skolemester oc peblings underholling haffver Kongl. Majestæt ther ladet tillagt en aarlig rente som Superintendenterne huer udi sit stigt skulle upebere, oc siden ther mett fremdelis holle samme skoler ved makt oc forskaffer Skolemestere oc peblinge tilborige uphold tiill klede föede oc verme, tha vill Kongl. Majestæt att saa hollis skall mett peblinge at indtages udi samme skoler at nar nogen peblinge skall indtagis, tha skall Superintendenten oc Skolemester bode tiil sammen tage the fattige personer som nötorffige ere, oc icke the som rige ere eller the som haffve foreldre som formue sielluff att holle thennem tiil skole oc lerdom oc paa thet at sliig skolers omkostning icke skall vnötteligen forteris oc religionen ther mett kand bliffve forbedrit viil Kongl. Majestæt att Superintendenterne oc Skolemesterne skulle handle stitteligen met samme skoler oc forskicke at skolerne bliffver ved magt hollet, oc peblinge fange mad öell kleder oc verme tiill skielighed oc bliffver uptugtet oc hollet tiill goed lerdom oc seyer oc finndis enten Superintendenternis eller Skolemesternis merkelige brost her udi thenne artickel; Tha skulle the ther mett haffue forbrott theris rett oc nar ther er brost for en Skolemester tiill naager aff skolerne tha skall Superintendenten haffue fuldmaktt att tage oc udvelge en anden beqvem persone tiill en Skolemester som hannem kand
tyckis

tyckis best were tiill att forestja samme beffalling. Findis icke nogenn beqvem persone ther tiill paa Island, tha skall Superintendenten then forkaffue fran then hoge skole udi Kiönehaffinn.

Vill oc Kongl. Majestæt att Superintendenten icke skall epter thenne dag forlenne nogen anden persone mett noger giestlige beneficier vden the personer som ere saa lerdre att the kunde predicke oc giöre tilbörilige tieniste udi kirckenn. Findis Superintendenten at forlenne noger andre personer mett the giestlige beneficier end som forskreffvit staar tha skall Kongl. Majestæts Lensmand haffve indseende ther mett saa thet gaar tillborlige tiill oc ther som nogre ulerde ere thenne dag forlent mett canickedom eller anden flig giestlige rentte tha skulle the afflettis oc forlennis anndre ther kand predicke oc giöre anden Gudz tieniste udi kircken som for er rört.

Nar Superintendenten vill oc er fornöden at hand skall visiterer oc omdrage udi Stigtet oc forfare oc haffve upseende at Sogneprester oc andre giestlige holle thennem skickelig udi leffnett oc lerdom, tha will Kongl. Majestæt att huer Syffellmand ikall vere forpliktett at folge Superintendenten offuer alt thett syffell slöm hand udi er syffelmand oc mett Superintendenterne haffve slittige oc goed inseende att ordnantzzen som Kongl. Majestæt om religionen haffve ladet udgaae bliffve udi alle maade ved makt holler. Giiffvit paa Nyborig slott onsdagen nest epter sondagenn oculi aar MDLV. Under Kongl. Majestæts signett.

Litr. QQ.

Arild Gissellfenn paa Island fick breff som efterfølger aar 1555.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giöre alle witterligtt att thenne breffuiffere Arild Gissellfenn wor wnderstaatt paa wort land Island haffuer paa synn egne oc Torloff Biörnssens arffuingis wegne berett for oif huorledis att for noger aar sidenn forledenn thaa er forskreffne Torloff Biörnssen oc Engilde Helligisdatter komenn wdi egteskæff samen oc eptherthii the horde forner samen paa slegtt oc biurds wegne, tha bliff ther paatald oc sidenn bleff thett tillatt aff passuenn, oc tisligiste aff

aff högborne Förste Koning Christiernn wor kiere herre faderfader att forskreffne Torloff Biörnssenn oc Engiilde motte bliffue samenn wdi ekteckaff oc thieris born oc affkome att were ekte, ther nest haffuer högborne förste Koning Hanns wor kiere herre faderbroder wdi lige maade stadfest same echteckaff wed fulle magtt att bliffue, huilcke passuebreffue, sameledis Koninge breffue forskreffne arild gisselssenn her for off wdi rette lagde, oc beclager forskreffne Ariild Gisselssenn att wdi högbornne förstis Koning Fredericks wor kiere herre fader (höglöfflig ihukomellis) regierings tiid wor ther enn laugmand paa forneste wortt land Island mett naffn Joenn Siigmundssenn oc hannnd for nogen wild skyld tiltog seg thenn sag, oc dömppte emellom forskreffne Biörn Torloffssenn oc Bierne Gudnukssenn oc sidenn mett wrang wnderuiffninger hogmelte Koning Fredericks stadfestillse forhuersfuit paa same dom, oc haffuer forskreffne Arild Gisselssenn beuift for off mett ett her stannens fordom biscop wdi skalholt stigt paa Island breffue att forskreffne Joenn Siigmundssenn bestaae wed hans eed oc hanns Guds sandhed att hand hagde vdi thenn slag domptt wrette oc emod Islands loug, mett mange andre fiere breffue som biscoper oc andre paa thenn sag wdgiffne oc tagne ere oc forskreffne arild gisselssenn for off i rette lagde. Thaa ephertii forskreffne Arild Gisselssenn haffuer beuift for off mett enn dom som er dömppt paa alting paa Island att thenn sag er indfatt for off att dömmen paa, oc thett findis ephther forskreffne Joenn Siigmundssens egen bekiendelse att högmelte Koning Fredericks stadfestillse er forhuersfuit paa enn wrettferdige dom bör forskreffne Arild Gisselssenn oc Torloff Biörnssenns arffuinges breffue wed thieris fulle magtt att bliffue till saa lenge Arild Gisselssenn oc Torloff Biörnssenns arffuinges wederpatt wdi thenn sag wille were wdi rette oc thaa gaa ther om saa mögett som ret er. Dat. Kiöpnehaffin logerdägenn nest ephther Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum dag Aar &c Mdiv.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. RR.

Her Morthenn Eynertzenn fick breff som ephtherfølger.

Christiann &c. Vor synnerlig gunst tilfornn. Vider at som i ere begierendis ati motte bliffue forskonnit met thett superintendent embede

bede som i ere tilfororderet epherthii att etthers leyligheit sig saa begiffuer ati thend befalling icke lenger kunde forestaa. Tha giffue wii etther tilkiende at wii ere tilfreds ati bliffue forskonnet oc quit mett samme befalling oc ati nyde oc beholle etthers beneficium som i ther for vdenn met forlent ere tiill etthers vnderholling befallendis etther Gud &c. actum Kiönehaffnn Torsdagen post quasimodogeniti Anno 1556.

Litr. SS.

Thesse epher^lreffne erende oc werffue skall Knudt Stennsenn embitzmandt paa Islandt, ther sammestedt vdrætte paa Kongl. Majestæts vegne tiill adeltinng som standendis worder Sancti Hansdag medsommer forstkommendis.

Forst epherthii Kongl. Majestæt tiilfornn haffuer befalldt Knudt Stenssen att thage tiill seg bægge Superintendenterne paa Islandt, laugmendenne for sönden oc nordenn, oc forsambles tiill adeltinng, oc ther mett thennom offuervege thenn leylighett om the smaa capeller paa Islandt, som mangededs scheer vti stor Gudtz fortornelste, huadt forandring ther paa best giöris kunde, oc sidenn ther paa tiilsckriffue Kongl. Majestæt theris betenckende mett nogre andre artickle som thenn instructs videre ther omm bemelder, som Kongl. Majestæt Knudt Stenssen ther paa mett seg giffuett haffuer, oc Superintendenterne oc laugmendenne mett flere aff the formeinste aff Islandtz indbyggere haffue ther omm tiilschreffuitt Kongl. Majestæt theris betenckende, huadt the utii thee sager for gott annseett haffue, huilckett theris breff oc scriiffuelste Kongl. Majestæt haffuer offuerseett, oc haffuer hans Kongl. Majestæt ther omm beuilgett oc sambtycktt, att ther mett szaa haaldis skall som hær epher følger, till szaa lenge Kongl. Majestæt kommer widere wdii forffarrinng om landtzens leylighedt.

Will Kongl. Majestæt att vdi alle the smaa capeller paa Islandt skall hær epher ingenn predickenn eller Gudtz tienneste holdis, oc skall Superintendenterne thett forbiude præsternne oc haffue ther hos flittiig indseende, att thett saa vedt magtt holdis, oc huest nörthe oc fordeell somm sognepræsternne her tiill haffue hafftt aff forschreffne

capeller, sculle the her epher mue beholde alligeuell att the samme capeller iche befoge.

Finndis oc nogenn Sognepreft somm icke haffuer præstegaardt, tha schall Superintendenterne huer vti siitt stiigtt tillegge huer sognepreft enn gaardt aff stigtens, somm alletiidt schall bliffue tiil enn præstegaardt.

Tychis Kongl. Majestæt gott vare, att ther ingenn Hospitaler schall stiges paa Islandt, medenn att the fattige drage omkring landett, oc söger epher theris vnderholling, huor the bæst kunde, oc schall fysselmendene haffue tiilsun att the fattige bliffue förtt frandt ett stædt oc tiill ett andett, inndenn fyssell, epher Islandtz loug oc gambell seduane.

Ther som the gieftlige paakommer nogenn trætte, om iordgodtzs oc andett, oc the besuerer thennom att forfolge oc vdrætthe thennom tiill adeltting, tha mue the först mett same sager indkomme tiill fyssletingett, oc ther gange domm paa, kanndt thett ther icke enndis, tha skulle the komme tiill adelking.

Viill Kongl. Majestæt sielff lade vpebære fierde parten aff all tiendenn offuer altt Islandt, somm biscoperne tiilforrn haffdt haffue, oc sydenn the 3 parter att komme tiil kirckenn, præstenn oc fattig folck epter gambell seduane.

Oc skall Superintendenterne her epter for ingenn gieftlige eller werdtzlige sager tage nogenn sagesaldt, Kongl. Majestæt wiill seiff thenn rettighedt for seg behollet haffue, oc skall Kongl. Majestæts lensmandt offuerueye Superintendenternes rente, ther somm thett tha finndis att Superintendenterne icke ere forförettt mett tilborliig renntte, tha will Kongl. Majestæt tillægge thennom ydermere, izaa att the bliffue mett nödtörtige vnderhaalding forförettt.

Epherthii att Kongl. Majestæt forffarer att the Closther somm hans Kongl. Majestæt haffuer bortt forlenntt paa Islandt, ere for ringe satt paa affgiiftt, tha paa thett Kongl. Majestæt maa sckee thett sckiell oc fyllest ær, aff samme closther, viill Kongl. Majestæt att Knudt Stenslenn

fenn skall fly mett seg tiill Kongl. Majestæt clare registher paa alle forskreffne closther rennthe oc inndkomme, daag schall Knudt Steensfenn paa Kongl. Majestæts behøge, sætte same closter paa tilbørlig affgiift som ther mest tolles kandt att affgiiffues, oc alligeuell lade thennom behaalde samme closter som thennom nu haffuer, om the ville giffue samme affgiift som Knudt Stensfenn thennom fore settendis worder.

Haffuer Kongl. Majestæt befallert Knudt Stensfenn att annamme paa Kongl. Majestæts vegne alle the jorde som ligger paa Altenes oc Saltenes, oc hörer scalolt stigt till, daag skall handt egienn vdlægge tiill vederlag saa mange garde oc renthe aff anden Kronens tilliggelisse tiill stigthett igienn, oc bode vdi the oc alle anndre maade ramme oc viide Kongl. Majestæts gaffen oc beste aff hanns yderste magdt oc formue. Giffuitt paa Kiøpnehaffns Slott thenn xvi Aprilis 1566 wnder Kongl. Majestæts Signett.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. TT.

Kongl. Majestæts breff tiill Superintendenterne paa Island at the icke sculle afhende nogett aff Stigtens oc kirckens gotz ther sammestetz.

Vii Christian &c. Hellsø etther Superintendenther for sønden oc nordenn paa wort land Island kerligenn mett gud oc woor naade. Wiider at vii forfarre at ther skal mangestetz bortkomme frann domkirkenn aff kirckens gotz bode mett Maglaug oc vdi andre maade oc kircken icke skeer ther emod skiell oc fylleste. Thii bede wii etther oc strengeligenn biude ati epther thenne dag tiltæncke ingtet aff domkirkens gotz at maglegge ther frann eller vdi andre maade tilstede at ther noget godtz frankommer vden wort sambtycke medenn haffue god flittig indseende at kirckenn beholler hendis gotz som hun haffuer eller bør at haffue mett rette saa frampt at wii icke paa kirckens wegne wille wide thenn skade hoes etther oc i thennd skulle kircken egenn vpretthe. Datum Kiøpnehaffn. Torsdagenn post quasimodogeniti anno 1556.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr.

Litr. UU.

Her Gillebert fick breff att skulle were Superintendent vdi Skalholtz stickt paa Islandt saa liudendis.

Wii Christiann &c. Giöre alle witterligt att wii nu haffue forordinert tilltroett oc befallitt, oc nu mett thette wortt opne breff forordinere tiltroe befalle oc fuldmagt giffue oss elf elige Her Gillebertt, att were Superintendentt offuer alltt Skalholtzs stickt paa wortt land Islandt ther att dräge omkring oc haffue tillsiun wdi alle geistlige sager, oc predicke oc lere Guds ord oc thett hellige euangellium rennt oc clartt for allmuenn oc wisitere alle sognekierckerne wdi fornesnte Skalholtzs stickt oc haffue sitig tillsiun saa Guds ord oc euangelium predickis oc leris rennt oc clartt offuer ald fornesnte Skalholtzs stickt, oc att religionenn hollis wed makt, oc wdi alle maade rette seg epter thenne wor obne bescreffne Reformatzs oc Ordinantzs som wii hanem medgiffuett haffuer. Oc skall hannd mett stolenn oc skollmesters wnderholling rette seg epter hues breff som wii tillfornn ther om haffue ladett wdgaas. Thii bede wii oc biude alle wore Fogitter Embittzmennd oc alle andre offuer alltt fornesnte Skalholtzs stigt atti fornesnte Her Gillebertt wdi samme sitt Superintendentzs Embede paa wore wegne ere bystendige oc hannem ther huos hantthaffue oc beskierme, thesligette biude wii mienige allmuge geistlig oc werdzlig ingenn wndertagett ther samesteds atti rette etther epter same wor Reformatzs oc Ordinantzs som hannd etther wdi saa maade paa wore wegne foregiffuennndis worden, then wdi alle maade att fuldgiöre oc wed makt holle epter som then wdi alle maade wduiser oc indeholler; Oc lader thett ingennlunde. Giffuitt &c. Dat. Kiöpnehaffinn 28 Februar. Aar Mdlviii.

Regie Majestatis manu propria subscriptum.

Litr. XX.

Her Gilbert som skall were Superintendent wdi Skalleholtz Stickt paa Islandt fick breff som her effther følger.

Vii Christiann then tredie &c. Giöre alle vittherligtt att wii aff wor synderlig gunst oc naade haffue wndt oc tiilladet, oc nu mett thette wortt

wortt obne breff wnde oc tiillade att 'all thenn stundt off elskelig hederlig oc höglerde mandt Her Giilbertt Superintendent tiill Skalleholtz stigt paa wortt landt Islandt er Superintendent wdi forskreffne stigt, maa oc skall handt tiill synn wnderholding nyde bruge oc beholde all wor oc Kronens tiende aff thesse efftherschreffne sýsstell som ere Aufstierde sýsstell, Syde sýsstell, Arne sýsstell oc Iffstierdtz sýsstell; Thii forbiude wii alle ehuo the helst ere eller were kunde, serdelis wore Fogitter, Embitzmendt oc alle andre forskreffne Her Gilbert her emodt paa forskreffne tiende eller nogen thieris rente eller rette tilleggelse &c. Dat. Kiönehaffnn then xxviii Febr. aar &c. Mdlv . . . (iii).

Regia Majestas manu propria subscripsit.

Litr. YY.

Dadde Guthmersen fick breff som her effter følger.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giöre alle witterliggt att effterthii wii ere komne wdi forfaring, huorledis wore wnderfotte Dadde Guthmersenn paa wort landt Islandt haffuer tiitt oc offtte seg forseett wdi sit Eckteskab oc beleyett hans sýskindbarne, szammeledis wdi mange andre sager som handt seg emodt off forseett haffuer, saa handt ther offuer er off forfaldenn, tha haffue wii tiilltroet oc befallet, oc nu mett thette wort obne breff tiilltroe beffalle oc fuldmagtt giiffue off elskel. Knudt Steensenn wor mandt thienner oc Embitzmandt paa forskreffne wort landt Islandt, att schulle paa wore wegenn afftinge oc bliffue tiil ens met forskreffne Dadde Gutthmersenn, huad handt off giiffue schall for alle the sager som handt til thenne dag seg emodt off forseett haffuer oc huess forskreffne Knud Steensenn mett hanom ther om tiill ens worder skall bliffue widt syn fuldmagtt vdi alle maade, oc hues forskreffne Dadde Off for synn forfömmelste wdlennindis worder, S all forskreffne Knudt Stennsenn paa wore wegenn wpbere, oc giöre wor Renthimester paa wore wegenn Regnschaff fore. Tiill ydermere wittnisbyrdt &c. Actum Kiönehaffnn thenn xxiiii dag Aprilis aar Mdlviii.

Regia Majestas manu propria subscripsit.

TOM. II.

U u

Litr.

Litr. ZZ.

Kerstine Eyolffzsdotter fick breff som her epter følger: Datum ut supra. (Flensborg torsdagen nest epter söndagen qvasimodogeniti aar 1551.)

Wii Christiann &c. Giöre alle vitterligt att then breffviseriske Kerstine Eyolffsdaather haffver ladit berette for oss hvorledis hennis broder wed namnn Gyslöff Eyolffzslenn nogenn tid sidenn forledenn woltog oc belaae hinde. Tha haffve wii aff wor synnerlige gunst oc naade saa oc paa thet fornesnte Kerstine Eyolffzdaatter maa bliiffve erlig giiffit haffve wii omdragit oc tilgiffuit fornesnte Kerstine Eyolffsdaatter alt hvis rett oc rettighedt som hun til oss oc kronenn for same sag fallenn er oc ey hennede thet att foruidis epter thenne dag i noget maade. Thy forbiude wi alle, cum clausulis consvetis. Dat. ut supra 1551.

Litr. AAA.

Sammeledis som etther well fortenncker om then Islandz handell att the Islennder ere the Kiöpnehaffns borger mögett vlydige oc thennom intett agtte oc mögett mynnde the Hamburger oc wii therfore haffue forschriffitt till oss Pouell Huittfeldt wor mand oc tiener oc agtte att skicke hannom for en Fogett till Islandt. Dog the Kiöpnehaffns att bruge theris handell effter wortt breffs lydelse som wii thennom ther paa giffuit haffuer. Thii bede wii etther oc begiere atti offuerweye hvorledis wii medt ringest omkostning kunde hannom tiidt forskicke saa att wii oc kronnen kunde bliiffue wedt then rettighed som oss bör att haffue ther aff landett.

Litr. BBB.

Peder Hvitfeld fick breff som her epter følger:

- **V**or gunst tilforn, wiidt at wii agthe meth thet allerförste at afferdige oss elskel. Pouell Hvitfeld wor mand oc thienner tiill wort land Islandt oc ther beffalle handdem nogenn wore erinnder oc werffve at wdrette, oc tiisligeste at skulle drage tiill altingit, oc tilhielp at hver
mann

mann fattige oc riige mue ther wederfaris hvad norgis loug oc ret er. Thaa paa theth at hand ikke allenne, skulle komme ther oc icke haffve nogenn medt ssiig, sliom wore forfarenn wdi then norfke loug. Bede wii teg oc wille at thu paa wore wegne handler met Joenn Simonssenn Laugmand wdi mandal, at hand folger ett aff the skiibe, sliom skal lobe fran opfloo, oc till Island for norden, oc nar hand tidt komerndis worder, at hend tha giffver ssiig till alting oc ther moder forskreffne Povell Hvitfeld, oc rette ssiig epher hvis hannnd hannem paa wore wegne befallenddis worder, oc tilhielper paa alting at ther hver maa wederfaris thet norges loug oc rett er. Dat. Nyborge ottensfdagenn post dominicam Reminiscere M.D.L III.

CAP. VIII.

De Archiepiscopis Nidarosiensibus.

§. I.

Askelus, sive Eskillus, natione Norvegus, anno 1403 archicathedram calcare coepit. Anno 1406 Andream Episcopum Gronlandiæ, fed anno 1408 Jonam Skalholtensem, forte etiam Holenses Jonam Tovæ filium ante aut circa 1415 Jonam Jonæ circa 1423 & Jonam Vilhelmi 1429 ordinavit, cum tamdiu Archiepiscopatus officio functus fuerit; Verisimile est, eum multo plura ad res nostras pertinentia gessisse, quamvis nobis non innotuerint. Mortuus est, ut videtur, anno 1429.

§. 2.

Aslakus, cognomine *Bolt*, anno 1430 Archisedem ex mandato papali citra ordinariam electionem (a) occupavit. Anno 1431 templum Salvatoris Nidarosiense fulmine tactum die 2 Julii in cineres redactum est. Anno 1435 concilium Nationale Bergis habere statuerat; Sed nemine Suffraganeorum comparente, propositum evanuit, quam ob cau-

U u 2

sam

( ) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

sum Bulla Archiepiscopali data, Bergis, die Decollationis Johannis 1435, una cum Salomone, Abbate Halsensi, ab officio illos omnes suspendit. Anno 1447 Mercatoribus Anglis saluum conductum seu Literas tutelares dedisse videtur, quos, licet a Rege prohibitum esset, Anglorum cum Norvegis commercium, tuto tamen in Norvegia negotiaturos promissit, si modo bonos pannos & mercimonia adveherent; unde viri imperiositas fatis patet. Gotškalko Gotškalki, una cum Rege Christophoro Cathedram Holanam contulit, ipsumque ordinavit anno 1442, eidemque curam & inspectionem dioceseos Skalholtinæ injunxit (a); Mortuus 1448.

§. 3.

Henricus Kalteisen, Monachus Ordinis Dominicani & Theologie Doctor, natione Germanus, utpote Confluentix natus, hæreticæ pravitatis inquisitor acerrimus, qui in Concilio Basiliensi contra Hussitas per tres dies de libera prædicatione verbi divini differuit, qua disputatione sibi haud contemnendam famam comparavit. Die Petri & Pauli coram Patribus Concilii, Anno 1433, de Festi celebritate concionem habuit. Anno 1448, Magister Palatii factus est. A Nicolao 5 circa annum 1450, Norvegorum Archiepiscopus denominatur & anno 1453 ordinatus, a Norvegis non recipitur; nam hoc ipso anno literis ad Papam datis, ipsum, ut in scio Rege, & contra leges Privilegiaque patria, electum, morum præterea & lingvæ Norvegicæ penitus ignarum, clerus Norvegicus omnino recusavit; In cujus locum Olaum quendam Thronderi filium Canonicum, natione Norvegum, Archiepiscopum sibi postularunt; Sed a Pontifice non fuisse exauditum, ex eo patet, quod Henricus anno 1453 in Norvegiam venit & Archiepiscopi munia capeffivit. Nam eodem anno, 4 Cal. Maji Bergis literas ad Gotškalkum Holensem dedit, quibus ejus vicariatam in diocesi Skalholtina confirmavit, &, ut Biornum Thorleifi

---

(a) Vid. ibid. Litr. B. Ille etiam eidem Gotškalko facultatem præbendas quasdam in Islandia conferendi concessit; Vid. ibid. Litr. C.

(b) Conf. Perillustr. PONTOPPID. *Vestig. Dan.* Tom. 3. pag. 294. & ejusdem *Annal. Eccles.* Tom. 2. pag. 609.

Thorleifi Skalholto expelleret, mandavit, sed paulo post Regno excessisse videtur. Mortuus est Confluentiæ anno 1465 d. 2 Octobr.

§. 4.

Marcellus, natione Germanus, Christiani I. Consiliarius & Minister, eiqve acceptissimus, anno 1449, ut videtur, Episcopus Skalholtinus factus, sed 1450 a Norvegis, adnitente Rege, Archiepiscopus Nidarosensis electus, Olao Thronderi filio rejecto, quem Canonici anno superiore elegerant. Ad redimendum Pallium & electionis confirmationem acqvirendam Romam proficiscitur, sed a Pontifice, Henrici Kalteisii, quem ipse Norvegis obtrudere voluit, partibus favente, rejectus & re infecta revertens, Coloniae, a Kalteisii emissariis in diversorio invaditur, maleqve mulctatur, qui ei literas electionis, aliaqve magni momenti ad Regem pertinentia scripta, omniaqve ipsius impedimenta & sarcinas abstulerunt & diripuerunt. Ob quod maleficium cum Rex frustra satisfactionem polceret & res ablatas repeteret, omnes Colonien- sium naves & mercimonia per universam Daniam & Norvegiam confiscavit. Deinde, cum Nicolao Calixtus successisset, Rex Legatum, qui hæc negotia expediret, Romam misit, quod etiam frustra fuit, quapropter Marcellus denuo Romanam adiit Curiam, a qua insidiarum insimulatus, semet coram iudicibus ita defendit, ut excusatus haberetur, nihilo tamen minus Henricus causam obtinuit. Hoc dissidium Regi Regnoqve multa mala adtulit: Quidam enim Papæ & Henrico, quidam vero Regi & Marcello adhæserunt. Illi, si Marcellus vi introduceretur, anathematis poenam; Hi autem, ni id fieret, & Rex jus suum exerceret, obedientiam renunciare minabantur; Præterea utrinque rapinis, seditionibus & cædibus res agebatur, tantumqve hinc Nordlandiæ incolæ in Papam conceperunt odium & abominationem, ut quidam ab Ecclesia Romana, ad Græcam seu Russicam deficerent, multis enim annis Archica- thedra his fluctibus jactata esse perhibetur (a).

(a) Hæc controversia non parum lucis ex literis Christiani I. ad Cardinalem Sancti Angeli seneratur. Vide *PONTOPP. Annal.* Tom. 2. pag. 609.

§. 5.

Anno 1449 quidam Canonici Nidarosienfes Aslaco Bolt substituere voluerunt *Olaum Tronderi* filium antea memoratum, quidam autem ejus electioni, Regis nomine, adverfabantur; feq̄vente autem anno, Rege in Norvegia præfente, Marcellus eligitur, cui deinde Pontifex Romanus Henricum Kalteifen oppofuit. Qvamdium hoc diffidium duraverit, non conftat, id tantum liqv̄t, Norvegof anno 1453, Henricum recufaffe, fūum autem *Olaum* Archiepifcopum per literas a Pontifice expetiviffe, & Marcellum eodem anno fe Nidarofienfis cathedræ Poftulatum fcripfiſſe. *PETRUS UNDALINUS* ſcribit *Olaum* Artium Magiſtrum anno 1455 electum fuiſſe; Nos pro certo habemus eum ante annum 1459 Archiepifcopatum obtinuiſſe, nam eodem *Olaum* Rognvaldi ordinavit, & literas in Islandiam miſit, qvibus Mattheum Epifcopum, fui Ordinis Apoſtata & perjurum, proclamat, indignumqve, cui cura Eccleſiaſtica committatur. Anno 1465 *Svenum* Skalholtenfem ordinavit; ſed anno 1473 mortuus eſſe videtur.

§. 6.

Cjauto, anno 1474 electus fuit. Epifcopos Skalholtinos, Magnum Ejuſi anno 1477, & Stephanum anno 1491, ſed Gotſkalkum Nicolai Holanum anno 1494 confecravit. Anno 1481 dioceſeos Holanæ incolæ monuit, ut ſuo Epifcopo, ad minimum ſemel qvovis triennio, ſacellorum redituum rationem reddant (a), & Diploma in Islandiam miſit, qvo vehementer in Raſnum Brandi Nomophylacem invehitur. Anno 1484, bina de prædio Stadarhol promulgata judicia, qvoad Epifcopi Skalholtini diſpenſationi ſubeſſe debeat, in octava Petri & Pauli confirmavit. Anno 1507, judicia & ſententias de Vatnsfiordo, confirmavit (b).

§. 7.

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. D, qvoad Diploma nobiſcum communicavit vir Perilleſtr. & Celeberr. Dominus *ERICI*, cujus in hanc Hiſtoriam merita ſæpe antea laudavimus.

(b) Vid. ad finem Capituli Litr. E. & ſupra pag. 260. Hanc etiam ſententiam Archiepifcopus Ericus Walcheudorp confirmavit. Vid. ad finem Capituli Litr. F.

§. 7.

Mag. *Johannes Krabbe*, Electus, (ut habet *UNDAINUS*) anno 1510. Hujus viri acta nos omnino latent, nisi quod quandam summam auri & pecuniarum, Sancto Petro attributam, pro confirmatione sua habenda, si consecutus fuisset, secum Nidarosia Bergas & deinde e Regno deportavit, ut loquitur ejus successor *Ericus Walkendorff* in literis datis Nidarosiae anno 1514 (a), ex quibus colligitur, Electum eum quidem fuisse, sed nunquam confirmatum, deinde e Regno cessisse, & extra id mansisse aut mortuum esse.

§. 8.

Ericus Walkendorff ex Praeposito Roeskildensi, Christiani II, dum Pro Regem Norvegiae ageret, Cancellarius, cum ad sedandam, quae Bergis orta erat, controversiam, anno 1506 ablegaretur. Circa annum 1513, Archicathedram Nidarosensem ascendit (b), ut ex ejus literis, datis Nidarosiae in Vigilia Ascensionis Domini anno 1514, verisimile fit. Eodem etiam anno, ut Archiepiscopus Nidarosensis, legationi praefuit, quae Principem Elizabetham, Regis sponsam, ex Belgio Havniam deduxit, sed in gratiam Reginae fratris Caroli V. Regem monens, ut Diviciae familiaritati & amoribus renunciaret, ipsius odium incurrit, a cujus Ministris in Norvegia ita exagitatus fuit, ut anno 1521, in Daniam questum injurias & semet purgatum, navale iter susciperet (c), sed tempestatibus actus, in Belgium abripitur, ubi eum Rex, qui ibidem cum Caesare colloquendi gratia se continuit, in carcerem conjecisset, nisi a Magistratu Amstelodamensi impeditus fuisset, eo quod Archiepiscopus ad Papam appellavit. Hinc Romam petiit, unde rediens, Amstelodami mortuus & sepultus est. Dum adhuc in Norvegia mansit, antiquam Gronlandiam invenire, & ibidem coloniam stabilire satagit.

§. 9.

(a) Vid. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Danic.* Tom. 2. pag. 744.

(b) *HOLBERGIUS Hist. Dan.* Tom. 2. scribit eum 1516 Archicathedram ascendisse; sed factum id esse 1514, aut prius, ostendunt illius literae supra allegatae, datae vigilia ascensionis 1514.

(c) Conf. *PONTOPPID. Gesta & Vestig. Dan. extra Dan.* Tom. 2. pag. 414. §. 4.

§. 9.

Olaus Engelberti, (aut ut alii habent *Stigoti*) filius, eligitur & Cathedram ascendit 1523. A Friderico I. defecit 1531, mox autem in ejusdem verba jurat, & ob defectionem pendit 15000 marcas Danicas. A Christiano III. defecit anno 1536. Eodem anno Celeberr. virum Vincentium Lunge, Regis Legatum, nefarie occidit, & Norvegis, nomine Comitum Palatini Friderici, homagium exprimit, de quo paulo post Regi per epistolam satisfacere conatur, sed nullum accipiens responsum, causæ diffidere cœpit. Quatuor itaqve liburnicas parat, quas suis cathedræque onerat opibus, arceque Steenvigsholm probe munita, anno 1537, in Belgium aufugit. Anno 1524 Jonam Arii filium Episcopum Holanum consecravit, eiqve in omnibus causis Papalibus dispensandi potestatem dedit. Gudmundi Boni, quondam Holanæ dioceseos Episcopi, canonizationem apud Pontificem Romanum se procuraturum promisit, quod tamen non præstitit, & anno 1537, Sigismundum Ejulsi, Osmundi coadjutorem constituit & ordinavit, quo facta Norvegia excessit, & exul in Belgio decessit (a).

Litr. A.

Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus, universis Suffraganeis ecclesiæ Nidrosiensis salutem & Apostolicam benedictionem. Romani Pontificis, quem pastor ille cælestis & Episcopus animarum, potestatis sibi plenitudine tradita, ecclesiis prætulit universis, plena vigiliis sollicitudo requirit, ut circa cujuslibet statum ecclesiæ sic vigilanter excogitet, sicque prospiciat diligenter, quod per ejus providentiam circumspectam nunc per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accommodæ, prout personarum, temporum & locorum qualitas exigit, ecclesiarumque utilitas persvadet, ecclesiis singulis pastor accedat idoneus, & rector providus deputetur, qui populum sibi commissum per suam circumspersionem providam & providentiam circumspectam salubriter dirigat & informet, ac
bona

(a) Vid. PONTOPPIDANI *Gesta & Vestigia Danor. extra Dan.* Tom. 2. pag. 416. & *Annal. Eccles. Dan. Diplom.* Tom. 3. pag. 230.

bona ecclesie sibi commissæ, non solum gubernet utiliter, sed etiam multimodis efferat incrementis. Dudum siquidem bonæ memoriæ Eskillo Archiepiscopo Nidrosiensi, regimini Nidrosiensis ecclesie præsidente, Nos cupientes eidem ecclesie, cum vacaret, per Apostolicæ sedis providentiam utilem & idoneam præsidere personam, provisionem ipsius ecclesie ordinationi & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reservandam, decernentes extunc irritum & inane si secus super his per quoscunque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attentari. Postmodum vero prædicta ecclesia per ipsius Eskilli Archiepiscopi obitum, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, Nos, vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, ad provisionem ipsius ecclesie celerem & felicem, de qua nullus præter Nos ea vice se intromittere potuerat, sive poterat, reservatione & decreto obstantibus supradictis, ne ecclesia ipsa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesie personam utilem & etiam fructuosam, cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad Venerabilem Fratrem nostrum Aslacum Episcopum olim Bergensem, in Archiepiscopum Nidrosiensem electum, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam suam illarum largitor Dominus insignivit, & quod ipse, qui regimini Bergensis ecclesie eatenus laudabiliter præfuit, præfatam Nidrosiensem ecclesiam sciet & poterit auctore Domino salubriter regere & feliciter gubernare, direximus oculos nostræ mentis. Intendentes igitur tam Nidrosiensi ecclesie prædictæ, quam ejus gregi dominico, utiliter providere, eum a vinculo, quo ipsi Bergensi ecclesie, cui tunc præerat, tenebatur, de ipsorum Fratrum consilio & Apostolicæ sedis potestatis plenitudine absolventes ipsum, ad eandem ecclesiam Nidrosiensem Apostolica auctoritate transtulimus, ipsumque illi præfecimus in Archiepiscopum & pastorem, curam & administrationem ipsius Nidrosiensis ecclesie eidem electo in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, liberamque sibi tribuendo licentiam ad eandem Nidrosiensem ecclesiam transeundi, firma spe fiduciaque conceptis, quod, dirigente Domino actus suos, præfata Nidrosiensis ecclesia per ipsius electi circumspeditionis industriam & studium fructuosum regetur utiliter & prospere dirigetur ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus

& hortamur attente, per Apostolica scripta vobis mandantes, quatinus eidem Electo tamquam membra capiti obsequentes exhibeatis eidem obedientiam & reverentiam debitam & devotam, ita quod mutuo inter vos & ipsum gratia gratos fortiantur effectus, & nos devotionem vestram possimus ob hoc in Domino merito commendare. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, sextas kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

Litr. B.

(b) **W**ii Aflac med Guds miskund erchibiskup i nideroff ok paveligr fetis legatus hella ydr alla heiderliga prelata herrar ok erliga leirda men vara kennefönir ok svo alla elskeliga almoga sem byggia ok boo i skalaholtz ok hola biskopcdómum a islande med qvedio Gudz ok warer andeliga bletzan kunnikt görande at saker þess at the erliga leirda men i skalaholtz biskopcdóme hafva til off skrifuat ok ódmiukeliga bidit at wii af varer erchebiskopelige makt ok valde sem wii hafuom af heilogom fædrom pauom i Rom at skipa ok stadfesta fulkomliga wran wyrdeliga broder herra biskop Gotfskalt i hola til biskopcdólen i skalaholtz biskopcdóme sem the hafva honom prolaret for ein fulmektog biskop at wara stólenom forestanda med alla biskopcliga tign ok andeligit wald ok makt sem einom rettom formane ok biskop bör at hafua af síns embitis wegna claufter kirkior ok beneficia sem laus eiro ok warda weita ok collaciones fore gifua ok wmbodzmen skipa ok tilsetia þer sem höfuir ok

---

(b) *Id est*: Nos Aflacus Dei gratia Archiepiscopus Nidarosiensis, & Sedis Apostolicæ Legatus, vobis Reverendis Prælatibus, dominis, & honorandis clericis, filiis nostris spiritualibus, & omni universitati dilectæ diocæses Skalholtinam & Hólensem in Islandia incolentibus salutem Dei & spiritualement nostram benedictionem mittimus; Notum facientes, quod, cum honorandi diocæses Skalholtinæ clerici nobis scripserint, & submisserint rogaverint, ut nos, ex Archiepiscopali nostra, quam a Sanctis Patribus Pontificibus Romanis habemus, autoritate & potestate, constituamus & firmiter confirmemus Reverendum nostrum fratrem Dominum Gotfsalcum Hólensem, qui cathedræ diocæses Skalholtensis, veluti illi eum elegerunt, Episcopus plenipotentiarius dignitate episcopali integra & spirituali potestate ac autoritate, quanta ad Episcopum jure officii pertinet, præsit, monasteria, ecclesias & beneficia vacantia & vacatura conferat, & collaciones edat, vicarios, ubi opus est, constituat, & eos

rationes

ok rekningfkap af þem taka hafuer wii honom þetta allt wald fengit sem til bör. Item scule j ok alla wita at wii hafuoin fengit wart fult ok lagligt umbod warom keire broder herra biskup Gotfkalk at vara uisitor ofuer alt island a ware vegna med allan þen stet heidr ok wyrding sem tilbör lag ok ret segia ok giöra messö clauftre folk leirda menn kirkior ok leikmen at iapnfullö mækt sem wii sielfue. hafua wii ok befatat honom upbera ok ut at kreifuia vart subsidium pallii bade þet sem fiöld i wiirdeligx herra vars forseiders Erchibiskupc Eskils tiid goder amindingar ok swa i vara tiid sedan ok koma til Erchibiskopc stolen i þrondeme. er þet subsidium pallii halfar rentor ok thiundar bede af clauftrom beneficiis ok bonda kirkiom sem feller a eina arer i eins erchibiskopc tiid som helga paua hafua stadfest ok dömt som bref i trondeim þer om vel utwisa. Thii bidia wii jdr allafaman keirliga ok biodum at i laten. han edr hans vmbodzman vel ok gredeliga at komastz sem fyr er giort a iflande uttan alt motemele sem gort var ofuer alt noregs rike sem viterligit er var vyrdelig broder herra biskop Gotfkalc. Þy trondems domkirkio er hofudkirkia ofuer alla kirkior i prouinsia her meth befallom vii idr Gud ok sancte Olaf konung. Scriptum Aflöye feria secunda

X x 2

proxima

rationes sibi reddere faciat; ei omnem hanc auctoritatem, ut decet, concessimus. Præterea vos omnes scitote, nos plenum nostrum & legitimum mandatum dilecto nostro fratri Domino Episcopo Gotfkalko impertisse, ut cum omni dignitate, honore, & reverentia (ejus officio) debita, nostra vice sit totius Islandiæ Visitator, jus dicat, missasque celebret in gratiam cœnobialium, clericorum, ecclesiarum & laicorum, æquali, ac nos ipsi, auctoritate. Nos etiam ei mandatum dedimus accipiendi & postulandi nostrum pallii subsidium, tam illud, quod tempore Reverendi Domini nostri antecessoris, bonæ memoriæ, Archiepiscopi Eskilli tempore expendendum erat, quam nostro tempore, ex quo archicathedram Thronheimensem ascendimus; quod subsidium pallii dimidius unius anni redditus & decimas, tam monasteriorum & beneficiorum, quam ecclesiarum a laicis possessorum, cujusvis Archiepiscopi tempore semel expendendos, constituit, veluti Sancti Pontifices Maximi sanxerunt, & sententias tulerunt, quorum Bullæ Thrandheimi existentes, hac de re luculenter agunt. Hinc nos vos omnes amice rogamus & jubemus, ut ei, ejusve vicario, hæc probe & expedite persolvatis, veluti & antea in Islandia citra tergiversationem factum fuit, quod & ita per totum Regnum Norvegiæ, (Reverendum hic fratrem Dominum Episcopum Gotfkalcum antest), obtinuit; Ecclesia siquidem Thrandheimensis est reliquarum per totam provinciam mater. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos commendamus. Scriptum Osloæ, feria secunda proxima post Dominicam

proxima post dominicam passionis Domini anno Domini M.CD.XL. nono. Sigillo nostro presentibus appenso in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Litr. C.

(c) **Vii** Aflac med Gudz miskund Erchibiskop i nideroff ok paveligr fetis legatus heilsom idr alla vara kaira ok elskeliga syner bade larde ok leika sem byggia ok boa i skalaholtz ok hola biskopcdómum a Iflande kerlige med gud ok ware andeliga bletzan jdr kunnokt giör-annde, med þessu varo opno brefue at wii hafuom fengit warom vyrdeligom brodr herra biskup Gotfkalk wart fult wald ok lagligit umbod til at vnna forlena fkipa fkipra ok gifua til fullar eignar war beneficia ok kirkior. sem sancte Olafuer ok wii sielfue þer eigande erom vppa Iflande sem sua heita oddastader ok hitradaler sem liggia i skalaholtz biskopcdöme sua ok greniastader ok bredabolstader sem liggia i hola biskopcdöme hvarom sem helst honom tekker a vara vegna i þera lifdaga nema þeir sielfue them af sik briota viliom vii ok þat at alla þem sem þenna beneficia fornempd halda ok hafua til eignar at þe gifua offedr varom vyrdeligom brodr herra biskup Gotfkalk a vara vegna nokot
subsidium

---

minicam passionis Domini, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo nono. Sigillo nostro presentibus appenso, in fidem & testimonium omnium præmissorum.

(c) Nos Aflacus, Dei gratia Archiepiscopus Nidarosiensis & Sedis Apostolicæ Legatus, vobis omnibus acceptis & dilectis nostris filiis, tam clericis, quam laicis, dioceses Skalholtinam & Holensem in Islandia inhabitantibus, amicam cum Deo salutem & nostram spiritualem benedictionem. Notum vobis per has nostras literas patentes facimus, quod Reverendo nostro fratri Domino Episcopo Gotfcalco, beneficia nostra & ecclesias, quas Sanctus Olavs & nos in Islandia possidemus, nomine Oddastader & Hitradaler in diocesi Skalholtensi, sed Greniadarstader & Breidabolstader in diocesi Holensi sitas, cui-cunque libuerit, nostra vice, in dies vitæ, nisi illi ipsi delicto quodam se iis indignos monstraverint, concedendi, conferendi, disponendi, transferendi & in plenam possessionem donandi, plenam facultatem, & legitimum nostrum mandatum impertimus. Nos quoque volumus, ut omnes prædicta hæc beneficia habentes, retinentes & possidentes, Nobis, vel nostra vice, Reverendo nostro fratri Domino Episcopo Gotfcal-

ko,

subsidium ok veinmanceligan godvilja þer af at wii mattom finna heider ok gersemð af þem beneficiis sem tilhora helgo trondems kirkio. ok han ma off þet alt framdeles fenda sem han þer af far a vara vegna her med befala wii idr alla Gud ok hinom sancte Olaf koning nu ok jempnan. Scriptum Afloye feria tertia post Dominicam sexagesimæ. Anno Domini M.CD.XL. nono. Sigillo nostro presentibus appenso in fidem & testimonium omnium & singulorum premissorum.

Litr. D.

Wii Gauto met Guds naad Erchibiscopp i Nidarofs oc pavelig sættes Legatus sændæ allum them godom monnom som halffkirkior i værio hæffue i Hole biscoppdomme aa Islande Q. g. oc voré andelige bledzan. Giorer wii kunnigt at vor virdalighe brodher biscop Olaff hæffuer klagat for off, baade nu oc formerlig, at i vilia hannem ingen Rekningscap gor, aff tiond oc adrom eignom, som halffkirkiom tilhörer, sva at kirkior mæge forderffues oc niderfalle, for edher forsømmelse skyld oc ingestæds synes huart kirkionne renthe bliffuer, en thoat thet kunnigt er, at hende aarlighe opbærer hvilket oppenbarlega mot er baadhe vorom oc ydrum christnom rette. Ey loffuer thet nockerstæds christen logh, at leikmenn skullæ offver kirkior raadhe, utthan reikningskap; oc ei kunne i aff nockræ sidvenio orsekt hæffvæ, for thy then sidvenio maa ei holdes som moth kirkionne rett ær ok helghe fædre skippan. Hvar for raadhe vii edher oc høyelighe biodhe under lydno at I gor hëdan i fra rettan regningscap aff kirkiotiond oc ollum ödrum kirkionne renthom som i aarlighe upbær aff kirkionne eitt sinne i trem aarom tha han far i sin visitering; en om kostnad oc natteleie aff halffkirkiom fara effter thi som biscops naudson tillfigher i sinnæ ferd, oc kirkionne macke

X x 3

æ r

---

ko, subsidium quoddam & amicam benignitatem contribuant, ut Nos de beneficiis ad sanctam ecclesiam Trundheimensem pertinentibus, honorem & emolumentum reportemus. Quæ autem ille nostra vice inde acceperit, omnia nobis transmittet. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos omnes nunc & semper commendamus. Scriptum Afloyæ, feria tertia post Dominicam sexagesimæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Sigillo nostro presentibus appenso, in fidem & testimonium omnium & singulorum premissorum.

ær at halda, oc falla i theirra rekningscap i huat them kan standa thennæ biscops gestingh. Eræ thier oc nockræ med edher som nockræ skelligæ faker hæfve her a moth oc vilæ thet ei vnderganga, tha stempne vii han æller them hiit for ofs met thessæ smæ var breffve innen trygar her næst effter komende sielfvæ ædher therra vmbodsmen at svare for de biscop Olaff æller hans umbodsmænd i thessæ sak ok hvar her i moth thriofkes ok bliffver ei i lydno skall han ther for lida kirkionne næstt, met them framferdom som kirkionne lögh vtviise, oc hvat forde edhr biscop ther vtinnan logylige hörer vilia vii hanom fulkomelige tillftaa ok hans lagyleghe domæ fulberde ok stadfeste. Datum in Curia nostra Bergen sabbato qvatuor temporum ante festum beati Michaelis Archangeli Anno Domini MCDLXXX primo. Sub Secret. nostris patentibus apress. in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Litr. E.

(e) **V**ii Gauto med Guds nåd Erkebiskup i Nidarósi oc páfaligs færis legatus. Giorum kunnigt aullum þeim sem þetta vort brief síá edur heyra. ad vii haufum sied oc yferlesid oc giorla skodad vegna vors virduligs brodurs herra Stephans med Gudz nåd biskups i Skálholtri dóm oc úrfkurd yfer vatziardar kirkiu i Ílafirde framsagdan oc upplestin styrktan oc staudugan giordan med samþycke briefum oc insiglum margra kennimanna þess sama biskupsdæmis i hverium dome edur vrfkurde þeir haufdu ályktarord gefit kirkiunnar laugum smásmugliga ádur vndirskodudum þessa saumu vatziardarkirkiu vera oc eiga at blifa fullmektugt beneficium æfinliga hier epter. hvern dóm edur vrfkurd. vii samþyckium
oc

(e) Nos Gauto Dei gratia Archiepiscopus Nidarosienfis & Sedis Apostolicæ Legatus, omnibus has nostras literas visuris vel auditoris notum facimus, nos in gratiam Reverendi nostri fratris Domini Stephani, dei gratia Episcopi dioceseos Skalholtensis, sententiam & decisionem de templo Vatnsfiordensí in Ílafirde, prolatam, recitatam, confirmatam & consensu, literis, ac multorum ejusdem dioceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, legisse, & accurate perspexisse; qua in sententia vel decisione illi (sacerdotes) legibus ecclesiasticis antea curatissime perpensis, idem hoc templum Vatnsfiordensí perfectum beneficium esse, & abhinc in æternum permanere debere, edixerunt. Quam sententiam & decisionem nos approbamus, confirmamus, & audo-

oc stadfestum med rauksemð haufuddómkirkiunnar i Nidarósi. oc i guds nafne alsendiliga styrkium. firerbiódande strídlega aullum ok sierhverium hier imóte at tala edur giora oc til meire styrkingar oc stadfesti hier um festum vier vort insigle fyrir þetta brief skrifad uppá vorn gard i biorguin upp á sancte birgittardag. Anno Domini millesimo qvingentesimo septimo.

Litr. F.

(f) **Vii Eirrek med Guds nád errkebiskup i Þrándheim oc páfaligs sætis Legatus Giorum kunnigt aullum þeim sem þetta vort brief síá edur heyra ad vii haufum sied oc yferlesit oc giorla skodad vegna vors virduligs bróðurs herra steffans med guds nád biskups i Skálholsti. huers sál gud nádi. dóm oc úrskurd yfer vatnsfiardarkirkiu i Isafirde framm sagdan oc upplestin styrktan oc staudugan giordan med samþycke briefum oc insiglum margra kennemanna þets sama biskupsdæmis. i hverium dómi edur vrfkurdi þeir haufdu ályktarord gefit. kirkivnar laugum smásmugliga adur vnderfkodudum þessa saumu vatnsfiardarkirkiv vera oc eiga at blifa fullmektvgt beneficium æfenlega hier epter. Saumuleidis haufum vii oc sied oc yferlesit vors forfauðurs erkibiskups Gautonis. huers sál oc gud náde.**
stadfest-

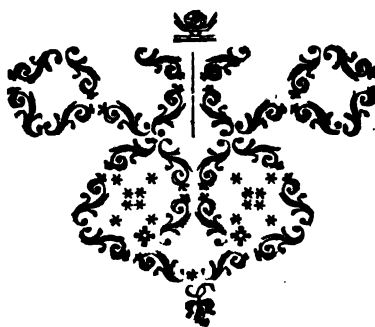

& auctoritate Archicathedræ Nidarosiensis in nomine Dei perfecte stabilimus, stricte omnibus & singulis prohibentes contra hæc loqui vel agere. In quorum maiorem firmitatem & confirmationem, nos literis hisce sigillum nostrum appendimus, scriptis in curia nostra, Bergis, die Sanctæ Birgittæ, anno Domini millesimo, qvingentesimo septimo.

(f) Nos Ericus Dei gratia Archiepiscopus Thrandheimensis & Sedis Apostolicæ Legatus, omnibus has nostras literas visuris vel auditoris notum facimus, nos in gratiam Reverendi fratris nostri, Domini Stephani, Dei gratia Episcopi Skalholtensis, cujus animæ Deus propitius esto, sententiam & decisionem de templo Vatnsfiordensis in Isafiordo, prolatam, recitatam, confirmatam, & consensu, diplomate, & multorum dictæ dioceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, perlegisse, & accurate perspexisse; qua sententia vel decisione illi, legibus ecclesiæ in antecessum curatissime perpenfis, idem hoc templum Vatnsfiordense merum beneficium esse, & abhinc in perpetuum permanere debere, edixerunt. Similiter & antecessoris nostri, Archiepiscopi Gautonis, cujus animæ Deus quoque propitius esto, prædictarum sententiarum & decisionum

stadfestingabref um fyrrsegda dóma oc vrfkurda, oc i guds nafne stadfestum vier styrkium oc staudugt giorum med þetta vort bref fyrrnesnda giorninga dóma oc vrfkurda vt i aullum þeim ordum oc articulis sem þeir innehallda med rauksemd hautuddómkirkiunar i nidarose oc optnesnda vatziardarkirkiu eiga at vera oc blifa æfirlegt beneficium oc vnder valde oc veiflu Skáholtz biskups, fyrrbiódande aullum oc sierhverium hier i móti at giora eda tala eda i nockurn máta at hindra so fram sem hann vill fordazt strídu oc álaugur af heilagre kirkiu. Datum in residentia nostra archiepiscopali nidrosiensis. Vigilia beati Andree apostoli. Anno domini millesimo qvingentesimo vicefimo sub nostris sigillis presentibus appensis.

decisionum literas confirmationis vidimus & perlegimus; Hinc in nomine Dei his nostris literis prædicta acta, sententias & decisiones in omnibus eorum, quæ continent, verbis & articulis, auctoritate Archiepiscopatus Nidarosensis, confirmamus, stabilimus & rata habemus, ac sæpe nominatum templum Vatnsfiordense perpetuum beneficium, potestati & collationi Episcopi Skálholþensis obnoxium esse & permanere debere (jubemus), omnibus & singulis, contra hæc quocumque modo loqui vel agere, aut obniti, prohibentes, si modo illi sanctæ ecclesiæ animadversionem & rigorem evitare desiderabunt. Datum in Residentia nostra archiepiscopali Nidarosensi, vigilia beati Andree Apostoli, anno Domini millesimo qvingentesimo vicefimo, sub nostris sigillis presentibus appensis.

SEC-

SECTIO II.

De interno statu ecclesiæ, doctrinâ, ritibus
ecclesiasticis, re literaria & literatis,

CAP. I.

De statu Ecclesiæ & Religionis, aliisque eo spectantibus.

S. I.

Si rerum ecclesiasticarum censu veniunt, templorum & cœnobiorum
ditationes, leges de decimis sine fraude dandis, armata Præfulum
odia, Reliquiarum veneratio, anathematum proclamatio, Sanctorum ado-
ratio, miraculorum varia persuasio, horum omnium fatis ferax est histo-
ria Seculi, quod ordimur, a nato Salvatore, decimi quinti; Sin doctri-
næ sanioris prædicatio, falsæ propulsatio, impiorum conversio, disciplinæ
recta usurpatio, Episcoporum vita & doctrina pariter corusca, huc ma-
gis videantur pertinere, oppido pauca in medium afferenda habemus;
Seqvens enim Periodus sui asperitate & boni sterilitate, mali vero ex-
uberantia lucea, sed inopia scriptorum, obscura appellari meretur. Sive
enim Reip. Regimen Politicum, sive rei œconomicæ administrationem
& statum, sive tandem rei Literariæ conditionem respicias, omnia hoc
tempore degenerasse, & quasi interitum minari cœpisse, invenias; Mo-
narchiæ etenim Dano-Norvegicæ multis quidem nominibus laudabiles
fuerunt Reges, bellis tamen plerumque & aliis negotiis impliciti, longe
difficilarum provinciarum, ut Islandiæ, parvam vel nullam curam habu-
erunt, nisi quod Præfectos qui vestigalia colligerent, constituerunt, qui
quam pauca Reipublicæ utilia, aut Ecclesiæ emolumento fecerint aut
constituerint, ex eorum actis, supra expositis, manifestum est. Præter-
ea epidemica illa pestis, quæ ineunte hoc Seculo in Islandia grassabatur
insulam incolis ita privavit, ut tertia pars vix superesset, quasdam vero
parœcias & tractus penitus evacuavit, unde factum est, ut artes, scien-
tiæ,

tix, & opera manuarum, tanta affecta sint jactura, ut nunquam postea pristino nitori restitui potuerint; In his præsertim literarum studium, agriculturæ exercitium, salis confectio, commerciorum propriis navibus usus, aliaque, quæ omnia ad hæc usque tempora, si non ita, ut cum maxime floruerunt, saltem duraverunt, & aliquatenus exercita fuerunt, posthac vero obsoleta penitus interciderunt.

§. 2.

Et hic quidem fuit Reipublicæ status. Qui autem Ecclesiæ faciem & formam intueri desiderant, ut in cælo Ecclesiastico videbit tres simul pari candore coruscantes Soles, seu tria simul in uno corpore capita, 3: tres simul & semel Pontifices Maximos, unum Romæ, alterum Avinionem, tertium Arimini sedentem, omnes autem invicem dissentientes, & mutuo anathematis telo pugnantem, quod etiam sæpius in capita diademata, integra Regna & Respublicas vibrare non erubuerunt; Ita etiam inter minora illa sidera, seu membra capiti proxima, inordinatos motus & exorbitantias observare licebit; Nam Nidarosensem Archiepiscopum duos simul candidatos, Marcellum Episcopum Skalholtinum & Henricum Kalteisen expetiisse reperimus, quorum tamen neuter voti compos factus est, imo ita indoctum Archiepiscopum, ut literas plane nesciret, quorum aliquos pariter ac prædecessores, Regibus contra mandare, eorumque Edicta conculcare, piaculo sibi non duxisse, exempla Aslaci & Olai satis superque docent. Quod autem Archiepiscopus Nidarosensis Ecclesiæ Islandicæ utile præstiterunt, præter ordinationes quorundam Episcoporum, exiguum valde est, ut in præcedenti sectione exposuimus.

§. 3.

Horum exempla *Episcopi* Islandi haud defunctorie, non modo imitati sunt, sed etiam supergressi; habuit enim Islandia Matthæum quendam, qui nunc Skalholtinæ, nunc Holanæ sedi semet intrudere voluit; quanta primo dissidia, deinde odia, & tandem, si non alii obstitissent, inter Ogmundum & Jonam Arii filium cruenta prælia, de Episcopatu Holano, seu in eundem successione, commissa fuissent? Cerrum est, alterum 1300, alterum vero 900 armatorum in aciem produxisse.

Quantas

Quantas turbas Jonas Arii post Gissuri Einaridæ mortem, suscitaverit, cum 300 armatorum cinctus, latronis instar, totam insulam pervagaretur, a rapinis, stupris & cædibus suos haud quaquam compescens, ex infra dicendis apparebit; Quantulam autem Regibus obedientiam & honorem habuerint, exemplo Stephani & Ogmundi, qui contra eorundem mandata & edicta judicare & discernere non dubitarunt, satis elucescit. Jonas etiam Arii filius & Ogmundus cum suis asseclis, Christiano III. (glor. mem.) mandanti, ut novam, quam in Islandiam miserat, Ordinationem Ecclesiasticam reciperent, & eæ legem observari curarent, rescribere non erubuerunt, Pontificis Romani esse ferre leges ecclesiasticas non vero Regis Daniæ. Nec modestius erga subditos sese gesserunt, immodicis enim, ob minimum quodvis delictum multis & emunctionibus eosdem exhauserunt & enervarunt, quas si solvere detrectarent, aut obloqui auderent, primum gladio oris, seu anathemate percutiebant, quod si contemserunt, aderat mox os gladii, seu pæna corporalis; Hinc ut ad omnia parati essent, ingenti sæpius multitudine stipati visitationes Ecclesiasticas peragebant, imo, nunquam non armatorum globo, qui sæpius maleficiarum constabat, semet cingebant, unde quotidianæ fere rixæ, velitationes, nec raro homicidia, variaque scandalorum & injuriarum genera accidebant. Taceo quorundam apud exteros diutinas mansiones, qui commissi gregis nullam curam agebant, proventus per Quæstores collegisse contenti. Hoc tamen haudquaquam de omnibus promiscue dictum aut intellectum esse volumus, nam fuerunt sine dubio etiam inter hos viri pii & cordati, quorum nævos genio magis & moribus seculi quo vixerunt, quam ipsis tribuendos censemus; Quidam vero ob brevitatem temporis, quo floruerunt, bonis an malis adnumerandi sint, ambiguum faciunt. Omnes quidem cœlibes, non vero omnes pari pudicitie laude vixerunt, nam ex Skalholtinis Jonam Gerichii, Svenum, & Sigismundum, nothos habuisse, memorie proditum est; Ex Holanis vero Gottskalkus pœsterior & Jonas Arii, concubinas aperte & legitimarum uxorum loco habuerunt, ex quibus ille tres, hic vero ad minimum sex liberos suscepit.

§. 4.

Ut Ecclesie Romanæ summum semper præceptum, summusque fidei articulus fuit *ecclesie ditatio*, ita eundem nostrates haud neglexerunt,

runt, quapropter etiam plurimi magnas corraferunt divitias; Reliquit enim Ogmundus Skalholtinus, præter ea, quæ templis aliisque nuncupaverat, villas & prædia tantum in Quarta occidentali supra 40, quod si in reliquis duobus tantundem habuit, emergit summa 100, quæ omnia Regio fisco acceperunt. Olaus Rognavaldi 109 prædia Holanz sedi pro salute animæ suæ legavit. Jonas Arii cum filiis fere 200 villas acquisiverat, quarum plurimæ Regio fisco adjudicatæ sunt; Nec mirum, cum præter ordinariorum ex fundis, qui ad cathedras pertinebant, redditus, emendi, vendendi, mutandi, extorquendi, nullum facerent finem, ex legatis etiam & donationibus, decimis, annatis, cathedralicis, & hospitalitate Episcopi, quæ jam posthinc, licet prohibita essent, introducere studebant, magnum quæstum capiebant, illis enim ex qualibet re lucri odor dulcis erat, ideoque negotia ad officium pertinentia haud perfunctorie exequiebantur, qualia erant, annuæ visitationes, encænæ & dedicationes templorum, baptismationes campanarum, confirmatio infantum, & id genus alia, nam pleraque horum aliquid lucri adtulerunt; sed de rudiorum informatione, verbi divini prædicatione, infirmorum exhortatione & consolatione, & talibus, quæ revera primaria eorum munia esse debuerunt, rarius actum & cogitatum fuit.

§. 5.

Ex talibus Episcoporum moribus & officii administratione pronum est de reliqui *Cleri vita & doctrina* divinare, fuisse nimirum inter eos nimis multos, qui Domino non servierunt, sed proprio ventri, per dulcia verba & assentationes, simplicium corda seducentes. Vitam multorum secularem magis quam sacerdotalem fuisse, documenta & acta publica sufficienter probant, legitur enim in illis de Abbate & Monachis in adulterio, plus simplici vice deprehensis, de sacerdotum adulteriis, furto, rapinis & homicidio, sed concubinatus Pastorum hoc tempore vix inter peccata habebatur, præsertim si indictam multam promte solverent. Hinc etiam Episcopi, cum in personam quandam præbendam aliquam conferrent, haudquaquam concubinam habere, sed domi eam alere, severe vetuerunt, veriti forte ne sacer fundus tali conversatione contaminaretur, aut, quod verius puto, ne opes templorum concubinarum dispensatione dilapidarentur, hinc quidam non unam, sed plures alibi habuerunt,

tunt, de quodam enim sacerdote memoriæ mandatum est, quod 50 nothos reliquerit. Sed sub ipsam Reformationem melioris notæ sacerdotes, Episcoporum exemplo, suas concubinas, legitimatum loco uxorum, habuerunt, quæ ut, concubinarum nomen dedignabantur, ita uxoris sive conjugis titulus, iis plane denegabatur, sed ejus loco *adjutrices* vocatæ sunt, quibus eum, nihilo minus pacta dotalia contraxerunt, & nuptias, sed sine consuetis cæremoniis & benedictione pastorali celebrant, iisdem interesse, & easdem contrahere, non ipsos puduit Episcopos, ut exemplum Jonæ Aresonii docet, qui in tali negotio filii auspitem aut pararium egit, ut ex pactis dotalibus filii ejus Magni, sacerdotis Grenjadarstadenis, patet. Ad Pastoris exemplum, qualiscunque fuerit, gregem semet composuisse non est improbabile; De Magnatibus autem certum est, quosdam tres quatuor aut quinque habuisse nothos aut adulterinos, quandoque etiam in incestu genitos, Quæ, etsi de multis, & forte magna parte, vera sunt, minime tamen ad omnes extendenda; nam idem ille Deus, qui pessimis temporibus septem millia in Israël habuit, qui coram Baale genua non flexerunt, etiam haud dubie non paucos, qui eum in simplicitate cordis invocarunt, & se a mundo immaculatos servare studuerunt, heic loci sibi reservavit.

§. 6.

Consistit Pastorum officium, ut omnibus patet, in pura verbi prædicatione & Sacramentorum secundum Christi institutum administratione. Quod doctrina salutaris perfunctorie, oscitanter, & corrupta a multis proposita fuerit, non est dubitandum; plurimi enim plane indocti erant & libris destituti, ideoque eorum conciones seu orationes in catibus publicis meræ fuerunt fabulæ, de miraculis Sanctorum eorumque intercessione & operibus supererogationis, donationibus ad pios usus, emendis indulgentiis, cæremoniis rite observandis, & aliis ejusmodi externis actionibus. Sacramentorum, utpote actionum externarum & in oculos incurrentium administratio, minime mittebatur, quorum usum ex opere operato gratiam conferre pervasi erant: Ritus & cæremoniæ Ecclesiasticæ eadem quidem ac antea fuerunt, quarum unaquæque vocula & minimi momenti actio summe necessaria & magnum continere mysterium censebatur, quæ omnia auditoribus explicare & fide-

liter instillare sacerdotes tenebantur; & ut de reliquis eo facilius judicari queat, unum aut alterum exemplum adscribere, non abs re putamus: Vox *Halleluja* non nisi in suprema lingua, ὦ: Hebraica, proferri potuit, quia denotat supremam laudem, quam oramus & speramus nos cum omnibus Sanctis canturos in altera vita; Idem etiam canticum quod *Sequentia* vocatur, significat, nam ab *Halleluja* deducitur; Pastor ad populum semet vertens, & dicens: *Dominus vobiscum*, notat ipsum Salvatorem, qui in terris conversans magnam nobis pacem annunciavit; Responsum autem populi; & *cum Spiritu tuo*, idem est ac diceret: Dominus purget & sanctificet Spiritum tuum, ut pro nobis sanctas & efficaces preces effundas. *Κυrie ελεησον* novies in quovis officio canendum erat, ad denotandum novem anglorum choros. Episcopus & Sacerdos ad altare accedentes se inclinant, in memoriam humilitatis Christi, qui factus est Patri obediens usque ad mortem. Lumen & liber primo ponuntur in dextero altaris cornu, quia primo Evangelium annunciatum fuit Judæis, qui tum filii dextræ fuerunt, sed quod ad sinistram deinde moventur, notat, verbi prædicationem deinde factam gentilibus, filiis sinistræ. Quod dum Evangelium legitur, sacerdos erectus stat, & sine baculo, ostendit omnem nostram fiduciam in Evangelio repositam esse; Incensum vero thuris granum notat odorem bonorum operum. Unus tantum Sacerdos debet intonare *Gloria in excelsis*, deinde autem reliqui succinere, quia unus Angelorum nunciavit nativitatem Domini, totus autem Angelorum chorus reliquum hymnum cecinit. Qui Evangelium legit, debet contra boream semet vertere, quia Evangelium resistit diabolo, quem boreas adumbrat (a). His talibusque næniis & quisquiliis gregem Domini paverunt, cujus farinæ multo plura adferri possunt, sed hæc exempli loco promississe, sufficere videtur.

§. 7.

Ineptus essem, si omnes & singulas hujus temporis *cæremonias* & ritus Ecclesiasticos integrum plane poscentes volumen in hoc compendio enume-

---

(a) Hæc equidem antiqua sunt, & in *Libro Pœnitentiali Sancti Thorlaci* memorantur, sed cum ea antea non recensuerimus, & hoc tempore ut fundamentalis fidei Articulus rudioribus inculcarentur, hic inferere non piguit.

enumerare conarer, ne autem officii omnino obliti fuisse videamur, pauca tantum & maxime obvia, sed obiter tantum tangamus, quorum in præcedentibus aut nullam aut exiguam mentionem fecimus, qualia sunt: *Purificans* ille & ad veram pœnitentiam agendum, perfectamque peccatorum remissionem accipiendum *consecratus cinis*, qui ex combusta publice die palmarum, arbore aut ramo palmæ, in Islandia autem, ubi palmæ nulla copia, ex vulgari betula conficiebatur, deinde autem in templo sollicitè servabatur, hujus enim in quavis pœnitentia, ut & templorum enceniis, talibusque, magnus usus fuit, præsertim autem die cinerum cum solenne esset tali cinere aspergi, ubi non tacendum vulgarem etiam in defectu sacri illius cineris adhibitum fuisse, quo non tantum caput aspererunt, sed etiam in veræ sinceræque pœnitentiæ ac Christianæ humilitatis signum, sacculos eo repletos vestibus affixos portabant, eo sibi aliisque in memoriam revocantes pios quondam in sacco & cinere veram egisse pœnitentiam.

§. 8.

Nec minor *aquæ ad pœnitentiam* & purgationes, *necessitas*, quæ ideo, quovis die sacro certis cæremoniis a sacerdote consecrabatur, & in vasculo ad fores templi exponebatur, ut quivis templum intrans, digito eadem madefacto, frontem pectusque cruce signare posset, hoc enim omittens, ut impius & impurus a sacro cœtu arcendus fuit, taceo consecratæ aquæ usum, in templorum purgationibus, obsessorum exorcizationibus, larvarum profligationibus, imo in quavis actione sacra maximum fuisse, hinc non tantum sacerdos quovis die Dominico post consecrationem aquæ, virgula eadem illita, quemcunque præsentem asperfit, cum recitatione verborum ex *Pf. 52. v. 9. Asperge me Isopo* &c. Curiosi autem aliquid consecratæ aquæ domum auferre solebant, eoque lares, seu domicilia & utensilia, imo etiam armenta ad omnia mala averruncandum aspergere solebant.

§. 9.

Majoribus plerisque festis solennis instituebatur *processio*, quæ talis fuit; primo sonantibus campanis aqua consecrata portabatur, eaque ob-
via

via quævis a sacerdote aspergebantur, sacerdotem seqvebatur diaconus, candelabrum quoddam portans, ad minimum tres habens (a) candelas, horum utrumque duæ comitabantur personæ, hymnos a Diacono inchoatos succinentes; Sacerdos ut & Diaconus albas induiti fuerunt tunicas linteas, quibus crux præferebatur. Cantus autem ad tempus accommodatus fuit ex. gr. Festo Paschatos de Resurrectione Domini; Natalitiorum de ejus Nativitate; Festis Mariæ ut diei conveniebat, Dominica Palmarum (nam ei etiam Processio competebat) de introitu Christi in urbem Hierosolymas, & sic de cæteris.

§. 10.

Una autem omnium processionum maxima & sola tantum in lege Ecclesiastica omnibus injuncta (b) incidens in 25 Aprilis, quod festum

- (a) Candelabrum seu Lychnuchus, quem portabant, vocabatur *upphaldsfiika*, longa scilicet pertica, planum habens pedem, ita ut sine fulcro in terra & pavimento, si opus esset, consistere posset, supra eandem erant in minimis tres, sæpe sex, & quandoque novem candelæ; ternarius autem numerus in omnibus hisce sollicitè observari debuit, ut ubique representaretur sacro Sanctæ Trinitatis mysterium, quod eo fiebat efficacius, quo plures ternarii numeri concurrebant, vide supra Period. 2. Sect. 2. cap. 1. §. 30. Tom. I. pag. 152. Hinc hodie in quibusdam templis visuntur tales Lychnuchi (*Upphaldsfiikar*), ad tres recipiendas candelas aptati, in ipso autem Cathedrali templo Skalholtensi unus superest, novem candelarum capax, quæ exochæ matri omnium diæceseos templorum congrua videtur.
- (b) Ita hac de re *Jus Ecclesiasticum Thorlaco-Kerillianum*: "Gagndaginn eina skulum " ver hallda at helgi sem þvattdag oc fasta. nema hann verdi á páskavíku, edr á " kirkiudegi. Þá er rett at fasta tvímællt oc æi kiót nema hann beri á páska hina " helgu daga. edr drottinsdag. " Id est: *Diem rogationum solitarium quoad sanctitatem, diei dominicæ instar, jejunium præterea, nisi ille in septimanam paschatis vel natalis templi incidit, observabimus; Hoc in casu cibum, carne excepta, bis sumere licet, quæ (vesci non licet), nisi ille in dies paschatis festos vel diem dominicam incidit.* Sed *Jus Ecclesiast. Arneanum* ita: "Gagndag hinn eina skulum ver " hallda at helgi sem þvattdag. oc eta einmællt hvítt. oc gánga med krossum. nema " hann beri á páskavíku. " Id est: *Diem rogationum solitarium diei dominicæ instar sanctum celebrabimus, lacticiis semel per diem vescamur, & cruces sequamur, nisi ille in septimanam paschatis incidat.* A quibusdam hoc festum vocatur *gángdagrinn Mikli*, seu magnus ille processionum dies, ab aliis autem *gagndagrinn eini*, sive dies commodi solitarius, ad distinctionem *gagndaga i gagndagavíku*, sive bidui

ante

festum communiter vocabatur *gagndagur*, seu dies commodi, tunc enim non tantum quivis sacerdos singularibus adhibitis hisce cæremoniis, præterea scilicet aqua consecrata, cruce & ante memorato lychnucho, sine alba, librum tantum & lumen manu tenens, & preculas quasdam secum susurrans, totum cœmeterium universa concione subsequente, suas iridem preces murmurante, circuire debuit, erectis in cœmitatione semet incurvare debebant, sed etiam quivis paterfamilias, cum familia, quæ sequi potuit, totum suum territorium, ignem secum ferens, cum lumina adhibere non posset, circuire, & illo fines, & omnia quæ illis includebantur, lustrare debuit.

§. II.

Quantis næniis & traditionum quisquiliis *Theologiam dogmaticam* conspurcaverint, sequens exemplum Articuli de Descensu Christi ad inferos abunde docere potest, quem quidam hujus Seculi non incelebris

---

ante festum ascensionis, illa enim septimana vocata fuit *gagndagavika*, septimana commodi. Quæ scribenti, in mentem recurrit me audivisse vetulam quendam decrepitam, cum sacram cænam accepisset, orantem protulisse: *Domine mi! fac me participem omnium commodorum (gagn) quæ acquisivisti, cum in calum ascenderes die Jovis in hebdomade dierum commodi (sintudaginn í gagndagaviku)*. Hujus autem hebdomadis dies Lunæ & Martis, simili, licet non eodem plane modo celebrandi erant. *Jus Eccles. Cap. 24.* "Frá páskadeginum fyrsta skulur vera vikur "fimm til drottinsdags þess sem gagndagavika hefst upp. Annan dag viku í gagn- "dögum oc þridia dag skal hallda at helgi sem þvattdag. gánga tím bæ sinn oc "rún med vígdu vatne krossum oc bænahaldi. Midvikudaginn skal falla vid þurr- "an mat bædi setumönnnum ok vinnumönnnum enn tna daga hina fyrri skal eta "einmælt oc hvítt nema krossmesso edr kirkiudag beri á annan hvern. Þá er lofat "at hafa tvímælt. oc æi slátur." Id est: *A feria prima pascatos usque ad diem dominicam, quæ hebdomadem dierum commodi orditur, sunt septimana quinque. Feria secunda & tertia hujus septimana, diei instar dominicæ, sanctæ celebrantur, villam tunc & campos, aqua consecrata, crucibus, & preces adhibitis, quivis circumito. Feria quarta jejuniæ siccum observetur, tam a vitam sedentariam agentibus, quam operariis, duobus autem diebus precedentibus, lacticiis semel vesci licitum est, nisi in alterutram, festum Crucis aut Natalis templi, incidit, quo in casu cibum, non tamen carnem, bis sumere conceditur.*

bris poëta nobis hoc modo exhibuit. Salvatore in cruce animam ponente, Satanas condemnatis in inferno hanc suam de Christo reportatam victoriam, & quod brevi illuc æternum excarnificandus adventurus foret, se in ipso torum mundum superasse, fractum jam esse & submissi animi, neque posthac contra suam sapientiam & potentiam quicquam valiturum, intensissimo itaque frigore & æstu aliisque cruciatibus plecendum esse, magna cum exultatione annunciavit. Quæ reliqui demones audientes, contra ejus spem graviter perturbati sunt, dicentes se hoc nuncio haudquaquam lætari, probe enim se ejus potentiam cognitam habere, qui eorundem quondam integram legionem fugavit & in infernum detruserit; nihil itaque læti aut boni ex ipsius adventu sibi proventurum. Quibus ille perceptis, in draconis formam conversus, uno momento animam salvatoris a corpore exeuntem deglutiendo, rem rotam confecturus, in crucem surrepsit; sed cum eo ipso momento latus Domini hasta militis apertum fuerit, unde immensa Divinitatis vis exiit, vertigine percussus in infernum prolapsus est, agnovitque tandem se non vicisse, sed revera victum esse; claudi itaque portas inferni & quam fortissime firmari jussit, ne adveniens Rex gloriæ eas effringere posset. Quæ cum ille pronuntiasset, omnes reliqui diaboli furore quodam perciti ob rem tam male gestam, & quod Christum tam potentem Dominum, qui magno propediem cum exercitu sit adventurus ad destruendum infernum, irritaverit aut illexerit, in ipsum Beelzebubum irruerunt, verbisque & verberibus male mulctatum ex inferno clamantem & ejulantem invitum extraxerunt, foresque occluserunt. Quibus gestis, terribilis Angelorum Regis vox ad portas inferni audita est, jubentis, ut fores cito & sine mora aperiant, quo intrante, totus infernus contremuit, ignis infernalis, dum Christus mortem ab ipsis diabolis conculcari curavit, extinctus est. Quo facto Adamum propria manu tenens, Evam autem maritum amplexam, reliquosque Patriarchas unum alterum continuo ordine comprehendentes, inde eduxit (a).

§. 12.

(a) Ne hæc allata pro figmento tantum poëtico, aut ampliatione agnoscamus, simili in eorum temporum scriptis occurrentia prohibent. Poëmata etiam talia apud plebem divina fere gaudebant auctoritate.

§. 12.

Nec omnino omittendum censemus, quod *Iconolatria & invocatio Sanctorum* nunquam magis inoleverit, quam sub ipsam Reformationem (a) seu Religionis mutationem; Tantus etiam tunc ad Sanctum Thorlacum, Divum Jonam, & Bonum Gudmundum multitudinis confluxus fuit, quantum antea nunquam; Similiter etiam ad crucem Kaldadarnesensem, Mariam Hofftadensem, & alia loca, quæ sanctas reliquias servare putabantur. Quantum Gudmundi intercessioni rudis plebecula tribuerit, inde colligi potest, quod quidam Episcopus Holanus moriens, animam suam illi & Sancto Johanni commendaverit, & anno 1525, cum Olao Archiepiscopo Nidarosensi de eius canonizatione egisse se, illamque propediem futuram spondisse, affirmaverit Jonas Arii filius; quod paulo post interveniens Reformationis negotium impedivit (b). Moris etiam erat, ut qui Deum laudaret, invocaret, aut ei gratias ageret, eidem Sanctum suum tutelarem a latere poneret; ex. gr. *Ita me Deus & Sancta Virgo juvet! In nomine Dei, Divi Olai & omnium Sanctorum! Laus Deo & Sancto Martino! &c.* (c).

§. 13.

Crucis veneratio a primo Religionis Christianæ in Islandia exordio, semper quidem magna, sed hac tempestate maxima fuit. Exstant hac de re plura poemata, sed unum reliquis celebrius hoc temporis tractu conscriptum, ex quo liquido constat, Cruci divinum honorem & invocationem attributam fuisse, nam postquam auctor Crucis auxilium invocaverat,

Z z 2

caverat,

(a) De invocatione Sanctorum & divino honore illis attributo, irrefragabile testimonium ferunt Litanix, sive preces publicæ, quarum unam ex codice membraneo exscriptam, vide ad finem Capitis Litr. A.

(b) Hinc etiam Author *Vite Gudmundi Boni* asserit, Islandiam nulli terræ, quo ad splendorem & præcellentiam Indigetum indigenarum, cedere. Gottskalkus Nicolai animam suam moriens commendavit *Johanni & Bono Gudmundo*, Teste *GUDBRANDO* Episcopo Holano in *Apologia pro Jo. a Sigmundi*.

(c) De cultus Sancti Martini introductione in Norvegiam & Islandiam, vide *Ol. Trygg. Vit.* Part. 2. cap. 18.

caverat, & ut sibi æternam salutem impertiri vellet, oraverat. recitat antiquam de ligni crucis, in quo passus est mundi Salvator, origine fabulam, scilicet, quod Angelus custos Paradisi, Setho Adami filio tria grana traderit, ori morientis parentis inserenda, ex quibus, procedente tempore lucus in formam crucis enatus, ætate Davidis inventus, in aulam portatus, ibidemque auro & purpura ornatus, maximo in honore habitus fuerit, usquedum Regina Sabæ, quæ Salomonem invisum auditumque Hierosolymam venit, aspectu luci contristata & lacrymas tenere non potens, Regem certiozem fecerit, quæ fata hunc lucum essent mansura, scilicet, quod in quodam illius ligno ipsius Dei Filius, totius mundi salvator, olim suspendendus & crudeliter necandus foret. Quod prævertere volens sapientissimus Rex, lucum extemplo excisum in profundam limosamque paludem detrudi curaverit, unde tandem, exhibito in carne generis humani Redemptore, putredini proximus extractus, tandemque dudum destinato usui adhibitus fuerit. Recitat deinde, recentior, sive fabulam, sive historiam, quod ab Helena, Constantini Magni matre, inventa & agnita fuerit, in qua Dominus vitam posuit, crux, cujus super omnes alias sanctas reliquias, sanctitas & virtutes prædicantur, nempe, quod dæmones abigat, ægrotos & faucios sanet, pauperes ditet, oppressos a periculis liberet, procellarum & ventorum vim cohibeat, ensium aciem hebetet, sanguinis profluvia sistat, & id genus alia, quæ omnia enumerare piget; Tandem ab eodem Poëta vocatur Crux lumen regionum, vita spirituum, honor Angelorum, hominum auxilium, quæ, ut pro nobis in iudicio intercedat, & cujus in æternum maneat honor, votis ardentissimis expetitur (a).

§. 14.

In templo Kaldadarnesensi intra Toparchiam Arnesensem ad fluvium Olvesaa in diocesi Skalholtina Crux erat eximie magnitudinis, & ut putabatur, summæ sanctitatis. Ad hanc quovis vere & autumno, ut diebus Crucis venerationi dicatis, præsertim vero tempore autumnali, circa 14 diem Septembris, seu Exaltationem Crucis, ingens mortalium multitudo confluere solebat, quorum nemo, nisi mendicus esset, vacuis manibus

---

(a) Conf. supra pag. 360. not.

manibus apparuit. Hac occasione accidit, circa Annum 1518, ut navis qvæ 59 aut 60 hujus modi religiosorum transvehebantur, nimio pondere depressa, in medio fluvio mergeretur, omnes autem vectores, inter quos fuit Bódvarus sacerdos Gardensis, vir non infimi nominis, aquis absorberentur (a). Præterea in Toparchia Skagafiordensi, intra Diœcesin Holanam, in templo quod Hofstadi erat, Icon seu simulacrum Sanctæ Virginis, vocatum *Hoffstada Maria*, justæ fæminæ staturæ, apprime vestitum, auro & argento coruscans, collocatum fuit. Huc, similiter ac ad Crucem Kaldadarnesensem quovis Mariæ festo magna undiqvæque religiosorum multitudo, vota, aut facientium, aut solventium, aut etiam opem Divæ implorantium, confluere solebat; nemini tamen, nisi extremæ paupertatis, sine aliqua oblatione pro modo facultatum apparere licuit (b). Quidam vero ditiorum ut auxilium & exauditionem Mariæ Hofstadenfis debiti aut depositi instar in promptu & numerato semper haberent, certum tributum sibi indixerunt, quod ei quotannis expendebant; Horum unus fuit Teitus Noinophylax, qui pro felici rerum successu, quovis anno fordam, seu vaccam præstantissimam, dono ipsi dedit.

§. 15.

Maria'atria, quantum hoc tempore inoleverit, indicant ejus simulacra hodiedum passim obvia, ut & encomia & epitheta, quæ in hymnis, vulgo *Mariu-visur* ipsi attributa occurrunt, qualia sunt: *Regina celi, pulchra gemma polorum, gloria sanctorum, tutamen fidelium, flos florum, salus anxiorum, peccatorum consolatrix, mater miserorum*, & plura ejusdem farinae, quæ longum foret enumerare. Omnes autem Mariæ Encomiastas longo post se intervallo reliquit *EYSTEINUS* Monachus, in poemate, quod *Litha* vocatur, cujus tanta habebatur sanctitas & necessitas, ut quidam id quotidie, quidam minimum semel quavis hebdomade clara voce recita-

Z 2 3

rent,

(1) Crucem Kaldadarnesensem anno 1548 sustulit Gissurus Einari filius, Episcopus Skalholtinus meritissimus, dissecuti autem, & in favillas redegit, Gislavus Jonæ; In cujus locum jussu & autoritate Brinjulfi Svenonii substituta est altera, eam, quas in Islandia conspiciere licuit, maxima, quæ tamen nemini hodie scandalo est.

(2) Mariam Hofstadensem abolevit Olaus Hialti filius, primus apud Holanos reformatæ religionis Episcopus.

rent, quique id neglexerint, parum pietatis habere censerentur, adeo, ut multis symboli loco esset, & fere pro publica confessione fidei haberetur (a).

§. 16.

Tandem etiam *publicæ & privatæ preces*, quæ tum temporis in usu erant, hic sibi locum vindicant, quas, si omnes adscribi curaremus, nauseam lectori moturas haud immerito timendum esset, harum itaque paucas tantum, easque non valde prolixas adducemus, quasdam ex codice pergameno antiquo (b), reliquas ex antiquis apographis cartaceis, quædam etiam harum per oralem traditionem ad nos pervenerunt (c).

§. 17.

Indulgentias nostrates Episcopi templis & simulacris ita concesserunt, ut qui in illis legeret *Pater noster*, *Ave Maria!* aut tale quid, 40 dierum indulgentias haberet, quibus populares non contenti, de aliis & extraneis adminiculis sibi prospexerunt; Quorum non ultimum fuit oratio satis prolixa, quam Angelus quidam Leoni Papæ (si Diis placet) tradidit, ille autem Carolo Magno transmisit, cujus præloquium in libro membranæ, qui inter schedulas nostras latitat, ita se habet: *Hujus precatationis authographum Angelus ex Paradiso Sancto Leoni Papæ attulit* (d),
jubens

(a) Hoc poemata, cum paulo prolixius sit, infra ad finem hujus Sectionis exhibebimus. Ceterum conf. supra Tom. I. pag. 587.

(b) Vid. ad finem Capitis Litr. B.

(c) Vid. ibid. Litr. C. Plures quoque hujus generis preces habentur in S. V. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kjöbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 289. 290.

(d) Authoris eruditio inde patet, quod Leonem Magnum, qui anno 461 decessit, Carolo Magno synchronum facit, qui anno 814 mortuus est; Nec juvat hoc ad Leonem III. referre, qui anno 795 Papalem thronum ascendit, & Carolum Magnum anno 800 Augustum appellavit, cum ingens illa clades, qua Carolus a Vasconibus in saltibus Pyrenæis affectus fuit, quam noster vocat prælium Roncevallense, ad annum 778
ut

jubens, ut indicet Regi Carolo Magno ad prælium Roncevallense ituro, literas hæc; earundem portatorem ab omnibus ejus tam spiritualibus quam corporalibus hostibus, ab igne & aqua, a tonitru & igne caelesti, malis spiritibus, furibus, homicidiis, submersione & malis somnis liberaturas fore, quem nec ipsa mors, nisi confessis peccatis, absolutionis & eucharistiæ participem factum, opprimere poterit, a membrorum tremore & titubatione semper immunem futurum, qui nunquam injuste judicetur, a quoquam insons odio nunquam habebitur, nec in quoquam periculo interibit; mulier parturiens brevi vivum edet partum, qui sacri lavacri particeps fiet, ipsaque sanitati restituetur: quæ omnia subsequentiæ Domini & Salvatoris nostri nominam & epithetorum virtute & nomine fiunt. Deinde sequitur ipsa precatio, continens fere 200 nomina, epitheta, & attributa divina, partim lingua Hebræa, partim Græca, Latina aut Islandica. His subjunguntur septem Angelorum, & illis denique pleraque Apostolorum nomina cum aliquali explicatione, adjunctis votis & precandi formulis ex sacra scriptura depromptis. Quibus tot tantisque hujus precationis portatoribus datis promissis, alii adjiciunt haud minora ejus lectoribus assignata, nam cuicumque eandem legenti dicunt hunc Papam M. dierum dedisse indulgentias. Sanctum Gregorium Papam quinque tales precationes composuisse, & eas legentibus 20 millia 24 annorum 24 dierum indulgentias largitum esse, creditum est; Quibus, Sixtus 4 orationes & collectas addidit eoque modo indulgentias duplicavit, ita, ut tandem existerent 40 millia 48 dierum indulgentiæ. Sed circa annum 1518 in Islandiam venit celebris illius Arcemboldi indulgentiarum venditoris emissarius, qui Regionem circumiens, publice eas vendidit; Hæc, ad indicandum immanis superstitionis & indulgentiarum hac tempestate inolefcentem abusum sufficere videntur (a).

§. 18.

---

sit referenda, adeoque 17 annis ante ejus Pontificatum sub Adriano I. acciderit. Gregorius autem Magnus mortuus est 504, ubi non diffitendum, in quibusdam exemplaribus legi Georgium, qui inter Pontifices Romanos non invenitur.

- (a) Fuerunt tamen sine dubio, qui harum ineptiarum futilitatem perspiciebant, sed oppido pauci, quorum quidam proprio lucro vel honori velificantes veritatem in injustitia detinuerunt, ex. gr. Episcopus Stephanus, qui indulgentiis Papæ vendendis se tantum non opposuit, sed ipse eas haud parce rudiori plebi dispertit. Vid. infra Sect. 3. cap. 9. §. 3. 13.

§. 18.

Cum hætenus de perantiqva (a), & nescio magisne ridicula, quam perversa, majorum de semidiis persuasione, ne verbum quidem fecerimus, hic tandem, cum hac præsertim ætate ad fastigium quasi pervenerit, & ut verus ac necessarius Religionis articulus, creditum fuerit, dari genios aut Semideos, nostra lingua *Alfa* & *alfusolk* vocatos, vel tribus tantum verbis tam famosum figmentum attingendum videtur. De eorum essentia & origine variant Auctores, quidam enim a Deo immediate & sine parentum interventu, ut spiritus quosdam, creatos esse volunt, quidam vero ab Adamo, sed antequam Eva condita fuit, prognatos esse perhibent, tandem etiam nonnulli ad aliud hominum genus, sive Præ-Adamitarum profapiam referunt, quidam illis non tantum corpus humanum, sed immortalem etiam tribuunt animam, quidam vero mortalem tantum spiritum animæ loco illis assignant, unde blatero quidam (b) in schediasmate de illis scripto vocat eos nostrum *Half-kyn* (semi-homines). Hæcce geniorum gens, scilicet, quæ in Islandia & circa eandem habitat, ex talium næniarum venditorum mente, magistratum habet politicum eodem fere modo institutum, quo ipsi regionis incolæ, cui duo præsumunt Reguli, qui per vices altero quovis anno, una cum subditorum quibusdam in Norvegiam, ipsi gentis Monarchæ, qui ibidem habitat, semet stituri enavigant, illi de subditorum fide, continentia, & obedientia,

-
- (a) Originem hujus superstitionis quidam a gentilibus derivant, & Paganismi reliquias esse putant, quos etiam genios aut Deastros, lapides & montes incolere creditisse certum est. Quidam vero Monachorum fabulis eandem adscribunt, qui easdem ex proprio cerebro potulerint, qualia sunt: *Somnium Katla*, *Gullkari Oda*, *Modari fabula*, aliæque ejusdem farinae; Nostra sententia est, originem quidem a gentilibus manasse, sed Monachos suo more ex antiquis fabellis & Præadamitarum doctrina hæreticæ fecisse, quas rudioribus pro veritate vendiderunt.
- (b) Plura quidem hujus argumenti circumferuntur scripta, qualia sunt *Fiandafela*, & demoniorum terror, authorem agnoscens notissimum circumforaneum *JONAM GUDMUNDIUM*, per ironiam communiter dictum *Doctum*, de quo Vir Doctiss. Magistr. *BRYNJ. SPENONIUS* in Epistola ad Wormium, vide *WORMII Epistol. 570.* pag. 1050, ita: *Jonas Gudmundius ere dirutus, verius quam rude donatus, pili & alii inutilis in angulo consenuit.* Præcipuum autem Schediasma de Alis & Aihheimum & de Semidiis eorumque habitatiunculis, eidem auctori vulgo attributum, nostro judicio est scriptum nullius pretii, & meras nugas continens.

entia, verax dicturi testimonium, hi vero, magistratum aut Regulos, si justitiæ aut bonorum morum limites transgressi fuerint, accusaturi, qui criminis aut injustitiæ convicti, statim officio exuuntur, aliiqve iisdem substituuntur; justiciam enim, & æqvitatem præ aliis virtutibus gens hæc colere fertur. Hinc licet valde, præsertim verbis & imprecationibus, potens sit, raro tamen nisi laceffita aut injuria affecta hominibus nocet. Irritata autem horrendis inimicos diris ac pœnis ulciscitur. Recens præterea natis & nondum baptisatis Christianorum liberis, ne suis, quos mente, viribus, forma aut aliis dotibus invalidos futuros prævident, illorum loco substitutis, eosdem suffurarentur, magnum semper creditum est imminere periculum, quales supposititii semideorum liberi communiter vocabantur *umskiptingar*, unde nutriculis & obstetricibus jugiter vigilandum, & infans, usquedum baptismo potiretur, firmiter ulnis tenendus fuit, ne tali permutationi ullam præberent occasionem, & hinc est, quod vulgus stultos, fædos & inciviliter sese gerentes "Um-skiptinga, eins og hann sie kominn af álfum" id est: *supposititios, quasi ab Alfs genitos*, vocare solet. Rupibus, tumulis, colliculis, & ipsis etiam maribus pro domiciliis utuntur, quæ intus nitida, omniaque domus utensilia ad munditiem accommodata sunt, domum quandoque homines invitant, præcipue autem Christianorum conversatione delectantur, quorum quidam cum eorum filiabus aut sororibus, quas non minus salaces quam formosas esse ferunt, congressi sunt, & ex iisdem liberos susceperunt, quos sacra lympha, ut immortalem plane, & quæ salvari posset, accipiant animam, ablui omnino decet, quid, quod? quasdam eorum mulieres legitimo conjugio cum quibusdam hominibus conjunctas perseveranter cohabitasse, & bene quidem initio, sed malo plerumque aut tragico fine rem gessisse, fingere non erubuerunt. Armenta eorum, si non quidem numero sunt permulta, magnopere tamen quæstuosa, quæ pariter ac domini invisibilia sunt, nisi quando apparere placet, quod sereno aère & splendente sole plerumque fieri solet, nam cum intra suas habitationes solem non videant, in apricum sæpe exspatiantur, ut solis fulgore exhilarentur. Hinc etiam mortuorum Regum & Magnatum loculi, quales sunt oblongi lapides, qui passim in tesqvis & salebris conspiciuntur, sub dio & in solis conspectu semper jacent. Domicilia & habitationes non secus quam homines subinde mutant, idque ipsa novi anni nocte prima, unde harioli & ardeliones quidam hac nocte

In compitis excubare solebant, ut variis & ad id destinatis, adhibitis execrationum formulis, a transeuntibus futurorum revelationem exprimerent (a), reliqui autem talium non periti, præsertim familiarum capita, hoc vespere liberis & subditis severe injungebant, ut eadem nocte verbis & factis graviter & modeste se gererent, ne invisibiles hospites, & futuri forte proximi & accolæ læderentur, aut quodam modo offendi possent, hinc cubitum euntes, quidam nec exteriores domuum, nec cænaculi, fores claudebant, sed accenso lumine instructaque mensa, adventitios aut adventuros, appositis, si placeret, frui jubebant, intraque sui territorii fines, si ibidem habitare allubesceret, salvos ac sospites, sibi-que faventes vivere optabant. Ut perantiqua est hæc superstitiosa pervasio, ita diu & ad patrum fere memoriam apud quosdam viguit.

§. 19.

Quæ hucusque retulimus, non omnia ita nova sunt ac si hoc demum tempore inventa sint & in usum venerint, quædam enim prioribus seculis non ignota fuerunt, licet inter necessaria non numerarentur, sed hoc demum tempore superstitioni maxime dedito, omnia una cum antea recensitis & forte pluribus quæ nostram diligentiam effugere facile poterunt, ut summe necessarij & fundamentales Religionis Articuli observabantur. In reliquis autem perparum mutatum invenimus; *Ceremonia* enim, *Ritus* & *Ordines Ecclesiastici* iidem prorsus fuerunt, nisi quod *Excommunicatio* jam triplici modo fieri cœpit, primo per publicum judicium, quando Episcopus cuidam dicam scripsit & ex sententia judicum, ipso quod commiserat peccato aut facto excommunicationem promeruisse pronuntiavit, quam (scilicet ne actu & formaliter excommunicaretur) si effugere voluit, multa ei statim erat solvenda, pœnitentia ex Episcopi præscripto agenda, & absolutio petenda, quod si subterfugit, sequebatur excommunicatio minor, quæ scripto fiebat & publice per totam provinciam proclamabatur, tandemque, si non intra constitutum tempus

---

(a) Qualis fuit famosissimus ille JONAS KRUCK qui Seculo 15 vixisse perhibetur, cujus prophetia dicta *Krucksþá* de mutatione Religionis aliisque futuris, a talibus familiis illi revelatis, circumfertur, quæ nugæ, ab inepto quodam Brynjulfi Svenonii, viri laude meliore digni, præcone, circa vel paulo ante annum 1660 revera scriptæ sunt.

tempus se submitit, ultima illa & maxima ab ipso Episcopo ore & opere, assistentibus 12 sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis addebatur, ut ex ipsa historia & Episcoporum actis abunde patebit (a).

A a a 2

Eidem

- (a) Conf. supra Period. 2. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Magnam his lucem adfert formula excommunicationis a Jona Ario Gisslo Jonæ, postmodum Episcopo Skalholtensi insidiæ, quæ talis est: *Omnibus & singulis his literas visuris & audituris, salutem dicimus; Nos Jonas, Dei tolerantia Episcopus Holanæ & Visitator Skalboltime diocesis, item a Sanctissimo Patre Papa Constitutus Judex omnium Causarum Papalium quæ orientar & ortæ sunt in Islandia, nec per legitimas Quittantias olim compositæ & sopitæ sunt, nos facimus subsequentes Articulos, quos tu Gisslo Jonæ locutus fuisti. 1) Ausus fuisti talem proferre blasphemiam & detestabilem loquendi modum Beatam Dei Matrem, Sanctam Virginem Mariam potentiorum non esse quam alias vulgares & egenas Virgines, illosque esse servos Diaboli, qui credunt eam pro Christianis intercedere, illis adesse, & quidquam auxilii ferre. 2) In Generali Synodo, & in ipso templo Skalholtensi in legum contentum & suppressionem te nunquam Juri Romano esse obsecuturum, aut Episcopo obediturum, qui mitram ferret, aut Monachus esset. 3) Christianos homines falsam Religionem docuisti, & propagasti. Cum igitur recitati Articuli tibi probari possint, & vere evictum sit, ut supra dictum est, te & fecisse & dixisse; hac dica tibi diem diximus, jubemusque sine omni mora aut effugio, ut ad nos venias, ubi & quando nos assequi poteris, ob dictas causas nostram petiturus gratiam & conciliationem. Tres tibi admonitiones ponimus, quarum cuique quinque dies concedimus: Si autem statuto tempore ad placandum causam ad nos venire neglexeris, nosces te interdicti a sacris & perfectæ devotioni obnoxium esse, quam, & verbis & factis praveritis es. Prohibemus ergo ne posthac templum intres aut quidquam sacerdotalis officii peragas, excepto quod tuas horas legere licent, tamen submissa adeo voce, ut nemo eam audiat; Prohibemus etiam omnes christianos homines ullum commercium, mercatorem & conversationem tecum habere, tecum dormire, edere aut preces pro te effundere, excepto, quod pro tua emendatione urare licent, prout Jus Ecclesiasticum mandat & indicat: Si qui osculantur, salutant, orant nuntium ferunt aut sermones publice ferunt, cum quocquam Papalem excommunicationem promerito, minorem excommunicationem sibi contrahunt debentque multas pro tali conversatione pendere. Nisi tu post unius mensis tempus exactum, a quo has nostras literas audieris, te excusatum & emendatum ad nos accedas, justis causis inducimur, invocata Spiritus Sancti gratia, perfecte te diris devovere & excommunicare hac pertinentibus verbis quæ Sanctus Rex David protulit, & Sanctissimi Patres Papa & alius christianus Magistratus constituerunt & injunxerunt. Si quid autem impediienti intervenerit, quin munia nostra erga te perficere poterimus, certe eterna maledictioni obnoxius es, nisi legitime accipias absolutionem. In testimonium & confirmationem his literis nostrum appendimus sigillum. Holis in Hialadal. Anno 1550. Hinc patet, non duplicem tantum ut prioribus seculis hac tempestate excommunicationem, sed triplicem in usu fuisse, nam*

triplex

Eidem innodati, omni quidem tempore pro Episcopi beneplacito absolvi potuerunt, sed maxime usitatum fuit, eosdem die Cinerum, facta in conspectu Ecclesiæ confessione, absolvere & *pœnitentiam* publice injungere, quam, subsequente Quadragesimæ tempore tali pietatis operi præfertim destinato, publice agerent, ut eo absoluto, Die Paschatos corpus Domini accipere possent; Quod si ob prægnantes aliquas causas fieri non potuit, huic operi destinatus fuit dies Viridium, ut postridie, seu Die Soteriorum, coram tota Ecclesia pœnitentiam agentes, seminudi, sacco & vilissimis centonibus aliquatenus tecti ad plagas & sanguinem usque flagellarentur & misere excruciantur, quod eo majori ratione a lapsis exigi potuit, quod stantes etiam, in memoriam aut ad imitationem Dominicæ passionis eo die jejuni, fordidati, & nudis pedibus incedentes variis modis corpora quandoque virgis & scuticis castigabant (a), adeo ut
infantes

---

triplex hic memoratur. *Minor, Major & Maxima.* De *Minore* seu *Minima*, loquitur Episcopus his verbis: *si quis &c.* scilicet *cum excommunicato conversantur; Minorem sibi contrahunt excommunicationem debentque &c.* *Majorem* dat, sinitque ante oculos ipsum Diploma. De *tertia & Maxima* loquitur, dicens: *Iustis causis inducimur, advocata Spiritus Sancti gratia perfesse te Diris devovere & excommunicare hæc pertinentibus verbis quæ Sanctus Rex David protulit, & Sancti Patres Papa &c.* Erant hæc diræ ex Psalmis Davidis, & verbis Mosaicis, & aliunde collectæ, præsertim vero ex *Deut.* 28, & *Psal.* 109. Conf. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Id tantum monitu dignum putamus, quod hæc excommunicatio *Major* seu *Maxima*, de qua hic sermo est, a reliquis quas vidimus (conf. loc. cit. & infra Sect. 4. cap. 5. §. 6.) in eo differat, quod campanarum soni & candelarum extinctionis in *Maxima* excommunicatione usurpare solitorum non meminit; quod tamen apud Papicolas in tali actu fuisse usitatum certo certius est. Conf. præter alios Perillustr. *PONTOPPID. Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 759. & *JOH. WOLFG. JÆGERI Hist. Ecclesiastico Polit.* lib. 6. cap. 1. ad annum 1616 ubi tale quid adfert, dicens: *Nec Pontifex amplius moratus, nigram candelam manibus tenens eodem in loco terribilem excommunicationem in M. Antonium de Dominis pronuntiavit.*

- (a) Cum perantiquus sit hic mos & a primis Religionis Christianæ in his Regionibus exordiis, seu illis temporibus derivandus, quibus una seu antiqua Danica lingua plerisque gentibus cis-Rhenanis communis fuit, facile inducimur ut credamus *Char* in *Char-freytag* esse idem ac antiquorum *Kar*, squalor, seu sanguis cum pulvere & sudore concretus; quæ vox hodie apud nos in compositis usurpatur, ut *Kar-Kalfr*, *Kar-Lamb*, vitulus & agnus recens natus, sordibus nativitatis squalens: Verbum *kara*, significat purgare, squalorem abluere: *U-karadur*, squalidus, impurus; *Hælf-karadur*, semipuratus. Primitivum vero *kar*, occurrit, (ut unicum tantum anti-
- qum

infantes a talibus non immunes essent, eosdem enim, sive aliquid, sive nihil, commiserant, Soteriorum die virgis cædere moris fuit, qui mos, ut perantiquas, ita ejus reliquæ, longo post Reformationem tempore, apud quosdam antiquorum rituum tenacissimos in ulu fuit.

§. 20.

Ordines & officia Ecclesiastica licet eadem essent, *nova* tamen *digitatum nomina* quibusdam personis indita fuerunt, ita ut Pastores, Grenjæderstadenfis in Holæna, & Oddensis ac Hytardalensis in Skalholtina diocæsi fuerint jam vocati *Canonici Archicathedræ Nidarosensis*, nec aliam ob causam, quam quod Archiepiscopus & Capitulum Nidarosense potestatem has Præbendas conferendi sibi arrogabant, Sacerdotes etiam nullas habentes Præbendas in domo Episcopi ejus beneficio & quadra viventes, sacrisque in templis Cathedralibus subservientes, hujus vel illius *Cathedræ*

A a 3

Canonici

quum adferam exemplum (in *Vigastyr's Saga* & quibusdam *Eyrbyggie* Exemplaribus in Rythmo Vigastyrri, quem anno 1008 squalorem itinere & turbida tempestate contractum abluturus, in balneo, occisus, paucis post diebus puellæ mortuum conspiciere desideranti, cecinisse fertur, hoc modo: "Horsinn er sagur farvi, forvitin siadu" litinn. Kar er í kampi varum, kystu mæf ef lyfter. " Id est: *Defluxit nitida pulcritudo, aspice curiosa colorem, squalor (kar) est in barba nostra, osculare virgo, si placet.* Hic squalorem seu concretum cum sanguine sudorem & pulverem, vocat *Kar*; Cui simile quod *VIRGIL. An. 2* ita exprimit:

Squalentem barbam & concretos sanguine crines

Vulneraque illa gerens —

Cum itaque Sanctissimi Salvatoris corpus die Passionis totum hoc modo laceratum & squalidum esset, conf. *Pf. 22. v. 7.* ut & *Ef. 53. v. 3.* seq. & antiqui in ejus memoriam se aliosque eodem die hoc modo affligerent; aut ipsum diem a Nomine substantivo *Kar* vocarunt *Cbartag*, seu diem squaloris, aut a verbo *kara*, squalorem abluere, diem purgationis, cum Christus sua passione squalorem peccatorum nostrorum abluerit, quod & ipsi ejus imitatione efficere se posse putabant. Quæ Etymologia haudquaquam postponenda videtur ei quam *CHEMNITIUS Exam. Concil. Trident. Part. 4. pag. 115*, sed haud dubie præponenda *Vossiana* in libro *de Vitiis sermonis*, voce *Carina*. Est enim vox *Carina* 1) barbara & adscititia, 2) est contra consuetam compositionum & derivationum analogiam, juxta quam deberet dici *Carentag* non *Cbartag*; & sic 3) haberet respectum non ad unum diem & ejus propria, quæ sunt pati pro peccatis & eadem abluere, sed ad integrum quadragesimale jejunium.

Canonici (a) perinde ac monachi, hujus vel illius *Monasterii Canonici*, vocati fuerunt *Officialis* nomen & munus priori seculo notissimum fuit, quo tum insigniebatur vices Episcopi absentis aut mortui agens, quo officio in eadem diœcesi non nisi unus simul fungebatur, jam autem non tantum plures simul, sed etiam vivo ac præsentente Episcopo memorantur, qui seie nihil aliud fuerunt, quam qui communiter *Præpositi* vocantur, nisi quod præfectura paulo latius patebat. Quando autem (α) se scribunt *Dei gratia officialem*, aut etiam eorundem *gratia* memoratur, (in tantum enim Cleri fastus creverat, ut officialis gratia etiam pro lege haberetur) aut (β) etiam Acta sua officialatus Sigillo muniunt; deinde (γ) si causæ majoris momenti in synodo generali, nulla Episcopi facta mentione decidebantur, ac denique (δ) si se diœceseos officialem nullis additis locorum nominibus, intra quæ eorum potestas terminatur, nominant, signum est eos fuisse episcopali præditos potestate, & Episcopum, aut absentem, aut mortuum, fuisse. *Officialis & Dispensatoris* seu *Quæstoris* munus, licet diversa essent, antiquitus tamen sæpe conjungebantur, nunc autem sæpius separata fuerunt, nam Officialis ea quæ ad Episcopi officium pertinebant, sed Dispensator cathedræ bona, redditus & expensas curabat: cum huic officio sacerdotes, Viri maturi consilii, juris utriusque & rei œconomicæ peritissimi, plerumque præponerentur, quorum auctoritas & honor tantus fuit, ut proxime post *Officialem & Ab-*
bates

(a) *Canonici* primitus fuerunt viri docti ad templa Cathedralia in communitate Episcopi viventes, qui juventutem in bonis artibus, præsertim Theologia, informabant; certasque vivendi regulas præscriptas habebant, quorum Collegia Carolus Magnus circa & ante annum 800 in Germania plurima instituit. Sequioribus autem Seculis, non tantum juventutis informationem omiserunt, sed etiam præscriptas regulas plane neglexerunt, adeo ut etiam Vicarios sustentarent, qui suo loco horas Canonicas decantarent, ipsi autem se pro Episcopi Consiliariis gerebant, & vacante sede, ipsius munia & auctoritatem sibi arrogabant: Horum collegium *Capitulum* vocatur. Distinguebantur pro munerum ratione in *Præpositos*, *Diaconos*, *Thesaurarios*, *Primicerios*, *Scholasticos*, *Cantores*, *Vicarios*, *Lectores* &c. &c. Hodie distinguuntur in *Seculares*, quorum plerique sunt Magnates, ut *Comites*, *Barones*, *Equites*, &c. & *Regulares*, qui certis vivendi regulis obligati sunt. De *Canonicis & Capitulis* in Islandia vide supra pag. 142. Qualis eorum in Islandia fuerit conditio, optime docent eorum collationis literæ, & juramentum fidelitatis Episcopo dictum, vid. ad finem hujus Capituli Litr. D. E. ex Codice pergameno Originali in Bibliotheca Magazana Nc. 135. in Quarto, exscriptas.

bates nominentur; legibus cautum fuit, nemini licitum esse, tale munus detrectare, modo ab Episcopo id ei demandaretur; tempus autem ultra triennium, nisi uterque consentiret, non debuit extendi.

§. 21.

Templa hac tempestate nova perpauca exstructa fuerunt, sed antiquorum census, Episcopis eadem ditandi nullam plane occasionem omittentibus, haud contemnendum incrementum cepit; Nam praeter consuetam & illis debitam annuam sortem ac spontaneas largitiones, quivis Pastor ex praebendae sibi concessae proventibus, decimam partem illis tradere tenebatur. Nec reliquis eorum curatoribus, qui plerumque erant fundi possessores, templorum residua, seu quae annui reditus expensas superabant, alio quam ipso fundo solvere concedebatur (a), ut eo tandem modo multi melioris notae fundi & praedia, templorum fierent peculium. Si quis vero aut ipsa templa eorumque fundos aut possessiones aliquo modo laesisse insimulabatur, statim in jus vocatus, non tantum damni restitutionem pendere adjudicabatur, sed praeterea etiam *Fullrette*, seu pleni juris multam, quae minorum templorum erat 15 marcae, seu 25 Imperiales, & templo insuper Cathedrali 60 marcas, quippe quod, ut reliquorum Mater, laesione juris Filiarum laesum quoque & offensum esse censebatur. *Monasterium* autem unum ad praedium *Skrida* in Toparchia Mulensi, Stephanus Episcopus Skalholtinus anno 1493 exstrui & fundari curavit, quod praedium Hafliidus Thorsteini ejusque uxor Cecilia Thorsteini, una cum omnibus ad id pertinentibus & aliis quibusdam possessionibus, Deo omnipotenti, Sanctae Virgini Mariae, & Sancto Sangvini (b) legaverunt. Sed templum ibidem exstructum anno 1512 Praesul corpori Christi dedicavit, (c). *Festa*, praeter Visitationis Mariae, a Sveno Sapiente

(a) Vid. supra pag. 241.

(b) Sangvinem Christi in Norvegiam anno 1165 illatum fuisse, testantur *Annales*, quem re vera eum fuisse, qui ex sanctissimo Salvatoris corpore effluxit, serio asserant, hujus deinde particulam in Islandiam translata, & in templo Skridensi depositam, fuisse creditum est, sed haec fuit vulgi tantum persuasio, veram autem & genuinam causam cur templum Skridense Sancto Sangvini consecratum fuerit, in *Hiffor. Monast. Island.* cap. 12. addulimus.

(c) Vid. pluribus nostram *Historiam Monast. Islandiae* cap. 12.

Sapiente introductum, eadem ac antea manserunt, nisi hic in censum venire debeant dies quidam incisi, quales sunt Hallvardi (a), Botolphi (b), aliique, de quibus tamen incertum est, an unquam inter festa relati fuerint.

§. 22.

Jus nunquam tam severe dictum, nec disciplina ecclesiastica unquam rigidius, quam sub hujus Periodi finem, exercita fuit (c), quod non tam quorundam Episcoporum Religionis zelo, quam avaritiæ & dominandi libidini tribuendum esse, ipsorum acta abunde docent. Lex seu legum codex ad cujus normam & præscriptum jus dicebant & justitiam exercere videri volebant, fuit is, cujus supra (d) sæpius fecimus mentionem, ab Arna Thorlaci filio conscriptus, sed tandem anno 1356 a Magno Erici penitus confirmatus (e), Islandisqve, ut lex universalis omnibus observanda, injunctus, cui alias, partim antiquas, partim recentiores, Ecclesiasticas Constitutiones & Pontificum Decreta in subsidium vocarunt. *Forma vero & modus procedendi* non semper idem adhibitus & observatus fuit, plerumqve tamen dica reo scripta, conventu indicto, testibusqve, si haberi potuerunt, actum fuit; alias etiam, sed rarius, reis jure jurando semet purgare aut accusatoribus intentatam causam juramento probare concessum fuit, & licet forma quædam judiciaria observaretur, plerumqve tamen is fuit exitus, ut reus condemnaretur, & si non staret

judicio,

(a) Hallvardi Festum incidit in 15 Maji. Errant vero qui autumant Sanctum Hallvardum fuisse filium Olai Sancti, cum ejus fuerit consobrinus, nam Gudbrøndus, Olai avus maternus, tres habuit filias 1) Altam quæ ex Haralldo Grænka peperit Olavum Regem, & ex Sigurdo Syr Haralldum Imperiosum, 2) Thoreyam matrem Hallvardi Sancti, & 3) Isridam matrem Eymundi nobilis Piratæ & Reguli, sed aviam Thoreri Steigenfis, cujus in Historia Norvegica non incelebris mentio. Occisus est Hallvardus, si *Annalibus Flateyensis* fides, anno 1043.

(b) Botolphi Abbatis festum in 17 Junii incidit.

(c) Hoc non ita intelligendum est, ac si priores Episcopi consentientes fuerint; Exempli loco sit pœna condigna Sacerdoti cuidam a Jona Vilhelmi filio anno 1431 præscripta; Vid. ad finem Capitis Litr. F.

(d) Vid. supra Tom. 1. pag. 540 — 550. Tom. 2. pag. 10. 199.

(e) Vid. supra Tom. 1. pag. 437.

judicio, excommunicaretur. Ipsi enim Episcopi aut eorum vicarii ut plurimum, Judicem, Actorem, imo quandoque etiam Testem agebant, illisque multæ pecuniariæ cedebant. Assesores autem fuerunt Abbates, Sacerdotes, quandoque etiam in causis minoris momenti, & defectu superioris ordinis, diaconi & laici, raro autem vel infra 6, vel supra 24 personarum numerum tale Consistorium habuit; sed sive multi, sive pauci essent, omnes tamen Præsidis amici, ei que obnoxii fuere, qui omni in ipsum translata potestate, ipsius imperio subjecti, ad ejus nutum sententias dixerunt, quibus rei facultatibus exuebantur aut anathemati innodabantur, non nunquam etiam vinculis, carcere, tormentis, cohibendi judicabantur; Perraro autem vel severissima quævis sententia, sine gratiæ Spiritus Sancti invocatione pronuntiata fuit; consuetus enim sequioris Seculi stylus talis erat: *N. Dei gratia Episcopus &c.* Et quando Assesores de eo loquebantur: *prout ejus gratiæ liberis &c.* Et sententiam pronuntiaturo: *ideoque implorata gratia Spiritus Sancti judicamus &c.* Tandemque: *Hanc nostram sententiam nobiscum confirmavit Reverendus Dominus Episcopus &c.* Interdum in rebus minoris momenti, dimidiato clericorum & laicorum numero utebantur, ipsi sententiam pronuntiantes, hac formula præmissa: *Ideoque in nomine Domini Amen! diximus pro tribunali sedentes pleno juris judicio &c. approbantibus nobiscum &c.* Reperiuntur etiam soli judicium exercuisse, & hac adhibita formula pronuntiasse: *N. notum facio, quod N. in jus vocavi, quam dicam legitimam esse judicavi, ideoque implorata gratia Spiritus Sancti, &c.* Et tandem: *Hoc meum judicium, me pro tribunali sedente promulgatum in scriptis prolatum fuit.* Qua forma non pauca Episcoporum Holensium judicia & sententiæ, quæ ad nos pervenerunt, concinnatæ reperiuntur, quibus etiam Skalholtensium nonnulla similia sunt.

Litr. A.

Kyrieleefon. Christeleefon. *Kyrie Christe audi nos.*

Pater de celis Deus! miserere nobis.

Fili redemptor miserere nobis.

Spiritus Sancte deus miserere nobis.

Conditor mundi miserere nobis.

Saluator mundi adjuva nos.

TOM. II.

B b b

Sancta

Sancta trinitas unus deus *miserere nobis.*

Sancta Maria mater Domini, sancta Dei genetrix, sancta uirgo uirginum
ora pro nobis.

Sancte Michael, Gabriel, Raphael *ora pro nobis.*

Omnes sancti Angeli & Archangeli *orate pro nobis.*

Omnes sancti throni & dominationes, omnes sancti principatus & potestates, omnes sancte celestes uirtutes, omnia sancta cherubin ac seraphin *orate pro nobis.*

Sancte Johannes baptista *ora pro nobis.*

Omnes sancti Patriarchæ & Prophetæ *orate pro nobis.*

Sancte Petre, Paule, Andrea, Johannes, Thoma, Jacobe, Philippe, Jacobe, Bartholomee, Mathee, Simon, Taddee, Mathia, Marce, Luca, Barnaba *ora pro nobis.*

Omnes sancti apostoli & euangeliste *orate pro nobis.*

Omnes sancti innocentes & discipuli domini, *orate pro nobis.*

Sancte Stephane, Line, Clete, Clemens, Sixte, Corneli, Cipriane, Dionisii cum sociis tuis, Mauricii cum sociis tuis, Kiliane cum sociis tuis, Alexander cum sociis tuis, Cezeon, Laurenti, Vincenti, Fabiane, Sebastianae, Calixte, Urbane, Vite, Vitalis, Landberte, Tiburti, Valeriane, Ofvalde, Olave, Eatmunde, Thoma, Magne, Hallvarde, Blasii, Johannes, Pantaleon, Theodore *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Martires *orate pro nobis.*

Sancte Silvester, Gregori, Nicolae, Martine, Thorlace, Benedicte, Egidi, Jeronime, Augustine, Johannes, Ambrosi, Germane, Vedasti, Amande, Leo, Damase, Seuerine, Briccii, Columba, Cuthberte, Suithune, Leonarde, Remigi *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Monachi & heremite *orate pro nobis.*

Sancta Maria Magdalena, Felicitas, Perpetua, Agatha, Agnes, Cecilia, Lucia, Margareta, Brigida, Katerina, Sunniua, Barbara, Anastasia, Petronilla, Prisca, Ursula cum sodalibus, Fides, Spes, Caritas, *ora pro nobis.*

Omnes Sancte uirgines, Omnes Sancte uidue ac continentes *orate pro nobis.*

Omnes Sancti *orate pro nobis.*

Christe *audi nos.*

Propicius esto *parce nobis domine.*

Propicius

Propicius esto *exaudi nos domine.*
 Propicius esto *libera nos domine.*
 Ab insidiis Diaboli *libera nos domine.*
 A morbo malo *P — —*
 A peste & fame *P — —*
 A pestilentia & clade *P — —*
 Ab omni immundicia cordis & corporis *P — —*
 A subitanea & improuisa morte *P — —*
 Ab omni malo *P — —*
 Per incarnationem & nativitatem tuam *P — —*
 Per circumcisionem & apparitionem tuam *P — —*
 Per baptismum & ieiunium tuum *P — —*
 Per Passionem & crucem tuam *P — —*
 Per mortem & sepulturam tuam *P — —*
 Per gloriosam resurrectionem tuam *P — —*
 Per venerabilem ascensionem tuam *P — —*
 Per aduentum Sancti Spiritus paracleti *P — —*
 In aduentu tuo secundo *P — —*
 In die iudicii *P — —*
 Peccatores te rogamus *audi nos.*
 Ut pacem & sanitatem nobis dones.
 Ut remissionem omnium peccatorum nostrorum nobis dones.

Litr. B.

Ad Divum Olauum.

O Christi Martir Clare, tuos ad te clamantes audi famulos, quia tue predicationis gratia, que nefandis cultibus ad veri dei cultum nos revocavit, nos gaudemus & credimus, quia tu regnas cum Domino Rex invictissimus, te humiliter deprecamur, ut digneris nos adjuvare tua sancta oratione, ne pravealeat Diabolus suam in nos perficere voluntatem, & tempera nobis omnium castitatem & humilitatem, benignitatem, temperantiam, patientiam spiritualem, disciplinam, & obedientiam & virtutem debellare fortiter de armis fidei adversus tentationes Diaboli. Fac nos semper gloriosissime Olae & Martir Jesu Christi preciose tuis orationibus adjuvari, quia ab impiissimis hominibus occisus eras

pro iusticia, fac nos gaudere sine fine in sanctorum patria, & ut te cum;
Rex, mereamur videre Deum Regem omnipotentem trinum & unum
Dominum regnantem per infinita secula seculorum Amen.

Alia; ad eundem.

Deus qui es Regum omnium corona & Martirum victoria, annue
nos beati Olai Regis & Martiris pia apud te experiri patrocinia, ut per
tuam, quam in ejus glorificamus passione, magnificentiam, coronam vice
diligentibus te percipiamus repromissam &c.

Ad Petrum, Paulum, Andream & Johannem (*).

Sancte Petre Apostole electe Dei, tu confessus es filium Dei;
super te ædificat Dominus Deus Ecclesiam suam & tradidit claves Regni
cælorum; Tibi ligandi dedit potestatem atque solvendi & remittendi
peccata; Tu es Apostolorum princeps & exemplar pœnitentiæ, Doctor
Ecclesie, Janitor Paradisi, adjutor electorum, Tu es susceptor animarum,
& ego misera, & fragilis, & peccatrix, quid sim factura. Cum venero
ad te adjuva me ne recedam refusa propter vitia & peccata quæ male
commisi. Solve vincula peccatorum meorum qui habes potestatem
ligandi & solvendi in cælo & in terra. S. Petre, S. Paule, S. Andrea,
B. Johannes, Apostoli Domini, aperite mihi portas iusticie; ingressus in
eas confitebor Domino Amen.

Ad Divam Virginem (*).

O Domina mea Sancta Maria, me in tuam benedictam fidem &
singularem custodiam ac in sinum misericordiæ tuæ hodie & quotidie at-
que in hora exitus, mei animam meam & corpus meum tibi commendo,
omnem spem meam, consolationes, angustias, miseras & finem vitæ
meæ committo, rogans ut per tuam sanctissimam intercessionem & glo-
riosa merita, omnia mea dirigantur & disponantur opera, secundum tuam
tuique filii voluntatem ad meam utilitatem Amen.

Litr.

(*) Videtur esse precatio privata.

Litr. C.

1) *Mariu Reifvers.*

(c) Móder Jesu vere med oss, Milldr gud oc helge kross, Alldafader, englalid, Aller Helger búa ferd, fríder Spámenn Frúr oc Postular fyrer oss bid.

2) *Mariu Vögguliód.*

Sof þú eg unni þier, aller helger þíone þier, Petr oc Páll á Rómi, hiálpi þer á dómi, oc súa hin mildasta mæ, sem marga bæ, af gude fær. Sancta Maria sie þier holl, súa er betre enn raudt gull, hvar sem þú reikar á lande, signe þig oc svæfe, siálfr gud oc Heilagr Ande.

3) *Vögguliód.*

Þig svæfi Gud oc Gudsmóder, tíu englar oc tólf postular, Thomas hinn trausti, oc tveir adrer, Magnus oc Marteinn, þig svæfe Drottinn.

4) *Kvöld oc Morgunvers til sællrar Mariu Meyar.*

Bid eg Maria biarge mer, burt úr öllum naudum, annars heims oc eirnin her, ástmær Guds eg treyfte þer, bid þú fyrer mer bæde lífs oc daudum.

B b b 3

5) *Nidr-*(c) 1) *Cantilena iter suscipientis ad Mariam.*

Mater Jesu, nobiscum esto, clementissime Deus, & Sancta Crux! Pater Seculorum, chorus Angelorum, omnes Sancti, eximii Prophetæ, Virgines & Apostoli iter præparanto! Ora pro nobis!

2) *Carmen Marianum ad cunas.*

Dormi! ego tibi faveo, omnes Sancti tibi serviunto, Petrus & Paulus, qui Romæ sunt, tibi in judicio opem adferunto, & clementissima illa virgo, quæ multa a Deo impetrat. Sancta Maria, quæ rutilanti præstat auro, tibi, ubicunqve terrarum constitutus fueris, propitia esto, ipse Deus tibi benedicat & somnum conciliet, ut & Sanctus Spiritus.

3) *Carmen ad cunas.*

Tibi somnum concilient Deus & Dei mater, decem Angeli & duodecim Apostoli, Thomas ille fidus & duo alii Magnus & Martinus! Tibi Dominus somnum conciliato!

4) *Carmen vespertinum & matutinum ad Beatam Virginem Mariam.*

Rogo, Maria mihi opiculetur, ut omnia mala hic & in futuro seculo evitem. Virgo Dei dilecta! tibi confido; ora pro me & vivo & mortuo.

5) *Ordo*

5) *Nidradan trúarinnar.*

Bid þú föðrinn, biöd þú syne, af móðrlegum myndugleika, því hönum þú eslaust, yferdrottinn. Skynsemd oc rettvíse, skilia til báðar, að móðirinn, se mög ædri; Fyrer því bid þú, föður himnanna, audmýkt med, oc undergefne, enn skipadu syni, af skarpleiks valde.

6) *Bæn móti kveifu.*

Christr fat fyrir kirkiudyrum, kindil hafdi í hendi, barnid það bleffada, bók í annare. Hvað synger þú son minn? sagdi sæl Maria. Eg er fár oc síúkr, sagdi gud drottinn minn. Eg skal lækna þer beinkveifu, steinkveifu, fótakveifu, handakveifu, idrakveifu, heilakveifu; oc þá allra römuftu reginkveifu; Hann vard laus af kránkleika sinum. Hvör þessa bæn hefur að vardveita, frelsaft mun af allre kveifu.

7) *Bæn á móti hikfta.*

Christr í briöfte mer, burt fari hikfti; fyrri var ec í huga guds enn hikfti; Gud fridi þess manns fál sem dó af hikfta. Hvör sem í einu andartaki les þessa bæn níufinum, mun laus verda vid allan hikfta.

8) *Draumr*5) *Ordo fidei.*

Roga patrem, iube filium autoritate materna, in hunc enim sine dubio dominaris; Ratio enim & æqvitas una innuunt matrem filio præstare. Patrem igitur cælorum humiliter & subiecte rogato, sed filium rigurosa autoritate iubeto.

6) *Precatio contra dolorem.*

Christus ante fores templi sedebat, puer ille benedictus candelam una, librum altera, manu tenuit. *Quid doles mi fili?* dixit beata Maria. *Laboro & egroto, recessit Dominus meus. Levabo tibi dolorem ossium, dolorem de calculo, dolorem pedum, dolorem manuum, dolorem intestinorum, dolorem cerebri, & acutissimum omnium dolorem supereminentem;* Ille a morbo sanabatur. Quicumque hanc precationem servandam habuerit, ab omni dolore liberabitur.

7) *Precatio contra singultum.*

Christus mihi in pectore! Apage singultus! prior eram in mente Dei quam singultus. Deus propitius esto animæ ejus qui mortuus est singultu! Quicumque uno halitu hanc precationem novies recitaverit, ab omni singultu liberabitur (*).

8) *Somnium*

(*) *Sine omni dubio. Ratio physica cuique patet.*

8) *Draumr Sancti Petri, ad draumr ráðist vel.*

Draum dreymdi mig drottinn Guð minn: ec þóttist síá þig drottinn drottanna oc kóng kónganna, vaknadi ec vid, oc var það svo. Hvör sem leger þinn draum fyrr enn sinn, sagdi herrann Christr, hann skal alltid ráðast til betri vegar.

9) *Kyrkiugaunguben.*

Stíg ec í kirkiu, med Christins manns fótum, holl sie mier kirkia; hollur sie mier prestur, holl sie mier messu bók oc hvör bók, sem Guð drottinn minn jók. Leit ec utar í kirkiu, leit ec innarí kirkiu, leit ec allt í kríngum mig; sá ec hvar Guð drottinn minn sat á dómstóli sínum, oc hafði í hendi þá helgu bæn *Pater noster* oc mælti þessum ordum, ad þar skyldi enginn í vítis elldi brenna, ne kvalanna kenna, hvör sem sýngi þessa bæn med síð dögum öllum. Vaki vörður minn, söfi (ei) augu mín, renne hugur minn til almáttugs Guðs míns. Amen.

10) *Kvölldbæn.*

Geymdu dyrnar drottinn minn, dáfamlegur fyrer krossinn þinn, glugga húsin gólf oc skúm, guðs á medan stendr húm. Guð gefe her

8) *Somnium Sancti Petri, quo somnia ex voto portendans.*

Somnium somniavi mi Domine Deus; videbar mihi videre te Dominum dominantium & Regem regum; His expergefactus, revera ita fuit. Quicunqve tuum somnium, inquit Dominus Christus, priusquam suum recitaverit, ejus somnium semper bonam fortietur interpretationem.

9) *Precatio templum intrantis.*

Templum pedibus hominis Christiani intro. Sit mihi templum salubre! Sit mihi sacerdos salubris! Sit mihi salubris liber missæ, & quilibet alius liber, quem Dominus meus Deus exaravit. Extrorsum in templo circumspexi; Introrsum in templo circumspexi; Circumqvaqve circumspexi; Vidi Dominum meum Deum pro tribunali suo sedentem, & sanctam illam precationem *Pater noster* manu tenentem, qui hæc verba elocutus est, neminem in igne inferni arsurum vel dolores senturum, qui hanc precationem omnibus septem (hebdomadæ) diebus recitaverit. Custos meus vigilet! Oculi mei (non) dormiant! Mens mea ad omnipotentem Deum meum se convertat. Amen.

10) *Precatio vespertina.*

Mi Domine carissime, propter crucem tuam custodi fores, fenestras domum, pavimenta

her rúm Heilögum Anda, svo óhreinn andi kunni ofs eoki ad granda, oc árar hanns fai her eckert rúm. *Gud* geymi dyr, oc *Crux* lok, *Maria* mey í inni dyrum, enn *Michael* engill útífrá. Brióti enginn upp búmanns-dyr. Ut *Gurgr* (Karkr), inn *Jesus*, út *Gassagull*, inn *Guds* engill, út *Ragerist*, inn *Jesu* *Christ*, út *Valedictus* (forfan. *Maledictus*) inn *Benedictus*. Vid gefum ofs alla á Guds valld, oc góða nótt.

Litr. D.

(d) Ver Jon med Guds nad &c. görum öllum mönnum kunnickt med þessu voru brefe at i hæidr vid Gud ok hanns helguftu modur jungfru sancte marie ok æns helgasta Gudz jattara Jons Hóla biskups vors patrona ok heilaga Gudmundar biskups ok til mæire avaxtar gudhligrar þjónozto hofum vii tækit vorn kæra son i hæidr ok virding canukligrar stættar ath blifva i vorre kirkiu a Holum til kostz ok fædu þa sëm hann vill ok svo længi sëm honom likar þar ath dvæliast ok sitia. Ok æi utan med voru lofui ok sëmþycki brott fara þá honum likar. Ok hvar fyrer wer þigh svo sëm worn sannan æigæn sun ok sun vorrar kirkiu

---

pavimenta & latebras, dum Dei tenebræ durant. Deus hic sancto Spiritui locum concedat, ne impurus Spiritus nobis nocere possit, & angeli ejus locum hic occupare nequeant. *Deus* fores custodiat, sed *Crux* feram, *Virgo Maria* in foribus interioribus, sed *Michael* Angelus in exterioribus! Nemo fores villici effringat! Foras *Gurge!* Intro *Jesu!* Foras *Gassagulle!* Intro *Dei Angele!* Foras *Rageriste!* Intro *Jesu* *Christe!* Foras *Maledicte!* Intro *Benedicte!* Nos omnes Deo nos commendamus. Faulsta nox!

(d) Nouerint uniuersi per presentes quod nos Johannes Dei gracia episcopus holeris ad honorem omnipotentis Dei & beate Marie semper virginis & sanctissimi Confessoris & Episcopi patroni nostri & beati Godemundi & ad ampliacionem cultus divini in ecclesia Holensi recepimus NN dilectum filium nostrum ad honorem & dignitatem Canonicatus & manendi in ecclesia nostra Holensi in expensis ecclesie quancunqve & quamdiu sibi placuerit cum duobus famulis ad faciendum residenciam & cum nostro consensu recedere quam tibi placet. Unde te tamquam nostrum filium & verum membrum nostri capituli approbamus & ratificamus per presentes & tibi in perpetuam prebendam assignamus decem marcas de pecunia una annuatim tibi solvenda

iu anduurdhum skipum ok stadfastum med þessu varo saumo nervær-
andæ brefæ. Ok æwerdoliga rænto ok prebendo setium ok skipum tíu
merkr af vorum þæningum ok godzæ arliga hvert ar þigh at luka i þeim
stad sæm þær ok vorri kirkiu kæmr til minsta skada efter landsins vana.
Ok þigh suo allt þitt godz sæm ofs sealfua ok vora kirkiu vernda ok væria
med allan handa mæta ok rætt efter allre vorre makt ok valldæ. Suo
framt þu helldr þessa þina lofvan ok likamlighan æidh med ofs ok vora
loghliga æfterkomendr medh truskap ok stadfastu gæymandi ok vaktandi
ok þar med skyldoliga lydnæ ok uyrðhingh ofs jafnan væittandæ ok gior-
andæ ok vorum loghligum æfterkomandum i samræ stætt. Ok æi sidr
til wor koma siorum sinnum a hværio are svo sæm a þessum tímum ok
hatidum in assumptione sancte marie in festo sancti Johannis biskups
vors patrona domini Jesu Christi ok i liflatsdægi hæilags Gudmundar bisk-
ups vidr tvæggia marka sækt fyrer huert ar efter blifuer utan vort orlof,
ok utan siukdom ædr annan þungan skada ok forfaull hindra kunno
hann. Vær þetta bref vtgefit ok skrifat a vorum stad Holum i Hialtadaal
saustodaghæn næsta æfter inventionem sancte crucis insignat ok stadfast
med varo insigni rotundo off sealfuom nerverandom Anno Domini mille-
simo qvadringsesimo tricesimo.

Litr.

---

venda in tali loco ut tibi & nostre ecclesie invenitur minus danpnosum secundum
modum terre consuetum, & te & omnia bona tua tamquam nosmet ipsum & no-
stram ecclesiam defendemus omnibus viribus & modis secundum nostram possibili-
tatem & potenciam, itaq. promissum tuum sub juramento corporali de fidelitate & sta-
bilitate observanda & obedienciam & reuerenciam nobis semper exhibenda. Item cum
ad nos quater in anno videlicet in istis festiuitatibus in assumptione beate marie in
festo sancti Johannis nostri patroni in festo ascensionis Domini & in deposicione boni
Godemundi sub pena duarum marcarum pro qualibet si pretermiserit sine nostra licen-
cia absque infirmitate seu alterius grauis dampni occasione fuerit perperditus. Da-
tum in nostra ciuitate Holensi in festo sancte Helene seu inuencionis sancte crucis sub
sigillo nostro rotundo Anno Domini millesimo qvadringsesimo tricesimo (*).

(*) *Latinum hoc diploma videtur originale exemplum, sed versio Islandica, supra mox
allata, ei est coeua. Utrunq; est ex eodem Codice desumptum. Vide supra pag.
374 not.*

Litr. E.

(e) Þat sá öllum mönnum vitrligt ok kunnigt þeim þetta bref sá ædr höyra at ek N prestfr N kænnt ath ek meðr fullkomnum æidr uppa mina saal ok minn prestdom læggiandæ. hendr a mitt briost nerverande Jonæ Egillssyni. puplico notario med min æigæn vilia vsudigr at ek lofuadæ minom verdoligum saudr ok herra herra Jonæ Villialms-syni med Gudz naadh hyrdingia ok biskup a Holum truskap lydne ok hoilr æverdiligæ stadugliga hallda ok gæyma vtan alla affakan ok forþrott ok nockori fanyta forlætningh ok motblastr ok motægangh suo længi sëm hann er mer hialpligr ok værndaræ i mæygiligom lutom ok fyrrsagdri kirkiu trur sädær ok værndaræ æfter radæ forsion visdomæ ok bræð-lighæit mæira parts Capituli næfndrar kirkiu a Holum. Hann skal æk svo hallda sëm minn milldan saudr ok vaktara minnar salo ok hann veria styrckia ok vernda ok hanns kirkiu furnæfnda. Ok honom ok þar med gefua skulandhi hæil godh radh læyniliga ok opinberliga efter minnæ bestri samvisku ok ægi af honum ædr hanns kirkiu skal æk rada ædr draga firer mik mina vinæ þat sëm honum ok furrsgadræ kirkiu verdi komandi til skada ok fordiarfuonar ok ranghdæmis edr nockors þungha. ok þeim sëm radh ok skada giora honum ok furnæfndri kirkiu skal æk i mooti standa med allre minnæ makt þat ek forna þau ath styrckia ok varia

(e) Omnibus has literas visuris vel audituris notum esto, me N. sacerdotem N. confiteri, quod ego perfecto juramento, animam meam & sacerdotium obtestans, manum pectori admovens, presente Jona Egilli Notario Publico, sponte, non coactus, Venerabili meo Patri & Domino, Domino Jona Vilhelmi filio, Dei gratia Curatori & Episcopo Holensi, fidelitatem, obedientiam & fidem in perpetuum jugiter continendam & sine omni excusatione vel tergiversatione & qualicunqve incepta resistantia, conspiratione vel oblatione observandam promiserim, quoniam ille in rebus conegnis adjutor mihi & defensor, predictæ autem ecclesiæ pater fidelis, & ex consilio, auspiciis, ac arbitrio majoris partis Capituli dicte Ecclesiæ Holensis, defensor erit. Ego illum tanquam clementem patrem, & animæ meæ custodiam habebō, & illum, ejusque predictam ecclesiam defendam, corroborabo, turbor. Illa præsertim salubria consilia privatim & publice secundum conscientiam meam disamen suggeram, nec in ejusve ecclesiæ in mei aut meorum amicorum emolumentum aliquid opere vel consilio detraham, quod illi vel predictæ ejus ecclesiæ in damnum, detrimentum, discedium, vel onus vergat, illis quoque, qui ei & predictæ ecclesiæ damnum vel molestiam consilium intendunt, omnibus meis viribus, quantum valeo, obnitar, & illos (Epi- scopum

væra Oc til mæira sannænda þessara luta ok minnar losuonar ok sanns vittnisburðar her um setti ek mitt infighle firir þetta medskript minnar æginar handar gjort i furnefnidum stadh Holm i Hialtadaal decimo die mensi Maji anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo.

Litr. F.

(f) Vær J'n med Gudz nádh &c. heilsum öllum mönnum med Gudz blessan oc vorræ. Kunnikt gerandæ ath Þórdr prestur Rodhbiartts-son hefuer kændzft opinnberliga fyrir ofs. ath hann hefuer oforfynio drýk-likamliga munodh med systor þero illuga dóttor oc at hann er kiotlig. síðer ath þúi barnæ sæm hön hefuer honom kænnt. Nú af þúi ath hann hefuir gengit til settar vidh gudh oc heilaga kirkin oc ofs. oc bæid-izft lausnar oc lagt alt þetta sitt maal á gudz waldh oc worn doom oc nædh. Þúi höfum wer i gudz nafni afleyft hann af sögdu brotæ oc sett. honom penitentiam salutarem. Inprimis skal hann fasta um seau aar midhuikudagha oc faustudagha med vatn oc braudh oc á þessom seau aarom i lánnga faustu skal hann vatnfasta mánadaga midhuikudagha oc faustudagha oc med ængan mann tala á þessum dögum utan i hanss ytar- stutima vtan naudsfynia, oc innelestr sagda dagha. Ok suo æi síðhr i sama

C c c 2

máta

---

scopum & ecclesiam) adjuvabo & defendam. In quorum præmissorum, meique voti, confirmationem, & verum testimonium, sigillum meum huic propria mea manu scripto chirographo appendo. Actum in prædicto loco Holis in Hialtadalo, decimo die mensis Maji, anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo.

(f) Nos Jonas Dei gratia &c. benedictione Dei & nostra omnes homines salutamus, norum facientes, quod sacerdos Thordus filius Rodberthi se rem veneream cum sorore (moniali) Jora filia Illugi fortuito habuisse, & infantis, quem illum progenuisse illa professæ est, patrem naturalem se esse, publice coram nobis confessus est. Cum igitur Deo, sanctæ ecclesiæ & nobis reconciliari, & absolvi desideraverit, totamque hanc causam divino arbitrio, nostræ autem sententiæ & gratiæ subjecerit, nos illum hujus delicti in nomine Dei absolvimus & penitentiam salutarem illi injunximus. Inprimis per septennium diebus Jovis & Veneris in aqua & pane jejunato, & per hoc idem septennium tempore quadragesimali diebus Lunæ, Jovis & Veneris in aqua jejunato, nec iis diebus cum ullo homine, excepto tempore (vita) extremo, citra necessitatem loquitur, dictis quoque diebus lectioni privatæ vacato. Similiter & dictos dies tempore

máta halda sagða dagha í Jólafustu sëm her furr sæghir vñ seau aar. Ok æi sídr skal hann innan tveggja mánaðha byria pilagrimis færðh. af þúí hann ær ei mægthughr ath ganga til Romam. til allra hofudhkirkna þar ofs bæR ath gista í voru biscupsdæme. Skal hann gánga oc vitia bærfættur frá þúí hann siær hueria þæirra oc lese Marie psáltara ath huerre kirkiunne gudligha oc huern laugardagh vñ seau aar, oc æi sídr skal hann læsa dauidhs psáltara æinn í huerre viku. Nocturna á huerium dægi vñ seau aar, utan siukdomr hindre. Hann skal ok sagða pilagrimis færðh byria innan mánaðar ath heyrdu þæssu bresuæ ok vtændaðha innan tólfmánaða. Ok þar æftir gefua siigh inn í æitt klaustr þar sëm hann vill sealftr kíófa ok blífa þar suo længhi sëm hanns líf reyckr til vtan off synizft sídar mæir dispensera edr vorum loghligum efterkomandum med hann í þæssom græinom. Item biöduñ wer þigh síra Þordhr vndhir bannspíno ath þú hær æftær aldri í Nunnoklaustr inngáangi ok mæð ængha systor tala í nockorom stadh æinfaman. vtan med voru orlofui oc worra loghligra efterkomanda ok þó aldri líka wæl utan tvæimr skiluisum möñnom ok konom nerwærandom ok suo længhi skalttu vera affettr ollu þræstligu æmbetti ok samneyti þinnar þræstligrar stettar sëm vorar naðæ til seghia ædr vorær loghligær æftærkomendr synizft þigh fulloligar hafua haldit

---

pore Adventus, eodem, ac supra dictum est, modo, per septennium observato. Nec eo secius intra bimestre temporis spatium iter peregrinationis religiosæ suscipito, quam cum Romam versus instituere non valeat, omnia templa nostræ diœceseos primaria, ad quæ jus hospitii nobis competit, visitato, & ex quo singula videt, pedes nudus adito, psalterium Mariæ ad singula, & quovis per septennium die Saturni religiosè recitato. Nihilo quoque minus Psalterium Davidicum quavis hebdomade semel, Nocturna vero per septennium quotidiè, nisi morbus obsit, recitato. Dictam quoque peregrinationem intra primum ab his literis auditis mensem adgreditor; & intra annum eam absolvito. Postea monasterium, quodcumque ille ipse elegerit, intrato, & ibi per dies vitæ permaneto, nisi nobis, nostrisve legitimis successoribus in his articulis aliquid posthac dispensare visum fuerit. Item te, sacerdos Thorde, sub pœna excommunicationis jubemus, ne cœnobium monialium exhinc unquam ingrediaris, nec cum ulla sorore in quoquam loco sine nostra, nostrorumve legitimorum successorum venia solus colloqvaris, nec tamen hoc unquam, nisi duobus viris integris & mulieribus præsentibus. Tamdiu omni tuo officio sacerdotali, & ordinis tui sacerdotalis communionem, privatus eris, quamdiu nostra gratia edixerit, aut legitimis nostris successoribus, te hanc pœnam prædictam ex tuorum delictorum modo,

haldit ok vpp fyltt sagda script æftir þínom brotom æftær þúí sãm þú hefuir fyrir ofs suorit ath halda þæssa med suornum bókar æidæ. Ok til mæiræ audfýningar þæssa scripta brefs fettu wer uortt insigle firir þetta bref vtgifuít a Hólum í Hialtadaal þridia daghen nestta firer festum sancti Johannis baptiste Anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo primo.

CAP. II.

De re literaria & literatis.

§. I.

De re literaria qvod scribamus in promptu nihil est, nam scripta hoc tempore elaborata, quantum nobis innotuit, præter bina *Annalium* fragmenta nulla exstant, adeo ut hoc seculum a quo Islandia cœpta est habitari, omnium sit obscurissimum & maxime barbarum. Plurimos Episcoporum literis pro more & gustu seculi imbutos fuisse, quosdam etiam more majorum scholas instituisse, & aliqualia seminaria literaria domi suæ habuisse, haud equidem negare audemus; In quo genere studiorum Stephanum Episcopum Skalholtinum, virum literis deditum, reliquis præferre haud dubitamus; hic enim, priorum vestigia legens, Skalholti ludum literarium aperuit, & Asbiornum quendam, virum doctum, qui Artium Baccalaureus salutatur, eidem præfectum suis impensis sustentavit; Ex qua schola quidam prodeuntes in vicinas regiones, Angliam & Germaniam, renascentibus ibidem melioribus literis operam daturi transferunt, quo ad locum concedendum, paulo post splendere incipienti clariori Evangelii luci, & ad agnoscendam veritatem, paratiores redditi sunt; quales fuerunt *Jonas Einari*, sub Ogmundo primum Cathedralis

C c c 3

dralis

---

modo, & pro juramento quod supra librum conceptis verbis de hac pœnitentia observanda nobis dixisti, observasse & exantlasse, visum fuerit. Et in ulterius harum literarum pœnitentiam-injungentium testimonium, nos sigillum nostrum iis appendimus, datis Holis in Hialltadalo, feria tertia proxima ante festum Sancti Johannis Baptistæ, anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo primo.

dralis, & deinde Oddensis Ecclesiæ Pastor constitutus, primus in Islandia Lutheranae sectæ Evangelii præco, *Martinus Einari* postea Skalholtinæ dioceseos Episcopus, ut & *Petrus Einari*, Martini frater, & forte plures; Eorundem ut initia ad Stephani tempora referuntur, ita vitæ & gestorum historiæ ad sequentia pertinere videntur; apud plurimos autem ingenii & literarum cultura in legendi, canendi & scribendi peritia constitit, quibus, si accessit studium dilatandæ Ecclesiæ fundos & pomæria, ac in proferendis fabulis promptitudo, tandemque, tam forensis, quam ecclesiasticus aliqualis rabulismus, satis docti, imo egregii viri, habebantur. Solidum autem Artium, Historiarum, & Lingvarum studium, præter valde proletarium lingvæ latinæ cognitionem, ita prorsus evanuerat (a), ut inventi etiam sint Episcopi qui lingvæ latinæ fuerunt ignari: interim Germanicæ & Anglicæ peritia multis haudquaquam denegari potest, cum Angli, Hamburgenses, & Bremenses, eo tempore in Islandia strenue negotiarentur, & frequenter ibidem, nostrates apud eosdem vicissim, hyemarent.

§. 2.

(a) *THORLACUS SCULONIUS*, Episcopus Holensis in *Epist. ad Olausum Wormium*, data 31 Aug. 1632 de scholis Islandorum ita scribit: *Ex Annalibus nostris constat scholas in Islandia nullas viguisse ante annos 92, & si quis in illa barbarie aliquam lingvæ latinæ gustum acquisivisset, oportuit, ut eum in terris exoticis acquireret, vel Parisiis, vel in Germania vel Dania.* Vid. *WORMII Epist.* Tom. 1. *Epist.* 115. pag. 102. Quæ doctissimi Præsulis verba, ut nostram sententiam de præsentis Periodi barbarie abunde confirmant, ita ad priora secula non sunt extendenda, ut ex supra Per. 2. & 3. dictis, constat; loquitur enim præcipue de seculo 15 & priore parte Seculi 15 usque ad annum 1550. Hinc tamen non sequitur Islandos oranibus aliis rudiores fuisse, nam in Regionibus politissimis indoctiores reperti sunt, ut præter multos alios testatur Nobiliss. *HOLBERG. Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 485. scil. qui sub conciliis reperiri tales subscriptiones scribit: *Quoniam Dominus N. Episcopus scribere nescit, ideo ejus loco subscribit N.* Supra etiam de Archiepiscopo Nidarotientis egimus, qui literas nesciit, vid. supra Tom. 2. pag. 454. Et ex Perillust. Procanc. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles.* Tom. 2. constat, Episcopum Borglumensem Nicolaum Stygge, qui anno 1533 mortuus dicitur, notissimum fuisse idiotam. Gvilhelmus Penbrochiz Comes fuit, judicio *CAMDENI*, vir eximius, ad summos in Anglia erectus honores, cujus (cum in causa Norfolchiana examinaretur) nobilitati & senectuti datum, ne confessio in scripta redigeretur, cum hoc peteret, eo quod scribere nesciret, vide *CAMDENI Ann. Angl.* Regnante Elisabetha, ad annum 1579. Alia exempli lubens præ ereo, cum hæc sufficiant ad probandum defectum hunc, non populo aut regioni, sed temporis & generis Seculi esse tribuendum.

§. 2.

Etsi neminem, præter memoratos, eruditionis laude conspicuum adducere, possumus, ne tamen vacuus plane hic locus relinquatur, ut majoris famæ & authoritatis, aut aliquid supra vulgus, sapientes nominare licet *Jonam Biarni*, *Arium Th. rbiörni*, *Jonam Broddi*, *Sigurdum Thorsfeini*, *Sve. nbiörnum Thordi*, qui omnes, suo quisque tempore, aut Officialis, aut Dispensatoris officio functi sunt, de quorum ultimo præsertim notandum est, quod licet in cælibatu pro more Seculi vixerit, duos tamen supra quinquaginta liberos, numeratis tantum quos pro suis agnovit, reliquisse perhibeatur, in quo, ut verisimile est, aliis palmam præripuit. Nec inter monasticæ vitæ sectatores, qui nihil quo tempus salerent, agendum habebant, ullus inventus est, qui aliquo ingenii monumento clarescere aut literis aliqualem operam dare studuit, exceptis tantum, *Enaro Isleifi*, ejusque filio *Fimbugo*, Abbatibus monasterii Munkathveraaënsis, de quibus fama volat quod literati & literarum amantes fuerint. Sed autoritate alios hujus Periodi clericos, forte etiam doctrina antecelluerunt sequentes Duunviri, Jonas Pauli & Thorkillus Gudbarti; mererique videntur, ut de illis paullo pluribus agatur.

§. 3.

Jonas Pauli ab immensis in Sanctam Virginem effusis laudibus vocatus *Mariuskalld* (a), vacante sede ab anno 1398 ad 1419 Holanæ Cathedralis Oeconomum egit, sed quando, & quamdiu, non liquet, factum autem esse ante annum 1414 quo Arnas Olai filius Ephoriam Dioceseos accepit, certum est, nam salarii loco ab Officiali Jona Thorfinni filio villas Arnarstade & Valtiofstadi accepit, quas Jonas Episcopus Anno 1419 solenni judicio retractavit; quod officium iterum gessit anno 1423. Sed anno 1428, inter Jonam Jonæ & Jonam Wilhelmi, dioceseos Officialis fuit, & de adulteriis Margaretæ Sigurdi filix, quæ ea cum Brynjolfo quoddam quinquies commiserat, judicavit; 1430 Jonæ Wilhelmi filio suorum in officio actorum rationem reddidit, perfectamque ab eo nactus est apocham;

(*) Ejus *Cœmen de Maria* impressum extat ad hunc *Fragmenti Runico-Papiffidi*, Holmiæ 1721 in Fol. pag. 20. editum cura JOH. FR. PERINGSKIULD.

cham; Sed paulo post ab Episcopo ad Synodum provincialem vocatus, non comparuit, denuo autem citatus comparuit quidem, sed 30 armatis stipatus, ob quam contumaciam Præful ei septem dies concessit, intra quorum exitum se aut ei submitteret, aut excommunicationis fulmen exciperet, quod etiam paulo post expertus est, moxque præbenda Grenjadarstadenſi privatus, ut & tribus prædiis, usquedum successori pro defectione ædium aliarumque possessionum præbendæ satisfecisset, tandemque omnia ejus, ut excommunicati, bona Præful sibi adjudicavit, quod Jonam, ut se submitteret, adegit; sed qualis hæc reconciliatio fuerit, nobis non innotuit. Post mortem Jonæ Vilhelmi anno 1439 cum Gottſvinus Episcopus Skalholtinus diœceſeos Inspectorem ageret, Jonas Pauli denuo Officialis fuit, nam in hebdomade Trinitatis per multos annos in officio actorum Præfuli rationem reddidit. Anno 1440, quo idem Episcopus illum & Thorkillum Gudbiarti in amicitiam reduxit, vocat Jonam suum & templi Holani Officialem, & eodem anno in Synodo Videvallensi eum Holanæ Cathedræ Dispensatorem constituit; Tandemque idem Episcopus anno 1443 Jonæ Abbati Monasterii Thingorensis, & Sigurdo Priori Monasterii Mödruvallensis rationes famuli sui Jonæ Pauli, Holanæ diœceſeos Dispensatoris & Officialis, revidere mandat Anno 1448 Gotſkalkus Gotſkall i Holanæ diœceſeos Præful, Jonæ Pauli, qui multis retro annis diœceſeos Officialem, cathedræque Oeconomum egerat, rationes recognovit, omniaque tam decimas, quam denarium Petri aliaque ab ipso accuratissime administrata reperit, perfectamque ei imperavit apocham, & literas collationis præbendæ Grenjadarstadenſis, quas ab Askelo Archiepiscopo acceperat, suo calculo confirmavit. A morte Gotſkalki, quæ in annum 1457 incidit, Jonas Pauli denuo diœceſeos Holanæ ephoriam suscepit, quam in annum 1460 ad reditum novi Episcopi Olai Rögvaldini gessit, a quo etiam bene administrati officii testimonium accepit; Sed anno 1464 magna inter eos oborta est inimicitia, cujus causa fuit villa Valthioftadir, quam Paulinus ut proprium peculium concubinæ suæ Thorunæ Fimbogi filiæ habitandam tradiderat, quæ causa, post longas multasque injurias & interdicta, anno 1468 interventu Einari Abbatis Munkathveraænsis, Sigurdi Prioris Mödruvallensis, & Pauli Jonæ patris, eo modo sedata fuit, quod Paulus Jonæ loco omni in prædium Valthioftadas juri renunciavit, 160 Jachimicorum addito valore, & celebri, quæ Præfuli digna censeretur, commiffatione, ex qua non indona-

rus discederet. His ita Præfulis mitigabatur ira, ut omnes causas condonaret. Quid aliud notatu dignum hicce Jonas egerit, nobis non innotuit, obiit valde senex anno 1472.

§. 4.

Paulino, ætate, honore, & divitiis suppar fuit *Thorkillus Gudbiarti*, sacerdos primo Greniadarstadenſis, deinde Laufafenſis. Anno 1423 a Jona Tovæ filio, moribundo, Cathedræ Qvæſtor conſtitutus fuerat, ſed cum id pluribus diſpliceret, officium interventu Johannis Pauli, Islandiæ tum temporis præfecti, in Jonam Pauli translatum fuit. Anno 1430 Jonas Vilhelmi filius præbendam Grenjadarſtadenſem Jonæ Pauli ablatam in eum contulit, duoque melioris notæ prædia ad Paulinum pertinentia, quamdiu Jonas ex voto Thorkilli templo Grenjadarſtadenſi non ſatiſfeciffet, ſeqveſtravit. Anno 1431, dica ei ab Epifcopo ſcripta fuit, quod ipſe, qui aliquando Holanæ cathedræ Qvæſtor fuerat, fragmenta quædam navis, quæ ad prædium Hardbak naufragio perierat, ut & merces quædam a naufragis emerit. Anno 1432 jure jurando coram Epifcopo confirmavit Raſnum Nomophylacem morientem, qui excommunicatus deceſſit, abſolutionem deſideraſſe, quod Nomophylacis corpori honeſtam acquiſivit ſepulturam. Anno 1436 Officialis templi Holenſis fuit, ſed quamdiu id officium geſſerit, non liquet; Nec certiores ſumus, quamdiu Grenjadarſtadenſem præbendam retinuerit, licet veriſimilimum videatur, quod eandem 1438 amiſerit, nam anno 1440 d. 23 Aprilis, Gottſvinnus Epifcopus inter eum & Jonam Pauli de reſiduis reddituum præbendæ Grenjadarſtadenſis, aliisque eo pertinentibus, quæ ipſis intercedebant, controverſiſ pactum fecit; eodemque anno Laufafenſem adeptus eſſe videtur, nam 1483 eadem 35 annis fruitus fuiſſe dicitur, quod in annum 1438 optime quadrat. Quamdiu ſuperfuit, inter melioris notæ ſacerdotes numerabatur, honoratioribusque officiis functus eſt. Licet nulla ingenii monumenta, quæ ad nos pervenerunt, reliquerit, literatum tamen fuiſſe opinamur, vulgo enim magiæ & abſtrularum artium peritus habebatur, quod ea tempeſtate certiffimum fuit eruditionis criterium; obiit 1483 relicto templo & ædibus præbendæ Laufafenſis tam ruinofiſ, ut eorum vitia 215 joachimicorum valore ſarcienda eſſent.

§. 5.

Studium poëticum, quod in Islandia a prima ejus habitatione ad Seculum usque 14 apprime floruerat; ab eo tempore usque ad Seculi 16 exordium evanuisse, labente autem hac ultima Periodo denuo renasci & reflorescere, coepisse videtur. Hoc enim tempore nonnulli utriusque ordinis viri ob edita quædam poemata, tam sacra, quam profana, aliquam laudem reportarunt. Sub ipsum Reformationis tempus floruerunt *Einarus Snorronis* Pastor Stadaftadenſis, qui anno 1532 adhuc in vivis fuit, ob eximium poëſeos donum dictus *Olldubryggjar Skald*, 2: Poëta Olldubryggſis; & *Gunnus* officio Sacerdos, Holis plerumque vivens, vir petulantis lingvæ & calami, sed Poëta haud contemnendus; quos ut suæ ætatis Poëtarum principes in rythmo quodam laudat Poëtarum facile primus *Jonas Aris filius*, Episcopus Holanus; ejus enim vena poëtica plerosque sui & prioris Seculi, longo post se intervallo reliquit: Hujus sunt quædam *Encomiaſtica Mariae*, *Piiflargratur*, seu *Threni in Paſſionem Domini*, *Liómur*, seu *Splendor*, *Commentarius in Psalmum Davidis* 51, aliæque sacra & profana, quorum quædam Holis 1612 & 1748, expurgato Papismi fermento, impressa sunt (a).

§. 6.

Ex ordine Politico, præ aliis hic nominandi veniunt *Loptus Gutbormi filius*, ab ingentibus, quas corraſerat divitiis, communiter *binn Rike*, seu *locuples* vocatus, sui ævi Poëtarum princeps; Floruit circa annum 1420, nunc Skardi in Quarta occidentali, nunc Mödruvallis in Tractu Ejaſiord ſe continens, equeſtri dignitate (ut quidam volunt) conspicuus, album falconem in cæruleo panno nobilitatis ſignum habens, qui præter poemata quædam, quæ ei adſcribuntur, reliquit *Poëticam Islandicam*, *Hátalykil* (b), in qua, ſi non exactiſſimam, bene conficiendi carmina, Ar-

tem

(a) Ejusdem *Kroſſvíſur*, ſive *carmen de Cruce*, ſed mutilum, impreſſum eſt Holmiæ anno 1721. Fol. pag. 16. ſub auspiciis *JOH. FR. PERINGSKIÖLD* ad calcem *Fragmenti Papifico-Runicæ*.

(b) Hoc carmen triginta quatuor ſtrophas continet, quarum unaquæque peculiare habet metri genus.

tem præceptis & observationibus illustratam docuit, saltim veterum illustrium Poëtarum, quibus usi sunt, metrorum genera collegit & novis exemplis adauxit, quæ hodieque Poëtarum filiis magno in pretio habentur. Huic synchronus aut paulo antiquior fuit (vixisse enim videtur circa initium Seculi 14) *Sigurdus*, cognomento *Fostre*, Poëta & affectu Biörni Hierosolymipetæ; Hujus existat Ecloga, seu non inconcinnum quoddam Drama, dictum *Skída ríma*: carmen de Skidone quodam, quem Poëta fingit per quietem a Thoro in Valhallam abductum fuisse, inque convivio nuptiali, quod ibidem celebratum fuit, conjugium cum Hilda Högni filia se contraxisse somniavit, signo Crucis imprudenter adhibito, totum Asarum confessum in mutuum conflictum concitasse (a). Verosimile est celebrem huncce Poëtam plura confecisse carmina, præsertim de heri sui Biörni peregrinationibus & rebus gestis, quæ tempus rerum edax nobis non indulsit. Sub ipsam Reformationis initium floruerunt etiam *Jonas Halli*, cujus est *Ellekvæde*, seu carmen de senectute, cujus pars quædam impressa est 1612 & 1748, ut & *Sigurdus Cecus*, cui varia poemata profana tribuuntur, non enim oculorum caligo obstitit, quo minus Homeri instar egregia ederet carmina (b).

§. 7.

Hujus Periodi Historicorum neminem nominare possumus, præter Celeberrimum Virum *Biörnum Einari filium*, a peregrinationibus dictum *Hierosolymipetam*, cujus licet opera (proh dolor!) perierint, hic tamen, ipsi, ne memoria viri tam religiosi, qui pietatis causa ter suscepit peregrinatio-

D d d 2

(a) Hocce Poëmate, seu ejus inventionem & arte, ita delectatus est nostri Seculi latinorum Poëtarum Coryphæus, Skálholtensis Episcopus celeberrimus, Mag. JOH. WIDALINUS, ut illud Heroico carmine in linguam Latinam transferret.

(b) Quatuor sui temporis celeberrimorum Poëtarum in rythmo quodam mentionem facit Jonas Aræsonius Episcopus Holensis, ita canens: " Öld seger afbragd Skállda, Einar prest fyrer vestan; Hallson Hródrar snille, hefur kunnad fyrer sunnan; " Blind hafa bragnar funded, bragtraustann fyrer austan; Gunna er geted ad sönnu, " greid-ordur he fyrer nordan. " Id est: *Optimum Poëtarum agnoscit nostrum Seculum Einarum Pastorem, in Quarta Occidentali; Hallsonius carmina eleganter facere calluit in parte australi; Cæcum homines invenerunt poetices peritum in oriente; Gunnus autem fit mentio, quod lokia Castalia liquore madida habeat in Quarta boreali.*

grinationes, pariter pereat, locus esse concedendus videtur: Patrem habuit Einarum Erici, natione Norvegum, matrem vero Helgam, *Grundar-Helgam* vocatam (a). Sumta toga virili cum Oddgeiro Episcopo Skalholtensi anno 1379 ad externos abiit, & Romam usque perrexit (b). Alteram anno 1385 peregrinationem orsus est, in qua cum sociis, seu quatuor navigiis, tempestatibus actus ad Grönlandiam appulit, unde post biennium in Islandiam reversus est. Dum in Grönlandia hæsit, ab incolis, viri virtutum & celebritatis admiratoribus, reditus Nomarchiæ Eriksfiordensis in sui suorumque sustentationem accepit, quibus accessit ingens balæna (vulgo *Steipereidur*, balænarum maxima, & esu optima) tempestate & fluctuum vi in terram ejecta, in se habens Olai Ædeyensis in Islandia coloni jaculum, cujus jure ei quarta pars cedere debuit, quam Biörnus sibi vindicavit, pretium possessori in patriam redux soluturus. Eodem tempore Episcopatus Gardensis vacavit, nam Alfus Episcopus anno 1378 decesserat, Henricus autem ejus successor anno 1389 ordinatus fuit, Cathedræ autem Officialis præfuit, qui Episcopi munia peregit. Tunc in australi Grönlandia duo monasteria erant, unum Monachorum, alterum vero Monialium. Tertiam peregrinationem anno 1388 ingressus, per Daniam, Germaniam, Italiam, Romam usque cum uxore & tribus melioris notæ sociis ad limina Apostolorum profectus est, ex qua tandem anno 1391 cum sociis in Islandiam rediit. Anno 1393 ortam inter ejus & Thordi Sigismundini æcclesiam, qui una cum eo nuper Romam adierat, seditionem, quæ quorundam sanguine stetit, Vigfusus Ivari & Thorsteinus Ejolfi sedarunt. Anno 1405 filiam Christianam Thorleifó Arnæ filio elocavit, moxque post nuptias cum Vilchino Skalholtensi Episcopo, Snorrone Nomophylace, & Jona Hallfredi filio Monacho, quartam suscepit peregrinationem, quam antequam ingressus est, testamentum condidit,

(a) De quibus supra Tom. I. pag. 427. 596. Einarus anno 1383. 4 Cal. April. cum universo famulitio undis absorptus fuit.

(b) Non est quod putemus hallucinatam fuisse Doctiss. *ARNGRIMUM* in *Specim. Islandie* pag. 154 innuentem Biörnnum ter Romam petiisse, cum hujus *itinerarium* ad manus habuerit; unde sequitur, licet nobis id non constet, primum iter ex tribus factum esse 1379, licet alii duo tantum numerent. Sed minus in eo excusabilis est summus vir, quod ibidem Biörni uxorem vocat Olufam (scilicet *Lopti filiam*) cum ejus maritus fuerit Biörnus Thorleifi, nostri ex filia nepos.

didit, in quo multis multa donavit, copiosus, ideo se hoc iter institueret, quod Jacobum Compostellanum in visete voto adstrictus sit: Relicta itaque Islandia in Norvegiam venit, ubi Vilchino Episcopo sumtuosum funus fecit. Hinc cum uxore Romam petiit; inde per Venetos in Terram Sanctam tendit & Sepulcrum Domini invisit. Revertens in Hispaniam ad Compostellanum salutandum pergit, ubi aliquamdiu ægrotus decubuit, quod alii scribunt Constantinopoli accidisse. Sed revalescens, per Galliam & Flandriam in Angliam, ad visendum Sanctum Thomam Cantuariensem, festinat, unde in Norvegiam transfretavit: Anno 1411 ex Hetlandia, ubi hyemaverat, in Islandiam reversus est. Reliqua ejus fata & facta nos latent. Cum in Islandia esset, Vatnsfjörði se ut plurimum continuit, quod prædicitum ad se suosque hæredes pertinere, contra Archiepiscoporum Jonæ 1273 & Winaldi 1397 edita Edicta & judicia strenue asseruit. Uxorem habuit Solveigam Thorsteini filiam, quæ quandoque una cum marito, & aliquando etiam sine eo, peregrinata fuit, ut anno 1401 fecisse videtur. Ex ea liberos habuit Thorleifum, qui naufragio periit, & Christinam, dictam *Vatnsfjörðar-Christin*, quæ familiam propagavit. Obiit Biörnus anno 1415 ad finem Hvalfjörð, Skalholti quæ sepultus est, quod ad annum 1413 perperam alii referunt. *Itinerarium* ipse scripsit, in quod omnia notatu digna fideliter congescit, inter alia etiam, quæ de rebus Grönländicis perquirere potuit; & gesta & itinera sua oblivioni darentur, more antiquorum Magnatum proprium habuit Poëtam, qui eadem carmine ebuccinaret, quod tamen non obtiit, quo minus omnia perierint.

LILIA

BRODR EYSTEINS (*).

1) *Almáttigr Gud allra stetta,
yfirbiðlandinn, engla og þjóða,
ei þursandi stadi ne stundir,
stad (a) halldandi í kyrrleiks völdi;
senn verandi úti og inni,
uppi og nidri og þar í midju,
lof se þer um alldr og æf.
eining sönn í þrennum greinum!*

2) Ælki

(*) De Auctore hujus poematis conferri possunt, quæ supra scripsimus Tom. I. pag. 453. 587 sq. Tom. 2. pag. 104. 105. 365. Quæntus in lingua vernacula ejus lepor sit, indicio est tritissimum illud adagium: "Öll skáld villdu *Lilju* kuedit hafa." Id est: *Omnes Poetæ Liliū composuisse optarint.* Metrum est dicolos ogdoastrophos, vel ut quidam, sed minus recte, volunt, tetraastrophos, & simul rhythmicum est & certa pedum mensura distinctum. Quælibet scilicet strophæ quatuor pedibus, spondeo, dactylo, vel sæpissime trocheo, constat. Rhythmus hic duplicis est generis: alliteratio scilicet vel occurrit ab initio vocum, vel in earundem medio. Ab initio vocum alliteratio fit eandem literam bis in priori versu, in posteriori semel adferendo, ita ex. gr. in strophæ prima & secunda versus tertii, litera F tria vocabula orditur, & ita in quibusvis binis strophis eadem litera (vocales, ut & j. & v, hic unam literam efficere præsumuntur) ab initio vocum ter, nec rarius, nec sæpius, occurrit. Rhythmus in medio vocis iterum duplex est, in priori scilicet strophæ consonantes iidem bis occurrunt, vocales vero illos præcedentes sunt divorsi, in posteriori strophæ & vocales, & hos sequentes consonantes, iidem sunt, & alliterationem efficiunt: exempli loco fit in primo versu: *almáttigr — stetta. Þursandi — stundir. senn — inni lof — æf* &c. in secundo autem genere: *yfirbiðlandinn — þjóða. halldandi — völdi. nidri — midju. eining — greinum*; ut reliqua artificia poetica, quæ auctor constanter observanda sibi non proposuit, sed lusus ergo una aut altera vice adtulit, ex. gr. vers. 46. 49. 55. 62. 91. & 97. consulto omittamus. Versus intercalares, quo facilius ab aliis internoscerentur, typis diversis imprimi curavimus. Poëma hoc ex manuscripto exemplari

(a) Stadi. 3. P. M.

LILIUM,

AUCTORE FRATRE EYSTEINO.

1) Omnipotens Deus, qui omnes ordines
 angelos & homines gubernas,
 nec locorum nec temporum indigus
 in tranquillo imperio permanes,
 qui simul es foris & intus,
 superne, inferne, & in medio,
 laus Tibi sit per ævum & ætatem
 vera unitas in ternis distinctionibus!

2) *Rogo*

---

plari, quod nobis est, optimæ notæ, exhibemus, cujus lectionem quandoque mittentes, variantem textui subjunximus sub signo: N. Consultimus præterea novem exemplaria manuscripta Bibliothecæ Magnæanæ, quorum variantes signo C. U, vel CC. U. ubi plura eandem servant lectionem, notavimus, vel etiam numero Arabico ea recensuimus. Horum exemplarium duo sunt fragmenta & unum integrum, pergamena, reliqua vero Codicum membraneorum spographa chartacea, in quorum collatione magnum nobis compendium laboris adtulit opera viri doctissimi *JOHANNIS OLAVII* Grunnavicensis, qui carmen hoc, additis præfatione & duabus versionibus Latinis, in gratiam immortalis *GRAMMII* olim exscripsit, cujus apographo, ipsius auctoris manuscripto, quod in Bibliotheca *LANGEBEKIANA* exstat, ex Perillustris possessoris favore, uti nobis concessum est. In Archivo Antiquitatum Holmiensi tria exstant exemplaria: Membraneum unum in Codice Sparfvenfeldiano, qui *Vitas Regum Olai Tryggvini & Olai Sancti* prolixas continet, cujus variantes M. appellamus. Alterum est autographum *PAULI HALLERII* Mlandi, (conf. de illo supra Tom. I. pag. 595) unicum ejusdem a latere. addita versione Danica soluta, & ad calcem versione metrica Latina, quam heic publici juris fieri, rem Lectoribus gratam fore autumamus. Variantes lectiones exemplaris *Halleriani*, membraneo nuper laudato haud absimilis, signo P. indicantur. Tertium tandem exscriptum recens & mendosum est, & quandoque, sed raro, lectionem ab *ARNGRIMO JONÆ* immutatam sequitur. Hoc, ubi observatione dignam lectionem variantem suppeditat, sub nota R. allegavimus. Versionem nostram Latinam ita attemperare conati sumus, ut non verbo quidem verbum, sed una linea versionis alteri textus respondeat.

2) Æski ec þín en mikla mikunn
 mer veitist, er ec epterleita
 af klockum hug; því ec ynnist ecki
 annad gott, nema af þer (a) Drottinn.
 Hreinsa (b) brióft, oc leid (c) med listum
 loflig (d) ord í studla skordum,
 stefnlig giörd svo vitan verdi
 vunnin ydur af þessum munni.

3) Beidi ec þig mæz oc móder,
 í mínum hug (e), fyrir umsiá þína
 renni mál af raddartólum
 riettferdugast í vísum sliettum (f),
 skír oc sæt af vörum vörum
 vordinn svo at mætti ordinn
 laugast öll í glóanda gulli
 Gudi væri ec þau (g) skyldur at færa.

4) Fyrri menn, er frædin kunnu
 forn oc klók á sínum (h) bókum!
 slungin miúkt af sínum kóngum
 súngu lof med danskri túngu.
 I (i) þvilíku módurmale
 meirr skyldunst ec enn nokkurr þeirra
 hrærdann dikt med (k) ástarórdum
 allsvalldanda kóngi at giallda.

5) Sköpun oc fæding, skím oc prýde,
 skynsemi full, sú (l) betri er gulli,
 dreyrinn Krists af sídu sári,
 syndalíkn oc dagligt yndi,
 háleit von á himnasælu,
 hrygdin jardar nedstu bygda,
 bióda mer í frásögn færa
 sögur stórmerkin Drottins verka.

6) Herra

(a) til *add.* 2. P. M. R.
 (d) líflig. P. R.

(b) Hreinsat P. R. CC. U.
 (e) mín von at. P. R.

(c) lidat CC. U.
 (f) þessum. P.

2) *Rogo ut immensā Tua misericordia
mibi præbeatur, quam quæro
animo emollitō; nihil enim desidero
aliud bonum, quam abs Te, Domine!
Munda pectus, & eleganter deduc
verba decentia in pedes metricas,
ut carmen concinne exaratum
ab hoc ore Vobis proferatur.*

3) *Te Virgo & mater oro
animitus, ut Tuis auspiciis
sermo de instrumentis vocalibus
in versibus harmonicis condignus profluat;
ut clara & dulcia de labiis nostris
verba enata
omnia rutilanti auro tingantur;
Deo certe illa offerenda deberem.*

4) *Veteres, qui doctrinas calluere
antiquas & sapientiæ plenas in suis libris;
artificiose concinnatas de suis Regibus
laudes lingua Danica cecinerunt;
Hac eadem vernacula
magis obligor quam eorum quisquam
ad pœma devotum verbis amoris plenum
Regi omnipotenti persolvendum.*

5) *Creatio & nativitas, baptismus & ornatus;
ratio plena auro præstantior,
sanguis de lateris Christi vulnere,
remissio peccatorum, quotidiana jucunditas,
excelsu beatitudinis coelestis spes,
terror infimorum terræ locorum,
referenda mihi injungunt
pulchra Domini operum magnalia.*

6) *Dominus*

(e) Pó. P. M.
(k) af. P. 2

(h) heidnum. 3. N.
(l) at. 2. P. M.

(i) af. P. M.

TOM. II.

E e e

6) Herra gud sá hverjum er dýrri
himin oc jörd í fyrstu giördi
prýddi hann med þrisvar þrennum,
þad er rett trúa mín, Englastettum;
ádr var hann þó, jafnt oc sídan,
ærinn fer, enn skepnan væri;
giördi hann heim oc teygdi tíma
tvo jafnaldra í sínu valldi.

7) Mektarfullr er afbar öllum
í náttúru oc (a) skærleik sínum,
skaptr gódr (b) skær í prýði
skapara nærstr í vegsemd hærstri,
eigi let fer allvel nægia
engill makt, þá er hafdi fengid;
medr ofbelldi odlast villdi
ædra fefs oc virðing bædi.

8) Fýftist hann med offa æftum
ad vidlíkiast yfrid rísum
guds eingetnum syni, enn sídan
fer nægiandist (c) engum vægia.
Fúll metnadrinn er med öllu
óvarligr (d), sem ritning prófar,
at ætla fer vid dýrann Drottinn
deila megn. Enn hverfu vegnar (e)?

9) Svo er greinandi, á samri stundu
sem engillinn tók ad spillast,
föktist hann med sínum grönnum,
sem blývarða, í diupleik jardar.
blindann fann (f) þar födr sinn fiandann,
feikt (g) ofbelldi er kveir í elldi;
fávís er sá fedgin þessi
fadma vill, enn sidunum spilla.

10) Dag-

(a) og. *omitt.* P. M.(b) og. *add.* P. M. CC. U.

(c) nægiandi. 3. P. M.

(d) óvarliga P. M. *Alias:* ógrligr, & ógrliga. CC. U.

(e) deila af megni hverju a:

6) *Dominus Deus, omnibus eminentior
 calum & terram in principio creavit,
 quod ter ternis ornavit,
 (hæc mea est recta fides) ordinibus Angelorum;
 Ille tamen prius (æque ac exinde)
 quam creatura ulla exstitit, sibi erat sufficiens.
 Ille mundum condidit & extendit tempora
 bina & æqualia; quodvis in suo imperio.*

7) *Potens, qui cunctis præcellebat
 natura sua & claritate,
 bonus creatus, pulchre fulgebat
 creatori honore summo proximus,
 non erat contentus,
 Angelus, potestate, quam acceperat,
 sed vi occupare voluit
 & gradum & dignitatem celsiorem.*

8) *Ferocia æstuanti percupivit
 assimilari præpotenti
 Dei unigenito filio, sed exinde,
 sibi ipsi sufficiens, nemini cedere.
 Fætida superbia omnino est
 imprudens, teste Scriptura,
 contra Deum T. O. M. conari
 viribus certare. Sed quomodo cedit?*

9) *Ita scilicet; quod eodem momento
 quo Angelus corrumpi cæpit,
 unacum suis vicinis præcipitabatur,
 cumuli plumbei instar, in profundum terræ,
 ubi cæcum suum patrem Sathanam invenit
 violentia immensa, quem igne cruciat.
 Stultus est, qui patrem & filiam istos,
 bonos mores deserens, amplecti præcipiat.*

E e e 2

10) Sex

---

vegnar. *Alias: deila megne hverfu er vegnar.* CC. U. (f) fem P. M. (g) frekt.
 P. feikit. *male feigid, alias feikna & feikn* N. CC. U.

10) Dagarnir (a) sex ad vísu vöxu
 velltiliger um síafarbelti,
 ádr enn fengi alla prýði
 jörd oc lopt, er drottinn giördi,
 pressad vatn í himininn hvassann,
 hiörn oc elld (b) fem merki stiörnur,
 hagl oc dýr, fem fiska oc fugla,
 fagrann plóg fem alldinskóga.

11) Breytti gud oc brá til hætti
 blód oc holld af vatni oc molldu
 lettann (c) blástr af lopti næsta (d)
 lífs heitleik af fólar (e) reitum.
 Ond oc þar til sídan sendi,
 sú (f) er skiliandi Drottins vilia,
 leid kunnandi um lí-ams ædar,
 líf skinandi af Helgum Anda.

12) Sá er lídandi mádr af módur
 molldu, oc þó med skiaeru holldi,
 Adam nefndr, er alls (g) í heimi
 átti ráð med med frelsi oc náðum.
 Höfuginn rann svo hægr á þenna
 heimstýranda, oc feck hann skíra
 anda-gift, þá er sídan lýndi,
 svo vordinna spádóms orða.

13) Utleidandi af Adams sídu
 Evu brátt, sem Moyfes váttar,
 víft med (h) æru, valld oc ástir,
 ad vísu gaf hann (i) þeim Paradísar,
 þángad til er (k) þau med englum,
 það er blídan mest, lífdu sídan
 med (l) asprengi allt það (m) fengi
 æfinliga oc þæckir græfi

14) Enn

(a) Daggrinn P. M.
 (d) hætta CC. U.

(b) elldr. P. M.
 (e) lálar P. M.

(c) lette hann. *Alias:* let hann CC. U.
 (f) suo 4. P. M. (g) einn. N.

10) *Sex dies increfebant
circa zonam oceani volubiles,
priusquam integrum ornatum confequerentur
terra & aër, quos Deus creaverat,
aquam in fublime caelorum compressam,
glaciem, ignem, planetas,
grandinem, animalia, pisces, aves,
fruges pulchras, & arbores frugiferas.*

11) *Mutabat Deus, (& novum iniiit modam)
fanguinem & carnem de aqua & pulvere,
levem flatum de proximo aethere
& calorem vitalem de regione folari.
Animam quoque illuc exin mifit,
quæ voluntatem Domini intelligat,
vie per venas corporis gnara
vita de Spiritu Sancto fulgenas.*

12) *Homo ille, prodiens de matris
pulvere, nitida tamen carne præditus,
Adam appellatus, omnium in orbe
libera & tranquilla potestate fruebatur.
Somnus placidus irrepfit in hunc
mundi rectorem, qui nactus est perfpicax
ingenium, quod deinde commonfiravit
prophetia eventui respondente.*

13) *Deus de latere Adami eduxit
Evam statim, ut Mofes testatur,
iisque honorem, potestatem, amorem & habitaculum
Paradisi dedit,
ufque quo illi cum angelis
O! gratiam immensam! postea viverent
unacum univerfa ex iis nascitura progenie
in æternum, & gratias redderent.*

E e e 3

14) Sed

(h) og. 3. P. M. N.

(l) ridr. P. M.

(i) ad. 2. N. Alias: eru. 4.

(m) er. add. 5. P. M.

(k) omitt. P. M.

14) Enn að verðleikinn vissi á jörðu,
 ef (a) yrði fólk til himna dýrðar,
 bodordid eitt (b) hinn (c) blíði Drottinn
 býðr þeim í skylldu að hlýða:

Eplid eitt ec banna að bíta
 báðum yckur, enn þú munud ráða,
 deyia skulud ef efnid eigi
 einfalt bod með dyggleik hreinum.

15) Þrútnar, svellr, oc unir við illa,
 engill, bann, það er hafdi fengid,
 firdafveit ef fædd á jörðu
 fær þá víft er síálfr hann misti.

Svo bruggandi daudans dreggiar
 duldist hann fyrir augfýn manna
 fiðlkunnigr í einum innan
 ormi, tók svo (d) mál að forma.

16) Svo prófandi seger til Evu:
 svara mer fkiótt, enn því (e) hefr Drottinn
 sætaft yckur blóm að bíta
 bannad, enn lofad þó flest allt (f) annad?

Svo fór það að svari Eva,
 sem margbruggdinn fiandinn hugdi,
 að við eigi (g) lífs af leidum
 lettliga hröpum á daudans stettir

17) Lettliga fann (h), sem líófinn votta,
 lettleikann í svaranna reyki (i).

Því treystist hann framt að freista
 fiardum settr, oc talar með prettum:

Eigi munud þú Adam deyia,
 andlits hvít, þó eplid bítid,
 helldr munud með heidri oc valldi
 horfk oc rík við guddóm líkjaft.

18) Aud-

(a) *omitt.* 2. P. M.
 (c) hann 5. P. M.

(b) rett. CC. U. let. P. M.
 (e) hvíl. P. M.

(c) fram P. M.
 (f) giörvallt. 1.

14) *Sed ut meritum in terra existeret,
si modo illud causa gloriæ cælestis esset,
Dominus clementissimus unicum præceptum
iis ex debito observandum injunxit:
Unico pomo vesci prohibeo
vobis ambobus, sed pro arbitrio ageris;
Moriemini, si non observaveritis
pura fidelitate simplex hoc mandatum.*

15) *Intumescit, turget, & egre fert
angelus condemnationem acceptam,
si genus humanum in terra prognatum
in habitaculum, quod amiserat, successerit.
Hinc faeces mortiferas miscens
a visu humano latitabat
veterator intus in quodam
serpente, & verba proferre cepit.*

16) *Tentans Evam, ita alloquitur:
Sine ambagibus responde: Cur Dominus
fructum dulcissimum comedere vobis
prohibuit, sed reliqua concessit?
Eva respondit veluti
vafes hostis suspicatus fuerat:
Ne nos de tramite vie
in plateas mortis leves præcipitemus.*

17) *Facile suboluit (teste Scriptura)
levitatem in vacillatione responsorum,
quare ulterius tentare sustinebat
fraudibus imbutus & dolose pergit:
Tu & Adam non moriemini
O! facie pulchra! etsi pomum comedatis,
multo magis gloria & potestate
gloriosi & potentes Deitati assimilabimini.*

18) *Credula*

(g) ei fieri vid. M. P. Alias: eignum 3. N. . . (h) svo 3. M. P. . . (i) reykan. P. M.

18) Audginn miög því að Eva trúði,
 át hún blóm, enn tapaði söma,
 oc til með sér Adam teygdi
 vann (a) hann nú það er vífi bannad;
 Uggdi hann að Eva stýggdist
 ef neitadi bæn að veita.

Fiandinn gat svo í fyrstu blindad
 fedgin vár með nógu dári.

19) Reffar þeim að rettum dómi
 ríkr herra, fyrir ódygd flíka,
 rak þau braut (b) úr fæmdarfæti
 fnaud oc nökt í pífl (c) oc dauda.
 Vellust aum í veflum heimi
 vída lands, þar nær öll síðan
 lýðakind með fárum syndum (d)
 fendist fram af Adams lendum.

20) Remman braut sem rót af kvíste (e),
 rann þá glæpr af hverjum til annars.
 Leid svo heimur um lánga tíma
 lífs andvana, enn fullr af grandí
 Letti (f) hvörki ugg ne ótta,
 eitt er (g) mest sem þó fer að lesti,
 opid helvíti búid með bölvi
 baud sig fram við hvers manns dauda.

21) Heimur er dauðr hvað er til ráða?
 Hvar getr þann er sér megi biarga?
 Hvergi; því að í fynda faurgan
 sannliga hverr at (h) þýngir annan.
 Eitt er til það ec vil votta
 á ec grátandi frammi að standa
 að þú síalfr hinn dýri Drottinn
 dugir nú ferd, svo lífgud verdi.

22) Veitt

(a) át. P. M.

(b) brátt. P.

(c) myrkur P. M.

(d) víða oc fárum. P.

(e) af rót í kvístu. P. M.

(f) Leistar. P. M.

(g) eptir P. M. R. CC. U.

18) *Credula quia Eva fidem habuit,
fructum comedit, sed honore privabatur,
& Adamum secum pellexit,
ut quod vetitum novit, comederet.
Timuit siquidem, ne Evam offenderet,
si petatum venueret.
Ita Sathanas initio occaecavit
parentes nostros multum infatuando.*

19) *Iusto iudicio eos punivit
Dominus potens ob talem infidelitatem,
eosque de sede honorata expulit
egenos & nudos in cruciatu & mortem.
Afflicti in misero mundo pererrabant
passim terrarum, ubi tota fere exinde
progenies humana cum peccatis atrocibus
de Adami lumbis provenit.*

20) *Acerbitas propullulabat veluti de radice ramus;
scelus ab uno ad alterum manabat.
Ita mundus diu transfluxit
vitæ expers, sed malorum plenus.
Nec timor nec metus cessabant,
unum tamen maximo fuit detrimento;
tartarus patens miseriam minans
in omnium morte se obferebat.*

21) *Quid consilii? Mundus mortuus est.
Ubi est, qui sibi ipsi subveniat?
Nesciam; quia luto peccatorum
vere unus alterum aggravat.
Id solum existat (quod assero),
ut lacrymans tibi supplicem;
Tu ipse Deus T. O. M.
hominibus subveni quo vivificentur.*

22) *Data*

(*) Genar pat at hver P. M.

22) Veitt (a) er líf það varð oc mátti,
veitt er líf það Adam neitri,
fú miskunn á settum tíma
fendið fram af guddómshendi,
líós í heim að lifandi kizmi
lifandi víst, það er kvaldar ander
tæki á braut úr diöfladyki,
dýrd englanna flíku stýrði.

23) Tendraft öll oc talar med fniðli
túngan mín, af herra fínum (b),
um stórmerkin á hún (c) að yrkia
yferspennanda heima þrenna.
Biúgr (d) oc fár í banni væri (e)
oc bandi rett ins nedsta fianda,
nema hiáþrædid guds hid góða
gefid á jörd, mig leyftann hefði.

24) Nær oc firr med fkygnleik skírum
fkipandi (f) allt med syni oc anda
födrperfönan, engli einum
eyrindid býdr, enn þessi hlýdir;
Fliúg, oc seg það Mariu meyiú
mætri (þeirrar ec skal giæta)
mínn einka fon að holdi hennar
hlýdinnar vill biörtu fkrýdast.

25) Módir ofs er Maria þessi
megtarblóm oc full af sóma,
glæfilig sem rodnust (g) rófa
runnin upp við lifandi brunna.
Rót ilmandi lítilætis,
logandi öll med fkríleiks anda,
Gudi unnandi oc góðum mönnum,
Gudi líkiandi í dygðum flíkum.

26) Engi

(a) *Hanc sequenti strophæ postponunt* P. M.

(c) áttú P. M. á eg. C. U.

(b) þínum P. M. fínum, C. U.

(d) biúg. M. P.

(e) værir P. M.

22) *Data est vita! qualis dari potuit & licitum erat.
Data est vita! quam Adami denegavit.
Hæc gratia stato tempore
de manu divina mittebatur,
ut lux viva in mundum veniret,
viva certe, quæ animas excruciatas
de fovea diabolica eriperet,
gloria caelorum hujus erat auctor.*

23) *Accenditur rosa, & pompose loquitur
mea lingua de suo Domino;
De magnalibus canat
ternos mundos spithama comprehendentis.
Incurvatus & vukheratus in condemnatione effem
& vinculo Sathane infemi,
nisi bona illa Dei salus
in terram missa me liberavisset.*

24) *Procul & prope intuitu perspicaci
omnia unacum Filio & Spiritu ordinans
persona Patris angelo cuidam
negotium mandat, ille vero auscultat:
Vola, & dic Mariæ Virgini
egregiæ, quæ mihi curæ erit,
unicum meum filium carnem ejus
obedientis candidam induere velle.*

25) *Hæcce Maria se nobis matrem præbet,
flos majestatis, plena decoris,
splendida tanquam rosa rubra
ad latices vivos propullulans;
Radix fragrans humilitatis,
in spiritu castitatis flagrans,
Deum & bonos amans,
Deo in talibus virtutibus similis.*

F ff 2

26) *Nullam*

26) Engi se ec ad jarnesk túnga,
enn háleiti (a) flörnureita (b)
Drottinn! þer sem verdugt væri
vandad fái nú stef til handa:

*Se þer dýrd med sannri þrýði,
súnginn heidur af öllum túngum
eikflíga (c), med sigri oc setu,
sæmd oc valld þitt minkist allðri!*

27) Leid, sigrandi þátugls þrýði -
pentad innan firmamentum

Gabriel, sem geiflinn sólar,
glediligr í loptin nedri.
Sendibodi kom siofallds Anda,
svo er greinanda, ad húsi einu,
sannr meydómrinn sat þar inni,
siálfst hreinlífid, gimsteinn vífa.

28) Ok svo veik ad meyiu miúkri:
Mária hlýd þú (d) ordum várum
frægaft (e) víf þer færi ec Ave
full miskunn af sætum brunni (f);
samangaupnandi (g) sína skepnu
sannr höfðinginn engla oc manna
byggir þer fyrir briósti skæru
bleffud mæ, þú ert sprundum hærri.

29) Heyrði oc trúði, enn undraft ordinn
júngfrú kyrr (h), því vissi hún fyrri
allðri kvaddann mann á molldu
medr þvilíkri tignarkvediu.

Fyrerbiódandi henni ad hræðast
höfudengillinn taladi lengra:
Gud himnanna fram mun sæðast
frúin skínandi af holdi þínu.

30) Frettir

(a) háleitu P. háleitre C. U.
(c) frægaft. C. U.

(b) reitar. 2.

(.) æfniliga P. M.

(d) nú P. M.

(f) full miskunnar sætleiks brunna P. M.

26) *Nullam credo linguam terrestrem,
celsissime celi stellantis
Domine! tibi ex condigno
versum intercalarem concinnare posse:
Sit Tibi gloria & vera laus,
& honos ab omnibus lingvis decantatus
in æternum, victoria, & beatitudo,
gloria & potestas Tua nunquam cessabunt!*

27) *Perebatur, splendorem pavonis superans
per firmamentum intus variegatum
Gabriel, radii solaris instar
gaudium adferens in aëra inferiorem.
Legatus septuplicis Spiritus venit,
ut fert historia, ad domum quandam,
in qua consedit vera virginitas,
ipsa castitas, gemma mulierum.*

28) *Et blandam virginem his allocutus est:
Maria verbis meis ausculta!
feminarum celeberrima! Tibi Ave adfero,
gratia plena de fonte dulci!
Suam creaturam manu comprehendens,
verus angelorum & hominum Dominus,
intra purum Tuum pectus habitat
virgo benedicta. Tu es feminis excelsior.*

29) *Audivit & credidit, sed verba miratur
virgo tranquilla, quia prius novit
nullum hominem in terra salutatum
tam honorifica salutatione.
E timere prohibens
Archangelus, pergit:
Deus caelorum nasciturus est,
Domina serenissima! de carne tua.*

Fff 3

Ea

30) Frettir hún þá með hverjum hætti
 henni bæri til fögnuð þenna,
 borgarmúr svo bristi hvergi
 bygd geimandi hreinleiks dýgda?
 Engill segir at ei muni fyndgast
 júngrú blíð, því sveininn smíðar (a)
 haglig myndan heilags Anda
 holld oc bein af líkam hreinum.

31) Loptin öll af líósi fyllast,
 legir á grundu (b) stóðu oc undraft,
 kúgud síalf svo (c) nærri nógu
 náttúran fer ecki mátti;
 Giptist aundin guddóms krapti,
 góðu (d) huldift Mariu blóði,
 gladrar dvelst í júngrúur idrum
 ein persónan þrennra greina (e).

32) Hiortun jáci, falli oc fljóti
 fagnadarlaug af hvers manns augum,
 æ þackandi miskunn tückla (f),
 minn Drottinn! í hölldgan þinni:
Se þer dýrd, &c.

33) Fimm mánuðum oc síorum síðan
 fæddist sveinn af meyiú hreinni,
 fkygnast sem þá (g) glerid í gegnum
 geiflinn brár fyrir augum várum;
 glóar þar sól ad (h) glerinu heilu,
 glediligt jóð svo skein af móður,
 ad innfigli höldnu hennar
 hreinferdugra (i) meydóms greina.

34) Enginn heyrdi, oc engin urdu
 jöfn tíðindi fyrr ne síðar,
 bædi fenn var (k) mey oc móðer,
 mann oc Gud baud trúan ad fanna.

Loptin

(a) þá sveinn er smíðadr. P. M. . . . . (b) og grund því. N. og grund þau 3. og grund þá. C. U. (c) af P. M. ean. C. U. er C. U. (d) góð oc M. góð enn. P. (e) þrennrar greinar 1. P. M. (f) miúka 3. P. M.

30) *Ea tunc sciscitatur, quomodo
hec lætitia sibi obveniat,
ut munimentum nullibi dirumpatur
habitaculum virtutum castitatis cingens?
Angelus respondit, non peccaturam fore
placidam virginem, nam puerum condet
apta formatio Spiritus Sancti
carnem & ossa de corpore puro.*

31) *Omnes cæli lumine implentur,
aqvæ in terra consistenterunt & admirabantur,
ipsa quidem afflicta
natura tantum non deliquium passa est.
Anima virtuti divinæ connubio iuncta
bono Mariæ sanguine induebatur;
in lætæ virginis visceribus commorabatur
una ternæ distinctionis persona.*

32) *Corda confiteamur, decidat & perfluat
aqva tepida lætitiæ de omnium oculis,
semper gratias agentia pro magna misericordia
mi Domine! in Tua incarnatione (præstita)!
Sit Tibi gloria &c.*

33) *Post quinque & quatuor insuper menses
puer de virgine pura natus est,
veluti cum per vitrum perspicacissimum
radius coruscans vibratur coram oculis nostris;
Sol vitro integro splendet;
ita proles exoptata de matre fulgebat,
ejus salvo sigillo
illibate virginitatis.*

34) *Nemo audivit, nullaque exstiterat
antehac vel postea tanta nova,
semul erat virgo & mater,
fidesque nobis Deum & hominem probat.*

Cæli

(g) par. P. M. p̄i er. C. U. pat. C. U. (h) af. P. M. (i) hreinferdugastra. P. M.
hreinferdugustu. C. U. (k) p̄vi. P. M.

Loptin sýngu komnum Kóngi
kunnigt lof þar hirdar runnu:

Himnadýrd er hneigd að jörðu
her samteingduft menn og englar.

35) Þó var ei svo rík að reifa
ræfis (a) módirin ætti góða,
því var kóngurinn hördu heyi
huldr, at mætti hann firrast kulla.

Umsníðningar Jesu prýði
átti dag frá (b) fæding váttr
æst blód um líkam líofann
lagast minnilig tár af (c) kinnum.

35) A þrettánda dag til Drottis
dýrdar menn, er ríkium stýrdu
austr í (d) heim, með offri kvómu
úngann mann að heidra (e) þannig.

Umrennandi sex að sinnum
sex daga grein, og síorum (f) einum
offrast kaus fyrir ofs að vífu
Jesús síalfr í mustæris hválfi.

37) Vígdist (g) off þá er vatni dögdist
valldr (h) himnanna á þritugs alldri;
Jórdámar við (i) ædar hreinar
Jón Baptista Drottinn þjómar.

Þessi ástvinrinn Jesu Christi
er nú váttr að (k) þann dag mátti
samfkinandi (l) á grænni grundu
Guds þrenning með lýdum kennast.

38) Finn ec allt að mannvit manna
mædist þegar er um skal ræða
máttinn þinn enn milldi (m) Drottinn,
meiri er hann enn giörvallt annað:

Se þer dýrd &c.

39) Undrast

(a) ríkust. 4. P. M. ríodust. C. U. (b) er. P. M. at 2. af. R. 2. (c) 4. 4. N.
(d) austan úr. P. (e) þrifa. P. M. (f) þar til. 2. P. M. (g) Vígdi hann. 3.

*Cæli Regi advenienti cantabant
laudes assuetas, ubi pastores agebant:
Gloria cælestis ad terram est deflexa;
hic homines & angeli conjungebantur.*

35) *Nec tamen tam dives erat, ut fasciat
bonas mater Regis possideret,
quare Rex sæno rigido
cooperiebatur, ut frigus arceretur.
Circumcisionis Jesu solennitatem
dies a nativitate ejus octavus testatur,
sanguis per corpus candidum ebullit
& notabiles lacrymæ de genis defluunt.*

36) *Die decimo tertio, Domino
viri illustres, qui regna gubernabant
in Oriente, oblationes adferebant,
quibus virum recens natum honorarent.
Elapsa sexies
sex & quatuor dierum epocha,
pro nobis offerri exoptavit
ipse Jesus sub concameratione templi.*

37) *Nobis initiatus est, cum aqua irroraretur
tricenarius, cælorum gubernator;
apud puros Jordanis latices
Johannes Baptista Domino ministrat.
Hic intimus Jesu Christi amicus
jam testis est, eodem die
simul fulgentem in campo viridi,
Trinitatem divinam hominibus innotuisse.*

38) *Cooperior omnem intellectum humanum
descendere, quando sermo est
de potentia Tua, Domine clementissime!
quæ omnia alia exsuperat:
Sic Tibi gloria &c.*

39) *Mirari*

(h) valld. 3. P.
(j) siä skänandi P. M.

(i) i jordan med. 2. P. M.
(m) mikli. P. M.

(k) er. P. M.

39) Undraft tók hinn forni fiandi
 fæddann mann, enn skilia var bannad,
 oc þvílíkt sem andinn segdi
 ordin slík af tungu forðum:
 Þyckir mér sem nýiung nockur
 nalgift heim oc ættir bejma;
 eitthvad klókt mun Drottinn dikta,
 duldr emk þess, það fer ad huldu.

40) Jesum tigna englaráfir
 uppi oc nidri í heimi (a) þridia,
 stiörnuliós oc færðar fórnir,
 fridar samband á hveriu landi;
 slík afla mer fóttauka
 fonn stórmerkinn veitt hiá mönnum;
 kvídi ec vid (b) hanns remming ráða
 rídi mer ad báðum síðum.

41) Föðrætt hanns trúi ec fáir munu hita
 enn finnst móðernid her med þjóðum;
 því (c) er adferdin Jesu burðar
 undarlig, svo skil ec það varla.
 Ecki er mer á þessum þocki
 þannveg ferr þeim únga manni;
 allðri var lá fyrri á folldu
 fæddr madr, ec nærsta hræddunf.

42) Þystr er hann oc fólr af föfsta,
 firrif hlátr, enn kann ad gráta,
 mæðist hann; oc er móður sinnar
 miólku fæddr, enn reifum klæðdist;
 Finn ec þó ad í slíku sannann
 siálf náttúran manndóm váttar,
 fýfir mig því fram ad æfa
 flein ódygðar hönum ad meini.

43) Mier

(a) himni. P. M.

(b) ad. 2. P. M.

(c) þó. P. M.

39) *Mirari cepit antiquus ille hostis
hominem natum, sed intelligere non erat datum;
nec absimile erat, quasi spiritus protulerit
olim talia verba de lingua:*

*Videtur mihi novum quoddam
mundo & generi humano appropinquari;
Aliquid subtile Dominus excogitabit,
quod me clam fit, & occulte peragitur.*

40) *Jesum Angelorum chori honorans
superne, inferne, & in mundo tertio;
splendor stellæ, & oblationes allatæ,
& vinculum pacis ubique terrarum;
Hæc mihi dolorem adaugent
vera magnalia apud homines exhibita,
vereor enim, ut ejus consiliorum robur
utrumque meum latus feriat.*

41) *Paternum ejus genus paucos credo investigaturos,
sed maternum hic inter homines reperitur,
& modus certe generationis Jesu tam
mirandus est, ut ego illum vix perspiciam.
Hæc mihi non arrident,
& ita se gerit hicce juvenis,
ut nunquam antehac in terra fuerit
homo natus, a quo mihi tantopere metuerim.*

42) *Sitit, jejunio pallet,
risum averfatur; sed lacrymatur,
defatigatur, & est materno
lacte nutritus, & fasciis involutus;
Ex his colligo veram
humanitatem ipsa natura comprobari;
quare discipulo impetere illum
spiculo scelerum, in ejus perniciem.*

43) Mierr virdist fem miklu hærra (a)
 hiá mættum gudi hann (b) Adam fæti,
 ádr ec sveik þau Evu bædi
 ærusnaud í myrkr oc dauda;
 fatt er ad færster síá vid prettum,
 svo mun enn um Jesum þenna,
 því treystunst ec framt at freista,
 forðum hefi ec slægvittr (c) ordid.

44) Sonr (d) Máriu! sonr hinn dýri!
 son mennifigr (e) Guds oc hennar!
 kenn þú mer ad fordast fiandann.
 fólunnigann, enn þer ad unna:
Se þer dýrd &c.

45) Frett hefi ec hitt (f) ad freistadi drottins
 föstumóds, med (g) ymsum löstum
 þúkansflægd, er hvern mann hugdist
 hveckium vanr (h) í synd ad bleckia.
 Velakríngs (i) á (k) vöfdum strengium
 vunndin opt, oc (l) snerust á lopti
 skeytin öll, hins flærdar fulla (m)
 fianda brióft í gegnum standa.

46) Þessu næst hins kæræ Christfi
 kenning tók um bygd ad renna
 lífþiönandi lærilveina
 leitar, firfir, oc þar med veitir
 blindum, hriúfum, dumbum, daufum,
 daudum, krömdum ærum, lömdum,
 augnagræding (n), ord, ad hlyda
 andarheilfu (n), vitku, ad standa (o).

47) Þetta fer hann fiandi at fættkar
 fólkid hans, oc lítst þad vansi,
 dæmin góð þau (p) vaxa víða
 verri brögd oc (q) lytin þverra;

Púkinn

(a) ædri. P. M. (b) enn P. N. 2. ef hann. M. (c) til flægr. 2. N.
 (d) fannr. P. M. (e) minniligr P. M. R. C. U. ynniligr. 2. eingetinn C. U.
 (f) *omitt.* P. M. 3. (g) á. P. M. af 3. (h) vön. P. M. (i) Velakríng. 2. N.

43) *Mihi videtur multo honoratiori loco
Adamum fuisse apud inclytum Deum,
antequam ego illum & Evam seducerem,
honore privatos, in tenebras & mortem;
Pauci certe, a dolis sibi cavere norunt,
quod & Jesu huic eveniet,
quare periculum audacter facere sustineo,
nam olim quidem specimina astutiae equidi.*

44) *Fili Mariæ! Fili augustissime!
Fili humane Dei & ejus!
Doce me Sathanam evitare
veteratorem, sed Te amare:
Sit Tibi gloria &c.*

45) *Accepi, quod tentaverit Dominum,
jejunio afflictum, variis delictis
astutia diaboli, qui credebat se omnes,
utpote dolorum gnarus, peccato delusurum.
Sed fraudum artificis, & complicatis funibus,
contorta fortiter in aëre invertebantur
omnia spicula, & vaferrimi
hostis pectus transferebant.*

46) *Exinde charissimi Christi
doctrina per regionem emanare cæpit;
vitæ ministrantes discipulos
querit, invenit, simulque confert
cæcis, debilibus, mutis, surdis,
mortuis, contusis, dementibus, claudis
oculorum sanationem, vocem, audire,
animæ vigorem, rationem, stare.*

47) *Sathanae animadvertenti diminui
suos subditos, id magnum malum visum est;
Bona exempla passim increbrescunt
sed scelera & vitia imminuuntur.*

G g g 3

Demon

(k) at. 4. (l) enn. P. M. (m) hin stærðarfullu. P. M. (n) Rectius forte:
augna, græðing, & andar, heilsu. (o) standast. P. (p) at. P. M. (q) enn. P. M.

Púkinn kvaldr þegi þoldi
þenna leik, er hardann (a) kennir;
því flýtandi sínum sveitum (b)
syndabriót ad drepa sem fkiótast (c).

48) Leidann dreng ad liótum ráðum
lockar hann (d), fá er (e) Jesús manna,
yfirmordinginn; innan hirdar
Judas nefndr, er óvænt stefndi;
Milldanna gud vid (f) filfri selldi
sveitum, þeim er júdar heita,
fullum upp af grimdargalli,
greniadi pióstr í þeirra briósti.

49) Fúser hlupu oc fundu Jesum,
fundin hröktu, lömdu oc bundu,
bundinn leiddu, enn heidnir (g) hæddu,
hæddann, ræddann, flógu afklæddann;
Fiandansbörnin þraungum (h) þyrne
þessir spenna um bleffad enni;
Þessir negla (i) Krist á krossinn
oc keira jarn, svo stock út (k) dreiri.

50) Ættum ver á Jesum Drottinn
efunarlaust med fullu traufte
út af hiartans innstu rótum
allir senn med gráti ad kalla;
Sie þer dýrd &c.

51) Yfermeistarinn allra listá
Jesús gódr, er kfgar þiódet,
veittu mer ad stilla oc styra
svo steflig ord megi túngan efla:
Æstnliga, med lyptum (l) löfum,
lofræðandi, á kne sín bædi,
skapari minn, fyrir ástán þinni!

52) Eru

(a) hafidann P. M.
(e) svo. P. M.

(b) sínar sveiter. 2. P. M. R.
(f) þviat. P. M.

(c) flíótast. N.

(d) einn. 2.

(g) hædder. C. U. P. M. heimsker. C. U.

*Demon affliclus hujus certaminis
impatiens, cujus damnum perſentificit;
ſuas cohortes incitat
ad demolitorem peccatarum quam primum occidendum.*

48) *Mediaſtinum improbum turpi conſilio
pellicit, is erat Jeſu aſſeclarum
in ipſius ſatellitio unus, archiſcarius;
Judas nomen erat mala meditati.
Hic clementem Deum argento vendidis
genti, quæ Judaica appellatur,
cui crudeliſſimæ bilis plenæ
invidia in peſtere rugiebat.*

49) *Avidè cucurrerunt, & Jeſum invenerunt,
inventum exagitarunt, verberarunt, & ligarunt,
ligatum abduxerunt; ſed gentiles deriſerunt,
deriſum, delatum, & denudatum flagellabant.
Diabolica progenies arcta ſpina
frontem benediſtam circumdat,
alii Chriſtum cruci aſſigunt.
& ferrum tridunt, ita ut ſanguis exſiliat.*

50) *Nos oporteret Dominum Jeſum
indubitanter plena fiducia
ex intimis cordis penetralibus,
omnes lacrymantes, una invocare:
Sit Tibi gloria &c.*

51) *Summe omnium artium magiſter,
O bone Jeſu, qui hominibus vitam donas!
Da mihi ita temperare & dirigere
verba, ut pœmate digna, lingua concinnat:
In æternum, manibus elevatis,
laudes eloquens, in utrumque genu
procidere debet omnis creatura,
Mi Creator! coram facie Tuâ!*

52) *Exemplum*

(h) þúngum. N.

(i) negldu. 2. M.

(k) um. 3. M.

(l) lycktum CC. U.

52) Eru (a) minnilig epterdæme,
 yfirbiódandinn engla oc þjóða (b)
 hneigdi nú sinn háls, oc vægdi (c)
 hverium þræl, er lyfti að beria.
 Fátaladr, með lítillæti,
 lágrauftacr, með áfíán fagra,
 tvo biódandi í sárann dauda
 sína aund fyrir naudsýn mína.

53) Hrækiandi þá (d) höfudin fókú
 heidingjar, fem Júdar leider;
 flester aller flýdu Kristum (e)
 fylgdarmenn vid storminn þenna.
 Minnaft verd ec, má ec ei annað,
 módir guds (f) í tárur flódi,
 mætti verða að minna sótta (g)
 minnaft villdi hún nockuru (h) sinni.

54) Höfuddrottningin harmi þrúngin
 hneigd (i) oc lút hún (k) fkalfr af sítum,
 (l) færðist nær, þá fell úr sárum
 fossur blódid niðr um krossinn.
 Þrútnar brióft, enn hiartad hristift,
 hold var klökt, enn öndin fnökta,
 augun tóku að drukna driúgum
 döpur oc mód í tæra (m) flódi.

55) Rödd engillsins kvennmann kvaddi;
 kvadda af engli drottinn gladdi;
 gladdist mæð þá fodrinn fæddi;
 fæddann sveininn reifum klæddi;
 Klæddann með fer laungum leiddi;
 leiddr af módr sadminn breiddi;
 breiddr á krossinn gumna græddi;
 græddi hann ofs þá (n) helstríd mæddi (o).

56) Þó

(a) Eru æ. P. M. Č. U. (b) yfervalldanda himins og lands. P. M. (c) beygdi. P. M.
 (d) miög. P. M. þeir. CC. U. (e) Kristi. P. M. (f) Módur guds er. M. C. U.
 (g) minnar fættar. N. (h) eitthvört. P. M. R. 3. (i) biúg. C. U.

52) *Exemplum est notatu dignissimum!*
Summus Angelorum & hominum imperator,
collum inflectens, cessit
cuius seruo, qui verberare gestivit.
Taciturnus, humilis,
submissè loquens, facie pulchra
ita in acerbam mortem obtulit
animam suam pro mea necessitate sublevanda.

53) *Conspicentes capita quassabant*
tam gentiles, quam improbi Judæi.
Plerique a Christo transfugerunt,
hac tempestate oborta, ejus asseclæ.
Commemorare me oportet, nec aliud fas est,
Matrem Dei, lacrymis inundatam;
Forfitan & illa dolorum meorum
aliquando meminerit.

54) *Princeps Reginarum, luctu turgida;*
incurva, & nutans, præ maxore cohortat,
sensim appropinquat, dum de vulneribus delabebatur
fluminis instar sanguis per crucem;
Pectus intumescit, cor contremitt,
cavo est demollita, sed anima singultivit,
oculi mergi cæperunt
caligantes & afflicti inundatione lacrymarum.

55) *Vox angeli feminam salutavit,*
salutatam ab angelo Dominus gaudio affectit,
gaudio afficiebatur virgo cum partem partu edidit,
partu editum puerum fasciis induit,
indutum sepe secum deduxit,
deductus a matre brachia expandit,
expansus in crucem homines sanavit,
sanavit siquidem nos cum in agone deficeret.

56) *Ille*

(i) er. 2. P. M.

(l) og addunt. 3. N.

(m) taruni. 3.

(n) enn. P. M. er. 2. R.

(o) af sóttum mæddu. C. U.

56) Þó (a) gret hún nú sárann fúta (b),
 (c) sverdi níft í (d) bringu oc herdar,
 sitt einbernid síalfann drottinn
 fã hún hánganda á nøglum stángast;
 Armar svíddu á brýndum broddum,
 bríóft var mædt; með þessum hætti
 færðist bædi sonr oc móder
 fannheilög, fyrir græding manna.

57) Fyrir Máriu fadmínn dýra,
 fyrir Máriu grátinn sára
 lát mig þínnar laufnar (e) níóta
 lífandi Gud með fúdur oc anda!
Afsínliga með &c.

58) Syni Máriu svarter fara
 leggur blandad gall (f) með dreggíum;
 fulla smán oc flestar þínur
 fundu þeir, enn heimrinn stundi.
 Fólnar skínn (g) oc (h) fellr að enni,
 fættkar ord, enn þverrar mætti (i)!
 Ondin leíd af Jesu þíndum
 yfirvalldanda hímins oc landa.

59) Ec segi rett að engínn ætti (k)
 ógrátandi vörum láta,
 Jesu mínn, þá (l) letríð læsi,
 línhíartadr, af þíllum þínum;
 Þvíad náttúran æpti af ótta
 Öll (m) skíalfandi, enn hímnar síálfer
 týndu líósi, þá berr vart bundínn,
 bífadíft haudur í þínum dauda.

60) Enn í andláci Jesu sæta
 ofs er flutt, að gíæggft (*) á krossínn (n)
 síandínn hafí (o), oc frétt að síndum,
 færaglöggr, ef nockur (p) væri.

Hlæir

(a) Þí. 3. svo C. U. (b) sírra P. M. R. sára. 2. (c) sem *addunt* 3.
 (d) meðal 2. (e) líknar. N. C. U. (f) sín. N. (g) kínn. P. N. C. U.
 (h) enn P. M. R. C. U. (i) fættut ord, enn þverru mættar. P. M. C. U.

56) *Illam tamen acerbo jam luctu lacrymabatur,
pectus & humeros gladio transfixa
unicam suam prolem, ipsum Dominum
clavis pendentem punxi conspexit;
Lacerti spiculis exacuatis urebantur,
pectus erat fessum; Hoc modo
tam filius, quam mater, sauciabantur
vere sancti, in sanationem hominum.*

57) *Per finem Mariae venerandum;
Per lacrymas Mariae acerbis,
fac me Tuae redemptionis fructum percipere
qui immortalis Deus es cum Patre & Spiritu!
In aeternum &c.*

58) *Filio Mariae adferunt nigri
homines fel facibus mixtum;
Contumeliam atrocissimam & plurimos cruciatus
repererunt, sed mundus ingemebat.
palluit cutis & in fronte contrahatur,
verba raviora fiunt, vires deficiunt,
anima de Jesu excarnificato emigravit,
supremo illo caeli & terrae domino.*

59) *Vera loquor! nemo deberet
sine lacrymis labia movere,
Mi Jesu! cum scripturam legeret
de Tua passione, cor emollitus.
Natura enim praeter terrore ejulabat
tota cohorrens, sed ipsi caeli
lumine privabantur, cum nudus constriungebaris,
terra in Tua morte contremuit*

60) *Sed in dulcissimi Jesu obitu,
accepimus, quod in crucem furtim prospexeris
Sathanas, peccata investigaturus,
occasione invigilantissimus, si quae exstiterint.*

H h h 2

Gaudens

(k) matti. 2. M. (l) ef. 4. P. M. (m) jörd. 4. (*) hafi addunt. P. M.
(n) dragift ad krossi 2. R. (o) leidr. P. (p) nockrar. 2. N.

Hlær mig að her muni teygjaft
hans forvitni honum (a) til vanfa;
eigi mun nú ormrinn biúgi
agn svelgiandi á króki fagna.

61) Öll helvítis járnhlid fkiálfa
undraft myrkr að liós er styrkra,
hlaupa fiandr, oc ætla undan,
ódæmin þeir fögdu að kæmi.

Hræðflan flaug um heljar bygder,
helga menn, er fiótrar spenna,
hlaut óvinrinn (b) laufa (c) að láta,
lamdr oc meiddr, sem (d) valldid beiddi.

62) Hvað er tíðinda? hiálpaft lýðer (e).
Hví nú? því (f) let Jesús þínast (g).

Hvað er tíðinda? hraktr er fiandinn.
Hver vann sigr? (h) fkapari (i) manna.
Hvað er tíðinda? helgir leidaft.

I hvert ágiæti (k)? tignarfæti.
Hvað er tíðinda? himnar biódaft.
Hverjum? off er þrífum krossinn.

63) Signað liós hinn sæte Jesús,
fannr lífgiafari (l) dauðra manna,
dragdu mig frá diöfla bygdum,
Drottinn blíðr, oc hallt mer síðan!
Æfniliga med &c.

64) Se ec ei þann er út megi innar,
(m) orðafnilld þó prófa (n) villdi,
alla gleði er feck med (o) fullu
forne Adám við (p) Jesús kvámu;
Siálfr hann einn því að batt med bölvi
börn sín öll í (q) dauðapínu (q);
Enn nu leyfti öll úr banni
eitt hanns barn, oc miðkunn veitti.

65) Hví

(a) ser. 6. (b) ormrinn P. M. N. (c) laust 2. P. M.
(d) er. 2. P. M. því. 3. (e) ýðr. P. R. (f) þvíat let nú. 2. eða hví let nú. C. U.
(g) *Hunc & præcedentem strophæ versiculum ante duas ultimas sislunt* P. M. (h) nema *add. nt. 4.*

*Gaudens præfagio hic allectam iri
ejus curiositatem in propriam ejus contumeliam;
incurvus certe anguis,
escam illicem deglutiens, in hamo non letabitur.*

61) *Cunctæ inferni portæ ferreæ contremunt,
lucem prævalere tenebræ mirantur,
diaboli currunt & effugere conantur,
dicentes inaudita imminere.
Timor regionem inferni pervolavit,
Sanctos, compedibus vincidos,
hostis dimittere cogebatur
contusus & læsus, vi superiore imperante.*

62) *Quid novi? Homines salvantur.
Cur nunc? Quia Jesus pati voluit.
Quid novi? Diabolus pulsus est.
Quis victoria potitus? Creator hominum.
Quid novi? Sancti deducuntur.
Qualem in beatitudinem? Sedem gloriæ.
Quid novi? cæli offeruntur.
Quibusnam? Nobis crucem celebrantibus.*

63) *Lux benedicta, Jesu dulcissime
vere mortuorum vivificator!
Eripe me de habitaculis diabolicis,
Domine clementissime! & me postea retine!
In æternum &c.*

64) *Neminem video qui eloqui possit,
quamvis & eloquentiæ tentamen facere voluerit,
omne gaudium quod plene percepit
senex Adam in adventu Jesu,
ille enim solus miseria innodavit
omnem suam progeniem cruciatui mortis,
quam jam omnem ab exilio redemit
unus ejus filiorum, & misericordiam præstitit.*

H h h 3

65) Sed

(i) hiðpari. 2. (k) Hver er ágiætr. 4. Hvert ágiæti? i. 2. Hvert? ágiæter i. P. M.
(l) itvari. 2. P. M. R. (m) med. addit. C. U. (*) giarna. P. M. (n) at. 3.
(o) at. C. U. i P. M. (p) börnin íín i. 2. (q) villu. C. U.

65) Hví stundadur þú forni, (a) fiandi
fremdarfnaudur á Jesu dauda?

Eda þóttist þú meiri að mætti?
mátturinn hanns þó (b) guddóm váttaur.

Eda hugdur þú líkams lygdir (c)?
líkam tók hann meyar ríkrar,
óverduann er flengdu fírdar,
flecklaufaaur, hann vann til ecki

66) Þú fyrírdæmdir auma Evu,
oc Evumann fyrir eplid bannad,
maur bannsetur um allar ættir,
ættin (d) kríft (e) á spíóti nífti.

Kríft (f) þig þó (g) fann (h) í fyrftu (i)
á fyrftann prett oc manndráp þyrftann (k)
fá (l) ódygdarbrandurinn bíugi (m)
beygduft aaur í þína kíapta.

67) Sídan reís. með figri af dauda
funnuag, oc gíorði kunnann
fínn ódaudleík mörnum manni
mílldin síalf þótt deya vílly.

Tvennar gengu tvíftvar fínnum
tíu dægranna ráfír hægar (*),
áur enn upp yfer hímna hæder
hóf (n) hann blóð, það er tók af móður.

68) Umrennandi síð (o) at fínnum
síð (o - daga grein oc þar til einum (p)
híngad fendi hann helgann ánda
hreinferduguftum (r) læríftveínum.

Vegfámlygr til (s) handar hægrí
hann er guðs (t) með vírdíng fanna
fínn bíóðandi fadurínn frída
fírdar lauar til hínnar dýrdar.

69) Maríu-

(a) feigi 2. N. (b) er. C. U. P. M. at. C. U. (c) dygde; bygder, lygdum, C. U. (d) ættina. 2.
(e) Krífts. 2. er. *ad. lit.* C. U. (f) at *addunt* 4. (g) er C. U. P. M. R. þar er. C. U.
(h) fanntr. C. U. P. M. (i) Kríftur at þer at fann í fyrftu. 2. (k) fættir. P. M.

65) *Sed cur tu hostis antique incubuisti,
infamis, in mortem Jesu?
An tu ei prevalere tibi videbaris?
Cum tamen ejus potestas divinitatem testetur,
an vero fictum corpus reputabas?
ille virginis augustæ corpus assumpsit,
quem immeritum homines flagellabant,
qui, sine omni labe, nihil deliquit.*

66) *Tu miseram Evam condemnasti
& maritum Evæ per pomum prohibitum,
maledictus ut foret per omnes generationes,
cujus progenies Christum hasta transfodit.
Christus tamen a principio te deprehendit
primi doli & homicidii sitientem;
sceleris tui gladius ille incurvus
in tua rostra retorquebatur.*

67) *Exinde (Christus) victor a mortuis resurrexit
die solis, & notam fecit
multis hominibus suam immortalitatem,
quamvis ipsa clementia mori voluerat.
Bini bis transfuxerunt
decem dierum cursus æquabiles,
priusquam super excelsa cælorum
sanguinem a matre assumptum elevavit.*

68) *Præterlapsus septies
septem & insuper uno die,
huc Sanctum misit Spiritum
discipulis vitæ integerrimæ.
Augustus ad dextram
Dei, & vere gloriosus confidet,
& pulchra extendens brachia
homines ad gloriam cælestem invitat.*

69) *Fili*

lyfti. C. U. Iyftann. 2. Þig jafnan Þyrfti C. U. (l) svo, P. M. (m) beygdi, P. C. U.
(*) þagra, M. 3. (n) hæfi P. M. (o) lex P. M. R. C. U. (p) fiórer einer, *idem*.
(r) breinferdugaftann 3. M. (s) til *omitt.* CC. U. (t) gud. 2. N. guds ord, C. U.

69) Máriuson fyrir mikkuna dýra,
mannsnáttúru, oc líkam fannann,
kennstú vid svo milldr (a) minnaist
mín Drottinn í ríki sínu (b):

Æfintliga med &c.

70) Enn mun koma í öðru sinni
allsvalldandi kóngur ad gjalda
feggium verd fyrir (c) sínar giörder
sómaörr á eftta dómi.

Svo gefar þá elldr oc æfir (d)
jörd oc fiöll í heimi öllum,
ad ecki finnft þá upp ad (e) skýium (f)
óbrunnid, oc nidr ad grunni.

71) Upprifendum allra landa
íbyggium (g), vid dómian bryggva,
Jesus mun þá sárinn sýna (h)
líthærandi (i), oc píflar færi.

Ord, hugfan oc allar giördir
eru kannadar hvers sem annars,
biódaft hverki blót ne eidar,
byrgiaft úti gjafr oc mútur.

72) Enginn finnft á þessu þingi
þrætugiarn, ne klókrar varnar
ordahreimr (k), er á Drottins dómi
dreifaft menn í flocka tvenna;

Adra sveit med hærstum heidri
hefr hann langt yfir sphaeras efri,
enn steypir þá med eynd oc ópi
öðrum nidr í fiandann midiann.

73) Rekner burt í daudans druknan
drepner menn, er þar Ýkulu brenna,
gnísta tennr í fýlu oc frofti
fiandr í kríngum búka standa;

Brixli

(a) ad mín þú. P. M. (b) þínu. P. M. R. C. U. (c) feggia firðum. CC. U. P. M. R.
(d) æfist. 4. eyfa C. U. P. M. (e) úr. 3. (f) finnft her upp úr skýium P. M. R. C. U.

69) *Fili Mariæ! per misericordiam Tuam summam,
per naturam humanam, & per verum corpus,
agnosce me, ut clemens meminerit
mei Dominus in suo regno!
In æternum &c.*

70) *Altera adhuc vice venies
Rex omnipotens, ad retribuendum
hominibus eorum factorum mercedem,
honoris largus, in extremo iudicio.
Tunc ignis ita furet & aestuabit
per terram, & montes universo in orbe
ut nihil reperiatur, usque supra nubes,
non combustum, inde ab abyſſo.*

71) *Resurgentibus, omnium terrarum
incolis, ad triste iudicium,
Iesus tunc vulnera monstrabit
dolorem moventia, & instrumenta passionis.
Verba, cogitationes, & omnia facta
omnium & singulorum tunc perscrutanda sunt;
Nec tum execrationum, nec juramentorum copia fiet,
& tam donativa, quam corruptiones excludentur.*

72) *Nemo in hoc foro invenietur
vixosus, nec captiosæ defensionis
loquax garrulitas, ubi in iudicio Domini
homines in binas dividuntur classes,
quarum alteram honore summo
longe supra sphaeras superiores evehet,
sed miseria & ejulatu præcipitabit
alteram in medium infernum.*

73) *In submersantem mortis depulsi
homines enecati, ibidem arseri,
dentibus in fetore & gelu frendent,
sed diaboli cadavera circumstant;*

Sunt

(e) íbyggver M. ódyggver P.

(g) sit hrærande C. U. (úu hrærandi, C. U.

(f) Jesu munu þá fárin sýnaft, P. M.

(h) klókar varner ordahreims 2. P. M.

Bríxli oc hróp er að gjörðum glæpum,
grimmlig sótt í myrkri oc ótta,
engi er von á öðru enn þínu
eillíf naud, enn kvíkr er dauðinn.

74) Þessu í gegn mun finna fögnuð
firða hvern, til sinnar dýrðar
sem Herrann býðr með hærstri prýði (a);
Heimleiddir því að verða beimar (b),
úngir, glæder, friálfar, fríðer,
færer, máttker, vitrer, skærer;
Hátíð gillð er um allar allder
allða þeim (c) með virðing halldin.

75) Tárur rigni, enn túngan þagni;
taki af mál! enn þurftug sálin
beriest um fast oc (d) búkinn hristi (e);
bid ec óttandi: Híalp mer Drottinn!
Aefnliga med &c.

76) Tvo (f) hræðunf ec dóm oc dauda,
deyr fá margr er enginn biargar,
mitt eitt veit ec lífid líóta
leida mig í Drottins reidi;
I (g) margfalldri syndasaurgan
fvídr bríóft, oc hefndum kvíder
fyrir afbrigðin flestra dygða,
fátt er gott það síðuna vátar.

77) Vindi fullt hefr veðlann anda
vondt (h) ofbelldid laungum felldann (i),
blárr oc líótr í öfundareitri
jafnan hefir ec næsta kafnad.
Reidi gall með sárum fullum
fvíðrar mer um bláfin idrin;
hrygdin flítr úr hiartarótum
hardann (k) styrk í sítamyrkri.

78) Festift

(a) herra vegr með hærstum fige. C. U.

(b) heimleidar því verða greidar. P. M.

(c) þín P. M.

(d) svö. 2. P. M.

(e) búkinn hristit. 2.

(f) svo. P.

*Sunt ibi commissorum scelerum probra & cavillationes,
dolor sevens in tenebris & terrore,
nulla est spes nisi cruciatuum,
misericordia est aeterna, sed mors viva.*

74) *Contra, gaudia reportabit
hominum quilibet, quem ad suam gloriam
Dominus honore summo invitabit,
domum quippe deducuntur
juvenes, leti, liberi, formosi,
agiles, tollentes, sapientes, splendidi;
Festum maxime solenne per omnia secula
seculorum cum gloria iis celebrabitur.*

75) *Lachrymæ pluant! Lingua conticeat!
Sermo deficiat! sed anima egeat
se torqueat vehementer & corpus concutiat!
Percussus oro: Misere mei Domine!
In æternum &c.*

76) *Duo pertimesco iudicium & mortem,
(defectu auxilii multi moriuntur)
nam scio turpem meam vitam
me in iram Domini precipitem daturam.
Multiplici peccatorum contaminatione
pectus uritur, & vindictam timet
ob plurimarum virtutum transgressionem,
cum pauca sint quæ bonos mores testentur.*

77) *Tempestuosa, miserum meum spiritum,
& mala violentia sepe prostravit;
lividus & deformis in veneno invidiæ
assidue pene suffocatus fui;
Bilis iræ ulceribus urentibus
per inflammata mea viscera furit;
tristitia de præcordiis discerpit
validum robur in tenebris meroris.*

Iii 2

78) *Nimbo*

(e) af. P. M.

(h) vort. C. U. vorn. P. M.

(i) fellidi. C. U.

(k) harla, alias: hradann. C. U.

78). Festift opt (a) í (b) fiúki lafa
frost (c) ágirni mer í briófti,
grædgin drepr med glæpum audgum,
grefft her inn á króki stinum.

Hrædiliga med blindri blídu
bleckift hold í daudans fleckun (d);
hrelldr (e) af flíku ætti ec alldri
ugglaus vera, þó miskunn huggi.

79) Fyrirlátid mer fadirinn sæti;
Fyrirlátid mer; ec vil gráta
ord, hugfan, oc illar (f) görder
audmiúkliga, oc firrast daudann.
Þvi fýti (g) ec nú þer ad fótum
þraungdr oc kvaldr af mæding taldri,
klockr oc hræddr ec þurfa þickiunf
þína vægd í naudum mínum (h).

80) Svo fýfunf ec hinn sæti Jesu
fyndalaufni, ad þeirra myndr (i)
lítast mer sem liggi þrútid
linna eittr um hiartad innan.
Send hingsad mer siaufallds anda
fanna gipt, þá er leyfi úr banni
mína önd, ad mætta ec þíona,
Máriublóm! fyrir yckrum (k) sóma.

81) Lauft alldregi lát mig (l) Chrifte
lafta vinds í bylia (m) kafti;
typta mitt oc tem sem optast
tendrad brióft med líknarvendi;
svo ad grátandi fúfs ad fótum,
fadir fkinandi! kriúpa ec þínum,
hvert það sinn ec kuldann kenni
í kostalaufu glæpafrosti

82) Beidi

(a) ok. P. M.
(e) hellft. P. M., R. helldr. C. U.

(b) med. C. U. M.

(c) föft. 2.

(f) allar 3. P. M.

(d) fleckum. C. U. P. R.
(g) lýt. P. M. kryp. C. U.

78) *Nimbo vitiorum sepe infigitur
meo pectori gelu avaritiæ;
voracitas lautis sceleribus interimit,
& firmo huic se infodit harpagone;
Cæca conniventia horrendum in modum
caro in contaminationem mortiferam decipitur,
quibus contristatus, nunquam esse deberem
securus, quamvis misericordia consoletur.*

79) *Mihi condonate, pater dulcissime!
Mihi condonate! Deplorabo
verba, cogitationes & mala facta
suppliciter, & mortem effugiam.
Hinc ad pedes Tuos jam lugeo
dicta molestia afflictus & excruciatu;
emollitus & pavidus me indignum agnosco
Tuae clementiæ in mea ærumna.*

80) *Dulcissime Jesu! Tantopere discipulo
liberationem a peccatis, ut eorum imagines
miki videantur, ac si inflammans circumjaceat
præcordia venenum serpentis.
Mihi septuplicis Spiritus mitte
verum donum, quod a malo liberet
animam meam, ut serviam,
O fructus Mariæ! coram vestra Majestate.*

81) *O Christe! ne me unquam dimittas
in turbine vitiorum;
castiga, & jugiter doma
pectus meum accensum virga clementiæ,
ut lacrymans avide ad pedes,
pater serenissime! procumbam Tuos,
quacunqve vice frigus persensero
in flagitioso scelerum gelu.*

lii 3

82) Jam

(h) naudsyn mína 5. N.
C. U. ydarn. P. M.

(i) syndalíkn ad þverra mundi. P. M.
(l) mer. C. U. P. M.

(m) bylgna. 2.

(k) yckarn

82) Beidi ec nú fyrir Máriumódur
miúka bæn, oc fagrann tenad,
átreyftande Jesu Christe
ydra vægd, er týndum nægdi:
Þín mig ádr enn dettr á daudinn,
Drottinn minn (a)! í kvölum oc föttum,
ad (b) því (c) midr se ec þá sídan
flitinn á (d) fiandans króki bitrum.

83) (*, Lífid síalft! ad luktri æfi
leys mitt bann fyrir idran sanna,
oléo smurdr veittu ec verdi (e)
vidr kennandi milldleið (f) þenna;
Hreinaft gef þú hiarta mínu
holld oc blód, er tókft af módur,
lyftiligasta (g) leidarnefti,
þá lockast (h) önd af holldfins böndum.

84) Hrædunft ec ad fárt muni svída
samvitfkunnar bygd af grunni,
fundrud öll, þá fynder kalla
fína eign ad hiarta mínu.
Döcker munn þá fianda flockar
færaft nær (i) med ópi oc kiæru,
búnir mig ad brenna oc pína (k),
bíta, rífa, kremia oc flíta

85) Munt þú þetta, hinn dýri Drottinn!
diöflafveitum nockud veita,
mína önd ad meida oc pína (l),
Máriubarn, enn hjálpar varna?
Heitu oc raudu hjartablódi
hana leystir; oc því má ec treyfta
Jesú þinni áft á mönnum (m),
sem öllum baud til lífs frá dauda.

86) Heyrdu

(a) ótt. C. U.

(b) æ. 3.

(c) þe T. 3. N.

(d) af CC. U. P. M.

(*) *Hanc sthropbam priori praefonunt 3 exemplaria Bibliotheca Magnaeana.*

(e) ad eg

mætti verda P. at ek vælitti ath ek verda. M.

(f) miúkleik, P. M. fúgnud. C. U.

82) *Fam rogo per matris Mariæ
blandam orationem & facundam intercessionem,
fretus, Jesu Christe!
vestra indulgentia, quæ perditis suffecit:
Afflige me antequam mors irruat,
mi Domine! cruciatibus & morbis,
ut eo minus exinde
acuto diaboli hamo dilacerer.*

83) *Ipsa vita! finita mea vita
me ab excommunicatione per veram pœnitentiam libera,
fac ut oleo unctus
hanc clementiam agnoscam.
Purissimum cordi meo concede
corpus & sanguinem, quæ a matre assumpsisti,
viaticum jucundissimum,
cum anima de vinculis corporis elicietur.*

84) *Timeo ne acerbe doleat
regio conscientie funditus
tota dilacerata, cum peccata reclamabunt
suam de corde meo possessionem.
Nigrificantiæ tum diabolorum agmina
clamantia & accusantia appropinquabunt,
parati ad me comburendum & excruciantum,
mordendum, comprimendum, dilacerandum & discerpendum.*

85) *An Tu etiam, Domine gloriosissime!
hoc cohortibus diabolicis concedes,
ut animam meam ledant & excruciant,
fili Mariæ! aut auxilium denegabis?
Calido & rubro sanguine cordis Tui
illam redemisti, quare mihi confidere licebit
Tuo, o Jesu! amore in homines,
quos omnes ad vitam a morte invitasti.*

86) *Audi*(e) *lystiliga* ad. C. U. M. P.(h) *leyfist, iidem.*

(i) ad M. C. U.

(k) *skaina, 2. skemma.* C. U. M. P. R.(l) *skaina. M. skemma. P.*(m) ad *Jesum minn hafi ást á mönnum.* 4. *Jesum þínum ástarmönnum.* C. U.

86) Heyrdú mig nú himins oc jardar
háleit bygðin (a) allra dygða,
megin Drottning manna oc engla,
móðir guds, oc bleffan (b) þjóða (c)!
Þá ec mæðunft í nógum naudum,
nálæg vertú minni fǫlu
vef þú ágiætu verndarfkauti,
von mín fǫnn, er (d) hiálpar mönnum!

87) Mária kreiftú miólk úr brióftum (e),
mín Drottning! fyrir barni þínu!
Dreirug fodurnum fýndu fǫrin,
Sonr Máriu! er naglar fkarú!
Ec vænunft ad yckrum þióni
engi kvöl megi (f) drottna lengi,
miskunnar þá miúkust renna
merkin flik um himnaríke.

88) Frammi stattu, er fæddir Drottinn,
fyrir fkinanda barni þínu,
miskunn bid þú ad miúka finne
madrinn hverr, enn glæpir g þverri!
Ber þá fram af blídum vörum
bænarínál fyrir kristnum fálum;
Mária Jesu móder dýruft!
mundu ad eigi fskiliumfc undan.

89) (*) Þú ert elskandi (h) ein af sprundum,
ágiætust fyrir lítilæte,
umbætandi bragna fynder,
bleffud mæ, þú ert Drottni kiæruft (i)!
Þú ert hitnandi Heilags Anda
höllin (k), prýdd med dáðum öllum,
ei kennandi, kvitt af fyndum,
kraptþraung, enn löftinn augann!

90) Þú

(a) frygðin. C. U. (b) bekning. P. M. (c) fljóða C. U. (d) til. P. M.
(e) miólkud brióftin. 2. (f) muni. 2. P. N. (g) glæpi. CC. U. (*) Hanc

86) *Audi me celi & terra
 excelsum omnium virtutum habitaculum,
 summa hominum & angelorum Regina,
 mater Dei, & benedictio gentium!
 Cum maximis malis excruciatu fuero,
 mea anima adsis
 eamque exoptato tutela gremio involve,
 vera mea spes, quæ hominibus succurris!*

87) *Maria exprime lac de uberibus,
 Regina! coram filio Tuo!
 Cruenta Patri vulnera commonstra,
 Fili Maria! quem clavi secabant!
 Spero sic in servum vestrum
 nullum cruciatum diu dominaturum,
 si perfluant misericordiae clementissimæ
 tantæ tessera per regnum caeleste.*

88) *Consiste, quæ Dominum peperisti,
 coram fulgente Tuo filio!
 Roga, ut clementem misericordiam invenias
 omnis homo, sed scelera deficiant.
 Blandis cum profers labiis
 intercessionem pro animabus Christianis,
 Maria augustissima Jesu mater!
 memento, ne ego excipiar.*

89) *Tu unica mulierum maxime amanda,
 ob humilitatem celebratissima,
 hominum peccata deliniens,
 virgo benedicta! quæ Domino es charissima.
 Tu es Spiritu sancto incallescens
 aula, omnibus virtutibus ornata,
 quæ a peccatis libera nec agnoscis
 virium defectum, nec ullum vitium.*

90) *Tu*

stropham cum sequenti transponunt 4. P. M. (h) elskan. P. M. (i) englum harri 2.
 (k) hölld oc. P. M.

90) Þú ert hreinlífis dygdug dúfa,
 dóttir guds, oc lækning fótta,
 giptuvegr, oc geifli lopta,
 gimsteinn brúða, oc drottning himna,
 guds herbergi, oc gleyming sorga,
 gledinnar þaßt, oc eyðing laða,
 líknarædr, oc lífgan (a) þjóða,
 loflig mæð, þú ert englum hærri (b)!

91) Mária ert þú móðer skærust (c)!
 Mária lifer þú (d) sæmd í áre (e)!
 Mária ert þú af miskunn kærust (f)!
 Mária lett þú syndafári!
 Mária lít þú mein þau vóru (g)!
 Mária lít þú klöck á tárin!
 Mária græð þú meinin stóru!
 Mária dreif (h) þú smyrfl í sárin!

92) Túngufætr þó einhverr íta
 ordum hygdi í kvæði skorda
 miúkann dikt, ad makligleikum,
 mín Drottning! af heidri þinum;
 því er líkt sem rasi eða reiki
 ráðlaus seggr, ad ymfum veggjum,
 felldr (i) oc byrgdr, enn feti þó hvergi
 fúfs í burt úr volundar húsi.

93) Hrærd af list þó hvers manns yrði
 hold oc bein ad túngum einum,
 vindr, leiptr, oc grænar grundir,
 grös ilmandi, dupt oc fandar,
 hagl oc drif, sem fiadrer fugla,
 fiskar, dýr, sem hollt oc mýrar,
 hár (k) oc korn, sem heidar stiðrnur,
 hreifr oc ull sem dropar oc neifrar.

94) Vider

(a) lækning 2. (b) sprundum hærri C. U. Drottai kærust. 2. (c) dýrust. 3. P. M.
 skærust. C. U. (d) eit þú. C. U. lifin. M. (e) hærri. P. M. (f) kærust
 C. U. N. (g) litin megn því vóru. C. U. litin megn þau giðrast. R. þau man

90) *Tu es columba castitatis virtutibus instructissima,
filia Dei, & sanatio morborum,
via fortune, & radius celorum,
gemma feminarum, & regina celorum,
diversorium Dei, & obliuio luctus,
cupedie gaudii, & desolatio vitiorum,
vena clementie, & vivificatio gentium,
virgo celebranda, Tu es angelis sublimior!*

91) *Maria! Tu es mater serenissima!
Maria! Tu vivis & festiuitatibus tibi dicatis annuum condecoras
Maria! Tu es ob misericordiam charissima!
Maria! leua peccatorum pestem!
Maria! aspice erummas nostras!
Maria! mæstas assice has lacrymas!
Maria! magnis medere malis!
Maria! immitte vulneribus unguenta!*

92) *Quamvis hominum quidam svaaviloquus
verbis pangendo concinnare conatus fuerit
lepidum, ut par est, pœma,
Mea Regina! de Tuis laudibus;
Non foret absimile, ac si quis cespitaret vel titubaret
homo mente captus, nunc ad hunc parietem, nunc ad illum,
prostratus & inclusus, nequa tamen egrederetur,
quantumvis cupidus, de labyrintho.*

93) *Imo; si vel arte commota cunctorum mortalium converterentur
caro & ossa in meras lingvas,
ventus, fulgur & campi virides,
herbæ fragrantæ, pulvis & arena,
grando, nix vento sparsa, & plumæ avium,
pisces, animalia, colles lapidosi & paludes,
crines, grana, & stelle serena,
squama & lana, guttæ & scintille.*

K k k 2

94) *Arbores,*

er vóru. C. U. lítin mörg því vóru. P. M.
C. U. fældr. C. U. M. (k) hör. P.

(h) ber. 2. P. M. R.

(i) fældr.

94) Vider oc griót, sem stader (a) oc stræte,
 strenger, himnar (b), lopt oc englar,
 orma sveit, oc akrrar hvíter,
 jurtir, málmar, oc laufgir pálmur,
 augabragd þótt alldri þegdi,
 allar þær af fyrnsku væri
 mádar, fyrr enn MARIUPRÝDE
 mætti skíra fullum hætti.

95) Mária vertú mer í hiarta
 milldin síalf, því giarna villdag,
 bleffud (c)! þer, ef ec mætta meira,
 margfalldadaftann (d), lofsaug giallda.
 Loflig (e) ord í hóda giordum
 af lyftiligri (f) módur Christi
 óngum tíar (g) að auka (h) lengra:
einn er Drottinn MARIU þreinnu.

96) Hinn krossfesti kraptrinn hæðsti,
 kristr! er síorir broddar (i) nístu,
 Þer býd ec oc þinni módur
 þetta verk (k), er í einn stad settak.
 Þá látid mig þessara nióta
 þraungskordadra kvædis orða,
 er þid síaid með (l) öllu varda
 öndin mín að fordíft þínu.

97) Verid kátar nú virdasveitir!
 vætti ec þess í kvædishætti
 þer vorkynnid, þótt (m) verka þenna (n)
 vanda ec midr, enn þyki til standa (o).
 Vardar mest til allra orða
 að undirftadan se rettlig fundin,
 eigi (p) glögg (q) þó (r) Edduregla
 undan hlioti (s) að víkia stundum.

98) Sá

(a) steinar. P. M. (b) hinna C. U. P. M. R. (c) Drottni og C. U.
 (d) margfalldadan. 2. P. M. (e) líflig. C. U. P. M. R. (f) lyftilig. f. C. U.
 lyftiligrar. P. M. (g) tíar. M. (h) yrkia. N. (i) gaddar. P.
 (k) vers. P. (l) mig. 3. M. R. mer. P. (m) vorkunnliga. C. U. vorkunnigr. M. P.

94) *Arbores, saxa, urbes & plateæ,
fides, cæli, aër & angeli,
vermium species & agri albicantes,
herbæ, metalla, & frondosa palmae,
si vel momentum unum non tacerent,
omnia prius vetustate
detererentur, quam laudes Mariae
perfecte enarrare potuerint.*

95) *Maria in meo corde esto,
ipsa clementia! lubentissime enim
Benedicta! si plus valerem, Tibi
absolutissimum hymnum persolverem;
Honorifica in poemate conficiendo verba
de jucundissima Christi matre
nemo ulterius amplificare poterit, quam:
Solut Dominus Maria sanctior!*

96) *O vis celsissima crucifixa,
Christe, quem quatuor clavi transfixerunt,
Tibi, Tuæque matri offero
hoc opus quod composui.
Tunc facite ut horum fructum percipiam
arte ligatorum carminis verborum,
cum Vos videbitis mei maxime referre
ut anima mea cruciatum effugiat.*

97) *Valeto jam honoratissima auditorum corona!
spero, quod in carminis genere,
vos ignoscatis, quamvis hoc opus
minus elaboraverim, quam condignum visum fuerit.
Maxime refert, ut cujusvis sermonis
fundamentum rectum reperiat,ur,
quamvis haud exactæ regule Eddicæ
interdum exceptionem necessario patiantur.*

K k k 3

98) *Qui*

---

vera kinn hitt ad. C. U. (n) verda þenna. P. (o) þætti standa. 2. P. M.
(f) er. add. 5 N. (q) glögg. P. (r) þvi. 3. P. N. (s) hlytr 3.
verdi 2. P. M.

98) Sá er ódinn (a) skal vandann (b) velia (*),
 velr svo mörg í kvædi ad. felia (c)
 hulin fornyrdin; ad d) trautt má telia,
 tel ec ad það má. (e) skilning dvelia.
 Vel þviad her má skir ord skilia,
 skilie þiöder minn liósfann vilia,
 tal óbreytt oc veitt af vilia (f)
 vil ec drápan (g) heiti LILIA.

99) Af sannri áft oc sætu briósti,
 sinni rett fyrir hiálp oc minni,
 segi Máriu hverr sem heyrir,
 hennar vers, á diktøn þerfa;
 Vera hann þá (h) ad mærin minnift
 mín, þó (i) liggi ec kvaldr í þínu,
 ber mig þar til von, á vörum
 víst ef leki: *Dominus Tecum.*

100) (k) *Almáttigr Gud allra þetta,*
yferbióðandinn, engla og þiöða,
ei þarfandi stadi ne stundir,
stad halldandi í kyrrleiks vallði;
semm verandi úti og inni,
uppi og nidri og þar í midiu,
lof se þer um alldr og æfi
eining sönn í þrennum greinum!

(a) ordinn CC. U. N. R.

(b) vanda og. *iidem.*

(*) virða. C. U. R.

(c) verdr svo margt í kvædi ad skorda 2. R. í kvædi ad fela. P. M.

(d) ad. *omitt.*

6. P. M. R.

(e) þenna svo. 3. P. M. R. þaug má N.

(f) tal úbeytiligt

98) *Qui metrum eligit difficile,
multos in carmine promendos eligit
archaïsmos obscuros, ut vix numerari possint,
quod intellectum morari mihi videtur.
Sed cum hic clara verba facile intelligantur,
mens mea manifesta cuique patebit,
sermo non est figuratus, & benevole exhibitus,
volo ut carmen hoc intercalatum LILIUM appelletur.*

99) *Ex vero amore, & sincero pectore,
pro meo suaque propria salute, rite
dicat Mariæ, quivis auditor
hujus poëmatis, ejus versum (Ave Maria).
Virgo forsitan tunc meminerit
mei, quamvis cruciatibus affligar,
quod & spero, de labiis
presertim si resonaverit: Dominus tecum.*

100) *Omnipotens Deus, qui omnes ordines
angelos & homines gubernas,
nec locorum nec temporum indigus
in tranquillo imperio permanes,
qui simul es foris & intus,
superne, inferne, & in medio,
laus Tibi sit per ævum & ætatem
vera unitas in ternis distinctionibus!*

veit ek af vilia C. U. M. veit at velia P.
þvi. P. M.

(i) þá ligg. C. U. P. M.

(g) kvædid. 4. P.

(h) þat. C. U.

(k) Hanc stropham, quæ ab initio
carminis existit, hic repetunt. 2. N.

L I L I U M

Vetus Islandicum,

Hoc est:

Hymnus idiomate Islandico a Poeta quodam Pontificio olim compositus, in quo laudes Dei magna cum devotione recensentur, Beatae Virginis encomia non sine superstitione decantantur; Omnia miro artificio pompaque exornantur: In eorum gratiam, qui veneranda Antiquitati justum statuunt pretium, Carmine Elegiaco Latine redditus, a PAULO HALLERIO, Islando.

- 1) In triplici simplex, in simplice Numine triplex,
 Qui sine principio, Qui sine fine, Deus.
 Angelicæ tua jura colunt, tua numina, turmæ;
 Et quem fecisti, Te veneratur homo.
 Non Tua Majestas spatio finitur ab ullo,
 In Te nec quicquam tempora juris habent.
 Omnia Tu præsens loca contemplaris, & omni
 Sede vacas, ullo non capiente loco.
 Summa tenes, medium complex, premis infima passu;
 Ullibi quod non est, Numen ubique Tuum est.
 Ut fuit ante Tuum, sic est post sæcula Nomen,
 Laus Tua per binos itque reditque polos.

2) Ad

- 2) Ad Tua genua feror, bonitatis stratus ad aram;
 In mea vota pium Numen ab axe voco.
 Hos impelle animos, hæc vatis & ora resolve,
 Quæ fecisti, animos, oraque nostra, manus!
 In numeros pia verba refer, decus adde Camænæ:
 Fac niteat cultu, sacra Thalia, Tuo!
 Non precor Ausonias, non ter tria Numina, Musas!
 Est sine Te nostris gratia nulla metris.
- 3) Accipe, Virgo, preces; suspiria percipe, Mater!
 Mater, cui salvus virginitatis honos.
 Per Te mellitum fundet mea Svada leporem;
 Et Themis alma meo proferet ore melos.
 Aurea si jugi fluerent mihi carmina vena;
 Deberem Dominæ sed tamen illa meæ.
- 4) Vatum prisca cohors variis oracula libris
 Reddidit, Aoniæ quæ docuere nurus.
 Heroas cecinit veteres, monumentaque Regum,
 Marte toga illustres, Danica lingua, Duces.
 Quod si tanta fuit quondam reverentia sceptri,
 Illius & laudes muneris instar erant:
 Musa refer summi mea nunc diademata Monarchæ,
 Oreque, sed patrio, Numinis acta cane.
 Debemur Domino nos, nostraque munera spectes,
 Si quibus ornavit nos pretiosa Dei.
- 5) Condidit ille meum, quod nunc circumfero, corpus;
 Illius hoc venit Spiritus ore movens.
 Quin simul ut primos vagitus edidit infans,
 Lucina famulas subjiciente manus:
 Abluit antiqui maculas baptisma reatus,
 Livida ab infixo dente venena necans.
 Ut crevere anni, sapientia crevit in annis,
 Exseruit vires mens generosa suas.
 Viximus! At postquam maturior adfuit ætas;
 Hei mihi quod cuncta non sine labe fui!
 Indolui, cæpique meos agnoscere nævos;
 Pone metum, dixit, cum benedicta Salus.

- Cernis ut ad dextram latus est adapertile Christi;
 Illa tuas sordes sanguinis unda lavat.
 Sumpsi animos, stygii contemnens flagra Tyranni;
 Quicquid & irato Cerberus ore vomit.
 His me devinxit meritis clementia Patris;
 Jussit & in laudes illa referre suas.
- 6) Nondum tempus erat, cœlestia climata fecit
 Cum Deus, &, vacuo quod Jove pendet, onus,
 Machina ter ternos intexuit orbibus orbis;
 Angelicis sedes digna parata choris.
 Accipit illa fides, ratio cœcutit in illis;
 Exsuperant captum facta stupenda meum,
 Nil majestati decesserat addiderat nil;
 Fabrica nullius Conditor almus eget.
 Phoebus metitur soles, at Cynthia noctes;
 Est equidem alternus. par sed utriqve labor:
 In sua hic fugiens vestigia volvitur annus,
 Unaque dum moritur, nascitur una dies.
- 7) Inter cœlicolas insignis in arce phalanges,
 Angelus unus erat, proximus atqve Deo.
 Summus erat, reliquos superabat lumine cœtus;
 Gloriaqve æquales non habuisse fuit.
 Sed malefana suos transire superbia fines.
 Ausa, sui fertur pœnituisse statûs.
 Amplius imperium, plus affectavit honoris,
 Cum tumido insolitum murmuratore nefas.
- 8) Filius æthereæ Genitoris regnat in aula;
 O! utinam teneant hæc sua sceptrâ manus;
 Purpura si folio mea se jactaret in illo,
 Et promeret nostrum fulva corona caput:
 Machina adoratum me triplex prona veniret;
 Incuteret cunctis dextera nostra metum,
 Interea genium placaret dira tyrannis;
 Et foret hæc votis meta suprema meis.
 Nec dubito lites ipsi intendisse Jehovæ;
 Quam vellem vires sentiat, ille meas

- Vah scelus! incautum quo te rarus abstulit error;
 Quam vereor factis præmia digna feras!
- 9) Vix hæc fatus erat, celfo cum tractus Olympo,
 Ceu plumbum, ad terræ viscera pronus abit;
 Nec tamen incomitatus abit; pars tota cohortis
 Conjuratorum, Tartara nigra subit.
 Hic ubi perpetuo nutritur sulphure flamma,
 Scvit in auctores improba noxa suos.
 Infelix animi Satanæ commercia quisquis
 Stultus amat, propriam quærit & ipse necem.
- 10) Interea Deus omnipotens suspendit, & alto in
 Culmine, aquas, fixum iussit habere locum.
 Ordine stelligeras posuit super æra sphaeras,
 Quæque nitent gemino lumina celsa Polo.
 Evolat ignis atrox, subsidit pondere tellus,
 Aëra habent volucres, & freta piscis habet.
 Mons caput erexit, vallis depressa jacebat;
 Plurimus in foetis nubibus imber erat.
 Silva feras aluit, spatiosus campus aristas,
 Et quæ plura tenet munera dives ager,
 Oceanum sena lustrarat lampade Phœbus,
 Indueratque suum jam nova Vesta decus.
- 11) Cum Pater extruxit limoso e cespite corpus,
 Sanguine & infuso vestiit ossa caro.
 Nec mora; vitales inspirat conditor auras,
 Serpit & infusus per sua membra vigor.
 Enthea vis animæ, mentique simillima Divum
 Pars operis totum condecoravit opus.
- 12) Munere quod Superum toti caput inferat orbi
 Natus homo est, vero nomine dictus Adam.
 Consortem thalami costa Deus educat Evam,
 Cum Pater injecto membra sopore levat.
 Ut videt, agnoscit; cognatæ gratia formæ
 Fatidicum stimulat pectus & ora viri.
- 13) Hæc ex carne caro est nostra, hæc ex ossibus ossa;
 Hæc amet amplexus nupta Virago meos.

- Amramides memorat primi hæc connubia lecti;
 Connubiiqve locum, qui Paradisus erat,
 Has tenuere plagas, venturaqve debuit illas
 Angelicis soboles mixta tenere choris.
- 14) Digna sed ut meritis referatur gratia tantis,
 Æstimet & celsum subdita terra polum;
 Dat mandata Pater: medio se jactat in horto
 Arbor, ab admota non refecanda manu:
 Quod si forte juvat vetitos decerpere fructus,
 Cerpitis æternam, credite, uterqve necem.
- 15) Angelus ingentes, cœlo turbatus, in iras
 Invidiam, pœnæ, suscitât ipse, memor.
 Fraude tumens, homini cœlum invidet, ardet & ejus,
 Qua cecidit, prolem conditione frui.
 Induerat vafrum sinuosis flexibus angvem,
 Cum tales bifido sibilat ore dolos.
- 16) Dic age, cur vetuit frondem modo conditor unam,
 Inter quas vasti contulit orbis opes?
 Dixerat, & suaves ostendit in arbore fœtus,
 Ut tumeant succo, cernere poma jubens.
 Virgo refert: mortem ne sentiremus amaram,
 Vel quæ plura gravis damna senecta trahit;
 Inviolata Pater sua brachia panderet arbor
 Jussit, is æternum ne moriretur honos.
- 17) Ille sub hæc: plura est quoniam data copia fandi:
 Non ea decerpitæ præmia frondis erunt,
 Sumite poma, simul mundi sumetis habenas:
 Credite: res similes vos facit illa Deo.
- 18) Credula decepta est: condensqve in viscere fructum,
 Partem, ait, hanc, virgo, tolle, maritè, tibi.
 Accipit infelix, & inanem conjugis iram:
 Dum timet, offensum sentit uterqve Deum.
- 19) Ille sui pœna contemptum ulciscitur æqua,
 Exilii miseros damna subire jubens.
 Conscia mens nudos exprobrat turpiter artus,
 Naturamqve sui panituisse patet.

- Sic fuit & pater, & licitor, vitæque necisque
 Causa fecuturæ posteritatis, Adam.
 Illa orbis varias late est dispersa per oras,
 Exul, inops, patris facta nefanda luens.
- 20) Nec mirum; ramos fert radix putrida putres,
 Et mala sunt corvi, quæ parit, ova mali.
 Tempora labuntur, seclorum nascitur ordo,
 Latius ut serpsit vis geminata mali.
 Horrida flammivomas munitantur tartara fauces,
 Cum simul injecit mors truculenta manum.
- 21) Non erat, auxilium, quisquam, qui ferret egenis;
 Nullus primæva nam sine labe fuit.
 Heu! maculant artus eadem contagia nostros;
 Hei mihi! quod foetet pars meliorque mei.
 Quid faciam? penas qui nos has pendere jussit,
 Solus habet crimen jus relevare meum.
 Hunc cane, Musa, Deum; miracula viderat ætas
 Quæ senior, versu sunt memoranda tuo.
- 22) Sunt memoranda tibi, triplex quæ machina vidit,
 Et miratur adhuc, facta stupenda Dei.
 Is nisi me patulis rapuisset faucibus orci,
 Non caneret laudes lingua disertâ suas.
 Quam verus amisit formam, novus erigit Adam;
 Quæ quondam exul erat, jam revocata salus.
- 23) Carcere damnatos solvit clementia cœli;
 Nubila post rutilo Phœbus ab axe nitet.
 Omnia qui quondam, Pater & cum Flamme Gnatus;
 Condiderant, majus jam meditantur opus.
- 24) Tempus erat; Genitor veloces, Angele, pennas
 Indue, ait, solers & mea jussa refer.
 Urbs jacet Isacidum, Nazaretham nomine dicunt;
 Sedem illic patriam Virgo Maria tenet.
 Dic age: celsitoni suprema potentia natus
 Pectore amat condi sub, pia Virgo, tuo.
 Ne mirare, sacri servabit Numinis aura
 Claustra pudicitia, virgoque mater eris.
- L 11 3
- 25) Inter

- 25) Inter ut irriguos nascuntur lilia fontes;
 Inter virgineos sic micat illa choros.
 Candida simplicitas, connata modestia, dotes
 Commendant formæ munera rara suæ.
 Æmula, quid multis? imitatur Numina virtus,
 In fratres pietas, religioque Deum.
- 26) Mens humana stupet, langvescunt munia linguæ,
 Ipse vel angelico deficit ore lepos!
*Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
 Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.*
- 27) Gabriel celeri dilapsus in aëra passu
 Astra per & coeli climata picta volat.
 Non ita pavo suas fulgentes explicat alas;
 Candidior nunquam sol ciet axe diem.
- 28) Quæ coluit flos virgineus, quæ gemma pudoris
 Tecta subit, referens nuncia, dixit *Ave.*
 O Virgo Superis nimium dilecta, coronat
 Quam Deus, innumeras inter honore nurus!
 Agmina coelicolum qui terrigenasque gubernat
 Concipi amat vestro semine factus homo.
 Numen in humanæ transit nova fœdera gentis;
 Tu paries hominem, tu pariesque Deum.
- 29) Audiit & quamvis miratur talia primum,
 Verba tamen constans accipit illa fides.
 Hæc etenim cunctis res est incognita fecelis.
 O! liceat paucis quærere? Virgo refert.
- 30) Non experta virum num virgo puerpera fiet?
 Hactenus est nulli cognita nostra Venus.
 Ales ait: Metuis ne quicquam talia mater!
 Hoc opus ætherei Numinis aura facit.
 Altitoni paries sanctum & sine crimine gnatum;
 Alma tuos Patris conteget umbra sinus.
- 31) Dixerat: insolitum complevit ut æthera Numen,
 Vifaque sunt fixo flumina stare gradu:
 Hæc natura, sui velut immemor, admiratur;
 Sed nil iudicio promovet ipsa suo.

- Numine tres inter media est persona triuno,
 Dignata est matris quæ recubare sinu.
 Embryo materna capit incrementa sub alvo,
 Virgineoque Deus femine factus Homo est.
- 32) Hæc pia corda sacro celebrant mysteria plausu,
 Cumque suis lacrimis gaudia mixta cient,
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 33) Cum sua jam novies repararat cornua Phœbe,
 Prima videt natus lumina matre puer.
 Ceu penetrat vitrum radius, nec læditur illud;
 Sic honor illæsus virginitatis erat.
- 34) Audiit ulla prius non ætas talia fando:
 Virgo parit: Deus ex virgine natus homo est.
 Læta recens nato geminantur jubila Regi,
 Ætheriæque sonant gaudia mille domus.
 Militiæ mortalis amant commercia turbæ
 Cœlestes; mixti pastor & ales eunt.
- 35) Sed non sarrano Rex hic dormitat in ostro;
 Stramineo ponit membra tenella toro.
 Bis quater Eos aurora ostenderit ortus;
 Saucius ingemuit, lege jubente, puer.
 Tinguntur roseo sanctissima membra cruore;
 Ora madent, & vox pectus anhela quatit.
- 36) Lampade cum Phœbus duodena lustrat & una
 Orbem, regalis munera pompa tulit
 Purpura, quam veneratur Arabs & solis ad ortum.
 Gens sita, fulgentes accumulavit opes.
 Ter denos Phœbus septemque per æthera cursus
 Egerat, emissis per juga vectus equis:
 Tempia petit; Sua dant puero suffragia vates,
 Debitaque ante aras victima lege cadit.
- 37) Postquam ter denos ætas adolevit in annos,
 Jordanis affuso corpus in imbre lavat.
 Affudit sacros latices Baptista Johannes,
 Officii peragens munera justa sui.

Ostendunt

- Ostendunt aperto nova se spectacula cœlo;
 Vox Patris auditur, Spiritus axe venit.
- 38) Nil juvat humanæ rimari indaginis usum;
 Non tam sublimes res capit illa Dei.
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 39) Interea medio Sathanas caput extulit orco,
 Hosque venenato concipit ore sonos:
 Nescio quid certi est; jam me natalis Iesu
 Suspensum varia calliditate tenet.
- 40) Illum sacra cohors, insveto sidera cursu
 Munera, & in toto pax colit orbe nova.
 Ah! vereor fraudes, fraudum astutissimus auctor,
 Neve sua nostrum corruat arte caput!
- 41) Quis patrium novit genus? est materna propago
 Isacidum, quamvis jam latet, orta domo.
 Tartarus hunc metuit primum, angvicomæque sorores;
 Ille mihi primus causa timoris erat.
- 42) Sæpe flet, aridet nunquam, jejunia servat,
 Tegmine contenta & lacte juventa fuit.
 Ista nihil Deitatis habent, sunt omnia fortis
 Humanæ, instabili stantque caduntque rota.
- 43) Major erat, quantum video, quem lusimus Adam;
 Nostris capta dolis, major & Eva fuit.
 Non, nisi tendantur, capies per retia cervos;
 Forte eat in casses præda petita meos.
 Experiar quicquid fraudum tentarat Erinnyis,
 Et quæcunque meo corde venena latent.
- 44) Nate Dei Patris, Matris dilecta propago,
 Auxiliatrices porridge, quæso, manus.
 Fac Satanæ effugiam lusus, Tibi semper adhærens;
 Et quæcunque jubes officiosus agam.
Ut Tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta Tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 45) Cum jejuna famis tolerat ludibria Christus,
 Ambulat atque inter, per loca sancta, feras.

Aggreditur

- Aggreditur tentatqve Deum, qui decipit orbem,
 Quaque potest nectit calliditate dolos.
 Missa sed intorto redierunt spicula nervo,
 Inqve suum versa est fraus meditata caput.
- 46) Tum Christus triplici rediens certamine victor,
 Ex Patris docuit dogmata prompta sinu.
 Hoc etiam faciunt Domini, pia turba, clientes,
 Est quorum nullo laus moritura die.
 Queis oculi nigra fuerant caligine tecti,
 Auris hebes, nullo prædita lingua sono.
 Si quos in furias fanaticus egerat error,
 Aut quibus in lecto languida membra jacent,
 Occupat hos scabies, lepræ hos contagia lædunt;
 Applicuit medicas omnibus ille manus.
 Non semel in lethi pugnavit stamina; quamque
 Diripuit prædam mors truculenta dedit.
- 47) Aspicit ista, vaser Satanas, metuensque cohorti
 Tartaræ, volvit pectore mille dolos.
 Incrementa boni, post detrimenta malorum;
 Et rediviva salus, perdita mortis acus.
 Cuncta movent bilem, notas decurrit ad artes,
 Sævit & in Christi Styx juvenile caput.
- 48) Inter bis senos fratres, comes unus Iudas
 Fur erat & Domini proditor ipse sui.
 O immane nefas! Christum divendidit ære
 Hostibus, hoc Satana perficiente scelus.
- 49) Circumcisa phalanx, furiali percita monstro,
 Innocuas cogit vincula ferre manus.
 Judicis ante pedes rapitur; Sententia dicta est;
 Et vitæ auctorem destinat illa neci.
 Diripitur vestis, collidunt tempora pugni,
 Commaculat roseas fœta saliva genas.
 Ille ictus tacuit, cædenti præbuit ora;
 Nullus in infanti pectore livor erat.
 Spinea ferta caput circumdant, purpura tergum,
 Et tandem infami stipite membra tremunt.
- Tom. II. M m m 50) Flete

- 50) Flete piæ mentes mecum, pia pectora flete;
Hoc, quamvis tremulo fundite ab ore, melos:
- 51) *Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,*
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 52) Interea Romana acies, Saracænaque turba
Ad scelus impurum quodque parata manus:
- 53) Tempora quassando, distendens ora cachinnis,
Evomit in miserum scommata multa reum.
Diffugiunt comites: Mater sua fletibus ora
Fætat, & o! dixit: Siccine, nate, peris!
Ceu gnati quondam doluisti, virgo, ruinam;
Sic, quæso, adversis afficiare meis?
- 54) Tum Regina gravi sub stipite faucia luctu,
Aspexit nati vulnera cruda sui.
Genua labant, oculiqve madent & pectus anhelat,
Anxius irriguo perfluit imbre sinus.
- 55) Audiit Angelicam quæ quondam virgo salutem,
Clarior & cunctis matribus una fuit.
Lætaque cingebat prolem complexibus almam;
Oscula dum capere, & dum dare crebra juvat.
- 56) Tristia nunc cernit morientis funera nati,
Et fovet amplexu ligna cruenta suo.
Aspicit affixas ferro super arbore palmas;
Affixosque pedes & latus ense patens.
Vulnera quæ Natus, quæ Mater vulnera sensit,
Utraque sunt nostri facta medela mali.
- 57) Has rogo per lacrimas, hæc per suspiria matris,
Liberer ut meritis, Christe benigne, Tuis!
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 58) Sic inter medius cælum teramque pependit,
Felle sitim extremam turba profana levat.
Frons cadit, ora subit pallor, viresque fætiscunt,
Cum parat æthereas Spiritus ire domos.
- 59) Quis leget hæc siccis oculis? natura dolorem,
Conditor ut moritur, non tacet ipsa suum.

- Vesta tremit, tristis condit sua lumina Titan;
 Condoluit domino machina tota suo.
- 60) Tartarus, ut fama est, immania protulit ora,
 Et fatuus palmam credidit esse suam.
- 61) Nec mora, turbata est Plutonis Regia, & omnes,
 Quas plebs atra colit, contremuere domus.
 Lux tenebras vincit, fugiunt maledicta per umbras
 Turba, triumphantis numinis ora timens.
 Reddere quos habuit captivos iussa Tyrannis,
 Subdidit imperio languida colla novo.
- 62) Quis victus? Satanas. Quis victor? Conditor ævi.
 Quo Sancti veniunt? Ad loca celsa poli.
 Quis pacem terris dederat? Tua passio, Christe.
 Quis dederat cœlos? Crux Tua, Christe, dedit.
- 63) Lux sacra, Cunctipotens hominum Salvator, Iesu,
 Tolle redux Stygio me super astra lacu.
*Poplite curvato, tensis ad fœdera palmis,
 Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.*
- 64) Ecce vetus gaudet, novus ut subnascitur Adam;
 Hic genus enutrit quod genus ille necat.
 Hic fratres cœlo, cœlesti & munere donat,
 Exitio sobolem tradidit ille suam.
- 65) Quid tibi vis, Satana? Christi quid funera tentas?
 Te ne Dei censes viribus esse parem?
 Peccati quæris labem? non invenis ullam;
 Intacta Deus est Virgine natus Homo.
 Verbera sæva tulit, meruit sed verbera nunquam,
 Enecat innocuum lingua dolosa caput.
- 66) Decipit Eva virum pomo, tu decipis Evam;
 Progeniem pomo fœmina, virque, necant.
 Progeniem Christum cruciat; te conterit ille:
 Te repetit nervo missa sagitta tuo.
- 67) Vix dum purpureos aurora ostenderat ortus,
 Victo consurgit funere Christus ovans.
 Jura quater denos docuit cœlestia soles,
 Donec ad obscura fœdera nube vehit.

- Collocat in cœlis, quæ sumpsit corpora terris;
Sanguis eunt superas & caro nostra domos.
- 68) Flaminis ætherei post dona clientibus auget,
Verba peregrino queis dedit ore loqui.
Ad dextram residet, moderatur & omnia, Patris
Invitans fatres ad sua regna pios.
- 69) Has rogo per venas, Salvator, & illa per ossa;
Per quod ab humano germine corpus habes;
Nostri cura Tuos premat & clementia sensus,
Et nunquam nostri dememinisse velis!
*Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenerimus vultus, Conditor, ante Tuos.*
- 70) Tempus erit, judex dicturus jura redibit,
Cum sua pro meritis præmia quisque feret,
Concipiet subitas speciosa hæc machina flammæ;
Omne suum perdent tunc elementa decus.
- 71) Omnibus exsurgent rediviva cadavera in oris,
Induet & vultus tunc homo quisque suos.
Gens scelerata videns, monstrat quæ vulnera, Christus;
Submittet pavido læsa timore caput.
Omnia facta refert, atque omnia dicta reorum
Actor, & in tacito quæ latuere sinu.
Nec juvat ejurare scelus, nec munera profunt;
Exsequitur tabulas judicis urna suas!
- 72) Detegitur violans causas ambagibus error,
Judicio cuncti stantque caduntque Dei;
Scinditur in geminas plebs circum pulpita classes;
Dextra petit cœlos; Tartara læva petit.
- 73) Dentibus hæc stridens, natat alto in gurgite mortis,
Commutantque suas flamma geluque vices.
Astant tortores, memorantes crimina vitæ,
Heu nimis in pœnas ingeniosa cohors!
Spes nulla effugii, dolor hic non clauditur unquam;
Vitam, perpetuo dum moriuntur, aiunt.
- 74) Illa sed ad Superum convivia ducitur, illam
Gloria & æternus concomitantur honos.

- 75) Siste caput, lacrimas, fermonem lingua coërce,
Sola movens pectus mens prece flecte Deum.
*Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.*
- 76) Me timor extremi tenet exercetqve diei;
Heu miser; heu nullam sentio tristis opem!
Me peragunt peccata reum, rapit ante tribunal
Nequitiae rigidum conscia vita sua.
Rara mihi virtus, vitiis premor undique multis;
Sæpe fui iratus, sæpe malignus eram.
- 77) Sæpius invidiæ tumuerunt corda veneno,
Sæpe supercilio frons caperata fuit.
- 78) Crimen avaritiæ fixit sub pectore sedem;
Fixerat & toto qui volat orbe puer.
Ignoscit, fateor, pravis clementia servis,
Incutiunt nobis attamen ista metum.
- 79) Parce, Pater! lacrimor, vitæ me poenitet actæ:
Ecce Tuos jaceo quam miser ante pedes;
Membra tremunt, cor delicit, vigor aufugit omnis;
Ultima, ni parcas, lux erit hæcce mihi.
- 80) Ut fitis ardentis, si forte venena colubri
Cervus edit, fauces immoderata premit.
Arva per & silvas & vasta cacumina fertur,
Inveniat vivæ flumina donec aquæ.
Sic Tua, Nate Dei, sitio medicamina; Sanctus
Infundat cordi Spiritus illa meo.
Sedulus inveniar vittaræ ad munia turbæ,
Cum Tuus atqve Tuæ matris agetur honos.
- 81) Conde manu, scelerum cum me rapit impetus, & me
Castigent legis mitia flagra reum,
Me quoties subit illicitæ tentatio flammæ,
Extinguam lacrimis, dum furit illa, faces.
- 82) Parce piis lacrimis, Matris per nomina, Nate!
Extrema quando me vocat hora necis.

- Qui nunquam miseros spernis; timidosve repellis,
 Hæc etiam facili percipis aure preces.
 Non ego detrecto morbos & damna senectæ,
 Donec ad extremum funeris hora venit.
 Hos fatiga humeros, exerce hæc membra labore,
 Fasce sub imposito mens liquefacta gemat.
 Sed rogo post mortem ne me fera mactet Erynuis,
 Et cineres tuto posse jacere loco!
- 83) Qui mihi das vitam, mihi da fulcimina vitæ,
 Cum mens ad superos ingreditur iter!
 Exoptata mihi da, quæso, viatica, Christe;
 Ultima sit, fuerat quæ Tibi, cœna mihi!
- 84) Quam vereor scelerum ne mens me conscia lædat;
 Inferni lacerent quam mea membra canes!
 Astabunt stygiæ circum mea funera turmæ;
 Heu; præsens rabidis dentibus angvis erit!
- 85) Hanc ne fines animam mactari, dulcis Iesu,
 Solvisti meritis quam prius ipse Tuis!
 Non facies; magni merx hæc Tibi constitit olim,
 Si memini, cordis parta cruore Tui est.
- 86) O Regina Poli! Terræque, Hominumque Deumque,
 Virtutum sedes & pietatis amor!
 Alma dei genitrix, humanæ cura salutis,
 Tuta sis arx animæ præsidiumque meæ.
 Aspice pallentis languentia lumina vultus;
 Excipe, cum fugiet pectoris aura, sinu.
- 87) Infans quæ luxit Mater, præbe ubera. Nato;
 Cruda Patri præbe vulnera, Nate, Tuo.
 Hæc puto visuntur nostræ cum signa salutis,
 Cœlicolum absolvet lecta corona reum.
- 88) Ante thronum Nati cum stas, pia Mater, & oras;
 Excipiant tunc me ne tua vota, cave!
- 89) Nata Dei, medicina mali, sincera columba,
 Virginitatis honor, faxque decusque poli:

90) Ætheri

- 90) Ætherei confors sceptri, domitrixqve furoris;
 Angelicum superas Virgo beata, decus!
 Te facit acceptam tua mansuetudo Jehovæ,
 Castus ad exemplum, qui colit ora, pudor.
 Crimina condonas, quæ sola es criminis expers;
 Spiritus altitoni nam Tua corda fovet.
- 91) Vulnera nostra fove; quos ducimus, accipe quæstus;
 Mater es, ergo omnes inter honora nurus.
- 92) Dicere digna Tibi si quis præconia tentat;
 Is numerum arctoæ dicere tentat aquæ.
 Errat, & incerto figit vestigia passu,
 Dum labyrinthi fertur in antra specus.
- 93) Omnia si linguis resonarent ora disertis,
 Si voces hominum singula membra darent,
 Sidera, pulveræ micæ, plumæqve, nivesqve,
 Gramina, grando, feræ, squamigerumqve pecus;
- 94) Arboreæqve comæ, vermes, plantæ atqve metalla,
 Et quæcunque simul fabrica dives habet;
 Non Tua momentis canerent hi encomia cunctis;
 Sufficerent laudes dicere, Virgo, Tuas.
- 95) Altior est unus Te Virgo, & sanctior unus;
 Altius hoc nihil est, sanctius atqve nihil.
 Dicere plura libet, nequeo sed dicere plura;
 Devotum pectus sufficit esse mihi.
- 96) Paucula, Christe, Tibi, Matriqve hæc dedico metra;
 Vos facite, effugiat mens in agone rogos.
 Aspice hos lætis versus, pia pectora, ocellis,
 Non multum quamuis forte leporis habent.
- 97) Non hic magnifice phalæratas jacto Camœnas;
 Res multum curæ, sed mihi verba parum:
- 98) Non decet obscuris involvere talia metris;
 Culta, sed e medio verba perita, decent:
 Omnibus apparent in aperto lilia campo;
 LILIAque hinc dici carmina nostra volunt.

99) Hæc

- 99) Hæc quicumque leget, sincero pectore grates
 Votaque persolvat, Virgo Maria, Tibi.
 Tu me respicies, rapido cum corpor ab igne,
 Si Dominus Tecum vox mea sæpe refert.

Ad Lectorem.

*Nolo putes rase venerer quod dogma cohortis,
 Lector! Ego Auctoris prævia verba cano.
 Ille licet recto non semper tramite currit,
 Haud tamen ex omni parte profanus erit.
 Quæ bona sunt, retine; quæ sunt mala projice, fodes!
 Illa imitare legens; dum legis hæc, cave.*

P. H. I.

SEC-

SECTIO III.

De Episcopis Skalholtinis,

CAP. I.

De Jona Quarto.

§. I.

Anno a partu Virginis 1408, cum sedes Skalholtina triennio vacasset, Jonas quidam Monasterii Sancti Michaelis, quod Bergis situm est, Abbas, in Islandiam venit, & Cathedram calcare coepit (a), qui 6 Idus Septembris prima episcopali missa Skalholti celebrata, more majorum, auditores (Instructorem agente Vigfuso Ivari filio, tum temporis totius Islandiæ Præfecto) splendidissimo convivio excepit. Sequente autem anno ecclesiarum visitationem ab Holanis incipere visum est, qui pluribus annis proprio caruerunt Episcopo, unde incolarum munificentiam cum debita conjunctam observantia expertus, per Quartam orientalem, Skalholtinæ dioceseos partem, sub hyemem Skalholtum rediit, moxque dispensationem opum Cathedralium ab Oddo Jonæo in Gudmundum Thorsteini, & denuo a Gudmundo in Vigfusum Thorbiørni transtulit, quem etiam paulo post removit, antea autem opulentissimam præbendam Breidabolstad, Oddo ablatain; Thorarino Andreæ contulerat, quæ ipsum inconstantia & volubilitatis, cujus eum Annalium scriptores incusant, convincere videntur.

§. 2.

(a) *JONAS EGILLI* in *Annal. Episc. Skalholt.* Doctiss. *ARNGRIMUS* in omnibus (ni fallor) suis scriptis, *THEODORUS THORLACIUS* in *Indice Episc. Skalh.* ad calcem *Schedarum Arii Polyhistoris* impresso, aliique recentiores hunc Jonam plane omitunt; sed sedisse illum inter Episcopos Skalholtinos, facta, & Auctor *Annalium*, qui ab 1395 incipiunt, sed 1430 terminantur, ideoque fide dignus, utpote nostro synchronus, abunde verum faciunt.

§. 2.

Proximo abhinc anno, qui fuit Seculi decimus, die lunæ ante festum Gregorii, controversiam, quæ de annuis redditibus templorum Akrensis & Krosshotensis diu viguerat, literis decretoriis sedavit & penitus sustulit; hanc autem ei subiecit Gudruna quædam Styri filia, uxor Snorronis Torfæi, qui plures ante annos in Norvegiam trajecerat, sed anno 1406 in Islandiam reversurus, in Grönlandiam delatus fuerat, unde anno 1410 Norvegiam repetiit, tandemque anno 1413 in Islandiam tendens, ad orientale Insulæ latus, naufragio facto inops evasit: Quo audito Gudruna, quæ viduitatis pertæsa, Gislavum Andree tori socium adsciverat, eodem relicto, priori marito occurrit, & peramanter excepta cum ipsa deinde consenuit. Anno 1411, causa seu controversia Oddensis invalescere cœpit, qualis illa fuit, non liquet, valde autem gravem aut enormem fuisse, inde colligitur, quod Vigfus Thorbörni duodecimvirali cognitione & sententia præbenda Oddensi privatus fuit, omniaque ipsius bona episcopali fisco adjudicata; Ipse autem Romam, ad accipiendum absolutionem Papalem proficisci necessum habuit, qui in Islandiam rediens, cum 160 sociis, undis absorptus est, 13 tantum salvos evadentibus. Anno 1413, die Veneris proximo post Thorlaci festum Episcopus Codicillos cœnobii Vidöensis, de lignis, balænis & id genus aliis oceani ejectamentis, quæ in oris prædiorum Krysevik & Hraun reperiuntur, confirmavit; pauloque post, cum sedisset annos 5 & 6 menses, supremum obiit diem.

CAP. II.

De Arna Olai filio, Munifico.

§. I.

Jonæ *Arnas Olai* filius, natione Islandus (a), professione Monachus, in episcopatu Skalholtensi successus est, quem ab annis 1403, aut
1404

(a) Vitæ Monasticæ nomen dedisse, inde concluditur, quod constanter consueto monachorum epitheto *bróder* seu *frater* vocatur. Islandum vero fuisse liquet: 1) Quis consanguini-

1404 in familia, viri Norvegorum tum temporis clarissimi, Haconis Sigurdi filii vixisse, eoqve, anno 1407 mortuo, ejusdem viduæ Sigridæ Philippi filiæ adhæsisse constat, eandem enim Romam comitatus est, ubi Normannorum ibidem degentium Pœnitentiarius constitutus fuit; unde tandem haud cōtēpnendam lingvarum, antiqvitatum, aliarumqve rerum cognitionem reportavit. Hinc in Norvegiam redux, matrefamilias anno 1410 cum Nobili quodam Sveco Magno Magni filio ad secundas nuptias transeunte, conciliatrice; & inter convivas nuptiales Osloæ semet sistente, ipsissima septentrionis Semiramide Margaretha Regina, in Magni familiam adscitus est, cui deinde a Confessionibus fuit.

§. 2.

Anno 1412 post mortem Margretæ Reginæ, herum sequens, Ericum Pomeranum adiit, in cujus aula integrum plus minus annum trans-egit, usqve dum anno 1413 totius Islandiæ Præfectus constitutus, Vicarium sibi elegit Björnnonem Einari filium (a). Audita enim Jonæ Skalholtensis morte, Italiam petiit, & Johannem 23 (b) Florentiæ convenit, cujus jussu Lubecæ 6 Idus Octobris in Skalholtensem Episcopum inungitur (c), tandemqve anno 1414 (d) dicecesin adiens, priam ut

N n n 2

Episcopus

---

sanguineus fuit Thórunnæ filiz Dada (seu Davidis), communiter dicti Dalaskalli, cujus cognationis respectu, Ario Dada filio celebre prædium Snoksdal vendidit, (qui David Dalaskalle cum suo abnepote Davide Gudmundi filio confundendus non est, cum prior circa annum 1400 aut paulo post, posterior vero anno 1550 floruerit). 2) Quia Thorkillus Arnæ Episcopi frater diu fuit paræciæ Reykholtensis in australi Islandia Pastor, sed Toparchiæ Hunavatnensis in diæcesi Holana Præpositus.

(a) Vid. supra pag. 227.

(b) Hunc Johannem Ladislaus Neapolitanus Rex Roma ejecerat, qui ideo contra eum crucem & indulgentias evulgavit, cujus præconii occasione, Hussus in Bohemia contra indulgentias concionari cœpit, tandemqve hic in Concilio Constantiensi Pontificatu se abdicare visus est.

(c) Arnæanæ initiationis literas, Lubecæ datas, ex Archivo Nidarosiensi se vidisse & in manibus habuisse fassus est Doctiss. Hafn. Acad. Professor *ARNAS MAGNÆUS*, confer. & *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 512.

(d) Arnam in Islandiam ad capeffendum Episcopatum anno 1414 venisse, constanter testantur *Annales Recentiores & Breviores*, quos hic sequi, ut ipsius tempore conscrip-
tos,

Episcopus missam Skalholti in Festo Divi Thorlaci celebravit. Tantam in Islandia habuit vir ille potestatem, quantum, aut ante, aut post eum, nemo: Fuit enim ordinarius Skalholtensis dioceseos Episcopus, Holensis vero Vicarius, totius Islandiæ Præfectus Regius, & ab Archiepiscopo visitator Generalis constitutus: A Mercatoribus Bergensibus commerciorum curam & inspectionem commissam sibi habuit, quorum nomina ab incolis severe exigebat, & a Monasterio Bergensi decimarum Vestmannoënsium Collector constitutus fuit (a).

§. 3.

Eadem qua in Islandiam venit ætate, Holensem diocesin visitavit, sed sub hyemem per Skalholtensem reversus est, incolarum promptitudinem officiorum & largitatem expertus & collaudans; erat enim in conciliandis sibi popularium animis mirus artifex, eodemque modo, quoad in Islandia fuit, perrexit, multa enim dedit & indulgit, unde *Munifici* (Hinn Millde) cognomen adeptus est, sed multo plura accepit, cum pecuniæ corradendæ nullam occasionem omitteret, adeo ut scyphorum, phialarum, aliorumque cimeliorum, quæ sibi comparavit, & variarum ejus vario sub prætextu & nominibus exactionum, gemebundi mentionem faciant hujus ætatis Scriptores, quas exactiones mitiori vocabulo *Petitiones* vocant, quales erant Regis, Præfecti, Præpositi, *Petitiones*; unde annum, quo hæc agebantur, (Bona Vetur) *Petitionum hyemem* nuncupabant. Eodem etiam anno, ardelio quidam, nomine Ivent Sassa, provinciam peragravit, Sancto Antonio stipem petens, sed

---

ros, haud dubitamus, licet probe nobis cognitum sit alios magni nominis Andros id in annum 1416 rejicere.

- (a) Donationem decimarum Vestmannoënsium Monasterio Bergensi, ab Arna Thorlac filio factam, retulimus supra Per. 2. Sect. 3. cap. 1. §. 49. pag. 39. 40. Quid autem Præfulem ad exactionem nominum, quæ nostrates mercatoribus Bergensibus debebant, impulerit, non video, nisi quod *dulcis odor lucri ex re qualibet*. Huic autem rei occasionem dedisse videtur, quod ad hæc tempora, commercia inter Norvegos, præcipue autem Bergenses & Islandos floruerant; nunc autem succrescent in Islandia Anglorum mercatu, commeatum & mercimonia affatim invehentium, verisimile fit, multos debitorum solutionem neglexisse aut negasse, cui Bergensium incommodo Præful nominum exactione obviam ire voluit.

sed sub qua larva id fecerit, aut quo prætextu usus fuerit, non liquet; id tantum constat, Antonio, quam Episcopo, nostrates se largiores præstitisse. Insignem autem usum aut emolumentum hunc Episcopum commisso sibi gregi præstitisse, non legitur, excepto, (si modo id huc spectat) quod præter antiqua altaria, 4 nova in templo Skalholtensi constitui, ipsumque templum, sed opere valde tumultuario, refici, curavit, prædiisque nonnulla Holanæ sedi acquisivit.

§. 4.

Anno 1419, ad externos Præfili abiit, in Norvegia obvium habens Jonam Tovæ filium Episcopum Holensem, cui ingentem argentam auroque obductam crucem, vocatam Glæser, seu *splendentem*, aliaque cimelia dono dedit; Deinceps nunquam in Islandiam venit, sed diocesin absens per Officiales administravit, cathedrales autem usus fructus per Quæstores aut Procuratores collegit, nam utrorumque *Annales* mentionem injiciunt, Ecclesiæ statum & faciem tum temporis miserabilem fuisse, non dissimulantes (a); Majoris autem momenti res per Episcopos Holanos expediebantur, nam anno 1424 (quod quidam ad annum Seculi 27 referunt), Jonas Jonæ Holanus 4 sacerdotes, nonnullosque diaconos Skalholti ordinavit, & anno 1429 Reykholtense sepulcrum (b) ut & templum cum cæmeterio & Cænobio Helgafellensi repurgavit.

§. 5.

Tam de mortis genere, quam tempore, quo obiit Arnas Episcopus, varia tradunt Auctores; Antiquiores plerique omnes mortem
N n n 3 ejus

(a) Vide *Annales Recentiores*, qui his verbis statum ecclesiæ deplorant: *Anno 1430 moritur Einarus Hauki filius, qui annis 8 quæstor fuerat. Et post laudes viri: Tunc Ecclesia Skalholtensis in tanto fuit luctu constituta, in quanto antea nunquam; agebat enim sine Episcopo & Quæstore, sed Officialem habuit & senem & cacum; Cujus nomen dictus Auctor, nec hic, nec alibi, prodit.*

(b) *Causam inquinacionis & repurgacionis templi, cænobii & cæmeterii Helgafellensis, supra Sect. I. cap. I. §. 4. pag. 228. addulimus, causam autem pollutionis sepulcra Reykholtensis ignoramus.*

ejus ad annum 1420 referunt, inter quos *JONAS EGILLI*, *BIORNUS de Skardsua*, *ARNGRIMUS*, aliique; quorum quibusdam persuasum fuit, illum ab Aulicis Erici Pomerani in Norvegia insidiosè interfectum aut etiam veneno sublatum fuisse. Sed Antiquariorum Coryphæus, & Historiæ borealium Regnorum longe peritissimus, *ARNAS MAGNÆUS*, scripsit (a) illum in Dania circa aut paulo ante annum 1430 vitam finisse, quæ sententia nobis, ut verisimillima, optime placet; Nam si ante annum Seculi 29 occubisset, auctor synchronus, qui *Annales* nobis dictos *Recentiores* haud oscitanter usque ad annum 1430 contexit, id certe non tacuisset. Præter variarum rerum experientiam, quam assiduis peregrinationibus acquisiverat, Eloquentiam etiam & Lingvarum cognitionem, eruditionem Seculo, quo vixit, convenientem, ipsi tribuere non dubitamus; Laudatur præterea ob munificentiam, agilitatem, natandi peritiam, aliasque ejusmodi animi & corporis dotes; Natandi enim tam peritus fuit, ut fluvium Hvita in trajectu Skalholteni satis impetuofum & voragine difficilem tranaret, equum habenis ad crus alligatis simul traducens. Agilitatis tantæ, ut per duos aut tres equos in tertium aut quartum scanderet. In itinere faciendo tantæ velocitatis & festinationis, ut uno die hyemali tempore, inter *Primam* seu Preces matutinas, & *Salve Regina*, seu Preces vespertinas, Skalholto Holas 20 circiter milliaria proficisceretur (b); Quæ tamen omnia eo collimant, quod Aulicus, Quæstor, vel etiam cursor, melior quam Episcopus fuerit.

(a) Hic in *Commentario de Islandia*, ille in *Annalibus*; Iste in *Vitis Episcoporum*; *ARNAS* autem *MAGNÆUS* suam de hac re aperuit mensuram in Epistola ad Parentem meum perscripta.

(b) Ad omnia, ut verbo dicam tam aptus & agilis fuit, ut inde natum sit Proverbium, quo hodiecum utimur, cum rusticitatis, insulitatis, aut imperitiæ aliquem arguimus, dicendo: "Din var, enn ecke Arna biskups." Id est: *Tibi hoc convenit, non vero Arnæ Episcopo*; aut: *Tu hoc fecisti, non vero Arnas Episcopus*.

CAP. III.

De Jona Gerichini.

§. I.

Successorem habuit Arnas *Jonam* vel Johannem *Gerichinum*, al. *Ferechini*, natione Danum (a). Hic primo erat Regis Erici Pomerani Cancellarius, Præpositus & Electus Væsterafiensis, quem Rex consensu Papæ Archicathedræ Upsaliensi anno 1409 intrusit. Sed tot & tantorum criminum (b) notam postea incurrit, ut non solum delegati Capituli Upsaliensis, sed & ipse ejus promotor Rex Ericus eum apud Sedem Apostolicam accusarent, quo factum est, ut Johannes Archiepiscopus Rigenfis in ejus causa judex subdelegatus, Gerichinum convictum, & ob causæ diffidentiam, fugitivum (c), honore & dignitate Archiepiscopali exueret, quam ejus sententiam, Papa Martinus Quintus die 2 Martii 1421 confirmavit. Nostrates in eo consentiunt, quod fuerit

-
- (a) A nostratibus quidem vulgo *Svectus* appellatur, sine dubio respectu primæ ejus dignitatis, sed Danum fuisse communis exoticorum consensus, & cognatio cum Petro Episcopo Roskildensi, evincunt. Vid. *PERINGSKIOLD Monumenta Ullerakenfis* pag. 154.
- (b) In literis Cardinalis Guillermi, qui judex erat delegatus, ad Archiepiscopum Rigensem inter alia exstat: *de diversis criminibus enormibus & detestabilibus grauiter & publice diffamatus existis, presentim perjuri, dilapidationis bonorum ecclesie Upsalensis, oppressionis Cleri sibi subjecti, sacrilegii, contemptus clavium ecclesie & auctoritatis Sedis Apostolicæ, publici concubinatus, adulteriorum quam plurimum, ac etiam incestus, etiam cum matre & filia, & quam plurimis aliis horrendis criminibus. Quibus criminibus ERICUS OLAI Hist. Svec. pag. 180. addit: tyrannidem, polypragmosynem in temporalibus, tributorum exactionem, contemptum Capitularium &c.*
- (c) Quod Gerichini ante sententiam perlatam aufugerit, *Acta* in ejusdem causa, quæ in *Bullario Ornbjelmiano* in Archivo Antiquitt. Stockholm. exstant, expressis verbis asserunt, quam & sententiam amplectuntur *RHYZELIUS* in *Episcoposcopia Svecogothica* pag. 44 & *PERINGSKIOLD* in *Monument Ullerakenf.* pag. 155. E contra *ERICUS OLAI Histor. Svec.* pag. 181. *MESSENIUS* in *Scond. illustrat.* Tom. 3. pag. 48 & *SCHEFFTERUS* in *Notis ad Chronicon de Archiepiscop. Upsal.* pag. 92. nostrum a Rege Erico incarceratum scribunt, quorum tamen plurimi eum e carcere aufugisse simul innuunt.

fuerit nequam & vir magnopere malus. Pari constantia Nostratium Annales eum Sveciæ aut Daniæ valedixisse anno 1429, inque Angliam trajecisse, & inde tandem anno 1430 in Islandiam venisse affirmant (a). Hunc, præter 30 satellites, domino simillimos, id est, maleferatos & nequam, duo sacerdotes Matthæus & Nicolaus sequebantur, quorum Nicolaus eadem statim ætate in Angliam reversus est, magnam secum avehens piscium, aliorumque mercimoniorum, copiam, quam ad expediendum in Anglia nomina Episcopus haud difficulter corraserat; incolæ enim ipsum in Islandiam venientem, non tantum Archiepiscopali, qua præditus fuerat, dignitate allecti, Skalhølnenses autem præcipue qui integrum undecennium sine proprio fuerant Episcopo, ambabus exceperunt manibus, ipsique sua utenda & habenda permiserunt.

§. 2.

Eodem, quo ingressus est Islandiam, anno, ecclesias visitare aggressus est, quod etiam reliquis fecisse perhibetur, ut ex reliquiis codicillorum templi Krossensis in tractu Landeyensi in Qvarta australi, quod anno 1430, & Hvammenensis in Nordraardal in Qvarta occidentali, quod sequenti anno invisit, verisimile fit; Sed supramemoratis stipatus nebulonibus (b), qui non tantum miseram plebeculam variis modis vexarunt, sed melioris etiam notæ viros, nunc annuente, nunc etiam inscio domino pessime tractarunt, quorum præcipui & celeberrimi fuerunt, summumque Episcopi & ejus satellitum furorem experti sunt, Teitus Biarnanesensis, & Thorvardus Lopti Modruvallensis, ille Skalhølniæ diœceles,

---

(a) De tempore adventus Gerechini in Islandiam *Annalibus* nostris fidem denegare non possumus, quamvis JOHANNES MAGNUS & MESSENIUS in *Chronico Episcoporum* pag. 33. videantur statuere eum statim in Islandiam *translatum*, vel *obligatum* fuisse, sed maxime a vero distat magni RHYZELII assertio, qui nostrum eam in Islandiam aufugisse, & exacto ibidem decennio, anno 1432 (nam 1342 mendum loquitur) occisum fuisse. Vide *Episcoposcop. Sviugasbicam* pag. 44.

(b) Tale satellitium herus, haud multo melior, magno suo & subditorum malo in Secia secum habuit, quod illum ad scelera alias prorum iastigavit. Vid. *PERINGSKIOLD Monument. Ullerakensf.* pag. 155.

cefeos, hic vero Holanæ, civis (a), quos captivos & compeditibus victos Skalholtum abduxerunt, tetroque inclusos carceri fervilibus ministeriis adhibuerunt. Præterea horum prædonum primipilus, nomine Magnus, qui Episcopi filius habebatur, Nobilissimæ virginis Margarete Holm nuptias ambiens, sed repulsam ferens, paternis stipatus satellitibus, villam Kirkiubol in Midneso, in qua Margareta & frater ejus Ivarus Holm se continebant, noctu corona cinxit, ignemque ædibus subjecit, ubi Ivarus inter primos pugnans, pilo trajectus cecidit. Margareta vero, heroici spiritus-virgo, antiqvæ culinæ rimoso pariete forfice perforato, nam aliud instrumentum ad manum non erat, ex incendio elapsa, celerissima fuga Mödruvallas in tractum Ejafiord pervenit, serio vovens, ei se tandem nupturam, qui fratris necem, fructas sibi insidias, & illatam cladem, ulcisci & veller & posset.

§. 3.

Quomodo Thorvardus ex ergastulo liberatus sit, non liquet; Teitus autem ipso Paschatis festo, instituta a Præfule commestatione, cum custodes inebriati claves neglexissent, ab ancilla, tanti viri sortem misera dimittitur; Thorvardus itaque Margarete voto, cujus conjugium ambiit, uterque autem propria ignominia & detrimento, quod acceperant, extimulati, ultionis societatem ineunt, destinatoque die, qui fuit 15 Cal. Augusti, seu festum Sancti Thorlaci, armati ex improvviso Skalholti apparent, quod ubi cognovit Præful, de se suisque actum esse dicens, templum cum universo clero & satellitibus ingreditur, obferatisque foribus, sacras indutus vestes, hostiam consecratam calicemque tenens, ad summum altare missam intonare coepit, quæ omnia contrariæ

(a) Teitus Gunnlogi filius, vulgo Dives cognominatus, prædii Biarnanes & circumjacentium villarum in quarta orientali possessor & habitator; Nomophylax factus est anno 1460. Avus fuit maternus Teiti Thorleifi filii, cum quo Jonæ Aresonio circa annum 1522 & deinceps controversia fuit, de quo suo loco. Thorvardus autem fuit filius celeberrimi viri Loppi Divitis, Mödruvallis in diocesi Holana habitans, (vid. supra pag. 230. 394.) uterque suo tempore juventutis Islandicæ facile princeps, Margareta vero fuit filia Vigfusi Holm, Islandicæ Præfeti, de quo supra Period. 3. Sect. 2. cap. 8. §. 3. Tom. 1. pag. 441. & Tom. 2. pag. 230.

trarię partis duces susque deque habentes, fores effringunt, Episcopumque ab altari vi abstractum, vestibusque sacris exutum, ad fluvium Bruaraa devehunt, in quem, culeo inclusum, & adligato ad collum ingenti saxo, ipsum projecerunt, satellites autem partim intra, partim extra templum, ad unum omnes contrucidant, solo excepto Magno, qui scelerum vindictam timens, paulo ante enavigaverat. Pręsulis cadaver e fluvio demum ejectum, in templo Skalholtensi conditum fuit; satellites vero procul a templo in loco profano tumulati sunt, qui ad hunc usque diem ab ipsis nominatur Iragerde o; *Hibernorum tumulus*, nam Hibernicę nationis plurimi fuerunt.

§. 4.

Talem, tamque tragicum habuit exitum Jonas Gerrichius, Archiepiscopus primo Upsalensis. & Skalholtensis deinde Episcopus, cum triennio ibidem sedisset; plures enim hæc facinora, incendium Kirkiubolense & lanienam Skalholtensem ad annum seculi 33 referunt. Sunt qui ipsi non modo singularis eruditionis & industrię laudem tribuunt, ideoque Archiepiscopali culmine dignum fuisse putant (a), sed etiam post

(a) Conf. *HOLBERGII Histor. Dan.* Tom. 1. in Vit. Eric. Pomer. & *PONTOP. Annal. Eccles. Dan. Dipl.* Tom. 2. ad annos 1408 & 1422. qui variorum de hoc vi o judicia adierit. Causa, cur Scriptores cum Sanctis annuerint, sine dubio est penuratio nominum hujus, & Sancti Gerichini monachi, qui circa annum 1345 vixit. Vid. *VASTHQVII Visis Aquilon.* Edit. Bentzel. pag. 81. ita ut hoc testimonium, de nostro a *PONTOPPIDANO* Tom. 2. pag. 531. allegatum, illi hand satis conveniat. Eadem hæc nominis similitudo *JOHANNI MAGNO* imposuisse videtur, nam quem in *Hist. Eccl. Upsal.* libr. 4. pag. 91. *miraculis coruscasse* tradi, subinnuit, nigerrimis eundem pag. præced. depingit coloribus. *Chronicon* quidem *Archiepisc. Upsal.* etiam nostrum *miraculis coruscasse* famam esse dicit, sed hæc ejus assertio e *JOHANNE MAGNO* excerpta eo majori verisimilitudine videtur, quod iisdem plane verbis utrinque res referatur, & *Chronici Editor* rotunde eloquatur, a *recentiori manu* hanc *de miraculis relationem adjectam esse*. Unde *BOLLANDUS Act. Sanct.* Mens. Febr. Tom. 2. pag. 643. nostri sanctitatem haud abs re in dubium vocat. De Gerichini vita in Islandia emendata, & dioceseos Skalholtinz vigilantia cura, *MESSENIUS* in *Chron. Episc.* unicus forsitan ac vix probatus testis est, sed quicquid sit; nec probatiores nostri *Annales Gerrichium* in Islandiam venisse ante annum 1430, nec ante annum 1433 occisum esse, multo minus ibidem, aut vivum sanctitatis, aut mortuum miraculorum patrations, ullam notam reliquisse agnoscunt.

post mortem numero beate viventium adscriptum, miraculorum patratione coruscasse volunt; aliis autem, ut supra dictum est, tanquam qui propter multa enormia scelera in Islandiam relegatus fuerit, male audit.

CAP. IV.

De Gotsvinno.

§. I.

Gotsvinnus alienigena anno 1435 cathedram ascendit; cujus quæ nobis innotuerunt acta, hæc fere sunt: Anno 1438 cum Nialus Abbas Helgafellensis cum Paulo Biorni filio Pastore Miklaholtensi, de balæna in fundum Kieblavicensem ejecta controversaretur, Præsul Præpositum Thorsteinum Svarthöfði filium litis deciforem constituit; cujus sententia Pastor causa cecidit. Anno 1439 Sacelli Hvyllstens in tractu Onundarfjord a prædii possessore Einaro Jonæ extracti, certis conditionibus adhibitis, Privilegia confirmavit. Eodem anno Quadrantem occidentalem visitans, litem inter templa Asgardense & Sælingsdalense discrevit, quam sententiam paulo post in literas relatam, suorum sigillis & subscriptionibus munivit. Hinc Kirkiuboli Langadalensium subsistens, de sacello Laugabolensi constitutionem renovavit. Anno 1443, literas decretorias edidit de caseo seu tributo caseario quotannis cœnobio Vidöensi solvendo. Anno autem 1444, occidentalem Quartam denuo visitans, cuius melioris notæ aut lautioris fortunæ colono, inter Kleifas Seidisfiardenses & Kjalafjordum unciam quotannis templo Holtensfpendendam imposuit. Et templum, quod Erlendus Narfi filius Kolbeintadis ædificaverat, æstimari curavit.

§. 2.

Absente vel mortuo Jona Vilhelmi Episcopo Holensi, ejusdem diœceseos Administrator fuit per quinquennium, ab anno 1439, quo anno die 23 Aprilis se Inspectorem diœceseos Holanæ appellat, usque ad 1444. Ejus Acta huc pertinentia, quæ nobis innotuerunt sunt

O o o 2

sequentia:

sequentia: 1) Sententia, quæ prædium Ytre By cœnobio Thingeyrensi adjudicavit. 2) Revisio actorum & rationum Jonæ Paulini Officialis, anno 1439 in hebdomade Trinitatis. 3) Constitutio Paulini, ut sit Officialis diœceseos Holensis, Holis die Saturni infra octavam nativitatibus Mariæ 1440. 4) Reconciliatio ejusdem cum Thorkelo Gudbiarti 1440. 5) Sententia quæ præbendam Grenjadarstad Jonæ Paulino adjudicavit, quæ sententia ad celebrationem Synodi Provincialis in templo Videvallensi in hebdomade Purificationis 1440 referenda videtur, cum & eundem Paulinum constituit Dispensatorem cathedræ Holanæ. Hoc anno Præful Holis hyemasse videtur. 6) Aposta data Sveno Hallvardi filio, eodem anno die Martis ante festum Barnabæ. 7) Confirmatio actorum Barbaræ, Abbatissæ Reineftadensis, circa prædium Skidaftade, data 21 Julii 1443. 8) Epistola ad Holanos, quæ illis notum facit, sibi peregrinationi accincto non vacare Jonæ Paulini famuli sui, Dispensatoris & Officialis, rationes revidere, quod ideo mandat Jonæ Abbati Thingeyrensi, Sigurdo Priori Mödrvallensi, aliisque melioris notæ diœceseos Holanæ sacerdotibus. Data est epistola Skalholti die 20 Julii 1443. Sed cum Gotfvinnus hoc anno non enavigaverit, vicariatum Holanum ad annum 1444 continuavit, quo hæc diœcesis proprium tandem Episcopum accepit.

§. 3.

Anno 1439 Synodum provincialem Skalholti habuit, cujus statuta adhuc existunt (a). Anno 1445, Skalholti eum fuisse ex certis documentis

(a) Hæc statuta ex Codice pergameno, Bibliothecæ Magnanæ No. 351 in Fol. quantum legi poterat, ita se habent: " Anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono in festo sanctorum martyrum Johannis & Pauli. i Skálholsti in synodo vóru þessi bod fett af virðuligum herra, herra Góðsvin med guds náð biskup i Skálholste. voru í samþykkt tekinn af aukum lærðum mönnum. Imprimis ath þær constituciones sem gert hafa góðrar áminningar skálholts biskupar Magnús. Arni Þorláksson. Jón Sigurðarson ok biskup Viðkin synast oss vel haldanda ath biskupstíund sie líkt med kirkiutíund ok presttíund til saman skipt. biskups tíund ur í burt ad tiltolu. item ath einginn leyfist af andrum enn prófasti sinum þar sem hann býtr. item ath einghinn prestur taki vín edr hveiti annarstadar enn í Skálholste nema . . . . . fer líkt orlof ok gjaldi eyri . . . . . " vintoll

mentis colligi potest. Anno autem 1448, aut mortuum esse, aut ex Islandia excessisse certum est, tunc enim Steinmodus, Abbas Videyensis, Skalholtensis dioceseos negotia curavit, qui hoc anno quinque villas, Steina, Lund, Kadalstadi, Backa & Einifell, Hiardarholto adjudicatas Stafholto adjecit. Sedit itaque Gotfvinnus Skalholti ad minimum 12 annos, Holanæ vero dioceseos 4 annos Vicarius fuit; vir nec malus, nec officii omnino negligens, ut ex ejus visitationibus per Quartam occi-

O o o 3

dentalem

"vintoll til árligha ok afhendi sinum prófostum, item at suo
 "margin penitentiarii sem þarfa þycker ath af þeim syndum sem biskupe
 "hálfum þar afstýla. item þeir sem prestar innfigli sínu innfigli
 "ok kemr suo aprt skauddu prestins innfigli síá halldiu
 "sem sjarinnu eidr. Item at hverr prestur hafi til prestastefnu med ser innfigle sitt
 "ok flopp enn ábóti hverr bagal sinn innfigle ok flopp. Vilianligr
 "maundrápati skal skriptast um siau ár. ok hallda þriar kárinur ok gagnsoftur &c.
 "sno sem skrifat er i penitentiario. ok gjalda níu merkr hellagre kirkju i hárfleckt.
 "er. eti ecki slátur þann vikudag sem hann sló mannen. ok bide gud ísann fyrir
 "hannu sál, ok vartaste æfinliga fyrir annunciacionis beate virginis." Id est:
 Anno domini millesimo quadringsentesimo tricesimo nono, in festo Sanctorum martyrum
 Johannis & Pauli, Skalholti in Synodo, hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino
 Gotfvinnu Dei gratia Episcopo Skalholtensi, sancita, & ab omnibus clericis approbata
 fuerunt: Imprimis; constitutiones quas bene memoria Episcopi Skalholtenses, Magnus,
 Arnas Thorlaci, Jonas Sigurdi, & Episcopus Vilchinus, evulgarunt, quæ obseruen-
 tur, dignæ nobis videntur. Item ut decimæ episcopales una cum decimis templo &
 sacerdoti cessaris expendantur, quibus exinde decimæ episcopales pro rata demuntur.
 Item ne quis ab alio quam Præposito, in cujus ditione deliquit, absolvatur. Item
 nullus sacerdos vinum vel triticum aliunde, quam Skalholto, coëmat, nisi venia,
 accepta & oram . . . pensonem in vinum Episcopo expendendam.
 Præposito suo quotannis persolvat. Item ut tot constituentur Penitentiarii, qui causis
 episcopalibus absoluant, quot opus esse videtur. Item quos sacerdotes ad Episcopum
 absolvendos ablegant, illis literas tradant sigillo proprio obfirmatas, qui reversi literas
 producant, sigillo non lesso munitas, quæ juramenti instar reputentur (*). Item
 ut quilibet sacerdos Synodum frequentaturus, secum habeat sigillum & albam . . .
 sed Abbas baculum sigillum & albam. Homicida voluntarius per septennium pœni-
 tentiæ subjectus esto, tres carinas & jejunia solida &c. ut in pœnitentiario prescrip-
 tum est, observato, & multam sanctæ ecclesiæ novem marcis solvito, die hebdoma-
 dis, quo homicidium commisit, carne nunquam vescitor, Deum pro anima cæsi jugi-
 ter orato, & in perpetuum pœnidie annunciacionis beate Virginis in aqua jejunato.

(*) Ex indice quodam Juris Ecclesiastici Islandici, scripti anno 1600, discimus, in articulo quodam statuti Gotfvinni extare: Sigillum sacerdotis juramenti instar reputetur.

dentalem colligere licet, nam pari diligentia reliquarum Quartarum ut & Holanarum negotia, curasse verisimile est.

CAP. V.

De Marcello.

§. I.

Marcellus Christiani I. Daniæ Regis amicorum intimus, Cancellarius & Consiliarius, anno, ut videtur 1449, adveniente Rege, Episcopus Skalholtinus constituitur, moxque aut ad minimum anno 1450 (a) cum Rex coronationis causa in Norvegia præfens esset, ipso itidem ad stipulante, & Olai Tronderi filii electionem rejiciente, cui Canonici Nidarosienses Archi dignitatem destinaverant, ejusdem Regni Archiepiscopus designatur licet ad ejusdem honoris plenariam & quietam possessionem nunquam perveniret (b) Skalholtensis autem dioceseos genuinum & proprium Episcopum fuisse, eiqve officio decennio circiter præfuisse, minime dubitamus, licet in Islandiam nunquam venerit, multo minus Skalholtum unquam viderit, sed diocesin absens per Vicarios administravit.

§. 2.

Primus Marcelli Vicarius fuit *Gotškalkus* Episcopus Holanus, qui ab Aslaco Bolt Nidarosiensi Archiepiscopo, circa annum 1449 totius Islandiæ visitator constitutus, & deinde anno 1450, ab ipso Marcello in eodem officio confirmatus fuit, ut ipsius literæ testantur, hoc anno exarata, quibus Gotškalko Vicariatum & administrationem dioceseos

-
- (a) Marcellum ante diem 24. Novembris anni 1450. Episcopum Skalholtinum factum esse, & Postulatum Ecclesiæ Nidarosiensis, probant ejus literæ, quibus fatetur se pro introductione Episcopi *Gotškalki* in diocesin *Holansem* vite *Camera Apostolica*, accepisse 119 lotbones argenti, ponderis *Colonienfis* & *Lubecensis*, quorum unus lotb valet solidos *Lubecenses* duodecim. Vid. *ARNGRIMI Crumogeam*, pag. 118. & supra pag. 346.
- (b) Vid. supra pag. 341.

feos Skalholtensis confert. Exstant etiam ejusdem literæ ad Skalholtenses Curiales, datæ 1453, 12 Cal. Aprilis, quibus concessam Gotškalko potestatem confirmat, & ne Matthæum accipiant, enixe rogat. Dignatus etiam est ipse Rex Christianus Primus Islandos clementissimis literis alloqui, datis eodem anno, 4 Idus Martii, eorum laudans fidem. monensque, ut debitum Marcello ejusque Vicario Gotškalko Holensi obsequium præstent, Marcellum enim ullo modo dimittere se non posse, cum sibi & Regnis perutilem navet operam. Scripsit præterea Henricus Kalteisen, qui se pro Archiepiscopo Nidarosensi gerebat, ad Gotškalkum, Bergis, 7 Cal. Maji 1453, acerbe, in laicos Ecclesiæ prædones & expilatores, declamans, Gotškalkum monens, ut Biörnium Thorleifi filium exemplo Skalholto expellat, omniumque Cathedralium bonorum, eorundemque usuum fructuum a morte Gotšvinni ab eo rationem exigat; & si reluctetur, excommunicari curet; Biörnus enim post mortem Gotšvinni Cathedralam invaserat, cunctaque pro lubitu disponens & dispensans in suos usus Cathedralæ proventus verterat; quæ omnia unanimiter testantur Gotškalkum Marcelli Vicarium egisse. Hac itaque præmunitus auctoritate, Biörnium Skalholto expulit; Paulum Olai filium, monachum Helgefellensem, ob scortationes excommunicavit, aliisque diocesanos negotia expedivit, quapropter ejus in Rationariis templorum, emtionum, venditionum & transmutationum Tabulis, aliisque ejusdem farinæ actis, anno 1449 & sequentibus crebra mentio occurrit; quæ, cum pleraque non sint magni momenti, sigillatim recensere superledemus (a).

§. 3.

- (a) Cum antea Diplomata datica templi Kirkiubolensis pag. 88. 89 & 117 exhibuerimus, eorum confirmationem & privilegiorum extensionem a Gotškalko factam, hic adferre lubet: " Vii Gotškalk med Guds myskun biskup á hólum og administrator heil-
 " agrar skálholtz kirkiu giorum godum monnum viturlegt med þessu voru opnu
 " bref, at vii styrkiu og stadfestum þau þriú brief sem hier eru uid fest um
 " afsát og máldaga kirkiunar ar kirkiubóli i skutilsfirde med aullum þeirra grein-
 " um og articulis sem þru utvísu. og en fierdeilis hier at auk gefum vii af vorri
 " biskuplegri mgt og náð tuttigu daga afsát huerium þeim manne sem sérkir med
 " gódfysi til kirkiu aa kirkiubóli aa þeim háridum sem þat afsátz brief útvisar sem
 " hier er vid fest tuttugu daga fyrir sierhuern þeirra daga. skal þessi vor skipan
 " standa um alldur og esi upp hedan og til sanninda hier um settum vii uort in-
 " sigli

§. 3.

Ab obitu Gottskalki, qui anno 1457 accidit, dioceseos Skalholtinæ Episcopalia administrasse videtur *Matthæus* quidam, qui se pro Episcopo gerebat, qua autem auctoritate id fecerit, non liquet; verisimile tamen est, ut Marcelli Vicarium, id fecisse; nam Magnus Episcopus Ejolfi filius in Tabulis quibusdam vocat eum *Clientelarem dioceseos Skalholtinæ Episcopum* (a); An idem sit ac ille *Matthæus*, qui cum Jona Gerichio in Islandiam venit, dicere non habemus, certe temporum rationes non obstant; Quid autem in hoc perbreui officio gesserit, præ manibus nihil est, nisi iudicium de quinque villis, de quibus inter Stafholtum & Hiardarholtum toties controversia fuerat, quas Stafholto adjudicavit, quam ejus & Steinmodi Abbatis sententiam Magnus Ejolfi filius tandem rescidit, Hiardarholto easdem adjudicando. Visitationem Quartæ australis orsus fuerat, quam morte præventus perficere non potuit, de qua ita loquitur Fragmentum Rationarii templi Teigenensis in tractu Fliotshlid: *Anno Domini 1458, in generali sua visitatione, nobilis Dominus & Spiritualis Pater Matthæus Episcopus Holensis & Generalis Visitor totius dioceseos Skulholtensis, Teigi mortuus est* (b).

§. 4.

" figli fyrir þetta brief skrifad i vorre visitacione t hollti i aunundar firði fimtydagan
 " næsta epter decollacionem Johannis baptiste anno domini millesimo quadringentesimo
 " tesimo quingvagesimo secundo." Id est: *Nos Goscalcus Dei gratia Episcopus
 Holensis, & sanctæ ecclesiæ Skalholtensis Administrator, bonis viris per has nostras
 patentes notum facimus, quod tres literas, his annexas, de indulgentiis & conditio-
 nibus templi Kirkiubolensis in Skutulsfiordo agentes, una cum omnibus earum clausulis
 & articulis, velut ipse sonant, confirmavimus & stabilivimus, sed & in specie præ-
 terea, ex potestate nostra & gratia episcopali, viginti dierum indulgentias omnibus
 templum Kirkiubolense benevole frequentantibus, in festis, quæ literæ indulgentiarum,
 his nostris affixæ, commemorant, pro singulis festis viginti dies, concedimus. Hæc
 nostra constitutio semper & in æternum ex hinc valebit; in quorum testimonium nos
 sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in visitatione nostra Hollti in On-
 darfiordo, die Jovis proximo post decollationem Johannis Baptiste, anno Domini mil-
 lesimo quadringentesimo quingvagesimo secundo.*

(a) Vid. infra cap. 8. §. 2.

(b) De hoc Matthæo vide plura infra, Sect. 4. cap. 5.

§. 4.

Tertius Marcelli Vicarius fuit *Andreas* Episcopus Grönlandiæ, quem Svenus Prudens Episcopus Skalholtensis in epistola ad Olavum Episcopum Holensem, data 1471, Festo Corporis Christi, vocat *Venerandum fratrem Andream Gardensem in Grönlandia Episcopum jam dum in vivis, quondam sub Marcello b. m. Vicarium Skalholtensem*. Hic in Jonam Jonæ filium, Pastorem Hrunensem, qui in Officialis munus illegitime semet intruserat, gravem admodum pronunciavit sententiam, officium enim bonaque omnia eidem abjudicavit, illud in Thorleitum Biörni filium transfertens. Doctissimus *ARNGRIMUS* ait se vidisse bina ejus judicia seu sententias decretorias in membrana perscriptas, quas pro tribunali in diœcesi Skalholtina anno 1461 protulerit.

§. 5.

Plura Marcelli aut ejus Vicariorum acta nobis non innotuerunt, quæ, ut hic recenseantur, digna sunt; Nisi quod anno 1453. feria 3. post Dominicam Judica, Hafniæ Roskildensis Olao Røgnvaldi filio Ecclesiam Oddensem confert, & quod se fatetur recepisse pro parte Reverendi Patris Domini Gotskalki Holensis Nobilia Anglicana 11, ad computum 4 marcarum monetæ Hafniensis quodlibet, datum Hafniæ Roskildensis, die Benedicti 1453, subscripsit Daniel Kerker Secretarius. Num Steinmodus Abbas Videyensis, aliquando ipsius Vicarius fuerit, valde dubitamus, sed quod aliquid Gotskalki nomine, qui plerumque Holis residens longe ab hac diœcesi absuit, in rebus minoris notæ egerit aut constituerit, non negamus. Quando Marcellus obierit, nobis non innotuit; quod autem ultra annum seculi 60 Skalholtinus Episcopus non fuerit, pro certo habemus. Archiepiscopali dignitati ante annum 1458 renunciasse verisimile est; eo enim tempore Norvegia proprium nacta est Archiepiscopum, quod alias factum esse, vix credere possumus.

CAP. VI.

De Jona Stephani filio, Krabbe.

Jonam Stephani filium, cognomento *Krabbe*, natione Danum, genere nobilem, licet plerique Historici & Annalium scriptores ex catalogo Episcoporum Skalholtensium excludant, Marcello suffectum fuisse, & anno 1462 (a) Episcopatus Skalholtensis administrationem accepisse constat, id enim testantur Sveno & Magnus, ejus in Episcopatu successores; Ille in scripto quodam edito 1468; hic vero in documento quodam edito 1480, & prætera Rationarium templi Reykholtensis, & Hytardalensis, qui omnes eum nominant *Johannem Stephani filium*, sed in schedis templi Hiardarholtensis expresse vocatur *Jonas Krabbe, Stephani filius*. Hunc etiam Oddus Petri, in sententia 1470 dicta, de captura salmonum in Andakýlsa nominat *Jonam Krabbe Episcopum*, ejusque confirmationem donationis allegat. Initio quidem Stafangrensi in Norvegia Episcopatus destinatus fuit (b), sed jussu & auctoritate Pontificis Romani inde detrusus, Skalholtensem tandem post Marcelli fata, aut ut quidam

(a) Quid & illum anno 1460 cathedram adiisse, testantur literæ Jonæ Episcopi Skalholtensis de templo Skardshamrensi in parœcia Hvammensi in Nofduradal, detra Videy, feria tertia post annunciationem Mariæ virginis 1461, quæ literæ in originali Episcopi Stephani *libro Visitationum* in Bibliotheca Magnæana No. 257 in Quarto existunt. Ubi non dissimulandum, ibidem scriptum esse *anno Domini M.CD.XL primo*, sed hoc anno nullus ejus nominis Episcopus in Islandia fuit, nec hic facile aliud mendum assumendum videtur, quam XL pro LX, nam anno 1341, Jonas Indridi die 14 Martii diem supremum obierat.

(b) Lucem hic forte fœneratur locus *PONTANI Rer. Dan. lib. 9. p. m. 607.* de Legatis Norvegorum ad Concilium Bateleense dicens: *Erant ad id a Norvegia delegati Johannes Krabbe Nidarosensis & Adolphus Aslensis Episcopi*; ubi pro Nidarosensi substituendum putamus Stafangrensem, quia 1) tum temporis fuit Aslacus Bait Archiepiscopus Nidarosensis; non vero Johannes Krabbe. 2) Valde ab simile vero est, ipsum Archiepiscopum talem legationem ob tantillam rem suscepisse. 3) Non obstant temporum rationes, quo minus idem esse possit, cum Concilium Bateleense ad annum 1443 duraverit. 4) Ipse Johannes, etiam Episcopus Skalholtensis factus, Prælatum Stafangrensem se scripsit, ut ex sequenti nota patebit. Quod initio Stafangrensis Episcopus designatus fuerit, nititur assertione Summi Viri *ARNÆ MAGNÆI*, olim in Acad. Hafn. Antiquit. Boreal. Profess. meritissimi.

quidam volunt, ab ipso resignatum, adeptus est. Acta viri in officio Episcopali perpauca supersunt, præter mutationes quasdam circa Præbendas & templorum ornamenta factas, quales fuerunt: Reykholtensis in Rafnum Gilfi filium, Hytardalensis in Sigurdum Jonæ filium, ab Einaro Ormi & Lopto Ormi, læicis, Gilsbackensis in Torbiörnum Amundi filium, Miklaholtensis in Helgonem Magni ab aliis sacerdotibus translata. Argenteum melioris notæ calicem Reykholtensi templo abstulisse indicat Magnus Episcopus in supra memoratis Codicillis, quod factum avaritiæ notam, eidem inurere viderur, sed Episcopus Stephanus factum Rafno Gilfi imputat. Exstat etiam ejusdem Statutum de *Ordinario Ecclesie Nidarosensis* in templo Skalholtensi observando (a), quod magis subactum,

P p 2

- (a) In Bibliotheca Magnæana No. 679 in Quarto, codex pergamenus existit, cui titulus: *Ordo ecclesiastici usus per anni circulum observandus*, ad cuius finem sequentes literæ occurrunt: " Vii Jón med Guds náð biskup i Skalholti. ok prelatus ecclesie " Stafangrensis heilsum aullum godum maunnum þeim sem þetta bref sia edur " heyra. kærliga med Gud ok sancte Olaf konung. Kunnigt giorandi med þessu " voru opnu bresi at vii hofum gloggliga athugat þann setning á tidagiord ok " odrum hlutum seu hafdur er i domkirkiunni i Skalholti. Item samanleidis " hofum vii med vorum prestum invirduliga skodat *ordinarium* kirkiunnar. Kunn- " um vii at forsta, at hann er ekki i allann (mata i) aullum sinum greinum svo " latande sem i domkirkiunne i Nidarosi. Liztt ofs hann i morgum hlutum vel " halldinn. Enn i sumum greinum sýniztt oss hann ei skialiga halldinn vera sem " tilheyriht er. Enn tillagt annat margt ok mikit i sanng ok audrum lesningi " þat sem vii vitum ei huertt skial til er. svo sem er *commendaciones* og *kantica* " *graduum*. Kunnum vii vel unnderstannda at þeir godu biskupar sem verit hafa " munkar og regerat hafa domkirkiunnar, hafa svodan tillagtt, fyrri þann skulld at " þeir hafa uiliat hallda sinum sidum. Nú af þui at vii kunnum hier ónngar " greiner edur raugsemder. til at sinna, at vii séum skyllder at hallda frammar enn " *ordinarius* útvisar og nidaróls dómkirkia helldr. Þá vilium vii láta sýngia i dóm- " kirkiunni i Skalholti sem *ordinarius* utvisar og Lýdur. Enn þat annat sem vii " vitum ei hver skyllda i er. þat má lesa hverr sem vill heimaugliga. Giöre vii " þetta fyrri þann skulld at ofs lítz skialigra vera. at þat se sýngit med godum set- " ning sem skylldan býdur. enn auka margtt og mikit og se þar fyrri sýngit skyn- " samligar þat sem med rettu á at sýngiazt. Enn svo sem eru vor frumtíder og " *vigilias defunctorum*. þat þiker oss svo godur sidur at heidra og uegfama jung- " fru Mariam næst almáttigum gudi. og bidia fyrir kristnum sálum. einkanliga " þeim sem elst hafa og reist guds kristni. Þann sama gódan vana vilium vii " giarna samþyckis. item um festa stor þau sem ecki stannda in *ordinario* suo sem " er

subactum iudicium & majorem rationis usum, quam cætera horum temporum de cæremoniis statuta, prodit. Quamdiu Skálholsti federit, non liqvet, sed verisimillimum, quod anno seculi 65 ad plures abierit.

CAP.

” er festa sanfte Thorlace edur Johannes Holensis og sancti Magni edur annur þau
 ” sem god rauklemd er til. Þau vilium vii giarna láta. sýngia og hallda epter þri
 ” sem godur ga.nall kirkunnar vane er til. Samþykktu þenna vorn giörnung
 ” vorer prestar. Meistari Sveinn Petunson Officialis heilagrar Skálholtz kirkju. Eirek-
 ” ur Arnason kirkjuprestur í Skálholsti. Halldor Ormson. Petur Þórdarson. Þor-
 ” steinn Jónson. Sveinn Jónson. Knútur Nicholásfon. Brandur Teizson. Ok til
 ” sannenda hier um settum vii vortt innsigli og fyrrgreinder prestar sin innsigle
 ” fyri þetta bref. skrifat í Skálholsti þi dia daginn nestta fyrir Gregorius mello.
 ” Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto. ” Id est: Nos
*Jonas Dei gratia Episcopus Skalkoltensis, & Prælatus Ecclesie Stafangrensis omnibus
 bonis has literas visuris vel audituris amicam salutem cum Deo & Sancto Olao Rege;
 notum facientes per has nostras patentes, quod ordinem officiorum & aliarum rerum
 in templo cathedrali Skalkoltino observatum accurate perspeximus, similiter & una
 cum sacerdotibus nostris ordinarium ecclesie attente consideravimus, unde nobis inno-
 tescit, illum in omnibus suis articulis cum norma archicathedra Nidrosiensis non pro-
 fus convenire. Multis quidem in articulis illum rite, in aliis vero non tam rationa-
 biliter, ac par est, observari nobis videtur, cum multa & varia, tam in cantu,
 quam lectione, superinducta sint, quorum rationem nos ignoramus, exempli gratia:
 Commendationes & Cantica graduum. Non equidem nos latet bonos illos Episcopos,
 qui monachi fuerant, regimini ecclesie cathedralis admosos, hæc ideo addidisse, quod
 contractam consuetudinem conservare voluerint, cum autem nullam saltem rationem
 vel fundamentum perspicimus, quo nos ad plura obligemur, quam quæ Ordinarius
 continet, & sedes Nidrosiensis observat, volumus, ut sacra in templo cathedrali Skál-
 baltensi ex tenore & præscripto Ordinarii celebrentur; cætera autem, quorum ratio-
 nem obligantem ignoramus, cuius privatim legere licitum esto. Hæc ideo ita consi-
 tuimus, quod rationi magis congruum nobis videntur, ea canere quæ ex debito sunt,
 quam multa & magna accumulare, ita & ea rationabilius canentur, quæ cani de-
 bent. Sed de prima (*) & vigiliis defunctorum, bonam consuetudinem reputamus
 virginem Mariam juxta Deum omnipotentem honorare & laudare, & pro animabus
 Christianis, eorum præpitis, qui ecclesiam Dei corroborarunt & edificarunt, orare,
 quam bonam consuetudinem nos lubenter approbamus. Item festa majora, quorum in
 Ordinario mentio non fit, ex. gr. festa Sancti Thorlaci, vel Filibennis Holensis &
 Sancti Magni, vel alia, quæ firma nituntur ratione, ex bona & antiqua ecclesie con-
 suetudine*

(*) Si hic non est mendum, vor frum tider, pro vor fráir tider, conferri pot. st quod de priori úttusaug notavimus supra Tom. I. pag. 162.

CAP. VII.

De Svenone Prudente.

§. I.

Svenus, natione Islandus, juvenis ad exteros abiit, literisque tam fideliter operam dedit, ut Magistri gradu ornatus in patriam reverteretur. Postquam annis non paucis templi Skalholtensis Pastor cathedralis fuerat, tandem anno 1466 ejusdem dioceseos Episcopus evasit, moxque anno 1467 occidentalis Quartæ visitationem instituens, præter alia Episcopi munia 11 Cal. Octobris, certis adhibitis conditionibus, ut sacellum Kirkiuboli in Valthiofsdal ædificaretur, consentit, in subsequenti visitatione, bono cum Deo, ordinarii templi jura & privilegia, eidem sese attributurum promittens, cujus haud immemor, anno 1470, cum eandem Quartam denuo visitaret, idem sacellum in templum evexit, quod pleno jure honoreque gauderet, in Dei, Beatæ virginis & Sancti Thorlaci laudem, omnibus ibidem precantibus *Pater noster* seu *Ave Maria* legentibus, aut etiam aliquid templo legantibus, pro quovis horum, quotiescunque fieret, 40 dierum indulgentias concessit; in eadem visitatione rationes templi Reykholtensis confecit, quo etiam anno sententiam Oddi filii Petri, Baccalaurei Artium & Officialis Sanctæ ecclesiæ Skalholtinæ inter Botnsæa & Hrutafiardaraa, de captura salmonum templo Hvanneyrensi in cataracta fluvii Andakillsæ competente, confirmavit. Tertia autem vice anno 1473, eundem Quadrantem visitans, encænna templorum Raudamelensis & Hagensis celebravit, quæ tres ter-

P p p 3

tio

---

svetudine celebrari, & in iis sacra peragi lubenter concedimus. Hoc nostrum statutum approbabant nostri sacerdotes, Magister Svenus Petri filius, Sanctæ ecclesiæ Skalholtensis Officialis (**), Ericus Arnæ Pastor cathedralis templi Skalholtensis, Halthorus Orni, Petrus Thordi, Thorstenus Jonæ, Svenus Jung, Knutus Nicolai, & Brandus Teiti. In quorum testimonium nos nostrum sigillum, & prædicti sacerdotes sua sigilla, bis literis appendimus, scriptis Skalbolti, feria tertia proxima post festum Gregorii, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

(**) Sine dubio Jonæ nostri successor.

tio quovis anno per eandem Quartam institutæ visitationes, illum, reliquas, australem scilicet & orientalem, intermediis visitasse annis, verisimile faciunt.

§. 2.

Anno 1469 sententiam Officialis Helgii filii Thorkelis de tributo piscatorum in Bolungarvika templo Vatnsfiordensí solvendo, Skalholti feria tertia ante festum Petri & Pauli confirmavit. Anno 1472 celebrem Skalholti Synodum habuit, cujus Statuta adhuc exstant (a). Anno 1473 & —74 de causa Jonæ cujusdam, dicti Raudkoll, disceptavit;

- (a) Hæc ex Codice membraneo Bibliothecæ Magnæ No. 354. Fol. ita: " Anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo wóru þessi bod sett af wírduligum herra. Herra Sueini med Guds náð biskupi í Skálholtti ok í samþykki tekin af ollum lærdum monnum á almenniligri prestafestnu laugardag hinn næsta fyrir petrsmeßo ok páls í Skálholtti. Inprimis at hallda heilagt wístratio beate marie virginis suo sem burdardag hennar. í suo máta at á alþingi megi gánga dóma þá sem þarf. ok suo lífláta menn med logum. ef þörf eda nodsyn beider. eda adra þartiliga ok nödsýnliga hluti þar innan þinga at gera. item ef madr hefir búskap í annarri kirkiusókn. en er heimilisfastur í annarri. lúkizt þar tíunder ok líóstollar sem búit stendr. Item wístfaster menn þeir sem prestar edr bændr giora til síouar á wetur um vertíð. lúki líóstoll heima í heradi. hverr í sinne kirkiusókn. nema þar sem biskup hefir sierliga privilegium til gefit med sínu bresi ok innscigli. Item at hverr madr lúki sína tíund haufft ok wor af ollum þeim peningum. sem hann átti skulldlaus í næstum fyrirfarandi fardögum. þó at peningar hanns þuerri edr waxi á þeim misserum. " Id est: *Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino Seno Dei gratia Episcopo Skalholtensi, injuncta sunt, & ab omnibus Clericis in Synodo generali, die Saturni proximo ante festum Petri & Pauli, Skalholti, comprobata. Inprimis Visitatio Beatæ Mariæ Virginis, instar natalis ejusdem celebrator, ita tamen, ut in Comitibus universalibus, sententiæ, si opus erit, ferantur, & si opus sit vel urgeat necessitas, supplicia de condemnatis ex legum præscripto sumantur, vel alia res utiles & necessaria in comitiis peragantur. Item si quis villicationem in una paræcia, in altera autem domicilium habuerit, in priori decimæ & pensio in candleas expenduntur. Item fixo domicilio gaudentes, quos sacerdotes vel rustici tempore piscandi hyemali piscatum ablegant, in propria singuli paræcia, ubi domicilium habent, pensionem in candleas persolvunt, nisi in locis, quibus Episcopus speciale Privilegium literis suis obsignatis concessit. Item omnes vere & autumno, ab omnibus bonis, quæ proxime præcedenti domiciliorum permutandorum tempore decimis nominibus possidebant, sive bona tempore interjecto increverint, sive decreverint, decimas solvant.*

ceptavit; Sed anno 1475 de decimis templi Fellenfis in tractu Kollafiord-
sententiam dixit. Quæ omnia satis demonstrant, Svenum non desidem,
sed sedulum & pro genio seculi, quo vixit, officio fuisse invigilantem.
An exeunte anno 1475, an vero ineunte 1476 e vita excefferit, incer-
tum est, cum Skalholtinæ dioecesi decennium circiter præfuisse.

§. 3.

Prudens vulgo cognominatus fuit, non quidem ob œconomix
peritiam, nam profusis cathedræ bonis, & sede Episcopali valde ruinosâ
decedens, præter filium, quem unicum (a), & æs alienum, parum reli-
quit, sed ob Prophetiæ donum, quo pollere creditus est, unde a qui-
busdam magiæ insimulatus fuit (b). Extantiores autem ejus prophetiæ
fuerunt: 1) Cum Pastor adhuc cathedralis, nivis ventiqve ingruente
procella, unicum famulo Erlando Erlandino sub dio pernoctaret, ado-
lescensqve de illis actum esse dicitaret, ipsum consolatus est, dicendo,
alia utrumqve manere fata, se enim Skalholtensem Episcopum, illum
vero, filia Thorvaldi Mödruvallensis uxore ducta, celeberrimum virum
evasurum; quod utrumqve evenit (c). 2) De Episcopis Skalholtenfi-
bus, suis in officio successoribus prædixisse fertur; Primum non diu
fessurum;

-
- (a) Filium unicum habuit, nomine Petrum, hominem nauci & nequam, qui æque ac
pater magiæ insimulatus fuit, cui pater prædium Bru testamento legavit.
- (b) Viros doctos & prudentes, qui rudibus illis seculis aliquid supra vulgus sapuerunt,
magiæ fuisse insimulatos, tot sunt exempla, totiesqve in historiis obvia, ut eadem
referre, omnino videatur supervacaneum. Nos autem licet ei nec Necromantiam,
nec insignem Astrologiæ usum tribuamus, non tamen inficias imus fuisse eum virum
sagacem, & aliquali forte Astrologiæ judiciariæ usu imbutum, qui naturalem ha-
bere potuit corvum cicurem, cum quo confabulari visus fuerit; Talia enim ex
Historiis nota sunt exempla, ut Sertorii cum Cerva alba, Mahometis cum Colum-
ba, taceo Deæ Ægeriæ cum Numa & Jovis Capitolini cum Scipione colloquia,
quæ simplex credidit antiquitas.
- (c) Author qui omnia hæc refert, fuit *JONAS EGILLI* filius, qui in seculum usque
17 vitam protraxit, vir quidem verax & integer, sed nimis forte credulus, hic suos
Annales, non Sveno æqualium scriptis, qui prophetias ex ipsius ore audiverunt, sed
orali traditione & relationibus superstruxit; accedit, quod senex valde eosdem con-
didit, cum, quæ Svenus prædixisse ferebatur, pleraqve dudum impleta esse videban-
tur, ideoqve creditum ab eo prædicta fuisse.

sessurum; Secundum magnam lapidum molem; Tertium ingentem materię copiam Skalholto advecturum; Sub Quarto autem Religionis mutationem fore, seqve eo tempore malle bubulcum esse, quam Pastorem Cathedralem. 3) De infante, a se jam Episcopo facto, baptifato prædixisse fertur, nebulonem & homicidam evasurum fore, quod ita evenisse traditur. 4) Skalholtum ut magno honore ad summum apicem evectum fuerit, ita aliquando ad infimas incitas redigendum fore. Cum posteris pleraque horum paullatim impletum iri visum sit, quidam ei extraordinarium Prophetię donum, quidam Necromantię exercitium, quidam spiritum familiarem, quidam autem corvorum aut avium vocis intellectum attribuerunt.

§. 4.

Scholam aut seminarium literarium domi suę habuisse non quidem de eo expresse dicitur, sed pro seculi conditione literatum fuisse verosimile est. Literas etiam promovere studuisse, testantur ejus literę commendatitię, Stephano Jonę filio datę (a).

CAP. VIII.

De Magno Ejulfi filio.

§. I.

Qui Svenno successit *Magnus*, ab anno 1470 cœnobii Helgafellenfis Abbas, patrem habuit Ejulsum cognomento Mokoll, celebris prædii Hagę in Toparchia Bardastrandensi, aliarumque villarum possessorem; Quo anno cathedram ascendit, inter omnes non convenit, quidam enim id ad annum 1476 elevant, quidam vero ad annos 1479, vel etiam 1480 deprimunt; nostra autem sententia factum id est anno

1477

(a) Quas vide in S. V. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island in Kiöbenhavn* Selskabs Skrifter Tom. 5. pag. 218. 219.

1477 (a), eodem enim anno templum Saurbajense visitavit, ejusdemque rationes purgavit, sed subsequente anno 1478, Quadrantem occidentalem peragravit, & ad villam Reykholensem Dominica post Exaltationem Crucis cum Thorleifo Biörni de causis & peccatis quibusdam contra Ecclesiam & Episcopum commissis, ut & de decimis Episcopo proximo ante decennio solvendis, transegit.

§. 2.

Anno 1480, pridie festum Petri & Pauli, convocata Skalholti Synodo, quinque villas, nomine Steinas, Lunda, Kadalstadas, Backam & Einfellum, quæ diu inter templorum, Stafholtenfis & Hiardarholtenfis Curatores, Eridis instar pomi fuerant, earumque anniversarias decimas & tributa sacris impendenda, templo Hiardarholtenfi adjudicavit, prout antea fecerant Divus Thorlacus & Jonas Halthoris filius, uterque quondam Skalholtensis Episcopus, quo facto Matthæi Clientularis Skalholtensis Episcopi & Steinmodi, Abbatis Videyensis, sententias & decreta irrita reddidit & penitus abolevit. Anno 1482 cum Einaro Biorni filio, qui Biarnum Thorarini cognomento Gódamann, seu *bonum virum*, occiderat, dicam scripsit, qui anno 1484 cum eo, villas Baj, Langholtum & Hvítaarbackam, tantundemque mobilia bonorum tradendo, transegit, quæ prædia Præsul sorori suæ Ingebiorgæ dono dedit, ea adhibita conditione, ut illa filio suo Ejulfo, si quando uxorem ducaturus foret, eadem legaret.

§. 3.

(a) Nostrum ad Episcopatum anno 1476 evehum fuisse & Quartam occidentalem visitasse, statuit Visitatio templi Hiorteyensis a Summo Viro *BRYNJOLFO SVENONIO* anno 1642 concinnata, sed ibidem sine dubio pro 76 legendum est 78, nam eodem anno, ut a nobis monitum est, Magnus indubitanter hanc Quartam visitavit, quod ei, nisi legibus manifestam vim aut fraudem fecisset, non licuit, & ab incolis haudquam toleratum fuisset, cum cujusvis Quartæ visitatio non priusquam tertio anno repetenda esset, quæ scribitur, seu Amanuensis Episcopi oscitantia si admittitur, omnia se recte habent; sed quemadmodum hic in excessu peccare videtur, ita etiam ab aliis in defectu, qui ejus evectionem ad annum 1479 vel —30 detrudunt, inter quos est Episcoporum celebris Biographus *JONAS EGILLI* filius in *Vita* hujus Episcopi.

§. 3.

Anno 1489, in Generali diœceseos Synodo Thingvallis habita, una cum Dieterico Pining, totius Islandiæ Præfcto, & Einaro Ejuſi filio, orientalis atqve australis Islandiæ Quartarum Nomophylace, conſtituit & decrevit. 1) De prædiis 20 ab hinc annis ſub Regis aut Epiſcopi poteſtatem redactis, decimæ in poſterum ſolvuntor. 2) Qvicumqve Denarium Petri aut tributum ſcœnarium ſacerdoti debitum, utrumqve a qvovis cujuſcunqve prædii, qvotannis ſolvendum, juſto in legibus præſcripto tempore non pependerit, ſemuncia argenti mulctator. 3) Paſtoribus pro officiis funereis 24 oboli, modo mortuus aliquid honorum reliquerit, ſolvuntor, qvos ſi qvis exactis 4 ab initio ætatis ſeptimanis non pependerit, ſemuncia argenti mulctator. 4) Epiſcopo viſitatum eunti 12, Præfcto Regio 10, diœceſeos Vicario ſeu Officiali & Nomophylaci 8, ſed Præpoſito & Judici tribuario 5 comites ſecum habere, licitum eſto (a). Qvod, qvæ nobis videre contigit, hujus Præfulis Actorum ultimum eſt; hoc itaqve anno aut ante medium ſequentis vitam finiſſe videtur, præſertim cum in proximi anni actis publicis nulla ipſius, ſed tantummodo Officialis ſeu diœceſeos Vicarii, Arnæ Snæbiornonis, & Abbatum qvorundam mentio injiciatur, qui tanqvam capita Cleri conſtitutionem qvandam de rebus qvibusdam Politicis & Oecondomicis a Piningio & Nomophylacibus concinnatam, approbarunt & confirmarunt (b). Sed licet de mortis tempore incertiſſimi, modum tamen & locum non ignoramus, nam Kialneſenſem Toparchiam viſitans, repentino & vehementi morbo correptus, iter domum vertit, tranſienſqve fluvium Bruaraa, in ipſo alveo aut, ad ripam auſtralem, e regione villæ Reykianes ſeu paulo infra, cum haud poenitentem Skatholtinæ diœceſeos, 13 plus minus annis, Præſulem geſſiſſet, vitam cum morte commutavit.

(a) Vid. ſupra 123. 245.

(b) Vide ſupra loc. cit.

CAP. IX.

De Stephano Jonæ filio.

§. I.

Vacuz, morte Magni, diœcesi Skalholtinæ præficitur *Stephanus Jonæ filius*, natione Islandus (a), vir præstanti eruditione, qui multis annis in Gallia alibi que fidelem Musis navaverat operam, indeque Artium Baccalaurei Characterem reportaverat, qui eo tempore nec vilis, nec cuivis mediocriter docto impertitus fuit. Omnes quotquot nobis innotuerunt historiæ & Annalium scriptores, qui aliquid de eo literis mandarunt, ipsius episcopatus initialem faciunt annum 1494, sed mag-nopere fallunt & falluntur, nam certum est, ipsum hanc dignitatem anno 1491 adeptum esse, quod ex haud paucis ipsius Actis probari potest, qualia sunt: 1) Literæ Arnæ Gudmundino datæ, exarata Skalholti, 8 Calend. Februarii 1492. 2) Sententia judicialis ibidem, eodem anno promulgata, die Lunæ post festum Beñedicti. 3) Decisio controversiæ, quæ Haldoro Brynjulfi & Gesto Pauli intercessit, eodem loco & anno. die Jovis, ante Passionem Domini facta. 4) Pactum cum eodem Haldoro, hoc ipso anno factum; ut alia jam taceam, quæ longum foret enumerare.

§. 2.

Ut sub Papatu templorum clerique ditatio summum primumque habebatur præceptum, ita etiam Stephanus id haud neglexit, sed per

Q q q 2

omnem

(a) Testatur id Historiæ & Genealogiæ. Patrem habuit Jonam Egilli filium, villanum Skalholtensem, cujus ex sorore abnepos fuit celebris ille *Annalium* conditor, Jones Egilli filius Pastor Hreppholensis; Martinus Einari Episcopus Skalholtensis erat Stephani ex sorore nepos, imo & nos Gudmundum Stephani fratrem, inter majores nostros numeramus. Literæ Sveni Episcopi, datæ 1472, quibus Stephano Jonæ decennalis peregrinatio studiorum gratia permittitur, allegantur supra pag. 488. Verosimile itaque est ipsum in patriam rediisse circa annum 1482, tunc enim in sententia judiciali quam de cæde Biarni Boni Viri dixit Magnus Ejulfi, de quo supra cap. 8. §. 2. pag. 489. Stephanus primus Assessor nominatur.

omnem vitam eidem implendo invigilavit, cujus initium a capite seu cathedra Episcopali facere consentaneum ducens, statim anno 1492 Halldoro Brynjulfi filio prædia Hraun, Haukholt & Ketilshushaga ablata, cathedræ subjecit. Eodem etiam anno, die Martis ante festum Andræ indictionem eqvariā promulgavit, aut renovavit & confirmavit, quæ cuicumque fundorum cathedræ inclær in usum cathedræ semel quovis anno sistere injungitur tantæ virtutis eqvum clitellarium, ut 240 pondo, undecumque usus seu necessitas postulet, adferri possit, trium marcarum multa negantibus aut tergiversantibus dictata (a). Porro, anno 1511, huic non dissimilem tulit rogationem, quæ omnes & singuli cathedrælium fundorum conductores, navigiis Cathedræ ad piscandum, uti jubentur, sique id negligunt, ingenti pecunia multandi, censentur (b). In commodum utriusque templi (ut videri voluit) Skalholtensis & Thingvallensis, sylvas, quæ citra hiatum Hrafnagisa sitæ sunt, huic ablatas, illi adjecit, quod trium villarum emancipatione, quas Thingvallensi tradidit, remuneravit. Ipsum autem Cathedræ templum; fundamentis, quæ justo humiliora videbantur, exaltatis, magnificentius extruxit, validaque macerie circumdari curavit (c).

§. 3.

Anno 1493, prædium Skridam in Fljotsdal ab Haffido Thorsteini, ejusque uxore Cecilia Thorsteini filia, Deo & sacris usibus datum, monasterio ibidem extruendo dicavit, quod Deo, Beatæ Virgini, sanctoque sanguini consecravit; Ibidemque anno 1512, templum, quod corporis Christi vocatur, inauguravit. Instinctu Narsii Abbatis Helgafellensis, decimarum ex villis ad cœnobium Helgafellense pertinentibus, solvendarum quintam partem remisit. In usum & commodum totius Cleri, anno 1510, antiquam Constitutionem renovavit de tributo scœnario,

(a) Vid. infra ad finem hujus Capituli Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Hinc ob magnam lapidum multitudinem sedi Episcopali adveſtam, quam plerumque hyeme a bobus ferro calcatis attrahi curavit, *Griot-biskup*, id est: Episcopus Lapidarius vocatus fuit; Inque eo impletum esse voluit partem prophetiæ Sveni Prudentis, de qua supra, cap. 7. §. 3. pag. 488.

rio, seu annua agni passione, novumque conclusum perpetuo duraturum fecit, ut quotquot œconomiam, utcumque tenuem, quosque mentent agros, habeant aut conducant, agnum pascant, vel oblato pretio irrogationem declinent, quod si negligunt, duplione & semiuncia argenti mulctandi censeantur (a). Anno 1502 templum Hvammense in tractu Kios, ibidemque Sancti Lucæ simulacrum dedicavit; Cuicumque id debito modo veneranti aut in ordinaria processione honoranti, 40 dierum indulgentias concedens. Eodem etiam anno Hytdali constitutus, Jonæ Skalholtensis Episcopi decisionem controversiæ, quæ inter Curatores templorum, quæ Akris & Krosfholti sunt, diuque viguerat, suo calculo confirmavit.

§. 4.

Huc etiam spectat, quod non pauca melioris notæ prædia, laïcis ablata, in Ecclesiastica Beneficia (ut loqui amant) mutata, Clero subjecit; *Qualia fuerunt:* 1) Lundus in Lunda Reykiadal, ea tamen conditione, ut Pastor ibidem residens, duas quotannis uncias argenti, Episcopo, decimas vero earum exactoribus, ex dimidia fundi parte solveret. 2) Skeggjastadæ in toparchia Mulensi, quæ villa diu inter ipsum & Gotškalkum Holensem controversiæ materiam præbuerat; sed causa tandem Gotškalkus eo modo cecidit, quod Stephanus eam retineret, & Beneficium dioeceseos Skalholtinæ faceret. 3) Holmæ in Reidarfiord, cujus prædii quartam partem templum ibidem constitutum dudum obtinuerat, sed reliquas tres Stephanus a possessoribus, tanquam seditionis contra se reis, extorsit, anno 1513. 4) Vatnsfiordus, nobilissimum prædium, quod antea ab Archiepiscopis Nidarosiensibus, Jona anno 1273 & Vinhaldo, 1393 (b), Episcopis & Clero adjudicatum, laïci nihilo fecius suum esse contendebant, adeo ut in judicio herciscundæ familiæ Biörni Thorlesii, ejus filio Thorleifo ut paterna hæreditas cefferit; Sed Stephanus Archiepiscoporum auctoritate nixus, illud denuo Clero vindicavit, suamque sententiam a Gaurone Archiepiscopo confirmari curavit

Q q 3

ravit

(a) Hanc ex duobus exscriptis antiquis, quorum lectiones variantes semicirculis includuntur, exhibebimus ad finem hujus Capituli Litr. C.

(b) Vid. supra Tom. 1. pag. 446. 455. Tom. 2. pag. 7. 41. 56. 259. sqq.

ravit (a). 5) Rafseyra, ad sinum Arnarfiord, quod prædium Jonas Dan, ejusque uxor Christina, cum improles essent, una cum 20 vaccis, 6 eqvis, duabusque navibus, svasu & instinctu Stephani, Deo, B. Virgini & D. Petro in sempiternum Beneficium donarunt (b). Tandem etiam quasdam villas templis acquisivit, ut Reidarfellum cum annuo proventu, templo Husafellensi, Kirkebolum in Hvítaarsíða, templo Gilsbackensi, & Thiodstadas, templo Borgensi, Langadalum in Skogarstrond, templo Narfeyrensi, & Fellum in Trekillisvík, templo Kirkebolensi; quorum pleraque non aperta vi, sed minis forte vel etiam persuasionibus possessoribus aut elicit aut extorsit.

§. 5.

Cum magnatibus quibusdam graves exercuit lites & contentiones, quorum præcipui fuerunt Torfius de Klofa, vir dives & factiosus, Biörnus Godvini, vir itidem dives & inquietus, & Jonas Sigismundi, occidentalis & borealis Quartarum Nomophylax. Quantum ad primum attinet; ipse Torfius potissimum in causa fuisse videtur, homines lascivos & facinorosos episcopali censuræ subducendo & tuendo; Episcoporum enim muneris erat, incestuosos, adulteros, & scortatores plectere, iisque pœnitentiam dictare & præscribere, quas graves adeo Stephanus injunxit, ut mortem multi præoptarent; hincque tales ad Torfium, Toparchiæ Rangarvallensis & Arnesensis Prætorem, confluerunt. Altera autem dissidii causa videtur fuisse Torfii cum Biórno Godvini affinitas, cujus sororem in matrimonio habuit, quem Præsul vatiniano prosequeretur odio. Referunt horum temporum Historici Torfium plus implici vice Episcopo insidias struxisse, illum vero miraculose liberatum esse

---

(a) Vid. supra pag. 259 sqq. 342. 350. sqq.

(b) Jonas Dan fuit Biórni Thorleifidæ nothus, uxorem habens Christinam Lopti Dirini ex filio neptim. Jonas primo a partibus Biórni Godvini stetit, contra Episcopum, sed ante finem vitæ, qui anno 1514 accidit, in gratiam cum eo rediisse videtur. De hisce conf. literas Stephani datas Lundi 4. kal. Maji 1493. De Skeggastadis Scz. seq. cap. 6. §. 5. Collat. cum Rationario Mag. Brynj. Svenonii, Skeggastadis 1641. item; Ejusdem Visitationem templi Holmenfis, eodem anno factam.

esse (a); imo etiam ipsum Torfium aliquando in Comitibus generalibus extra se raptum & amentiae proximum, Episcopi precibus & manuum impositione, sanitati restitutum fuisse, tantaque Torfii ignominia & dedecore, quanto Episcopi honore & gloria eorum contentiones finitas esse, quae quidem nos non moramur, id tantum pro certo habemus, licet verbo in gratiam redirent, nunquam fidam eorum amicitiam fuisse, quod Praesul testatum fecit, Torfio repentina morte extincto, inter vina crapula suffocatum fuisse praetextens, sepulturam ad templum Skalholtense, prout ille in testamento caverat, denegando, usquedum ejus vidua tres, aut, ut quidam volunt, quinque villas, Vindas scilicet, Hreidur, Akbrautarholt Lækiarbotn & Hiallanes eidem emancipaverat.

§. 6.

Lites autem & controversiae, quae Stephano cum Biörno Godvini intercesserunt, multae magnaeque fuerunt, longamque injuriam, longasque ambages secum traxerunt, quarum prima praecipuaque causa fuit nobile praedium Vatnsfiordus, haereditasque Biörni Thorleifidæ, quae ad ejus filiam Solveigam ex multis tandem superstitem cohæredibus, devolvebatur, ad cujus controversiae intellectum multum facit familiae Biornianae cognitio, quae sic se habet: Ejus filii fuerunt: 1) Thorleifus. 2) Einarus. 3) Arnas. 4) Solveiga, quos in legitimo conjugio ex Olufa Lopti Divitis filia suscepit. Thorleifus ex Ingvellda Helgi filia, quarto cognationis gradu semet attingente, quinque liberos suscepit, unicum filium, nomine Biörnum, & quatuor filias, Gudnyam, Jarthrudam, Christinam & Helgam, qui omnes, non tantum extra conjugium, sed etiam in incestu procreati censebantur, quapropter Thorleifus Bullam Papalem acquisivit, qua illi, cum pro peccatis ex praescripto Episcopi Skalholtensis satisfecerit, conjugium cum Ingvellda inire permittebatur, quo facto, eorum liberi legitime procreati declarantur. Praeterea Thorleifus consensum Archiepiscopi Nidarosensis, & tandem Christiani I. Daniæ

(a) Qui talia legere desiderat, naniisque delectatur, adeat *JONAM EGILLI in Vita Stephani*; nostra enim sententia hæc miracula nihil aliud fuerunt quam Torfii aliorumque falsæ & præconceptæ opiniones, cujus farinae plurima in horum temporum Historiis occurrunt.

Daniæ Regis confirmationem, his in omnibus consentientem, impetravit; quibus ita comparatis, consilio & dispensatione Magni Episcopi, acquisita, cum Ingvelda legitimum inivit conjugium, sed nullos deinde ex ea suscepit liberos. Solveiga Biörni filia primo ex Jona quodam Thorlaci filio nothos quosdam concepit, deinde tum Paulo Jonæ conjugium inivit, ex quo in quarto cognationis gradu sibi conjuncto aliquoties mater facta est, quorum ideo conjugium, non tantum illegitimum, sed liberi etiam in incestu nati habebantur, nam licet Papalem dispensationem non secus ac Thorleifus acceperant, nunquam tamen Episcopus Skalholtensis de eorum conjugio dispensaverat. Habuit præterea Biörnus Dives nothos quosdam, quorum præcipui erant, Jonas Dan, cujus §. 4. mentionem fecimus, & Thora uxor Godvini Jonæ, quorum filius fuit Biörnus Godvini, de quo nobis jam sermo est. Ex omnibus hisce Biörni Divitis liberis, primus obiit Arnas, Christiano L. in prælio militans Brunkebergensi anno 1471, cujus hæreditatem fratres Thorleifus & Einarus adierunt. Illi proximus decessit Thorleifus anno 1484, cujus bona frater Einarus invasit, exclusis Thorleifi ex Ingvelda susceptis liberis, quos ante parentum conjugium & acceptam Papalem dispensationem ex incestuoso concubitu prognatos causabatur, Pontificis dispensationem tantum ad liberos in legitimo conjugio postea procreandos extendi debere contendens. Einaro deinde improle ad plures abeunte anno 1493, Solveiga jam sola legitimorum Biörni Divitis liberorum superstes, eodem prætextu omnia fratrum bona sua esse dixit. Quæ cum anno 1494 fatis cessisset, Godvinus Jonæ, tam legitimi filii sui nomine Biörni, ex Thora naturali Biörni Divitis filia suscepti, quam filiorum Pauli fratris sui ex Solveiga susceptorum tutor, hæreditatem administrandam accepit, cujus maximam partem tradidit filio suo Biorno, quam primum virilem togam susceperat.

§. 7.

Quo facto, ex longo quasi somno aut gravi quodam lethargo excitatus Biornus Thorleifi filius, suam, sororumque causam acturus, Biornum Godvini in jus vocavit, sed Nomophylax decisivam pronunciare sententiam non audens, causam integram ad Regium Tribunal rejecit, quo audito, partes, suæ quisque confidens causæ, extemplo coram Johanne

hanne Rege comparentes, iudicium tandem audiunt, quo controversa hacce hæreditate Biørno Godvini cohæredibus adjudicata, Thorleifides causam obtinuit. Nihilò tamen secius Godvinides sibi hæc bona vindicaturus, vi & armis prædia Vatnsfiordum & Stadum in Adalvik in suam redegit potestatem; Thorleifides autem ad Stephanum Episcopum tanquam sacram confugiens ancoram, ipsius auxilium sententiamque postulat, quæ a duodecimvirali Collegio per ipsum hujus rei gratia constituto, tam ex Juris Canonici, quam Pontificii Legati literarum, quæ Thorleifidæ ad manus erant, præscripto, rei controversæ comperens iudex esse concluditur; Qui clericorum convocato Consistorio, primo Pauli Jonæ filii & Solveigæ conjugium illegitimum fuisse pronunciari curat; deinde conjuncta cum Nomophylace opera, Thorleifidæ cohæredumque legitimam hanc esse hæreditatem judicat, Godvinidem vero reliquosque hæredipetas in totum excludit, & præsentem ut divinitus oblatam occasionem cupide arripiens, prædium Vatnsfiordum laicis ereptum clero adjudicat, latamque sententiam a Gautone Archiepiscopo confectam confirmari curat, quod quidem Biørnum Thorleifi ejusque posteros ab omni Vatnsfiordum sibi vindicandi cupiditate penitus deteruit, minime vero Godvinidem, qui hæc aliaque Præfulis de hac hæreditate judicia flocci pendens, Vatnsfiordum denuo armatus invadit, occupatque, quod primum inter ipsum & Præfulem classicum fuit, nam licet ille anno 1508 in frequenti Abbatum cleri que concilio, Skalholti congregato, Vatnsfiordum aliaque controversa bona restitutum, perfectamque Episcopo & Ecclesiæ præstiturum se obedientiam jurejurando promitteret, solida tamen pax non fuit, nam non tantum nihil promissorum præstitit, sed ad ingenium rediens, Vatnsfiordum, quem Præsul Jonæ Erici filio, suo per plagam occidentalem Vicario, contulerat, denuo invasit & diripuit.

§. 8.

Deinde circa annum 1514 per Jonam Sigismundi ante aliquot annos ab exteris reversum & a Christiano II. Regni Norvægiæ Pro Rege Occidentalis borealisque partium Nomophylacem constitutum, qui metu Gotskal'i Hølenis Episcopi. eandem dioccesin intrare non sustinuit, ideoque ad cognatum hunc suum diverterat, conventu quodam Vatns-

fiordi caelo, duodecimvirale fieri curat decretum, quo post proliam in favorem Biörni præfationem, tandem concluditur & firmiter statuitur, ut quicumque prædia laïcorum in Regni, Regisque detrimentum, Clero & Templis per fas & nefas subijcere conatur, quique hos verbo aut facto juverint aut defenderint, proscripti sint & exules, cum multis aliis, quæ ad terrendum Episcopum ejusque assecias comparata & coercervata fuerunt; Quo facto, auditoque, Johanni Regi, qui priori anno piam cælo reddiderat; animam, Christianum II. successisse, Godvinides confestim Hafniam tendit, acquisitisque ejusdem Monarchæ tribus Diplomatum, anno 1515, in patriam revertitur: Quorum primo Rex mandavit, ut omnia Biörni bona a parentibus hæreditate accepta injuste autem ipsi ablata, nominatim prædium Vatnsfiordus, restituantur, ad quod Præsul & Thorleifidæ regesserunt, nec Vatnsfiordum, nec reliqua de quibus litigabatur bona, unquam fuisse parentum ejus peculium, revera autem fuisse & esse Thorleifidæ patrimonium: secundo Præsul & Vigfus Erlandi Nomophylax perpenderè jubentur, qua venia aut auctoritate Biörnus Thorleifi Stådum Adalvikensem aliæque prædia Johanni cuidam Kruko Mercatori Bergenſi vendere potuerit? qui extemplo in præsentia partium litigantium causa cognita, optimo jure illum hæc aliæque prædia, vendere potuisse, cum ipsius fuerint patrimonium, ex duodecimvirali sententia proclamant. Tertio, injunxit Rex Jonæ Sigismundino, ut ex præscripto legum de utriusque Biörni Godvinidæ & Thorleifidæ controversiis, sententiam dicat; qui conventum ad villam Hvammum in Hvamsveit habens, secundum Godvinidem pronunciavit.

§. 9.

His fretus innixusque fulcris, Regio scilicet Edicto & Sigismundis judicio, Præsulis vero sententiam nihili æstimans, Godvinides Vatnsfiordum Stådumque denuo vi armisque invadit, obvios & obstitentes male mulctat, templa domosque effringit, supræma imis, sacra profanis, miscens, omniaque pro lubitu tractans, sub suam potestatem perfecte redegit. Quod ubi cognovit Præsul, primo ipsum, deinde etiam Jonam Sigismundi, diris devover, Presbyterumque quendam Jörundum Steinmodi filium, duobus comitatum, testibus, qui Biörno id palam faceret, misit, quem ille, ne quæ scelerum forma deesset, captum, paloque alligatum,

gatum, a binis primo hictoribus virgis cædi iussit, illisque defatigatis, Loptum quendam giganteo præditum robore substituit, qui misero Presbytero corium carnemque ad ossa usque flagellis detraxit. Tandem vero aut inauditæ fortitudinis admiratione, tantum enim a gemendo absuit Presbyter, ut etiam tortorem ad fortius cædendum animaret, aut crudelitæ deficientis pœna satiata, ad misericordiam conversus, Presbyterum refocillavit & donis mactatum dimisit. Ob quod facinus Præsul Biörno dicam scripsit, cumque ille non compareret, unanimi iudicio, (qui Skalholti, anno 1515 ut plurimi volunt, hanc sententiam dixerunt) decreto capitali pœna plectendus confetur, bonaque omnia, partim Regio, partim Episcopali, fisco adjudicantur.

§. 10.

Quæ etsi Biörnnum Jonamque valde premerent, minime tamen penitus tregerunt, sed confortato animo concilium quoddam læicorum anno 1517 ad Leidarholmum in Toparchia Dalensi convocari curaverunt, quo non tantum ipsorum amici cognatique, sed quod satis mirari non possumus, eorum etiam hostes & Episcopi amici, interque eos ipse Thorleifides, in summa 23 optimæ notæ borealis & occidentalis partium cives confluerunt, omnibus enim Episcoporum Clerique fastus, avaritia & regimen prægrave & intolerandum factum erat, ubi post longam de Cleri avaritia, temeritate, fastu, & id genus aliis, imperiose factis, querimoniam, pactum quoddam initur, de talibus, ut & inaudita polypragmolyne, injustis excommunicationibus, honestæ sepulturæ negatione, in posterum non tolerandis, sed communi consensu & conjunctis viribus resistendum esse concluditur, indicta 13 marcarum pœna, tam iis, qui in hanc conventionem consentire detrectent, quam illis qui Clero in hisce aut aliis injustis causis opem ferent (a). Quæ conventio, licet læicis esset valde necessaria & utilis, tamen fructu & effectu caruit, Cleri enim potestas & despotismus multo majorem adeptus erat maturitatem, quam ut infringi posset a paucis læicis invicem discordibus, nam Vigfus

R r r 2

fus

(a) Vid. ad finem hujus Capitis Litt. D.

sus Erlandi, orientalis & australis *Quartorum Nomophylex*, earundemque cives, huic conventioni subscribere detrectarunt (a).

§. II.

Hæc audiens Episcopus, principiis obstandum optimum factu ratus, ignemque in favillis exstingvendum, quod Petri clavibus seu gladio oris non potuerat obtinere, id ipsum ore gladii effecturus, cum 300 armatis in Biörnnum proficiscitur, quod ille subolens, haud paucioribus stipatus, Præsulem domi præstolatur, qui cum prope Biörni villam ventum esset, gradum sisti, tentoriaque figi, jubet, hinc pro tempore & re nata, cum Biörnus ex improvise opprimi non posset, capto consilio, 12 tantum comitatus viris, ne legibus, quæ hunc numerum Episcopo Ecclesias visitanti assignant, fraudem facere videatur, Biörni villam adeqvitas, iter ad templum flectit, quod ille conspiciens, totidem cinctus, sed lorica sub toga indutus, obviam tendit, talem tantamque in promptu fore hospitalitatem promittens, quanta in legibus Episcopo determinatur (b). Cujus tam sumtuosæ expeditionis illum tantummodo fructum tulit Præful, ut sedationum interventu & persuasionibus, Biörno non plane invito aut obstinate obstante, Vatnsfjordum ab eo deditum in suam redigeret potestatem (c), sed nihilo minus alta mente repositæ manserunt, tam injuria Jörundo Presbytero inflictæ, quam aliæ controversiæ, præsertim vero, quod tanto apparatu hostem non potuit penitus subigere, aliam itaque, eamque solitam sibi ineundam viam sentiens, Biörno primo

(a) Stephanus enim ab hujus partibus in celebri causa Mödrvallensi steterat, & pactum promoverat, quod infra ad finem Cap. Litr. E. ex codice membraneo Bibliothecæ Magnanz No. 191. in Quarto, exhibemus.

(b) Hic Præfuli, cum cerneret Biörnnum incautum opprimi non posse, in mentem venisse videtur, aut ab amicis suggestus fuisse, Legum Articulus, qui Episcopo visitanti duodecim tantum famulos concedit; Vide *Juris Eccles. Arneani* cap. 3. una cum *Constitutione* a Piningio & Magno Episcopo facta anno 1489 quo etiam collimare videntur Biörni verba.

(c) Hanc Episcopi armatum ecclesiæ visitationem quidam recentiorum Ögmundo Episcopo adscribunt. Cætera de celebri hæc, de Vatnsfjordo & hæreditate Biörniana, causa, ad vitam Stephani non pertinent, de quibus conf. supra pag. 257. 259. 199. 331. & infra cap. seqv. §. 8.

mo ob *conspirationem seu seditiosam & domi suæ factam contra se con-
jurationem*, diem dixit, quod cum ille, ut solitus erat, susque deque ha-
beret, Præsul tandem anno 1518 multas gravesque ei intentans causas
denuo dicam scripsit. Licet ante diem iudicii e vita Biörnus exceßerat,
Præsule tamen nihilo fecius strenue instante & iudicio præsidente, ju-
dices ab ipso delegati, duo Abbates & decem Presbyteri, ex ipsius voto
& nutu sententias dixerunt, eo collimantes, ut Biörnus ejusque hæredes,
omnibus Præsulis decretis iudiciis & sententiis tenerentur, & præterea
ob variis in templa Episcopum & Presbyteros enormia delicta, 500 circi-
ter uncias argenti penderent.

§. 12.

Prima inter Episcopum & Jonam Sigismundi odiorum causa fuit,
Præsulis in controversia Gotškalko Holano cum Jona de re conjugii
intercedente iudicium, quod anno 1508 a Gauto Archiepiscopo Nida-
rosiensi, una cum Haldoro & Narfa Abbatibus, aliisque Ecclesiæ Pres-
byteris, inter eos iudex constitutus pronunciavit, quo omnes Gotškalki,
de Jona, ejusque conjugio, censuras confirmavit (a), Jonamque ex Ho-
lana diocesi profugum, omniumque indigum & inopem, utpote a Got-
škalko excommunicatum & omnibus bonis injuste exutum, ad Biörnum
Godvini confugere compulit, sub cuius tutela diu deinde vixit, eaque
ejus instinctu, & in ipsius gratiam, gessit quæ jam paulo ante tetigimus.
Hic anno 1517, in Daniam abnavigaverat, impetrataque Christiani II. suo-
rum in causis Godvinianis actorum confirmatione, hoc anno 1518. in
patriam reversus est. Sed Godvinide mortuo, & Episcopo Regis Edicta
floci pendente (b), ab omnibus destitutus, suis rebus, nihil conveni-
entius

R r r 3

entius

(a) Cum Jonam utriusque juris peritissimum, causam suam, quam revera optimam & ju-
stissimam habuit, coram Stephano satis luculenter egisse haud sit dubitandum, Præ-
sul ab injustitiæ & prævaricationis crimine, non facile absolvi posse videtur, quod
aperte satis ei objicit Doctiss. ARNGRIMUS in *Comment. Islandiæ*, fol. 63, in hunc
modum scribens: *Stephanus Gotškalko Holensi Episcopo synchronus, qui Crudelis no-
men meritis esse videtur, similem cum illo justitiæ & clementiæ laudem reportavit.*

(b) Hic etiam satis patet, in quantum etiam nostratium Episcoporum potentia & fastus ex-
creverat. Sed, si Stephanus non tanto intervallo oceanique interventu a Christiano
II.

entius duxit, quam suppliciter ab eo absolutionem petere, quam, omnibus suis Actis & iudiciis revocatis & rescissis, omnigenaque Ecclesie & Præsuli observantia promissa, ægre tandem obtinuit, ut ex jure jurando, quod Stephanus ei extorsit, liquido constat (a).

§. 13.

Anno 1514 in Regna hæc septentrionalia venit Bulla Papalis Leonis Decimi de Denario Petri exigendo (b), unde Stephanus suis partibus non defuturus, suæ dioceseos incolarum numerum iniri, & testimoniis jure jurando confirmatum, in scriptis exarari, fecit. Anno 1517 Nuncii Pontificii Angeli Arcemboldi, qui hoc tempore Regna borealia permeabat, Legatus, Islandiam intravit, Skalholtumque venit, sed ab Episcopo frigidius, quam speraverat, exceptus, ægreque post aliquot dierum sollicitationem ad colloquium admissus, quod ei in templi sacratio sedens, universis ornatus pontificalibus, cleroque circumstante permisit. Hic cum Præsule de indulgentiis, lingua reliquis ignota (sine dubio Gallica, hujus enim Stephanus, qui in Gallia studii operam dederat, satis callens fuit) collocutus, id ab eo tandem tulit responsi; Cum Pontifici oblectari aut ægre facere noller, permittere se has merces vendere, sicubi posset, suorum autem, se auctore, emturum eas neminem. Skalholto itaque discedens, easdem cælibibus duabus, conjugatis vero quatuor argenti unciis vendidit; Forma absolutionis hæc fuit:

” Absolvo te ab omni Ecclesie censura, quomodocumque eam fueris
 ” promeritus; Deinde ab omnibus tuis peccatis & transgressionibus,
 ” quas ad hunc diem commisisti, quot & quantæ possunt esse, omnem-
 ” que pœnam, quam ob easdem in purgatorio promeritus es, tibi con-
 ” dono, participem te reddo Sacramentorum Ecclesie, & restituo te in
 ” eundem

II. distitisset, certe tot ejus mandata & rescripta non impune contempsisset, quod Caroli Hamarensis, Andreæ Osloënsis, Walckendorffii, Beldenacii, Skodborgii, Vrsellii, aliorumque magno numero Episcoporum & Nobilium exempla testantur, qui tamen eo temeritatis & contumaciæ non processerunt.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. F.

(b) Hanc ex *Bullario Cœnhielmiano* in Archivo Antiquitatum Holmiensi exscriptam, vid. infra ad finem hujus Capitis Litr. G.

" eundem innocentiam statum, in quo eras, quando baptisatus fuisti,
" ita ut porta inferni tibi in morte sit clausa, sed janua Paradisi
" aperta. " (a)

§. 14.

Sedente Stephano, non tantum omnigena supersticio valde invaluit, sed etiam vicia & gravissima peccata grassabantur, quorum zelum & morum, tam clericorum quam laicorum, severum semper censorem egit; adeo, ut multi mille mortes (si possibile fuisset) pati mallerent, quam poenas ab ipso praescriptas exantlare: Nam praeter ingentes multas pecunarias, intolerandas fere carinas aut carceres, flagellationes, longa & crebra jejunia, ambulationem nudis pedibus, aliaque ejusmodi, reis injungere solitus fuit; Exemplo sit sacerdos, in furto deprehensus (b) cui, primo, ceremonis inaugurationis retrorsum recitatis, simulque eodem ordine, ornamentis ablatis, officium abrogavit, & deinde vestibus detractis, nudum ante ostium templi, a quatuor robustis viris distentum, ipse, unacum duobus sacerdotibus ad defatigationem usque strenue flagellavit. Sed quod ab aliis exegit, ipse opere praestitit, ad stuporem continens, nam precationum & jejuniorum observantissimus fuit; somni minimi; cibi ita parcus, ut carnibus non nisi tribus summis festis, lacticiis vero aliis festis & die dominica vesceretur, a vino & aliis licitis oblectamentis fere, sed a Venere omnino, abstinens. Officio assidue invigilavit, quotannis antequam visitationem Ecclesiasticam ingrederetur, condito testamento amicis & domesticis dona dedit, cum do-

mi

-
- (a) Qua fronte Stephanus Indulgentias Papales parvi pendere potuerit, vix intelligi potest, cum ipse Tempia & simulacra honorantibus tales impertiverit, vide supra pag. 367. Sed vidit forte vir doctus *veritatem quam in injustitia detinuerat*, (Rom. I. v. 18). Hic itaque inter sacrum & saxum constitutus, has etsi impias & illicitas esse sciret, noluit tamen easdem prohibere & veritatem detegere, ne simul suas ipse consideraret indulgentias, alias enim earum evulgationem non permissurus, cum ipsius loculis non parum pecuniae subtraherent.
- (b) Sunt Scriptores, qui ejus delictum fuisse dicant, quod dum argentum quoddam furto ablatum crumena inclusum repertum fuerat, sacerdos inter plures praefens dixerit se hoc argento loco sui salarii contentum fore; quare cum furto direpta desideraverit, haec ei poena inflata fuerit

mi esset, semper aliquid legebat aut scribebat, in carminibus pangendis adeo promptus erat, ut de quavis re ex tempore versus funderet, doctus ipse, doctorum doctrinæque amans, Skalholti ludum literarium aperuit, cui Asbiornum Sigurdi filium, Artium Baccalaureum & Pastorem Reinevallensem, præposuit. Nihilo secius ad rem familiarem attentus, unde non tantum ex ordinariis proventibus & multis pecuniariis, quas graves imposuit & rigidissime exegit, sed etiam ex mercatura, quam exercuit, magnas opes congestit, onerariam enim possedit navim, quæ Regio (a) præmunita Privilegio, quotannis ad peregrina emporia excurrent, insigni cum lucro domum revertebatur.

§. 15.

Ultima vice toparchiam Kjalnesensem visitans, ab Ogmundo Pauli Abbate Vidoëni, magnifico exceptus fuit convivio, in quo, cum ejus satellites vino incalescerent, inter ipsius sobriam Erlandum Thorvardi filium, ejusque sororium Ormum Einari filium, iurgium primo ortum, mox ad manus & arma venit, in quo concursu Erlandus Ormum confecit multi vero propugnatorum fauciati sunt; Præsul inque, quasi lupum auribus teneret, anceps diu quid faciendum esset, hæsit, inhumanum quippe videbatur, famulum tam propinquo sanguinis gradu sibi nexum, in tanto periculo prodere, sed impium & Episcopo indecorum, cœnobii jura non vindicare, quod innocentis sanguinis effusione profanatum censebatur; tandem autem, ut nepoti simul prodesset, & Abbati cœnobioque satisfaceret, illud consuetis ceremoniis purgavit, Abbatem vero sibi in officio successorem denominavit; Pauloque post, fortuna opibus, honore & annis satur, pridie Calend Decembris anno 1519 (b), cum Skalholtinæ diœcesi annos 28, & quod excurrit, non sine laude præfuisset, ad plures abiit.

Litr.

(a) Exstat Privilegium ipsi a Johanne Rege datum Bahusiz idibus Decembris 1498 quo conceditur in quocunqve Regnorum emporio ipsi placuerit, mercaturam libere exercere. Vid. supra pag. 244.

(b) In *Danske Magazin* 3 Bind pag. 339. ejus mors ad annum præcedentem, sed mendose refertur. In compendio quodam ejusdem vitæ, anno 1593 ab anonymo quodam scripto, dicitur obiisse feria tertia hebdomadis hyemem exoriz.

Litr. A.

(a) Vier Stephan med guds náð biskup í Skálhollte heilsum öllum gödum mönnum sem þetta bref síá edúr heyra kunnugt görande að sub anno gracie M.CD.XC. oc II á þridiudagenn nærsta epter Andresmessu í kirkjunne í Skálholte var Magnús Vigfússon, Asgrímur Jónsson oc Björn Asbiarnarson löghla fyriskallader fyrir þá sök að þeir höfdu ei skillegheit giört á því hrossláns sem þeim hafde boret að líá Stáðnum í Skálholze. Samared nærst fyrer, epter því sem þeir vóru skyllder til af sínum leigumála, höfdu þeir þá vörn fyrer sig að bera, að þeir hefdu engann fullfærann kapál átt ne haft í sinne eign þann tíma krafed var. Nefndum vier í dóm vora erliga Prelata Síra Narsa Jónsson Officiale fyrer sunnan, Síra Asbiörn Sigurdsson Baccalaureum Artium, Síra Þorvard Ivarsson, Síra Hákon Jónsson, Síra Arna Jónsson, oc Síra Svein Snorrafon, kóm þeim það öllum saman, oc sögdu upp með fullu dómas at væde að greinder menn er stefnder vóru, væru skyllder að láta lestfærann kapál járnadann oc alfærann under fullgilldes klyfiar á þeim tínum er þá var komid, nær sem þeir yrði krafder uppa Stadarins vegna í þann stáð sem förráða mönnum þætti tilstánda. Enn hvör sekt á skyllidi liggja þeim sem ei leti til reidu þetta kapallán þá krafid er. oc um

(a) Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris salutem! Notum facientes, quod sub anno gratie MCDXCM feria tertia proxima post festum Andree in templo Skalholtensi, Magnus filius Vigfusi, Asgrimus filius Jonæ, & Biörno filius Asbiörni, eam ob causam, quod ex debito, cathedre Skalholtensi, prout ex contractu fundi conducti obligati erant, equum utendum non præstiterint, legitime in jus vocati, pro sua tuenda causa nullum se tunc temporis equum habilem possedisse, cum postulabatur, causabantur. Nos denominavimus iudices honorandos hos Prælatos Dominum Narsum filium Jonæ Officiale Quartæ australis, Dominum Asbiörnum Sigurdi Baccalaureum Artium, Dominum Thorvardum Ivari, Dominum Haqvinum Jonæ, Dominum Arnam Jonæ, & Dominum Sveinum filium Snorrii, qui omnes in id consentiebant, & plena sententia judiciali edicebant, dictos viros in jus vocatos, equum clitellarium calceatum, instructum & sarcinis integris portandis aptum, quandocunqve nomine cathedre postularetur, quo antistitibus cathedre libitum fuerit, utendum dare debere; Sed quæ multa irroganda esset iis, qui equum, cum postulatus fuerit, non præstiterint,

um þad fleira sem Asmundur Þónsson Ráðsmann dóms á beiddist, þá dæmdu þeir þad under þann dóms ályktunar úrskurd sem vier siálfir fegium. Nú af því vier vitum fyrir full sanminde bæde af þeim dómum sem gengid hafa um þetta mál ádur, ad fornu, oc af tilfögn hinna eldri manna, ad her hefur þriggia marka sekt á verid, þeim sem felle hafa þetta kapallán; Item fyrir þá adra grein ad Stadnum er hrossláníd á sínum jordum ómissande, svo þad má ei umberast; því ad Heilags Andanád tilkalladre oc svo þrofudu, dæmdum vier oc úrskurdudum Stadans vegna, leigulidana þá sem foddan leigumála hafa á þeim jordum er þeir búa á, skylduga ad láta til reidu lestfarann kapal under þriggia watta klyfiar í Grindavík, á Rosnhvalanes, til Þerneyarsunds, edur í þann nockurn annan stad, sem Stadarens naudsýniar standa til ad farid he; í þann tíma er saramadur í Skálholte vitiar, edur lá sem hann sendir oc heimilisfatur er á Stadnum, í þann tíma sem hestarnir eru farir oc svo lenge á haufi fram, ad heim se komed forfallalaufi ad veturnótum. Enn hvör sem ei lætur til reidu þetta kapallán sem ádur er sagt, se sekur epter því sem fyrir feger þinnr mörkum vid heilaga Skálholtskirkiu. Item ad lá leigi ad öðrum sem ei hefur siálfur til svo vordinn kapal sem fyrir skildir. Var þessi vor dómur oc úrskurdur af oss siálfum upphæddur oc in scriptis framþorinn oss í dómsfæte sitjande, vorum ádur greindum

terint, sententiæ judiciali, quam Nos ipsi enunciaverimus, committendum decrevere. Nos igitur tam de sententiis hac de causa antehac editis, quam traditione veterum, trium marcarum multam equum hunc utendum non præstantibus inrogatam fuisse, ut & cathedræ equum de fundis utendum omnino necessarium esse, nec illam eo carere posse, certo scientes, invocata Spiritus Sancti gratia, & circumstantiis probe perpenſis, sententiam tulimus & decrevimus, conductores prædiorum, qui hac conditione fundos, quos incolunt, conduxerunt, in cathedræ usus equum, sarcinis libras 240 pendentibus, in Grindavikam, Rosnhvalanesium, Therneyarsundum, vel in alium locum quemcumque, quo iter fieri cathedræ intererit, portandis aptum, quando præfectus expeditionibus Skálholtensibus, vel ejus delegatus Skálholti domicilium fixum habens, postulaverit, a tempore, quo equi primum validi sunt, eo usque in autumnum, quo, nisi impedimenta prohibeant, ante initium hyemis domum redire cogunt, suppeditare debere. Quicumque vero hunc equum ex prædicto non suppeditaverit, ut antea dictum est, Sanctæ ecclesiæ Skálholtensi trium marcarum multam solvito. Item quicumque ipse talem, ac antea diximus, equum non possederit, ab alio illum mutuo accipito. Hæc nostra sententia & judicium a Nobis ipsis promulgata, & in scriptis prolata fuit, Nobis ipsis pro tribunali sedentibus,

um kennimönnum oc fleirum öðrum góðum mönnum áheyronðum oc med ös samþykkiöndum. Oc til sanninda her um setium vier vor inn-
cigle med vorum ádargreindum Prælatum oc Prestum fyrir þetta döms-
bref skrifad í sama stad oc áre síð dögum síðar enn fyrr seger.

Litr. B.

(b) Öllum mönnum þeim sem þetta bref lá edur heyra fenda Asbiörn
Sigurðsson, Jón Hedinson, Þórarín Skoggjafon prestar, Einar
Eyolfsson, Jón Gudmundsson oc Þórarín Sigmundsson leikmenn kvediz
Guds oc sína. Kunnigt görande ad sub anno gracie 1577. í Skálholti
í Biskupstúngum þridiudagin næsta epter Marteinmessu vorum væt til-
nesnder af erligum herra Stephane med Guds náð. biskupe í Skálholte
ad skoda oc ransaka hvörju Einar Þórðarson være skyldugur heilagri
kirkju oc biskupinum fyrir þat er hann hafdi ecki róid á Stadarskipenú
svo sem skilid var uppá hann. Var greindur Einar þar þá lögliga stefndur
af Rádsmanönnum, kom oc þar sannliga fyrir ös ad Rádsmanönnun
hefði svo fyrirskilid á landastefnuinni þá er hann bygdí kirkiunnar jarðer,
ad Stadarins landbúar þeir sem reze edur leti róa, skyldu róa fyrr á Stad-
arens skipum enn annara manna í öllum þeim verstöðum sem þeir fengi
S s s 2 þar

bus, & prædicis Nostris sacerdotibus & pluribus aliis viris discretis audientibus,
& approbantibus. In quorum testimonium Nos sigillum nostram unacum prædic-
torum nostrorum Prælatorum & sacerdotum sigillis his literis sententiæ decretæ appen-
dianus, scriptis eodem loco & anno, sed septiduo posterius, ac supra.

(b) Omnibus has literas visuris vel auditis, Asbiörn filius Sigurdi, Jonas Hedini, Tho-
rarinus Skoggii, sacerdotes, Einarus Eyolfi, Jonas Gudmundi & Thorarinus Sig-
mundi, laici, Dei & suam salutem mittunt, notum facientes, quod sub anno gra-
tiæ millesimo quingentesimo undecimo, Skalholti Biskupstungensium, feria tertia
proxima post festum Martini, ab honorando Domino Stephano, Dei gratia Episcopo
Skalholtenfi, denominati fuimus ad perspicendum & perquirendum quantam Eina-
rus filius Thordi Sanctæ ecclesiæ & Episcopo multam persolvendam deberet, eo quod
ex præscripto contractus cum illo initi, navigio cathedræ piscatorio usus non fuisset.
Dicitus Einarus a Dispensatore huc legitime in jus vocatus erat, vereque ibidem nobis
fides facta est, in villarum cathedralium conductorum conventu, conditionem a Di-
spensatore, dum dictas villas elocabat, promulgatam fuisse, omnes cathedralium
fundorum conductores, si modo ipsi piscatum irent vel alios piscatum oblegarent,
navigiis

þar ecki tíón útaf elliger skada. Oc því ad heilags Anda náð tilkalladre dæmdum vier sagdann Einar Þórdarson oc hvorn annann skyldugann at gjallda Stadnum fulla skipleigu svo sem fellur á því skipe er honum var tilfagt ad róa á, oc sekann fullrette kirkiunnar ad auke. Oc til fanninda her um, settum vier fyrrnefnder menn vor innfigle fyrir þetta dómsbref, skrifad í sama stad, dag oo áre sem fyrr seger.

Litr. C.

(c) **D**at giorum ver Augmundr Pálsón, Halldór Tyrfingsón, Salomon Henriksón, Halldor Refsón, Sæmundr Jónsón, Narfe Þórsteinsón, prestar Skálholts biskupsdæmis, Jón Þórdarson, Jón Magnúson, Jón Eireksson, Runólfr Höskullsson, Eirekr Þórsteinsson, Jón Hallsón, svarner Lögregtumenn, kunnigt, ad þá lidid war frá hingatburd wors herra Jesú Christi M.D oc X ár um worit tveim nóttum epter (fyrer) krossmessu, worum vier í dóm nefnder af heidarligum herra oc andligum fódur í gude, biskup Stepháni Jónsýni, ad skoda oc rnsaka oc fullnadardóm á ad leggja um þá-ákiæru sem síra Jón Þórsteinsón kiarde til Þórgauts Þórdarsonar um þá hiáleigumenn er hann hafdi á sínum

navigiis cathedræ præ aliis uti debere, in omnibus illis piscandi locis, in quibus nullum in eos damnum vel detrimentum exinde redundaret. Hinc invocata Spiritus Sancti gratia, dictum Einarum filium Thordi, non secus ac reliquos omnes, integram piscandi mercedem, quanta in navigio, quo uti jubebatur, perfolvenda erat, & juris præterea Ecclesiæ violati multam integram Cathedræ perfolvere debere, sententia judiciali ediximus. In quorum testimonium nos viri prædicti sigilla nostra his literis sententiæ decretæ appendimus, scriptis eodem loco, die & anno ut supra.

(c) Nos Augmundus Pauli, Halthorus Tyrfingi, Salomon Henrici, Halthorus Refi, Sæmundus Jonæ, Narfus Thorsteini, diæceseos Skálholtinæ presbyteri, Jonas Thordi, Jonas Magni, Jonas Erici, Runolfus Höskulldi, Ericus Thorsteini, Jonas Halli, Assesores Dicasterii generalis jurati, notum facimus, quod anno post Domini nostri Jesu Christi nativitatem millesimo quingentesimo decimo, tempore verno, biduo post (ante) festum Crucis, ab honorando Domino, & spiritali in Deo patre, Stephano Episcopo filio Jonæ iudices denominati fuimus, ad dispiciendum, inquirendum & sententiam decretam edicendum, de actione a Jona presbytero filio Thorsteinis in Thorgautum filium Thordi instituta, de colonis partem manû inhabitantibus,

á sínum garde, að hann villde og fagde svo að ei gilldist ne gialldast skyldi meir enn einn heytollr af hverju bygdu bóle. Enn ofs leitst svo ollum eptter vorre (klárre) samvitfku að svo mundi þurfa guds við fátæker sem ríker, og enn af því sáker ómaks þefs sem presttrinn þyrfti fyrir þeim að hafa og þeirra fólki svo sem fyrir öðrum mönnum; því dæmdum ver fyrrikrifader dómsmenn, með fullu dóms atkvæde (sem standa skyllde manna á mille um alldur og æfi) að aller þeir skylldu giallda (greindann) þíngatoll sem að í búskap væri og grasnytiar hefði, sem er lamb að födra, edur giallda hey, eda giallda þá peninga sem í fullum aurum stæði þeim sem taka ætti edr hanns (lögligum) umbodsmanni. Enn þeir sem ecki villdu giallda greindann þíngatoll og hieilde hönum í þriðfku dæmdum ver þá skyllduga að tví giallda hann aptur og feka þrim aurum. Oc til sanninda &c.

Litr. D.

(d) Fridur og bleffan vors Herra Jesu Christi sem er alls mannkynsins mýking, miskunn lifandi manna og framlidinna, virdist með sinne Heilags anda giæfu og giptu og gudligum innblæstré að vera meður off ollum í för og fylge her samankomnum mönnum á Leidarhólme, úngum og gomlum, ríkum og fátækum sem styrkia vilja Guds riect og

S s s 3 heilagarar

---

bus, qui prædium ejus incolunt, cum hic urgeat & asseveret, unicam tantum pensionem fœniculariam de singulis mansis erogari solere, & erogandum esse. Omnibus autem nobis ex (certa) nostra conscientia visum est, pauperes æque ac divites Dei opus habere, laborem præterea a sacerdote, in eorum, & familia, æque ac in aliorum, gratiam, insciendum esse, quare nos judices prædicti plena (in ævum & æternum observanda) sententia decreta ediximus, omnes villicationem habentes, & fœnum metentes, (dictam) hanc pensionem parochialem, sive saginationem agni, sive tributum fœnarium, sive tandem erogationem pecuniæ legitimæ, exactori competentem, aut (legitimo) ejus mandatario, persolvere debere. Qui vero dictam pensionem parochialem expendere recusaverint, & contumaciter retinuerint, illam duplo persolvunto, tribus insuper oris multandi. In quorum testimonium &c.

(d) Pax & benedictio Domini nostri Jesu Christi, qui totius humani generis est mitigatio, misericordia vivorum & mortuorum, Sancti sui Spiritus fortuna & felicitate, divinoque afflatu dignetur adesse nobis omnibus hic Leidarholmia congregatis, juvenibus & senibus, divitibus & pauperibus, qui stabilire volunt jura divina & Sanctæ Ecclesie,

fia,

heilagrar kristne, oc kristiligrar kyrkiu samband oc vors virduligasta herra Kóngsins oc Krúnunnar í Norege samhelde, vort siálfra frelse oc frídkaup, sem oss voru að ondverdu játtud af gudi oc hinum helga Olafe Kónge oc hanns ollum rettum epterkomendum af hverjum eptur annann, hafa verid samþykkt allt til þeirrar stundar sem nú er yfer oss komin, að vær skyldum án allrar naudúngar oc afurkosta hafa oc halda log oc landsins rett sem svarid var oc sambundid oc samþykkt í millum krúnunnar oc kirkiunnar oc Kóngsins þegna oc alls landsins almúga.

Ydur ollum góðum mönnum Guds vinum oc vorum sem þetta vort uppláturs samþykkt bref síá edur heyra fenda Jon Sigmundsson vors virduligasta Heybornasta Herra Christiern med Guds náð útvalda Koaúngs til Danmork oc Svíaríkis, rettur Erfinge til Noregs, hanns nádar Logmann nordann oc vestan á Íslande, Finnboge Jónsson, Teitur Þórleifsson, Biörn Gudnason, Biörn Þórleifsson, Grímur Pálsón, Þórleifur Grímsson, Þórleifur Pálsón, Þórsteinn Finnbogason, Sigurdur Finnbogason, Sturle Þórdarson, Arnór Finnsón, Gudmundur Andresson, Sigurdur Dadafon, Sigurdur Narsafon, Tumás Jónsson, Þorólfur Ögmundsson, Narsfe Jónsson, Eivindur Gudmundsson, Tumás Oddsson, Asmundur Asmundsson vors virduligasta Nádar Kóngsins Eidsvarar, Fövitat

siá, ejusque vinculum, Illustrissimi Domini nostri Regis, Regniqve Norvegici concordiam; nostrum vero ipsorum libertatem, pacisque redemptionem, quæ nobis ab initio sunt promissa a Deo & Sancto Olao Rege, quæque ab universis ejus legitimis successoribus, uno post alterum, ad præsentem usque horam fuerunt approbata, ut sine omni coactione & iniquis conditionibus, legibus & patrio jure vivere nobis liceret, prout inter Imperium & Ecclesiam, Regis Ministros & totius terræ plebem juramento fuit sancitum & approbatum; Vobis omnibus bonis viris, Dei nostrisque amicis, has nostras conceptas constitutionis literas visuris seu auditoris, Jonas Sigmundi filius, Illustrissimi & Nobilissimi Domini Christierni, Dei gratia Danicæ & Sveciæ Regis Electi, Norvegiæ legitimi hæredis, ipsius gratiæ in boreali & occidentali Islandiæ quadrantibus Noinophylax, Finnbogus Jonæ, Teitus Thorleifi, Biörnus Gudnii, Biörnus Thorleifi, Grímus Pauli, Thorleifus Grimi, Thorleifus Pauli, Thorstenus Finnbogi, Sigurdus Finnbogi, Sturla Thordi, Arnór Finni, Gudmundus Andree, Thorleifus Gudmundi, Arius Andree, Sigurdus Davidis, Sigurdus Narsæ, Thomas Jonæ, Thorólfus Ögmundi, Narsas Jonæ, Eivindus Gudmundi, Thomas Oddi, Asmundus Asmundi, Illustrissimi & Gratióssimi nostri Regis homines jurati, Quæstores & Assesores Judicarij inter omnem Hvitá in traçu Borgar-

itar oc Lögregtumenn í millum Hvítár í Borgarfirde oc Helkundaheidar hver í sinne tegund oc tilsettu valde oc nafnbót. Vær vilium yður kúnnugt giöra ferhverium oc ollum innelegum almúga, Lögregtumönnum, oc Skattbændum sem eru í Húnavatnsþíngi hverier svo heita: Jón Olafson, Brandur Olafson, Gudmundur Indridafon, Ornólfur Steinsfon, Sigurdur Ivarson, oc Ivar Brandsfon; þar med úr Hegraneþþíngi sem svo heita: Jón Þorgeirson, Grímur Jónson, Einar Einarson, Gudmundur Þórleifson, Halldór Jónson, Hákon Hallson, Halldór Sigurdson, Þórarinn Jónson; svo oc úr Vodlu þíngi oc Þíngeyarþíngi oc nú eru hær ecke í þessare vorre settre samkomu, oc ollum odrum Lögregtumönnum sem míns herra Kóngfens trúer vinær vilia vera, oc hans þetta fátækt forstödu- lauft skattland, vort fresse síálfra, oc alls vors affprengis, vilia stydia oc stirkia undan því ánaudaroke, sem yfer ofs er komid oc álagt af kirk- iunnarvalldi. Vær vilium yður kunnigt giöra ad vær hofum yfersied oc understædet, samanþafnad, oc þannann íkilning yferbored, sumer af raun reyndre, oc framkomnu verke, oc þann stóra skada fiártíona, fiármíffu oc fastra eignar oc annars ófvarlegs ágángs oc ofbelldis er almúge alls þessa umdæmis fær af biskupum, prestum, klerkum, oc þeirra med- fylgiurum eru fyrir ordner, sumer af hardligum hótum oc heitum um ságning-

---

Borgarfjord, & tesqva Helkundiana in suo quisquis foro, data potestate & officio, salutem suam cum divina mittunt; Notum vobis facere volumus & manifestum, omnibus & singulis plebejis nimirum Viris, Pedariis & Colonis tributariis intra Toparchiam Hunavatnensem, quorum hæc sunt nomina: Jonas Olafi, Brandus Olafi, Gudmundus Indridæ, Örnolfus Stenonis, Sigurdus Ivaris & Ivarus Brandi, itemque intra Toparchiam Hegraneusem, quorum hæc nomina: Jonas Thorgeiri, Grimus Jonæ, Einar Einaris, Gudmundus Thorleifi, Haldorus Jonæ, Hacon Halli, Halldorus Sigurdi, Thorarinus Jonæ; Nec non ex Vadlensi & Thingeyensi Toparchiis, qui conventui huic nostro non intersunt, cæterisque Assessoribus Judiciariis, qui Domino nostro Regi fideles amici futuri, hanc illius pauperem auxiliique expertem provinciam, nostramque & omnis prosapiae nostræ libertatem, adversus miserandum illud servitutis jugum, ab imperio Ecclesiæ nobis impositum, adjumento suo sublevare volunt; Vobis notum facere volumus, quod nos vidimus, percepimus, comparavimus & intellectu consecuti sumus, nonnulli etiam probata experientia & ipso facto magnam illam rerum, tam mobilium, quam immobilium, & fundorum jacturam, quam per vim & enormem violentiam plebecula universi hujus districtus ab Episcopis, sacerdotibus, Clericis & eorum comitibus patitur, nonnulli gravibus verborum iniuriis, plerique vero illata sibi aperta violentia, cum diutina injuria & infestatione,

sögninganna, enn flefter med framkomnu ofbelldis verki þeirra rings oc lángs ágángs, fem forbods útfetningar af heilagre kirkiu oc skriftarmála oc þionustutekiu graftar heilags legftadar, fynian allrar líkrar þionustu, hvad líted fem tilber; hier med banns áfelle ef nockur fyniar þeim þefs er þeir beidast, oc bönnun samneytis alls kristins fólks, kúgader med þessu áfelle oc ágánga frá finum gördum, gripum oc gángandi fe, rekner sídan í armód, eyind oc útlegd oc þeirra affpreinga móte lögum oc tilfettum Guds rette. Oc enn er það vor vilie oc samþykt allra her samankominna manna, með fullkomnu sambande oc lófatake, ad vier vilium hafa oc hallda svarinn oc saminn fáttmála, fem gior var í millum Krúnunnar í Norege oc kirkiunnar oc Klerkanna um oll þau mál fem þá var áfættst tilgreind oc fundurkilin, ad hvad fyrir hverium skyilde lækiaft oc dæmaft Kóngsvallde edur Kirkiunnar, oc hier greiner fem ollum er kunnigt ad giordest á millum andligra hluta, oc rikifins Ráds í Túnsbergi, fem til heilagrar kirkiu umdæmis heirer, svo fem er um tíundargiorder med ráde oc samþykt ágiæts herra Magnúfar Kónga, oc virduligs herra Jóns Erkebiskups oc annara biskupa, baróna Ríkilins oc Kórsbrædra, oc annara gódra manna er þá vóru í nánd, oc skipad um allt Noregs ríke, ad oll þessi mál skulu friálfliga dæmaft hiedan af oc skipast af biskupunum oc þeirra umbodsmönnum, þau fem hier fylgia; Um oll klerkamál þau er þeir þræta sín á millum, um hiúskap, oc hverfu

---

festatione, ex. gr. interdictione & exclusione a Sancta Ecclesia & peccatorum confessione, sacramenti receptione, sacra sepultura, & id genus omnis ministerii, denegatione, quantumcunque quis deliquerit. His accedit excommunicatio, si quis postulatis eorum non concesserit, & interdictio a Communione totius cætus Christiani: Quæ damnatione & injuria plurimi prædia sua & pecora deserere coguntur, contra leges & constitutum jus divinum, in extremam paupertatem & exilium expulsi. Hinc nos omnes hic congregati unanimi consensu & voluntate, solenni que applausu statuimus atque decrevimus, transactionem illam inter Regnum Norvegicum, nec non Ecclesiam & Clericos, Tunshergii peractam, ratam & inviolatam habitum iri, de omnibus causis distinctis & denominatis, quæ coram Regia Potestate & Ecclesia agi & dijudicari deberent, veluti de decimationibus, ex consulto & constitutione Illustris Domini Regis Magni, & Reverendi Domini Jonæ Archiepiscopi, Regni Baronum, Canonicorum & caterorum proborum virorum ibidem presentium atque discernentium, ut per totum Regnum Norvegicum ab Episcopis & eorum Vicariis de causis sequentibus libere judicaretur: De mutuis Clericorum litibus omnibus, de conjugio,

hverfu logliga hvor er getinn, um kirkiufrelsi, um tíunder, um heit oll, um skipaner þær sem menn giora á fidurstu dögum sínum skynsamliga oc gefa Gudi fyrir salu sinni, um pílagrima sem vitia Stadar hins heilaga Olafs Kóngs oc annara heilagra stada; svo hid sama um eigner kirkna bannsverk, oc meinsære, um okur, oc þar fellder oc keypter verda andliger hluter, um villur oc vantrú, frillulíse, hórdóma oc frændsemisþpell, um rán oc stulld úr heilagre kirkiu, oc oll önnur mál þvilik; þau sem kirkiunnarrette tilheyrta, skulu þesse mál sem nú eru upptalin fara epter því sem *fáttarþrefsil* vottar, oc *Lögbokin* dæmer, oc skulu sækjast fyrir kirkiunnar dómara, oc ei skiótast under leikmanna dóm. Item seger svo í *Restarbot Hákonar Kóngs* að um öll jardaþrigde oc garda skuli kjarast fyrir Sýflumanne oc Lögmanne hvert sem kjarera eiga lærder edur leiker, oc giöra þar rett af. Item skal oc ollum mönnum viturligt vera hvad *Restarbot Kóngs Christierns* inneheldur ofs til stirkingar, sem hier epter stendur:

” Vier Christiern med Guds nád Danmarks, Noregs, Vendis oc
 ” Gottes Konúngur, Greife í Oldenborg oc Delmenhorst, senger ollum
 ” vorum elskuligum almúga oc underfátum sem byggia oc búa í Nor-
 ” egs ríke kvediu Guds oc sína. Kjære almúge oc viner! Vær höfum
 ” understadid af Rádi voru oc ödrum gódum mönnum þá stóru missem-
 ” iu

---

conjugio, quo quis legitime natus est, de ecclesiæ libertate, de decimatione, de votis omnibus & testamentis, quæ quis morti vicinus Deo pro anima sua prudenter nuncupaverit, de Peregrinis, qui sepulchrum Sancti Olafi Regis, aut alia loca sancta inviserint; Itidem de pecuniis Templorum, criminibus Excommunicatione puniendis, Pejurio, nimia Fæneratione, de rebus Spiritualibus vendendis aut emendis, de Hæresi & incredulitate, de Scortatione & Adulteris & Violata affinitate, Sacrilegio & cæteris ejusmodi causis ad jus Ecclesiasticum spectantibus, quæ juxta memoratas *Transactionis* literas, Laicorum judicio nec submittendæ sunt, nec discernendæ. Agit præterea Edictum Haconis Regis de jure retractus prædiorum, coram Toparcha vel Nomophylace tam a Laicis, quam Clericis prosequendo; Constabit etiam omnibus, quod Constitutio Regis Christierni contineat, quæ nostro huic asserto stabiliendo inserviens, ita sonat:

Nos Christiernus Dei gratia Norvegia, Vandalorum Gotthorumque Rex, Comes Oldenburgi & Delmenborstii universis civibus & subditis, qui Regnum Norvegium incolunt, Dicimus, cum nostra, salutem mittimus. Dilecti cives & amici, quamloquidem

” íu oc underdrag oc óskialligan gjörning, sem hier til í voru Ríke
 ” Noreg oc odrum, vorum skattlöndum vered hefur, oc nú af því vier
 ” vilium gjöra sem vor fkyllda tilber ad stirkia oc hallda alla ydur vora
 ” underfáta sem í rettre lagahlýdne eru vid ofs, oc fierliga mætte
 ” afleggiaft oc nidurfetiaft oll ólög oc óskiallig regimenta, oc skadligar
 ” ósidveniur, oc þefshelldur mætte blífa ein stöðug eindrægne í Ríkinu,
 ” oc því hofum vier einkannliga svo yfer eins orðid med vort eifkuliga
 ” Ríkis Rád sem hiá ofs var í Biörgvin ad heilog kirkia skal fyrst frials-
 ” liga nióta tíundar oc þeirrar rentu, svo oc allt það hún hefur med
 ” rettu, eiga ófkierdt. hvad sem hier til hefur verid. Svo vilium vær
 ” oc fyrirbióðum ad Biskupar oc Prófastar oc þeirra umbodsmenn edur
 ” nockur af þeim dirfest ad sækia þegna vora oc underfáta framarmeir
 ” enn svo sem forn kristinn rettur vottar, riettum Prófaste oc sektum
 ” tilfettum svo ad þeir sieu Prófastar sem gomul lög votta. Svo vilium
 ” vier oc bióðum ollum vorum Fóvitum oc þeirra umbodsmönnum oc
 ” ármönnum bæde í andligu valdi oc veraldligu, ad þeir skule ei
 ” þrúga eda med nockurum vielum koma á vorn almúga, sem er sem-
 ” iur edur sakeyrer, framarmeir enn svo sem kristinn rettur oc Lögbókinn
 ” vottar. Somuleidis stefneft oc sækest þó med vægd oc miskunn þar
 ” sem það tilheyrer. ”

Nú

*dem a Senatu nostro & aliis probis Viris percepimus magnas illas discordias, illegiti-
 ma Acta, & pravas Convetudines, quæ in Regno nostro Norvegico & subiectis pro-
 vincijs hæcenus invalere; pro officii nostri ratione vos omnes subditos nostros, qui jus-
 sum & legitimum obsequium Nobis exhibetis, juvare volumus, eoque præsertim respici-
 cere, ut tollantur & abrogentur illegitima regimina, dislegalitas omnis & vitia con-
 vetudines, eoque magis firma concordia in Regno stabilietur. Præcipue igitur com-
 muni, cum dilecto nobis Senatu Bergis simul coactio, consensu, decrevimus, ut Sancta
 Ecclesia primum decimis earumque usufructu libere fruatur, omnibus privilegiis, quæ
 hæc usque habuit, inviolatis. Sic etiam prohibere placuit, ne Episcopi, Præpositi, vel
 eorum Vicarii, vel ex Clero quisquam, subditos nostros & cives ultra Juris Canonici
 præscriptum vexare suslineant; Præpositis & mulctis ad legis antiquæ formam rite
 constitutis. Itidem prohibemus vetamusque omnes nostros Quæstores eorumque Vicarios
 & Procuratores, tum Ecclesiastici quam Politici ordinis, ne plebem nostram multas
 aut onera quadam, vel vi vel dolosa persuasione subire cogant, præterquam quæ jure
 Canonico & Codice legum præscribuntur. Civibus vero re ita poscente, in jus vocatis
 mitis tamen & lenis actio intendatur.*

Jam præ

Nú góðer menn yður er ollum kunnigt að hier hafa nú verið upp-
lesin landsins lög og Rettarbætur Kónganna, og fáttnálar og sundur-
greining og samþykking Erkibiskupanna og Lýðbiskupanna, eige síður
leyfe Legatanna af Páfanum útgefð, hvað hverjum tilheyrer ofs og
kirkiunnar Formanne, hofum vier nú að einu samþycker orðid aller
greinder menn sem hier nu eru samankomner. Svo bidium vær yður
almenniligan almúga, að vier skilium frá ofs ollum þau málaferle, sem
heilagri kirkiu tilheyra, að bívara ofs í aungan máta þar með, enn hof-
um og holldum fastliga þá hlute sem ofs hafa játader verið af kóng-
dóminum, og láta það hvergi dragast, hvert sem biskupar edur prófastar
leggja á ofs bann eda forbod, hafa það að óngvu, nema opinber banns-
verk falle á nokkurn, þá styrkium hann og eggium til yferbótar við
Gud. Enn ef leikmenn styrkia edur stydia presta til ágángs uppá Kongsins
þegna, þá skulu þeir og allt þeirra underfolk öngann riett taka, og seker
þrettán morkum og átta ortigum fyrir hvert það fylge og styrk sem þeir
veita þeim. Enn allt það fólk sem biskupunum og prestunum þíóna
og búa á þeirra jörðum, þá greide sína landskulld, enn þíóne þeim ei
framar með styrk á móte valldsmönnum, utan þeir gánge þá frá þeim,
þegar þeir heyra þessa samþykt, utan þeir giallde sem fyrr seger, utan

T t t 2

minn

Jamque vobis boni Viri probe constat, legem Civilem, Rogationes Regum,
convenientias, distinctionesque causarum & contractus tam Archiepiscoporum, quam
cæterorum Episcoporum, non minus quam Legatorum Pontificia authoritatis privile-
gia hic esse publicata, unde patet, quæ ad nos & Ecclesiæ Antistitem pertineant,
in quæ singula hic congregati prædicti viri consentimus. Vos itaque universam
Plebem rogamus, ut ab omnibus, quæ ad Sanctam Ecclesiam pertinent, causis nos
sejungamus, nullo pacto iisdem nos immiscentes, ea vero, quæ Regia nobis spon-
dit Majestas, firmiter retineamus, nulla in re cedentes, nec anathematum aut pro-
scriptionis Ecclesiasticæ, sive ab Episcopo sive Præposito denunciatur, ullam habentes
rationem, nisi quis manifestis sceleribus excommunicationis pœnam promeruerit, tum
eundem, ut ad Deum per veram pœnitentiam se convertat, adjuvemus & exhor-
temur. Quodsi Laici Sacerdotibus ad impetendos Regis subditos, operam suam com-
modaverint, ipsi cum universa domesticorum turba, jure suo excidunto, & pro
præstito singulis vicibus auxilio 13 marcis cum 8 ortugis mulctantur; Coloni vero
omnes qui Episcoporum & Sacerdotum potestati subiecti, ipsorum incolunt prædia,
annuas fundorum mercedes solvunt, nec ullam præterea contra Regios magistratus
operam aut auxilium illis præstant; Sed audita hac nostra Constitutione se statim
ab illis sejungunt, nisi prædictam mulctam solvere velint, aut Dominus noster Rex
majorem

minn herra Kóngurinn vilie meire stirk áleggja. Svo ad þeir sem hlaupta under valld Biskupa oc Presta, edur annara lærðra manna, oc selia þeim þær jarðer edur leigia ad þeim, er ákiærdar eru oc brigd er áborin ept-er lögum, oc menn sýna skial fyrir, haldest ad ongu, enn hiner riect-fóokter epter landslögum sem ábúa edur burtfelia. Svo oc um beit oc áverka oc íneytflu á kirkiueignum, bætest med landnáme oc áverkabót sem *Lögbók* vottar lærdum mönnum, enn hverke med banne, nie for-bodum, edur útsetningu Heilagrar kirkiu, enn ef ödruvíse er giort, haldest ad ongu framar enn log votta, oc fyrr er skrifad; oc þeir prest-ar oc lærder menn sem framar gánga á leikmennena oc almúgann enn landslög standa til, þá dirfest enginn leikmadur ad vinna fyrir þeim, hverki kona nie karl, únger nie gamler; enn hver sem þad giörer hier epter ad upplefinne þessare vorre samþykt, oc Kónganna Rettarbatur skipa, þá sicu riectfángader utan gridastada af sýflumönnum oc bænd-um, oc skiprest i þionustu med þeim sem míns herra Kóngins riect stydia, oc falle riectlaufer hvar sem þeim er misboded, þar til þeir gán-ga frá þeim, utan hiner vilie betra sig. Enn þeir menn sem nú gánga í þessa vora samþykt oc lagastirking, oc vilia íðan gánga frá, oc skil-ast

---

majorem iis injunxerit operam. Ita etiam illi, qui Episcoporum, Sacerdotum, aut aliorum Clericorum potestati & imperio sua sponte se submittentes, fundos ab aliis legitimo retractus jure, & ex instrumentis demonstrabili, sibi vindicari ceptos vendiderint, aut incolendos ab iis conduxerint, eorundem contractus pro nihilo habentor. Qui autem predictos fundos incoluerint aut abalienaverint, ex juris Civiles prescripto rei peragantur. Porro qui in pascua fundorum Ecclesiasticorum sua agunt pecora, aut ex ipsis fundis aliquem sibi usumfructum vindicant, & detrimentum illis adie-runt, Clericis, prout Legum Codex prescribit, pro terræ læsione damnum restitu-unt, non vero anathematis, interdictionis, aut proscriptionis Ecclesiasticæ penam propterea subeunto. Quod si secus factum fuerit, præterquam Leges definiunt, præ-scriptumque est, pro nihilo habetor. Illis autem Sacerdotibus & Clericis, qui ultra legis Civiles tenorem aut sententiam Laicis & plebem vexare conantur, nemo cujus-cunque sexus aut ætatis fuerit, operam navare sustineto. Qui vero recitata hac no-stra constitutione contra Regum Rogationes tale quid posthac fecerint, a Regis Toparchiarum Præfectis, Colonisque ubicunque, extra asyla, capiuntor, illorumque servitio, qui Domini nostri Regis jus stabiliunt, æqua partitione addicuntor; Uci-cunque autem infestati aut læsi fuerint, jure suo excidunt, donec ab hujusmodi Sacerdotibus se separaverint, vitam & mores emendantes. Qui vero huic nostræ Constitutioni & legum firmationi jam accedit, ab eadem postea ut & concordati no-
stro

ast vid þetta vort samhelde, annadhvert fyrir ótta, álögur lærdómfins, edur adrar fortölur oc illvilia, þá sie sá sekur þrettán mörkum, oc útlægur, oc take öngann rett, oc engin mál sæke hann, oc under somu grein oc skilyrde sie um þá sem ei vilia hylla oc samþickia med ofs þessa vora samþykt. Enn hvor sá madur, rikur eda fátækur, sem verdur fyrer nockurum söknum órettiligum edur ágange af kirkiunnar Formönnum, sem í þessum samtökum hafa vered edur eru med ofs, þá skulum vier aller greinder menn, hvor sem til er kvaddur, hialpa hönum oc stirkia.

Litr. E.

(e) Uier Stefan med Gudz nad Biskup í Skalholti. Augmund med samre nad Abóti í Videy. Þoruardr Iuarsfon Officialis Þordr Gudmundzfon Einar Snorrason. Helgi Jonsfon ok Jon Einarsson prestfar Skálholtz. biskupsdæmis sendum kvediu Gudz ok uora. Kunnigt giorande ad sub anno gracie M.D XV ár á almenniligu Oxarárþinge vorum uid stadder oc tilkallader ad þesser menn aller geingu aller til eins handabandz Vigfus Bondi Erlendzfon ok hans systur hufrú Holmfridur af einne álfu. En Grímr bóndi Pálsfon ok Þórleifur bondi sonur hans

T t e 3

af

---

stro incepto, vel metu, vel coactione cleri, vel aliis persuasionibus, aut malitia adductus, recesserit, 13 marcis, simulque exilii poena multator; jus suum nunquam obtinet, nec ullam agito causam. Quæ etiam de illis pariter dicta sunt, qui hanc nostram Constitutionem nobiscum approbare recusaverint. Cæterum quicumque eadem nobiscum senserit, cujuscunque conditionis fuerit, eundem si ab Ecclesiæ Antistitibus injusta aliqua actione aut infestatione fuerit infestatus, omni ope adjuvabimus &c.

(e) Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, Augmundus eadem gratia Abbas Videyensis, Thorvardus Ivari Officialis, Thordus Gudmundi, Einar Snorronis, Helgius Jonæ & Jonas Einari sacerdotes dioceseos Skalholtensis salutem Dei & nostram mittimus, notum facientes, quod sub anno gratiæ 1515 in generalibus Comitibus Oxararænsibus advocati presentes eramus cum sequentes viri omnes simul datis dextris contractum inirent, Dominus Vigfus Erlandi filius, ejusque soror Domina Holmfrida ab una parte, ab altera autem Dominus Grímus Pauli filius, suusque filius Dominus Thorleifus, tali cum prælœquio & pacto promulgato, ut prædicti viri perfectam

af annare að suo fyrer skildu oc undertolado að þessir fyrrskrifader bændr sættuzt fullum sáttum um alla þá hluti sem þá hafdi ágreint oc í milli borit þar til. suo sem uæri um hugmód heimsoðner híar upptecker gripdeilder að ollu tilskildu greindu en aungu fráskilldu ok ferliga um rettarbott Hákonar kóngs sem þeim hafdi mest á millum borid. Skildi aðr skrifadr Vigfus eignaz æuenliga ok að sier taka þessar Eingey ok Laugarnes Setberg Galmatiorn ok Kirkiuhofn. En Hólmfridr syster hanns æuenliga eignaz ok að sier taka jordena Sandgerdi er ligg á Rosthualanesi í Hvalsnes kirkiusókn. En Grímr Bóndi ok sonur hanns Þorleifur átolulauft alla peninga fyrir nordan sem uppá rettarbótina horfa ok þar með Kirkiuuoð í Hofnum Anarholte ok ofuskeldu á Kialarnesi. Skylldu þeir hier með alsáttum sáttur. Ok til sannenda hier um festum vier vor Innfigli fyrir þetta sættargjördarbrief.

Litr. F.

(f) Vier Stephan med Guds nád Biskup í Skálholte giorum góðum mönnum kunnigt med þessu voru opnu brefe, að vier hofum leyft Jón Sigmundsón sem kalladur hefur verid Lögmadur, að þeim misferlum sem hann hefur ífallid í Skálholtsbiskupsdæme í útnefningu dóma oc úrfkurda rángra oc samþykktum þeim sem hann hefur giort móte kirkiunnar

---

fectam agnoscerent reconciliationem quoad omnes causas inter eos eo usque disceptatas, siue fuerint simultates, vis violenta, direptio bonorum, rapinæ, quocunqve tandem nomine sine ulla exceptione venerint, specialiter autem quoad Edictum Regis Haconis quæ maxima inter ipsos dissidii causa fuerat. Prædictus præterea Vigfus vilas Eingey, Laugarnesum, Setbergum, Galmarstiörnam & Kyrkiuhöfnam, soror autem ejus Holmfrida prædium Sandgerdum in Rosthvalaneso paræciæ Hvalsnesensis situm, in possessionem perpetuam acciperent. Dominus autem Grimus ejusque filius Thorleifus omnia bona in parte boreali sita, ut & Kyrkiuuoðum in Höfnis, Anarholtum, & Ofuskeldam in Kialarneso ex tenore Edicti libere retinerent. Quo pacto reconciliatio eorum perfecta declarabatur. In quorum testimonium nos sigilla nostra literis transactionis appendimus.

(f) Nos Stephanus Dei gratia, Episcopus Skalholtinus, bonis omnibus notum facimus Nos Jonam Sigismundi, qui Nomophylax appellatur, omni absoluisse reatu, quem sibi intra diocesim Skalholtinam, injusta judicia & sententias ferendo, itemque conclusa

kirkiunnar frelse, oc klerkanna, oc þeirra þjónustumanna hvörn veg sem það hefur helst tilkómed, með því skilorde að hann sör fyrir ós svo-
fældann bóka Reid sem her epter skrifadur stendur:

” Eg Jón Sigmundsson legg til þess hönd a helga bók, oc svo
” skýt eg mínu mále til Guds, að eg skal gjöra bót oc betran við Gud
” oc Heilaga kirkiu fyrir öll þau misferle sem ec hefi í fallid í Skál-
” hólts biskupsdæme svo lengi sem biskup Stephan hefur átt að regera,
” í útnefningum dóma, úrskurdum oc samþykktum að eg hefi gjört í
” móti lögum oc rette oc Privilegiis Heilagrar kirkiu oc hennar klerka
” oc þjónustumanna. Svo að eg meðkennið að eg hefi gjört oc gjöra
” látid ránga dóma oc úrskudi í millum Biarnar Þorleifssonar oc Biarnar
” Gudnaðonar í arftöku epter Þorleif heitinn Björnsson, oc þá skal ec
” apurtaka reyngia oc ónýta gjöra það sem mer er framast mögulegt
” af stad að koma. Her með skal ec gjöra alla þá bót oc betran við
” Gud oc Heilaga kirkiu sem Biskupinn vill mer tilsegia edur segia
” láta. Svo oc skal ec hedan í frá hialpa oc styrkia í öllum hlutum
” Heilagrar kirkiu rett oc klerkanna að óföddudum jafnan míns Herra
” Kóngsins rette epter lögum, Oc að svo stöfudum eide sie mjer gud
” hollur sem ec fatt sege, enn gramur ef ec lýg. ”

Vitnes-

---

clusa contra Ecclesiæ, Sacerdotum, eorum ministrorum Privilegia quocunqve modo
adornando, contraxit, sub suffixi, quod nobis præstitit, juramenti conditione:

” Ego Jonas Sigismundi manum sacro codici imponens, coram Deo conte-
” stor me pœnitentiam Deo & Sanctæ Ecclesiæ quorumvis delictorum, quæ sedente
” Episcopo Stephano intra diœcesin Skalholtinam perpetravi, judicia, sententias, &
” conclusa, contra legum tenorem, Sanctæ Ecclesiæ jus ejusqve Sacerdotum & Mi-
” nistrorum Privilegia statuendo, acturum, ita & lubenter confiteor me injustas
” sententias dixisse & dicendas procurasse de controversia Björno Thorleivio & Björno
” Godvinio intercedente, nata de hæreditatis, quam defunctus Thorleifus Björno-
” nius reliquit, accessione; polliceor itaqve me memoratum judicium revocaturum,
” & pro posse irritum facturum, præterea promitto me coram Deo & sacra curia,
” eam, quam Præsul mihi imperaverit aut imperatam curaverit, pœnitentiam actu-
” rum, ita ut ab hoc tempore sacræ curiæ & Sacerdotum jus, integro interim ma-
” nente, juxta legum præscripta jure Regio, servavero. Tale præstanti jus juran-
” dum, *Deus, si vera loquar, propitius, si vero mentior, iratus, esto!* ”

Tale

Vitnesmenn að þessum eidstaf og öllum gjörninge voru. Bróðer Augmundr Abóte í Videy með samre náð, Helge Jónsón, Jón Einarson, Eyúlfur Þórdarson, prestar, Jón Þórdarson, Brandur Einarson, svarner Lögregtumenn og marger adrer góder menn bæde lærder og leiker.

Litr. G.

Ericus Valckendorf Dei gratia Archiepiscopus Nidrosiensis, nec non Apostolicæ sedis Legatus, Magnus Hammarenius eadem gratia Episcopus notum facimus per presentes nos anno Domini MDXIII Dominica infra octavam Sancti Laurentii martyris vidisse legisse & sane intellexisse quasdam literas reverendo patri & Domino, Domino Andree Episcopo Afloënsi a sanctissimo Domino nostro Domino Leone Papa decimo destinatas super denario Sancti Petri levando, quarum tenor talis est ut infra.

Leo Papa decimus venerabili fratri Andree Episcopo Afloënsi collectori nostro Id. Sadoletus venerabilis frater salutem, & apostolicam benedictionem. Quoniam, sicut nuper accepimus, denarium Sancti Petri tam in Norvegiæ & Sveciæ regnis quam Islandiæ & Ferdenum aliisque dictorum regnorum insulis a multis annis citra restant exigendi. Idcirco nos confisi de intelligentia & integritate fraternitatis tuæ nec non fidei & devotionis sinceritate quam ad nos & hanc sanctam apostolicam geris sedem. Te nostrumque & Apostolicæ sedis Collectorem dicti denarii sancti Petri in regnis & insulis prædictis ad bene placitum nostrum & dictæ sedis inchoandum cum primum Te illuc contuleris tenore presentium facimus, constituimus & deputamus. Concedentes tibi etiam horum serie plenam & liberam facultatem & potestatem quoscunque habentes & tenentes dictos denarios Sancti Petri & illos adhuc solvere debentes, etiam per edictum publicum monendi & citandi, ac non solventes excommunicandos declarandi, ac contra eosdem,
etiam

Tale jus jurandum & Acta testantur Frater Ögmundur eadem gratia Abbat Videyensis, Helgo Jonæ, Jonas Einari, Ejólfus Theodori, Sacerdotes; Jonas Theodori, Brandus Einari, Jurati Pedarii, & multi alii viri discreti, tam Clerici, quam Laici.

etiam si episcopali, archiepiscopali, aut alia majore præfulgeant dignitate, ad censuras ecclesiasticas procedendi, nec non omnia alia & singula, ad id necessaria & oportuna faciendi, gerendi & exequendi, quod similiter collectores de jure vel consuetudine facere potuerunt, seu etiam debuerunt, cum potestate etiam subdeputandi alios subcollectores & nuncios cum simili aut limitata potestate, eosque quotiens tibi videbitur, revocandi. Hortantes omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, abbates & alios ecclesiarum prælatos, ut te ac subcollectores & nuncios tuos pro tua erga nos devotione & observantia ad dictum collectoris officium, illiusque liberum exercitium promte recipiant & admittant, tibi que & illis pro executione dictorum denariorum faveant & assistant. Et si quid ex dictis denariis apud se habeant, tibi libere tradant & consignent, & quantum in eis fuerit ab aliis illorum debitoribus tradi & consignari faciant, recepta a nobis idonea quantia. Quas quidem pecunias per Te & subcollectores tuos prædictos, colligendas & exigendas volumus, ut in civitate Lubecensi in bancho mensalium mercatorum tucarorum deponere debeas, qui illas per eosdem mercatores hic in urbe nobis, & cameræ apostolicæ solvi faciant: in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die II. Januarii MDXIII. pontificatus nostri anno primo. In cujus rei fidem & testimonium secretum nostrum præsentibus duximus appendendum. Datum Aslojæ X. calend. August. anno & die ut supra.

(L. S.)

CAP. X.

De Ogmundo Pauli filio.

§. I.

Ogmundus Pauli filius Catholicorum, qui Skalholti sederunt, Episcoporum ultimus, natione fuit Islandus, patrem habens Paulum Gudmundi, matrem Margretam Ogmundi filiam, avunculum vero Thorolfum

TOM. II.

U u u

fum

fum cognomento *Biskup*, qui Biorno Godvini & Jonæ Sigismundi contra Stephanum constanter adhæsit, non habito respectu juris jurandi, quo Stephano, anno 1508, una cum Biorno, obedientiam promiserat. Ogmundus in adolescentiâ tam domi quam foris in Angliâ & Belgio literis aliquam navavit operam, sed senior factus arti nauticæ se dedit, quæ non solum commerciorum & exoticarum gentium cognitionem, sed tandem etiam onerariæ Skalholtensis Cathedralis navis præfecturam sibi acquisivit, eandem enim Presbyter factus, & sacerdotio Breidabolstadeni ornatus, non deposuit; Nam si literarum expertus fuisset, ut quidam volunt, sub Stephano viro docto & doctorum promotore, nec opulentissimum illud sacerdotium, nec deinceps splendidissimam illam Abbatiam Videyensem, tandemque Skalholtensem Episcopatum adeptus esset; Inter doctos tamen eum numerare, aut singularem eruditionem ei adscribere, haudquaquam sustinemus.

§. 2.

Sacerdotali officio initiatum 1499 vel etiam prius, & tum temporis ad Pastorum cathedræ Skalholtensis evectum fuisse, testantur literæ Thorlaco Gunnari datæ. Breidabolstadeni sacerdotium nactum esse anno 1504 vel etiam antea, testantur literæ Stephani eodem anno datæ, quibus illi permittitur ab unoquoque diœceseos Skalholtensis Pastore absolutionem accipere, quoquo tempore ipsi placeat aut necessitas urgeat, ne impedimento sit ejus officio, simulque cathedræ Skalholtinæ Navarchum fuisse, probabile reddunt literæ, hoc anno Dominica post Festum Sancti Olai datæ, in quibus cum Magno Magni filio contractum init, liberum ipsi in Norvegiam secum transitum, gratuitum dum ibidem commoratur convictum, & reditum denique in Islandiam promittit, in cujus hospitalitatis redhostimentum Magnus ei prædium Ey (insulam) in tribu Breidabolstadeni sitam, emancipat. Circa hæc tempora, ut quidam volunt, anno 1509, accidit, ut Præfecti Regi vicarius, qui Bessåstadis residebat, prope Breidabolstadium iter faciens, in Ogmundi famulos incideret, inter quos ex jurgio ad manus venit, adeo ut Ogmundiani fusi fugatique domum tenderent; Regii vero victori læti & exultantes persequerentur, sed Ogmundianis ad incitas redactis, necessitas & herilis domicilii præsidium vires animumque auxit, ut ho-

stes

stes non tantum fugarent, sed multos fauciarent, duos vero penitus occiderent, quorum cædes ipsaque seditio Ogmundo a Regiis imputabatur, qui ipsius famam ut homicidæ & seditiosi apud Regem denigrabant, sed immerito, nam omnino insons erat, & tam a causâ quam ipso crimine vacuus, omnia enim ipso inscio facta erant (a).

§. 3.

Anno 1515 ad Abbatis honorem evectum esse constat, nam in actis publicis ejusdem anni, mense Julio concinnatis ut Pastor Breidabolsfadensis nominatur, sed in tabulis permutationis villæ Vadnes, datis eodem anno, festo Simeonis & Judæ, Abbas Videyensis salutatur, cum quo Officialis munus inter fluvios Skaptaa & Botnsaa ab Episcopo sibi concreditum, conjunctum habuit, quibus cum quadriennio non sine laude & Præfulis approbatione præfuisse, eo enim tempore Cœnobio Videyensi prædia Vadnes, Vatnsleysam, Byaskier, Backam, Hvítarvallas aliaque acquisiverat, quod tum temporis officii bene gesti optimum fuit documentum, primum ab ipso Stephano, antequam e vita excefferat, & deinde post ejus fata ab universo diœceseos Clero in Comitibus generalibus anni 1520 congregato, unanimiter Episcopus eligitur (b).

§. 4.

Anno 1520 Ordinationem & Archiepiscopi Confirmationem accepturus, iter Norvegicum ingreditur, sed maris & tempestatum inclementia diu jactatus, ad oras Gronlandicas defertur, unde non sine peri-

U u u 2

culo

(a) De facto nulla est dubitatio, sed quod anno 1509 sub Præfectura Erlandi Vigfusini acciderit, non possumus credere, cum illo enim Ogmundo nullæ unquam intercesserunt inimicitia; Videtur itaque ad tempora Sveni Thorlevi filii, Vigfusi successoris referendum. Scriptor quidam anonymus, qui anno 1593 scripsit, hunc appellat Olava Scribam, Islandiæ Quæstorem. Quod Regiorum leopus tunc fuerit monasteria in Quarta orientali occupare, vero est absolum. Vid. *Danske Magazin* 3 Bind, S. 339. Sed Historiam de anterbis marinis, vulgo *Margies*, quibus Ogmundus ipso festo Paschatis data opera insidiari, eosve occidere, vetuit, quod esset dies vitæ, sed non mortis; mox autem cum casu quodam aut vacæ lascivientis interventu, retibus implicati essent, capere permisit, ad annum 1508 refert *EGILLIDES* in *Vita Ogmundi*.

(b) *Danske Magazin* loc. cit. hæc & sequentia uno anno anticipat.

culo sub hyemem in Islandiam revertitur, qua inibi exacta, anno 1521 mane ætatis, aut quam primum occasio tulit, in Norvegiam transnavigavit, quam suo privatam Archiepiscopo invenit, nam Walckendorffius hac ætate Hafniam tendens, in Belgium delatus fuerat, indeque Romam profectus nunquam deinde in Norvegiam venit (a). Quo casu haud mediocriter perculsum fuisse, probabile est, nam apud Christianum II, Clero alias minus faventem, ut seditionis Breidabolstadianæ, cædisque Reginum quæ ibidem anno 1509 perpetrata fuerat, auctor & causa diffamatus fuit, sed cum via ad metam perveniendi alia nulla pateret, quam ejus implorare gratiam, hanc ingreditur, Hafniamque proficiscitur;

(a) Et fallitur & fallit JONAS EGILLI (quem secutus est JOH. OLAVIUS in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 337) scribens Ögmundum per Divickam Regis concubinam muneribus delinitam Regi conciliatum fuisse, nam illa anno 1517 vita excessit, matri itaque ejus Sibiritzæ, famosissimæ illi Daniæ Pandoræ, omnia illa adscribenda sunt, quæ ille Regis concubinæ hic tribuit. Nec ut puto firmiori nititur fundamento, quod tradunt scriptores ad unum fere omnes, qui aliquid de Ögmundi peregrinatione literis mandarunt, quod bona summorum virorum venia dictum esse volo, scilicet quod ab Erico Walckendorffio Nidarosensi Archiepiscopo anno 1521 ordinatus & Holanz diæceseos Inspector constitutus fuerit; Nam Walckendorffius anno 1521 in Majo iter Hafniam instituens, tempestatum vi, amisso nauo, lepta & nauclero, in Belgium delatus fuit, ut ipse in literis ad Senatum Danicum, datis Trajecti die Sancti Augustini Episcopi & Confessoris anno 1521 expresse profiteretur, ex quo nunquam Nidarosiam aut in Norvegiam venit: Ögmundus autem videtur ex Islandia solvisse circa confinia mensium Maji & Junii eodem anno, & in Norvegiam venisse sub initium Julii aut post, longe post Walckendorffii discessum. Hinc etiam Clerus Holanus in literis Electionis Jonæ Anii, & aliis de Inspectione diæceseos Holanz Ögmundo mandata, eodem anno datis, allegat tantum auctoritatem Capituli Nidarosiensis, sed Episcopi literarum nullam prorsus mentionem facit, siquidem is tum temporis, seu a Mense Majo anni 1521, ad annum 1523 in Norvegia nullus fuit. Et hæc, ut puto est propria veraque causa itineris ab Ögmundo in Daniam suscepti, nam si Archiepiscopum in Norvegia reperisset, qui ipsius electionem confirmare & consecrationem impertiri potuisset, haudquaquam tantum itineris & impensarum fecisset ad conveniendum Regem, quem sibi scivit esse inferibilium; Oportet itaque Ögmundum sine ullius Nidarosiensis Archiepiscopi confirmatione a solo Christierno II. confirmatum & Skalholtensem Episcopum constitutum, & ab Olao Bergensi, aut Höskuldo filio Höskulldi, Stafangrensi Episcopo, consecratum fuisse, illi enim ipse Ögmundus in literis ad eum datis Hanabergæ in Norvegia anno 1534 pro humanitate & officiis, præsertim Bergis die consecrationis, in se collatis, magnas persolvit gratias. Vid. infra §. 7. pag. 528.

ciscitur; Sed antequam e Norvegia discederet, literas ad amicos quosdam, a Navarcho quodam, qui nondum anchoras solverat, perferendas dedit. quorum præcipui fuerunt, monasteriorum Abbates, & Prior Sridensis. In Daniam vero ubi pervenit, per famosam illam Sibrittam, quæ omnia apud Regem potuit, muneribus (ingenti scilicet auri summa. & duobus cubis ex dentibus canis marini affibris factis) sibi devinctam, postquam Regi supplex & prostratus se suaque omnia permiserat, fidelissimamque in posteram obedientiam jure jurando promiserat, reconciliatus, Skalholtensis Episcopus constituitur, indeque per Norvegiam, ubi a Canonicis Nidarosiensibus, Holanæ dioceseos, quoad proprium non haberet Episcopum, Inspector factus, &, aut ab aliquo Daniæ; aut etiam quodam Norvegiæ Episcopo, Regis jussu, inauguratus. Anno 1522, in patriam reversus est.

§. 5.

In Islandiam reduci Ogmundo rerum administrationem ab Holanis ordiri visum est, cujus dioceseos a morte Gottkalki, Episcopo orbæ, a Capitulo Nidarosiensi constitutus, fuit Inspector & Administrator; huic itaque Jonam Einari filium, virum pium & doctum præficere allaboravit, quod quo facilius efficere posset, eodem statim anno, antiquos omnes Officiarios & præfectos ab officiis removit, sed ex proprio lubitu, Abbatum & Cleri ingratis, novos substituit, quod cum Holanis maxime displiceret, quibus hoc etiam anno Capitulum Nidarosiense, quemcumque vellent, Episcopum eligere, potestatem fecerat, ne sibi suisque rebus desidiose deessent. inconsulto Ogmundo, Jonam Arii filium eligunt, datisque ad Archiepiscopum, quem jam in Norvegia esse credebant, & Capitulum Nidarosiense, literis, Ogmundum ejusque administrationem, multis gravibusque additis causis, omnino detestantur & recusant, quas perlatus, simulque Archiepiscopalem confirmationem & consecrationem adepturus, Jonas in Norvegiam anno 1523 transire instituit, sed tempestatibus aliisque incommodis impediti, nautæ in Islandia hyemare coacti sunt, quod audiens Ogmundus, plus simplici vice per legatos & literas Jonam ex Islandia excedere prohibuit, quæ ille omnia par pari referens, aut aperte contempsit, aut variis artibus elusit.

§. 6:

Ogmundus itaque ira & minis plenus, armatorum cohorte stipatus, celerrimo itinere Jonam imprudentem oppressurus Holar tendit, hic vero de hostium adventu certior factus, extemporanea fuga, ad navitas gente Germanos, in portu Kolbeinsarofensi hyemantes, ægre evasit, qui paulo post a comœatu imparati, a quo illos Ogmundus prohibuit, navem solverunt. Quo facto, ne fegni otio tempus tereret, Clerum Holarum convocat, priorique electioni renunciare, alteri vero, qua, præeunte ipsius auctoritate, Jonas Einari eligebatur, subscribere omnes adigit, duobus tantum, Nicolao Mælfellensi, tum temporis bonorum Cathedralium Dispensatore, & Thoma Erici, Pastore cathedrali. exceptis, qui nec vi nec precibus ad revocandum cogi potuerant. Hinc iudicio instituto, Jonam infamem & excommunicatum declaravit, Einaridemque ad causam coram Archiepiscopo agendam ablegat, quæ omnia, Aresonio causam obtinente, frustra fuerunt. Eo autem anno 1525 in patriam revertente, odia recruduerunt, eoque processerunt, ut ex condicito uterque Thingvallis anno 1526 Comitiorum tempore; Ogmundus 1300, Jonas vero 900 armatorum circumdati & ad confligendum parati comparent, & sine dubio infestis concurrissent signis, ni Abbates aliisque melioris notæ viri semet interposuissent, quorum precibus ægre tandem datum est, ne universis viribus prælium iniretur; sed quoniam neuter victus videri vellet, victus autem habebatur, qui prælium detrectare visus fuisset, utrique tandem placuit, ut duello res committeretur, ad quod ex parte Ogmundi notissimæ virtutis vir Eysteinus Brandi filius; sed ex Aresonii parte Atlus quidam, itidem vir fortissimus, eliguntur (a), qui in utriusque

---

(a) Videntur mitiata simul ac armata hæcæ capita Romanorum & Albanorum exemplum magis imitari voluisse, qui Horatorum & Curatorum virtuti rem controversam, quam gens alii imperare deberet, commiserunt, ut apud *LIVIUM* & *DIONYSIUM HALIC.* legere est, quam exemplum & mandatum Salvatoris, *Matth. 20. v. 26.* Hujus Eysteini fortium factorum sapius mentionem nostræ historię, quæ sunt quod 18 annos natus, Leonardum, Regium Præfectum & suum herum, reliquis satellitibus diffluentibus, contra Torfium de Klofa ipsius persecutorem, tamen tantaque virtute solus tutatus fuerit, ut Torfio re infecta abeundum fuisset, ni eum parte satellitum per posticum domus irrupisset. Hic etiam in incendio montis Heclz,

que exercitus conspectu, ipsis Cal. Julii, in parva quadam insula, quam efficit amnis Oxaraa, diu acriterque pugnarunt, usquedum Eysteinus, disiectis Atli tegumentis, enses abiecit, lacertorumque viribus fidens hostem corripuit, pronumque humi stravit, quod etsi Holanis maxime displiceret, a praelio tamen hac vice destitutum est.

§. 7.

Postridie, qui fuit dies Visitationis Mariæ, templum Skalholtense, qua causa aut casu, incertum est. totum cum universis ornamentis confisagravit, solo Thorlaci loculo & ingenti deaurata pretiosaque tabula exceptis, quæ non sine miraculo incendium effugisse perhibentur, ad quem nuntium Præsul ter animo defecisse fertur, tandemque dixisse, quemadmodum a teneris ad hunc usque diem secunda usus fuerit fortuna, ita posthac adversam experturum fore, quod non omnino vaniloquium fuisse videtur; sed sibi restitutus, mox ad seriarum rerum curam conversus, tabernam seu domunculam, quæ prope templum Skalholtense sita est, & de Sancto Thorlaco denominatur, refici ornarique curavit, ita ut ibidem, quoad templum reedificaretur, sacris operari posset. Quo facto, in templi restorationem omnes animi corporisque vires intendit, materiam undique & omnibus modis conquirens & emendicans, acquisitamque magno conatu & sumtu advehens, adeo, ut antequam officio abiret, opus pæne ad umbilicum perductum esset; Nam præter varios acquirendi modos, quibus intra patriam usus est, nunc sub quadam juris specie exigendo, nunc rogando aut emendicando, ut pauperiores 5, 10 aut 15 ditiores vero 30, 40 aut 50 asseres, vel etiam tigna conferrent, onerariam cathedræ navim in Norvegiam ad lignandum misit, ibidem enim tum temporis villam cum adjacentibus sylvis cathedra possidebat, quæ communiter *Islandorum villa* audiebat, eandemque ad annum circiter 1556 retinuit, quo oneraria naufragio periit, villa vero; nescio quo modo, abalienata est (a).

§. 8.

---

cum ipsius domicilium combustum & terræ motu disiectum esset, per medios ignes inter volitantia ignita saxa & cineres, uxorem ulnis portans & protegens, erupit & longum iter emensus est.

(a) Ipsum etiam Ögmundum in Norvegiam trajecisse, ex sequentibus patet:

Sempiterna

§ 8.

In longinqva illa de Biörni Thorleiffonii relictis opibus lite, quæ cum

Sempiterna salus & protectio sit semper vobiscum in Christo Jesu Domino nostro. Dilectæ vestrae fraternitati gratias agimus maximas, pro omni ea benevolentia, quam & domi vestrae, & Bergæ in die consecrationis nobis prestastis. E Germania & ter in Thrunabieum, & huc Bergam profecti, difficilimum iter habuimus; Apud dilectissimum nostrum Dominum Archiepiscopum per quatuordecim dies commorati, ab eo perbonovifice tractati fuimus, qui Vestrae fraternitati milies faustam noctem ap- precatus est. Nos patentes literas in membrana exaratas ad vos transmittimus, quas ille & universus Regni Senatus, in bonum, ut puto, atque commodum Islandiæ & ejus incolarum, consignarunt; a Vestra fraternitate sollicitantes, ut vestrum sigillum & iisdem apponere non dedignemini. Peregrinis autem in variis locis hominibus, qui novam Religionem novamque legem illuc inferre cupiunt, consensum nostram nullo modo addere volumus; Quæ nos non nisi pro maxime corruptis moribus reputamus, in mundi, carnis, & impuri Spiritus gaudium atque voluptatem; contra Dei voluntatem circa salutem hominum, inque summum eorum dolorem & incommodum: quorum em- cationem a Deo omnipotenti, qui in totum orbem & misericordiam & potentiam exer- cet, expetimus! Plurima nobis Bergæ pariter ac in diocesi Bergensi non in melius, proh dolor! sed in deterius conversa esse videntur. Ne Vestra fraternitas respiciat num- mum illum, quem transmittimus, Anglicanum, in votis habemus, vestrae benevolentie memoriam in posterum ad omne bonum apud nos servaturi. Sed quoniam ingens daninum experti sumus, tam in templi Cathedralis, omniumque ejus Campanarum & Cignadorum incendio, quam trium navium onerariarum jactura, quarum una post alteram perit, & ingentem æris alieni summam exinde contraxerimus; æstivo tem- pore appropinquante reditum in patriam divina favente gratia & clementia, postquam cujusdam navigii affulserit occasio, sollicitè meditamur. Si autem Vestrae gratie furti aut potentæ copia fuerit, vos rogatos volumus, ut nostram, quoniam Bergas huc tem- pore difficultas annonæ urgeat gravissima, hac in re necessitatem, nostramque navi- giurn, quod in Insula Stör onerare proposuimus, re frumentaria sublevetis. Quæ hisce literis omisimus a Tabellario nostro inaudire poteritis. Cum his paucis commendo Vos omnipotenti Deo nunc & in ævum. Scriptum Hanaberg Dominica infra Oðara Epi- phanias, anno salutis 1534.

Ex quibus concluditur (a) Ögmundum tum temporis nullam possedisse onerariam navim, sed conductitia usum esse. (β) Quod tres onerarias naves naufragio amiserit. (γ) Quod hac vice etiam in Germania fuerit, scilicet propria nave destitutus cum mercatoribus Hamburgensibus eo profectus fuerat, indeque Bergas delatus esse vide- tur. (δ) Quod Hæskuldus Stafangrensis Episcopus eum aut sacris initiaverit, aut ad minimam adfuit. (ε) Quod Ögmundus onerariam loco amissarum denovo sibi comparare voluerit. (ζ) Sed difficile intellectu est, quod innuit se ter Thrun- abieum,

cum Stephano & Biørno Godvini emori non potuit (a), Ogmundus antecessoris vestigia legens, multam a Stephano Biørni hæredibus irrogatam severissime exegit, cadaveris exhumationem minitans ni solveretur, nam Biornus anathemati innodatus obdormiverat, eoqve nomine prædia Hvammum in Hvammsveit, Asgardum, aliaqve, iis expressit, deinde etiam a parte Thorleiffonii tam constanter & fideliter stetit, ut licet Godvinidæ vidua, præter tot Christiani II. Edicta, quorum supra mentio facta est, ultimum tandem anno 1520 priora confirmans acceperit, nihilo secius Ogmundus anno 1522, cum in Norvegia esset, in gratiam Thorleiffonii a Senatoribus Regni, qui Osloæ & Bergæ erant, ut & a Capitulo Nidarosiensis, contrarium elicit effatum, cujus valori & virtuti fidens, anno 1526 in publico Consistorio sententiam promulgavit, qua Godvinianis controversas hæc possessiones abjudicavit. Quod Torfius Godvini filius haud quaquam ferendum existimans, Friderico I. causam detulit, denuoqve ejus, Christiani II. Edictis ad amissum consonans Rescriptum obtinuit, quod Episcopus pariter ac priora nihili æstimavit, qui non tantum anno 1529 prædium Stad in Adalvík aliaqve, quæ Thorleiffonius Johanni Kroko Civi Bergensi vendiderat, ab ejus hæredibus septingentis marcis argenti emit, sed alia etiam ab ipso Thorleiffonio, vili pleraqve pretio, accepit, quæ cum Godvinianis instar sudis in oculis essent, Johannes Eggertsonius Nobilis Norvegius & Equitum insigniis ornatus, qui paucos ante annos Islandiæ Præfecturam gesserat, Godvinidæ jam gener factus, Friderico I. retulit, Ogmundum prædia Vatnsfiord, Stad, Hvamm, Asgard, aliaqve injuste acquisita, in sui cohæredumqve damnum detinere, ipsiusqve imploravit opem, ut ordinario juris processu instituto, eadem sibi restitui mandaret, qui datis ad Thorvardum Erlendi, australis & orientalis partium Nomophylacem, literis, litem ex legum præscripto dirimi jussit. Hic itaqve anno 1530 causam 24 optimæ notæ civibus dijudicandam comisit, qui utraqve parte

audita

---

heimum, scil. hac vice, iter fecisse, & Archiepiscopum semel tantum invisisse. Tandemqve animum reformationem Religionis exosum prodit, de cujus progressu tam in Islandia, quam in diœcesi Bergensi conqueritur.

(i) Vid. supra pag. 495. 497.

Том. II.

XXX

audita Præfulem abfolverunt, & pro Johanne, quafi Ogmundi & Antecessoris ejus Stephani nomina falso apud Regem detulerit (a), deprecatores extiterunt, illorumque precibus Præful reum concessit, qui coram judicio, ne illi aut Ecclesiæ unquam postea obniteretur, dextram dare necessum habuit.

§. 9.

Plusquam vatinianum quo se invicem Episcopi Ogmundus & Jonas prosequerantur odium, Teito Thorleifi filio, hujus capitali hosti, illius amicitiam conciliavit, qui anno 1525 cum Teito fundorum commutationem fecit, quo Teitus Episcopo celebre prædium Biarnanes cum 16 adjacentibus villis, Præful autem illi Hvammum in Hvammsveie cum aliis 9 prædiolis tradidit, quo post seditionem Sveinftadensem, a Jona excommunicatus & in exilium actus, bonis omnibus, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus adjudicatis, confugit, ibidemque prædia hæc uxori esse dotalia prætexens, sub Ogmundianæ potentie umbra delituit ad mortem usque, quæ anno 1537 incidit. Mortuo autem Teito timens Ogmundus ne Jonas aliquando dictas mutationes rescisum iret, & hæc Teitianæ prædæ reliquias sibi vindicaturus foret, Clericorum conciliabulum Husafelli congregari curavit, cui hujus permutationis justitiam, aut probavit, aut persuasit, conclusumque, quale optavit, obtinuit, ibidem etiam, ne ea possessionum Teiti pars, quæ hæredibus adjudicata fuerat, Jonæ loculos unquam ditatura foret, præcautus, Gudrunam quendam Gunnlaugi filiam, Teiti consobrinam, ipsius legitimam hæredem esse, communi hujus concilii sententia publice contestatum ivit. Moxque cum ejusdem marito Erico Gudmundi filio per intimum suum amicum, celeberrimum illum Davidem Gudmundi filium, de eadem parte levissimis conditionibus transegit, quas tamen nunquam implevit, Davidi autem ob navatam fideliter operam, quædam horum vendidit, quædam ipse retinuit.

§. 10.

(a) Periculum quod hic Johanni imminere videbatur, haudquaquam vile fuit, nam ut Episcoporum diffamator ex sententia *Juris Civilis Tit. Mannbelgi cap. 25.* exul & exprobratus, & ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, gravissimo Banno seu devotione pleneclusus erat. Conf. supra pag. 259.

§. 10.

Licet ad hæc usque tempora inter avaros, superbos & bellicosos hosce Præfules irreconciliabile viguerit odium, posthac tamen deservescere coepit, nam anno 1529 Ogmundus Magnus Jonæ Episcopi filium sacris initiavit (a). Et anno 1530 Husafelli in tractu Borgarfjord, præsentibus haud paucis Abbatibus, aliisque optimatibus convenerunt, & positis, ut videri voluerunt, odiis, in mutuam redierunt gratiam (b).

X x x 2

Inde

(a) *Universis ac singulis Sacro Sanctæ Matris Ecclesiæ Holensis filiis patentes literas visuris seu audituris Ogmundus Dei gratia Episcopus Skalboltensis salutem in omnium Salvatore! Notum facimus per præsentis, quod anno Servatoris nostri 1529 Sabbatho quatuor temporum in estate, hoc est nonas Junii, in Ecclesia nostra Hvanneyre ordinavimus ad titulum Ecclesiæ Sanctæ Holensis, ad sacros ordines celebrantes dilectum nobis in Christo filium Dominum Magnum Johannem, quia ipse testavit se habere legitimam & plenariam dispensationem a Sancta sede, & eum in sacrum Presbyteratus gradum, cooperante nobis gratia Spiritus Sancti promovimus, quem alias statutis & distinctis anni temporibus, in sacros Diaconatus & Subdiaconatus ordines, cum cæteris inferioribus seu minoribus ordinavit Johannes eadem gratia Episcopus Holensis. Datum apud sedem nostram Skalboltensem die Lunæ proximo ante festum Hallvardi Martyris, Anno Domini 1532. Nostro sub secreto patentibus appenso.*

(b) Solemnem aliquam pacificationem inter Præfules initam fuisse docet sequens Documentum:

Nos Thorleifus Erii, Martinus Einaris, Arnas Arnoris Officialis, Brynjo:lfus Haldori, Arnas Jone, Freysteinus Grimi, Thordus Olafi, Jonas Thorleifi, Biörnus Thorgilfi, Jonas Haldori, & Runolfus Blasii, diæceseos Skalboltensis sacerdotes omnibus probis hominibus notum facimus per has patentes, quod Nos die Mercurii proximo, post festum Olafi prius, una cum multis aliis bonis viris Clericis pariter ac Laicis, a nostro venerando Patre Domino Ogmundo Dei gratia Episcopo Skalboltensi convocati fuerimus, ad respondendum illis Ordinationis Ecclesiasticæ literis, quas, de sancta Religione agentes, Illustrissimus Dominus noster & Princeps Rex Christianus in hanc regionem transmisit, ad quas unanimi voce tale positivum responsum didimus, quale ob signatæ literæ, hac de re concinnatæ, secum ferunt. Item secundo a nobis postulavit Episcopus, ut eas controversias & lites discernemus, quæ inter ipsum & ipsius Fratrem Jonam Episcopum Holensem enata essent, & de valore pacificationis illius, quæ inter eos solenniter jure jurando facta fuerat, sententiam ferremus. Illam itaque inspicientes, omnibus numeris perfectam & legitimam recognovimus, nec ab ullo, non ab ipsis magis quam aliis, violandam; Ipsa autem contentum erat, neutri integrum esse quasquam in alterius diæcesin novitates inferre. Sed Episcopus Ogmundus conquestus est duos Sacerdotes ex diæcesi Holana cathedra Skalboltinæ bonæ & possessiones

Inde Ogmundus Præbendam Myrensem in quarta Occidentali sitam in Jonam ad dies vitæ sub certis contulit conditionibus, ut patet ex literis datis Thingvallis 1533 sed firmam & sinceram hanc non fuisse amicitiam, varia prodiderunt signa, parumque subinde abfuit, quin ignis in favilla latens in apertum prorumperet incendium. Hinc perparum abfuit, quin Ogmundus Ejolfum Enari filium, Jonæ Episcopi generum, anno 1539 excommunicaret, ut patet ex formulari, quod in Carophylatio Curiae Skalholtensis adservatur. Causabatur autem Ogmundus Ejolfum conscium & consiliarium fuisse fratri suo Erlendo, qui Episcopo, ut coram Archiepiscopi tribunali compareret, diem dixerat, qui turbo in Synodo Olafsvallensi eodem anno habita, sedatus fuit. Hinc etiam manavit, quod Conciliabulum ab Ogmundo Hufafelli anno 1538 convo-

---

possessiones occupasse, nempe Kalmanstungam in Borgarfurdo & Myrar in Divasfordi, qua prædia jam dudum Curia Skalholtina adjudicata fuerunt, qua in re prædicti citri temere adeo sese gessisse nobis videntur, ut tale quid contra jus Canonicam & Sanctæ Curie privilegia antea unquam perpetratum fuisse, auditum non sit. Advertuta itaque gratia Spiritus Sancti & re ita cognita & animadversa, prædictos Sacerdotes (Ericum Pauli & Jonam Olafi) excommunicationis poenam, & proscriptionem ecclesiasticam promeruisse, & poenitentias ab Episcopo præscriptas & absolutionem accipere, nec amplius prædicta prædia in sua potestate retinere, debere, pleno judicio judicavimus; omnes enim illas sententias, quas tam de Templis & Clericis, quam de dictis prædiis pronuntiari curavit Præsul, pleni valoris & legitimas esse in omnibus clausulis & articulis, nec ab alio, nisi Sanctissimi nostri Patris Papæ Legatus auctoritate sua intervenerit, irritas faciendas censuimus. Quapropter memoratos fundos Kalmanstungam & Myrar perpetuum Curia Skalholtina peculium & esse & fuisse decrevimus; Et Episcopo integrum esse eos in suam potestatem assumere, & cuicumque placuerit, sive Clerico sive Laico, tradere, aut tradenda curare. Nec minus omnes Templorum possessiones intra diœcesin Skalholtinam solius Sanctæ Curie Skalholtensis Antistitis jurisdictioni adjudicavimus. Itemque omnes omnium legum & judiciorum contentiores, inter quos Erlendum Einaris, sive intra, sive extra templa comprehendi possunt, ad absolutionem & poenitentias sustinendas, impune adigendos esse, unanimi consensu conclusimus. Item omnia judicia, in aliis tribubus, de iis, qui templorum intra hanc diœcesin possessiones retinent, pronuntiata, irrita & penitus rejicienda esse decrevimus. Item Episcopis, ut spiritualem in Domino fraternitatem, jurejurandi inter illos initam, servant, & unus in alterius diœcesi, prout necessitas postulat, sine Religione adjuvet, consulimus & juvavimus, hanc nobiscum sententiam approbavit &c.

Hanc Pacificationem, scilicet cujus in hoc documento mentio fit, inter Episcopos Hufafelli anno 1530 in magnatum conventu factam fuisse, eiqve interfecto Narsum Abbatem Helgafellensem, scriptum reliquit Vir doctiss. A. MAGNÆUS.

convocatum; omnes illas sententias & judicia, quæ in aliis provinciis de Præbendis Ecclesiæ Skalholtensis pronuntiata fuerint, irrita esse proclamavit, quæ non obscure pungunt Jonam Holanorum Episcopum, sed ne is eo offenderetur, aut pro pacis violatione haberet, addunt initam quondam inter Episcopos amicitiam nihilo minus firmam esse debere.

§. II.

Ecclesiæ commodis & ditationi haud secus quam antecessores invigilavit; nam 1) a Presbytero quodam Helgo Jonæ filio prædium Hvammum in Nordurárdal cum villulis Giestadis & Sandalstunga acceptum, Præbendam Ecclesiasticam fecit. 2) Itidem etiam Hvammum in Hvammfveit, quem hæredibus Teiti Thorleiffonii abstulit. 3) Stadarholum; quæ constitutio ætatem non tulit, nam paulo post Biornus, Jonæ Arii filius, hocce prædium sibi vindicavit (a). 4) Prædiolum Eingland templo Melensi acquisivit. Insulam Thormodsfkier cum particula fundi Alftanesensis templo ibidem constituto adjecit, & forte alia quæ ad nostram non pervenere notitiam. Unum præterea exstat ejus factum haud penitendum, & forte omnium ejus gestorum nobilissimum, quo publicæ necessitati egregie subvenit, nam grassante tum per Islandiam morbo paralytico, Chirurgo cuidam, natione Germano, nomine Lazaro Matthæi filio, qui hic circa annum 1528 uxorem duxerat, prædium Skaney 300 (vel amplius) joachimicis æstimandum, ea conditione dedit, ut centum pauperibus, qui impensas renumerando non essent, gratis medicinam faciat, qui conditione accepta, quinquaginta tales sanitati restituit (b). Reliqua ejus acta aut minoris sunt momenti, aut privato magis commodo quam publicæ utilitati aut emolumento inserviunt.

X x x 3

§. 12.

(a) Vid. supra pag. 324.

(b) Morbus de quo jam loquimur, antiquis *súrafött*, qualis fuerit, non convenit inter medicorum filios; Quidam volunt fuisse lepram, quidam luem inguinariam, quidam vero paralyseos speciem. Lepram non fuisse inde conjici potest, quod illa antiquitus *likþrá* vocata fuit, sed non *súrafött*; taceo, quod hoc modo ægroti conjugium iniierunt, sed quis cum leproso conjugium contrahet? Qui hocce nomine luem inguinariam

§. 12.

Omnes hujus viri acquisitiones, emptiones, permutationes, venditiones, donationes & raptiones enumerare, non tantum otio abundantis, sed etiam tædiofum valde foret; Cognatis enim & famulis, aliisque qui ipsi placebant, tot prædia & villas, ut eorum pretia circiter 3000 joachimicorum valorem, æqvarent, donasse perhibetur, quorum præterea ingentem numerum Regio fisco reliquit: unam tantum ejus donationem, ut inde conspiciatur viri ingenium, temperare mihi non possum, quin referam: In visitatione quadam Ecclesiarum, villam Storakropp in provincia Borgarfjord adeqvitas, audivit quendam famulorum dicentem, amænam esse hancce villam, cui statim respondit, an eam possidere vellet? quod cum ille affirmaret, iterum regessit: Eam itaque posside, cum tamen nec ipse eam possideret, nec sciret quisnam ejus esset possessor; Integro autem anno præterlapso cum proprius villæ dominus ipsum adiret, & submisse rogaret: Num verum esset, quod fando ad aures suas pervenerit, quod Episcopali ipsius gratiæ placuerit patrimonium suum sibi ablatum famulo suo donare? aspera voce & minitabundus respondit, an id ei displiceret? quod cum ille supplex pernegaret, sed se suaque omnia ipsius gratiæ submittere, mitigatus placide respondit: Vestrum itaque erit prædium Garpsdalur! quo ille audito, lætus & devotissime gratias agens discessit. Et quemadmodum in emendo, vendendo, donando, & acqvirendo inconstans fuit, nam horum nullum finem fecit; ita etiam in quotidia conversatione, nam ad minimum non modo delictum, sed nutum etiam & verbum, quod ei minus placuit, ira excandescens,

---

nariam notari propugnant, ajunt ejus mentionem dudum factam esse, tam in exoticis quam indigenis documentis; Vid. *Compend. Annal. BARONII* ad annum 565 ubi inguinaria lues in Liguria orta dicitur, totam Italiam corripuisse, & mox reliquas regiones boreales: Et *Vitam Thorlaci Thorballi filii* qui anno 1197 obiit; inter cujus miracula numeratur sanatio mulieris cujusdam ex tali morbo laborantis: Eademque antiquos contra morbum *sáraføtt* adhibuisse remedia, quibus hodie lues venerea sanatur. Nostra parum refert, qualis fuerit; *paralysin* autem ideo vocamus, quia talis morbus antiquitus quam hodie crebrior fuisse perhibetur, id autem haud tacendum puto, quod a fide dignis & veracibus viris accepi, qualis tandem morbus *sáraføtt* fuerit, eundem cum usu Tabaci in Islandia, præsertim ejus ruminatione, seu masticatione, qua Rustici frequenter utebantur, ita evanuisse, ut solum nomen tantum superfit, idque tantum in antiquis scriptis.

candescens, probrosis & ipso plane indignis verbis famulos & dissentientes proscidit. sæpeqve crinibus arreptos verberibus multavit, aut etiam pedibus conculcavit, semper se ita gerens, ac si ipsi omnia in omnes licerent.

§. 13.

Literis quidem in adolescentia aliqualem operam dedisse videtur, sed ad maturam perveniens ætatem, rei nauticæ & mercaturæ exercitio se mancipavit, senior vero factus, partim aliis immerfus curis & temporis angustia exclusus, partim oculorum dolore impeditus est, nam diu lippus, deinde luscus, tandem etiam cæcus factus est, ut parum operæ illis impendere potuisse videatur; doctos tamen viros amavit, eosque libenter secum habuit. Exstant ejus Monita Pastoralia, seu Epistola ad omnes dioceseos incolas, scripta anno 1540 paulo antequam officio abiret, quæ cum facinorosis, homicidis, propriarum uxorum desertoribus, alienarum raptoribus ejusdemque farris peccatoribus omnem conversationem interdixit, sabbati autem profanatoribus a Præposito Provinciæ ut absolutionem petant injunxit (a), ut & aliud de nova ordinatione Ecclesiastica scriptum de quo mox plura addemus. Et ut erat infensissimus Lutheraniæ doctrinæ hostis, ita etiam contra Lutherum scriptum quoddam edidit, quod rebus & argumentorum ponderibus leve vileque, sed sesquipedalibus verbis refertum fuisse perhibetur. Desidiæ aut incuriæ crimini minime succumbens, officio strenue incubuit, adeo ut cæcus & in decrepita ætate ecclesias visitaret, rei pecuniariæ ita intentus, ut etiam Denarium Petri sollicitè conquiret; sed ambitiosus pariter ac avarus, ex omnibus fucum quendam honoris & lucrum quærens, justitiæ oblitus, plurima amicorum precibus & pecuniæ concessit; Hinc ipso ad gubernaculum Ecclesiæ sedente, plurima scelera & enormia peccata perpetrata sunt, quæ, si non impune dimissa, tamen pecuniæ aut amicitia interventu condonata fuerunt, quod, ut alia taceamus, satis probant exempla Thorvardi cujusdam, qui anno 1526 Vigfusum Thorbiorni, sacerdotali ornatum officio, occidit, quem Ogmundus 240 joachimorum interventu absolvit. Et Gislavi Ejulfi filii, qui duabus suis sororibus

---

(1) Vid. ad finem Capituli Litr. A.

bus stuprum intulerat, quem clanculum ex patria emisit, sorores vero secum diu belle habitas splendide tandem maritavit (a). An unquam Islandiæ Præfecturam gesserit, quam ei plerique Historiæ aut Annalium scriptores tribuunt, alibi disquisivimus (b).

§. 14.

Cum Olao Engelberti filio, Nidarosienſi Archiepiſcopo, Chriſtiani III. hoſte infenſiſſimo & perduellionis reo, illicitum ei interceſſiſſe literarum commercium inde colligi poteſt, quod anno 1534 onerariam Cathedræ navim in Norvegiam miſit, inque ea Giſſurum Einari filium, qui arcanorum omnium conſcius literas citro retroque ferret & negotia expediret. Hic in Norvegiam translatus ab Eſkildo Bilde, Regio in Norvegia Præfecto, Bergis tum temporis residente, & de tali intermitrata hæcce capita literarum commercio admonito, aut aliquid ſubolente, una cum Navarcho Ejulſo Kolgrimi filio, viro fortiſſimo & Ogmundi fidiffimo aſſecta captus, & in carcerem conjeſtus fuit, ſed licet Præfectus nulli parceret indiſtriæ & labori, omnemque moveret lapidem, tam in captivorum exacta & ſecreta examinatione, quorum non tantum veſtes diſcuti, ſed etiam calceos diſſui juſſit, quam ſarcinarum omnium accuratiſſima ſcrutatione, Giſſuri tamen fide & ſolertia factum eſt, ut tam anxie quæſitæ & deſideratæ literæ inveniri non poſſent. unde Giſſurum poſtea amicis dicere ſolitum ferunt, magna ſua & Ejulſi fortuna id accidiffe, nam ſi inventæ fuiſſent literæ, quas ab Archiepiſcopo ad Ogmundum ferebant, de vita eorum procul dubio actum fuiſſe. Sed Mag. Gebleri, primi Bergeniſium Evangelici Epifcopi interceſſione, poſt triduanam arctiſſimam cuſtodiam dimiſſi, in patriam reverſi ſunt. Hic eſt ille Giſſurus Einari filius, qui Ogmundo tandem in officio ſucceſſit, Ejulſus vero, aut hoc, aut ſequenti anno ſibi ipſi vitam incautus eripuit; nam in viſitatione eccleſiarum Borgfiordeniſium, herum ſtipans, & ut decebat Epifcopi ſatellitum primipilum, qui ad minimum 12 erant, perfecta indutus armatura equitaret, cumque eſſet
natura

(a) Vid. ſupra pag. 338. Litr. ZZ. & infra Period. 5. Sect. 3. cap. 3.

(b) Vid. ſupra pag. 265.

natura pugna & petulans, tum etiam ebrius hastam, vel ioco, vel serio, nunc huic nunc illi intentans, tandem eandem incautius vibrando, semet transfixit.

§. 15.

Senex factus cum Regiis Præfectis Merwitzio & Myndensi graves habuit controversias, quæ famosissimæ Ianienæ Skalholtensis anno 1539 causa fuerunt, in qua Myndensis cum 9 asseclis misere periit; multa quidem improbus hicce homuncio per integrum duodecennium, quo Bellastadis ut Regionum Præfectorum Procurator præfuerat, superbe, avare & crudeliter gesserat, quæ omnia incolæ, talibus non omnino insveti, & Regiam venerantes auctoritatem, non minus patienter tulerunt quam prudenter dissimularunt. Tandem vero 1539 ipsissimo Pentecostes festo, cœnobium Videyense omnibus improvisus invadit, domesticisque male mulctatis, in suam redegit potestatem, cujus facti ab eo in Comitibus universalibus coram optimatibus exigens rationem Præsul, Regium, si quod habeat, mandatum ut promat, postulans, probra tantum & maledicta reportavit, quæ Præsul in flore ætatis, & animi corporisque valens viribus, impune non tulisset, hac vice autem cæcus & debilis humaniter dissimulare necessum habuit. Paucis autem elapsis hebdomadibus, Dietericus hoc successu animatus, reliqua cœnobia, Kirkiubajense & Thyckvabajense, in Quadrante orientali sita, occupare festinans, cum ad trajectum Laugardalensem ventum esset, quasi fati circumactus, quod iter ingrediens nunquam cogitaverat, Skalholtum cursum vertit, ubi commode satis exceptus est & tractatus, eodem ut antea modo, cum de auctoritate qua inductus hæc faciat? rogaretur, respondit, & non contentus Præsulem semel nefandis verbis & dictis proscidisse, postea bis aut ter in ipsius conclavi, genio eodem modo indulsurus, irrupit, inter alia jactans, se cum 7 tantum asseclis universam Islandiam subjugaturum, & licet ab Episcopo viaticum & quæcunque opus habeat gratis promittente, amice moneretur, ut se quam primum inde conferrer, se enim debilem senem & cæcum, si quid dissidii inter suos ipsiusque satellites oriatur, seditionem aut cædes impedire non posse, id secure contemnens, & computationi semet dedens, genio strenue indulsit, in tertium diem ibidem hærens. Interea Jonas Hedini, Pastor Hrunensis,

Tom. II.

Y y

& hac

& hac tempestate cathedræ Dispensator, si non plane incio aut prohibente, haud tamen iubente Episcopo, rusticos quosdam, audacia & robore pollentes convocari curat, beneque potos, quid facto opus sit, monet, qui confestim, ut iussi erant, cænaculum, in quo Dietericus cum suis potavit, effringunt, tandemque post longam satis velitationem eum cum 7 asseclis contrucidant, duos autem satellitum, qui cum ipso Skalholtum non vènerant, in insidias pellectos pariter obruncant. tandemque, ne quid ignominia deesset, omnes, una cum eqvis, ephippiis clitellis & sarcinis in fovea quadam terra obruunt. Præful autem facinoris invidiam leniturus, per Jonam Biörni filium, Erlendi Nomophylacis vicarium, eodem autumno Magnatum conventum haberi impetrat, in quo de cæde Myndensis & assecliarum disquisitione instituta tandem concluditur, jure cæsum videri. 1) Quia Episcopo 240 marcas Lubecenses aureæ argenteæque monetæ surripuisset. 2) Quod non modo aliis multa, sed etiam Episcopo, ejusque amicis, 4 boves saginatos furto abstulisset. 3) Arvum Grundavicensè, quod templo Skalholtensi proprium sit, ad extruendum ibidem domos, Præfule invito, effodere & lædere iussisset. 4) Sex prædia Episcopi in suam redegit potestatem. 5) Præfulem nefandis probris & maledictis proscidisset (a). Nihilo minus Claudius de Mervitzen Regi scripsit, Myndensem cum suis infontem Ogmundi iussu occisum fuisse, qui hac de re cum Episcopo anno sequente per literas graviter exoptulans, illum, ut publice in Comitibus universalibus coram Ario Nomophylace universonque judicum confesso, interposito jure jurando, ullum unquam, nedum Dietericum Myndensem, suo iussu aut consilio, interfectum fuisse, pernegaret, adegit, quo facto a iudicum confesso ut insons & omni culpa vacuus absolvitur, Mervitzius vero ut mendax & delator infamia notatur (b).

§. 16.

Lutheranam doctrinam adeo execratus est (c), ut etiam contra eandem libellum scripsisse perhibeatur, quem nobis videre non contigit,

---

(a) Vid. supra pag. 283. & ad finem hujus Capituli Litr. C.

(b) Vid. supra pag. 282.

(c) Vid. supra §. 7. pag. 528.

contigit, quæ tamen nihilo fecius in ipsius domo & familia radices primo figere, indeque pullulare cœpit; Primus eandem publice professus est; ipsi amicissimus *Jonas Einari* filius, vir doctus & pius, quem Holanis Episcopum obtrudere voluerat, sed repulsam passus; primarium ad templum Cathedrale, quod Skalholti est, Pastorem constituerat. Hic in festo Purificationis Mariæ, cum de invocatione & intercessione Beatæ Virginis aliorumque Sanctorum concionandum esset, omnesque horum commendationem a viro docto & eloquente expectarent, spe sua frustrati, ab ipso, contra eorundem invocationem, non minus vehementem, quam luculentam orationem audiverunt. Episcopo autem ira æstuanti, sequē acrius objurganti in os dicere ausus est, multa in doctrinam catholicam irreplisse, quæ cum verbo Dei non concordent, ex. gr. Papam clericos conjugio prohibere, Paulum autem dicere *Episcopum oportere unius uxoris maritum esse*, quæ objectione Præfulem ita ad incitas redegit, ut quid oggereret, non haberet aliud quam *Paulum fuisse Doctorem Gentium non vero nostrum*, Jonam vero, quem hæreseos reum aut suspectum secum diutius habere noluit, nec, ut quondam sibi amicissimum, penitus ejicere & falsæ doctrinæ reum agere voluit, paulo post a cathedrali templo remotum, Oddensi præposuit. Factum hoc esse aut anno 1530 aut etiam prius, inde concluditur, quod Jonas eodem anno in Actis publicis Oddensis Pastor insignitur (a).

§. 17.

Eadem tempestate, aut paulo post, in Episcopi familia degebant viti quidam literati & purioris doctrinæ clandestini cultores, seu Crypto-Lutherani, cum eandem publice profiteri non auderent; quorum primus fuit *Gissurus Einari* filius, Episcopi alumnus & famulus, qui ipsius impensis apud exteros, & tandem Wittebergæ literis operam dederat, purioremque doctrinam ab ipsius Lutheri ore imbiberat, quem ideo Præful ab exteris revertentem ejecit, sed paulo post, ingenio, & dexteri-

Y y 2

tate

(a) Quin & vero non est dissimile Jonam Einari hanc præbendam a Capitulo Nidrosiensi anno 1525 præsentem accepisse, quod quidam antiquiores, Jona Arefonio ei patrocinante, factum esse asserunt.

tate viri opus habens, revocavit (a). Alter erat *Gislaus Jona*, quem Ögmundus deinde Pastorem fecit Cathedralem, huic aliquando in angulo quodam templi. *Lucæ Evangelium* ex versione Lutheri legenti, improvisus supervenit Præsul, librumque a timido & expromere nolenti, non sine verborum contumeliis extortum evolvit, & ut inspexerat, Lutheri hæresin continere dixit, quamque longissime potuit in lutulentam plateam projecit (b). Tertius fuit *Oddus Ejulfi* filius, vir probus & pius, Episcopi promus condus, qui proprium & ab aliis remotum habuit conclave (c). Quibus tandem accessit ingens partium augmentum *Oddus Gotfskalki* filius, vir apprime doctus, & a re libraria, præsertim Lutheri scriptis, bene instructus (d). Hi, inter quos morum & studiorum similitudo amicitiam facile conjunxerat, conjugatis operis in ædibus Oddi Ejulfini, horis nocturnis & quotiescunque vacavit, in sacræ scripturæ lectione & doctrinæ cælestis vero intellectu semet exercebant & mutuo confirmabant, sacrisque colloquiis invicem exædificabant, usquedum Oddus Gotfskalki majora ausurus, Jus Canonicum & Episcoporum Constitutiones exscripturo, calore opus esse, causans, in bovili lacunar cellulamque fieri curavit, in qua *Novum* Domini nostri Jesu Christi *Testamentum* in sermonem Islandicum transferre aggressus est, ibidemque *Matthæi Evangelium* exposuit, qua occasione dixisse fertur; Salvatori in mundum venienti

-
- (a) *Gissurus Einari* fuit Ögmundi tandem in Episcopatu successor ab anno 1540, ad annum 1549.
- (b) *Gislaus, Jona*; Einaridæ, de quo in §. proximo egimus, in Pastoratu Cathedrali successor, deinde autem Pastor Selardalensis, & tandem ab anno 1558 ad annum 1587 Skalholtensis Episcopus fuit. Liber autem quem legebat, non fuit *Novum Testamentum* Latinum, ut quidam volunt; Pontificii enim non ab ejus lectione arcent laicos, ne dum Clericos, sed N. T. a Luthero Germanice versum.
- (c) *Oddus Ejulfi* filius fuit Magni Episcopi ex sorore nepos, ejus Ejulfi, dicti Mokoll filius, de quo cap. 8. §. 2. egimus, sed frater Gissai, qui duabus suis sororibus stuprum intulit, cujus in hoc Cap. §. 13. mentionem fecimus.
- (d) *Oddus Gotfskalki*, dictus communiter Oddus Norvegus, quia in Norvegia educatus fuerat, ibique scholam Bergensem junior frequentaverat, patrem habuit Gotfskalkum Episcopum Holensem, *crudellem* communiter vocatum. De his, præsertim Oddo & Gissuro, vide Perillustr. Sællandiz Episcopi, Domini LUDOV. HARBOE *Hist. Reform. in Islandia* Part. 1. §. 4. & alibi, ut & infra Period. 5. Sect. 2. cap. 3. Sect. 3. cap. 1. 3.

enti non aliud potuisse diverforium quam stabulum aut bovine, neque sibi sanctissimam ejus nativitatē & vitæ historiam exponenti, aliud concave tutum esse, aut concedi. quam bovine, tandem chartæ defectu, ulterius progredi impeditus, Episcopi auxilium imploravit, qui, quam primum illum antiqva Ecclesiæ Jura & Constitutiones, quarum quasdam schedulas Oddus ipsi, aliisque eum visitantibus, monstravit, exscribere percepit, sat papyri ei suppeditavit.

§. 18.

Circa annum 1535 Ogmundus oculorum usum penitus amisit, adeo, ut officio postea impar esset, quapropter primo Sigismundum sororis suæ Asdisæ & Ejolfi Jonæi filium, Pastorem Hytdalensem, clero Skalholtensi eligendum proposuit, qui anno 1536 ad externos abiit, & ab Olao Engelberti Nidarosensi Archiepiscopo anno 1537 ordinatus, paulo post in Norvegia obiit. Quo casu Ogmundus magnopere percussus anno 1539 Gissurum Einari eidem surrogari curavit, cujus litteræ ad Regem Christianum III. commendatoriæ sub Ogmundi & totius Islandiæ meridionalis, tam Ecclesiastici quam Politici Status, nomine, in quibus Ogmundus post obedientiæ promissionem & Ordinationis Ecclesiasticæ acceptationem queritur Claudium de Merwitz paulo post ejus in Islandiam adventum anno 1539 (a) monasterium Videyense vi occupasse, miseris autem incolas captos in vincula conjecisse. Repugnare autem tam legi divinæ, quam naturali & civili, monasteria & eorum bona aliis in rapinam concedere, quod de tam pio & justo Rege ne dici quidem oporteat; Si autem Rex monasterium illud desideret se illud lubenter concedere, ut Quæstor Regius non solum monasterium, sed & omnia templi Skalholtensis cathedralis bona accipiat, & reddituum rationem reddat, se ipsum miserum & cæcum senem nihil magis desiderare, quam officium deponere, & humillime rogare, velit Serenitas Regia ipsi
Y y 3 monasterium

(a) Ita Ogmundus, aut Gissurus propria manu scripsit, litteras regias de monasterio Videyensi nisco Regio inferendo, fuisse de dato 1536, at interpolatas fuisse, ita ut Didericus de Minden pro numero anni eraso, solito sibi scribendi modo, annum 1538 substituerit, quod ipse Gissurus coram tribunali fori generalis confessus est. Vid. supra pag. 28.

monasterium Videyense in dies vitæ concedere, & ut omnia mandata regia & religio observetur; omnes subscriptos simul rogare, ne quis alienigena, sed Reverendus Dominus Gissurus Einari, Antistes illorum confirmetur, ut verbum Dei & S. Evangelium apud illos promoveatur, cum laudatus Gissurus verbum Dei impense amet. Tandem, ut Regis animum demulceant, uterque diocæseos Status 8 piscium lastas offerunt, simulque rogant, ut privilegiis & jure S. Olai sese frui sinat (a). Præterea ipse Gissurum propriis suis commendatitiis litteris & testimonio præmunit, datis Skálholti Cal. Julii eodem anno (b), quibus ille commendationibus confusus, eodem anno ad exteros abiit, sed Hamburgum delatus a nautis illinc ex Islandia supervenientibus audit Myndensem Skálholticæsum esse, quo nuntio non leviter commotus Daniam intrare non sustinuit, donec a Rege, interposita fide publica, id ei permetteretur, ea autem accepta, Havniam petiit, & semet Regi stitit, cumque a Professoribus Facultatis Theologicæ examinatus officio non indignus censeretur, a Rege Diocæseos Skálholticæ Episcopus die lunæ post Dominicam judica ea conditione constituitur, ut Evangelium secundum Ordinationis Ecclesiæ Danicæ tenorem doceat, post a D. Petro Palladio Siællandorum tum temporis Episcopo ordinatus, eodem anno edicta quædam & Rescripta regia secum ferens in patriam reversus est.

§. 19.

-
- (a) Literas istas in extenso priorem hujus Diplomatis partem vid. in *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 244. posteriorem infra ad finem Cap. Litr. D.
- (b) Vide S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kjöbenhavnste Selskabs skrifter* Tom. 5. pag. 236. Præcipua causa propter quam Ögmundus successorem tantopere expetebat, videtur fuisse timor, ne Rex pius & Ecclesiæ commodis invigilans, sed Lutheranz religioni addictissimus, quem plus simplici vice ostenderat, sua ex valetudine adversa occasionem capiens, peregrinum Episcopum Lutheranz religionis sectatorem, se vivo, diocesi Skálholticæ præponeret, quod præventurus, tam litteris ad Regem datis dicit Gissurum (præter alia encomia) esse indigenam, patriæ legum consuetudinum & linguæ gnarum; quam illis, quæ ejus, & totius Islandiæ meridionalis nomine scriptæ sunt, in quibus Gissurum laudat, tanquam specialem verbi divini & Evangelii amatorem, sed & litteris ad clerum Skálholtinum anno sequente datis, id eo sensu repetit, ut innuat, si hunc ob Lutheranz religionis suspicionem reculent, habituros fore extraneum quendam eadem hæresi infectum, patriæ leges & consuetudines, quibus innutriti sunt, parum curaturum.

§. 19.

Anno 1538 Ogmundus Regis edictum datum Hafniæ anno 1537 die secunda Septembris (qua die, ut habet subscriptio, publice ordinati fuerunt diocesium Superintendentes) de nova ordinatione Ecclesiastica, per universa regna & provincias introducenda, ut & ejusdem de officio rite obeundo monitorias literas accepisse, iisdemque qualitercunque eodem anno respondisse videtur, ut ex concluso Conciliabuli Husafellensis (a) concludi potest, sed quale id responsum fuerit, nos latet, Regi id non omnino placuisse, valde est verisimile, cui accessit cædes Myndensis, quem cum suis anno 1539 jussu & consilio Episcopi in fontem misere trucidatum fuisse Mervitzius Regi perscripserat, quod Regem ita commoverat, ut armata manu de fontibus pœnam sumere statuerit, ni supplex Hamburgensium deprecatio intervenisset (b), Sed nihilo secius Rex Præfulem ejus rei per literas graviter postulavit, eoque non levem illi incussit timorem, audierat enim quid cum aliis Regni Episcopis, Regis iram promeritis, ante quadriennium factum erat, quantique Olao Nidarosæ Archiepiscopo cædes Vicentii Lunge steterat. Gissurum itaque virum acris ingenii, Regis & Magnatum gratia florentem, tam cito magnopere irritare non duxit conducibile, licet ipsi ob religionem Reförmatam, quam non jam ut antea clam habuit, sed palam profitebatur, infensissimus esset. Multo minus Regis voluntati & edictis de nova Ordinatione, reformataque religione introducenda, aperte audebat resistere, licet eandem cane pejus & angve oderit; serviendum itaque tempori & meliorem expectandam esse occasionem ratus, Gissuro ex mandati Regii præscripto, sedem Episcopalem cum suis bonis tradidit, sed perinvitus & sublesta fide omnia gerens, nam fundorum & bonorum cathedralium, quorum non pauca abalienaverat, nullum solvit pretium, templi cimelia & pretiosa quædam sibi retinuit, sed ne ullam (ut videri voluit) conquerendi de se causam successori daret, edito ad omnes dioceseos incolas scripto, quod Skalholti 14 Cal. Junii datum est, publice testatur, Gissurum esse genuinum & proprium dioceseos Skalholtinæ Episcopum, cui se eandem cum omnibus

---

(a) Vid. supra pag. 531.

(b) Vid. supra pag. 282.

nibus ad eam pertinentibus tradidisse & penitus resignasse profiteretur (a), quo facto, se, suaque omnia, Haukadalum contulit. Appropinquante etiam comitorum tempore, Thingvallas semet contulit, quo magna & præcipua cleri pars ex solito more confluerat, cui publice prælegi curat 1) Supplices illas priori anno ad Regem perscriptas literas. 2) Testimonia Professorum Hafniensis Academiæ Gissuro data. 3) Regiæ Majestatis Diploma, quo ipse Gissurus Ogmundo substituitur, & proprius Ecclesiæ Skalholtinæ Episcopus proclamatur, ea conditione, ut Evangelium pure & sincere secundum Ordinationis Ecclesiasticæ præscriptum prædicari curet. 4) Sui ipsius antememoratas resignationis literas, quibus sibi officium abdicat, Gissuro autem universam diocesim cathedramque cum omnibus ad eam pertinentibus tradit, Ogmundoque præeunte, Gissurum universus Clerus & Erlendus Nomophylax ipsiusque jurisdictioni subditi laici, ut diocesinos verum Episcopum sine ulla de Ordinatione exceptione aut contradictione accipere, eique obedientiam præstare, promittunt. Quæ omnia ex Ogmundi nutu & voluntate facta sunt, ut testantur codicilli in rei testimonium conscripti die Lunæ ante Petri & Pauli anno 1540 in quorum initio vocatur *venerandus in Deo Dominus Ogmundus Dei gratia diæceseos Skalholtinæ Episcopus*, Gissurus autem vocatur *Honoratus vir, qui Superintendentem diæceseos se fert*.

§. 20.

Sed paulo post sententia Arii Nomophylacis a cæde Myndensis liberatus, & Mervitzio infamia notato, quod factum est die Mercurii post Petri & Pauli, Ogmundus personam exuere cœpit, & clandestinum ad infensissimum sibi alias Jonam Aræsonium literas dedit, in quibus post querelas de mutata religionis statu & cimeliorum templi Cathedralis profanatione, consilium suum aperit de concilio nationali Torfastadis habendo, cum principiis obstare expediat ne infanda ista vires nimias fumant (b), at Gissurus, quid rei esset, subolens, literas amicis misit, quibus auxilium contra has machinationes rogavit, esse enim

---

(a) Vid. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kjøbenhavnſke Selskabs ſkrifter* Tom. 5. pag. 242.

(b) Vid. ad finem Capituli Lit. E.

enim Ogmundo decretum diœcesin Skálholtinam in Aræfonium transferre, & regiam Ordinationem ac mandata abolere (a). Sed concilium istud attentatum, nunquam ad eventum venit, forte ideo, quod amici Gisfuri episcopi viri Politici ordinis auxilia armata episcopis timenda in promptu habuerint.

§. 21.

Nihilo sincerius in novæ Ordinationis Ecclesiasticæ & Reformationis negotio se gessit, nam licet anno 1539 Regi perfectam obedientiam promiserat, denuoque hoc anno Jonæ Holensi Episcopo & ipsius complicibus aperte contradicere non sustinens, in Synodo diœceseos Skálholtinæ quodammodo approbari curaverat, licet eandem etiam epistola pastorali ad omnes diœceseos incolas exarata magnopere commendaverat, aut ad minimum ita fecisse videri voluerit (b), nihilo secius, quam

(a) Vid. ibidem Litr. F.

(b) Hanc ut puto ejus hypocrisim & dolosum ingenium abunde ostendit Epistola Pastoralis hoc anno scripta, in qua, cum de Articulis quibusdam minus controversis, & quos quisvis sanæ mentis Catholicæ Religioni addictus, recipere posset, quos tantum ut summe necessarios & Reformatione maxime opus habentes, adducit, reliquis dissimulanter omissis, ita loquitur, ac si omnia generaliter confirmaret, cum tamen nihil minus sentiret, hæc enim sine dubio, cum ita visum fuerit, ad pauculos illos a se nominatos Articulos erat restricturus, mox enim subjungit: *verum quod alia his literis (mandato Regio & ordinatione) contenta concernit, præcipimus omnibus nostræ diœceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerceatis.* Hic data opera videtur mutare verba Regis & Ordinationis, *gode gierninger*, (bona opera,) quæ ibi nominantur ut fructus fidei, in *blmusugiörder*, 3: (eleemosynas), qua voce, non tam indigat eas quæ pauperibus erogantur, quam illas, quæ enumerantur, in *Jur. Eccles. Recens.* cap. 13, cujus inscriptio est. *De Eleemosynis*, quales sunt: Decimæ de omni sua pecunia, pecunia pro Candelis in ara usitatis, Denarius Sancti Petri, oblationes pro defunctis, & tandem pauperibus prandia quatuor diebus destinata, quas eleemosynas hocce LL. Caput dicit *peccata sanare, non minus quam aqua ignem exstinguit*; nec negavero, illum etiam respexisse ad capita 9, 10, 12, quæ de votis & Testamentis agunt; Hæc sine exceptione omnibus injungit, quæ, ut puto, Regi nunquam in mentem venerunt quando de bonis operibus loquitur. Deinde se ita exprimit: *Quod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ Patriæ*

quam primum, tam sententia Arii Nomophylacis pro tribunali dicta, quam hujus patris collegæ Jonæ Arii filii, aliorumque magnatum, apologetica ad Regem data epistola a seditionis Skalholtinæ & cædis Myndensis invidia liberatus esse sibi aliisque videbatur, cum ipse tot sua facta, dicta, & scripta confestim sua sponte & sine causa rescindere & annihilatum ire erubuerit, cum eodem infensissimo suo quondam hoste Jona Arii filio, ut is clero Skalholtinæ actorum in Reformationis & Ordinationis recipiendæ negotio retractationem persvadeat, hoc modo enim illum, sibi ad Cathedram Skalholtinam obtinendam, eandemque cum Holana combinandam, facillime viam straturum, clandestina confilia agitavit; nam licet Jonam cane & angve pejus exosus esset, ex duobus tamen malis, ut ipsi videbatur, minus eligendum esse, Jonæque imperio dioecesin potius subjiciendam, & cum Holana jungendam, quam ut Gissurus hæreticæ pravitatis plenus eandem obtineat, & Lutheranismum inficiat. Non igitur solummodo Jonam conciliorum participem esse voluit, sed & clam instruebat, ut Ordinationem & mandata regia Concilio habendo aboleret, quid? quod suum ei concedidit sigillum ejusque fidei commisit, ut suo nomine, suoque sub sigillo Regi scribat (a), consentire se omnibus, quæ suus Collega Jonas ipsiusque

---

patriæ paupertate & ignorantia introducere nequimus, ita enim Juris Regula: ad impossibile nemo obligatur. Missam hic quasi Pontificiorum ocellum & ancoram sacrum nominat, quam non vult tangi aut in minimo mutari, nec *reliquum cultum divinum*, sc. Inferias, Vigilias, Processiones, Sanctorum Adorationes, preces pro defunctis, & id genus alia, quæ Clero summo erant lucro; hæc *ob patriæ paupertatem & ignorantiam mutare, impossibile* ait. Quis non videt omnia hæc, ad fucum faciendum, non tantum vulgo, sed etiam aliis, comparata esse, nam quæ aut qualis tancum, quæso, esse potuit illa impossibilitas, quæ hæc mutari aut annihilari prohibuit? Ipsas has literas vid. ad finem Capituli Litr. G.

- (a) Verba Ögmundi ad Regem in Epistola per Jonam Episcopum exarata, quam ad huius Capituli calcem Litr. H. exhibebimus. Hæc aliæque ad Historiam Reformationis Religionis in Islandia pertinentia, optima fide relata & ex ipsis fontibus seu authenticis documentis derivata, legi possunt in egregia *Hist. Diplom. de Reformat. Relig. in Islandia*, a summo Viro Illustriss. Domino LUDOVICO HARBOE Episcopo Sa. & d. meritissimo, elegantissime concinnata, qui omnes alios, quotquot ea de re aliquid scripserunt, incertis conjecturis & falsis quandoque aliorum relationibus sua superstruentes, longo post se intervallo reliquit; Cui & nos, quod grata mente agnoscimus, multa debemus.

usque socii Regi scripserant, approbare se quidem Regis edictum, sed eatenus, quæ antiquæ Norvegiæ leges clerique & Status Politici Privilegia facta tecta maneant, per quæ haud dubio intelligi voluit Antiquum *Jus Ecclesiasticum*, & *Transactionem* a Magno Rege cum Jona Archiepiscopo anno 1277 initam, quæ omnem legum ecclesiasticarum ferendi potestatem, omnemque jurisdictionem ecclesiasticam a Rege in Episcopos penitus transfert (a). Quo facto Episcopi munia & officium, quo se paulo antea abdicaverat, spreto Gissuro, quem Rex diocesanos Episcopum constituerat, neglectaque Regia Ordinatione & ejus Edicto, antiquo more postliminio cepit & administrare cœpit.

§. 22.

Hæc omnia Rex percipiens, Christophorum Hvitfeldium, virum Nobilem & Equestri ornatum dignitate, Provinciæ Thrundheimensis & Arcis Steinvigsholm Præfectum, in Islandiam misit, qui anno 1541 portum Hafnfiordensem binis trirēibus Regiis intravit, in mandatis habens, ut de cæde Myndensis, de flagitiis Mervitzio imputatis, & quibusdam Ogmundi Episcopi gestis inquirat, Islandosque in Regis verba jurare adigat, cui ut adesset, negotiorumque executionem juvet & pro virili procuret, Rex Gissuro clementissimis literis mandavit, qui itaque confestim Hvitfeldio Bessistadis occurrit, Ogmundoque, quem ad loca remota seu cœnobio in parte orientali sita secessum aut fugam meditari perceperat, per literas persuadet, atque satisfacit, nihil detrimenti Satriam Regium illi illatarum, neque grave quicquam de eo statuturum (b), quibus confidens Ogmundus, Hialam in tractu Olves, enixe rogatus a sorore sua Asdifa, quæ ibidem habitavit, omnium securus se contulit; in cujus ædibus a Hvitfeldii emissariis capitur, & ad portum Hafnfiordensem devectus, in navem detruditur, deinde falsa spe dimissionis lactatus, quicquid auri & argenti in thesauris habuit, Hvitfeldio prodit traditque

Z z z 2

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 386.

(b) Quod quomodo excusari queat, non video, nam amor & zelus Religionis, quem hic quidam prætendunt, nobis non sufficit. Melius itaque (nostro equidem judicio) fecisset bonus hinc vir, si tacuisset; & Ogmundum suis uti consiliis permisisset; sed in multis labimur omnes.

dicitque (a); idem etiam iisdem decepta promissis, ejus Toror Asdila fecit; & cum hæc frustra fierent, tandem omnes fundos & prædia quæ in sua fuerunt potestate, svasu Hvítfeldii sub eadem conditione Regi assignavit, quorum catalogum Hvítfeldio tradidit (b), quo facto, de suorum infidelitate querens & gemens (c), primo Hafniam, indeque Soram deportatur,

- (a) Ad finem hujus Capituli Litr. I. exhibebimus epistolam Augmundi, jam captivi, ad Tororem suam Asdila, quam ex originali exscriptam, debemus favori S. Ven. HARBOE, qui epilegium ad sæpius a nobis laudatæ *Historiæ Reformationis Religionis in Islandia* partem I. utendam nobis benignissime concessit; Huic epistolæ e *Libro Gissuri Episcopi memoriali* summam argenti Augmundo adempti, sub Litr. K. subiungemus. Inter hocce Ögmundi thesuros permulta erant, quæ non ipsius, sed aliorum fuerunt peculium: Exemplo sit curia Skalholtina, de cujus danno Gissurus in Synodo generali anno 1541, conquestus est, & iterum in Synodo Kyrungastadensi 1542, cui ex Rationario ipsius Ögmundi manuscripto probavit accepisse eum a suo Prædecessore, sed sibi non tradidisse tantum panni pretiosi, quantum 320 Joachimorum valorem exarquet, panni crassioris quantum 84 Joachimicis constat, tantum auri & argenti ut 1224 Imperiales æquet, Summa 1628 Imperiales; Præterea quorum nullum certum pretium constitit, sed nomine tenus notata fuerunt, ut 2 auri annuli, 12 argentei, binæ macheræ auro ornate, 4 Cadrorum paria simili ornata, Crux sine inonili, aureum cingulum absque radio pendulo, Agnus cum penili, duæ cistæ cera repletæ, aliaque. Cum vero Judices negarent, ullum præsto adesse qui vices Ögmundi in hac pecunia pendenda sustineat, communi consensu decreverunt, ut Gissuro universa, quam Ögmundus ab antecessore acceperat, pecunia, cedere debeat, quæ si non exstaret, bona mobilia & immobilia curiæ Skalholtinæ proxima sibi sumat, donec debitum ad ultimum, assensu solutum foret. Conf. supra pag. 298. & infra Per. 5, Sect. 3. cap. 1.
- (b) In unica Quarta occidentali habuit 48, aut 50 villas; Si itaque in duabus reliquis Skalholtinæ dioceseos Quadrantibus totidem possedit, fuerunt circiter 150; sunt qui æstumnant fuisse 120.
- (c) De Petri Einarii in Augmundum ingratitude alibi. Præterea dux emissariorum, qui Ögmundum ceperunt, erat Eyolfus filius Halthori, qui in prælio Sveinstadensi præfens, cædis Arnæ filii Berfit suspectus habebatur, unde ex quarta boreali aufugiens, ab Augmundo receptus erat, inter prænarios ejus famulos numeratus. Epistolam a Gissuro, Hvítfeldio scriptam, nobis exhibet S. Ven. HARBOE in *Afsand. om Reform. i Island in Kiöbenb. Selsk. Skrift.* Tom. 5. pag. 255. hujus tenoris: " Saa tem per Christum — — vorder leue Crystoffor seet tho dit jy den vof " nycht wedder op dat landt loïs latenn denn venchlyeck by jy ys wente wenn he " up dat landt kueme worde dat volck oprorisch synn. Szo yflet oock nen ract dat " he up aldynch kame, wepte vele vaun syeun anhengers werden dar kamen. Kama " yck

tatur, ubi post sesqui annum, aut, ut alii volunt, anno tertio (a), mærore & senio confectus, mortuus est, & in Cœnobii templo sepultus, incisa lapidi sepulerali hac inscriptione: *Hic situs est Ogmundus Episcopus Islandiæ; Vixit ut putatur annis plus minus 80 sedi Episcopali præfuit annis 18 sed munus Episcopale administravit annis 21.*

Litr. A.

Nos Ogmundus Episcopus Skalholtensis. Noveritis charissimi fratres quod magnam Nobis tristitiam afferant ingentes illæ legum transgressiones & nefanda flagitia, præsertim adulteria & homicidia, quæ non modicum in hac egena regione capiunt incrementum, quare omnes & singulos Clericos & Laicos serio admonemus & severissime prohibemus, ne facinora eorum celent, promoveant, iis consentiant, neve ullum cum sequentibus commercium habeant; Primo iis, qui graviora committunt, ut homicidæ & assassini. Secundo iis, qui liberos suos macie perire patiuntur, iisque contra legis præscriptum opem & sustentationem denegant, nec coram Deo hominibusve vitam suam corrigunt aut emendant. Tertio qui propriam conjugem deserunt, aliasque uxores contra juris normam ducunt. Quarto Clericos omnes ac singulos pariter & Laicos admonitos volumus, qui se publicorum criminum reos esse sciunt, eo quod sacra violaverint & festis diebus conflictati fuerint, etiam si probe noverint talibus delictis pœnam leges expressis verbis minitari; ut se obedientes exhibeant, & a Præposito suo absolutionem accipiant (a Sacerdotibus enim gregariis eam accipere interdiximus). Quod si recusaverint, damnum quod inde forte enasci poterit, non Nobis, sed

Z z z 3

ipsis,

" yck ydt doenn sso schal yck ju 3 edder 4 dage vor aldyng spreken. " Quam multi ipsi vitio vertunt, nos autem non omnino item, nam si Hvittfeldius Ögmundum capere in mandatis habuit, certe Gissurus nihil peccavit rogando aut consulendo ne captum dimittat; Sin vero Gissuri tantum svasu aut consiliis Hvittfeldius Ögmundum comprehenderit, haudquaquam excusari potest.

- (e) In sententia quadam Nomophylacis Thorleifi Paulini, in Comitii generalibus anno 1542 perlata, de hæreditate Asdisæ filię Pauli, appellatur *Augmundus Episcopus, cujus animæ Deus propitijs esto*, quo anno Comitii ad 3 Idus Julii non protraherantur. Sed Gissurus Episcopus in libro memoriali sæpius laudato ad annum 1542 notatum reliquit: *III Idus Julii existimo Dominum Ögmundum ex hoc seculo migrasse.* Confer & Literas Gissuri ad Episcopum Johannem Rel ad finem Cap. Litr. L.

ipsis, imputandum esse declaramus. Quapropter a Nomophylacibus & Præpositis nostris, Sacerdotibus, aliisque probis hominibus rogamus & exoptamus, ut illi Nobiscum & Nos cum illis contra tam nefanda crimina infurgamus & obnitamur, legem divinam & humanam sequentes, cui literis, cum appensis sigillis, perfectam obedientiam & observantiam spondimus. Si autem huic nostro mandato morem gerere noluerint, ingens tam animæ quam corporis dispendium sibi fortasse adferent. Omnes autem Sacerdotes nostros jubemus & adhortamur, ad quos hæc literæ nostræ pervenerint, ut eas coram suo cætu publice recitent, & in hujus rei testimonium &c. Anno 1540.

Litr. B.

Nos Ogmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus ac singulis nostræ diœceseos incolis, præsertim Dei nostrisque amicis, salutem in Domino sempiternam; pertinacibus vero & protervis, iisque qui Deo & legibus divinis obnituntur, salutem dicimus, admonentes, ut a malo ad bonum faciendum convertantur. Non parum doloris nobis affert injustitia eorum & protervitas, qui legibus divinis præter & humanis oblectantur, quique passim in diœcesi Skalholtina manifestantur (quod Deus omnipotens corrigat & emendet), quos tam diuturna patientia, longanimitateque indulgentia, quam maxime per leges licuit, Nos pertulisse videmur. Jam vero expertum est nostram longanimitatem eorum alere malitiam, nostrumque salubre consilium sibi in condemnationem non absque contemptu in Nos ipsos, eos convertere. Verum enim vero, cum crimina vestra adeo sint manifesta, ut Nos atque leges & nostrum officium Episcopale ad pœnam vobis irrogandam propellant, his nostris literis, donec vitæ vestræ viam & delicta emendatis & corrigatis, ab omni Ecclesiæ consortio excludimus, & totaliter excommunicamus. Videtur autem Nobis in vobis scriptura impleri, dicens: *Quando homo peccator in criminum abyssu submergitur, Dei & sui obliviscitur.* Nihilo tamen minus pro nostro officio vestram emendationem & salutem quærere non desinemus, quippe qui Episcopale munus, nobis etiam indignis demandatum, gerimus, & ob vestra peccata Dominus ad vestram castigationem, Pater ad blandam pariter & severam admonitionem, Sacerdos ad vosmet docendos & in rectam salutis viam du-
cendos,

cendos: constituti sumus. Jam vero etiam si vestra pervicacia & protervitate legi divinæ obniti, pariter ac humanam transgredi, velitis, vos sub vi obedientiæ, jubemus, oramus & cohortamur, ut illam injustitiæ semitam fugiatis, ad perditionem ducentem, quam Reges Pharaos, Saulus & Nabogodofor, aliique innumeri, institerunt. Pharaos pertinaciter unicuique admonitioni divinæ pervicaci & indurato animo obnixus est, quare in maris profundo, cum omni suo exercitu & curribus submersus, in tormentis deinde cruciatus est. Saulus populo Dei præfectus, Deo pervicaciter obluçtabatur, quia propter cum omni sua prospacia condemnatus est. Nabogodofor simili pertinacia obstetit, & similiter condemnatus est. Vos itaque admonitos volumus, ut devia eorum, in perditionis tramite, vestigia evitetis, sed eam potius, qua Sanctus ille David & Petrus Apostolus incedebant, ingrediamini. David peccavit adulterium & cædem perpetrando, sed per Nathanis prophetæ prædicationem, optimam pro peccatis poenitentiam viam invenit, atque summi in Veteri Testamento Prophetæ, & dilectissimi Dei amici titulum accepit. Petrus Dominam nostrum in ejus passione ter abnegavit, sed postquam gallicinium audiverat, fufis lacrymis poenitentiam egit, itaque adeo misericordiam consecuto Princeps omnium Apostolorum fieri contigit, accepitque a Deo imperium & potestatem omnia & in cælo & in terra solvendi & ligandi. Maria Magdalena contra Deum peccavit, sed cum doleret, ageretque poenitentiam, absolutionem omnium suorum peccatorum consecuta, summa Dei sponsa habetur. Ad horum exempla oportet nos homines peccatores mores nostros instituerere, quapropter adhuc vosmet adhortamur, ut inviolatum servetis pactum illud, quod in baptismo iniistis, quando impurum spiritum & omnem ejus astutiam abnegastis, vestem candidam, quæ integritatem vestram designaret, suscipientes, ut & incensam candelam, quæ bona vestra opera denotaret, ante tribunal Domini nostri Jesu Christi proferenda. Quapropter iterum atque iterum vos admonemus, promissum vestrum ne transgrediamini. Nam arcus, sagitta imposita, intenditur. Itaque, ne vos excommunicationis sagitta tangat, vosmet subducite. Non parum doloris nobis affert vestra absentia & corporis animæque dispendium, unde tres legitimas admonitiones ad resipiscentiam vobis concedimus, tres dies primæ, quinque secundæ, & septem ultimæ designamus. Quod si intra præscriptos 15 admonitionum dies ad obedientiam

tiam non convertamini, contra vos juxta strictissimum legum rigorem procedere nobis proposuimus, pessime igitur facitis, si Nos perquam invitos ad auferendum a Deo hominem & impuro Spiritui tradendum, coegeritis &c. (*).

Litr. C.

(c) Ollum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra, senda Páll Vigfússon, Dade Gudmundson, Jón Þórvarðson, Erlendur Jónson, Biörn Þorleifsson, Philpus Runólfsón, Eiríkr Torfason, Sæmundur Eiríksón, Magnus Jónson, ítem annar Magnús Jónson, Jón Helgason, Olafur Asbiarnarson, kvediu guds oc sína, kunnigt gjörande þá er lidid var frá Guds burd M.D.XXX oc IX ár at á laugardöginn næstann fyrer Bartholomeusmessu í Laxárhollte á þingstad rettum, vorum ver í dóm nefnder af ærlegum dándismanne Jone Bónða Biornsfyne er þá hafdi fullt oc löglegt umbod Erlends Þórvarðsonar lögmans sunnan oc austan á Islandi at skoda oc rannsaka oc fullnadar dóm á at leggja hvörra svara edur sekta ad þeir menn skylldu skylduger vera er Didrik van Mynden höfdu i hel ílegid oc hans fylgiara. Ítem í firstu grein kom þar fram fyrir ofs at Didrik van Mynden oc Kort Hrafn hafdi rænt oc gripid frá herra biskupinum hálfu annat hundrad libufsk mark í gulle oc silfre firer utan nokkra heimilld; dæmdum ver ad þar skyldi leidast

---

(*) Hujus & præcedentis epistolæ pastoralis versio tantummodo Latina hic sistitur.

(c) Omnibus hæc literas visuris vel auditoris, Paulus Vigfus, David Gudmundi, Jónes Thorvardi, Erlendus Jonæ, Biörnus Thorleifi, Philippus Runolfi, Ericus Torfi, Sæmundus Eriki, Magnus Jonæ, ítem alter Magnus Jonæ, Jonas Helgü, Olafus Asbiörni, salutem Dei & suam mittunt, notum facientes, quod anno a natiuitate Dei millesimo quingentesimo tricesimo nono, die Saturni proximo ante festum Bartholomæi, Laxarholti, qui locus est fori ordinarius, ab honorato & discreto viro Domino Jona Biörni filio, legitimo Erlendi Thorvardini quartarum Islandiæ australis & orientalis Legiferi mandato, instructo, iudices denominati fuimus, ad discutiendum, inquirendum, & sententia decreta edicendum, quantæ satisfactionis & pæne rei habebuntur, qui Dietericum Mindensem ejusque associa occiderunt. Ítem primo loco coram nobis actio instituta erat, Dietericum Mindensem & Curtium Refu a Domino Episcopo 180 marcas Lubecenses, auro & argento constantes, vi & litrocinio,

leidast ad tvö löglic vitne at hann hefde hirðt oc hilt ádrgréinda pen-
inga, innan 14 náttu; at leiddum vitnunum dæmdum ver hann hafa
fyrirgiort ollu sínu lausafe. I annare grein kom þar fyrir ofs at hann
hefði rænt oc gripid flogur naut gömul af Hvannavollum frá biskupin-
um oc öðrum mönnum, dæmdum vier ad þar skyldi leidast ad tvö lög-
lig vitne, oc ad þeim leiddum, þá dæmdum ver hann rettan oc sannan
ransmann. I þriðiu grein kom fyrir ofs at hann hefði látid stínga kirki-
unnar lód oc biskuplins í Grindavík, oc látid giora þar hús ímóti hans
vilia oc hanns umbodsmanns, hvat ver dæmdum sannlega rán. Item í
fiórdu grein kom fyrir ofs at hann hefði tekid sex jarðer nidur vid fund
þar biskupinum tilheyrdur fyrir utan hanns vilia edr hanns umbods-
manns. Item í fimtu grein kom fyrir ofs at hann hefði ridit heim á
Stadinn oc biskupinn med mikid fors oc óhæfiligt ordtæke, svo at hann
kalladi biskupinn hundabrifara, oc hafði onnur jafnskemmileg ord, oc
at leiddum tveimr loglegum vitnum uppá þesse ádrgreind ord, þá dæmd-
um ver Didrik van Mynden óbótamann, oc þann med öllu taklausana
sem hann hefði í helflegid, þó hann hefði ónguar sakar adrar haft ena
þessar. Sömuleidis dæmdum vier alla hanns fylgiara óbótamenn sem
reyndest

trocinio, sine ullo iusto titulo diripiisse, qua de re sententiam diximus, duos testes legitimos intra dimidium mensis iudicio sisti debere, illum dictam pecuniam affer-
vasse & possidentis instar retinuisse, quo testimonio praestito, omnia illius (Dieterici)
bona mobilia confiscanda esse ediximus. Secundo loco coram nobis actio instituta
est, Dietericum quatuor boves natu grandes, de Hvanndalis, Episcopo & aliis diripu-
isse & praedatum fuisse, qua de re duos idoneos testes producendos esse sententiam
tulimus, quo facto, latronem illum fuisse sententia decreta ediximus. Tertio loco
actio nobis coram instituta est, quod fundum Ecclesiae & Episcopi Grindavikensem
effoderit, & Episcopi ejusque mandatarii ingratis aedificium ibi exstrui fecerit, quod
factum perfectae rapinae loco habendum esse ediximus. Item quarto loco actio coram
nobis instituta est, cum sex villas, ad Sundum sitas, & ad Episcopum pertinentes, hoc,
ejusque procuratore invito, diripiisse. Item quinto loco actio coram nobis instituta
est, illum vi violenta cathedram & Episcopum invasisse, malefanis verbis in hunc
invectum fuisse, ita ut Episcopum sodomiz caninae & aliis aequae dehonestantibus
compellationibus proficerit, quorum verborum duorum idoneorum testium effato
convictum, Dietericum de Minden delicti inexpiabilis reum, ejus autem occisorem
penitus insontem, quamvis & Dietericus nulli alii quam huic succubuerit crimini,
sententiam ediximus. De omnibus praeterea ejus affectis, qui rapinas unacum illo
quique

reyndest að saunnu ráni hefði verið með hönum, og tvö lögleg vitne fullnæðst til, og þeir hefði giört aunnur óbótamál. Því að svo þrófuðu og fyrir ofs komnu, og þessum vitnum leiddum, dæmdum vier Didrik van Mynden og hans fylgiara sanna óbótamenn, og þá alla fridhelga og saklausa sem þá hafdu íhelslegid; og hverium sína peninga aptur sem þeir hefdu rænt og gripid fyrr frá og adrar löglegar skuldir ætti at þeim, hvort helldur þeir væri innanlands edur utan. Það þar affram geingur dæmdum vier hálf under Kóng, enn hálf under kyrkiu uppá þat sem þeir hefdu rænt frá dómkirkiunni og biskupinum. Enn það þeir hefdu rænt og gripit frá odrum monnum eda óbótaverk giort, dæmdum vier kóngsins eign, enn þeirra hesta, klædi og adra peninga sem þeir höfdu meðferdis. dæmdum vier under biskupsins vardveitflu, inn til þess er þeir koma er vidtökum enn eigu ad vera at lögum þessara peninga. Komu þar fram víglýsingar greindra manna sem í hel höfdu flegid Didrik og hans fylgiara, hvoriar ver dæmdum lögligar og skieligar í allan máta at leiddu einu vitne uppá serhvorn. Item var það fullkonnligur vor dómur at hvör sýslumadur skyldi fullmegetugur bífa í sinne sýflu og standa reikningfkap at næsta Auxarárþinge af skatte og landfkyldum &c. Svo og skyldi Erlendur Þorvarðsón Lögmann hafa Gullbrýngusýflu, og hafa fulla magt at veita þær sýflur sem óveittar vøre, og giora

---

quique duorum testium idoneorum testimonio alia delicta atrocissima commisisse convicti fuerint, eandem tulimus sententiam. Hinc inquisitione causæ & actione coram nobis ita peracta, & his testibus productis, Dietericum de Minden ejusque alios inexplabilium delictorum reos fuisse, omnes autem eorum interfectores infantes & securos esse, ut & singulis quorum bona prædati fuerant, illa restitui debere, non præterea legitima eorum creditoribus, tam inquilinis, quam exteris, solvenda esse, pro tribunali ediximus; reliqua vero, quæ supersunt, fisco Regio & Ecclesiæ ex æquo dispertienda, huic siquidem eo quod templum cathedrale & Episcopum, Regio autem fisco alteram partem, eo quod alios viros spoliaverant, & delicta atrocissima commiserant, adjudicavimus, vestes autem illorum & bona, quæ apud enecatos reperta sunt, ab Episcopo, usque quo legitimus advenerit dominus, asservanda esse, sententiam tulimus. Præterea nobiscorum promulgationes homicidiorum ab interfectorebus Dieterici ejusque comitum producebantur, quas, si modo unicus singulorum adsit testis, omnimode legitimas & justas pronuntiavimus. Item quemcumque Toparcham, in sua singulos ditione, plenam auctoritatem retinere & in proximis Comitibus Oxarænsibus rationem tributorum & locariorum &c. reddere, Erlendum autem Thorvardi filium Nomophylacem, Toparchiæ Gullbringensi præfesse, reliquis
toparcha

giora kóngdómsins vegna oc landsins hid besta. Skyldi þessi ádurgreind vitni leidaft innan þriggia mánaða oc þar tekid sem minnst yrði fyrir, í hvörri sýflu, fyrir Lögmanninum edur hanss umbodsmanni. Samþykke med oss ádurgreindur Jón Biörnsfson oc sette inncigle med vorum fyrir greindra dómsmanna innciglum fyrir þetta dómsbref skrifat í sama stad degi oc ári síðar enn fyrr seger.

Þat giore ec Erlendur Þórvarðsfsn Lögmann sunnan oc austan á Islande godum monnum kunnigt med þessu mínu opnu brefe, at á Midvikudaginn næstan fyrir Bartholomeusmessudag um sumarid, þá lidid var frá Guds burd MD.XXX oc IX ár í Skálhólte, komu fyrir mig velborner menn Jón B. Biörnsfson oc Dade Gudmundsfsn oc lögdu fram þenna sama dóm hier er medfestur, hvorn dóm ec hefi styrkt oc stadfest oc samþykt í allum sínum greinum oc articulis, oc hann af aungum riíf-ast mega, nema vorum heygbornasta Herra Noregskónge med bestu manna ráde epter lögum. Oc til sanninda hier um fet ec mitt inncigli fyrir þetta bref skrifat í sama stad degi oc ári sem fyrr segir.

Litr. D.

Worum heygbornasta herra veralldligum Danmerkur oc Noregskónge,
Kóng Christian Fridrichsyni, ydur heilsum vier aller ydar herra-
A a a a 2 dóms

---

toparcha desitutas aliis conferendi, auctoritate competenti gaudere, & ut commodum Regis & insulae quam maxime promoveatur, prospicere debere, sententiam pronuntiauerimus. Prædicti testes intra trimestris spatium in singulis toparchiis, ubi maximo laboris compendio fieri poterit, suum testimonium coram Nomophylace aut ejus vicario deponunto. Hanc nostram sententiam prædictus Jonas Biörni comprobavit, & unacum prædictorum judicium sigillis, suum quoque literis huius sententiae decretæ apposuit, scriptis die loco & anno ut supra.

Ego Erlendus Thorvardi filius, Nomophylax quartarum australis & orientalis Islandiae viris bonis his meis patentibus notum facio, quod die Jovis proximo ante festum Bartholomæi, anno post natiuitatem Domini 1539, Skalholti, viri nobiles Dominus Jonas Biörni & David Gudmundi me convenerunt, & literas sententiae decretæ, his meis appensas, protulerunt, quam sententiam a nemine, nisi Serenissimo Norvegiæ Rege ex Optimatum consilio, jure rescindendam, in omnibus suis clausulis & articulis approbavi & confirmavi. In quorum testimonium ego sigillum meum his literis appendo, scriptis loco die & anno ut supra.

dóms fátæker þienárar kennemenn og leikmenn af Íslandi með Guds quædiu, audmiúklega þackandi frid og mildheit sem ydar herraligt Majestat hefur jafnan vid ofs og allann vorn landslýð fynt og giortt, innanlands og vtan. Wier hófum fengit nockur bref med ydar Nadar Umbodzmanne sem nockur hlióða vm skipti kennemannligs embættis og kristeligra síða, suörum vier svo þar til, at vier vilium giarnan giort og tala allt þat ydar Nádar heidur og herradóm má auka, kristnenne til styrkingar þat vier vitum at best má giöraft suo gudi liki enn mönnum hæfi. Enn þó vier hófum hvörki lesit nie heyrte síðan nordurlöndin vöru fyrst kristnut at nockurt kóngligt valld hafi umskipti ágiortt kennimannligu embætti, vtan þat hafi verit innsett af Rómverfku valldi, þá vilium vier í ollum hlutum hneigiaft til ydar Nádar vilia þat vier vitum ofs giöra mega fyrir vtan skada lífs og sálar; allar vondar óveniur vilium vier affnida, enn gudz ordum og ydar góðum ráðum framfygia efter vorre fremstre formegnan; þat embætti og átrúnad vilium vier hallda, sem vorer vísuftu lærder menn verda aller samþickeliger, og eigi er í móti riectum Noregslögum. Vilie ydar herradóms Umbodsmadur feria vppá ofs nockurn þann átrúnad at hallda, sem í móti er vorum skilningi, þá bidium vier audmiúklega ydarrr konunglegt Majestat at gefa ofs ordlof med vortt lausafie, at vier meigum hialpa ofs í þeim ríkiem sem gud vísar hvorium, því svo mikill fátækdómur og hallare hefur verit í Íslandi um nockur forlidin ár, at med stórrer neyd hefur ordit hialpat fátæku fólki, og þó hafa marger menn dáet af riecttu húngre þeir sem ei hafa verit nær þeim góðum monnum sem nockura hialp hafa getad giortt. Vilie ydar Herradómur láta hallda ofs med Noregslög sem ydrer og vorer forfedur hafa jafnan halldit síðan kristindóm-rinn eflidist, þá vilium vier aller lifa og deyia vnder ydar konungligre vernd &c. (d) Wier feingum ydarrr nádar bref hlióðandi at vier skyllidum láta dæma riectt Noregs lög um þau mannslaug sem ydar söveti Clawus hafdi sagt at biskup Ogmund í Skálholsti hafdi látid flá í hel fyrir

---

(d) Gratia Vestrae literas accepimus, quibus ex jure Norvegico sententiam ferre jubetur de eisdibus, quas curante Episcopo Angmundo, Skalholti, sine ulla causa committis fuisse

fyrir utan sak: Enn sú sögn Cláwusar reyndist óriett, því biskup Ogmund fór fullann bókareid á alþingi at hann hefði aldri skipat ne ráð til lgt at láta slá saumu menn, oc þessi sami Cláwus hafði reifad oc rænt þar í landet oc svo hans menn þeir sem flegner vóru. Oc nú fyrir einu áre forlidnu fór nefndur Cláwus med sínum mönnum nóttina fyrir hvítasunnudag upp í eitt múkaklaustur sem Videy kallast, tóku hanns menn þar fólk nakid í sínum sængum, einn part af því fólkí slóu þeir oc særdu, oc einn part lömdu þeir oc bundu fyrir utan sak, tóku síðan klaustrid oc alla klaústursins peninga fasta oc lausa, oc hieldu svo klaustrit, at þar giordust eigi meifur edur veniulegt embætti, sem þar hefur veniulega verit í lánga forlidna tíma, eyddi hann med sínum mönnum oc í burtu hafði meir enn tuttigu oxa gamla, oc meir enn hundrat saudi gamla oc meir enn sið þúsund fiskka at skínfamra manna sögn oc vitnisburdi. Hefur same Cláwus oc hanns menn tekit fleiri penninga med óriett fyrir Íslendfkom monnum sem vier kunnum vel bívifa. Því fyrr enn sama ydar Nádar bref kom til vor, hafði Erlendur Lögmann sunnan oc austan á Íslande dæma látid oc vrfkurdat at sömu menn sem flegner vóru í Skálhólte oc Videy, hefði riett flegner verit fyrir utan saker; því Noregs lög svo hlióða: at ránsmenn ero óbótamenn,

A a a 3

menn,

fuisse, vester Qvæstor Claudius retulerat. Illa autem Claudii relatio falsitatis est convicta, Episcopus enim Augmundus in Comitibus universalibus iurejurando super librum testatus est, se viros istos nec unquam cædi iussisse, nec consilium ad id dedisse. Idem autem ille Claudius, æque ac ejus vicarii jam occisi, rapinas & latrocinia in hac terra exercuerunt, ita enim anno abhinc uno præterlapso prædictus Claudius, suis stipatus, nocte festum pentecostes præcedente, monasterium nomine Videy, invalit, ubi ejus affectæ homines in lectis nudos irruerant, quorum partem cædebant & vulnerabant, partem verberabant & sine ulla causa ligabant, monasterium exinde & ejus bona tam mobilia quam immobilia occupavere, & monasterio ita utebantur, ut nec missa, nec sacra solita, ex perantiquo & solito more peragerentur. Ille cum suis consumpsit & abstulit plus viginti bobus majoribus, ultra centum & viginti verveces, & plus quam septem piscium millia, prout viri discreti referunt & testantur. Idem ille Claudius ejusque affectæ plura bona viris Islandis diripuit, quod probatu est facile. Hinc &, priusquam Vestræ Gratiæ literæ ad nos pervenerant, Erlendus quartarum Islandiæ australis & orientalis Nomophylax, sententiam ferri & pontificari curaverat, homines in Videya & Skalholto occisos, jure & impune cæfos esse, cum Leges Norvegicæ dicant: *latrocinium vita stare, sententia au-*

tema

menn, oc þann vrfkurd sem Lögmadur leggur á má einginn riúfautan herra Kóngrinn síalfur, oc þó med vitruftu manna rádi, oc því setium vier aller þat málefni under ydar herradóm oc elskulegt rád &c. Kunn- um vier förnema at þau mörg ydar Nádar bref sem þesse Cláwus hefur innfært í landit, hafi hann feingit med sínu false oc róngum vnderflut- ningi, því hann skal alldri bívífa kunna at nockurt opinbertt kettarií hafi giortt verit af Íslendfkum mönnum þar í landit, svo þat hafe óhegntt verit, vtan þat sem hann oc hanns menn hafa giortt; enn þat ero Nor- egslög at fá er óbótumadur sem fals seger vnder herra Kóngsins inncigli, sem vier kunnum vel bívífa at þesse Cláwus hefur giortt. Því bíðum vier audmiúklega ydar mildheit oc konúngliga Majestat at setia ei þann Cláwus fyrir Fóweta, oc ei nockurn þann sem eigi veit edur heildur landfins lög, oc eigi er af danskri túngu, heildur vilium vier sílfer senda til ydar Nádar þat gialld oc logliga renttu sem ydar Nádar herra- dómi ber at hafa vt af landinu. Vóru þessar ádurfkrafadar greiner vpp- lefnar oc samþyktar af biskupi oc Logmanne oc Logrettumönnum á almennilegu Oxarárþingi oc þar efter af ollum almúganum nordan oc vestan á Íslandi. Til audfýningar oc samþyktar hier vm setium vier Jón med Guds forfía biskup á Hólum, Are Jónsfon Logmann nordan oc vestan á Íslandi; Þórleifur Grímson, Grímur Jónsfon, Gífle Hákon- arfon, Skúle Gudmundsfon, Ísleifur Sigurdson, Jón Magnússon, Einar Brýnjólfsson, Einar Einarsfon, Brandur Olafsfon, Stígur Hofkauldsfon, Dadi Gudmundsfon, Erlingur Gíflason, Olafur Gudmundsfon, Audun Sigurds-

---

tem quam Nomophylax dixerit, a nemine rescindenda est, nisi ab ipso Rege, & hoc quidem ex Opprimatum consilio. Hanc igitur causam nos omnes Dominationi vestre & dilecto vestro Senatui commendamus &c. Certum nobis est, multas Gratias vestre literas, quas Claudius huc adtulit, ab illo per falsum & calumniam ementitas esse, nunquam enim evincet, publicum quodquam scelus ab Islandis in hac terra impune commissum esse, nisi quæ ille ipse, ejusque asseclæ, patravere, sed Latæ Norvegicæ habent: quicumque sub sigillo regio falsum protulerit, criminis inexcusatus reus est, quod Claudium hunc fecisse facte testatum dabimus. Hinc elemens vestram & Regiam Majestatem humiliter rogamus, ne Claudium hunc, aut quicumque alium, qui leges patriæ nesciverit vel non observaverit, quique lingua Danica non loquetur, Quæstorem nobis constituatis, sed pecuniam potius illam & relictus legitimos, qui de hac terra Vobis pertolvendi sunt, nos ipsi Vobis mittemus. Reliqua harum literarum translata inveniuntur in S. Vener. HARBOE Afhandling om Reform. i Island in Kiöbenh. Selskabs skrifter Tom. 5. pag. 246.

Sigurðson, Gífle Jónson, Páll Grímson, Þórleifur Einarson, Eivindur Gunnarson; Narfe Ingemundarson, Bjarne Skúlaon, Ormur Jónson Jón Þórláksón, Þórsteinn Simonarson og Biorn Þórvalldson nefndarmenn og Logrettumenn nordan og vestan á Íslandi, setjum vier vor inncigli fyrir þetta bref er ós vor lest og samþykkt á almenniligu Oxar-ár þinge. midvikudaginn næstan efter Petursmessu og Páls, árum epter Guds burd M.D og XL ár.

Þat medkennunf vier Grímur Jónson og Stígur Höfkúlldson at vier hofum sied og samþykkt so hlióðandi bref ord epter ord med heilum og óskoddudum innciglum sem hier fyrir skrifat stendur, og til fanninda hier vm setium vid fyrrnefnder menn ockar inncigli fyrir þetta bref er skrifat var á Vídivollum í Skagafirdi föftudaginn næstan efter Olafsmessu fyrri, anno M.D.XL.

Litr. E.

Ad memorandum.

(e) Gudz myskun sie med ydur og ockur báðum jafnan nálægt. Vitid kiære bródir ad hier fer miög hryggilega fram sem allzmegtigur gud vinne bót á; batnar nockud umtal, enn giordir eru sem Gud veit. Vígflur fara fram sem firr. Hióabandi er nú ecki sinnt það sem alldrei hefur skied síðan Gud skipadi hióabandid í paradís &c. Hvorgi eigum vier kost inn í hws ad koma, helldur forum vier sem einn fátækur mann sem allzmegtigum gudi sie lof. Kyrkiunnar silfur ok háfur er burtekid vr dómkyrkiunni, látid í eina kyftu og læst í þúí húfi sem siálfur hann sefur, meigi þier siálfir siá meiningina þar thil. Bagaldúkar

---

(e) Gratia Dei vobiscum, & cum nobis ambobus! Scitote, frater dilectissime! tristem hic esse rerum faciem; Deus omnipotens meliora! Verba quidem aliquantum emendantur, facta autem, proh dolor, sunt ut Deo notissima. Ordinationes quidem ex more antiquo peraguntur; Conjugii nulla ratio habetur, quod inde ab ejus institutione, a Deo in Paradiso facta, nunquam accidit. Nobis introitus in omnes aedes prohibetur, ita ut mendici instar nobis sit oberrandum, quod Deum omnipotentem contestamur. Argentum & cimelia Ecclesie templo cathedrali exportata, cistæ inclusa in proprio ejus cubiculo asservantur; Vos ipsi scopum perspicitis. Lintea pretiosa & cætera clenodia,

ðúkar oc það annað Clenodium sem vier hofum kyrkiunni lagt er borid hlingað ok þángað. Aller menn þeir sem koma til stadarinz þeir eru vel tekner ok fá sitt erende, huad vndir býr vitum vær ecki. Opid brief fendum vier ydur í hvoriu hann samþycker ad vier skulum fá lang oc riett af hvörium manni, er þar enginn undantekinn. Því þætti ofs ráð ef ydur sýndist ad þier hefduð heimugligt samtál med ydrum kienni- monnum, svo fullkómliða geingi dómur á Torfastodum efter krosmellu um soddan óhræfur sem framþara í christninne, ok sendid ydvarn prest til vor sem fyrst á pálcunum med það skrif sem þier vilied, því betur sýnist ofs nú bítid enn oflid ef ydur sýnist so vera meiga. Takid nú ráð af Helgum Anda. Cum hús paucis commendo vos omnipotenti Deo.

Litr. F.

Auxiliare domine Jesu Christe!

Anno domini 1547.

(f) Gudz kjarleiki margfalldist ydur med minni- vinsamlegri kvediu. Sie ydur vitanlegt kjarre vin ad ec er nockurz þess nýlega vis ordinn sem mier giordist þörf vid ad vökna en ec sæi verða meiga ad það sama ráðabruigg mundi uídar snetta enn mig ad eins, jafnuel land-
ráð

clenodia, quæ nos Ecclesiæ acquisivimus, hæc illuc projiciuntur. Omnes cathedram invisentes benigne excipiuntur, eorumque negotia promte expediuntur, quid autem his subsit, ignoramus. Literas patentes Vobis mittimus, quibus ille consensum suum præbet, licere nobis cum unoquoque, sine ulla exceptione, jure agere, quare, si vobis ita placuerit, nobis maxime expedire videtur, ut vos clandestina cum vestris sacerdotibus agitetis consilia, ut de nefariis illis in Christianismo obtinentibus, Torfastadis, post festum Crucis, sententia decreta perferri queat, & ut vos Capellanum vestrum, literas, quas visum fuerit, perferentem, tempore paschatos, quam primum fieri poterit, ablegatis, nostra enim, si vester accedat calculus, est sententia: præstat mature, quam nimis sero. Sanctus jam Spiritus Vobis consilia suggerito. Cum his paucis commendo vos omnipotenti Deo.

(f) Cavitas Dei, unacum amica mea salutatione, Vobis multiplicetur. Scitote, amice dilectissime, me certiozem factum esse de rebus, quæ vigilantiam meam requirunt, & de machinationibus, quæ plures forsitan petunt, quam unicum me, quin & circum-
proditiõis

rád vid náðugasta herra konúnginn ef að þeirra vilja geingi sem slíkt hafa fyrir hendum. Wil ec yður þarfyrir bedid hafa jafnuel míns náðuga herra kóngsins vegna sem síalfs míns vegna að þier veitid mier styrk ok aðfylge hier vid að síá; huad ec uil eftir megni uid yðar herra-dæmi forskullda. Enn B. Augmund hefur um stund sent mier brief oc bodskap oc látid blídt, enn vnder nidri er bruggad vid biskup Jón oc honum thilskrifad suoddann fals oc forrædelsi, að meira er enn mikid. Trúi ec B. Augmundi vel til vilja vera þó að ykist titillinn hanns B. Jóns svo hann íkrisafest Schalholltensis jafnuel sem Holensis. Hefur hann bedid B. Jón að hafa heimuglegt samtal vid sína kiennimenn ok koma síalfur edur hans styrkur so fullkomliga megi gánga dómur á Torfastöðum eftir krossmessu, enn það er midvikudagin eda fimtudagin næst-an efter hana. Er það ecki vtan að mýgia ok móttanda þeirri kóngsins skickan oc Orðubók sem samþyckt er oc laugtekin vm aðll ríki oc umdæmi Hans Kong. Majest. bædi af leikum oc lærdum, nema af þeillum sumum síalfheilögu hræsnurum, sem hier í lande hafa kalladir verid kirkiunnar forstjórar. Þar fyrir vil ec yður það mikiliga bedid hafa að þier villdud yður med nockra menn hingat í Schálholt í ádurkrisfadan tíma ómaka so ec sætte ecki allt of mikid þeim sem soddan svik-rædi

proditionis contra elementissimum Dominum Regem, si conatus talia molientium effectu non frustrabitur. Quare vos, tam clementissimi Domini mei Regis, quam proprio meo nomine, rogatos volo, ut ad hæc declinanda mihi succurratis & auxilium præbeatis, ego vicissim pro viribus Dominationem vestram demerebor. Episcopus Augmundus literas mihi & nuncios, blandum se monstrans, aliquantisper misit, clandestina vero consilia cum Episcopo Jona simul miscuit, eiqve maxime perscripsit fraudes & prodicionem, optat enim ille, ni fallor, titulum hujus auctum iri, ita ut Skalholtensis, æque ac Holensis, appelletur. Jonam scilicet rogavit, ut clandestinis, cum Clericis suis, agitatis consiliis, ipse adsit aut auxilia mittat, ut sententia decreta Torfastadis, post festum Crucis, feria scilicet quarta vel quinta, perferri queat, quo nihil aliud intenditur, quam abolitio mandatorum Regiorum, & oblutatio contra librum Ordinationis, qui per omnia S. R. M. regna & provincias, a laicis æque ac clericis, in leges receptus est, exceptis saltem quibusdam horum hypocritarum, propria sanctitate superbientium, qui Antistites Ecclesie in hac insula nominati fuerunt. Vos igitur enixe rogatos volo, ut numero comitum stipatus, huc Skalholtum dicto tempore vos conferre ne grave sit, ut fraudibus eorum, qui mala mihi machinantur,

ræði brugga. Tek ec nú það ráðs upp að senda þeim dánunönnu leikum og lærðum bodskap í sama tíma hier að verða sem ec í samþykkiast ádurgreindum suikráðum. Máttum við vel fornema í sumar á alþingi hvílíka audmýkt og audvelldni að Byfkup Jón lýndi sig að fylgia fram kóngsins briefum og erindum, mun og so vera enn hvad hann orkar. Wæri so að þier villdud hafa vikid ydur á Eyrarbacka vm helgina efter páskavíku þá skyldi ec finna ydur þar, giæti ec þá greinilega vndervífad ydur eitt og annat það sem magt lægi á, mundi þá og fleyri gruna að þier mundud hier verða eftir krossmessuna. Treysti ec allz góds til ydar hier vm; skrifid mier hier nockur fá ord vm aftur thil med Halldóre sendi ec hann þui thil ydar að ec trúdi ecki ollum thil briefid að bera, hefi ec tekid honum vara að láta eckert ord af fara huort hanz erinde er, þui þeir forrædararner og falsararner vita allz ecki til að ec hefi þetta fregnad, og óngvan læt ec það merkia. Hier med yduarn herradóm allzmegtigum gudi að eilífu befalandi.

Gyffur Einnarsfon Superintendens Erlendi Þórvarðsýni Laugmanni.

Litr.

machinantur, non nimium exponar. Consilium arripui, nuncium mittendi viris integris, tam laicis quam clericis, qui fraudibus istis non consentiunt, ut dicto tempore hic adsint. Non obscurum nobis erat in Comitibus universalibus ætatis proxime præterlapsæ, quam humilitatem, quamque facilitatem Jonas Episcopus in mandatis & negotiis Regiis exsequendis monstravit, quæ jam, quantum valuerit, haud erunt absumiles. Si circa Dominicam post Pascha Eyrarbackam invisere placuerit, ego vos ibidem conveniam, ubi varia magni momenti distincte referre & recensere occasio erit, inde etiam reliquis oriri possit suspicio, vos exacto festo Crucis heic loci adfore; quod, de vobis hac in re optima quævis sperans, confido. Paucula mihi per (*) Halthorum rescribite, quem ideo ad vos misi, quod non cuius literas perferendas concredere volui. Illum fideliter monui, ne negotii hujus ullam rumorem dispergi sinat, proditores enim illi & veteratores me ista percepisse adhuc ignorant, ego quoque, ne quis illud suboleat, sollicito caveo. Cum his dignitatem vestram & dominationem Deo omnipotenti in æternum commendo.

Gissurus Einari Superintendens Erlendo Thorvardi Nomophylaci.

(*) Hic frater erat Gissuri, postmodum sacerdos Selardalensis.

Litr. G.

(g) Vier Ogmund med Gudz Polinmæde biskup í Skálholtci allra ómakligastur med því nafne heilsam yður ollum lærðum oc leikum í Skálholtz biskupsdæme kærlega med kvediu guds oc worre. Kunnigiorande yður kærer wíner ad vier hofum feingid ad heyra oc svo hofum vier láted yferlesa Ordinationis brief vors heygbornasta Herra oc Forsta, Herra Christians wors náduasta herra oc kóns yfer Danmarck oc Noreige &c. sem hanns megrugheit. hefur sendt hínad í landid oc bodid ofs ad vier skyldum því framsylgia huad vier vilium eppter voru fremsta megne giöra med ráde vorra bestu kiennemanna presta oc prelata. Kunnum vier ecke ad fornema í greindu brefi það sem þetta land snertur utan stóra dygd oc æru, ást oc kærleika sem hans Nád hefur til Christinnómsins oc þess fátæks almúga sem hier innebygger. In primis býður hanns Nád oc skipar í sínu Ordinationis brete ad vier skulum halda stadfastliga heilaga trú oc trúa alleinasta á Gud faður oc son oc helgann Anda, eppter því sem Guds sonur síalfur hefur grundvallat med sinne bitru pínu oc blóds úthellingu oc postularner hafa kientt oc predikad vm allann heim. Hier med býður hans werdugheit ad vier skulum halda X Gudz bodord sem Gud fader gaf sínum þíón Moisi á fiallenu Sinai á tueimur steinspiolldum. Eigi síður

B b b 2

skulum

(g) Nos Ogmundus divina tolerantia Episcopus Skalholtensis, indignissimus, Vobis omnibus Clericis & Laicis in diœcesi Skalholtina Dei & nostram amicam salutem! Noveritis dilectissimi amici, quod Nos literas de ordinatione (Ecclesiasticæ) Celsissimi & Clementissimi Domini nostri & Principis Christiani, Daniæ & Norvegiæ Regis &c. inaudiverimus, & perlegi curaverimus, quas ejus Majestas in patriam nostram transmisit, addito mandato, ut eandem (ordinationem) propagaremus, quod consilio optimorum Clericorum, Sacerdotum & Prælatorum pro virili exsequi studebimus. Ex prædictis literis nihil, quantum ad hanc regionem attinet, comperire possumus præter virtutem & pietatem, amorem & charitatem, quam illius Clementia in Ecclesiam & pauperulam patriæ nostræ plebem alit habetque. In primis Regia Majestas in literis Ordinationis suæ (Ecclesiasticæ) mandat præcipitque, ut Sanctam Religionem firmiter retineamus, utque in solum Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum credamus, juxta fundamentum, quod ipse filius Dei passione sua acerbissima & sanguinis effusione posuit, & doctrinam quam Apostoli per universum mundum prædicarunt. Adhæc ejus Dignitas injungit, ut decem præcepta servemus, quæ in duabus tabulis lapideis exarata, in monte Sina Deus Pater ministro suo Moyli dedit. Nec minus

duo

Skulum vier hallda þau tvo ástarbodord íem Guds sonur baud ofs í Nýa Lögmálinu að vier skyldum elska almáttugann Gud yfer alla hlute fram oc þínchristinn sem síálfa ofs. Werdur þesse oll hans skipan samhliða vid Guds laug oc landz eptter því sem vor landslagabók inneheldur. In primis býður hann ofs eptter því sem stendur í fyrsta Gudz bodorde að vier skulum trúa á einn Gud faudur oc son oc helgann anda; Enn vier vitum, að þat er upphaf laga vorra Íslendinga, að vier skulum hafa oc hallda christiliga trú; vier skulum trúa á einn Gud þrennan. I audru bodordi býður hann ofs, að vier skulum ecke sueria Gudz nafn vid hiegóma, enn Lögbókin skipar að eptter gögnum oc vitnum skal hvertt mál dæma. I þridia bodorde býður hann ofs að vier skulum hallda hátíðliga helga daga; enn bókin segir: Ecke skulum vier að söknum giöra á laughelgum dögum. Ed fiórda bodord býður að hver madur skal heidra födur sinn oc módur oc sína yfermenn; Enn bókin seger að hverr madur sie skyldur að færa fram faudur sinn oc módur. Ed fimta bodord bannar ofs að vier skulum nockurn í hel flá; Enn þad er fyrft í Mannhelgi vorre at vor landi hver í Noregs kónigs ríke skal fridheilagur vera fyrir audrum. Siotta bodord bannar hórdóm; enn lögbókin skipar bóndanum full manægiolld ef legin er hanns

---

duo ea charitatis præcepta observemus, quæ filius Dei in nova lege injungit, nempe ut omnipotentem Deum præ omnibus, & Christianæ nostræ Religionis confessores veluti nosmet ipsos, diligereamus; Ita ut omnis hæc ejus ordinatio legi divinæ & patriæ, sive Codicis legum nostrarum scopo, penitus concordet. In primis juxta primi præcepti præscriptum nobis mandat, ut in solum Deum patrem, filium & Spiritum Sanctum credamus; Novimus autem initio legum nostrarum Islandicarum nos obligari ad habendum & colendum Christianam Religionem & in Deum trium credendum &c. Secundo præcepto prohibitum est, ne nomen Domini vane usurpemus; Codex autem legum unamquamque causam juxta legitima argumenta & testes idoneos esse dijudicandam, præscribit. Tertio præcepto nobis injungit, ut dies festos solemniter celebremus; Codex autem habet: A causis jure agendis sacris diebus abstinendum est. Quartum præceptum jubet, ut unusquisque patrem suum & matrem honoret pariter ac superiores; Codex autem: ut unusquisque patrem & matrem saltentare teneatur. Quintum præceptum vetat, nequem occidamus; Titulus autem legum nostrarum, qui agit de securitate publica, ita incipit: Nostros quisque intra Norvegici regni fines jure securus esto. Sextum præceptum adulterium interdicat; Codex autem Legum marito ob commissum cum uxore adulterium plenam multam pro cæde hominis pendi solitam addicit. Septimum præceptum

hanns eiginkona. Siöunda bodord bannar ad nockur skule frá odrum stela; enn Landslagabókin ákvedur ad einginn skule fyrir audrum taka, oc ecke-skulum vier ofs ad gripdeilldum giöra. Attunda bodord bannar ad nockur bere falsktt witne sínum samchristnum; Enn landslaugin skipa ad skraukvottar skule ecke heyraft; þat tveir valinkunne bera, skuli vera sem X bere. Niunda bodord bannar ad nockur skule girnast á annars manns eiginkonu; Enn landslagabókin skipar þá óbótamenn er hlaupa í burtt med eiginkonur manna. Tíunda bodord bannar ad nockur maður girnast annars manns eyk edur yxnn oc nockud annat hvad hellst hverium tilheyrer; Enn landzlaga bókin bannar þverliga ad nockur hafe þat ödrum tilheyrer, enn ef hefur, þá færi apttur oc gialde riect fyrir sem laugbók giörer ráð fyrir. Hier med býdur vor heygbornaste herra Kóngurinn, ad prestarner predike heilagt Euan-gelium á sunnudagana, hver ad sinne söknarkirkju, lære þat oc kenne med ástúd oc elsku ad heidra oc vegsama sinn skapara oc ad hver maður leikur oc lærdur kenne oc undervise sínum börnum oc vnderfólcke sín christilig fræde í riect módurmal. Eigi sídur seger hann í sama Ordinationis bréfe: þó ad Gudz eingill kome af himnum oc predike adra trú helldur enn þá sem hier innestendur, þá skal hann ecke heyraft. Þuí feigum vier aller samtt med einne rauddu fyrir vortt bis-

B b b 3

kupsdæme

---

tum prohibet, neqvis furtum faciat; Codex vero: Neqvis ab altero quicquam furtim auferat, resve alienas diripiat. Octavum præceptum, neqvis contra proximum suum falsum testimonium proferat, interdicit; Codex autem, falsos testes non audiendos esse, duorum autem ingenuorum, decem virorum testimonio æquivalere debere, asseverat. Nonum præceptum prohibet, neqvis uxorem alienam concupiscat; Codex vero inter delicta graviora refert, siqvis alterius uxorem clanculum abripiat. Decimo præcepto cautum est, neqvis asinum bovemve alterius desideret, nec omnia quæ illius sunt; sed Codex serio interminatur, neqvis alienum habeat, quodsi habuerit, reddat, & ad juris præscriptum recompenset. Adhæc Rex noster celsissimus nobis injungit, ut unusquisque Sacerdotum coram concredito sibi cætu sanctum Evangelium diebus dominicis prædicet, suumque cum amore & charitate Creatorem honorare & laudare discat & doceat, & ut quisque Clericus pariter ac Laicus doctrinæ Christianæ capita in lingua vernacula liberis suis & subditis inculcet & instillet. Nec minus in prædictis literis asserit: Etiamsi Angelus dei de cælo veniat, aliamque, quam quæ iisdem (literis ordinationis Ecclesiasticæ) contineatur, fidem prædicet, illum tamen non esse audiendum. Itaque omnes invocato Spiritu Sancto pro nostræ

diœceseos

kupsdæme ad heilagum Anda til vor kolludum ad wier wilium þessa trú hallda oc henne í allan máta framfylgia. Enn um adra hlute sem í þessu brefe stannða, biódum vier oc skipum ollum oc sierhvorum í voru biskupsdæme ad þeir fylge fram heilogum lærdóme oc olmufigiördum. Enn vm vmfkipting á messu embætte oc tídagjörðum kunn- um vier óngva misbreytne á ad giöra saker fátækzdóms oc kunnáttu- leyfis hier í landid, þúí svo stendur í laugbókarinnar reglum: *Nullus obligatur ad impossibile*, einginn skyldast þat at giöra sem honum er ómöguligt. Hvað vier kunnnum vorum herra Jesu Christo til lofs oc dýrðar giöra, enn worum heygbornasta herra Kónginum til heidurs oc æru, sæmdar oc virðingar, enn síálfum ofs oc ollum christnum dómin- um til fáluhiálpar oc fyndalaufnar, skulum vier nátt oc dag vakande fyrirleggja svo leinge Gud vill ad vier lifum. Oc til fannenda hier um &c.

Litr. H.

(h) **W**orum heygbornasta veralldligum herra Kónúng Kóng Kristian Fridreksýni yður heilsum vier Augmund under Gudz þolin- mædi biskup í Skálholtu med Gudz quædiu oc vorre audmiúkligre undervorþning vorrar skyllidugar þjónustu. Kærliga þackandi frid oc mildheit

---

diœceseos incolis uno ore vovemus, hanc religionem nos esse culturos & omnimode propagaturos; Cœtera in his literis contenta ad hanc regionem non pertinentia, in medio relinqvimus. Injungimus autem & præcipimus omnibus nostræ diœceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerçant. Quod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ patriæ paupertate & ignorantia introducere neqvimus, ita enim juris Regula: *Ad impossibile nemo obligatur*. Quæcunqve vero in laudem & gloriam Domini Nostri Jesu Christi & Celsissimi Domini nostri Regis honorem & existimationem, reverentiam & venerationem, in nostram vero & Ecclesiæ salutem & peccatorum remissionem facere possumus, iisdem noctu & interdium diligenter invigilabimus, quamdiu Deus vitam nobis suppeditaverit. In cuius rei verum testimonium &c.

(h) Serenissimo nostro Domino seculari, Regi Christiano filio Friderici, Nos Augmundus, sub divina tolerantia Episcopus Skalholtensis, cura Dei salute & humili officiorum debitorum subjectione, pro pace & clementia a Dominatione Vestra jugiter exhibita, amicas grates reddentes, salutem mittimus. Serenissimæ Vestræ Gratiæ
notum

milldheit sem ydar herradómr hefur jafnan vid ofs lýnt oc giórt. Ydar verdugustu Nád sie vel vitanlegt, ad vier heyrðum upplefed á alþinge eitt bref með ydar inncigli, hlióðande ad Cláwus Merwitz, sem var ydar fóveti í Islandi, hefr sagt ydur ad vier höfum láted í heel flá hanns menn fyrir vtan sak, hvat same Cláwus hefr óriett sagt fyrir ydur. Sórum vier fullan bókaréid á alþinge at vier höfum allðrei látid nockurn mann í heel flá, oc eingin rád þar til lagtt, oc svo bívístum vier með dóme oc góðra manna vitnisburdi þar uppá þinginu at sömu menñ Cláwusar voru riett flegner fyrir fulla sak. Því bidium vier audmiúklega ydartrt kónglegt Majestat í Jesu Christi nafne, at þier trúet eigi suodðan daudaróg uppá ofs, sem same Cláwus hefr uppá ofs sagt. Kunnnum vier vel bívífa at same Cláwus hefur svo mörg vond verk giórt þar í landit, at hann má ei myndugur madur vera epter riectum Noregs lögum &c. Sendum vier nú unnder yðars nádar valld oc yferlýn þann dóm ok lögmantz úrskurd með víglýsingum ok vitnesburðum vm þá menn sem riectader vóru. Stendur þat nú í gudz valld hvat ydar elskulegasta Nád (*rectius* Rád) vill tilfeigia um sama mál, enn vier höfum þar aunga sak út af &c. Enn um þær Ordinanciur sem ydar Nád hefur látid innskrifa þar í landit, þat áhrærer kennemannlegt embette oc christilega sídu, huat svar almúginn gefur þar uppá, kann ydar herradómr

---

notum esto, Nos in Comitibus universalibus litteras sigillo Vestro munitas recitari audivisse, quæ continent, Vestrum in Islandia Quæstorem, Claudium Merwitz, Vobis retulisse, quod nos famulos ejus, sine ulla causa, occidi fecerimus, quod idem Claudius Vobis falso retulit; Nos enim in Comitibus universalibus super librum iurjurando asseveravimus, Nos nul um unquam hominem occidi curasse, nec unquam consilium talis facti dedisse. Sententia præterea lata, & integrorum virorum testimonio, in iisdem Comitibus evicimus, dictos Claudii famulos justam ob causam iure cæfos fuisse. Quare Regiam Vestram Majestatem in nomine Jesu Christi suppliciter rogamus, ne mortiferæ huic calumniæ, quam idem Claudius de Nobis effinxit, fidem habeatis. Eundem hunc Claudium in hac terra tot scelera commisisse facile Nobis esset probitu, ut ex legibus Norvegicis vir integræ fidei haberi non possit. Nos jam Gratiz Vestræ arbitrio & revisioni sententiam & decisionem Nomophylacis, unacum testimoniis, & promulgatione cædis hominum illorum, de quibus supplicium sumtum est, committimus, & jam penes Deum esto, quænam dilectissimæ Vestræ Gratiz (dilectissimi Vestri Senatus) de dicta causa sententia feretur; Nos autem culpa penitus caremus. *Reliqua hujus epistolæ, translata vide in Illustriss. HARBOË Afhandl. om Reform. i Island; in Kiöbenh. Selsk. Skrifter Tom. 5. pag. 248.*

herradóm vel formerkia af þuí inncigludu breste almúgans, sem vor bróð-
er biskup Jón á Hólum nú útsender til ydar Nádar oc því sama bresi
höfum vier samþycker ordit. Treystum vier at ydar Herradómr halde
öfs under riectum Noregs lögum med fríheit krúnunnar oc kirkiunnar,
oc med þuí vilium vier giarnan lifa ok deya under ydar kónglegu valde.
Til sannenda hier um bíföllum vier vorum bróðr fyrnefndum biskup
Jóne at skrifu þetta bres under vortt inncigle er skrifat var í Múla í
Reykiadal in transfiguratione Domini, anno Domini MDXL.

Wier Jón med gudz nád biskup á Hólum medkennunf, at vier
hofum suo hliódande bres skrifu látit, vnder inncigle vors kæræ bróð-
urs biskups Ogmundar sem hier fyrirskrifat stendur, oc aungu ordi þat
auket nie aftekit. Ok til sannenda hier um, setium vier vort Zignett fyrir
þetta bres skrifat í sama stad sem fyrr seger.

Litr. I.

(i) Guds myskun sie öfs aullum nálæg. Kæræ systur! Bidur ek kær-
liga ydur at þier vilic fá í hönd síra einare ólafsfyni mitt con-
fert ok mitt skrin oc svo lyklana sem þar til heyra, oc láttit ecki koma
þar út af, oc þat stóra forgylt staup oc skál sem vier eigum þat,
oc allt epter þeim reikningfkap, sem vier haufum látit upp skrifu. Ok
til sanninda hier vm þryckium uier uort signet á þetta bres, skrifat
uppá Kristoforus skip, fimta Idus Junii anno M.D.XL. primo.

Litr. K.

Pro Memoria.

(k) Hefur hinn Norski laugmadur sem var her í lande látit summa
huad þad silfur var vppá vigt sem þeir daunfku höfdu í burt
med

(i) Gratia Dei omnibus nobis adfit. Soror dilectissima! Vos benigne rogatus volo, ut
Sacerdoti Einaro Olai filio cistulam meam & serinium, ita ut nihil inde auferatur,
eorumque claves, ut & scyphum illum magnum deauratum, & pateram, quæ
Nos possidemus, ex præscripto catalogi quem literis consignari curavimus, tradat.
In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis apprimimus, scriptis in
navi Christophori, quinto Idus Junii anno M.D.XL. primo.

(k) Legifer ille Norvegus, qui huc in Islandiam venit, argentum quod Dani unacum Epi-
scopo

med biskup Augmundi Summa Summarum af silfri er III. C. oc XXV Item III. C. úræd englott. Item þar ad auk lóð XL oc XI stycki. Hefur Síra Einar Olafson skrifad smátt oc stórt. Item í litlum þosa LXXX stycki oc eitt. Item eitt stórt C.

Litr. L.

(1) *B. Hans Reff.*

Þacka ec yður aull góðheit Herra byskup sem þier sýndut mier í síst, sem ec var í yðar náveru hvad ec giarnan vil med góðu forskullda. Vitanligt sie yður, ad ec sieck B. Augmund, (hvers sál gud nádi þad memoriale í hendur er þier beiddut mig um. Lákadi honum lítt þad hann fornam þier taulud vð hverrt hann hefdi vppborid þá peninga af erfingium Vigfúfar Erlendssonar sem tilstódu oc þier beiddut hann yður ad kunngjöra, hvar til hann svaradi, ad þar uppá hefdi hann óngua peninga vppborid, nie kynni hann ad fá helldur, mætti erfingiar firgreindz Vigfúfar þar til svara. Suo vnderstóð ec oc suo af ordum yðvars þienara hier nú til Kaupinhavn, þad B. Augmund skuli hafa skrifad yður.

---

scopo Augmundo avexerunt, quoad pondus in literas referre videri voluit; Summa Summarum argenti tres centenarii & viginti quinque, item trecenti Anglici, item quadraginta insuper semunciae & numero undecim. Sacerdos Einartus Olaf filius magna cum minimis recensuit. Item in parva, crumena numero octoginta & unum. Item centum & viginti.

(1) *Ad Johannem Ref Episcopum.*

Gratias ago, Domine Episcopo! pro omni benevolentia mihi a Vobis, ultima vice cum Vobis adfui, praestita, quam omni studio iterum demerebor. Notum Vobis esto, me memoriale istud quod a me petistis, Episcopo Augmundo, (cujus animae Deus propitius esto) tradidisse. Displicuit ei, cum comperiretur vos quaesivisse, num ille pecuniam, ab haeredibus Vigfusi Erlendini solvendam, acceperit, de quo & Vos ejus responsum postulastis, quibus ille respondit, nullam se pecuniam accepisse, nec accipere potuisse; Hanc rem cum praedicti Vigfusi haeredibus saltem esse. Ita & ego de famuli Vestri, hic Havniae jam pridem agentis, verbis percepi, Episcopum Augmundum aetate praeterlapsa, qua in hanc regionem trajecit, Vobis perscripsisse,

yður til edur bodskæp giortt í firra sumar sem hann kom hær til landz, þad hann hefði sendtt yður med Síra Gísla Jónsfini, alias vocatur Gilbertt, nockura peninga oc eirnin med mier, þann tíð ec ferdadist fyrir minn herra. Þú skulu þær vita ad med mier hefur hann yður óngva peninga sentt, oc ecki reynast þad fannindi, þú ec hafði ecki eirn hálfpening medferðar þann sem honum tilkom, í þann tíma sem ec fann yður. Enn huad hann hefur yður sentt med Síra Gísla eda odrum, veit ec ecki, þú þad er nú hardla ókunnugt, nema þad sem ec hefi heyrtt þar vera vmtalad. Hafði B. Augmund þa nockura hluti í frammi til orða oc atburða frá þú ec kom apttur í Ísland sem ecki voru rieliger nie suarliger, sem honum gud forláti, hvar ad nú giorist ecki þorf um ad íkrifa. Kynni ec yður í nockurum hlutum til vilha ad vera, skulu þær mig þar reidubúinn til finna. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ 1 Augusti anno 1542.

G. E. S. S.

CAP. XI.

De Sigismundo Ejułfi filio.

S*igismundus* Ejułfi filius, Ogmundi Episcopi ex Asdifa sorore nepos, Pastor primo Vallanesensis, deinde Hytdalensis, sed svadente & impellente avunculo, a Clero Skalholtino ejus in Episcopi officio successor destinatus, anno seculi 36 in Norvegiam transit, sed anno 1537 ab Olao Lunge

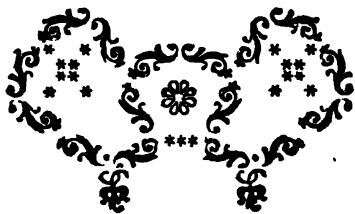
---

perscripsisse, aut nuntium misisse, se per Sacerdotem Gisslaum Jonæ, qui alias vocatur Gilbert, ut & per me, dum ad Dominum meum proficiscebam, aliquantum pecuniæ misisse. Scitote igitur eum nihil pecuniæ per me misisse, nec unquam acceter me vel dimidium obolum, qui ad illum pertinuerit, quo tempore Vos conveni, mecum habuisse. Sed num aliquid per Dominum Gisslaum, vel alios, Vobis miserit, nescio, id enim in occulto versatur, nisi quod fando audivimus. Episcopus Augmundus, ex quo in Islandiam redii, multa verbis & factis peregit, quæ nec ex æquo erant nec jure, quæ Deus illi condonato, quæque perscribere opus non est. Si qua in re Vobis gratificari possem, me paratissimum reperietis. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ die 1 Augusti Anno 1542.

Gissurus Einari Superintendens Skaiboltenfis.

Lunge Engelberti filio, ultimo Norvegiæ Archiepiscopo paulo anteqvam in exilium iret, ultimus Catholicorum Skalholtensis Præful ordinatur, quo honore ei diu frui non contigit, eodem enim die in morbum incidens die 19 ab ordinatione vitam cum morte commutavit; unicam ex Thurida Einari filia (a) filiam relinqvens, nomine Catharinam, quæ novennis in pedibus Ogmundi Episcopi, cum caperetur, cubuit, adulta vero nupsit Egillo Olai filio, ex quo peperit Jonam Egilli Pastorem Hreppholensem, non incelebrem *Annalium Episcoporum Skalholtinorum* conditorem, qui ineunte seculo 17 Skalholti mortuus est, & Olauum Egilli filium, Pastorem Vestmanneyensem, qui anno 1627 a piratis Algerensibus, quædam Islandiæ loca depopulantibus, Vestmanneyas vero penitus vastantibus, captivus Algeram deportatus fuit, sed deinde libertate donatus, in patria senex obiit (b).

-
- (a) Hæc Thurida ob proceritatem cognominata *Grandis* (hin stórn), antea fuit Theodori Einari filii, Sigismundi in Sacerdotio Hytdalensi Prædecessoris concubina, exque eo semel pepererat; Deinde vero ad ejus successorem Sigismundum transiens, ex eo Catharinam habuit; Tandem celebris Viri Oddi Gotskalkini concubina exstitit, ex quo etiam aliquoties mater facta, paulo ante ipsius mortem ei legitimo conjugio sociata est; quod inter alia exemplo est, qualis fuerit Clericorum hoc tempore calibatus.
- (b) De utroque hoc fratre, eorumque scriptis, in Periodo sequenti plura dicendi locus erit.

SECTIO IV.

De Episcopis Holensibus.

CAP. I.

De Beinere & Jona Tova filio.

§. I.

Episcopum quendam, cui nomen *Beiner*, aliquando Holis fuisse, patet ex *Regesto Audini Episcopi*, ubi ejus mentio fit, ut & Jonæ Episcopi (a); atqui ante Audinum nullus sub Beinere nomine Holis Episcopus fuit, ut ex continuo & nunquam interrupto eorum Catalogo constat, nec ullus Jonas, qui post Beinereum templum Stadarbackense visitare potuit; nam Jonas Ogmundi primus Holanæ Cathedræ Præful nec ullum Beinereum in officio antecessorem habuit, nec templa, ejus ætate, tantam possederunt librorum suppellectilem, ut Stadarbackense tantum habere potuerit, quantum ei hic tribuit. Taceo quod hic etiam mentio fiat Erici Officialis, cum ætate Ogmundini nulli exstiterint Officiales. Verisimillimum ergo fit, *Audini Regestum* interpolatum esse (b), ita ut hæc, & forte multo plura, a recentiore manu adjecta sint; Ut & quod Beinero locus debeat inter annum 1401, quo Petrus Episcopus occubuisse

(a) *Audini Regestum* in indice bonorum templi Stadarbackensis habet: "Stadarbacka kyrkia á hálfri þridia hundrad í bókum estir Ejólf prest, sem Erekur Officialis skrifadi, á því áre, sem herra Beiner biskop kom út, og so var þá er herra Jon biskop let reikna." Id est: *Templum Stadarbackense libros decem imperialiter æstimandos possidet, a presbytero Iyolfo sibi relictus, secundum id quod Officialis Ericus scripsit, anno, quo Dominus Beiner Episcopus peregre advenit, & factus in. so Episcopus Jonas computari fecit.*

(b) Interpolatum esse hoc *Audini Regestum*, inter alia monstrant rationarium templi Bergstadenensis, quod Laurentium; Reikiahlidenensis & Breidabollstadenensis, quæ Egi; Thörnensis & Grimseyensis templorum rationaria, quæ Jonam Skalli, Episcopus rationant; unde etiam, hæc de Beinere postmodum inserta esse, non est quod miremur.

buisse fertur, & 1414, quo Arnas Skalholtensis, Holanæ diœcefeos Vifitator exfuit; alias enim in ferie Epifcoporum Holenſium tanta non invenitur lacuna, ut ipſi locus commode concedi queat; Jonas autem, qui ei ſucceſſit, aptiſſime invenitur in quodam ex tribus ejusdem nominis, nempe Jona Tovæ, Jonæ, vel Vilhelmi filio, qui continuo ordine ſucceſſerunt.

§. 2.

Post Petri Epifcopi, ſive mortem, ſive ex Islandia diſceſſum, qui anno 1402 accidiffe videtur, diœceſis Holana ad annum 1419 proprium (Beinere excepto) non vidit Epifcopum: Nam anno 1403 ejusdem Officiales fuerunt Theodorus Theodori, Paſtor Höfkuldstadensis, Steinmodus Thorſteini, Paſtor Greniadarſtadensis (a), & Haldorus Lopti, quos omnes una cum reliquis Holanæ diœcefeos Sacerdotibus, exceptis 6 duntaxat. Presbyteris, tribus Diaconis & uno Monacho, morbus ille epidemicus, qui eodem anno Islandiam vaſtavit, demeſſit. Anno 1406 Logus quidam Styri filius eandem ornavit Spartam. Jonam Thorſfinni hoc tempore etiam geſiſſe Vicariatum hujus diœcefeos, certum eſt, ſed quo anno & quamdiu, incertum: ejus enim mentionem facit Jonas Tovæ filius, in codicillis datis 1419. Anno 1409 Jonas Skalholtensis Holanam diœceſin viſitavit, Anno 1413 —14 & 15 Jonas Hallfredi filius, Abbas Thyckvabæensis, Officialem diœcefeos Holanæ egit, ab Arna Olai, ut videtur, conſtitutus, nam anno 1415 præbendam Mel in Midfiordo æſtimari curavit, quod ut Epifcopi Vicarius feciſſe videtur; Eodem enim anno Arnas Olai filius, Skalholtensis Epifcopus, ab Aſkelo Archiepiſcopo totius Islandiæ Viſitator conſtitutus, eandem loco Jonæ Epifcopi Holani adminiſtravit, idque officii uſque ad ſuum ex Islandia diſceſſum anno 1419 continuavit; Nam annis 1415 —17 & 18 eandem viſitavit, & ut erat pecuniam corradendi ſummus artifex, & hic ex quavis re lucrum facere non omiſit. Diſcedens autem ex Islandia, in Norvegia obvium habuit Jonam Tovæ filium (b), Holanæ diœcefeos

C c c c 3

Epifcopum,

(a) Vid. ſupra pag. 218.

(b) Hunc Jonam Tovæ filium, & ejus ſucceſſorem Jonam Jonæ filium, *BIORNUS Skardsaænſis*, *ARNGRIMUS*, *THORLACIUS*, aliique, cum Jona Vilhelmi filio, confundunt,

Episcopum, itineri Islandico accinctum, cui crucem, dictam *Glefer*, aliaque cimelia dono dedit, unde Jonas oceano se committens, Islandiam in freto Therneyensi, una cum Johanne Pauli Islandiæ Præfecto, aliisque Danis, appulit, moxque per provinciam Borgarfjord Holas tendens, Reykholtum, ad Thorkillum Olai filium, Arnæ Episcopi fratrem, divertit, qui Toparchiæ Hunavatnensis in diocesi Holana, diu fuerat Præpositus, adeoque ipsi quodam modo subditus.

§. 3.

Acta ejus in hoc officio, postquam in Islandiam venit, sunt, institutio solennis comensationis, quæ, ut unum necessarium a nemine cathedram ascendente & primam celebrante missam, omitti potuit, sub cujus exitum, Thorkillum Olai filium in jus vocavit, rationem administratæ Præposituræ Hunavatnensis exposulans, damnus hoc modo, quod frater ejus Arnas Episcopus, Holanæ Cathedralis loculos expilando, intulerat, refarciturus; sed quid hoc modo profecerit, non liquet. Deinde eodem anno die Simonis & Judæ edixit, ut prædia Valthioffstæ & Arnarstæ, quæ Jonas Thorfinni, Holanæ dioceseos Vicarius, Jonæ Pauli pro salario dispensationis opum Cathedralium emancipaverat, cathedralis & templo Holano, ut ejusdem æternum peculium, restituerentur, Legibus enim Ecclesiæ prohibitum esse, fundos cathedralis abalienare, quamdiu mobilia in promptu sint, quibus nomina solvi possent. Paulo post, die Sylvestris, sc. 31 Decembr. de prædio Vallholt, quod Astrida Jorundi filia Arnæ Olai filio ob sustentationem ad dies vitæ ex bonis cathedralis tradiderat, pro tribunali sententiam dixit. Anno 1420, antequam Visitationem Ecclesiasticam ordiretur, Jonam Biarni filium ab Officialatu removit, sed Arium Thorbiorni filium Cathedralis Dispensatorem constituit.

---

fundunt, & ex tribus ejusdem nominis unum faciunt; sed distinguendos esse, res ipsa loquitur. Jonam Toræ filium fuisse natione Danum verosimile est; sed quo anno cathedram Holanam nactus fuerit, incertum; factum autem id esse ante annum 1415, nos docent literæ protectoriæ & commendatitiæ Erici Pomerani, datæ hoc anno 4 Septembr. in quibus Rex dicit eum Islandiam jam tandem intrare & episcopalia suæ dioceseos capessere velle, vide supra pag. 226. quod tamen ad annum 1419 dilatum est; unde suspicari licet, Jonam dudum hoc officium nactus esse, sed in aula Pomerani & alibi, tempus trivisse.

constituit. An Monasterio Mødruvallensi, cujus templum, anno 1421, tempestas dejecit, manus porrexerit auxiliatrices, non liquet; sed certum, quod hoc anno Dominica Passionis, Abbatissæ & Monasterio Reinenesensi, prædium Hof in Hofdaströnd concesserit. Anno 1423, cum mortem non procul abesse sentiret, Michaëlem quendam dioceseos Officiale, sed Thorkillum Gudbiarti Cathedralis Dispensatorem constituit, eoqve facto, obiit, cum sedisset Holis annis 4. officium vero ad minimum annis 9 vel 10 gessisset; Sed hac constitutione animos subditorum commovit, qui Jonam Biarni filium Officiale, sed Arium Dispensatorem constitui exoptabant, quæ dissensio Johannis Pauli, Regii Præfecti, interventu ira sedata est, ut Michaël Officialatum, sed Johannes Pauli Cathedralis Dispensationem obtineret.

CAP. II.

De Jona Jona filio.

§. I.

Moriens anno 1423 Jonas Tovæ filius, Holanæ dioceseos Vicarium constituerat Pastorem quendam nomine Michaëlem, qui in annum 1424, eo functus esse videtur; quo, si Annalibus fides, *Jonas* quidam *Jone filius*, natione Anglus, Islandiam intravit, & ex portu Hafnarfiordensi, recta Comitibus adiit; ubi, cum Holani eum non tam libenter acciperent ac speraverat, Skalholtum petiisse, ibidemqve 4 Presbyteros & nonnullos Diaconos sacris initiasse, moxqve ad externos abiisse, ajunt. Sed verosimilius est, eum Holas venisse, ibidemqve hyemasse, licet a plurimis pro genuino dioceseos Episcopo non acciperetur, ut hac vice nec primam caneret missam, nec solenne institueret convivium. Holis eum hoc anno fuisse, mihi persuadet revisio rationum templi Ripensis, & apocha data Sveno Halthori filio, quæ facta sunt Holis die Veneris primo in carnis privio anni 1425, cum ipsius appenso sigillo, ut nostrum habet apographum; sed anno 1426, antequam navim solvit, videtur Jonam Abbatem Thyckvabajensem in diocesi Skalholtina, Holanæ dioceseos

feos Officiale constituisse (a), nam hunc id officium gessisse; testantur literæ, quibus pactum inter Illugum Biörgulfi & sacram Virginem Reineftadentem Thorunnam Ormi filiam, confirmavit, appenso suo (ut ipse ait) Officialatus sigillo, scriptæ Holis Dominica ante hebdom. 4 Temp. 1427, eodemque anno præbendam Greniadarftad jussu Archiepiscopi, ut ipse fatetur, invisit & æstimavit.

§. 2.

Secundum Auctorem *Annalium Recentiorum*, qui hoc tempore floruit, Jonas anno 1427, in Islandiam ex Anglia venit; sed Holanis eum pro suo habere Episcopo recusantibus, Skalholtum deflexit, ibique quosdam sacro ordine ornavit, moxque ad externos recessit, sed ante abitum Jonam Pauli Holanæ diœceseos Officiale constituisse, verosimile facit ejusdem Jonæ judicium, quod Holis anno 1429 die Martis, in hebdomate Paschatos, de scortationibus Margretæ Sigurdi filia, quas quinqvies cum Brinjulfo quodam commiserat, pro tribunali sententiam dixit; ubi Jonas expresse vocat se Holanæ diœceseos Officiale. Tandem anno 1429 reversus, ad diem 8 Septembr. qui est Nativitati Sanctæ Mariæ dicatus, primam celebrasse Missam & solenne convivium instituisse perhibetur, quod tamdiu ob supra memoratas dissensiones & tot annorum absentiam distulisse videtur; alii autem id ad annum 1427 referunt (b). Anno 1429, templum, monasterium & cœmeterium

(a) Qua de causa Holanus Præsul Abbatem ex diœcesi Skalholtina Holanis Officiale constituerit, præsertim cum eadem curia haberet viros tali officio non impares, quales fuerunt Jonas Biarni, Jonas Pauli, ut & Michaël, (quos paulo ante nominavimus) non facile dicitur aut intelligitur, nisi statuatur, (a) Jonam in Skalholtinos aliquod imperii aut habuisse aut sibi arrogasse, secus enim hoc officium Abbati Thyeckusajensi imponere non potuit. (β) Dissensionem inter ipsum & Holanos tantam fuisse, ut plurimi ei parere recusarint, aut ille omnes hoc officio indignos habuerit.

(b) Quod & verosimillimum videtur; Nam anno 1429 feria tertia Paschatos Jonas Præsul Officialis diœceseos Holanæ, Holis Hialttadalentium sententiam dixit de Brynjolfo Egdhino concubinatus, cum Margareta Sigurdi filia, quarta & quinta vice convicto; quo tempore nullus Episcopus Holensis adfuisse videtur. Sed paulo post feria quinta ante festum Jacobi, eodem loco & anno, Episcopus Jonas (Vilhelmi) ecclesiam Mælbænsensem ob intercessionem Lopti Divitis Steindoro. cuidam confert; Præterea hunc
Jonæ

terium Helgafelli, ut & cœmeterium Reykholstense innocenti sanguine polluta lustravit; Abbates præterea, Nialum Helgfellensem, & Thorgilsum Munkathveraaenssem, ordinavit; quod cœnobium proxima hyeme, una cum templo & omnibus ornamentis sesqui horæ spatio conflagraverat. Plura de hoc Jona Jonæo in medium proferre non possumus, sed si conjecturæ aliquis locus dandus est, verosimile fit, ipsum his peractis eodem anno ad exteros abiisse, ibidemque aut occubuisse, aut officium abdicasse.

CAP. III.

De Jona Vilhelmi filio.

§. I.

Anno 1429 *Jonas Vilhelmi filius* Holanam calcare cathedram cœpisse viderur, hoc enim anno Jonas Pauli suæ administrationis rationem ei reddidit; perfectamque nactus est apocham; sed paulo post Episcopi gratia excidens quod ab Episcopo vocatus non comparuit, & ad Synodum provincialem deinde anno sequenti vocatus, 30 armatis stipatus apparuit, ob quam contumaciam Præful ei septem dies concedit, intra quos appareat, ni excommunicari malit, quod etiam evenit, quo factò Præbendam

---

Jonæ Episcopi diplomata alia, numero viginti, de eodem anno existunt, quorum ultimo Jonæ filio Gudmundi, fabro, ecclesiam Glæfebæensem in annum proximum confert Dat. Holis Hialltadalensium feria tertia proxima ante natalitia, sive in vigilia S. Thomæ Apostoli anno 1429. Ejusdem Episcopi de anno 1430 diplomata numero triginta existunt, quorum primum est apocha Presbytero Aræ Thorbiörnisi filio, pro muniis & rationibus Dispensatoris, dederat, quod munus Arius a festo S. Thorlacii in æstate anni 1429 ad diem S. Hilarii 1430 gesserat. Dat. Holis in Hialltadal, feria tertia proxima post diem S. Hilarii, anno Domini M.CD XX decimo. Unde patet, Jonam Vilhelmi anno 1429 peregre advenisse, & hæc acta supra recensita, quæ Jonæ Jonæ filio fide *Annalium* adscriptimus, aut ad Jonam Vilhelmi transferenda, aut etiam, si a Jona Jonæ peracta sunt, ad priores annos ableganda esse.

dam Grenjadarstadenſem ei ablatam Thorkelo Gudbiarti filio contulit, eidemque tria melioris notæ prædia ad Jonam pertinentia ſequeſtrare, tamdiuque retinere præcepit, donec Jonas ex voto Thorkeli templo Grenjadarſtadenſi ſatiſfeciffet, tandemque omnia Jonæ bona ut excommunicati ſibi rapuit, quod Jonam, ut Epifcopo ſe ſubmitteret, adegit. Eodem anno Lopto Guttormi filio præbendam Saudaneſem contulit, & intercedente Lopto, Laufaſenſem Helgoni Biarni filio. Jonæ Biarni filio cænobium Mödrvalleneſe ea conditione contulit, ut unum Paſtorem & duos Monachos ibidem ſuſtentet. A Jona autem Benedicte filio ob involuntarium homicidium novem marcas accepit.

§. 2.

Ab Olao Ejulfi filio prædium Hedinhöfda accepit, a Sveno Hallvardi magnam partem prædii Rip; reliquum vero ejusdem prædii a Thorlako Sigurdi filio expreſſit. Ab Ario Thorbiörnönis filio, qui yadimonium pro Jona Pauli obierat, 60 Hundredas, ſeu 240 Joachimicos exegit: Ario deinde ob negligenter geſtum Officialis munus, dicam ſcripſit, quod judices diſcernere non audentes, ipſius Epifcopi judicio ſubmiſerunt. Finnbogo Jonæ filio ob nimis parce ſolutam hoſpitalitatem Epifcopi diem dixit (a). Anno 1432 Illugum Biörgulfi filium induxit, ut ſeptem partibus prædii Holenſis in Siaga cathedræ Holanæ cedat, pretium ab ipſo Deo, largiſſima ejus matre Virgine Maria, Sancto Johanne, Sancta Anna, & Sancto Gudmundo. ſolvendum alligans. Nobile prædium Siovarborg, a Margareta Eriki & ejus filio Magno accepit, tandemque ſibi Halfa in Slettuhlid, cum lucroſis quibusdam oris maritimis & 12 vaccis aut earum æquivalenti pretio a Theodoro Arnæ filio comparavit, cui villa Geitaberg in dioceſi Skalholtina ceſſit. Quæ omnia ab anno 1430 ad annum 1434, incluſive, acta ſunt.

§. 3.

Anno 1431, quæſſata aut ſemifracta quædam navis oneraria, merces & homines in oram villæ Hardbak ad cathedram Holanam pertinentem,

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A. Quod non unicum eſt Documentum quantum curam noſter ventri impenderit, aliud enim videtur ibid. Litr. E.

inentem, eiectionem erant, quæ Præsul sibi vindicare satagit, sed Rafnus Gudmundi, tunc temporis Nomophylax, vir gravis & justitiæ tenax, de his ex Juris Civilis præscripto sententiam dixit, quod Præsuli tantopere displicuit, ut Rafno extemplo iræ & minarum plenas mitteret literas, ni suum rescinderet judicium, se ipsum, omnesque ejus affectas excommunicaturum, navis autem fragmenta & alia, de quibus litigabatur potius combusturum quam a sententia destiturum. Cumque Nomophylax a recto tramite retrahi non posset, Præsul eundem excommunicavit. Thorkelo autem Gudbiarti filio, quod ille, qui antea fuerat Holanæ cathedræ Dispensator, & dimidium talium rejectamentorum in cathedræ præjudicium sibi emerat, dicam scripsit. Cumque Rafnus anno 1432 vivis excederet, Thorkelus Gudbiarti, nomine Ragnhilldæ Biarni filii, Rafni viduæ, prædium Holas in Laxardal, Episcopo pro anima Rafni emancipavit, quapropter Præsul animam & corpus Rafni, templumque, ad quod excommunicatus sepultus fuerat, absolvit, trigintaque inferias in templo Holano, duas autem a quovis diœceseos sacerdote pro eo celebrandas promisit, præcipue cum Thorkelus Rafnum morientem absolutionem & reconciliationem cum Episcopo & cathedra Holana serio desiderasse, jurejurando ibidem confirmaret, multam autem pecuniariam, quam Rafnum hujus judicii promulgatione promeruisse censebat Præsul, haudquaquam condonare voluit, sed ab hæredibus solvendam esse dixit.

§. 4.

In tantum, hac tempestate Anglorum negotiationes in Islandia invaluerunt, ut plurimi sæpe ibidem hyemarent, quod etiam anno 1434 in Toparchia Skagafiordensi accidit. Cum his Præsul societatem quandam iniisse fertur, quod etiam ejus literæ, aliaque in eorum gratiam facta, verisimile faciunt, nam cum rapinis, furtis, scortationibus, cædibus, grassarentur, incolæ vim vi repulsuri arma ceperant, eorumque circiter 80, prope villam Mannskadahol, ceciderunt, nonnulli autem eorum ultrices manus effugientes, Holas se contulerant, asylum in templo cathedrali quærentes, quod Præsul illis libenter præstitit, & proclamationem quandam edidit, quam in Comitii Provincialibus ad thermas Vallalaug habitis, a Jona Einari filio, Præposito Toparchiæ Skagafiordensis

fiordensis publice legi curavit; Qua in suam & Sancti templi Cathedralis, quod Holis est, gratiam & protectionem recipit, omnes illos Anglos qui jam ibidem sunt & columnam chori Cathedralis amplectuntur; onerariam autem illam navim, quæ in portu constituta est Kolbeinsaarofensi, cum omnibus mercimoniis & quibusvis ad eam pertinentibus, suum esse peculium, dimidiam enim partem se sibi, temploque Holano, pretio ab illis comparasse, dimidiam autem dono accepisse. Cumque hæc universa jam sua sint & cathedræ, hosce infestare aut in minimis illos molestari, severissime prohibet. Velit autem Præfectus Regius, aut quis alius, ipsis, ut læsæ Majestatis reis, Regio nomine dicam impingere, illis, ut in hac nave una cum se & istis transfretent, ac intra 12 mensium spatium coram Rege & Senatu legibus secum certent; Qui autem ab Anglis hisce aut a suis satellitibus injuria affecti sunt, illis, aut ex judicium sententia, aut æqvabili conventionem, satisfactionem offert (a).

§. 5.

Ex omnibus hisce abunde patet: 1) Qvalem Jonas Vilhelmi egerit Episcopum, id est, atrocem & avarum. 2) Qvod hoc anno, aut proxima ætate, 1435 ex Islandia abire sibi proposuerit, quod etiam fecisse videtur; Nam anno 1436, die 27 Maji, cum Jonas Gamli filius, tum temporis Holanus Dispensator, villam Nylendi Holanæ Cathedræ ab Haldoro Steindori filio emeret, mentio tantum inicitur Officialis Thorkeli Gudbiarti filii, sed non Episcopi, quod haudquaquam factum esset, si ille in Islandia adfuisset. Mortem ejus plurimi ad annum 1440 referunt; quid autem illa assertio veri habeat, non constat, id autem pro certo habemus, quod post annum 1435 in Islandia non apparuerit: Nam ab hoc tempore ut verisimillimum videtur, sed certe ab anno 1438 ad annum 1444,

---

(a) Hæc actorum Jonæ Vilhelmi nobilissima sunt, quibus addi possunt institutio Collegii Canonicorum cathedræ Holensis, vid. supra pag. 384; pœnitentia Thordo sacerdoti præscripta, vid. ibid. pag. 387; Statuta synodalia de variis rebus vid. ad finem hujus Capituli Litr. B, epistola monitoria contra stupratores & adulteros, ibid. Litr. C & emendicatio stipis in gratiam Gudmundi Boni, ibid. Litr. D; quæ omnia & alia multo plura, occurrunt in actorum ejus libro originali membraneo Bibliothecæ Maganzæ No. 235 in Quarto.

1444, Gotfvinnus Skalholtenfis Epifcopus Holanæ diœcefeos Vicarium aut Inſpectorem egit (*).

Litr. A.

(a) Anno Domini milleſimo quadingenteſſimo triceſſimo a miduiku- dagen neſta efter decollacionem ſancti Johannis baptiſte var ek ætt præſtr Thorbiarnarſon officialis hæilagrar Hola kirkiu til ſkyldadr af minom verdoligum herra herra Jonæ biſkupi Villialmsfynæ a Holum ath ſægja lögh millum hanns ok finbogna bonda Jonsſonar vm biſkupu giftingh þann tima hann giftæ ner honom. j atæ j Kellduhærfui ok ath þeim badum vndir læggiandæ med handabandæ biſkupinum ok finboga þui in nomine Domini Amen. ſægir ek biſkupinn ſkyldugan þann tima hann vill viſætera gere hann ſitt giftingarbref a preſta ſtæfno þægat ſæm hann vill rida ok þat lata forða kirkiu fra kirkiu þat ſæinaſta ath fardogum ſua ath þær hafuæ fulla viſfo ſæm med honom ſkulo taka. Enn þann preſtr ædr bonde ſæm med honom tekr ſkal ætla biſkupinom ok hanns monnom tolf ok honom ænom þrettanda ſæmiligan koſt ok maaldryckio biſkupinom ſælfuom ok hanns tolf monnom en herra biſkupinn ſkal ſkipa mann til ath ræida ſin koſt ok keyrimæiftara en huar herra biſkupæn veri æi ſuo haldæn ſæm adr ſægir þa ſkulo preſtar ædr

D d d d 3   bændr

(*) Quid hic in tali officio geſſerit, vid. ſupra pag. 475.

(a) Anno Domini milleſimo quadingenteſimo triceſimo, feria quarta proxima poſt decollationem Sancti Johannis Baptiſtæ, Ego Arius præſbyter filius Thorbiörnſ, Sanctæ Holanæ Eccleſiæ Officialis, a Venerando Domino, Domino Jona Epifcopo Holenſi, filio Vilhelmi, inter eum & Dominum Finnbogum Jonæ jus dicere juſſus ſum, de hoſpitalitate Epifcopi, dum Aſi in Kellduhverfo Epifcopus a Finnbogo excipiebatur; Cum igitur ambo, tam Epifcopus, quam Finnbogus, ſtipulata manu compromitterent, hinc in nomine Domini amen, ego edico, debere Epifcopum, dum viſitatum ir, literas de diverforiis in ſynodo ſcriptas, ad loca, quæ viſitaturus eſt, mittere, illasque ab una eccleſia ad alteram perferri curare, & hoc quidem non ſerius quam tempore habitacula mutandi, ut ii, quibus ille excipiendus eſt, illud certo ſciant. Sacerdos autem, aut colonus, qui eum excipere debet, Epifcopo, & ejus inſuper duodecim comitibus victum decentem, ipſi præterea Epifcopo & duodecim hiſce afſeclis potum ad menſuram ſubmiſtrato, ſed Dominus Epifcopus coqvum & hominem cibum paraturum, ſuppeditato. Ubicunqve Domino Epifcopo, ex prædicto omnia non

bændr líka fyrir gera suo sãm biskupinóm uel anægir ok þeim hann gífler nær lærdr ædr læikr ok suo prestar ok bændr í kyldugir uch káf-
uia ok bæida ræidfskiota huerr í sinni kirkiusokn ester þui sãm huer
hefuer songh til at forda biskupen i adra kirkiusokn vndir þuilika
sækt sãm kristæn rettr gerir þar radh fyrer. Var þessi minn orskurdr
framsagdr í kirkionæ afæ í kældo huerfui mer í domfæti lítiandæ min-
om herra biskupinóm sealfuom samþyckiandi ok þessom lærdom mönn-
om ok læikom aheyrandom ok neruærandom jon prest biarnasyni
þorkæli gudbiarttsyni þordi ogmundsfyni prestum. Þordi þorstæms-
fyni jonæ egillsfyni publico notario gambla, martheinsfyni ok onæ kær-
ellsfyni læikmonnom ok morgom odrom godum monnom samþyckiand-
um í sama stadh dæghi ok aræ sem furr sægir.

Litr. B.

(b) Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo tertio var
þetta samþykt í preftastemfnu af biskup ok ollum prestum. In-
primis fyft er biskup ridr í visitatione skal hann skoda kirkiur ok henn-
ar eignir ok stadena ok stadarins penninga bekr ok skruda altare ok
allt þat sem til Gudz embættis skal hann skoda oll sakramenta prest-
anna þar næst skoda löring lærdra sem leikmanna eda hverfu þeir halida
sua

---

non præstantur, tam sacerdotes, quam coloni, ex voluntate Episcopi satisfacere, qui-
que eum excipiunt clerici & laici, siue presbyteri fuerint, siue coloni, in sua singuli
paræcia, equos, quibus Episcopus in proximam vehatur paræciam, sub multa in
jure ecclesiastico dictata, pro singulorum viribus imperare & postulare, tenentur.
Hæc mea sententia perlata est in templo Asensi Kellduhverfi, me pro tribunali sedente,
ipso Domino meo Episcopo comprobante, & his clericis & laicis audientibus & præ-
sentibus, Jona Presbytero filio Biarnii, Thorkelo filio Gudbiarti, Thordo filio Og-
mundi, presbyteris, Thordo filio Thorsteini, Jona filio Egilli, Publico Notario,
Gamlio filio Martini, & Jona filio Ketilli, laicis, & multis aliis viris discretis assen-
tientibus, eodem loco, die & anno, ut supra.

(b) Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo tertio, sequentia in Synodo ab
Episcopo & omnibus presbyteris approbata sunt: Inprimis Episcopus ecclesias visitat,
templa, eorum bona & villas præbendarum, harum quoque facultates, libros, &
vestes sacras, altare & omnia quæ ad cultum divinum adhibentur, sacramenta omnia
sacerdotum, doctrinam exinde, tam clericorum, quam laicorum perlustrato, quo-
modo

sína tru með guð ok sína formenn andliga ok veraldliga svo sem feger í kirkiunnar lagabók serligha at biskup skal rada kirkium ok kirkna eignum tiundum ok tilgíofum skipa þeim til ok frá epter því sem hann vill með lærðra manna ráðe. Item skulu bændr ok prestir gera fullan ok allan rekninghskap a ollum kirkna godzum ok serliga tiundum sem þeir vita fyrir guði eða þeirra erfingiar ef þeirra kann við ath missa þar næst ath setia ok semia lærða sem leika ok svo skylda til alla lærða menn ok svo leikmenn ath veita allan þann færleik sem þeir eru skyldir ath gera sínum biskupi þa hann vísiterar sína kristne hvort heldr þarf a lande eðr vottnum. Item skipaðe biskupinn ok aller prestar samþykktu ath prestar taki allar presttiundir ef þeir syngia fim messur ath huarri kirkiu. Syngja hann halfan faung eða meir take prestar allt kaup enn böndr presttiunder allar. Item villia ei lærdir sem leikir hlydnad með biskup hirte þa fyft með andlight sverd þa með veraldligt suerd.

Litr. C.

- (c) Vær Jon meðh (Gudz) nadh biskup a Holum gerom ollum monnum i woru biskupsdæmi (kunnigt) ath sakir wors biskupsligz embertis

---

modo scilicet religio in Deum & magistratum, tam spiritualem quam secularem, ex præscripto Codicis Legum ecclesiasticarum, observetur, de hoc præprimis articulo, penes Episcopum esse dominium in ecclesiis & earum bona, decimas & donaria, quæ omnia de clericorum consilio ex libitu conferre & auferre ei liceat. Item coloni & sacerdotes, vel his defunctis, hæredes, plenam & exactam omnium ecclesiæ bonorum, præcipue autem decimarum, tanquam in conspectu Dei, rationem reddunt. Episcopus præterea tam clericos, quam laicos corrigito & emendato, & omnes clericos æque ac laicos ad subsidia itineris sive terra, sive mari eundem sit, Episcopo ecclesias visitanti ministranda, adigito. Item Episcopus iussit, omnesque presbyteri consensum præbuerunt, omnes decimas sacerdoti cessuras, sacerdotibus persolvendas esse, si modo hi quinque missas in singulis temptis celebraverint. Quod si dimidium vel plus sacrorum sacerdos celebraverit, hic totam mercedem, patronus autem templi omnes decimas sacerdoti debitas, accipiunt. Item si qui, sive clerici, sive laici, Episcopo obtemperare renuerint, hic in illos gladio primum spirituali, post seculari, animadvertito.

- (c) Nos Jonas Dei gratia Episcopus Holenfis, omnibus nostræ dioceseos incolis notum facimus, nobis ex officio nostro & dignitate episcopali curam & sollicitudinem incumbere,

æmbettis ok stættar bær ofs umhygiu ok forsió firer hafua ath kristen-
domrenn aukizft ok rettliga haldizft i alla stadæ huar wer mægum þat
bættra. En ver seam þo vida storra vmbota a vantta j morgum stodum
mæir æn ofs er liuft. Þui firer (biodum) wer sterkligha ollum monnum
sæm liggia j opinberligum hordomæ ok frillo lifuernæ ok þar medh þeim
sæm likamliga liggia med sinum gudsfifum konom ok kallom huortt sæm
þeir edr þær hafua þeim haldæt vndir skirn ædr bifkups handh med
öllum þæim wænflum sæm gudz laugh þar ytazft vm græina ath taka
gudz likama fur æn þeir skilæft medh glæpin ok syndina ok tækit
sfrifter ok fæ lat sæm brotonom til bærr efter gudz loghum ok hæilag-
rar kirkiu med suornum æidum ok trulofuan. Þui biodum wer vorum
profastum j hunavatz þinghæ asbirnæ abota a Þingheyrum ok sira her-
mannæ Jonsfynæ vndir krapptæ hæilagrar lydne medh þessu varo opno
brefæ ath læsa þetta bref opinberliga ath huerræ graptar kirkiu firer
þeirra tida soknarmonnum ok þeir firerblodæ ollum prestum j sinom
umbodhum ath gifua þeim gudz likama er briota þetta uortt bodh ok
skipan. Enn stæfnæ þeim firer ofs sæm her j motæ vilia þriofkazft.
Ok til sannænda her vm settum wær uortt jnsiglae firer þetta bref er
sfrifat var a Holum j Hialtadaal faustodagæn j ymbrodogum j lang-
fausto anno domini milleffimo quadringentesffimo tricesffimo primo.

Litr.

---

cumbere, ut christianismus crescat, & ubique, quantum emendare in nobis est, rite observetur. Nos vero, multis in locis magnos defectus, plusquam nobis libitum est, invalescere animadvertimus. Hinc omnibus in publico adulterio & concubiata perseverantibus, ut & cognatione spiritali conjunctis, tam viris, quam mulieribus, sive in baptismo, sive in confirmatione susceptores egerint, in omnibus, quin & remotissimis, cognationis gradibus, in legibus divinis commemoratis, hanc cognationem re venerea violantibus, corpus Domini sumere prohibemus, prius quam a scelere & delicto desistentes, penis condignis ex divinis & Sanctæ ecclesiæ Legibus exantlatis, jure jurando & stipulatione præstitis, multam solverint (absolutionem næsti fuerint). Quare Præpositis nostris in Toparchia Hunavatnensi, Asbiorno Abbati Thingeyrensi, & Hermanno presbytero Jonæ filio, vi sanctæ obedientiæ, his nostris patentibus præcipimus, ut literas hasce in quocunqve templo jure sepulture gaudente coram parochianis publice recitent, & ditionis illorum sacerdotibus, hujus nostri statuti & præcepti transgressoribus corpus Domini concedere prohibeant, sed contumaciter perseverantes in jus, pro nostro tribunali dicendum, vocanto. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Holis in Hialtadale, feria sexta in hebdomade quatuor temporum Quadragesimæ, anno Domini milleffimo, quadringentesffimo, tricesffimo primo.

Litr. D.

(d) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo var ek Jon Egillsfon publicus notarius þar nærri a Holum j Hialtadaal in festo sancte Matthei apostoli j forstofunne fyrir framan timbrstofuna j fogdum stadh ok nerverandum Ormæ . . . syni Þorstæini Jonsyni ok swæini Halvarðs syni ath herra Jon biskup a Holum keypti med Jon smidh Gudlaugsfon sin swæin ath wæra bonarmadr heilagrar Holakirkju ok æns goda Gudmundar biskups um allan væstfyrdinga fiordungh skildæ herra biskupenn honom i sin þionozstu læyn fiogur hundrot skuldæ Jon hafua jordina Aa j Unadaal ok þau sex kugildæ sæm þar nu mæd standa firer tau hundrot badæ saman ok þar til skuldæ min herra faa honom med jordonæ tau kugildæ til medferdar ok her ofan skuldæ æn min herra faa honom med jordonæ tau hundrat onnor i ollo þarfligu godzse honom takandæ ok minom herra vlatandi skuldæ Jon mæga swipta ok gefua i millom hesta ok taka af þui sæm gefazst kynna til allan farargræida ok kostnadar j ræisonæ upp aa rettan ræikningh en Holakirkia ok biskupinn æiga alt þat gefit verdr smatt ok stort. Item skuldæ Jon taka nu vt adr han fær i bonena æina vodh tuitiga en adra j wor er nu kæmr.

Litr.

(d) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo, ego Jonas Egilli Notarius publicus Holis in Hialtadalo, in festo Sancti Matthei apostoli, in atrio triclinii lignei dicto in loco, presentibus Ormo . . . Thorsteino filio Jonæ, & Sveino filio Halvardi, presentibus eram, quo tempore Dominus Jonas Episcopus, cum Jona Gudlaugi filio fabro, famulo suo, contractum iniit, ut hic per totam quadrantem occidentalem Sanctæ ecclesiæ Holanæ & Bono Gudmundo Episcopo stipem peteret. Dominus Episcopus mercedis loco sedecim joachimicos persolveret, Jonas quoque villam Aa in Unadalo cum sex vaccæ æqvamentis, quæ ibidem præsto sunt, utraqve locurio octo joachimicorum, acciperet, Dominus quoque meus una cum villa duo vaccæ æqvamenta illi utenda daret, & Dominus meus illi unacum villa aliorum octo joachimicorum pretium præterea emanciparet, rebus utilibus, Domino meo ex pensuro, Jonæ autem accepturo condignis, constans. Jonas, quicquid in commutationem equorum, & omnes itineris, ut & alias impensas, erogaverit, stipi demeret, earumque exactam rationem redderet, ecclesia autem Holana & Episcopus reliquum stipis, tam magnum, quam parvum, possideret. Item Jonas jam statim priusquam mendicatum iverit, viginti ulnas panni inquilini, & totidem alias vere proxime subsequenti acciperet.

TOM II.

E e e e

Litr. E.

(e) **A** funnodagæn næsta fyrir Philippi ok Jacobi a fama aræ ur þetta forordh mins herra ok iussa Semundafonar ath minn herra skulda gifna honom fim hundrot j þionozstulæyn i þessu. tvæggia kua fodur hæima a Holum med nyt ok kalfsældi tuituga uodh goda ok tiu aua j voru tolf ferdonga smör æin godan panslara med forstalæ ok tau hundrot fyrir huder fyrir kækimæistara ræntto ok tolf fiordonga smer ok tau naut ok her til gaf hann iussa ty tvæggia kua fodr ok nyt ok kalf ath æino huerio utbæ skuldæ min herra besta hann æn iussæ skuldæ hefta sin pilt.

CAP. IV.

De Gotškalko Gotškalki filio.

§. I.

Gotškalkus Gotškalki filius ex antiqvissima nobilitate Norvegica oriundus, ut ex Christophori III. Daniæ Regis literis (f), datis 1442, apparet, (qvibus eundem, cathedram Holensem, omniaqve eorum utensilia & servitia in suam accepit singularem protectionem) hoc ipso anno Holanus Episcopus factus est, qvam promotionem aliquo modo ipsi debuisse Pontifici Romano non est vero dissimile, cum eandem ab eo emere necessum

---

(e) Dominica proxima ante Philippi & Jacobi eodem anno, hic erat contractus Domini mei & Iussii Szmundi filii, ut Dominus meus operam ejus viginti imperialibus, his speciebus expendendis, compensaret: Duarum vaccarum in prædio cathedræ domestico Holis saginatione, quarum lac & vituli Iussio cederent; panni inqvilini melioris notæ ulnis viginti; decem unciis mercium; centum & viginti libris butyri; lorica melioris notæ chalybe obducta; octo imperialibus loco corii, quod præfecto coqvorum expendendum est; ut & centum & viginti libris butyri, & duobus b. b. castratis. Adhæc duarum vaccarum saginationem, una cum earum lasse & vitulis, in villa quadam, in qua cathedra villicationem instituit, Iussio dedit. Dominus meus Iussio, hic autem suo mediastino, ipse, eqvum suppeditaret.

(f) Vid. supra pag. 219.

necessum habuerit (a). In Islandiam venit & Cathedram calcare coepit anno 1444 ut ex codicillis datis & a Clero Holano subscriptis, Holis, die Martis post festum omnium Sanctorum apparet, in quibus testantur se vidisse literas collationis & documenta, quæ Gotskalkus habeat a Spirituali Patre Aslako Archiepiscopo Nidarosienfi & Christophoro Daniæ Norvegiæque Rege, quem ideo ut proprium Holanæ dioceseos Episcopum agnoscere, ipsique omne debitum obsequium & honorem promittunt.

§. 2.

Anno 1445 die Jovis post Festum Michaëlis, Mödruvallis in Hörgardal, Oddum Thorkeli filium in jus vocavit, quod sibi, ut Episcopo, non ostenderit literas collationis, quod, aut quo pacto ipsi præbenda Bægisaaënsi uti frui liceat; cui, si eandem promere non possit, præter ingentem multam pecuniariam, publica absolutio, ab ipso Episcopo accipienda, indicitur. Anno 1448, revisis rationibus Jonæ Paulini, qui multis retro annis Holanæ dioceseos Officialis Cathedræque Dispensator fuerat, omniaque, tam decimas quam Denarium Petri ab ipso accuratissime administrata inveniens, perfectissimam apocham dedit, & literas collationis præbendæ Greniadarstædensis, quas Jonas ab Askelo Archiepiscopo habuit, suo calculo confirmavit (b). Jonas autem hoc anno cum tribus Clericis & octo laicis in Episcopi gratiam testimonium edidit, quod quicumque colonus inter Hraun in Flitum & Hraun in Sæaga, qui Regi tributum pendere debeat, teneatur etiam Episcopo solvere tributum casei, id est 10 pondo casei aut 7 pondo butyri, quæ exactio post morbum illum epidemicum, qui anno 1403 Islandiam valde exinaniverat, primo in desuetudinem venerat, & deinde penitus neglecta fuerat.

§. 3.

Anno 1448, ab Askelo Archiepiscopo Inspector Skalholtinæ dioceseos & totius Islandiæ Generalis Visitator constituitur (c), sed audita

E e e e 2

Askeli

(a) Vid. supra Sect. 3. cap. 5. §. 1. pag. 478.

(b) Quod vi privilegii, supra pag. 348. a nobis allati, fecisse videtur.

(c) Vid. supra pag. 340.

Askeli morte in Daniam anno 1450 transiisse videtur, ibique presens Marcello Postulato Nidarosensi, numerasse 119 lothones argenti, quos Camera Apostolicæ pro sua in Holanam Cathedram introductione debuit, & a Marcello in Vicariatu dioceseos Skalholtinæ confirmatus fuisse, simulque a Christiano I. clementissimas accepisse literas, datas Hafniæ, Sabbato proximo ante Festum Andreæ Apostoli 1450, quibus non tantum ipse & Holana Cathedra in singularem Regis protectionem suscipiuntur, sed præterea ipsi conceditur, ut ejus navis mercatoria libere in portibus Norvegiæ mercaturam exercent (a); Sed in patriam redux anno 1451, in Synodo Provinciali Clero Holano resolvendum proposuit, quo modo & a quo solvendæ essent impensæ hac peregrinatione ab ipso factæ, quas Cathedraticum & contributiones vocant (b), qui unanimi effato, quod omnes unius anni decimæ, templis per universam dioccesin Holanam debitæ, ipsi cedant, decreverunt (c).

§. 4.

Ut fidum decebat Archiepiscopi Vicarium, denarium Petri sollicite conquirebat. Naglam pro quovis capite exigens (d), quas aliusque rationes

---

(a) Vid. supra pag. 240.

(b) Qua fronte Prælati isti Holenses, Abbates, Officiales, alique primarii Presbyteri has expensas vocare potuerunt *Cathedraticum & Contributiones*, non video, cum Cathedraticum fuerit illa pars oblationum & donorum, quæ in Encaniis & Natalis temporum Episcopo cedebant, & dudum in Islandia abrogatæ erant. Vide supra Part. 2. Sect. 2. cap. 4. pag. 234.

(c) Suspicio oriri possit hic legendum esse annum 1501, ita ut hæc sententia perlatæ, ad Gotskalkum posteriorem referenda sit, eo quod multa judicium nomina in id temporis actis occurrant.

(d) Ex præscripto *LL. Eccles.* cap. 31. debuit quivis pro se Divo Petro pendere *unum nummum numeratum*, quorum decem unam ulnam faciunt, qui nummus vocatur *Nagli*; Sed cum quatuor oboli unam faciant ulnam, manifestum est Denarium Petri, five Naglam, fuisse $\frac{4}{3}$ unius oboli numerati; Discrimen autem inter *nummum numeratum* (talent) qui in mercibus consistebat, & *pensum* five *ponderatum* (arg.) argentum signatum, tantum fuit, ut unus ponderatus, æquaret sex numeratos, cons. supra Tom. 1. pag. 63.

rationes purgatum (a), variaque negotia expeditum, sobrinum suum Olavum Rognvaldi anno 1452 in Daniam transmisit, qui proximo anno revertens attulit: 1) Clementissimas Regis Christiani I. litteras, datas Hafniæ die Gregorii 1453, quibus mandat, ut Marcello absentem dioceseos Skalholtinæ cives morem gerant. 2) Ipsius Marcelli litteras ad eundem dioceseos incolas, quibus Vicariatum Gotškalki denuo confirmat, & vetat, ne recipiatur Matthæus Episcopus, qui vagabundus per Norvegiæ Regnum se ubicunque ingerere studeat, datas eodem anno, die Benedicti (b). 3) Henrici Kalteisen Archiepiscopi Nidarosiensis litteras, datas Bergis, die Marci, quibus Gotškalko notum facit, & se, & Regem, confirmasse litteras Marcelli Episcopi, quibus ille Vicariatum dioceseos Skalholtinæ ipsi contulerat; præcipue autem ipsi injungit, ut Biörnnum Thorleifi, qui Skalholtinam sedem occupaverat, inde ejiciat, & ab illo rationes proventuum a morte Gotšvinni ad præsens tempus severe exposcat, ipsumque, si tergiversetur, excommunicet, qua occasione in laïcorum temeritatem, templa & eorum possessiones aliaque sacris usibus destinata, tractare præsumptum, graviter invehitur. Præterea ad tempora quibus Gotškalkus fuit Vicarius Marcelli in diocesi Skalholtina, proprioque nomine Holanam rexit, referendæ sunt literæ Nicolai V. Pontif. Rom. Datæ 12 Calend. Octobr. 1448, quibus Skalholtino & Holano Episcopis injungit, ut personam idoneam & utilem Grönlandis in Episcopum ordinent & instituant (c). Quid autem in

E e e 3

hoc

(a) Nos Marcellus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, item Nidarosiensis Ecclesiæ Postulatus, natum facimus per parentes & recognoscimus, quod nos anno Domini 1453 feria tertia post Dominicam Judicæ, recepimus manuale a dilecto nobis in Christo Domino Olavo Rognvaldi Presbytero dioceseos Skalholtensis pro parte Reverendi Patris, Domini Gotšcalci Episcopi Holensis & Administratoris Ecclesiæ nostræ Skalholtensis, nobilita Anglicana aurea ad computum quatuor marcarum monete Hafniæ quodlibet, in quorum testimonio & fidei dictis Domino Episcopo Gotšcalco & Olavo prevalentem quantitatem & testimonium recognoscimus damus & impartimur. Datum Hafniæ Roskildensis dioceseos in die Sancti Benedicti, anno Domini 1453 nostro sub Sigillo præjensibus appenso.

Daniel Kerker Secretarius.

(b) De Gotškalki in diocesi Skalholtina aëlis, vid. supra pag. 478. 479.

(c) Litteras istas vid. in Celeberr. & de Historia Danica meritissimi SCHLEGEL *Sammlung zur Danischen Geschichte* &c. Tom. I. part. I. pag. 178.

hoc negotio Præful perfererit, ignoramus; id autem certum esse statuimus, quod paucis post annis, Andreas quidam Grönlandiæ Episcopus fuerit (a).

§. 5.

Anno 1454 prædium ytre Ey, quod Abbas Asbiörnus a Cœnobio Thingeyrensi abalienaverat, ei, sua sententia pro tribunali restituit. Anno 1456 prædium Hardbak, ad Holanam Cathedralium pertinens, exceptis tamen oris maritimis & omnibus quæ ibidem a mari ejiciuntur, Einaro Abbati Munkathveraaënsi vendidit, qui Episcopo prædium Dy in redhostimentum tradidit, ut testantur codicilli dati Holis, die Chudberti. Ultimum autem ejus actorum, (nam plura consulto omittimus) quod ad nos pervenit, est acquisitio prædii Nup in tractu Ejafallensî intra diœcesin Skalholtinam, partim ob promissam sustentationem Ingebiorgæ Olai filiæ, partim ob delictum filiorum ejusdem Ingebiorgæ, qui in templo Nupensî conflixerant, reliquam autem ejusdem prædii partem anno 1451 ab iisdem emerat. Datæ sunt literæ mortuo Gotškalko Holti ad Ejaföll, in Nativitate Sanctæ Virginis 1457 quo anno paulo ante e vita excessit, cum Holanæ diœcesi annis 15 præfuisset, ibidem autem 13 sedisset, Skalholtinam vero octennio gubernasset; Vir haudquaquam malus, & Holanorum Præfulum, qui hoc seculo vixerunt, nulli fecundus.

CAP. V.

De Olao Rognvaldi filio.

§. I.

Mortuo Gotškalko, Jonas Pauli, Pastor Greinjadarstadenfis, qui antea sæpius, nunc Dispensator opum Cathedralium, nunc diœceseos (ut loqui amabant) Officialis fuerat, consentiente clero Holano, aut
Gotškalko

(a) Vid. supra pag. 48L.

Gotkalko moriente ita constituyente, idem Officialis munus suscepit (a). *Olaus* autem *Rögnvalldi filius*, Gotkalki sobrinus (b), natione Norvegus, Pastor primo Oddensis & deinde Breidabolstadenſis, a Clero electus, anno 1458 in Norvegiam primo, & deinde in Daniam, trajecit, quo audito, Matthæus Episcopus Holas advolat, & ut cathedra sibi cedatur, postulat; quod cum Officialis absente Olao facere pernegaret, interventu Biörni Thorleiffonii, tum temporis totius Islandiæ Satrapæ, factum est & ab omnibus acceptum, ut Matthæus ab Holana Cathedra abſtineat, donec tempus, quisnam verus ejus foret Episcopus, edoceat (c).

§. 2.

In Norvegiam veniens Rögnvalldinus ab Olao Archiepiscopo grante exceptus fuit, qui in ipsius favorem ad Islandos literas dedit, Bergis die Petri & Pauli 1459 quibus sub summa obedientia & excommunicationis pœna prohibet Matthæum in alterutrum Islandiæ Episcopatum recipi, cum a Canonicis Nidarosiensibus, quibus jus vocationis ad Islandicos Episcopatus competat, nullam habeat vocationem, esse præterea perjurum, sui ordinis apostatam, excommunicatum & erronem, qui ubivis semet intrudere discupiat; Si vero sedem Holanam aut aliquæ ejus bona rapuerit, jubet incolas, Olao Rögnvalldi suo Postulato & futuro Episcopo succurrere, & Matthiam quam primum expellere, gratiam & præmium a se exspectare jubens (d). Ex Norvegia in Daniam transit Olaus, & a Rege Præturam Toparchiæ Skagfiordensis emendicatus est; cujus collationis literæ datæ sunt Hafniæ in vigilia Andreæ, in quibus Holanus Episcopus audit; unde patet literas Archiepiscopi datas esse antequam Olaus ordinatus fuit, & forte eodem anno in Islandiam transmissas; Olauum autem post ordinationem in Daniam profectum esse,

---

(a) Vid. supra pag. 391.

(b) Fratris filium faciunt *BIORNUS de Skardsaa*, & quotquot enim sequuntur *Annalium* Scriptorum; Sed sororis filium *ARNGRIMUS JONÆ* in *Comment. de Isl.* fol. 62. & qui eum semper sequitur *THEOD. THORLACIUS* in *Catalogo Episc. Isl.* impr. 1688, aliique, qui *ARNGRIMUM* exscribere solent.

(c) Transactionem istam vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(d) Vid. plura de Mattheo supra pag. 480.

esse, &, cum ibidem festo Andree, in aula Regis hæreret in Islandiam anno tandem 1460 reversum esse, quicquid dicant *Annalium* Scriptores, qui ejus reditum ad annum 1459 referunt.

§. 3.

In patriam redux, diocesin ab Officiali acceptam administrare cœpit, cui perfectissimam suæ administrationis apocham dedit; sed anno 1464 inimicitia inter eos nasci cœperunt, quarum causa fuit, quod Paulinus prædium Valthiofstadi quod Jonas Tovæ filius Holanæ Cathedræ 1419 adjudicaverat, ut suum peculium retinuit, suæque concubinæ Thorunnæ Finnbogi filia habitandum concessit, quam Præsul ideo in jus vocavit, sed licet nec ipsa, nec quisquam ejus vice compareret, iurejurando tamen probari curavit, quod Jonas Biarni filius hocce prædium Holanæ Cathedræ in sempiternum peculium emancipaverit, quodque Cathedra ejus usus fructus integrum decennium retinuerit, tandemque prædium Cathedræ penitus adjudicavit. dictumque pro tribunali sententiam Olao Pastori Hufavikensi mandavit ut Thorunnæ notam faciat, quam ille Grenjadarstadi Dominica ante Festum Jacobi, ut in mandatis habuit, legere cœpit, quod audiens Jonas Pauli, maledictis & irarum plenus Pastorem adoritur; Thorgilfus autem Gunnlaugi filius schedam arripiens discidit, quapropter Præsul Thorgilsum diris devovit, Finnbogum vero, Jonæ & Thorunnæ filium, aliosque Jonæ domesticos excommunicavit, sacraque in templo Grenjadarstadeni administrari interdixit, ipsi tamen Jonæ parcens, forte quod ætatem & antiqua viri merita respiceret; Sed cum rei hæc nihili facerent, tandem anno 1466 Pastorem quendam Jonam Petri, qui sacra in templo Grenjadarstadeni, præsentè Finnbogo aliisque excommunicatis, administraverat, in jus vocavit, qui, etsi in judicio, quod Videvallis die Veneris ante Nativitatem Baptistæ constitutum fuit, non compareret, tamen ut ipso facto excommunicationem præmeritus, condemnatur, quiqve Episcopo pendere debeat tres matcas pro quovis, quem ad sacra in templo Grenjadarstadeni admiserat, & sex marcas pro quovis qui Thorgilso communicaverat, a quo diris devotus fuit; Hæc deinde se conferat, absolutionem ab ipso Episcopo accepturus, & pœnitentias exantlaturus, quas Gratia Episcopali præscribere placuerit. Sed cum omnibus hæc
parum

parum proficeret, tandem anno 1468, die Saturni ante Festum Jacobi, ad prædium Rodugrund, intercessoribus Einaro Abbate Munkatheraaënsi, Sigurdo Priore Mödruvallensi, Sveinbiorno Officiale & Thorleifo Cathedralæ Dispensatore, pactum inter Episcopum & Paulum Jonæ patrem initur, quo Præsul iram compescens, in Pauli gratiam omnes hasce causas condonavit & oblivioni penitus dare promisit; Paulus autem Præsuli prædium Valthiofstader penitus addixit cum 160 joachimicorum valoris placamento; Tandemque etiam Episcopum cum suo satellitio, splendido excipere convivio, ex quo haud indonatus discederet, promisit.

§. 4.

Anno 1467, cum Provinciam Eyafiordensem visiteret, in solenni comissione, a Pastore Saurbæensi instituta, quæ communiter dicta fuit *Biskups veitsta* (Hospitalitas Episcopi, seu commissatio in Episcopi Visitatione instituenda) inter ipsius satellites Skulium Arnæ filium & Hallvardum Amundi filium, jurgium ortum est, quod tandem ad manus & gladios venit, ira ut Skulius gladio Hallvardi occumberet, qui in hac seditione, antequam exspiravit, Episcopi manum leviter fauciaverat, quam causam Skulii fratres, Runolfus, Sturla & Bodvarus, Arnæ filii, ne anima fratris gravius pateretur, Episcopi judicio sua sponte subjecerunt, sperantes hoc modo mitiorem de mortui delicto sententiam; Sed spe sua frustrati, a duodecimvirali Collegio, ab ipso Episcopo in hunc finem instituto, injunctum illis fuit, ut Episcopo ob plagam ipsi inflictam fratris loco solvant plenam Præsulis Juris violati multam 60 marcas; deinde etiam 60 marcas, quod in Visitatione Ecclesiastica hoc factum acciderat, & tandem etiam 60 marcas quod Præsul ipse herus fuit; Præterea unam supra viginti marcam ad medicinam vulneris, & templo cathedrali 60 marcas, adeo ut illis, hæc plagula, præter fratris vitam, 348 joachimicis constiterit. Cum autem de cæde Skulii legendum esset, Præsul protestatus est Skulium semet fauciasse, antequam illi ab Hallvardo lethalis plaga inflictæ fuit; ideoque jure cæsum censeri debere, quapropter judices causam ut valde perplexam, & ipsis inextricabilem, Regiæ Majestati referendam esse censuerunt. Præsul vero, ut Prætor provinciæ Skagfiordensis, Hallvardum pro infante habuit, & ut supplicem, qui ad templum Holanum, tanquam asylum, confugerat,

donec ex infula enavigare posset, securum declaravit, egregie hoc modo ostendens, quanto paucæ ipsius sanguinis guttulæ, Skulli vitæ pretiosiores haberi deberent.

§. 5.

Anno 1470 Ingebiörga quædam Einari filia, injuriam sibi a marito suo Runolfo Höskuldi illatam, coram Præsule quæsta est, quod se penitus contempta desertaque, eorum legitimis liberis neglectis, quinque adulterinos ex Halldora quædam Theodori, sextum autem ex Thordisâ Gudmundi filia susceperit, simulque rogavit, ut Episcopus inter eos divorcium decerneret, spondens se cum nemine, vivo Runolfo congressuram. Qui a Præsule in jus vocatus Vidvikæ, eidem se suamque causam humiliter subjecit, omniaque hæc adulteria, prædia Skollatungam, Brattavallas, Hornbreckam, & 160 argenti unciarum valorem emancipando, expiavit. Et paulo post Præsuli in sempiternum sustentationis pretium prædium Bæesaa cum 120 unciis argenti addixit, quæ alimentatio & contractus non diuturni fuerunt, nam Runolfus actorum poenitens, & cælibatus pertractus, Holis aufugit, cumque Halldora denuo consuevit, ambo enim nudi in templo Backensi concumbentes visi sunt, quapropter Episcopus captivum carceri inclusit, & convocato duodecimvirali Collegio sententiam promulgari curavit, ut quemadmodum justo jure captus esset, ita tamdiu in vinculis & carcere præscriptam ab Episcopo poenitentiam agat, quoad ipsius Gratia placitum foret. Hoc eodem anno Episcopus Olaus Constitutionem fecit, qua septem cum semi prædia Curia Holensî pro celebrandis inferiis legat (a).

§. 6.

Anno 1474 Jonam Snorronis Holanæ dioceseos sacerdotem, ob multas gravesque causas ab officio removit: 1) quod dupplicis homicidii infimulatus fuerit, a quibus se nec purgaverit, nec eorundem poenitentiam egerit. 2) Thorgrimum Pastorem Fagranesensem fauciavit,
a quo

(a) Vid. ad finem hujus Capituli Lit. B. . . .

1) quo peccato, etsi non esset absolutus, sacrum tamen officium in contemptum sui administraverit. 3) Ut latro per totam Islandiam grassatus esset rapinis, adeo, ut ipsi Episcopo duos equos surripuerit; sibiqve in Præsulis & cathedræ damnum detinuerit. 4) Multis annis Episcopo immorigerum & refractarium semet præstiterit; cum vero ipsum suis literis monuerit, & sacris interdixerit, Hólas pervenerit, multaqve jurgia & maledicta in se evomuerit; quapropter ab officio, Beneficio & Pastoralis honore eum removit, & ex Ecclesia Holana ejusqve sanctitatibus penitus ejecit, prohibens omnes sacerdotes, ipso præsentem missam canere aut sacra administrare, jubens quoque, ut omnes eum, donec penitentiam ageret, tanquam ipsius Dei iram, vitarent & fugerent; quod si non faceret, sollemniter se cum suis Clericis, sonantibus campanis, & accensis candelis, diris devoturum minabatur; hanc excommunicationem per universam toparchiam Skagfiordensem tam clara voce, testibus adhibitis, Thorarinum Stephani legere jubet, ut ab omnibus audiri queat. Eodem anno pratum quoddam inter Hólas & Reykiarhol controversum, Holis adjudicavit, 60 marcarum adjiciens mulctam, si quis illi damnum adferre præsumat. Exstant præterea plura hujus anni Acta minoris quidem notæ, sed quæ omnia viri ingenium clare ostendunt.

§. 7.

Floruit hoc tempore sacerdos quidam, Sigmundus Steindori, ingenio & viribus pollens, concubinam habens Solveigam Thorleifi filiam, Biörni Divitis sororem, sed Einari Biörni filii amitam, quorum uterqve Islandiæ Præfecturam gesserunt). Ex hac Solveiga inter alios famosum illum Nomophylacem Jonam Sigismundi, Gudbrandi Episcopi Holani spectatissimi avum maternum, suscepit. Hic primo Episcopi amicorum albo inscriptus, ab illo præbendam Miklabæensem & Præposituram Hunavatnensem obtinuit; sed anno 1474 eorum amicitia ita frigescere cœpit, ut Præful ei dicam scriberet: 1) quod Pastorem quendam in jus vocaverit, qui ejus jurisdictioni non erat subditus, quod Sigismundus negavit, dicens se ab Episcopo hujus causæ judicem constitutum fuisse; qua de re judicum sententia fuit, inobedientiæ eum

reum esse; nisi intra mensis exitum testibus legitimis suam innocentiam probet. 2) Quod literas excommunicationis Gudmundo Thorarini & Vilborgæ Martini filiae debitò more & legitime prælegi non curasset, quapropter etiam contumaciæ reus judicatur. 3) Quod Biörgam Thor-di filiam, domi suæ plus quam 4 hebdomadas contra edictum Episcopi manere permisisset, quod tertia contumaciæ condemnationis causa fuit. 4) Quod nullam reddidisset rationem triennialium decimarum Toparchiæ Hunavatnensis, quam intra septem dies reddere & triginta marcas pro quovis anno solvere jubetur. Reliquas autem causas iudices ipsi Episcopo dijudicandas submiserunt, qui jam, ut sæpius solitus erat, iudicem & actorem agens, Sigismundo Præbendam Miklabæ in sempiternum, sed officium in triennium abjudicavit; absolutionem autem contumaciæ criminum a se ipso impetrandam edixit; Quo factò Miklabænsis Beneficium Jonæ Broddi filio contulit, quem etiam Inspectorem totius dioceseos constituit, ipse autem ad externos enavigavit; Quod Sigismundo, natura haud quaquam pusillanimitatis, & affinium, præsertim Einari Thorleivæ, potentia freto, animum ita auxit, ut promulgatum iudicium non tantum nullius faceret, sed præterea per filium Asgrimum, armatis stipatum, Miklabæum invaderet, qui quicquid ibidem invenit, in suam redegit potestatem, quod ut audivit Broddinus, convocatis rusticis Asgrimum invadit, qui etsi non imparatus opprimi non posset, Broddino tamen imper, firmiter stipulatus, posthac se nunquam Broddino adversaturum, ab eodem cum suis impetravit. Idem etiam eadem hyeme Sigismundus Broddino jurejurando promissit, & præterea prædictum se iudicium omnimode impleturum; Infida autem hæc pax fuit; nam anno 1476 ipse Sigismundus & Einarus Biörnii cum Asgrimo & duobus aliis Sigismundi filiis, quorum utriusque Jonæ nomen erat, & 15 aliis asseclis, Miklabæum armati invadunt, omniaque quæ inveniunt, partim consumunt, partim avehunt, partim disperdunt. Quod audiens Broddinus, qui tum temporis Episcopali præditus fuit auctoritate, Einarum Biörnii, ejusque asseclas, excommunicavit. Sed illi omnia ejus conamina contemnentes, proxima hyeme Miklabæum capiunt, & prohibitu omnia disponunt. Broddinus autem, quantum in ipso fuit, pari retulit, & 13 vaccas, quas illi Miklabæjæ reliquerant, in suam redegit potestatem. Episcopo autem anno 1478 in Islandiam reverso, Sigismundus tandem prope Kalfstadam in Hlalltadal, die Jovis ante Divisionem

tionem Apostolorum superiori cessit, eiqve prædium Flataungam, consentiente Solveiga, cujus id peculium erat, 400 joachimicis, æstimatum, & præterea 80 unciarum argenti æquivalens pretium, tradidit.

§. 8.

Mortuo circa annum 1472, Jona Paulino, Episcopus opulentissimam Præbendam Grenjadarstad Einaro Benedicti certis conditionibus contulerat; quarum præcipuæ, quæ huc pertinere videntur, fuerunt; ut tertiam partem salmonum, quos ibidem capi contingat, iustoque jure ad cathedram Holanam pertineant, ipsi tradat; Omnibus, Episcopo, contra quemvis, assistat viribus; nullam concubinam domi alat, sed alibi eam habere, prohibitum non fuit: Sed si ullam injunctarum conditionum negligat, Præbenda privatus foret. Hunc anno 1479 coram Synodo Vidvikæ habita, inobedientiæ accusavit, quod scilicet salmonum integro septennio captorum nullam sibi reddiderat rationem; quapropter iudicum sententia Præbendam reddere, & pretium promte solvere, iussus est. quod si uno anno semi marcæ pretium æquaret, templo Holano 15 marcas, sin vero 4 uncias, aut æquaverit, aut excesserit, 30 marcas pendat.

§. 9.

Anno 1479, Arnam Höskuldi filium prædiorum Nupufell & Hnappstader possessorem in jus vocavit. eo quod templis ibidem constitutis ingentem pecuniam deberet, quod cum Arnas ex iudicum sententia non solveret, Præsul anno 1480 edito scripto edixit, utrumque prædium templis cedi debere, & præterea tantum mobilium bonorum, quantum debitum Arnæ, pretium prædiorum excedat, quemque ea inhabitare, iisdemve sine sua venia uti frui prohibens: Quod cum Arnas innocentia & bona conscientia (ut videri voluit) fretus, nil curaret, & prædia nihilo secius retineret, Præsul tandem anno 1480, convocata 24 sacerdotum Synodo, Arnam, excommunicationis pœnam promeritum, præter 4 marcarum multam, quam Episcopo solvat, Holis se sistere absolutionem accepturum, easque subire pœnas, quas ejus Gratix injungere placeat, judicabat: Mortuo autem Arna, amicorum interventu

factum est, ut Episcopus Hóskuldo ejus filio Nupufellum concederet, si modo æquivalens solvat pretium (a).

§. IO.

Ab anno 1470 ad 1489 viguit controversia Hvassafellenfis de Biarno Olai & ejus filia Randida; Biarnus hicce, vir prædiorum & pecoris dives, quod cum filia sua Randida impudice consvesceret, diffamatus fuit, sed quam vere, ambigitur; Præsul autem, ne talia impune fierent, sui muneris esse ducens, Biarnum callide interceptum, Holas deportari & carceri includi curavit, in quo coram Episcopo & aliis, quod cum filia sæpius congressus fuerit, quam memoriter numerare possit, confessus esse fertur, quapropter ab Episcopo præscriptis, nec paucis, nec levibus, pœnis competentibus, absolutus dimittitur; Sed sui juris factus, omnia pernegavit, & carceris squalore & cruciatibus victum confessum se esse affirmavit: Randida vero in umbra Rafni Nomophylacis delitescens, factum constanter denegavit; Rafnus vero quod sui muneris erat, curans, in Comitibus generalibus, cum 24 Assessoribus, anno 1481, pro tribunali sententiam dixit: Randidam, si posset cum 12 mulieribus, eandem excusantibus, jurejurando semet purgare debere: Biarni autem incarcerationem, causa indicta, contra leges factam esse, cui, ex earum præscripto, duodecimvirali jurejurando crimine se liberare liceret; Rægique totum causæ connexum referendum esse, hujus enim de eadem statuere, solius esse. Licet autem utrique, Biarnus & Randida, tale præstiterunt jusjurandum, non tamen ab incepto destitit Præsul; Sed quinque Sacerdotum testimonio, quod Biarnum in carcere leniter tractaverit, aliisque pro sua causa præmunitus, in Norvegiam transiit, acceptaque Archiepiscopi confirmatione eorum quæ acta erant, & mandato, quod Biarnus quam primum Islandia relicta, loca sacra frequentet; Randida autem in patria, acta competenti pœnitentia ab Episcopo absolvatur, in Islandiam reversus, anno 1484 Vidvikæ, convocata Synodo, Biarni in carcere factam peccati confessionem, duorum Sacerdotum juramento confirmari curavit, ipsumque omnibus, quæ de eo ex legum Ecclesi-

---

(a) Hæc controversia, & plures ejusdem naturæ, occasionem præbuerunt edito regio quod supra pag. 241. attulimus.

Ecclesiasticarum præscripto constituta & iudicata essent, teneri, possessionum autem dimidiam partem Regio fisco, dimidiam vero Episcopo deberi, iudicavit. Quid inde de Biarno & Randida factum fuerit, non liquet, nisi quod Biarnus in excommunicatione decesserit, probabile est, ut ex dicendis patebit. Randida autem in dioccesin Skalholtinam transit; Skalholti enim constituta, anno 1497, Eirico Einari villam Vadum in Skriduhverfi vendidit. Bonorum Biarni confiscatio, certas ob causas, dilata esse videtur ad annum 1491, cum totius Islandiæ Præfectus, Ambrosius Illiqvod, Spjalldhagæ, in Tractu Ejafiord, eadem frustra appeteret; Paulus enim Brandi filius, 110 armatis stipatus, Biarnum ejusque causam tam strenue defendit, ut Præfectus re infecta discederet. Tandem autem 1492, Ambrosio cum suis, Episcopo cum duobus Sacerdotibus, Paulo Brandi cum multis aliis, ibidem convenientibus, res ad umbilicum venit, ita ut Præsul & Præfectus, cum nulli alii id facere vellent, sortitione adhibita; prædia dividerent, quæ Præsul Thveraa in Fnioskadal, Heidarhus & Vik in Flatejardal, adeptus est (a).

§. II.

A Rafno Nomophylace, ut rebatur, & haberi voluit, illatam Ecclesiæ & sibi injuriam, quod de causa Biarni, quam mere Ecclesiasticam esse dixit, jus dicere ausus erat, haudquaquam ferre potuit Episcopalis justitia, quin eundem id circo excommunicaret, quod Nomophylacem anno 1481 Præsuli se sistere & absolutionem petere adegit, quod ille, nisi Randidam sibi traderet, & supplex pœnitentiam ageret, recusavit, quæ cum Rafnus promittere nollet, re infecta discessum est; Qvi, ut Episcopo quam plurima ægre faceret, Randidam, ut infontem, secum habuit, & cum ea communicavit, Sacerdotibus causis Politicis sese immiscere, easque judicare, aliis autem Regis subditis Episcopi prædia conducere, & in villis ipsius ministrare, interdixit, & ut videtur, supplicem libellum plebis, de Episcopo qverimonias continentem, Regi referendum accepit. Præsul vero suis militans armis, maximam minitabatur dirarum devotionem, eamque in templis solenni more ter proclamari iussit, quod Rafnum non quidem fregit, sed, utut prohibente & omnimode

---

(a) Vid. supra pag. 246.

omnimode inhibente Præsule, ad exteros abiret, adëgit. Quo ille audito, Clerum Holar frequentem convocat, quorum 24 omnium loco subscripserunt, Rasmus Nomophylacem Gratiolo suo Domino & Spirituali Patri, Domino Olao, immortigerum fuisse, & contra ejusdem Gratiolam conpirationem fecisse, quod sententiis, quæ hic secundum leges Ecclesiæ promulgavit, parere & teneri noluerit, qui etiam plebem patriæ induxerit, famosum de Episcopo edere libellum, quo ipsius nomen intra & extra dioecesim diffamaret. Episcopum autem templum Cathedralis refecisse, ornamenta argentea, vestes sacras & simulacra addidisse, extra Insulam discedentem omnes thesauros Clero semper concedidisse, nec sibi aut Templo, nisi legibus, judiciis & pactis, quicquam acquisivisse, cumque, ut Nobilem decet Dominum, Ecclesiam gubernaverit, se nullius rei ipsi conscios esse, quod invidiam ei creare possit; Plebem vero contra Episcopum eo temeritatis processisse, quod Ecclesiæ jura prosequi non potuerit, unde inter Clerum & Plebem inimicitia tanta sit orta, quæ Religionis eradicationem & ruinam secum sit tractura, nisi mature & valide obveniat; tandemque per Deum & omnia sacra, Regem, Archiepiscopum, & Regni Senatum adjurant, ut afflictæ subveniant Ecclesiæ.

§. 12.

His aliisque testimoniis Præsul instructus enavigavit, Rasmusque suo nomine coram Rege & Archiepiscopo accusavit, quod odia & conpirationem contra se, non tantum in causa Hvassafellensi, sed multoties excitaverit, quod nullam facelli, quod domi haberet, proventuum rationem reddiderit, aliisque, ad idem audendum, autor fuerit, tandemque quod in sui visitantis honorem Convivium Episcopale non instituerit; Quibus effecit, ut Archiepiscopus hoc anno monitorias ederet literas, quibus primo in Rasmus acriter invehitur, cujus acta & judicia in causa Hvassafellensi sufflaminat, Episcopi vero confirmat; illis, qui cum Rasno contra Episcopum steterant, consulit, ut se Episcopo submittant, nisi devotionis pœnam subire malint. Rex autem Islandis scripsit anno 1483, ut Episcopo obedientiam præstent, debito eum mactent honore, debita & proventus promte reddant. Nomophylaci, ut ejus jurisdictioni & Ecclesiæ commodis nullo modo sit impedimento, mandar;

dat; Præfecto etiam Regio Thorleifo Biörni filio idem injungitur. Datum Stöffrene, Sabbatho proximo post Festum Jacobi Apostoli (a).

§. 13.

Dum hac vice apud exteros egit Præful, duos habuit in Officialibus, Sveinbiörnnum Thordi Pastorem Grenjadarstadensem, & Sigurdum Mælefellensem, qui anno 1483, Jonam Thorvalldi, postea cathedræ Holanæ vicarium, & denique Abbatem Thingeyrensem in jus vocavit, 1) quod infantis non recte baptisati, baptismum confirmavit, ob quod sesqui marca mulctatur. 2) quod Olao Biörni filio præfente, qui a sacris arcendus erat, sacra administrasse, & cum ipso die viridium communicasse insimularetur, aut se 4 virorum jurejurando purget, aut tres marcas pro quavis missa solvat, & ipso facto excommunicatus, ab officio & Beneficiis Ecclesiæ suspensus, quamdiu Officialis Gratia placitum foret, a quo, probata sua pœnitentia, absolutionem petat. 3) quod dispensationem in cœnobio Reineftadensi sibi sumserit, quapropter, nisi probare possit Officialem Abbatissæ concessisse illius aut alius Pastoris opera in eo officio uti, ipso opere, ut contumacem, excommunicationis reatum sibi contraxisse, Holano templo 15 marcas debere. A reliquis causis reus semet purgare quodammodo potuit. Acta hæc sunt Gielldingaholli, die Veneris ante festum Michaëlis. Sveinbiörnnum autem Magnum Thorkeli filium templum & ædificia Præbendæ Laufafensis, qua ipsius pater Thorkelus Gudbiarti 35 annis fructus fuerat, 215 joachimorum valore reficere jussit.

§. 14.

Antequam ex Islandia solvit Præful, ut Nomophylaci ejusque amicis ægre faciat, Rafno Brandi, & ejus fratribus, qui mortuo patre in matris gratiam, pro pecunia, quam templo Bardensi debuerat, prædes semet interposuerant, diem dixit, quod decimas, mortualia, aliosque præventus & donaria templi Bardensis profudissent, cum templum valde
nutet

---

a) Vid. supra pag. 248.

nutet & refectioe opus habeat; *Qva de causa* sententiam dixerunt iudices, debere Brandinos, duobus testibus, qui diutissime in parœcia Bardensi fuerant, & proprio interposito jurejurando probare, quantum ex templi decimis, mortualitiis, aliisque id temporis solvi solitis pensionibus, tam pater, dum in vivis fuit, quam ipsi, acceperint, præterea, ob retentas decimas quovis anno tres marcas, & ipsas decimas duplicatas pendere. quod si ante certum tempus non præstent, ipsum prædium aut tantam ejus partem Episcopo aut Templo adjudicarunt. Cum autem illi iudicio non starent, tandem anno 1488 demum actionem renovari curavit. & uni eorum, Haldoro, qui prædium Bard tum tenuit, iudicio dudum promulgato parere & 4 marcas ob tergiversationem pendere, præterea, ut hoc opere censuram ecclesiasticam promerito, ab Episcopo absolutionem petere injungitur.

§. 15.

In Islandiam reversus, Höskuldo Arnæ filio anno 1491, dicam scripsit: quod 1) Ecclesiæ jura violaverit, judicando dimidiam partem bonorum Biarni Olai filii, Prætori curandam & administrandam esse, ut Regio fisco debitam, contra iudicium 12 Sacerdotum, qui dimidiam partem templo Holano adjudicaverant. 2) Quod sciens & volens perjurium commiserit, ut Biarnum Olai, qui confessus fuit se cum filia Randida incestum commisisse, ab hoc crimine liberarit, contra 24 Sacerdotum iudicium. 3) Integro sexennio, a quo hoc perjurium commisit, indignus acceperit corpus Domini, & deinde biennio eodem se privaverit, contemnendo absolutionem & poenitentiam, quam Præsul ex Archiepiscopi mandato ei obtulerat; ob hæc crimina summam ecclesiæ disciplinam & devotionem promeritus esse censetur, omniaque ipsius bona Episcopo & Templo Cathedrali adjudicantur, dum Romam petat, perfectam absolutionem accepturus, ipsi ab Episcopo jejunia & carinas constituenda esse. Quod Höskuldum ita fregit, ut anno 1492 Episcopo se sistens, obedientiam, quam ipsius Gratia exigere vellet, promitteret, & placamenti loco prædium Blangshlid cum 80 unciis argenti traderet.

§. 16.

§. 16.

Anno 1489 Eirico Einari filio contumaciæ crimen intendit, quod, se infcio, cum Germanis ex Islandia excefferit, & ad idem faciendum, Sacerdotem Jonam Gisli filium induxerit, quo facto contra debitum & promissum, templum Grenjadarstadense desertum & officio vacuum reliquerit; qua de causa decreverunt iudices, Ericum ipso facto Grenjadarstadenſi præbenda indignum se feciſſe, omniaque ejus bona una cum ipſa Præbenda Episcopali poteſtati ita deberi, ut cuicumque, velit ea conferre poſſit. Cum vero Ericus anno 1492 in Islandiam redux Grenjadarſtadum repetere vellet, quem Archiepiſcopum ſibi contuliſſe prætendit, cujus etiam literas depromiſit; Præſul recentiores Archiepiſcopi literas, contrarium continentes, ei monſtravit, dicens Grenjadarſtadum ſe ei nunquam collaturum, ſimulque ei ex Archiepiſcopi præſcripto, Stephani Episcopii Skalholtini cauſæ cognitionem obſerens. Cum autem Ericus ſe ipſi ſubmittere nollet, niſi Grenjadarſtadum obtineat, quod Præſul pernegavit, ſed alias ei conditiones obſerret, unde cibum potum & neceſſariam ſuſtentationem habere poſſet, ille ſtomachabundus dixit ſe Grenjadarſtadum, ni Episcopalis obſtaret poteſtate, obtenturum, & a quovis Paſtore expreſſurum fore; eoque dicto diſceſſit, quod Episcopio, ut contumaciæ ſignum, maximopere diſplicuit.

§. 17.

Anno 1490, Steinum Thorvalldi in jus vocavit; 1) quod excommunicationis literas lonæ cuidam non prælegiſſet, quod ei Episcopus adjecta excommunicationis & contumaciæ pænæ comminatione mandaverat; qui ea propter a 24 virali Synodo ipſo opere excommunicatus, & Holani templi 30 marcarum debitor factus, cenſetur, niſi eadem hora jurejurando ſe liberet, non amicitia, nec contumacia ductum id omiſſiſſe, quod ei penitus impoſſibile fuit, cum præſens non eſſet. 2) Quod ad privandum Eccleſiam ſuo jure, Einaro Biörnii filio omnia ſua dederit, poſtquam hoc delictum commiſit, quo perfectiſſimam oſtenderit contumaciam, eapropter etiam ipſo opere excommunicatus, & templi cathedralis 60 marcarum debitor factus eſſe judicatur. 3) Quod ſine venia ex diœceſi excefferit, templum vero & commiſſum gregem deſeruerit,

deseruerit, ob quod, perinde ac priora, banno innodatus, templo Holano 60 marcas, & præterea pro quavis parocciæ persona tres marcas pendere jubetur. 4) Quod his causis implicitus, corpus Domini acceperit, reus fit 6 marcas. 5) Quod se, aut ex dioecesi, aut etiam e Regione, excessurum, si durius, quam ex legum præscripto, tractetur, minutatus fuerit, quæ de causa, aut prædes dare obligatum, aut in carcerem conjiciendum esse, judicant; Episcopo autem 15 marcas solvat, a quo absolutus; penitentiam ex ejus Gratiæ præscripto, agat. Eodem anno Hrafnagili constitutionem fecit Episcopus, ut qui conjugium inire velint, ipsi, legitimum esse conjugium, testes præducant.

§. 18.

Multos annos præbendam Mulam tenuerat Sveinbiörnus Thordi filius, qui quondam Holanæ dioeceseos Officialis fuerat, sed hoc anno mortuus, successorem habuit Finnbogum, postea non incelebrem Nomophylacem, cui, non habito respectu, quod laicus esset, Præful hanc Præbendam contulit. Hic templum aliasque ædes ruinosas valde esse conqvestus, filios Sveinbiörni in jus vocavit, quam controversiam Præful cum 16 Sacerdotibus ita discidit, ut Sveinbiörnidae, præter templi & ædium refectionem, 200 uncias argenti Finnbogo solvant, & præterea decimam partem proventuum, quos Sveinbiörnus acceperat, omni tempore quo Mulensi præbenda usus fructusque fuerat.

§. 19.

Anno 1491, famulo suo Helgoni Asgrimi filio contumaciæ crimen inténdit: 1) Quod ut legitimus suus famulus, suum templique mandatum contempsisset, manendo domi, & non eundo, cum Nicolao Vilhelmi filio, qui in mandatis habuit, Oddi Asgrimi filio judicium quoddam prælegere, adeoque per eum stare potuisset, si Nicolaus re infecta reversus fuisset, quam ob rem a 12 iudicibus templo cathedrali 60, Episcopo autem 30 marcas pendere jubetur. 2) Quod sine commestuo, & Episcopo non permittente, ex ejus & templi familia aut clientela exire, alibi que domicilium figere, præsumserit, excommunicationem promeritus esse,

esse; templo 30, Episcopo 15 marcas solvere, & absolvendus ab ipso Episcopo, ex ejus præscripto pœnitentiam agere, debeat.

§. 20.

Anno 1493, Thorsteinus Thorleifi filius, Pastoris Hufavikensis hæres, Pastore mortuo, bona ejus hæreditate sibi relicta, inconsulto Episcopo administrare cœpit; Quod ille impune ferre nolens, dicam scripsit; 1) Quod præbendam Hufavikensem cum omnibus ad eam pertinentibus, inconsulto Episcopo, administrare sustinuerit, quapropter ab 18 delegatis iudicibus excommunicationis pœnæ reus censetur, qui omnia quæcunqve avexerat, sub jurisjurandi fide restituere, absolutionem ab Episcopo petere, & templo Holano 30 marcas solvere, debeat. 2) Pensiones candelis in templo accendi solitis debitas, quas ex templo Hufavikensi abstulit, duplo pendat; Templo Holano ea propter 60, Hufavikensi autem 12 marcas solvat; Si vero easdem se. ex templo abstulisse neget, quod 12 virali jurejurando probare debeat, Holano templo tantum 30 marcas solvat, sed nihilo minus ipso opere excommunicatus, ab Episcopo absolutionem petat, cujus jussu pœnitentiam agat. 3) Quod prædia Vikingastade, Breckam & Koltakot, ad Holanam Cathedralam pertinentia, ut ipse confessus erat, annis 17 administraverat, indeqve aliquid lucri ceperat: Quod si se permissu Episcoporum fecisse, 12 virali juramento probare non possit, ipso opere excommunicatus esse censetur, qui templo Holano pro quovis anno 60 marcas solvat, absolutionem pro solito more ab Episcopo petat, & pœnas quas ipsius Gratix injungere placuerit, exantlet. Ob has causas Thorsteinus Præsuli prædia Presthvamum & Tungam, aliaqve tradidit.

§. 21.

Quæ hætenus recensuimus, licet pauca sint, respectu eorum quæ Olaus eodem modo toto officii tempore subditis expressit; satis tamen docent severissime eum jus dixisse, non quidem justitiæ amore, sed sola avaritia inductum. Quod autem, ubi severus ille jure procedendi modus locum habere non potuit, aliis technis usus fuerit, ex sequentibus, quæ inferiis, testamentis aut minis tantum acquisivit, documentum ca-

père licet. 1) Nyabai, cum 168 unciarum argenti valore, anno 1464, a Svenno Gudmundi accepit. 2) Anno 1492 ab eodem Svenno Kriddhol, cum 32 unciis argenti. 3) Skalaa, anno 1474, cum 84 unciis ab Ingebiorga Thorkeli filia. 4) Thorbiargarstados cum 32 unciarum valore a Gudmundo Jonæ anno 1492. 5) Skardsdal a Jona Thordi 1492. 6) Bruarland cum 40 unciis. 7) Sydraholç in Svarfadardal. 8) Hol in Siglufjord a Sigurdo Thorlaci filio 1486. 9) Kroffanes a Svenno Sumarlidi filio, cum 32 unciis, 1492. Et sane tam longum, quam tædiolum foret, omnia ejus prædia omnesque acqvirendi modos enumerare: Sed quid ut verus Ecclesiæ episcopus & animarum pastor fecerit, quod referamus, plane nihil habemus, nisi supra §. 5. laudata inferiorum institutio huc spectare videatur.

§. 22.

Tanta hu'us viri fuit avaritia & dominandi cupiditas, ut Episcopali potestate & honore non contentus, Præfecturam, seu Publicani officium, Toparchiæ Skagfiordensis etiam ambiret, quod partim ipse, partim per vicarios, viros Politici ordinis, Jonam Grimi & Jonam Thordi gessisse videtur. Prima hujus Præfecturæ Collatio a Rege facta 1459, mentionem facit Episcopi in Regnum & Regem meritorum, in quorum redhostimentum ipsi hæc Toparchia in biennium conceditur, ea conditione, ut Regis Vasario, quovis anno, 100 leves aureos inferat (a). Sed hocce Episcopo plane indignum munus, diutius eum administrasse, apochæ ipsi a Regiis Præfectis datæ, abunde probant. Prima quæ ad nos pervenit, data & subscripta est Bergis Norvegorum ab Erico Biörni filio, Præfecto Arcis Bergensis, Dominica post Exaltationem Sanctæ Crucis, 1469, in qua testatur se ab Episcopo Olao accepisse 15 *Spitings vadmáls* (b) & 30 tributa, jamque 7 annos elapsos esse, a quo 10 *Spitings* ejusdem

(a) In Originali est: " Gyve arliga til vores Fadebuur, hundred lette gylden. "

(b) *Spitings* incertum est quid sit. Tantum constare videtur, quod tum temporis 100 leves aurei valuerint quinque *Spitings* panni Islandici; forte unus *Spitings* continuit 100 ulnas panni, quodsi verum est, valuit unus levis aureus aut *1 let gylden* 5 ulnas panni Islandici. Nostra autem ætate Toparchia Skagfiordensis Regis ærario infert circiter 59 joachimicos.

eiusdem panni acceperit, quæ omnia 900 aureorum summam conficere fateatur. Altera data est ab Henrico Kerker, totius Islandiæ Satrapa, Sabbato Palmarum 1473, Stafnesi in Islandia, quæ fateatur se pro ultimo anno, quo Præsul Skagfiordensem Præfecturam gesserat, 5 *Spitinga* accepisse. Cumque rustici & incolæ Toparchiæ Skagfiordensis anno 1473 dubitarent de auctoritate Episcopo a Rege concessa, ad tam vile, & ejus officio indignum, Publicani ministerium, exercendum, ipse in foro provinciali, die Jovis, ante festum Martini, coram Brando Jonæo Nomophylace, literas Collationis produxit, & publice prælegi postulavit, auditaque Nomophylacis sententia, eum competentem esse Publicanum, officium hocce ad dies vitæ continuasse videtur.

§. 23.

De Olai peregrinationibus. *Annalium* Scriptores altum est silentium, sed plus simplice vice eum excurrisse, & plures quandoque annos abfuisse, certum est. Primo videtur in Norvegiam, & inde in Daniam profectus esse anno 1452, inque ea peregrinatione solvisse 10 illos *Spitinga* panni, quos Ericus Biorni Præfectus Arcis Bergensis fateatur anno 1459 se ante septennium ab eo accepisse (a), simul etiam in Dania Regem convenisse & Præturæ Skagfiordensis, cum biennium, quod prima collatio determinat, jam elapsum fuerit, continuationem adeptum esse, probabile est, præsertim cum nulla ipsius, annis 1462 & 63 Acta reperiantur. Deinde etiam anno 1469 Bergis præsentem fuisse, cum 15 illos *Spitinga* panni Islandici & 30 tributa Erico traderet, simulque apud Regem securitatem Hallvardi Amundini, qui Skulium Arni anno 1467 occiderat, procurasse videtur. Tertia vice anno 1474 ad externos abiit, nec prius quam anno 1477 reversum esse constat, quo tempore Jonas Broddi filius, Pastor Miklabæensis, dioceseos Vicarium egit, unde sine dubio est, quod Clerus Holanus ejus peregrinationum ante annum 1481 factarum,

---

(a) Erici epocha §. 22. laudata de Olao præsentem loqui videtur, alias enim definitum fuisset, per quem has merces Episcopus tradidisset, ut in talibus fieri mos erat. Cumque Rex ei præsentem in renumerationem officiorum Toparchiam Skagfiordensem tantum in biennium anno 1459 concessisset, non est verisimile eum eandem absentem, sed præsentem, & assidue precanti, in dies vitæ contulisse.

rum, in suo de illo eodem anno edito testimonio mentionem injicit. Quarta vice eandem calcavit semitam anno 1481, denuoque triennium absuit, ut expressis verbis testatum reliquit ejus Vicarius Sigurdus Thorlaci filius, in scripto edito Holis 1486, cui consentiunt Ketillus Ormi & Gudmundus Jonæ in testimonio de prædio Hol in Sighuford, dato eodem anno die Lunæ ante Jonæ Ogmundini Festum. In hac peregrinatione Gauti Archiepiscopi mandatum de Biarno Olai & ejus filia Randida acquisivit, datum Bergæ 1481, & Johannis Daniæ Regis Edictum de contumacia subditorum erga Episcopum, de qua Regi graviter questus erat, & Judicibus Politicis, qui de rebus Ecclesiasticis sententiam ferre præsumunt, quorum utrumque Rex severe prohibet, datum Stöffrene, Sabbato post Festum Jacobi 1483 (a). Tandem etiam anno 1494 ut mox manifestum fiet.

§. 24.

Annò 1494 die Saturni in hebdomade Paschatis, citationem edidit, qua Clerum inter tesqva Oxnadalenia & Hrutafardaraa ad Synodum provinciam Videvallis die Martis ante Philippi & Jacobi habendam, convocavit; Quid autem ibidem actum fuerit, nobis non constat; quæ Synodus ultima esse videtur, quam Olaus ut Episcopus Holanus habuit, aut convocavit, nam eadem ætate ex Islandia excessisse, aut mortuum esse, inde verisimile fit, quod duo dicecefos Vicarii, Jonas Thorvaldi & Gudmundus Jonæ, nulla facta Episcopi mentione, Synodum habuerunt in Vidvik die Mercurii post festum Michaelis, ubi controversiam inter Einarum Abbatem Munkathveraaënsis & hæredes Stígi Einari filii, de villa Illhugastad, secundum Abbatem pronunciarunt. His etiam judicibus innocentiam suam jurejurando probavit Olaus Philippi filius anno 1495, quod anno 1493 cœmeterium Videdalstungense non violasset, ubi nulla etiam Olai Episcopi mentio fit, quæ procul dubio facta fuisset, si in Islandia constitutus adhuc fuisset. Mortuum fuisse Olaus anno 1495, in Divisione Apostolorum, patet ex testimonio Erici Einaridæ, Nicolai Thormodidæ & Hallvardi Biörnönis, qui fatentur audisse se, præsentisque fuisse, Holis in Islandia, die Lunæ post

---

(a) Vid. supra pag. 248.

post festum Johannis Baptistæ, cum tres Pastores, Gudmundus Jonæ, Jonas Jonæ, Jonas Gisli, & unus laicus, Hialtus Arnkeli, coram Jona Thorvalldi filio jurejurando confirmarunt, quod audiverint Olavum Episcopum, bonæ memoriæ; dicentem & jubentem omnia sua bona, de quibus in suo testamento non caverit, esse & haberi debere, Holanæ cathedræ peculium. Vero itaque simillimum est Olavum anno 1494, cum pestis in Islandia grassare cœpit, cujus sævitia in diœcesi Holana 26 Sacerdotes reliquit, ad exteros abiisse, ibique hoc, aut sequenti, anno mortuum esse (a). Ex talium enim pastorum numero erat vir ille, qui non potuit animam pro ovibus, sed videntes periculum adfore, sibi consuluit, non enim tam eas ipsas, quam quæ earum erant, per 35 annos, quos sub eo genuit diœcesis Holana, quævisse videtur: uni tantum non succumbit impuditiæ crimini, nam de ejus concubina & liberis

-
- (a) Contradicere videntur summi Viri, *GUDBRANDUS THORLACI filius*, Episcopus Holanus, in *Apologia Jonæ Sigmundini* impressa Holis 1595, & *ARNGRIMUS JONAS* in *Commentario de Islandia* fol. 62. mortem ejus ad annum 1497 referentes; *BIORNUS* autem de *Skardsaa* scribit eum hoc anno post Invent. Crucis, 3 Maji, mortuum esse; Sed in promptu est responsum: In Verbis *GUDBRANDI*, qui autor est hujus relationis, est contradictio tantum apparens, non vero realis & vera: dicit enim Summus Vir Gotskalkum electum esse anno 1497, postquam Olavus Episcopus mortuus fuit, quibus verbis electionem Gotskalki ad annum 1497 adstringit, non vero mortem Olavi, perinde ac si quis dixerit: ascendit Cathedram Holanam Jonas Arij filius anno 1525, postquam Gotskalkus mortuus fuit; quod verum est de illius promotione & successione in episcopatum 1525, proxime post Gotskalkum, sed falsum de hujus morte, quæ ad annum 1520 pertinet. *ARNGRIMUS* autem in suo *Commentario de Islandia* videtur *GUDBRANDUM* exscripsisse, sed verba ejus non curate satis attendisse. Taceo, quod summus Vir in hoc suo *Commentario*, quem junior scripsit, in Chronologicis quandoque hallucinetur. *Skardsaaensis* magnos hæcce Duumviros sine examine secutus, in eo audacior est, quod mortem Olavi ad festum Crucis alligat, quod tantum ad Gotskalki electionem referendum est. Nam quorsum 1) duo Officiales cum Episcopali potestate in diœcesi Holana præsentem & vivo Episcopo? 2) Actio forensis de hereditate & opibus Episcopi? 3) Formula loquendi: *bonæ memoriæ*, de mortuis tantum usitata? ut alia taceam, quæ huc referri possunt. 4) Episcopi nulla mentio in actis forensibus hujus anni, si adhuc in vivis fuit? Quæ omnia illæso summorum & de re literaria optime meritorum virorum honore, dicta esse volumus, nemini obtrectantes, & nostras sententias multo minus obtrudentes, modo veritati non fiat vis aut injuria.

liberis omnes silent, sed quo ad avaritiam & crudelitatem parem vix habuisse, acta ejus docent.

Litr. A.

(a) Svo felldr giörningr fram for i Afi i hegranefi Anno Domini M.CD.LVIII fimtudagin næsta fyrir sefælumestu at Mattheus er sig kalladi biskup a Holum lofadi med handabandi birni bonda torleifs-fyni ath hallda allan þann giörning stodugan sem adrgreindr biörn giörde hanns vegna med sira Jon palsfon officialem heilagrar hola kirkiu um stadin a holum ok allt biskupsdæmit uppá þenna sama giörningu toku þeir höndum saman fyrnefnder menn biörn ok sira Jon a svo fyrir- skildu ath heilugh holakirkia ok allt holabiskupsdæmi þat sem heilaga kirkiu ahrærer skyllde standa med fyrir ok feligheit fyrir ser ok ollum sinum radum. hier i mot lofadi sira Jon palsfon med samþycki allra dandemanna þeirra er þar voru med honum bæde lærðra manna ok leik- manna ath ef þat kynni til at koma at sira Olaf Rögnvaldzson krmi apr til Islandz ok væri vigdr biskup til adrgreindrar Holakirkiu edr hitt ath annar biskup kynni vtt at koma ok kallade sik enn biskup Holakirkiu þá lofadi fyrnefnder sira Jon svo snart sem hann hefði þar fulla vissu af ath nokur biskup kalladi til stadarins a Holum ath hann skyldi

---

(a) Sequens pactum, Afi in Hegraneſo, anno Domini M.CD.L.VIII feria quinta, proxima ante feſtum Ceceliæ, initum eſt, quod Matthæus, qui ſe Episcopum Holanum venditat, Domino Biörno filio Thorleiſi ſtipulata manu promiſit, contractum a prædicto Biörno cum Jona Pauli, Sanctæ eccleſiæ Holanæ Officiali, de cathedra Holenſi & tota diœceſi, ſua vice ineundum, ſe ratum habiturum, de quo contractu viri prædicti Biörnus & Dominus Jonas dextras invicem dederunt, ſub ſequentis pacti conditione, ut Sancta eccleſia Holenſis, & tota diœceſis Holana, quoad res eccleſiaſticas, quantum ad ſe (Matthæum) ſuaque conſilia & gubernationem pertinet, libera & intacta permaneat, e contra Dominus Jonas Pauli filius, ex omnium virorum discretorum, tam clericorum, quam laicorum, tum temporis præſentium, conſenſu promiſit, quod ſi Dominus Olaus Rögnvalldi in Islandiam reverſus, prædictæ eccleſiæ Holanæ Episcopus ordinatus fuerit, vel alius Episcopus peregre advenerit, qui ſe Holanæ eccleſiæ Episcopum dicteverit, prædictus Dominus Jonas promiſit, ſe, quam primum hac de re, quod aliquis Episcopus cathedram Holenſem ſibi poſtulet, certior

skyldi gjöra bod birni bonda ok settia þar feligan dag i skagafirde med þessum ollum adrgreindum dandimönnum svo at þeir mætti þá skoda beggia biskupanna bref ok skilriki hvor þeirra þeim synizt þa betra skial hafa kynni þat ok til ath bera i þessum sama degi ath þeim biskupunum komi ei saman ok vill biskup Mattheus ei yfergefa sin bref ok vill þa boda eda stefna biskup Olafi eda þeim ödrum biskupi sem til kynni at koma burt af landit ok vill sa biskup ei fara enn biskup Mattheus vill þa en brutt fara af landinu þa skyllde biskup Olaf sitia ad stadnum a Holum sem rettum biskup bæri ok vísitera biskupsdæmit. En ef biskup Olaf hefði omogulegra kostnað a stadnum ok frá nær enn til ber þa lofode eirek bonde loptzson at bitala þat stadnum uppa sine peninga vm næstu tolf manudi upp frá þessi dagþingan svo framt sem biskup Mattheus kynni til athkoma ok yrde hanns biskupsstollinn med rettum lögum kann ok svo verda ath sira olafr fai ongan framgang um kirkiuna en biskup Mattheus fai enn ny bref uppa Hola biskupsdæme af vorum helga fodr pafanum erkibiskupinum i nidarosi ok samþykki vors naduga herra kongsins þa lofode sira Jon palsson med samþykki allra dandemanna þeirra er þar voru samankomner at veita biskup Mattheus onga mottstodu svo hann megi ei na sinum biskupsstoli fyri honum.

H h h h 2

Litr.

---

tior factus fuerit, nuntium Domino Björno missurum, & unacum prædictis illis viris discretis, in Skagafiorde conventum indicturum, ut de utriusque Episcopi literis & instrumentis, quænam scilicet magis authentica essent, dispiciatur. Quod si eodem hoc die Episcopi invicem conciliari nequeant, & Episcopus Matthæus suis literis cedere nolens, Episcopo Olao, aut alteri illi Episcopo, diem dixerit, vel extra insulam provocaverit, qui peregre abire recusaverint, sed Episcopus Matthæus ipse iter susceperit, Episcopus Olaus in cathedra Holensi, ut legitimum oportet Episcopum, residebit, & diœcesin visitabit. Quodsi Episcopus Olaus immodicas & iusto majores cathedræ fecerit expensas, illas Dominus Ericus Lopti filius, propriis suis sumptibus, quantæ per annum ab hoc pacto proximum fuerint, cathedræ refundere spondit, si modo Episcopus Matthæus, legitimus, cui cathedra adjudicata fuerit, Episcopus postea advenerit. Si & e venerit, ut Domino Olao repulsam ferente, Episcopus Matthæus novas a Sancto nostro patre Papa, & Archiepiscopo Nidrosiensi, literas, ac Gratioli nostri Domini Regis consensum, de diœcesi Holana adeunda nactus fuerit, Dominus Jonas Pauli filius ex discretorum virorum hic præsentium consensu, se Episcopo Matthæo non obfuturum spondit, quo minus per Jonam iste cathedram suam adire possit.

Litr. B.

In nomine Domini Amen.

(b) **A**llsvolldugum gudi til heidurs, júngrú Mariæ, Sancto Johanni Episcopo Holensi, hinum góða Gudmundi oc öllum guds Helgum til virðingar, H. Hólakirkju til styrkingar, öllum syndigum mönnum til miskunnar ok synda fyrirlátningar, oc sierdeilis öllum christnum sálum til hiálpur oc hvíldar höfum wii Olaf med gudz náð biskup á Hólum skipat oc sett eina æfniliga messu dagliga fyrir öllum christnum sálum í fyrrnefndre dómkyrkju á Hólum, vid þat altari sem fyrir nordan stendur, svo lengi sem christindómurinn stendr, epter því sem sidur er í mörgum kirkjum í heiminum. Setium wii hier til oc tilskylldum einn prest í þessu biskupsdæminu at upp halda oc framflytia þessa sálumessu, lesande, enn stundum syngiande, hvern dag í tólf mánuðum, svo lengi sem hann lifer, enn annar í hans stad, ef hanns kann vid at missa; Skal hann hafa þar fyrir siögur hundrud í kaup sitt árliga med þessum skil-daga: átta stikur klædis, siórar voder edr svo góða peninga, oc eitt-hvert hundrad þar til; oc frí kost oc mat heima á stadnum Hólum epter vorre skipan, oc allra góðra formanna á Hólum epter ofs komanda samþycke; sitjande til bordz med kyrkiupreste oc liggia í prestabúre; Sal hann

---

(b) In honorem Dei omnipotentis, reverentiam Virginis Mariæ, Sancti Johannis Episcopi Holensis, Boni Gudmundi, & omnium Dei Sanctorum, Sanctæ ecclesiæ Holariæ corroboracionem, omnium peccatorum clementiam & criminum absolutionem, prefertim autem in omnium animarum christianarum salutem & requiem, Nos Olaf Dei gratia Episcopus Holensis, inferias sempiternas & quotidianas pro animabus christianis in prædicto templo cathedrali Holensi, ad altare ad septentrionem situm, quamdiu religio christiana invalebit, ex solito per totum orbem multis in temporibus, celebrandas constituimus & ordinavimus. Unum igitur hujus dioceseos sacerdotem ad inferias hasce celebrandas & observandas constituimus, qui eas, donec vixerit, per annum quotidie, vel, eo deficiente, alius ejus loco, partim recitet, partim canet. Ejus salarium sedecim constabit imperialibus, sub conditionibus sequentibus: octo ulnas panni nobilioris, quatuor volumina vilioris, aut æquivalens argentum, & quatuor insuper joachimicorum pretium, ut & victum in cathedra Holensi gratuitum, ex nostra ordinatione & bonorum Antistitum Holensium, successorum nostrorum, consensu, accipito; mensa cum Pastore cathedrali, lecto in ecclesiâ
Presbyte

hann oc gánga til chórs in festis dupplicibus oc þá nauðsyn krefr. Kann ok hanns viðmissa, þá skulu prestarnir þeir sem vacantes eru á Stadnum hallda uppe þessa sömu sálumessu, svo hún falle öngvann dag nidur, þar til annar prestur kemr í hanns stad epter skipan oc ráði formanna á Hólum, oc hafa þar fyrir út af sama kaupi fyrir hveria messu epter tiltöldu. Skal oc fyrrnefndr prestur sýngja sálutíðer hvern sunnudag um áred med öðrum lærðum mönnum þeim sem hann kann til at fá. Kann hann oc öngvann fá, þá skal hann lesa svo hátt at vel megi heyra um kirkiuna vid sama altare fyrir aptansón, oc sýngjandi messu um morgunin epter, at hringdum kluckum til hverstveggia í stæple. Nú fyrir þann skulld at þesse tíðagiörd skule uppehalldaft öbrigðiliga fyrir öllum kristnum sálum, oc dagliga sýngjaft oc lesaft sem fyrrskrifat stendr, höfum wii lagt til H. Hóladómkirkiu Stadnum oc Biskupsstólum allar þær jarðer oc peninga sem Wii höfdum fengit í sekter oc sakaferle síðan Wii urdum Biskup á Hólum oc hier epter skrifat stendr: In primis *Bagesá, Skollatúngu, Brattavöllu* fyrir nordan Oxnadalshéidi, *Hornsbrecku* í Olafsfirði, *Finnastadi* í Laufaspíngum, hálfann *Presthvanm* í Reykiadal, oc *Eyde* á Lánganese í Skeggjastadar kirkiusök, svo oc þar med jordina *Flatatúngu* í Skagafirde ef hún verdr Dómkirkiunnar eign

H h h h 3

innan

Presbyterorum, utitor; & chorum in festis dupplicibus, ac urgente ceteroquin necessitate, frequentato. Quod si & ille præpeditus fuerit, Sacerdotes vacantes, in cathedra præsentis, easdem inferias celebrant, ne vel uno die intercitant, usque quo alter sacerdos ex Antistitum Holensium dispositione ei suffectus fuerit, quare ex dicto salario, pro singulis inferiis, mercedem pro rata accipiunt. Prædictus quoque sacerdos qualibet die dominica, unacum aliis clericis, quorum copia erit, inferias canito; Quod si nullius copia fuerit, ille tamen eas ad idem altare tam sonore ante vespertinas recitato, ut per totum templum audiri queant, sed mane sequenti eas canito, utraque vice campanis in ambabus turribus sonantibus. Sed ut hæc sacrorum celebratio in omnium animarum christianarum commodum immutabiliter observetur, & quotidie ex præscripto canatur & recitetur, Nos Sanctæ ecclesiæ Holanæ, cathedræ & Sedi episcopali, omnes villas & pecuniam, quæ Nobis; ex quo Episcopus Holensis devenimus, mulctæ & confessionis nomine cesserunt, addicimus, hæc sunt sequentes: In primis *Bagesa, Skollatunga, Brattaveller* a septentrione telquarum Oxnadalensium; *Hornsbrecka* in Olafshordo, *Finnastader* in parœcia Laufalensi, dimidium *Presthvanmi* in Reykiadalo, & *Eyde* in parœcia Skeggjastadensi, ut & prædium *Flatatunga* in Skagahordo, si hoc intra triennium templi cathedralis possessio fuerit,

aut

innan þrennra tólf mánaða, helldr oc tíutíu hundrada í laufagótsum sem fyrir hana skal koma epter því sem bref þar um giört vottar. Leggjum Wíi oc til jördina *Effstaland* í Oxndal ed Wíi keyptum med vorum peningum med tíu málnytu kúgíldum, oc svo þar til öll málnytukúgíllde þau sem med jördunum standa fyrir nordan, eru þau nú alls þrá-tíu. Eru þesser fyrrnefnder peningar oc jarder framlagdar oc med nög-um forlagseyri útgreiddar opnefndum preste til kaups oc matar fyrir sitt arbeiði sem ofs sýneft med dándemanna ráde. Skulu oc aller naud-synliger hluter til fyrrsagds embættis at Dómkirkiunne tilleggiast med yferlín formannanna oc þeirra skipan. Því bidium Wíi kjarlīga Vird-uliga Herra med gude oc alla Edla Prælata Hólalífikupa epter Of kom-ande at confirmera oc stadfesta þessa vora skipan oc görning med sínu brefe oc innsigle, svo at fyrrnefnd sálumessa oc vigiliæ verde uppehalld- nar oc epter þeirra bode æfinlīga lesnar oc súngrar fyrir öllum kristna- um sálum svo vel epter þeirra andlát sem nú til. Svo oc ei sídr alla Officiales Hóla biskupsdæmis oc Ráðsmenn á Hólum bidium Wíi H. Hólakirkiu vegna oc biódum epter skylldu sína á H. kirkiu vegna ef þeir vilja nockurn góðann hlut eiga med öllum kristnum sálum fyrir utan enda at styrkia oc upphalda þessa optnefnda rídagíord at setia prest annann í stadenn ef annars missir, síðsamann oc gudhræddann, lúkande honum

---

aut etiam quadringenti imperiales pro eo, ex tenore literarum hac de re exaratarum, perfolvendi. Præterea prædium *Effstaland*, proprio nostro argento cõntum, una cum decem vaccis lactariis, & omnibus præterea vaccis numero triginta, cum villis ad septentrionem sitis, reperiundis, adjicimus. Prædicta bona & villæ, in vidum & salarium sæpe dicti presbyteri, ex nostra quidem sententia & virorum integrorum suffragiis fors copiosa, depromtæ & erogatæ sunt. Res quoque ad prædictum cõ- cium in templo cathedrali necessario requisitæ, ex præcepto & dispositione Aucti- tum subministrantur. Quare amice volumus rogatos Venerabiles in Deo Dominos & omnes Nobiles Prælatos; Episcopos Holenses, nostros successores, ut hanc no- stram constitutionem & actum literis suis & sigillo confirmare dignentur, ut præ- dictæ inferiæ & vigiliæ observentur, & in omnium animarum christianarum bonum, tam post earum obitum, quam ante, in perpetuum recitentur & canentur. Nihilominus omnes diæceseos Holanæ Officiales, & Dispensatores Holanos, Sandæ ecclesiæ vice rogamus, ut, si quid omnibus animabus christianis in æternum bene cupiant, sæpeditas inferias confirmet & conservet, & uni sacerdoti deficienti, alterum mo- ribus ornatum & pium surrogent, & ex præscripto salarium quotannis sedecim im- perialium,

honum fögr hundrud í kaup árliga sem fyrirkrifad stendr oc skipande honum kost oc alla adra nauðsynliða hlute oc þat sem þessare sálumessu tilheyrelegt er af fyrnefndum peningum ef biskupslaust er á Stadnum, enn þá með Biskups ráde ef hann er nær. Setium Wii oc Ráðsmannenn á Holum með ráde Officialis, ef Wii erum ecke nær, fullann oc allann procuratorem oc umbodsmann á allra kristinna sálna vegna at aller fyrirkrifader hluter verde upphaldner epter þui sem ádrifkrifad stendr, epter því sem hann vill svara fyrir guds dóme, oc forðast guds reide oc allra kristenna sálna á dómsdege. Nú til meiri vissu oc stadfestu at þesse vor skipan skal óbrigðilig halldast um alldur oc æfe, hafa edla Prelatar oc prestar sem hier epter nefnaft í bresenu samþykt þessa vora skipun oc görning, oc á prestastefnu vöru á Eyrarlande með þeirra samþycke sem Wii höfum fundit síðan oc svo heita: Bróder Jón með guds náð Abóte á Þingeyrum. Bróder Einar með somu náð Abóte á Munkaþverá, Bróder Sigurdr Prior á Möðruvöllum. Sírar oc Prestar: Þorstein Jónson Ráðsmann á Holum, Sveinbiörn Þordarson, Semingr Magnúson Magnus Jónson, Þorleifr Magnúson, Sigurdr Þórlakson, Gudmundr Skúlaon, Hallr Finnsón, Þorsteinn Illhugasón, Arnbiörn Asmundson, Hallr Arnason, Þorsteinn Gudmundson, Jón Broddason, Ketill Grímólfson, Ólafr Þorgeirson, Arne Hallson, Jón Jónson, Ni-
colas

---

perialium, victum quoque & res reliquas ad has inferias peragendas necessarias, ex prædicta forte, sede vacante, sed si Episcopus adfuerit, ex hujus dispositione, erogent. Nos quoque Dispensatorem Holensæ, si Nos non adfuerimus, sub auspiciis Officialis, omnium animarum christianarum procuratorem & mandatarium plenipotentiarium & competentem constituimus, qui prospiciat, ut omnes res præscriptæ ex antea dictis observentur, prout ille in iudicio Dei agnoscere, & Dei ac omnium animarum christianarum in die novissimo iram effugere, cupiverit. Sed in majorem certitudinem & confirmationem, ut hæc nostra constitutio immutabiliter in æternum servetur, Nobiles Prælati & Presbyteri, infra in his literis recensendi, hanc nostram constitutionem & actum comprobarunt, tam qui in Synodo Eyrarlandensi præsentés erant, quam illi, quos exinde convenimus; Eorum nomina: Frater Jonas Dei gratia Abbas Thingeyrensis, Frater Einarus eadem gratia Abbas Munkathverænsis, Frater Sigurdus Prior Möðruvallensis. Prælati & Presbyteri: Thorsteinus Jonæ Dispensator Holensis, Sveinbiörnus Thórdi, Semundus Magni, Sigurdus Thorlaci, Gudmundus Skulii, Hallus Finni, Thorsteinus Illhugii, Arnbiörnus Asmundi, Hallus Arnæ, Thorsteinus Gudmundi, Jonas Broddi, Ketillus Grimolfi, Olaus Thor-
geiri,

colas Þórmódsfon, Andres Jónsfon, oc Stígr Ingemundarfon med fleire dándimanna samþycke sem ecke eru nefnder. Ok til sannenda hier um ferium Wii vort innfigle med ádrgreindra Prelata oc presta innfiglum fyrir þetta bref er fkrifat var í Dómkirkjunne á Hólum í Hialltadal föstu-dagenn næsta epter Olafsmessu fyrre um sumarit Anno Domini M.CD. LXX nono.

CAP. VI.

De Gotškalko Nicolai filio.

§. I.

Ut Olaus Rögnvaldi sobrinus fuit Gotškalki prioris, ita hicce *Gotškalkus Secundus* fuit Olai sobrinus (a), unde constat perniciosum in episcopatus successione nepotismum in Islandia hac tempestate locum invenisse, & per annos plus minus 80 durasse. Gotškalkum Nicolai ab Olao Rögnvaldi in Islandiam allectum esse, non est quod dubitemus. Prima ejus in nostris monumentis mentio fit anno 1490, tum enim inter membra Synodi Rafnagilensis, ut Holanæ diœceseos sacerdos numeratur, perinde ac Synodi Vidvikensis anni 1491, quo ad exteros enavigavit, ut ipse in testimonio edito 1494 confiteretur; Sed anno 1492 in Islandiam rediit, relictis in Norvegia tam nummis, quam magni momenti documentis, inter quæ fuit Edictum Regium de securitate Jonæ Asgrimi,

---

geiri, Arnas Halli, Jonas Jonæ, Nicolaus Thormodi, Andreas Jonæ, & Stígr Ingemundi, cum plurium virorum discretorum, nominatim non recensitorum, consensu. In quorum testimonium Nos sigillum nostrum unacum prædictorum Prælatorum & Presbyterorum sigillis his literis apprimimus, scriptis in templo cathedrali Holensi in Hialtdalo, feria sexta proxima post festum Olai prius in ætate, anno Domini MCDLXX nono.

- (a) Excellentissimus Heros *HENRICUS BIELKE*, Regnorum Daniæ & Norvegiæ sub Frederico III. & Christiano V. Archithalassus, & Islandiæ ab anno 1649 ad annum 1682 per 33 annos Præfectus, nunquam sine laude nominandus, Celerarimo A. F. quario & Historico *THORMODO TORFÆO* retulerat se ex hac Gotškalkorum stirpe oriundum esse, quos ideo pro cognatis quodam modo agnovit.

Asgrimi, qui Gudmundum Thorsteini occiderat, quod temporis angustia impeditus, dum Stavangria Bergam deportandum esset, exspectare non potuit, nisi in Norvegia a nautis iter maturantibus relinqui maluisset. Anno 1497, paulo post Inventionem Crucis, a clero Holano patruo in Episcopatu successor destinatur, quæ electio in Comitibus generalibus ejusdem anni denuo confirmata fuit, quo facta in Norvegiam transiit, & a Gauto Archiepiscopo ordinatus, post biennii absentiam anno 1499 in Islandiam reversus est (a).

§. 2.

Anno 1499 autumnali hebdomade quatuor temporum Miklagardi in Tractu Eyiafiord cum Olao Biarni filio, de dimidia parte prædii Hvassafell pepigit, quam Olaus ipsi emancipavit. Præsul autem ei delicta, quæ contra Ecclesiam & ejus jura commiserat, condonavit, quod matrem suam Margretam Olai, sine Episcopi venia, in templo Hvassafellensi sepeliverat, cui Olaus hoc modo liberum sepulcrum & absolutionem impetravit (b); Quodque patrem suum Biarnum Olai, in sepulchro Miklagardensi, sine Episcopi venia & voluntate, condiderat, quod Episcopus supplicii ejus victus prece, in Dei gratiam purgavit. Anno 1500 Vidvikæ, die Mercurii proximo post Pascha, loco Ingebiorgæ Kolli filix, ejus maritum Gunnlaugum Helgi filium accusavit, quod hæreditatem Jonæ Kolli filii, fratris Ingebiorgæ, administrandam ceperit, & uxori vindicare voluit, Præsul enim duo Jonæ Kolli filii autographa & duos testes produxit,

(a) Celeberrimus *ARNGRIMUS* & *BIORNUS* de *Skardsaa* statuunt Gotskalkum in Islandiam rediisse anno 1500: Sed sine dubio falluntur ut §. sequenti palam fiet; rectius itaque Venerandus *GUDBRANDUS* Episc. Hol. meritiss. in *Apologia* pro avo suo *Jona Sigismundi* statuit Gotskalkum hac vice biennium tantum modo abfuisse, quod nobiscum facile conciliari potest, ut ex dictis & dicendis patebit.

(b) Hic est Biarnus Olai filius, de quo supra cap. 5. §. II. pag. 599. unde constat, nec Biarnum loca sacra adiisse, nec absolutum fuisse, cum cæmeterium ejus sepultura pollutum censeretur. Margreta autem ejus uxor communicatione cum marito polluta templum sua sepultura inquinasse putabatur, quapropter tam templum Hvassafellense, quam sepulchrum Miklagardense, ab Episcopo repurganda erant.

duxit, qui jurejurando confirmarunt, Jonam Kolli filium omnia sua bona mobilia & immobilia, tam quæ ipse possedit, quam quæ hæreditate acceperat, templo Holano dedisse & testamento reliquisse, quæ omnia Gunnlogus sub iurisdictioni fide Episcopo restituere jubetur. Alterum accusationis caput fuit, quod Gunnlogus unum eqvum, qui revera templi erat, sibi appropriaverat, quapropter parem restituere cum 15 marcarum placamento, & una uncia pro quavis septimana qua eqvo usus fuerat, templo restituere, absolutionem ab Episcopo accipere, & ejus jussu pœnitentiam agere pro solito more tenebatur. Præterea ipse Gotfkalkus coram diœceseos Synodo generali, anno 1509 gloriatus est, se proximo decennio, quo Diœcesi præfuit, cathedram ditasse tot prædiis fundisque quot 4320 Imperialium valorem exæqvant. præter quæ suæ suæ Christinæ nuptiarum die dedit; Quæ omnia abunde probant eum anno 1499 Cathedram ascendisse.

§. 3.

Anno 1500 Höskuldo Runolfi filio diem dixit, quod bubulcum villæ Cathedralis Miðlabæ, vinculis constrictum, domum suam deverterit, & tam male habuerit, ut tribus hebdomadibus muneri impar fuerit, quapropter ipso opere excommunicationem promeritus censetur, qui absolutionem ab Episcopo nactus, ex ejus mandato pœnitentiam agat, Episcopo autem pendat 60 marcas & restitutionem inde fluentis damni rei œconomicae; si damnum semimarcam æqvæ, pendat templo Holano 60 marcas. Quod autem Höskuldus eqvum, quem cathedræ mancipaverat, denuo sibi vindicaverat, parem restituere, & Episcopo 15 marcas solvere, præterea unciam pro quavis septimana, qua eum detinuerat. Anno 1501, in Generali diœceseos Synodo, Abbates & Sacerdotes adegit, ut affirmarent & promitterent solutionem unius uncie ex quovis Prædio habitato, quæ cænobia & Tempia jam teneant (a).

Q

(a) Ex præscripto *Juris Ecclesiastici*, quod Thorlakum & Ketillum Autores agnoscit, l. c. anno 1123 prædia, aliæque bona templis & sacris usibus destinata, a decimarum solutione libera pronuntiantur. Conf. ejusdem cap. 28. Sed Arnæanum *Jus Ecclesiasticum* latum anno 1275 hanc exceptionem non habet. Anno 1489 in diœcesi S. I. holtina a Magno Ejsolfi tum temporis Episcopo, Dieterico Pining, totius Ill. & Præfecto,

Quæ vero posthac acquiri possent, solito more, ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, decimarentur, quod Abbates, præsertim vero Thingeyrensem, induxit, ut omnia ejus monasterii villas anno 1504 æstimari curaret.

§. 4.

Licet causa familiæ herciscundæ, Mödruvallensis dicta, nihil ad eum pertineret, temperare tamen sibi non potuit, quin eidem semet immisceret, & triconis instar, aura seculari versus, nunc pro hac, nunc pro illa, parte staret. Status controversiæ talis fuit: Sæviens in Islandia pestis anno 1494 primo absumsit Ingebiörgam, filiam Thorvardi Mödruvallensis & Margretæ Holm (a), uxorem Pauli Brandi filii, & deinde duos ejus filios, Paulo patre adhuc superstite, ad quem hoc modo eorum materna hæreditas pervenit, antequam ipse ad plures abiret, relicto filio notho Grimmo Pauli, duos habente filios legitimos, Thorleifum & Benedictum, ordinario successionis jure avi paterni opum ex asse hæredes, quorum tutorem agens pater Grimus, omnia quæ avi fuerant, illis vindicavit. Gudrida autem Ingebiörgæ soror, Thorvardi Mödruvallensis filia, extincta sororis prole, semet ejus hæredem ferebat, pro se habens Edictum Haconis Magni filii, Norvegiæ Regis, qui 1319 decessit, quod in tali causarum statu jubet prædia ad eam stirpem devolvi, ad quam initio pertinebant; Mödruvallæ vero, multaque alia opima prædia fuerant Ingebiörgæ peculium, quæ hoc modo ad Gudridam & ejus prolem revolvi debere videbantur. Grimus, ut filiorum causam non proderet, eandemque pro posse firmaret, No-

Iiii 2

nomophylacis

Præfæcto, Enaro Ejulfi filio Nomophylace, aliisque optimatibus, in leges relatum est, ut de prædiis viginti abhinc annis in Regis & Episcopi potestatem redactis, decimæ in posterum solvantur; Vid. supra pag. 490. Sed an hæc constitutio vim legis obtinuerit, dubitamus, cum tales decimas in diœcesi Skalholtina solvere, nunquam in usu fuerit; Sed ex prædiis Cathedralis usque ad annum 1602 moris fuit, ut unica uncia ex quovis prædio pauperibus solveretur. De decimis ex prædiis Cathedralis & Templorum diu multumque disceptatum fuit, quod licet Rex Fridericus Secundus 20 Martii 1575 in diœcesi Holana mandareret, & Præfæcti & Nomophylaces idem juberent in Skalholtina, nunquam tamen introduci potuit. Christianus autem Sextus gl. m. anno 1739 edixit, ut antiqua consuetudo hac in re observaretur.

(a) De his vide supra pag. 473.

Nomophylacis Finnbogi Jonæ judicio eam subjecit, qui anno 1495, die veneris ante Nativitatem Baptistæ, Spialdhagæ ad Eyafjord cum 24 Assessoribus, filios Grimi legitimos esse hæredes omnium possessionum, quæ Paulus Brandi reliquerat, Grimumque eorum patrem, tutorio nomine easdem administrare debere, judicavit. Memoratum autem Regis Haconis Edictum Norvegis duntaxat datum respici non debere, cum nunquam vim legis in Islandia obtinuerit, aut pro lege ibidem agritum fuerit, quæ sententia in Foro generali eodem anno renovata, & a Præfecto Regio, Petro Truels, confirmata fuit. Cumque adversa pars, Paulus & Thorvardus Erlendini, Gudridæ filii, non desisterent, suam pro virili agere causam, Finnbogus anno 1499 ad Longuhlid in Eyafjord, & denuo anno 1500 in Comitibus universalibus, cum 24 Assessoribus, & Præfecto Regio Benedicto Hersten, antea acta confirmavit. quibus tandem accessit ingens partium augmentum, Gotfkalkus Episcopus, qui Miklagardi ad Eyafjord anno 1500 die lunæ post festum Michaëlis suum adjecit calculum, omniaque Finnbogi Nomophylacis Judicia in causa Modruvallensi, utpote justo jure promulgata, pro se & dioceseos templis perfecte confirmavit, adeo, ut Grimus causam obtineret, usque ad annum 1507, quo Ericus Sumarlidi filius, Pastor Saurbæensis, de simili hæreditatis causa cum Finnbogo Nomophylace contendens, Norvegiam petiit, & conjunctis cum Erlendina parte viribus, Christiani II tum temporis Norvegiæ ProRegis, controversi illius Haconiani Edicti confirmationem acquisivit (a). Præterea Vigfus Erlendi, hoc tempore totius Islandiæ Præfecturam adeptus, sed Thorvardus factus Nomophylax, & quod maximi momenti fuit, Gotfkalki Episcopi filiam, uxorem nactus, Grimus non tantum causa cecidit, sed etiam, ut capitis reus, censebatur, qui multa adversus leges commiserat; quibus angustiis circumscriptus, mediante Gotfkalko Præsule anno 1508, pactum cum iis iniit, quo controversam hæreditatem ipsis cessit. Sed Thörvardo nullos ex filia Episcopi relinquente liberos, anno 1513 in Norvegia mortuo, & affinitate hoc modo inter Gotfkalkum & Erlendinos dissoluta, Grimus animum resumpsit, adeo, ut anno 1515 in Comitibus generalibus, mediante utroque Episcopo, Stephano & Gotfkalko, qui denuo pro eo stare cœpit, aliisque optimatibus,

(a) Communiter vocatur *Mödruvallense Edictum*, quod demum Fridericus Quartus gl. mem. anno 1711 penitus abolevit, postquam sæpius turbatum & litium causa existerat.

Optimatibus, novum inter partes litigantes initum sit pactum, quo Grimus pleraque ablata recepit.

§. 5.

Anno 1505 Generalem habens diœceseos Synodum, iudicibus delegatis discernendum proposuit, ad quam diœcesin prædium Skeggiaftadæ in Ströndum cum adjecta parœcia pertinere debeat, cujus controversiæ statum talem esse, dixit: Ipsum prædium nunc tenere Stephanum Jonæ Episcopum Skalholtinum, qui Diaconum quendam, Jonam Jonæ, dictum communiter Priors broder 3: Prioris fratrem, id in sempiternum Beneficium diœceseos Skalholtinæ sibi emancipasse diceret, Jonam autem id a se factum pernegare, ni Skalholtensi Ecclesiæ nomen dederit, & ejusdem Presbyter factus fuerit; Se autem asserere eundem Jonam sibi hocce prædium pro solutione mulctarum, quas sibi & Templo Holano debuerat, tradidisse, simulque ore & manu promisisse, si legibus liceat, Presbyterum aut Monachum Holanæ diœceseos semet futurum, quæ omnia facta essent, antequam votum quoddam in Skalholtina diœcesi fecisset. Jonam præterea esse notorium peccatorem, adulterum & incestuosum, qui affinitatis & cognationis jure, semel iterumque libidinibus violato, sine venia & absolutione ex Holana diœcesi excedendo, ejus desertor factus sit, cui, sine sua venia, in diœcesi Skalholtina nec voto se constringere liceat, nec ordinatio conferri possit. Quo audito concluderunt iudices, prædium Skeggiaftadas, & fuisse, & esse debere, Holanæ Ecclesiæ & Episcopi peculium, modo probet Episcopus, Jonam sibi id ad solvendum nomina mancipasse; Sed talibus contra Stephanum machinationibus, parum profecit, qui prædium Skeggiaftadas nihilo secius retinuit, ita, ut Episcopi essent septem prædii partes, templi autem Skeggiaftadenfis octava tantum; nostro autem tempore totum Pastoris usibus inserviens, inter Beneficia Ecclesiæ Skalholtinæ numeratur.

§. 6.

Circa annum 1505, odia & disceptationes inter Episcopum & Jonam Sigismundi (a) oriri ceperunt, quorum prima causa fuit, aut

Iiii 3

minimum

(a) Jonas hic fuit filius Sigismundi, de quo cap. 5. §. 7. pag. 595. egimus, sed Biorni Divitis

minimum prætendebatur esse, Jonæ cum Biörga Thorvalldi filia conjugium, quod dudum, seu ante 23 annos, contraxerat. Incestuosum id esse Præsul clamavit, genealogiam ita texens, ut stirpem utriusque faceret Einarum Erici & Grundar Helgam, hoc modo: Eorum filius fuit. 1) Biörnus Hierosolymipeta. 2) Christina fuit filia Biörni. 3) filia Christinæ fuit Solveiga. 4) Solveigæ filius Jonas Sigismundi. Ex altera parte dixit fuisse: 1) Ingegerdæ Einari filiam, Hierosolymipetæ sororem. 2) Eius filium Jonam Buland, 3) Jonæ filium Thorvalldum, & 4) Biörgam Thorvaldi filiam, Jonæ uxorem, ut hoc modo cognationis gradu connexi essent, quod Præsul jure jurando a subornatis testibus confirmari curavit. Sed falsam esse hanc genealogiam Jonas dixit, idque anno demum 1569 abunde probavit ipse ex filia nepos, Gudbrandus Thorlaci filius, Holanæ diœceseos Præsul; Nam Ingegerda non fuit Einari filia & Hierosolymipetæ soror, sed Thorsteini filia & ad Biornum Hierosolymipetam nihil pertinens. Præsul autem, ne hanc ditescendi ansam omitteret, Jonæ dicam impexit & incestuosi conjugii reum egit, quapropter Jonas ex judicum sententia plus minus 1450 uncias argenti templo Holano & Episcopo pendere, absolutionem præterea, solito more, ab Episcopo petere, & pœnitentiam ex ipsius præscripto sub juris jurandi fide (a) agere debuit; quæ cum ille, vir utriusque Juris peritus, & causæ confidens, omnia magno animo sperneret, ab Episcopo solenni more diris devotus fuit. Deinde nec Biörgam
ejus

Divitis fororis filius, vir eloquens, acer, locuples & suæ sententiæ tenax. Plura de Jona vid. supra pag. 497. sqq.

- (a) Omnia hæc Gotskalki contra avum illegitima acta Præside illustrissimo Islandiæ Præfecto Christophoro Walkendoiff anno 1569 rescidit & sufflaminari curavit Gudbrandus Thorlaci filius, postea diœceseos Holanæ Episcopus meritissimus, indeque natæ sunt magni Viri contentiones & actiones forenses, quas per totam fere vitam exercuit. Formulam vero jurisjurandi, quam Gotskalkus Sigismundino, si se absolvendum stitisset, præscripturus erat, ipsius manu scriptam vidisse se scribit *GUDBRANDUS* in *Apologia* pro avo edita 1595, quæ, quantum conversationem cum uxore Biörga respicit, hoc modo sonat: " In hunc finem manum sacro libro impono, ut id dicam " Deo, &c. quod posthac cavebo a conversatione & corporali delectatione cum Biörga Thorvaldi filia; cum ea ad unam mentem non assidebo, nec cum ea in eadem domo pernoctabo, cum eadem sermones non miscebo, nisi aliqui audiant & facta nostra videant. " *Ita me Deus &c.*

ejus uxorem inultam & mali expertem esse sinens, in jus vocatam, anno 1507 ream judicavit; 1) ob incestuosum cum Jona scienter contractum conjugium, Templo Holano 15 marcas. 2) ob primam ab eo imprægnationem 15 marcas; 3) ob secundam 30; 4) ob tertiam 60 marcas; 5) ob usum sacrorum per decennium (a) a quo conjugium inierunt, 30 marcas; 6) ob quorumvis 16 dierum observationem dicto tempore, sex uncias; 7) ob dierum Dominicarum & Festorum observationem, sex uncias; 8) Pro quovis nefasto die tres uncias; 9) ob consuetudinem cum marito, proximo biennio, a quo eorum conjugium illegitimum esse, proclamatum fuit, 60 marcas; Ob somnum & conversationem cum eodem 60 marcas; cui judicio quantum in ipsa fuit, Biorga parere, necessitate adacta est. Jonas autem, vir acris ingenii & injuriæ impatiens, Norvegiam petiit, Pro-Regique & Archiepiscopo, re, ut acta erat, delata, ab Archiepiscopo acceptis ad Stephanum, Episcopum Skalholtinum, ejusdemque diœceseos Abbates litteris, quibus illi judices controversiæ constituebantur, in patriam anno 1509 reversus est, quibus spe sua minus profecit, cum illi omnia Gotskalki Acta & Judicia confirmarent; quo ille animosior factus, Jonam, ut tanquam maxime notorius peccator die Cinerum aut Viridum pœnitentiam acturus, & publice absolvendus, Holis se sistat, jussit. Et cum ea etiam frustra fierent; tandem anno 1517 in generali Holanæ diœceseos Synodo, omnia sua de Jona promulgata Judicia ac Acta confirmari & legitima pronuntiari curavit, adjecto, eum ut delatorem, qui se coram Archiepiscopo denigrasset, bonis confiscatis, summo supplicio puniendum esse.

§. 7.

Altera inter eos odiorum fax fuit cædes Asgrimi, fratris Jonæ, facta in nuptiis Jonæ anno 1492, qui pro fratre & tum sponso, contra
Herman-

(a) Jonam Biörgam duxisse anno 1483 testatur *GUDBRANDUS* in *Apologia* sæpius citata, dicens id factum 17 annis antequam Gotskalkus Episcopus factus est, sed *BIORNUS* de *Skardsaa* ad annum 1462 id refert. Non facile itaque dicitur, quare Gotskalkus anno 1507 decennium tantum eorum conjugio tribuit, cum ad minimum essent anni 15, si *BIORNI* calculo stamus, sin vero ipsius *GUDBRANDI*, t anni 25; Sed quicquid sit: Verosimillimas est Gotskalki calculus, & mendum typographicum in *Apologia Gudbrandiana* statuendum videtur.

Hermannum, Gisflum, & Olaum Philippi filios extra cœmeterium Videdalstungense dimicans, a Smido quodam intra cœmeterium constituto a tergo confossus fuit. Hosce fratres Jonas primo anno 1494, iudice Olao Episcopo in jus vocavit, sed quid ille decreverit, nos latet tantum constat quod anno 1495, mortuo Episcopo Olao, Jonas Thorvaldi & Gudmundus Jonæ Holanæ diœceseos Officiales, Episcopaliqve potestate gaudentes, Olaum a pollutione cœmeterii Videdalstungensis sua sententia liberaverint, postquam iure jurando negaverat, se nec cœmeterium verberibus aut sanguinis effusione polluisse, nec quenquam intra eos fines fauciasse, cui leges Ecclesiasticæ in templorum honorem asyli jus tribuant. Hicce Olaus maritus fuit Vigdisæ, filia Solveigæ Biorni Divitis filia, quæ liberorum Biorni diutissime superstes parentis divitias sibi vindicavit (a). Ex Vigdisa hacce susceperat Olaus filium, nomine Einarum, cui tantam divitiarum Solveigæ partem, quanta Vigdisæ debebatur, Einarus Oddi, Prætor Hunavatnensis Toparchiæ, anno 1496, & iterum 1497 adjudicavit, quæ sententiam Finnbogus Nomophylax suo calculo confirmavit, qui etiam Olaum, filii opes, usquedum togam virilem assummat, tutorio nomine administrare debere, pronuntiavit. Cum vero Godvinus Jonæ & ejus filius Biornus, viri potentes, & factiosi, Einarum ab hac hæreditate excludere niterentur, Olaus contracta cum Gotskalko Episcopo amicitia, ipsi plurima prædia vendidit. Sed Jonas Sigismundi a Christiano II. Nomophylax constitutus, partim ut Olaum ulcisceretur, partim ut Gotskalko hosti infensissimo ægre faciat, sobrinum suum Asgrimum Asgrimi filium subordinavit, qui Olaum non quidem ut patris sui interfectorem, sed necis causam & adiutorem, in jus vocavit, iudicio præsidente ipso patruo, qui Olaum ejusqve fratres exilio multandos, ni Regia clementia securitatem illis præstiterit, iudicavit, quo omnia Olai acta, utpote exulis & homicidii crimini innodati, irrita & illegitima censebantur, adeo ut periculum esset, ne Gotskalkus omnia, quæ ab eo emerat, amissurus foret. Sed Præsul, qui chartas miscere & togam pro lubitu vertere novit, Olao suæqve causæ eo modo succurrit, ut Olaus coram Jona Einari filio, anno 1513 iurejurando negaret se eo animo ea vice Videdalstungam adiisse, ut Asgrimi necem

(a) Vide supra Sect. 3. cap. 9. §. 6. pag. 495. ubi de liberis Biørni Divitis pluribus egimus.

necem procuraret, vel suo consilio vulneratum interfectumve esse, quod ad causam quodammodo palliandam, cum decentius ornari non posset, sufficere vilius est. Sed ne hæc Jonæ inulta forent, Episcopus dicam ei scripsit, quod ipse, ejusque satellites, januam templi Videdals-rungensis ictu aut puncto læserit; cum homicidam Smidum, templo inclusum, persequerentur; & ne quid intactum relinqueret, Einarum etiam Jonæ filium, ex priori uxore susceptum, in jus vocavit, & excommunicavit, quod ad maturam proventus ætatem, citra necessitatem patris excommunicati tutamine usus fuisset, cui præter ingentium multarum solutionem, quas ipse injunxit, tria opima prædia & quatuor villas, testamenti nomine expressit.

§. 8.

Anno 1507, contulit Sveno Thorfinni præbendam Vesturhops-hola, quamdiu ejus filius Jonas ad maturam non pervenerit ætatem; Sed deinceps ipsi Jonæ, in sempiternum, quem Præsul spondet a se ita informandum fore, ut Sacerdos fieri potuerit, nihil sibi suisve successoribus reservans, præter consuetam Episcopi hospitalitatem & debita munera; Svenus vero, redhostimenti loco, Episcopo prædium Ytsta-gil emancipavit (a).

§. 9.

Anno 1515 in generali diocæseos Synodo Præsul & Eirecus Abbas Thingeyrensis, Cleri judicio, inter eos de prædio Kaldadarnes in Biarnafjord vigentem controversiam submiserunt. Præsul pro sua causa protulit codicillos, quibus Jonas Thorvaldi Abbas Thingeyrensis, quæ, dum Holanæ cathedræ Officialis fuit, nomina fecerat, emancipatione prædii Kaldadarnes, cœnobii peculii, solverat. Abbas autem ad alios provocavit codicillos, quibus Biarnum Thorarini, ejusque uxorem Solveigam Gudmundi hoc prædium Gunnaro Jonæ Fratri & membro cœnobii Thingeyrensis

---

(a) Consuetam Gotskalko collationis præbendarum formulam vid. ad finem Cap. Litr. A.

rensis 290 aureis vendidisse, probavit; eandemque emtionem ab Abbate Jona Gamlæo approbatam fuisse, quapropter Jonæ Thorvaldi filio, idem prædium sine cœnobii necessitate & Fratrum consensu abalienare illicitum fuisse contendit; de qua decretum fuit, fuisse & esse debere prædium Kaldadarnes cœnobii peculium, a quo sine necessitate non sit abalienandum; Præsulem autem tanti hæredes Jonæ Abbatis postulare posse, quanti prædium Kaldadarnes ab eo acceperat.

§. IO.

Anno 1517, Glaumbæ in Skagafjord, die Mercurii post Festum Michaëlis, Præsul cum Teito Thorleifi filio, pactum fecit, quo Teitus omnes injurias & contumelias, quas Præsulis satellites ipsi & ejus familiaræ domi suæ intulerunt, excepto tantum homicidio quod ibidem patrauerant, Præsuli condonavit & ejus arbitrio permisit; Quapropter Præsul Teito suam amicitiam & tantum honoris pollicitus est, quantum Teito accipere placeat; Quæ pollicitatio in aqua scripta fuisse videtur; Nam 1519, Præsul Egillo Halli diem dixit, quod 72 uncias aut earum pretium a Teito non acceperit, quas Præsuli promiserat, cum ejus intercessu inductus, Egillum erudiendum Holar adkiverit; Qua de causa concluderunt judices Egillum infontem esse, & hoc nomine Episcopo nihil debere, cum nihil promiserit; Teitum vero, & quidem cum usufructu; tantum Episcopo quam primum pendere teneri, quantum fuerat pollicitus.

§. II.

Eodem anno die & loco Episcopus Jonæ Sigismundi causam intendit, quod ipse, ejusque Vicarii opes templi Reykensis male administraverint, dilapidarint, aut sibi; invito Episcopo, retinerent, nam licet antiquis rationariis probari posset templi sortem fuisse in totum 312 uncias argenti præter 299 annorum decimas, quæ quovis anno plusquam 4 unciarum pretium æquarint, quorum nullam prorsus reddiderint rationem, templum tamen valde ruinosum esse. De hac causa edixerunt judices, ipsum prædium Reyki, cum omnibus ad id pertinentibus, Episcopum tanquam sequestrum retinere debere, usquedum verus possessor solutione debiti templo satisfaciat. Hic est sine dubio Jonas Sigismundi, famulus

famosus ille vir, de quo supra actum est, quem Gotskalkus, postquam omnia ejus bona publicaverat, & ab Einaro ejus filio testamentum expresserat, temperare sibi non potuit, quin omnimode exagitarer.

§. 12.

Omnium Gotskalki Actorum, quæ nobis videre contigit, ultimum est ipsius testamentum, datum Holis, 1520, quo 110 prædia & villas templo Holano legat, vario modo acquisita; Quædam enim donatione, quædam emtione aut testamento, plurima autem variis exactionibus adeptus fuerat, quorum pretium æstimatur fuisse 46 millia imperialium; Vaccarum autem & agnarum cum iisdem elocatarum pretium 2100 imperialium, ut ipsa fors fuerit 48 millia & centum imperiales. Annua autem usura seu proventus 1426 imperialium; Quo etiam antecessoris Olai constitutionem similis argumenti confirmavit (a).

§. 13.

Præter hæc, quæ dicta sunt, & plurimas hujus viri permutationes, emancipationes, emtiones, & id genus alia, quæ ut sigillatim nominentur, indigna putamus, nobis de eo nihil innouit. *Crudelis* vulgo audit, quod cognomentum a posteris & amicis Sigmundini primo inditum fuisse videtur. In prædio Miklagardi, ad finem Eyafjord, villicationem habuit, ibique sæpius æstivavit. Templum ligneum Norvegico more exstructum ad portum Kolbeinsaaros constituit, quod in gratiam mercatorum, qui ibidem stationes habebant, & propriorum nautarum, (navim enim onerariam tum temporis habebat cathedra Holana, quam subinde ad externos misit,) potissimum fecisse videtur. Opes congestit ingentes, nullius enim lucrandi modus ei turpis fuit. Holanum templum calice aureo, cui tria auri pondo impenderat, multis præterea magni pretii ornamentis ditavit. Cathedram Holensem, ut supra diximus, 110 prædiis locupletavit, quorum pretium 48 millia imperialium æqvavit aut superavit. Et cum filix suæ Christinæ die nuptiali 2000 imperialium assignaret, probabiliter supponitur alteri filix tantundem, & filio duplum destinasse,

K k k k 2

stinasse,

(c) Hocce instrumentum vid. ad finem hujus Capitis Litr. B.

stinasse, quæ omnia ad 60 millia imperialium summam exsurgunt: Reliquum vero, quod haud spernendam summam effecit, ex sententia Archiepiscopi ejus fratribus cessit. Ex Valgerda quadam Jonæ filia, quam nec uxorem, nec concubinam, vocare licuit, utramque enim habere, legibus prohibitum fuit, sed molliore nomine *auxilium*, aut *auxiliatricem* nominabant, plures suscepit liberos, quorum tres tantum ad adultam pervenerunt ætatem. 1) *Oddus*, dictus *Norfske*, seu Norvegus, mali patris optimus filius, qui Lutheranae Religionis in Islandia præcipuus instaurator existit, tandemque Nomophylax factus, anno 1556 in fluvio Laxaa, vitam finiit (a). 2) *Gudruna*, quam Gissurus Einari, Skalholtinus Episcopus sibi desponsaverat, sed ab Eysteino Brandi compressam, svalu fratris ejus Oddi repudiavit. 3) *Christina*, quam pater anno 1508 Thorvardo Erlendi elocavit, inque eorum honorem die nuptiali Helgum Abbatem Thingeyrensem ordinavit. Ipse autem anno 1520 in visitatione Ecclesiastica Toparchiæ Thingeyrensis, convivium episcopale, ut vocabatur, a Pastore Greniadarstadeni institutum, celebrans, audita hostis insensibilis Jonæ Sigismundi morte, suam non procul abesse, vaticinatus est (b). Iter itaque domum vertens, paulo post ægrotare cæpit, tandemque animæ Patronis, quos per omnem vitam maxime coluerat, Johanni Apostolo & Gudmundo Episcopo, commendata, Holis die Decembris 8 cum ibidem annis 21 sedisset Episcopus, nemini lugendus, vitam cum morte commutavit.

Litr. A.

Universis Christi fidelibus patentes literas inspecturis seu auditoris, N.
 Dei gratia Episcopus N. salutem in Domino sempiternam. Noveritis
 Nos Ecclesiam Sancti N. apud N. dilecto nobis in christo filio Domino
 N. N.

(a) D: hoc in Periodo sequenti plura dicenda veniunt.

(b) Doctissimus ARNGRIMUS in *Comment. de Island.* tale de eo fert judicium: " Multo ex subditis duriter exercuisse fertur; anno 1520, cum inter pocula & voluptates convivales versaretur, audiretque obiisse Jonam Sigismundum, quem cum axere & liberis multos annos crudelissime vexaverat, in subitam morbum repente incidit, & sic paulo post, eam, quam tota vita in miseris subditos usus est vim, cum miserabili morte commutavit.

N. N Sacerdoti nostræ diœceseos, cum omnibus suis juribus & libertatibus & pertinentibus, habitis & in futurum habendis, præter portionem Ecclesiæ, rite & canonicè contulisse, cumque debita cura duorum sacerdotum perpetuis temporibus, juste & libere possidendam, dum modo caste, devote & sacerdotaliter vixerit, & bona Ecclesiæ qui pronunc creditur non quovis modo abalienaverit, neque Ecclesiam vel curiam sacerdotalem desolaverit, Nobis nostrisque Successoribus canonicè intransibis debitam & filialem exhibuerit obedientiam, reverentiam pariter & honorem. Istis non tentis & rite servatis, hæc nostra collatio irrita sit & inanis; In cujus collationis testimonium secretum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Sedem nostram Episcopalem, Høla, &c.

Litr. B.

In nomine Domini.

(b) Vier Gottskalk med Guds nåd Biskup á Hólum giörum gödum mönnum vitrlegt med þessu voro opno brefi at Vier vilium siálfer kunngiöra yður hver kot edr jarðer heft under Ofs bored í þann tíma sem almáttigr Gud heft Ofs óverdugann þolad yfer Høla Biskupsdæme; hvad þeir partar edr jarðer heita; hverso dýrar þær ero, oc hverso þær hafa under Ofs bored, oc hvad vier giörum af þeim.

Fyrer nordan Jökulsá.

				Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
Dalur	—	—	—	10	3	3 merkr.
Aland	—	—	—	10		
K k k k 3						<i>Gardur</i>

(b) Nos Gotthalkus Dei gratia; Episcopus Hølenfis, his patentibus notum facimus, Nosmet vobis patefacturos, quænam villulæ & prædia eo tempore quo Deus omnipotens Nos indignos Hølanæ diœceseos gubernacula tenere permisit, in nostram possessionem transferint, quid nominentur, quanti constent, quomodo comparaverimus, & in quem usum converteremus.

A Septentrione fluvii Jökulsá.

				Pretium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locata.	Merces.
Dalur	—	—	—	Imperial. 40	3	Imperial. 4 $\frac{5}{8}$
Aland	—	—	—	40		
						<i>Gardur,</i>

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Gardur</i> — — — — voru þessar þriar gollðnar í útlegd fyrir barneigner í hördóme.	12	5	C.
<i>Sveinhúsvík</i> , kom fyrir framfære í kenflu til prests Síra Jóns Magnússonar.	20	6	C.
I <i>Skördum</i> , kom þar fyrir annat kot og peningar á millum.	20	4	C.
<i>Þverá</i> , keypt fyrir fulla peninga —	20	6	C.
I Hedara Umbode.			
<i>Hól</i> í Höfdahverfe, keypt fyrir fulla peninga, og er þó Kristsfe	15	6	XV aurar.
<i>Hrafnstader</i> , kom í proventu —	30	7	CC.
Hálf <i>Biörgin</i> , gollðin í sakferle —	10	4	X aurar.
<i>Vad</i> , gefed í proventu —	20	6	VIII ágillde.
<i>Höskullstader</i> med kotum, komu hálf er fyrir biskupstíunder, enn hálf med Síra Thomæ Eiriksþyne, enn koted keypt.	50	6	CC.
			Hálfer

	Pretium Prædiorum.	Væcæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Gardur</i> , hæ tres villæ mulsta ob adulterium.	48	5	4
<i>Sveinbusvik</i> didactrum Presbyteri Jonæ Magni filii.	80	6	4
Pars prædii <i>Skord</i> , permutatione cum alia villula.	80	4	4
<i>Þveraa</i> emtione. — — — —	80	6	4
<i>In provincia citeriore.</i>			
<i>Hol</i> in Höfdahverfe, emtione est tamen piis usibus dicatum.	60	6	3
<i>Hrafnstader</i> , pro alimentatione. —	120	7	8
Dimidium prædii <i>Biörg</i> mulsta —	40	4	2
<i>Vad</i> , pro alimentatione —	80	6	5½
<i>Höskullstader</i> cum subjacente villula, partim pro decimis episcopalibus, partim pro sustentatione sacerdotis Thomæ Erici, villula autem emtione.	200	6	5
			Dimi.

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
Hálfer <i>Hallbiarnarstader</i> , goldner í sakferle.	15	4	X aurar.
<i>Fagranes</i> , var keypt.	13	4	X aurar.
<i>Strönd</i> , var gefen	10	4	C.
Minne <i>Veller</i> , keypt	10	—	—
<i>Christnes</i>	60	10	CCC.
<i>Christneskroppur</i> , Hiálmstader oc Grífará komu fyrir þær jarder fem under hafa bored. oc er			
— <i>Kroppur</i>	40	6	VIII ágillde.
<i>Hiálmstader</i>	20	6	C.
<i>Grífará</i>	20	6	C.
<i>Krukstodum</i>	—	5	XV aurar.
<i>Draflastader</i>	20	5	VIII ágillde.
<i>Selablid</i>	20	6	C.
<i>Gilsá</i>	20	6	C.
voru þessar þriar keyptar.			
<i>Gerde</i> , kom þad í jarda kaup	12	6	XII aurar.
			— <i>Hleinargarder</i> ,

	Pretium Prædiorum.		Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.			Imperial.
Dimidium prædii <i>Hallbiarnarstadir</i> mulfæta	60		4	2
<i>Fagranes</i> , emtione	52		4	2
<i>Strönd</i> , dono	40		4	4
Minneveller, emtione	40		—	—
<i>Christnes</i>	240		10	12
<i>Christnes Kroppur</i> permutatione	160		6	5 $\frac{1}{3}$
<i>Hiálmstader</i> , permutatione	80		6	4
<i>Grífaræa</i> , permutatione	80		6	4
<i>Krukstader</i>	—		5	3
<i>Draflastader</i>	80		5	5 $\frac{1}{3}$
<i>Selablid</i>	80		6	4
<i>Gilsæa</i> , hæ tres permutatione	80		6	4
<i>Gerdi</i> , emtione	48		6	2 $\frac{2}{3}$
				<i>Hleinargardur</i> ,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Hleinargardur</i> , sumr keyptr, enn sumr í fákferle.	60	10	CC.
<i>Hvassafell</i> , sumt keypt, enn sumt fyrir Biarna heitin Olafson í fákferle.	100	—	—
Ytra <i>Krossanes</i> , keypt fyrir fulla peninga, enn hálf oc <i>Kúastader</i> í Svartárdal komu fyrer fydre Bæsa.	30	6	CC.
Sydra <i>Krossanes</i> , keypt fyrir fulla peninga.	90	6	C.
<i>Mýrarlón</i> , keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
<i>Aslákstader</i> , þá ute eru þriú ár	40	6	C.
<i>Arnbiarnarbrecku</i> oc hálf <i>Krossanes</i> ytra feck Ofs Síra Eiríkr Sumarlidafon fyrir vora peninga enn hann tók í fama fyrir Rettarbótana af þeim Finnboga fonum.	—	—	—
<i>As</i> , á hinu þridia áre	30	6	C.
I <i>Aa</i> betölud	15	6	C.
<i>Stedie</i>	20	6	C.

Grund

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Hleinargardur</i> , partim emtione, partim multa	240	10	8
<i>Hvassafell</i> partim emtione, partim multa Biarna hlí Olai.	400	—	—
Ytra <i>Krossanes</i> emtione & permutatione	120	6	8
<i>Kúastader</i> in Svartárdal permutatione.	—	—	—
Sydra <i>Krossanes</i> emtione	120	6	4
<i>Mýrarlón</i> , emtione	80	6	4
<i>Aslákstader</i> , post triennium	160	6	4
<i>Arnbiargar-brecka</i> permutatione cum Presbytero Erico filio Sumarlidii.	—	—	—
<i>Aas</i> post triennium	120	6	4
Pars prædii <i>Aa</i> pecunia numerata.	70	6	4
<i>Stedie</i>	80	6	4

Part

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
<i>Grund</i> í Þorvalldsdal	10	—	—
<i>Steinstader</i> , keypter fyrir peninga	30	6	C.
<i>Hólar</i> , oc <i>Midland</i> , bádar í sakferle	20	8	C.
<i>Fagreskógr</i> , er sumr keyptr, enn sumr gollinn í sakferle	30	6	CC.
<i>Kálffkinn</i> , gollinn fyrir vorar tíunder	40	6	CC.
<i>Skáldalækur</i> , hálf, var keyprur	10	1	XL álnar.
<i>Brimnes</i>	10	4	X aurar.
<i>Melar</i>	20	6	C.
<i>Kóngustader</i>	20	6	C.
oc hálfar <i>Audner</i> settar <i>Urda</i> kirkiu.			
I <i>Audnum</i> , gollnar af Jóni Sigmundsfyni í sakferle.	10	6	C.
<i>Hreidarstader</i> , keypter af mörgum fyrir fulla peninga.	60	6	CC.
<i>Klaufabreckur</i> , gollnar af Jóni Sigmundsfyne í sakferle.	50	8	CC.

Dale,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Pars prædii <i>Grund</i> in Thorvaldsdal	40	—	—
<i>Steinstader</i> pecunia numerata	120	6	4
<i>Hólar</i> , mulsta	80	8	4
<i>Midland</i> , mulsta	—	—	—
<i>Fagre Skogur</i> partim emtione partim mulsta	120	6	8
<i>Kálffkinn</i> , pro decimis nostris	160	6	8
Dimidium prædii <i>Skáldalækur</i> emtione	40	1	1½
<i>Brimnes</i>	40	4	2
<i>Melar</i>	80	6	4
<i>Kóngustader</i>	80	6	4
Dimidia pars fundi <i>Audnir</i> templo <i>Urdenfi</i> addicta.	40	6	8
<i>Hreidarstader</i> pecunia diversis numerata	240	6	8
<i>Klaufabreckur</i> , mulsta a Jóni Sigmundi expensa.	200	8	8

Tom. II.

LIII

Deli,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Dale</i> , gaf Steinn Snorrafon X hundrud Hólakirkju, enn XL hundrud keypt af börnum Steins, er hann gaf þeim í testament, oc voru keypt fyrir fulla peninga.	50	8	CC.
I Olafsfirði.			
<i>Gardur</i> , var keypt af tveimr —	20	6	C. LV álnr.
<i>Reyker</i> , keypter af mörgum —	40	3	CC
I Fliótum.			
<i>Illhugastader</i> , keypter hálf, enn hálf-er fyrir leyfe:	20	4	C.
<i>Molustader</i> ; keypter hálf, oc hálf fyrir eydekot.	20	5	C.
<i>Miðbrigdastadr</i> , keypter —	20	6	C.
<i>Tunga</i> , kom fyrir Þorustade á Svalbardsstrond er gollin var í fakeyri.	60	6	CCC.
Ditte			

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Dali</i> , X hundredæ dono Steinis filii Snorrii, reliquæ XL emtione a liberis Steinis pecunia numerata; illi testamento ab illo acceperant.	200	8	8
In Olafsfirðo.			
<i>Gardur</i> emtione, a duobus —	80	6	6
<i>Reykir</i> emtione a multis —	160	3	8
In Fliotis.			
<i>Illugastader</i> partim emtione partim concessione	80	4	4
<i>Molastader</i> partim emtione, partim permutatione pro villula deferta.	80	5	4
<i>Miðbrigdastader</i> emtione —	80	6	4
<i>Tunga</i> , permutatione pro Thorustadis in Svalbardsströnda, quæ iterum mulcta.	240	6	12
Yifte			

	Dyrleike Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
Yrste Mór fyrer tíunder. — —	40	4	VIII ágillde oc C.
Brúarland, fett aptr under kirkiuna fyrir proventu Salbiargar — —	40	6	CCC.
Grinder — — — —	20	6	CC.
Osland, hálf keypt, oc hálf fyrir leyfi Brecka oc Hundbóll — — — —	60	9	CCC.
Dalur hiá Okrum — — — —	30	6	C.LX álner.
Aber, gollenn í fákferle — — — —	20	—	—
Villingarnes, gollin sumt í skuld, enn sumt keypt. — — — —	36	6	CC.
Gilhage (skal svára prefti hálfmörk) — — — —	30	6	C LX álner.
Savarland, keypt fyrir fydra Kroffanes Hafragil, kom med Síra Einare Ulfspyne I Húnavatns þinge. — — — —	20	4	C
	12	6	IV vætter fiska.
Haffbader — — — —	40	6	C. oc kúgillde.
Finnsbader, kom fyrir kvíar í Nordrár- L III 2	50	6	CC. dal,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Yrste Mór, pro decimis. — — — —	160	4	9½
Brúarland, templo, loco alimentationis Salbiör- ga, redditum. — — — —	160	6	12
Grinder — — — —	80	6	8
Osland emtione & concessione — — — —	240	9	12
Brecka — — — —	—	—	—
Hundbóll — — — —	—	—	—
Dalur, apud Akras — — — —	120	6	6
Aber, multa — — — —	80	—	—
Villingarnes emtione & pro nominibus — — — —	144	6	8
Gilhage, Sacerdoti marcam numerabit — — — —	120	6	6
Savarland, permutacione — — — —	80	4	4
Hafragil pro sustentatione Presbyteri Einaris filii Ulf. — — — —	48	6	4
<i>In Toparchia Hunavatinensi.</i>			
Haffbader — — — —	160	6	8
Finnsbader permutacione cum Kvíar in Nordur- árdal,	200	6	8

	Dyrleike Hundrud.	Kúgillde.	Landfcellid.
dal er fell í óbótamál Síra Jóns Kollafonar.			
<i>Mánaskál</i> , golldeu fyrir peninga oc ftendr þó til laufnar um þriú ár.	20	5	C.
<i>Steinnyastader</i> , kom med Síra Beffa Þórsteinsfyne	20	6	C.
I <i>Mýrum</i> , golldeu fyrir fulla peninga	10	3	LX álner.
Hálft <i>Spákonufell</i> , á kirkian þar í fimtán hundrud oc þriú kúgillde fyrir prefte	30	6	kúgillde.
<i>Engelid</i> hálf, keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
I <i>Mobergi</i> — — — — — oc hid þridia kúgilldet fyrir prefte.	20	2	kúgillde.
<i>Æfistader</i> , keypt fyrir fulla peninga	30	5	CC.
<i>Kúastader</i> — — — — —	20	6	C.
<i>Hól</i> — — — — —	20	6	C.
<i>Steiná</i> . — — — — —	30	5	CLXXX álner. oc

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Mercet.
	Imperial.		Imperial.
árdal, qvød iterum ob delictum Præshyteri Jonæ Kolli inexpiabile.			
<i>Mánaskál</i> argento numerato, jure tamen reductionis per triennium.	80	5	4
<i>Steinnyastader</i> — — — — —	80	6	4
Part prædii <i>Myrar</i> argento numerato —	40	3	2
Dimidium prædii <i>Spákonufell</i> templum ibidem XV hundredas possidet, & tres vaccas, quorum usus fructus sacerdoti cedit.	120	6	4
<i>Engelid</i> dimidia, argento numerato —	80	6	4
Part prædii <i>Moberg</i> , tertiz vaccæ reditus sacerdoti cedunt.	80	2	4
<i>Æfistader</i> , argento numerato — — — — —	120	5	8
<i>Kúastader</i> — — — — —	80	6	4
<i>Hól</i> — — — — —	80	6	4
<i>Steinæ</i> , & decimæ, hæc duæ permutatione pro	120	5	6½

Gudrunar.

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
oc tíund, oc þessar bádar komnar fyrir Guðrúnarstade er fell í óbóta mál Síra Jóns Kollafonar.			
Lángamyre, keypt fyrir fulla peninga ; oc önnur	20	6	C.
Lángamyre, oc keypt fyrir fulla peninga.	30	6	CC.
Afar, keypt fyrir fulla peninga	—	20	6
Eldjárnsstader	—	20	6
Hrafnabiörg	—	20	6
Liötsbólar	—	20	6
Sneringsstader, í eyde	—	20	6
Geitbamar	—	20	6
Mosfell	—	20	—
komu þessar sex jarðer fyrir þær jarðer sem Einar Olafson heilðr.			
Litle Dalur, er kirkiueign á Kúlu	20	6	C.
Holls	—	20	6
	LIII 3		Grund,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Guðrunarstadis, & hæc iterum ob inexpiabile delictum Sacerdotis Jonæ filii Kollii.			
Långamyre, argento numerato	80	6	4
Aafar, argento numerato	80	6	4
Eldjarnstader	80	6	4
Hrafnabiörg	80	6	4
Liötsbólar	80	6	4
Sneringsstader, desertum	80	6	4
Geitbamar	80	6	4 $\frac{1}{3}$
Mosfell	80	—	—
Hæ sex villæ permutatæ cum iis, quas Einarus Olai tenet. Långamyre, argento numerato	120	6	8
Litledalur, possessio templi Kulensis	80	6	4
Holls	80	6	4
			Grund

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landkuld.
<i>Grund</i> , oc standa þessar bádar fyrir kirk- iugótsinu á Kúlu.	20	6	CC.
<i>Þórkelsbvol</i> , keyptr fyrir fimmtíu hund- rud emr kirkian á þar tíu hundrud.	60	6	CCC.
<i>Galtarnesfed</i> — — — oc eitt kúgillde fyrir preste.	40	6	kúgillde oc X aurar.
<i>Vatnsborn</i> , galtt Síra Þórsteinn Illhuga- son.	20	6	C.
<i>Fítíar</i> , galtt Ofi Jon Sigmundsson —	20	6	C.
<i>Sydre Þverá</i> , sókt med lögum —	40	6	CC.
<i>Ytre Þverá</i> , keypt fyrir fulla peninga	50	3	CC.
<i>Asbiarnarstader</i> , gollðner hálfur fyrir fulla peninga, oc hálfur fyrir sakferli.	30	6	CC.
<i>Minne Os</i> — — —	20	6	C.
<i>Vigdísarstader</i> — — —	20	3	C.
<i>Veller</i> í Midfirde, gollðit í sakferli —	16	6	C.

Barkar-

	Prætiūm prædiōrum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Grund</i> , hæc & præcedens oppignoratæ pro bonis templi Kulensis.	80	6	8
<i>Þórkelsbvol</i> , L hundredæ emtione, reliquas de cem templum, quod ibidem est, possidet.	240	6	12
<i>Galtarnes</i> , usus fractus unius vaccæ, sacerdotis sunt.	160	6	6
<i>Vatnsborn</i> , expendit Presbyter Thorsteinus fili- us Illhugii.	80	6	4
<i>Fítíar</i> , expendit Nobis Jonas Sigmundi —	80	6	4
<i>Sydri Þveraa</i> , actione juris —	160	6	8
<i>Ytri Þveraa</i> , argento numerato —	200	3	8
<i>Asbiarnarstader</i> , partim argento numerato, par- tim multa.	240	6	8
<i>Minne Os</i> — — —	80	6	4
<i>Vigdísarstader</i> — — —	80	3	4
<i>Veller</i> in Midfiordo, multa —	64	6	4

Barkar-

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgilde.	Landskuld.
<i>Barkarstader</i> — — —	40	5	CC.
<i>Adalbol</i> , gollted hálf, enn fengit Ofs hálf.	30	6	C.
<i>Biargarstader</i> i Núpsdal — —	12	—	—
oc i <i>Hnausum</i> keypt fyrir peninga —	4	—	—
Hálfer <i>Balkastader</i> i Rútafirde —	15	3	C.
<i>Kúla</i> oc <i>Urder</i> at auk			
<i>Videdalstunga</i> med sínum kotum lögd til Beneficium.			
Hálfar <i>Tiarner</i> i Svarfadardal gaf Finnur Þorvaldsfon Sancto Johanni Baptista med voru tillage, því þat var Christse.			

Enn allt annat góts laust oc fast, nema þat sem í óbótamál hefur falled, þá reiknum vier ofs oc vora eign vera, þvíat vier höfum keypt þat med voru aflagóts, enn sumt bored under Ofs i sakeyrer þann sem *Kristinrettur* skipar biskupi. Enn Gudi til lofs oc dýrdar, enn.

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Barkarstader</i> — — —	160	5	8
<i>Adalbol</i> , dimidia ex parte expensa, ex altera autem dimidia a nobis acquisita.	120	6	4
<i>Biargarstader</i> in Nupsdalo — —	48	—	—
Pars prædii <i>Hnausar</i> , argento numerato —	16	—	—
Pars <i>Balkastader</i> dimidia — —	60	3	4
<i>Kúla</i> præterea & <i>Urder</i>			
<i>Videdalstunga</i> Beneficium.			
Dimidium prædii <i>Tiarvir</i> in Svarfadardalo Finnis Thorvaldi nostra intercessione ductus Sancto Johanni Baptista donavit, erat enim villa sacris usibus dicata.			

Omnes præscriptas res, & mobiles, & immobiles, præter multas in criminibus inexpiables, nostrum peculium esse palam profiteamur, quod partim ære per accessionem industrialem acquisito entum, partim ut pecunia multatitia ex Juria Ecclesiastici

enn Ós oc þeim sem áttu oc öllum kristnum sálum til fridar líknar oc miskunnar, þá gefum Vier allt fyrfrkriðad góts laust oc fast H. Hóladómkirkiu til æfnligrar eignar under þá grein, at sálutíðer þær oc sáumessa, sem Vor forverare Biskup Olaf góðrar minningar, oc Gud hanns sál náde, skipade at sýngiast oc lesast skyllde í Sancte Anne trúku, sic eilífuga uppehalded, svo sem fyrrnefndur Biskup Olaf, Gud hanns sál náde, hefr skipad. Þvíat hann gaf þær penninga til; suo oc þær messur tvær *Humiliavit* oc *af Sancta Anna* á föstudaga oc laugardaga, þá sem ecki ber á frammestöduhölld í H. Hólakirkiu, skule oc jafnan sýngiast. Þær med skipum Vier oc síórar ártíðer á tólf mánuðum uppí Dómkirkiu oc öll klausturin, öll Beneficia, oc Þiagaprest í sínum þingum, á vör, vor, sumar oc haust, á þessum tímum sem hier epter greiner: Hinar fyrstu ártíðer á vetrinn decimo octavo kal. Januarii, það er tveim nóttum epter Luciemessu; Adrar tertio Nonas Maji, það er tveim nóttum epter Krossmessu á vored; Hinar þridiu á sumared decimo quinto kal. Augusti það er tveim nóttum fyrir Þórláksmessu á sumared; Hinar sírðu ártíðer á hausted decimo tertio kal. Octobris; það er tveim nóttum fyrir Matthei Apostoli oc Evangeliste. Enn þá nockurn þessara fyrfrkriðadra ártíðadaga ber á sunnudag, föstudag edur laugardag, þá messurnar

Humi-

astici præscripto in Dei gloriam Episcopo debita, nostro fisco est adjudicatum. Ceterum in pacem, veniam & miserationem nostri, eorum, qui antea possederant, & omnium christianarum animarum, omnem præscriptam pecuniam, mobilem & immobilem, Sanctæ Curie Holensi in æternum peculium donamus, ea lege, ut hęc inferiales & inferiæ, quas Antecessor Noster Episcopus Olaus, beatæ memoriæ, *in apicis suo*, in ala templi, Sanctæ Annæ dicata, legends & canendas constituit, in perpetuum maneant, prout prædictus Episcopus Olaus (Deus iphius anime miseretur!) eisdem usibus pecuniam dicans, ordinavit. Binę præterea Missæ, *Humiliavit* & *de Sancta Anna*, diebus Veneris & Saturni, qui majoribus solennitatibus non sunt dicati, semper canantur. Quatuor insuper quotannis missas in templo Cathedrali, omnibꝫ cœnobiis & beneficiis, a quocunqꝫ sacerdote in suæ parociæ templo, hyeme, vere, æstate & autumnno faciendas constituimus; Primam scilicet hyeme, 18 kal. Januarii, hoc est duabus post festum Lucie noctibus; Secundam 3 Nonas Maji, hoc est, duabus post festum inventionis crucis vernalium; Tertiam æstate 15 kalend. Aug. biduo ante festum Thorlaci æstivum; Quartam autumnno, 13 kalend. Octobris, hoc est duabus noctibus ante Matthei Apostoli & Evangelistę; Cum autem quodquam præscriptorum festorum, in diem Dominicam Veneris est Saturni, quibus ex prædictis missæ *Humiliavit* & *de Sancta Anna* sunt canendę, inciderit,

Humiliavit oc af Sancta Anna skulu sýngiast sem fyr seger, þá bidium Vier í umbode allra kristenna salna þá tvo dándesmentu; oc presta Kirkju- prestenn oc Ræctorem chori á Hólum, ad þeir skipu þessar ártíder með sinne messu á einhvorn þann dag þeirrar viku sem þeim þyker best tilfallenn, svo ad þessar fyrslagdar ártíder með messunne fälle alldrei níðar; Skulu þessar sálucíder sýngiast í kórnum með níu lestrum á kvölded fyrir, enn commendaciones animarum á morgunenn epter Tertiam, oc þá strax sálumessan sýngiast með þessum oracionibus: *Concede quæsumus omnipotens Deus animabus omnium Episcoporum & Sacerdotum tuorum. Deus in cuius misericordia minima fœlium red — Misereere quæsumus Domine animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum: Omnipotens sempiternæ Deus, qui vivorum Deus fidelium, Deus omnium &c. í hvörre messu.* Enn til þess ad kennemenn sem eru Chorales daglega heima á Dómkirkjunne flytje oc fremje þessa tíðaskípun á hverjum tölfráumöndan, meðan þeir sýna Dómkirkjunne, þá aukum Vier kaup; hværs prests fram yfer það som venulegt er Xíaurum; hvers Messu- diákns XX álnum; hvers Subdiákns X álnum; oc hvers klerks V álnum. Enn under þá grein, þá leggium Vier þessa peninga, ad þeir giore þess auðveldligar oc betur alla tyrtkrifada tíðaskípan. Oc ef svo kann til ad beru ad nockur af Chorsprestunum vilje fara sinna eyrenda annar- stadar

cidit, omnium Christianarum animarum nomine rogamus, binos discretos viros & Sacerdotes, Cathedralis nempe, & Ræctorem chori Holsensæ, his festis eum missi, ne unquam omittatur, celebrandis, aliquam hebdomadis, quæ ipsis maxime oportuna esse viderat, diem destinant. Hæ in choro Vespera præcedanea canantur inferioris tant notem lectionibus, sed commendaciones animarum subsequenti mane post Tertiam, & deinde ipsa missa his orationibus intonetur: *Concede quæsumus omnipotens Deus animabus omnium Episcoporum ac Sacerdotum tuorum, Deus, in cuius misericordia minima fidelium red. Misereere quæsumus Domine, animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum. Omnipotens sempiternæ Deus, qui vivorum Deus, fidelium Deus omnium &c.* in singulis missis. Ut autem chorales Sacerdotes, qui jugiter ad Cathedralis se continent, has missas, dum templi cathedralis ministerio funguntur, quotannis faciant, peragantque, debito cujuscunque sacerdotis salario, decem oras, cujusvis Diaconi 20 ulnas, Subdiaconi 10 ulnas, & Clerici 5 ulnas adjecimus, ea sub conditione, ut eo facilius & melius prædicta munia peragant, unde, si quis chori sacerdotum in proprium usum, Cathedralis, dum hæ tres missæ celebrari

stadar burt af Stadnum þá þessar þriár messur skulu fýngiaft; þá fyrerbíðum Vier honum það under hlýdne vid H. Hóladómkirkju oc hennar Formann. nema hann hafe annann prest vífann ad fýngia fyrir sig þessar þriár messurnar, sem er: *Humiliavit* oc *af S. Anna*, oc *ártí.larmessuna*, um allan þann tíma sem hann er í burtu. Oc því giorum Vier ollum góðum monnum viturlegt med þessu Voru opnu brefe, ad Vier stadfestum oc samþyckium bref oc görning Vors Virduligs Fodurs oc fyrirvera Biskups Olafs, góðrar minningar, Gud hanns sál náde, um messu oc sálutíder í Anne stúku, svo oc confirmerum Vier þat fullkómliga í öllum öðrum sínum greinum oc articulis, sem þat hanns bref innehelldr, oc þat sama væntum Vier trúum oc fylliliga treystum til allra Vorra Erlegra epterkomenda, Biskupa, Officiala, Ráðsmanna oc kirkjupresta H. Hóladómkirkju, ad þeir mune óbrigdiliga halldast láta um alldur oc æfe þessar þriár messurnar med ártíðunum, sem Vier skipum oc í þessu brefe fyrr greiner, þar med biddiande ydar kærlegt faderne oc elskulegt bróðerne ad þier aller siend umbodsmenn allra christenna sálna dyggver trúer oc trauster, svo sem þier vilied svara fyrer Gude; oc kiorum Vier giarnan fyrer Guds skulld ad þier samþycked þenna Vorn görning med ydru opnu brefe oc innsigle, þvíad þier görer hvor sem görer, enn nióte þeir sem Gud vill, oc þurfa. Enn til meire vissu oc stadfestu ad þesse Vor skipan oc görningur skuli óbrigduliga halldast um alldur

oc

---

brari debent (ad tempus) relinquere velit, id ipsum, sub obedientiam erga Deum, curiam Holensem, & ejus Antistitem, prohibemus, nisi habeat, qui sua vice has tres missas, nempe *Humiliavit*, & *de Sancta Anna*, & dictas *Inferias* omni quo abest tempore, canat. Tandem probis omnibus notum facimus his patentibus, Reverendi Patris & Antecessoris nostri Episcopi Olai, beatæ memoriæ, (Deus ejus animæ cōsereatur) diploma & constitutionem de missis & horis inferialibus, in ala templi Sanctæ Annæ dicata, celebrandis nos approbare & confirmare; Item in reliquis his punctis & Articulis, omne quod idem ejus diploma continet, absolute confirmamus. freti Venerabiles successuros Episcopos, Officiales, quæstores & Pastores Cathedralis, harum trium missarum, quas superscriptis ordinavimus, cultum in æviterna secula facturos conservari; Rogamus itidem amicissimam vestram paternitatem & fraternitatem, omnium christianarum animarum tam fideles & probi Procuratores singulorum, quam Deo postea rationem reddituri, perque Deum exoptamus, hæc nostra Acta vestris literis adprobetis, nam quisque sibi, non aliis facit, sed ad eos, qui eos habent, & Deus vult, eorum fructus redundent. In majorem certitudinem & testimonium, hujus mandati & constitutionis per æviterna secula observandi, nos

Donna

oc æfe, hafa Edla Herrar Abótar oc Herra Priorenn, oc aller forpreftar, oc svo aller adrer kennemenn Hóla bifkupsdæmes fem hier epter nefnast í brefenu, samþykkt þessa Vora skipan oc görning á almennellegre prestastefnu á Videvöllum í Blönduhlíd í Skagafirde þeir fem vóru þar oc svo heita: Bróder Einar med Gudz náð Abóti á Múnkaþverá, Bróder Helge med Gudz þolenmæde Abóti á Þingeyrum, Bróder Nicolás med Gudz forlió oc skipan Prior á Mödruvöllum, Jón Finnbogason í Mula, Petur Pálsson, Finnboge Einarsson, Jón Þórgílfson, Gudmundur Jónsson, Nicolás Vilhiálmsson, Jón Fimbogason í Laufáse, Jón Arnason, Gilbrict Jónsson, Þórsteinn Jónsson, Olafur Jónsson, Egill Hallsson, Jón Jónsson á Miklabæ, Jón Jónsson á Skinnastöðum, Þórbiörn Jónsson á Bægefá, Þórbiörn Jónsson á Stadarbacka, Olafur Gudmundsson, Sniólfr Jónsson, Jón Sveinsson, Halldor (Halfdan) Narfason, Thomas Eiríksson, Jón Andreson, Sigmundur Arafon, Jón Philippusson, Steinn Marcússon, Jón Olafsson, Jón Martinsson, Sveinn Fimbogason, Loptur Petursson, Magnus Gudmundsson, Einar Magnusson, Jón Brandsón, Gíflle Gudmundsson, Thomás Jónsson, Thomas Einarsson, oc Þórleifur Jónsson, med fleire dándismanna samþycke sem ecke eru nefnder, oc med þeirra samþycke sem nefnder eru oc ecke eru nú á prestastefnunne, ætlum Vier ad fá þeirra samþykkt ef Ós hröckur líf til, oc nær Gud vill vier finnunft. Oc til fannenda hier um setium Vier Var inn-

M m m m 2 figle,

Domini Abbates & Dominus Prior, & omnes primarii Sacerdotes & reliqui omnes Holanæ diœceseos pastores, qui præsto erant, hoc nostrum mandatum & constitutionem in Synodo Provinciali Videvallis Blönduhlíðæ Skagafordensium habita, adprobarunt, quibus hæc nomina: Frater Einarus Dei gratia Abbas Munkathveraaënsis; Frater Helgo Dei tolerantia Abbas Thingeyrensis; Frater Nicolaus Dei providentia & dispositione Prior Mödruvallensis; Jonas Finnbogi de Mula; Petrus Pauli; Nicolaus Vilhielmi, Jonas Finnbogi de Laufasi, Jonas Arii, Gilbrictus Jonæ, Thorsteinus Jonæ, Olaus Jonæ, Egillus Halli, Jonas Jonæ de Miklabay, Jonas Jonæ de Skinnastadæ, Thorbiörnus Jonæ de Bægisa, Thorbiörnus Jonæ de Stadarbacka, Olaus Gudmundi, Sniolfus Jonæ, Jonas Svenonis, Halfdanus Narfi, Thomas Erici, Jonas Andreæ, Sigismundus Arii, Jonas Philippi, Steno Marci, Jonas Olai, Jonas Martini, Sveno Finnbogi, Loptus Petri, Magnus Gudmundi, Einarus Magni, Jonas Brandi, Gíflle Gudmundi, Thomas Jonæ, Thomas Einari & Thorleifus Jonæ; pluribus, quorum nomina hic omittuntur, suffragantibus, & iis, qui nominati quidem, sed in Synodo non comparuerunt, quorum suffragia, si vita suppeditabit, & quando, Deo volente, eos convenimus, impetrabimus; In horum certitudinem,

unacum

sigle med fyrrfagdra Prelata oc Presta innsiglum fyrir þetta bref er skrif-
ad var ad Dómkirkjunne á Hólum í Hialtadal á midvikudagenn næstann
fyrir Barnabe Apostoli, anno Domini M.D.XX.

CAP. VII.

De Jona Arii filio.

§. I.

Elapsis a morte Egilli, ultimi e gente Islandica Holani Episcopi, annis
184, quibus hanc diœcesin 9 peregrinæ nationis Præsules partim
rexerunt, partim afflixerunt. eandem tandem moderari cœpit *Jonas Arii*
filius, vir indigena, qui ut Episcoporum Catholicæ Religionis addicto-
rum, non tantum in Islandia, sed & in Daniæ & Norvegiæ Regnis, ulti-
mus, ita etiam famosissimus existit. cujus vitæ & gestorum historiam
tam multi, & quidem non obscuri nominis viri, scripserunt, ut sola
multitudo, & ex ea proveniens relationum diversitas, non magis instru-
at, quam obruat, quorum altera pars, utpote ipsius amici, cognati,
affines, eorumque descendentes, quædam viri facta, quæ nullo colore
obliniri possunt, plane omittunt, quædam in se & sua natura nihil minus
quam bona, aliquo justitiæ & pietatis fuce superinducere conantur,
omnia denique in cælum tam immodicis efferunt laudibus, non sine
contrariæ partis insigni injuria, cujus plerumque acta denigrant & vitupe-
rant, ut Jonam quippe, qui eorum judicio, vitam pro Religione ca-
tholica innocens posuerit, dudum martyrii corona coruscantem, Sancto-
rum albo inscriptum & publicæ adorationi prostitutum non fuisse, scis
mirari non possint; Alteræ autem, seu contrariæ partis Scriptores, par-
tim odio personæ, & contemptu Religionis catholicæ, Reformatæ vero
amore inducti, ipsum ut hæreticum, persecutorem, & perduellem pro-
scindunt & condemnant, omniaque viri, tam mala & scandalosa, quam
innocua

---

unacum nominatorum Prælatorum & Sacerdotum sigillis nostrum appendimus præ-
sentibus, datis e curia Holensi Hialtdalensium, die Mercurii, proximo ante Barna-
bæ Apostoli anno 1520.

innocua & indifferentia dicta & facta traducunt & vituperant. Nos autem, quibus neutra pars nec beneficio nec injuria cognita est, incorruptam fidem professi, sepositis ab utroque abaci nostri scriptorii latere talibus Autoribus, & utriusque relationibus cum Actis publicis & Auctorum fide dignorum relatione collatis (a), quæ ex adverso collocata, ut cynosuram sequi constitutum est, media incedentes via, veritatem explicari, & in propatulum ducere conabimur.

§. 2.

Natus est Jonas Arzi filius anno 1484 Gritæ (b) in Eyafjord, prope Monasterium Munkathveraaënse, parentibus pauperibus, sed non ignobilibus; Maternus enim ei avunculus magnus fuit Einarus Isleifi filius, Abbas Munkathveraaënsis, paternus vero avus fuit Prior Mödruvallensis nomine Sigurdus (c). Ephebis vix egressus patrem amisit, unde

M m m 3

se

(a) Auctores & documenta quæ hic secuti sumus, sunt ex *antiquis*: Rescripta Regia, Publica Judicia & Constitutiones, Annalium & historiarum auctores, & Biographi, inter quos primum locum merentur *EGILLIDES* & *SKARDSAAENSIS*, ut & ipsarum partium scripta & confessiones, prout inter se, & cum aliis, aut conveniunt, aut non penitus dissentiunt. Ex *Recentioribus* autem nominari merentur Illustriss. & Celeberr. Dominus *LUD. HARBOE*, Sællandensium &c. Eccles. Episcopus meritisissimus, cujus limatissimæ & nostra laude majori *Hist. Reform. Relig. in Islandia* nos permulta debere animo agnosceimus gratissimo. Et qui non ultimo nominandus erat, dilectissimus noster Pater *JONAS*, sive *JOHANNES* (idem enim nomen est, quamvis nos frequentius *Jonas* scribimus, quo distinctio fiat inter *Johann* & *Hans* sive *Hannes*, quæ semper nomine *Johannis* nobis veniunt) *HALTHORICUS*, pastor quondam Hytdalensis, Toparchiæ Myrensis Præpositus, & diœceseos Skalholtinæ Vicarius, vir omni genere literarum probe quidem imbutus, sed in Historia Ecclesiastica Islandiæ, (quod sine assentatione dici potest) versatissimus, & parem forte non habens; Cujus accuratissima scripta & excerpta, huc pertinentia, indefesso labore & industria, magnoque judicio exarata, sunt fons ille & locuples penu, ex quo plurima hausimus & mutuati sumus, quæ de Episcopis Islandiæ, præsertim illis, qui post annum 1500 vixerunt, in hoc opere congestimus, ille enim si talium nihil scripsisset, nos erparum scribere potuissimus.

(b) Hujus villule nobilitatem inferiori carmine evexit, jocosus: *Licitatore: p o Grita obtulisse Abbati prædia Grund, Guupufell & Mödruvallas, sed Abbatem His banc villulam addicere noluisse, nisi etiam alijcerent* Holas.

(c) Habemus inter schedas nostras duas Jonæ Arzi Genealogias, ad Adamum usque pertingen-

se matremque quotidiano labore sustentare necessum habuit, tantamque passus est esuriam aliaque paupertatis incommoda, ut aliquando non multum abfuerit, quin summa necessitate adactus, furto se alligaret, ut ipse sæpius suis postmodum retulit (a). Huncce suum ex sorore nepotem Abbas Einarus legere, scribere, latine canere, aliaque ejus modi, quæ ea tempestate sacerdotale officium ambienti sufficere videbantur, edoceri curavit, futurumque olim se celebriorem vaticinatus est, quo non obstante, fordidis interdum & vilissimis ministeriis adhibitus fuit, quæ aliquando exercens, & in limosam paludem incidens, conservos jocans, ut futurum suum Episcopum levarent, jussisse fertur.

§. 3.

Adolescens omnes sacros ordines suscepit, tandemque circa annum vigesimum (b) sacerdotio initiatus, præbendam Helgastadas adeptus est, quæ, elapso uno anno, cum Hrafnagilensi permutata, Præpositus Toparchiæ

---

tingentes, quarum altera concordat cum ea quæ legitur in *Actis Societ. Hafn.* Part. 5. pag. 221. Alteram autem usque ad Höfda Thordum, qui circa annum 900 vixit, suam esse profiteretur *SÆMUNDUS Arnæ filius*, qui Seculo 16 floruit, quas quidam tribuunt ipsi Episcopo, quidam vero (& nostra quidem sententia rectius) ejus filio Ario Nomophylaci, qui tamen non ultra quam nostræ antiquitates habent, progressus esse perhibetur, reliqua vero ab Episcopi posteris & cognatis, forte *MAGNO BIORNI*, aut *SÆMUNDO ARNÆ* filio, quorum nomina quædam exemplaria præ se ferunt, et conciliandum genti honorem, adjecta sunt. Vidi etiam præter has alias multo antiquiores, quarum una excepta fuisse dicebatur ex codice pergameneo continente *vitam Sverri Regis*, unde suspicatus sum aut *CAROLUM* Abbatem, aut alium quendam ejus Seculi doctum virum, esse primum harum genealogiarum autorem. Sed de tantilla re nulli litem movemus.

- (a) Noster aliquando cibariis egenæ matri esuriam conquestus, unam, de locatis cum prædio, agnam machandam consuluit, qui, cum factum dissvaderet mater, sequente die idem frustra tentabat; Quæ inconsulta, tertio, agnam adductam, lanuario destinavit; Verum illa superveniens, conatum filii retardat, mandato, præstoletur, donec sciet, hordane, quæ jam jam parturiens spes sola erat nutrimenti, factum edidisset; Parit monito Jonas, & audito vaccam enixam esse, proposito destitit.
- (b) *MAGNUS BIORNI*, nostri e filio nepos, auctor est, eum usque ad annum 24 ætatis Laugalandi matrem suis laboribus sustentasse, & exinde Holar in familiam Episcopi Gotskalki transiisse.

Toparchiæ Eyfiordensis constituitur, quod anno 1508 vel prius factum esse, evincit ejus de Thomæ quodam Hjalmi filio judicium, quod se Generalem Judicem & Præpositum inter Vargiæ & Gleræ pronuntiasse & in scriptis pro tribunale sedentem protulisse dicit, Hrafnagili, die Veneris post Festum Purificationis Mariæ 1509, ubi ipse Actorem, Testes, & Judicem agens, Thomæ has causas intentat: 1) Quod sponsaliis tantum contentus, nuptias nunquam cum Helga Thorvardi filia celebrasset, quam nihilo secius plusquam 20 annis uxoris loco habuerit, quapropter sequi marcam pro quovis anno pendere jubetur, nisi intra 14 dies probet se ex legum præscripto nuptias celebrasse, aut 6 virali juramento neget se unquam a Potestate Ecclesiastica admonitum fuisse. 2) Quod proximo triennio non bona fide solverit decimas Episcopo debitas, quocirca tres marcas quovis anno pendat. 3) Quod cum sua familia exigenti sibi credendorum rationem reddere noluerit, sex uncias pro quavis persona debeat (a), pro quavis harum petat absolutionem, & faciat competentem pœnitentiam; sed quod tantis causis innodatus templa adierit, & sacris tamdiu usus sit, ad Episcopi dispensationem remittit.

§. 4.

Anno 1520 die Mercurii ante festum Johannis ante Portam Latinam, contentiente Gotfkalko Episcopo, cum Einaro Abbate Munka-thveraaensi, de matris Helenæ honesta sustentatione ad dies vitæ, contractum iniit, quo Abbati villam Midhus cum 40 Joachimicorum pretio emancipavit, promissis præterea 4 unciis argenti quovis anno in proximum decennium, si uterque, ipse & mater, viverent, adjectisque pro matre commodis pariter & honestis conditionibus. Tempore, quo Hrafnagilensis

---

(a) Hoc exemplum, aliquem in jus vocatum esse ob neglectum Religionis Christianæ, unicum fere est, quod in tota Historia Ecclesiastica Islandiæ ante Reformationem occurrit, de quo itaque dicere licet: *Rara avis in terris, nigroque similima cygno*. In Originali est: Noluist legere *sin christeleg fræde*; quo nomine jam & post Reformationem denotatur *Minor Lutheri Catechismus* cum aliis eo pertinentibus; Sed sub Patu hoc nomine gaudent *Credo in Deum; Pater noster; Formula Baptismi; & Ave Maria Mater Domini nostri*. Vid. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 28. & Per. 3. Sect. 2. cap. 1. §. 14. 25. Tom. I. pag. 150. 472.

nagilensis Sacerdos fuit, inter Gotškalki Episcopi intimos amicos & fidesimos ministros numeratus, bis ab eo in Norvegiam ad expediendum nomina, aliaque magni momenti negotia procurandum, ablegatus fuit, inter quæ numerantur fabricatio templi quod ad ostium amnis Kolbeinsæ constituit, & confectio calicis aurei, cui tria auri pondo impendit.

§. 5.

Mortuo Gotškalko anno 1520, Abbas Munkathverasænsis aliique Eyafjordenses Pastores conventum habuerunt, in quo concluderunt Jonam Arii filium aptissimum esse, cui Præfectura dioceseos & opum Cathedralium dispensatio concedatur, quem ideo pro tali agnoscere & accipere vellent, in quod reliqui quidem consenserunt, sed posito Jonæ a latere Petro Pauli cum æqua potestate, qui una Dispensatores opum Cathedralium agerent; Sed aliarum rerum Ecclesiasticarum curam, quam Officialis partes vocarunt, Helgoni Abbati Thingeyrensi & Jonæ Finnlogi filio usque ad proxima dioceseos comitia, commiserunt, Quæ acta fuerunt Holis 22 Decembris 1520; Sed proximo vere 1521 d. 2. Maji in conventu Eyrarlandi in Eyafjord habito, Jonas denuo ab universo clero Holano in hoc officio, (excluso, ut videtur, Petro Pauli) amplissimis terminis & splendidis additis Privilegiis confirmatur, eâ tamen conditione, ut Officiali Actorum rationem reddat, sique rem negligenter aut male gesserit, suspensionem ab officio in Generalibus dioceseos comitiis perficiendam minantur, sin vero omnia decenter & commode agat, duraturum ei hoc officium promittunt, usquedum Archiepiscopo alio modo constituere placuerit, cui Gotškalki obitum, & in quo statuta res dioceseos constitutæ erant, hoc anno perscripserunt. Sequente anno in festo Augustini Anglorum, 24 Clerici cis-Oxnadalensia tesque habitantes, Holas convocati, reliquis scripserunt, se hoc rerum statum non contentos & necessitate Ecclesiæ adactos, Jonæ Arii filio soli non tantum opum Cathedralium dispensationem, sed etiam Officialis munus, seu curam Ecclesiarum tradidisse, cum neminem ex suo numero huic officio digniorem sciant, in quod ut reliqui consentiant, enixe orant, illum enim recusare onus, nisi omnium suffragiis ad id unanimiter electum; Sed quoniam trans-Oxnadalenses a Jonæ partibus semper steterant, perfacile

perfacile fuit illis persuadere, ut huic Constitutioni subscriberent, quæ ita comparata videntur, ut Jonam, licet dissimulanter & per amicos hæc omnia consecisse dubium non sit, hoc enim modo solus sine collega, & ut videri voluit, pæne invitus, summum Ecclesiæ regimen nancisceretur.

§. 6.

His peractis, & rebus ex voto fluentibus, animum ad rerum administrationem adplicuit, primoque Einari cujusdam Jonæ filii, incolæ Toparchiæ Huniavattensis, sed Teiti Thorleiffsonii clientis, bona, quorum dimidia pars: nescio ob quas causas, Holanæ cathedræ adjudicata fuerat, publicare instituit, ejusque rei causa anno 1522 Grimmo Nomophylace, Rasno Brandi, ea tempestate Skagfiordensis Toparchiæ Præfecto, & 60 armatis stipatus, Sveinstadas, in Vatnsdal, tendit, ibidem enim de bonis confiscandis jus dicere Nomophylax instituerat; Sed loco adpropinquantes, vident eum a Teito 80 armatorum stipato occupatum, quapropter, ne seditioni aut cædibus ansam darent, haud procul subsistunt & legibus agere incipiunt, quod ut conspexit Teitus, suos, impetu factò, strictis gladiis eos adoriri & comitia turbare jussit, primusque ante omnes currens, obvios quosque aut pungit aut ferit, quo impetu Arnas Bessi filius occiditur, sed 10 alii sauciantur; Nomophylax, etsi furentem Teitum sedare conaretur, auditus non est, usque dum intento quem ad manum habebat calybeo arcu, jaculo Teiti brachium trajecit, quo, ut & interventu Helgi Abbatis Thingeyrensensis prælium diremptum est, & re infecta discessum; Quo Jonas acriter irritatus, Teitum, ut 12 Clericorum a se convocatorum conciliabulo Flügumyræ, pridie Nativitatis Baptistæ habendo, se sisteret, in jus vocavit, cujus accusationis capitâ fuerunt. 1) quod bona Einari Jonæ Holano templo adjudicata sibi retinuerit, quæ omnia cum usufructu restituere jubetur. 2) quod Holani templi prædium Galtarnes emerit; quod restituere, temploque plenam juris violati satisfactionem reddere, absolutioneque accepta pænitentiam agere jubetur, ni 6 virali juramento, quod incius id fecerit, probare possit. 3) quod suum & templi Cathedralis famulum, se præsentem & inspicientem, occiderit, & multos alios sauciarit,

Tom. II. . . . . N n n n . . . . . contra

contra Erici Archiepiscopi (a) literas, quibus ipse suiqve famuli in Sancti Olai & Archiepiscopi tutelam accepti sint; Quapropter ut intra 12 menses se Archiepiscopo sistat, obligatur: Sed horum nihil Testaturum habuit, nam eodem anno Nomophylax factus, 12 virale fieri iudicium, quo ab hac cæde liber pronuntiatur, modo non proberur illum Arnam occidisse, Apochamqve Johannis Eggerti Praefecti Regii nactus est, quod Regio fisco, pro seditione Sveinftadensi, satisfecisset.

§. 7.

Eodem anno Jonas Helgoni Abbati Thingeyrensi dicam scripsit, Praefide iudicii Jona Finnbogi filio, qui se vocat Holanae Dioeceseos Officiale: 1) Quod templo Holano 80 uncias argenti aut earum pretium non solverit, pro quibus vadem semet, loco Asgrimi cujusdam Finnei, stiterit, ut ex Rationariis Gotfkalki Episcopi patere dicitur, de quo edicitur, Abbates & Monasticos jure non posse & debere vades esse; solutionem itaque hujus debiti ab ipso Asgrimo extorquendam esse, nisi ille Abbati pecuniam tradiderit. 2) Quod pecuniam ab Holana Sede mutuo sumtam non solverit, quam sine mora pendere jubetur. 3) Quod argentum sibi a Gotfkalko Episcopo concreditum non restituerit, quod eidem reddere ei injungitur. 4) Quod communicaverit cum quibusdam, qui equos cathedrae Holanae rapuerant, a quo crimine ut se jurejurando purget, ei mandatur. 5) Quod cum intersectoribus Arnae Besfæi, aliisque cathedrae hostibus communicaverit, eosque adjuverit, a quo se etiam jurejurando purgare jubetur, sin minus, absolutionem a Jona Finnbogi filio petere debeat. Unde constat inter Jonam Arii & Abbatem similtates fuisse, forte quod Helgo ex eorum numero fuerat, qui Jonæ soli summam rei tradere disvasit, & ipse priore anno Officialis fuerat. Jonas Finnbogi hic & alibi se pro Officiali gerit, licet paulo antea
Jonas

(a) Tutelares hæc litteras dudum & ante aliquot annos, cum Jonas inter Norvegiæ & Islandiam plus simplici vice transfretaverat, datas fuisse oportet, cum hic adfuerit hoc anno ante ascensionem Domini; Sed tam mane ætatis inter has Regiones navigare, fuit contra mores hujus ætatis navitatum, qui vix ante Junii mensis initium solvere soliti fuerunt; Tæcō quod hoc anno in Norvegia nullus Archiepiscopus fuerat, ut demonstravimus supra Sect. 1. cap. 8. §. 8. & Sect. 3. cap. 10. §. 4. pag. 524.

Jonas Arii solus summum imperium obtinuisse dicatur, quod Archiepiscopi aut Capituli Nidarosienſis juſſu factum eſſe, probabile eſt.

§. 8.

Eodem anno 1522. allatis ex Norvegia Nidarosienſium Canonicoꝝ epistolis, conceditur Holanis plena potestas eligendi Episcopum quemcunque velint, & officio parem putent, qua accepta, unanimi consensu, excepto solius Petri Paulini, Jonam Arii filium eligunt, quod paulo post ex Norvegia adveniens Ogmundus, Skalholtinus Episcopus, quem Canonici Holanæ dioceseos Administratorem constituerant, sufflaminare, & Jonam Einari filium, virum pium & doctum, illis imponere, omnibus viribus intendit, & ut viam proposito sterneret, omnes antiquos dioceseos ministros & Officiarios ab officiis removit, novos autem constituit, quo non parum plerorumque animos sibi alienavit; unde sub hyemem festo Simonis & Judæ frequentem agunt Holis conventum, ubi Jonæ electionem denuo confirmant, Ogmundum autem & omnem ejus Administrationem protestantur & abdicunt, literasque hac de causa exaratas Archiepiscopo & Canonicis Nidarosienſibus inscribunt, quarum tenor est: 1) Accepisse se Capituli Nidarosienſis literas, priusquam Ogmundus in Islandiam venerit, aut quicquam de illi concessa potestate innotuerit, ideoque Episcopum mox elegisse, quod factum infectum esse nequeat. 2). Ex antiquis monumentis probari posse, Holanis semper Skalholtinorum Administrationem perniciosam fuisse, qui pecuniam & pretiosa templi abstulerint, & nunquam reddiderint. 3) Ipsum Ogmundum Holanæ cathedræ pecuniam supra 200 aureos Boni Gudmundi peculium sibi retinere, contra Dignissimi partis. Erii Archiepiscopi, expressum mandatum, qui eadem restituere jusserit. 4) Ipsum ingratiis suis Officiarios & Dispensatores constituisse; quapropter omnes uno ore eum penitus abdicant & protestentur, ad Archiepiscopum & ejus Capitulum appellentes; coram quo per Electum suum Jonam Arii causam se acturos profitentur. Talis in Holana diocesi fuit rerum status anno 1523, quo Jonas in Norvegiam transire constituit, sed nautarum tarditate impeditus, in Islandia hyemare coactus fuit. quo tempore Ogmundus primo Olavum Gilſi filium, cum literis, quibus Jonam patria excedere prohibuit, & ut quidam volunt, sacris abstinere jussit, Holas misit,

N n n n 2

qvi

qui Cathedram, tam ingratum adferens nuntium adire non sustinens, Vidernesii substitit, & Jonæ colloquium ibidem expetiit, quod ille promittens, postero die Thorsteinum Gunnii filium, suam gerentem personam (a), cum splendido comitatu misit, eoque modo Legatum elusit, quod sentiens Ogmundus, Petrum Pauli Holanum, qui ad ipsum defecerat, eadem perfecturum negotia ablegavit, qui Holarum perueniens honorifice excipitur, & dum Jonas se colloquio pararet, paulisper expectare rogatur, qui interim per posticum egrediens, quam citissime abegitavit

- (a) Hic sine dubio est *Olaus Gilfi* filius, qui postea Pastor Reykholtenſis factus est, vir strenuus, & ea tempeſtate magni nominis. In conſpectu Legati, quem ille Holarum miſit, Jonas veſtimenta, quibus poſtridie ad colloquium iens uſurus eſſet, aptari curavit, quem actum hujus ſeculi ſcriptores hoc modo deſcribunt: " Hann liet leggia " klæde ſin, húfa og ſtrút, 3: *Veſtimenta, capitium & collarium, & cognominari juſſit.* Vox *ſtrút*, cujus ſignificatus hodie in indecens & male aptatum colli aut cervicis tegumentum degeneravit, antiquitus ornamentum quo Primores utebantur, denotavit. Fuit autem *Stratur* collare album, roſarum more implicatum, duos, aut maximum tres, digitos latum, ut in antiquis imaginibus conſpicere licet, non abſimile ei, quo hodie Sacerdotes utuntur, noſtris ante centum abhinc annos ita frequens, ut illo etiam coloni & utriusque ſexus vulgus uterentur, unde in Regia peregrinarum mercium taxatione data 1619 viliores æſtimantur 16 aut 18 obolis. Antiquiſſimis autem temporibus capſio affixum fuiſſe videtur, quod Magnates valde pretioſum, quandoque etiam aureum, habuiſſe conſtat, quale fuit Haraldſi Comitis, cujus *Stratur* decem auri marci conſtabat, unde *Strat-Haraldus* vocatus fuit. Vide *Jonsvik. Hiſt.* in: *Viſa Olai Trygg.* Part. 2, cap. 133. Quidam pro Jonæ Arſonii *Serur* legunt *Serur*, quod non intelligimus. Hæc autem occasione vobis in memoriam redeunt verba Audſinni Epilcopi Bergenſis in Epitola ad Thordam Epilcopum Gardentem ſcripta anno 1308, 10 Cal. Julii dicentis; " Sendum vier til ydar ſo ſem til via- " ar og frændi mæir minnſliga enn ríka ſending, eitt Skinger og Sýrkot og Kap- " rún af líósbláom lit, er Skingret, Sýrkot, og Kaprún fódrat med gráom skinn- " om, og Kyrtíl þar til af ſanna klædi, " 3: *Mittimus Vobis ut amico & cognato, magis ut poſſeri memineris, quam locuplet. mittas, Skinger, Sý kot, & Kapru. cæii coloris, muſcelinis duplicata pellibus, & præterea pallium ejusdem coloris ex eodem panno factum.* Hæc tria: *Kyrtíl, Caprún, & Sýrkot*, optime convenire videntur cum Jonæ Arſonii veſtimentis; *Klædi, Húfa, og Strút*, nam *Klædi* & *Kyrtíl* ſunt pal- lium, *Caprún* & *Húfa* idem ſunt, notantque Mitram, ſed *Strat* aut *Serur*, mut- tis parumper literis, cum *Sýrkot* ut non facere, & collare ſeu veſtimentum ad te- gendum cervicem aptum designare videntur. An vero *Succotium* HOFFMANNI in Supplem. *Lexici univerſ.*, & *Succotium* MART. MARTINI in *Lexico*, ut & FOSSII in libro de vitis *Sétmanis*, idem ſit, aliis dilquirendum relinquirimus.

abequivitavit (a). Tertio itaque Ogmundus Jonam Einari (b) filium, quem Holanis Episcopum obtrudere tantopere satagebat, ad expediendum negotia misit, quem Jonas peramanter excepit, & instituto convivio belle secum habuit, adeo ut beneficiis delinitus, perinde ac priores, reverteretur; unde pater hunc annum negotiationibus & variis machinationibus exactum fuisse, quas Ogmundus aperte & imperiose exercuit, Jonas vero callide elusit.

§. 9.

Anno 1524 paulo ante Festum Paschatos Jonas Arrii famulum suum Olavum Ormi cum literis pacem & amicitiam ab Ogmundo peti- tum, Skalholtum misit, quem Ogmundus perhumaniter exceptum laute habuit, & responsorias securum exspectare literas jussit. Ipse interea trecentis armatis comitatus, Holas, ut Jonam imprudentem opprimeret, iter instituit, quod cognoscens Jonæ Legatus, quanta potuit celeritate Ogmundum sequitur, tandemque ægre prævertens, herum de ejus adventu certiosem fecit, qui extemplo, fuga salutem quærens, ad nautas, natione Germanos, in portu Kolbeinsæros, abnavigationi sese præparantes, ægerrime evasit, quo Ogmundus cognito, illis, ut Jonam sibi traderent, mandavit, quod, si detrectarent, se cum suis eos adorturum & male mulctaturum, minatus est; Sed cum responderent, si placeret venire, se eum gladiis, plumbeis globulis, & pulvere nitrato haud parce excepturos, ab incepto destitit; Sed ab omni eos ita prohibuit comæatu, ut omnium rerum egentes navim solvere coacti sint, quod antequam fieret, Jonas, Clericum quemdam, nomine Magnum, adjunctis duobus testibus Holas misit, qui Ogmundo dicam prælegeret,

N n n n 3
qva

(a) *Petrus Pauli* fuit Jonæ ante biennium Collega, in ejus electionem consentire recu- sans, unde ad Ogmundum transiit, qui eum antea sequente Holanæ Cathedralis Di- spensatorem constituit; postmodum in gratiam cum Jonâ rediisse videtur, qui eum Abbatem Munkathvernaensem fecit; Mortuus est anno 1548.

(b) *Jonas Einari* nunquam videtur Holanæ Cathedralis affectasse; sed subinvitus Ogmundi proposito intervenit, qui etiam constanter Jonæ Arrii amicitia usus est, ut patet ex Pæctis dotalibus liberorum Episcopi; Magni datis Mlidarænda 1530; & Helgæ datis Holis 1531; nam in utrisque Jonas hicce Einari inter testes primus nominatur.

qua ei, ut hoc anno coram Archiepiscopo & Capitulo Nidarosienſi cauſam dicturus compareret, diem dixit. Hic Magnus, cui omnes aditus notiſſimi erant, deceptis vigilibus, qui numero 12 quavis nocte Ogmundi cubiculum custodiebant, ad fenestram domus dicam tam sonore legit, ut expergefactus Præſul, ſuorum primus, quid rei ageretur, ſentiens, tam importunum declamatorem capi juberet. Sed frustra; nam ejus manus poſt multas velitationes tandem evaſit & ad ſuos ſalvus pervenit, qui cum ventis vela dediffent, tempeſtatibus afflicti ſub Grönlandiam deferuntur, indeque poſt 14 dierum magnas exantlatis anguſtias, portum Huſavikenſem ingreſſi, & ab accolis comœatu quodam auſti, denique mare intrantes, in Norvegiam demum ſalvi pervenerunt.

§. IO.

Ogmundus, licet res haud proſpere aut ex voto fluerent, ab incepto tamen deſiſtere nolens, per Finnbogum Einari, quem, loco Jonæ Finnbogi, Officialem conſtituit, Clerum Holanum Videvallas convocavit, ubi die Lunæ poſt feſtum Barnabæ frequentem habuit diœceſeos Synodum, in qua primo intentatis Jonæ abſenti multis gravibuſque cauſis, ut furem, qui templi theſauros compilaverit, & plaſmam ſeu fugitivum, officio Episcopali indignum, infamia notavit & condemnavit. Deinde clerum, ut Jonæ electionem revocaret, & Jonam Einari ejus loco eligeret, non tam perſuaſionibus, quam vi & minis adegit, quod omnes demum fecerunt, præter Thomam Eri, tum temporis Paſtorem Cathedralẽ, & Nicolaum Vihelmi, Paſtorem Mælefellenſem, & hac tempeſtate opum Cathedralium Diſpenſatorem, quem Ogmundus opibus Cathedralis inhians, eaſque a Nicolao celatas ſuſpicans, tanto perſequebatur odio, ut templum Cathedralẽ, commune homicidarum & capite cenſorum aſylum, tutum ipſi non præſtaret receptaculum; adeoque ut ad ſummum altare confugiens, clavibuſque ſibi concreditis, ſcriinio Gudmundi impoſitis, & ingenti arrepta ſica ſemet deſenſurus caperetur, exantlatisque magnis & multis contumeliis, caudæ tandem equinz alligatus, aliquot milliaria pertraheretur. Ogmundus autem, cum Holis, quantum conducere videbatur, commoratus eſſet, Petro Pauli filio cathedralis Quæſtore conſtituto, & omnibus pro arbitrio diſpoſitis, domum

num reversus est, unde Jonam Einari, quem tantopere Holanum constituere Episcopum satagebat, ad causam contra Jonam Aarii dicendam & objecta dilucurum, in Norvegiam ablegavit; Qvam constituto die, Olaus Archiepiscopus, assidentibus duobus Norvegiæ Episcopis & collegio Canonorum Nidarosensium, ex utriusque partis Actis cognoscens, Jonæ defensionem approbavit, qui thesauros templi, quos furatus esse insimulabatur, sartos rectos in templo Holano, metu Ogmundi defossos servari, testimonio Thomæ Erici & Nicolai Vilhelmi filii probans, absolutus est; Sopitaque est hæc de successione in Episcopatum Holanum controversia, cum tanto Ogmundi dedecore, qui tam crassas criminationes, odio, invidia & avaritia ductus, Jonæ affixisse censebatur, quanto Jonæ honore, qui paulo post, approbata ab Archiepiscopo & Collegio Canonorum ejus electione, Holanus Episcopus inauguratur; cui invidiosa hæcce Ogmundi obtrectatio in commiserationem versa, adjumento magis fuisse, quam obstaculo, videtur, ut Jonæ Einari filio viro docto, pio & officio pari, illiteratus & lingvæ latinæ plane ignarus præferretur, quapropter consentiente vel connivente Archiepiscopo, Olaus Hialti filius, ejus Confessionarius, ipsius loco, ad quæstiones latinas ipsi propositas respondisse fertur. De Jona, ut rarum quid & notatu dignum memoratur, quod post ordinationem ab Archiepiscopo discedenti mitra a capite decideret, quod ipse statim ut omen accepit, ita suum officium inopinato casu & rara sorte finitum iri dicens, quod eventus etiam post 26 annos comprobavit.

§. II.

Anno 1525 in patriam reversus, quiete vixisse videtur, cum nihil hoc anno Actorum in monumentis traditum videre liceat; Sed anno 1526 d. 3. Jan. præsentem Helgo Abbate Thingeyrensi, Olao Hialti filio & Thomæ Erici, Petri Pauli, quem Ogmundus cathedræ Quæstorem constituerat, rationes revidit & approbavit, inque persimili statum res œconomicas invenit, ac fuerant anno quo Gotfkalkus decessit; Habebat enim cathedra in bonis, præter templi ornamenta, vestimenta, calices, clenodia, libros & utensilia rei domesticæ necessaria, vaccarum & ovium lactariarum tantum, ut pretium 8 millia 520 uncias argenti æquaret; boum 1764 vervecium 360 eqvorum eqvarumque, 480 adeo ut
 universa

universa cathedræ res armentaria constaret 11 millia 124 uncias, exceptis equis junioribus, qui nondum usui domestico adhibebantur. In navigis autem habuit, onerariam 70 lastarum capacem; decemremem unam octoremem unam, & sexremem tres (a). In hoc conventu Episcopus palam fecit Archiepiscopum Nidarosensem promississe, se, bono cum Deo effecturum, ut Gudmundus Bonus Sanctorum albo inscriberetur.

§. 12.

Eodem anno frequentem Cleri Synodum habuit Videvallis, die Veneris ante Inventionem crucis, ut ex citatione patet, data Holis d; Paschatos; Quid autem ibi factum fuerit, non constat, præter indictionem, ut quisquis Abbas, Prior, Præpositus & Pastor, evocatis suis colonis & subditis, armati ad comitia generalia Thingvallis hac ætate pro more habenda, cum Ogmundianis justo prælio conflicaturi, sese sisterent, quod, qualem finem habuerit, alibi relatum est (b).

§. 13.

Si non sepulto, sopito tamen Episcoporum futuro, Jonas, quasi ex longo lethargo expergefactus, a Teito Thorleiffonio illatam sibi anno 1522 injuriam, ultimum eundi tempus esse duxit, quod priusquam publice aggressus est, callide effecit, ut Nomophylacis officium Teito ablatum, Rafno Brandi filio, Prætori Skagfiordensi, conferretur, cui hoc anno filiam Thorunnam, puellam 14 annorum, elocavit; Ipse Præfecturam Eyafjordensem obtinens, ut ex ejus sententia de hæreditate a Grimmo Pauli relicta, Spialldhagæ 1527 dicta, constat; Totam itaque diocesim ut Præsul, sed magnam præterea partem ut Prætor & Prætorum facer, affinis aut amicus, devinctam sibi habuit; quibus subsidiis, priusquam cum Teito, tum temporis Islandorum ditissimo, & Ogmundi Episcopi amico intimo, congregaretur, semet firmare necessum duxit. Omnibus autem ex voto præparatis, per generum suum Rafnum, diem Teito dixit,

(a) Quæ hic adscribere placuit, ut inde conspici queat, quantum discrimen sit inter præteritum & hodiernum cathedrarum statum, cum vix 2600 uncias jam in bonis habeat.

(b) Vid. supra, Sect. 3. cap. 10. §. 6. pag. 525.

dixit, ut Seilæ anno 1527 die Veneris post conversionem Pauli, seditionem Sveinstadensem & eandem Arnæ Bessi, defensurus, aut deficiente legitima defensione, ex legum præscripto, commeritam pœnam daturus, se sistat. Quo ubi ventum est, ipse Rafnus, iudicibus præsidens, pro tribunali decrevit, sententiam in favorem Teiti, anno 1522 in Comitibus generalibus latam, nullius esse pretii. Teitum autem, qui primus seditionem moverit, exilii pœnam meritum esse, & omnia ejus bona, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus deberi, præter debita aliasque minores multas, de quibus hocce iudicium cavet, quæ omnia ipse Rafnus administrare & exsequi jubetur, adjecta clausula, ut sine fœnore omnium rationem reddat, & suum cuique tribuat. Quo factò, Rafnus, nequid effugii Teitus haberet, eodem anno in Daniam transiit, & mediante Regio Præfecto, Johanne Petri, Friderici Primi dictæ sententiæ confirmationem, datam Gottorpii, festo omnium Sanctorum, adeptus est; quæ accepta, dimidiam illam partem, quæ Regio adjudicata fuit fisco, 300 Rhenanis emit, eaque fretus emtione, anno 1528 in patriam redux, omnia Teiti immobilia bona in diœcesi Holana sita, quorum rationem nunquam reddidit. pretium autem, ut sagaciores autumabant, 6 millia Joachimorum æquabat, aut excedebat, nullo habito Teiti hæredum, quibus dimidia pars debebatur, respectu, sibi & socero retinuit; quod, ubi Teito innotuit, tutum se in Holana diœcesi non fore prævidens, cum mobilibus, quæcunque corradere potuit, mala quævis prædium Glaumbaj occupaturo, imprecatus, cessit, quod Nemesis exaudisse viderur; nam vertente anno, Rafnus vino obrutus, excito, & invito fere ad dimicandum coacto, famulo quodam suo, cui nomen Philippus, in eodem loco, quo Teitus abiturus equum ascenderat, transfixus est. Sed ne opima hæc præda hac forte sibi eriperetur, Præsul, fama spargi curavit, filiam ex Rafno posthumum peperisse, qui sacro ablutus lavacro statim ad plures abierit, quo pacto ejus opes ad Thorunnam filiam hæreditatio jure pervenerant; quam famam refutare, & hæreditatem repetere, Rafni fratres frustra enixi, ab incepto destiterunt.

§. 14.

Anno 1527 Olaus Hialti filium consvetis conditionibus & usitata forma, Præpositum Hunavatenensis Toparchiæ constituit. Anno 1538, Tom. II. O o o o die

die Lunæ post festum omnium Sanctorum, duodecimvirale iudicium promulgavit, quo Jonam Finnbogi filium, qui 35 annos præbendam Laus tenuerat, & toto hoc tempore nullam templi redituum rationem, multoties ab Episcopo iustus & postulatus, reddere noluit, templo minime præbenda privandus, & ab officio suspendendus esse, censetur, nisi accuratam redderet rationem & templo sua restitueret; Cui sententiæ Jonam non satisfecisse, ideoque Præbendam amisisse, ex eo patet, quod Præsul eam sequenti anno (a) Olao Hialsi filio consulit, in cuius gratiam anno 1546 decisionem fecit de jure oræ maritimæ & maris ejectamentis ad templum Laufasense pertinentibus. Anno 1538 templo Myrensi, quod prædium dicit sibi suisque a fratre suo Ogmundo Episcopo concessum esse, attribuit prædia Fell & Rekavik, tantumque pecorum, librorum, vestimentorum, thuris, cere, auri, & argenti, ut omnia summam 240 Joachimorum æquarent. Anno autem 1541 hæc prædia Biarno Narfi filio vendidit, ab eo recipiens prædium Medalfell. Qui omnes hujus viri prædiorum permutationes, emptiones & venditiones enumerare vellet, oleum certe & operam perdet; Exempli gratia tantum adjicere licet, quod prædia ad Holanam Cathedralam pertinentia, numero 83 abalienaverit, quorum loco alia quidem numero 66 substituit, sed tanto pretii & lucri discrimine, ut Cathedra tali permutatione quæ ad locum tantum supra 500 Joachimorum iacturam fecerit.

§. 15.

Anno 1540 die Veneris post Ascensionem Domini, in Synodo Videvallis habita, aliquot produxit testimonia, quæ dixerunt, Teitum Thorleifi filium, priusquam exiliæ poenam promeritus fuit, prædium Glaumbaj in sempiternum Beneficium Holanæ dioceseos dedisse aut destinasse, quod Præsul cum præsentem Clero confirmavit. Deinde anno 1550, die Lunæ post inventionem Crucis, consentiente Synodo Eyrlandenſi, Nupufellum, quod Gotskalkus albo Beneficiorum inscripserat, ex eodem erasit, & in suos usus vertit; Sed Glaumbajensî Præbendæ prædia fydre Ey, ytre Ey & Vatnskard, una cum 20 vaccis aut earum pretio adjecit,

(a) Vid. S. Ven. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island in Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 29.

adjecit, & quo tempore Glaumbaj inter celebriora Holanæ dioceseos beneficia numeratur; Njupufell vero, quod filio suo Ario tradiderat, una cum aliis hujus bonis, Regio fisco cecit. Anno 1544, in Synodo Videvallensi Clerum consuluit, quid faciendum esset Gisto Finnbogi filio, Sacerdoti, qui Thorarinum Steindori occiderat, sed Præsule attestante, humiliter, perfecte, & ut vere pœnitentem decet, omnes debitas pœnas & præscriptam pœnitentiam egerat? Huic ex unanimi Synodi voto, approbante & ira volente Episcopo, officium sacerdotale, ad alendum se & frequentem sed pauperem familiam (a), restitutum est.

§. 16.

Anno 1540 acceptis cum Gissuro Einari filio, novo Skalholtinæ dioceseos Episcopo, Regis literis, Jonas Arii filius solito more se ad Comitum generalium concilio, ubi cum de nova *Ordinatione Ecclesiastica* ageretur, quam Rex Islandis miserat, ad ejus præscriptum, tam doctrinam, quam ceremonias ecclesiasticas, accomodari Regia jussit Majestas, tantum absuit, ut Jonas eam debita observantia acciperet, quin potius convocato contradicentium conciliabulo, cum illis conferrer, quomodo illi commodissime contra iri possit? Factoque concluso cum 25 viris Politici ordinis ex occidentali & boreali Quadrantibus selectis, Regi rescriptum, nam Ecclesiastici ordinis nemo cum illis subscripsit, quod quis satis mirari non poterit, cum in literarum exordio autores se vocent sacerdotes & laicos, sed scriptis at non subscriptis literis, nescio quam ob causam, mentem mutasse videatur, ita ut soli laici cum Episcopo & Nomophylace omnium nomine subscriberent, quod sub hæc Epistola ipsi fatentur, vocantes se *Nesndar-og Lögrattamenns*, id est, ex quavis Toparchia delegatos & denominatos fori publici Adlesores; Quibus literis Regem tantam in rebus Politicis pro suo Domino agnoscunt, ut prima earum verba innuunt, sed in Ecclesiasticis non item, licet id expressis verbis non dicant (b).

O o o o a

§. 17.

(a) Per *familiam* ejus liberi ex concubina suscepti intelligendi. Hicce Gissus fuit proavus maternus Thorlaci Skulonii Episcopi Holani. Thorarinus autem, quem Gissus occiderat, fuit ejusdem Episcopi proavus paternus.

(b) Hanc epistolam addulimus supra pag. 555.

§. 17.

His, ut & aliis Islandiæ magni momenti negotiis, excitus Rex vere Christianissimus, anno 1541, primo vere Christophorum Hvítfeldium cum duabus Liburnicis in Islandiam ablegavit, qui Jonæ Episcopo literas & mandata Regia statim misisse videtur. ex quorum præscripto, & pro solito more, iter ad Comitata generalia instituit. sed Kalmanstungam perveniens, audito Ogmundum Episcopum a Hvítfeldio interceptum captivum teneri, & confiscatis omnibus bonis Hafniam evehendum fore, haud parum perculsus, mente mutata, huic viro sui potestatem facere consultum non ducens, per literas datas Kalmanstungæ biduo ante Petri & Pauli publice protestatus est, fiducia literarum clementissimi Regis hæc ætate acceptarum, promittentium Regios Præfectos antiquas Islandorum leges & consuetudines servaturos, se cum suis iter ad comitata generalia ingressum esse, sed Kalmanstungam in Borgarfjord venientem, audisse Ogmundum Episcopum contra suam voluntatem captum, & ejus opes, contra jus & fas ei ablatas esse, unde amicorum & stipatorum consilio ulterius progredi & comitata adire, consultum se non ducere; Sed cum sit, non tantum Regis, sed etiam Regni Senatus juratus (a) subditus, prohibere se omnes Islandos, Clericos pariter ac Laicos, judicium quoddam, de se, templo cathedrali, & diocesi, promulgare, aut eadem condemnare; sed si quis se accusare velit, provocare se ad Regem & Norvegici Regni Senatum, quibus die & loco a Rege constituto, aut ipse, aut per Procuratores, se sistere velit. Alteras autem suo nomine, multo sedatiores ad ipsum Hvítfeldium dedit, quibus ei notum facit, se cum ipso colloqui magnopere desiderantem, ab amicis & stipatoribus impediri, quin propositum exsequi queat, quod, ne sibi vitio vertat, enixe rogat; Ordinationi autem a Rege sibi missæ, contradicere se non posse, modo ab Ecclesia catholica, & in specie a Capitulo Nidarosienfi approbetur, unde sibi solatium & præsidium in reformatione rerum

---

(a) Ubi & quando Regi homagium solverit Jonas Arii filius, nos latet, (nisi hoc de primo ejus jurejurando, cum Episcopatum iniret, intelligi debeat) nam hoc anno, quo Hvítfeldius Islandos in verba Regis jurare adegit, Jonas præsto non fuit, adeoque ejus Legati sequente anno ejus nomine in Dania jusjurandum dixerunt.

rerum Ecclesiasticarum venturum speret (a). Utrasque hasce Olao Hialti filio perferendas commisit, cui in mandatis dederat, ut Hvitfeldio se quam efficacissime excusaret; ipse autem domum reversus est. Eodem anno Episcopus literas Regis acceperat, quibus, ut una cum Gisluro Episcopo Skalholtino de rebus & regimine Ecclesiastico secum collocutum, Hafniam veniat, clementissime invitabatur; Sed quid ad eas responderit, non liquet; id tantum certum est, quod neuter Episcoporum hac ætate pedem ex patria extulerit.

§. 18.

Num Rex anno 1542 iterato Episcopos Islandiæ Havniam evocaverit, nobis non constat. licet id ex literis Jonæ Arii filii paulo infra inferendis colligi posse videatur; id autem certum est, Gislurum hoc anno Hafniam petiisse, cujus, etsi Jonas summo eum haberet odio, amicitiam, utpote Regis gratia florentis, conducibilem sibi ratus, eandem, antequam ex patria exiit, per literas petiit, aut petitam confirmavit, ut ex ipsis patet literis (b). In Daniæ autem suas vices acturos misit filium Sigurdum Pastorem Grenjadarstadsensem, generum suum Isleifum Sigurdi, & Olavum Hialti filium Pastorem Laufaasensem, qui adhibita summa reverentia ejus nomine Regi homagium præstiterunt, & speciatim in verba *Ordinationis* jurarunt, ad quod, ipsis ab Episcopo plena potestas concessa fuisse videtur, ut ex literis ejus hac de re ad Regem datis colligi potest (c).

O o o o 3

§. 19.

(a) Vid. Illustriss. HARBOE *Afhandl. om Reform. i Island in Kiöbenb. Selsk. Skrift.* Tom. 5. pag. 255.

(b) Vid. loc. cit. pag. 300.

(c) Originiales illas literas exhibet S. Ven. HARBOE loc. cit. pag. 269 quarum sensus hic est: *Nobilissimum nostrum Dominum Regem Christianum divina salute salutamus. Pro clementia & beneficiis in nos semper collatis, humillimas Majestati vestre gratias agentes, Majestatis vestre clementia notum facimus, gratiosas vestras nos accepisse literas, quibus ad vos, vestra navi advecti proficisci jubemur. Cum autem ea ipsa ad Islandiam*

§. 19.

Anno 1543, revertentes ex Daniâ legatos, qui Regi; absolutum & sine omni exceptione præstiterant juramentum, & præter antea transmissam *Ordinationem*, *Articulos* etiam *Ripenses* prioris anno prætulentes addulerunt; haudquaquam lata fronte accepit, neque eorum sponsonibus aut juramenti teneri voluit, ideoque Regia Edicta, hoc anno illa, penitus

diâ nunquam pervenerit (*). *Et corporalis nostræ valetudinis causa, Deum æque veridicos homines confessor! mirisima, & quidem tam longo, quam clementissimæ vestra Majestatis ad nos nuntius atque literæ mandant, imitari, nos dando non solum, proborum Virorum consiliis usus, charissimos nostros amicos, Dominum Sigurdum Jonæum, Curia Nidrosiensis Canonicum, Isleifum (**)* Sigurdi & Dominum Olavum Hialti ad vos ablegavimus, feresi præscriptos viros vestre, circa Islandiæ evolumentum & operam quam nobis egenoque Holana diœceses vulgo, in divina, vestraque Majestatis honorem & gloriam ferre, possibile atque licitum erit, voluntati exequentæ, maxime pares fore. Hi præterea, quicquid vestra vice vestra Majestati præstitant, quoque vestra Majestas nobis injungere voluerit, Deo permittente, quam passivam, licetque nobis, sanctissime observabimus (***) . Iste etiam Legatus, plura in his literis omissa referenda reliquimus, nam quicquid dicant a nostra parte, ut ipsi præfesso essemus, valebit. His dictis clementiam vestram omnipotentis Nominis entele nec & in perpetuam commendamus. Datum in diœcesi Holana Islandiæ, die proximo post Festum S. Petri MDXLII.

JONAS

Dei tolerantia Episc. Holanus in Isl.

- (*) Hanc impudentiam satis quis mirari poterit? cum priori anno duæ trices Regis adessent, quibus, ut ad se veherentur Episcopi Rex eos invitaverat, & hoc anno ad minimum una, quæ Heitfeldium in Islandiam transportavit.
- (**) In vernacula est: *Isleif Bónde Sigurdson*. Vox *Bónde* tum temporis non significabat vulgarem colonum aut rusticum, sed magnatem, virum divitem & potentem, ut perantiquis exemplis probari potest, quorum unum tantum ex *Herrarar Sögu* afferam: Gestur Blinde cap. 14, pag. 138 vocatur *vir dives* seu *potens* in Gothia, sed cap. 25 nominatur *Bónde*, quem VERELIUS in notis ad cap. 14, pag. 142 probabiliter scribit, non parvæ ditioni imperasse. Conf. eundem in notis ad cap. 15, pag. 152, adferentem testimonia ex *LL. Vestgoth*: "Byskup skal Bóndason vera." Item "Bóndason skal Lögmadur vera." : *Episcopus & Nomophylax erunt filii civis honoratioris*. Conf. etiam, si placet, Perillustr. JOH. GRAMMII *Dissertat. de re Herramand*, in *Kiöben. Selsk. Skr.* pag. 268 — 281.
- (***) Ex his patet Jonæ Legatos mandatum & potentiam habuisse, ut hominiam ejus loco solverent, quod ipse postea præfracte negavit, unde a perjurio & perditionis crimine ægre absolvi potest.

penitus rejecit & nihili habuit, quorum præcipua erant: 1) De Missarum, Inferiarum, Vigiliarum, & ejusmodi plurium, eliminatione, sed catecheticae doctrinae introductione, 2) De Sacerdotum salario & sustentatione, data Hafniæ hoc anno (a), quod tamen tempori serviens, non palam fecit, ideoque Giffuro Episcopo, qui ejus legatos ore & opere in Dania juverat, per literas, magnas egit gratias, simulque de Biarnanesio antiquam cantilenam recantare cœpit (b). Cui Giffurus respondit: sibi ad visitationem Ecclesiarum Vestfiordensium accincto, nec vacare omnia conquirere, quæ hujus causæ illustrationi inserviant, & ad ejus decisionem necessaria sint, nec suas res pati, ut hac vice eum conveniat, placere autem, ut in proximis comitiis generalibus causa discernatur.

§. 20.

Anno 1544 Giffurus ad comitia universalia non venit (c), sed negotiorum multitudinem aliaque causans (d), per procuratores negotia expedit; qui autem ex ejus parte controversiam Biarnanesensem tractarent, fuerunt Martinus Einari, Brynjolfus Haldori & Jonas Biarni, optimæ notæ Pastores; Sed ex parte Jonæ Holensis fuerunt, Petrus Pauli, Abbas Munkathveraaënsis, Helgo Thingeyrensis & Thomas Erici, Presbyter, qui sententiam decisivam pronuntiare non audentes, causam Regiæ Majestati referendam, cujus judicio partibus standum esse dixerunt; Sed id Jonas non expectavit, hac enim ætate armatorum globo stipatus, Skalholtinam intravit dicecesin, & Biarnanesum vi cepit, ob quod
Giffurus

(a) Vid. supra pag. 275 & locc. ibidem citt.

(b) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(c) Causa, quæ Giffurum a congressu cum Jonæ Arni filio prohibuit præcipua, videtur diffidentia aut suspicio fuisse. Novit enim illum semper magna armatorum multitudine circumsum esse; Novit ingenium viri valde instabile & infidum; Novit denique Catholicorum Axioma: *Hæreticis fidem non esse servandam*; hinc ipsi nunquam sui potestatem fecit: Et exitus tandem probavit, quanto odio Jonas eum habuit, ut ex dicendis patebit.

(d) Literas quas illuc misit, vid. loc. cit. Litr. B.

Gissurus eum acriter postulavit, & quod hoc modo Pactum & datam fidem fregisset, exprobravit (a).

§. 21.

Cum Biarnanes aliæque opes Ticianæ tantarum, primo inter Ogmundum & Jonam Arii, deinde inter Gissurum & Jonam, aliosque, dissentionum & turbarum fax & causa fuerint; operam nos non penitus lufuros speramus, si hic denuo de toto controversiæ statu tria tantum verba faciamus. Teiti, ut supra §: 13 innumus, anno 1527¹⁰ proscripti, opum dimidia pars Regio fisco, dimidia autem proximis hæredibus adjudicata fuit, excepta uxoris sat splendida dote, quæ in hunc censum venire non debuit. Si itaque jure cum Teito actum fuisset, dos uxoris primo excipienda fuit, reliqua autem inter fiscum & hæredes dividenda; Jonas autem cum 1528 Regio fisco, addictam partem 300 Rhenanis sibi comparaverat, neglecto ordinario juris processu, omnia Teiti & uxoris bona, quæ in diocesi Holana sita fuerunt, exclusis legitimis hæredibus, sibi rapuit; Legitimus autem Teiti hæres fuit Arnas quidam, vir sedatus & non malus, possessor & habitator prædii Sudur-Reikensis in tractu Mosfellsveit, qui dudum, seu ante annum 1509, Johannem Ethen, natione Germanum, virum nequam, famulum Præfecti Besslædensis, in se irruentem, & ab eo tantum non lethaliter lauciatum, occiderat; Sed licet sententia Thorvardi Nomophylacis absolutus esset. Regique & occisi hæredibus injunctas multas pependisset, nunquam tamen Regios placare potuit Præfectos, quin ipsi infensi essent ei que adversarentur; quapropter Jonæ hanc Ticianarum opum partem sibi subicere, perfacile fuit. Teitus autem post cædem Arnæ Bessæi & seditionem Sveinstadensem, quanta sibi a Jona expectanda foret procella & persecutio, si modo Episcopatum Holanum obtineret, præsciens, in Ogmundi, Jonæ infensissimi, amicitiam, quocumque modo semet insinurare studens, ipsi prædium Biarnanes cum adjacentibus villis, ut uxoris dotem, aut dotis loco ei addictum, vendidit; Præsul vero ei Hvam-

mun

(a) Vid. ad finem Capituli Litt. C. Hinc etiam patet, eos errare, qui scribunt, Jonam in diocesi in Skalholtinam non irrupisse, priusquam post fata Gissuri, nisi id tantam ad res ad officium episcopale pertinentes restrictum esse velint. Conf. §. seqv. not.

mum cum aliis prope sitis prædiis emancipavit; Taceo quod anno 1526; si ad arma inter Episcopos venisset, Teitus cum suis ab Ogmundi parte stare decreverat; quo factum est, ut ex diocesi Holana anno 1528 fugiens, Hvammum se conferret, ubi in umbraculo Potentiæ Ogmundi cum uxore ad annum 1537 consenuit, quo improlis obiit. Eo mortuo, Episcopi prædio Hvammenfi, sed nullo jure, inhiabant; nam si uxoris dos fuit, aut dotis loco ei addictum, ad neutrum illorum, sed ad hujus hæredes pertinebat; Ogmundus autem Jonam præveniens, & Gudrunam quandam pro legitimo hærede agnoscens, ab ea Hvammum parvo pretio redemit, & in Beneficium seu Præbendam dioceseos Skalholtinæ mutatum, intimo suo amico Davidi Gudmundi filio elocavit. Vivo Ogmundo Jonas Biarnanesum appetiit quidem, prætendens Teitum proscriptum, venditionis aut emtionis jus nullum habuisse, sed, Ogmundo hæc recte ad ejus bona & patrimonium restringente, uxoris vero dotem excipiente, Jonas illud vi rapere aut invadere non sustinuit. Eo autem officium abdicante, Gissurus Biarnanesum, ut opum Cathedralium, ab Ogmundo permutatarum compensationem, retinuit (a), Hvammum pro Skalholtinæ dioceseos Præbenda agnoscens. Quæ omnia si observentur, patebit Gissurum, Hvammum optimo jure, sed Biarnanes specioso ad minimum juris prætextu, Jonam autem, nec Biarnanesum, nec Hvammum, ullo jure sibi subjicere studuisse; nam primo, non nisi dimidiam partem bonorum Teiti emerat, sed universa rapuerat, & Secundo, hocce prædium, ut uxoris Teiti dos, ea consentiente, abalienari & Ogmundo vendi potuit; quo jure ipse Rex id sibi ut alia Ogmundi bona vindicavit, & id Brynsjolfo cuidam, certo annuo pretio locaverat, ut in Comitibus anni 1543. exhibitis ea de re Regiis literis, probavit, quibus tamen nihil effecit, nam uterque Nomophylax, consentiente Petro Einari filio, Regii Præfecti Vicario, Gissuro Biarnanesum adjudicarunt, donec ipse Rex de tota controversia certior factus, decisivam pronuntiaret sententiam.

§. 22.

(a) Anno statim 1540 Gissurus hoc prædium contra invasiones Jonæ Arii defendere necessum habuit, ut patet ex illius ad Episcopum Augmundum literis hoc anno exeunte datis, & Proclamatione publico dato mense Julii eodem anno; quo Ejulfo filio Einari hujus prædii administrationem prohibet. Vid. ad finem Capituli Litt. D. E.

§. 22.

Anno 1545, Otto Stigoti, Islandiæ Præfectura ornatus, Regis Edictum hoc anno datum de conjugio Pastorum & eorum liberorum in parentum bona legitima successione & hæreditate adtulit, quod, quomodo a Jona acceptum fuerit, non liquet, penitus autem sprevisse aut non magni fecisse, verisimile est (a). Alterum autem Diploma Regium, quod Stigotius filio ejus Biorno in foro generali tradidit, quo Rex in controversia Biarnanesiana contra omnium spem secundum ipsum pronuntiavit, ei pergratum fuisse, non est quod quisquam dubitet (b); cui Præful 400 lothones (ut vocabant) argenti, seu 200 Joachimicos tradidit, quos ex suæ diœceseos templis & cænobiis collegerat, sed quo nomine id fecerit, non liquet; Si conjicere liceret, dixerim hanc pecuniam fuisse pretium superflui aut inutilis templorum inventarii, quod Rex sibi tradi anno 1542 jusserat, & Gissurus eodem anno in sua diœcesi exsecutus fuerat, ut ex Regis Apocha ipsi data patet (c). Verisimile itaque fit, Jonam, ne omnino inobediens & refractarius videretur, tantillum argenti ad Gissuri imitationem tradidisse.

§. 23.

Quid annis 1546 & 1547 actum fuerit, nobis nihil innotuit, sed verosimile est, Regem melius edoctum anno 1546 revocasse sententiam, quam secundum Jonam de Biarnaneso pronuntiaverat, nam circa hæc tempora contulit, aut certo pretio idem prædium denuo elocavit Brynjolfo Jonæ; unde Jonas Episcopus non tantum Biarnanesum anno 1547, iterato armatus invasit, idque cum adjunctis prædiis in suam

---

(a) Conf. Theodori Martini filii literas ad Petrum Palladium datas anno 1549, quas Illustrissimus Dominus HARBOE in *Hist. Reform. Island.* pag. 84. Literato orbi primus communicavit, ubi ille hac de re ita loquitur: *Qui sacerdotes uxores duxerunt, non debent sacerdotes, sed Rustici esse coguntur; Si autem sacerdotes manere voluerint, uxores abjiciant & scorta sibi sumant, quoniam tunc sunt digni ad missas faciendas & ad sacerdotum officia.*

(b) Vid. supra pag. 300.

(c) Vid. ibid. pag. 299.

suam redegit potestatem, sed etiam Vatnsfiordum, nobilem in parte Occidentali Præbendam (nescio autem quo sub prætextu aut juris specie) occupare constituit, nam ducentis, aut, ut quidam volunt, trecentis stipatus armatis eo venit, Sed cum Jonam Erici filium, antiquum Parochum, qui Stephani & Ogmundi Episcoporum tempore, Biorno Godvini, ejusque posteris, Vatnsfiordum appetentibus, strenue restiterat, non imparatum inveniret, tot enim aut pluribus cinctus, Episcopum venientem excepit, re infecta & propositum dissimulans abiit. Sed quacunque iter fecit, & quocunque venit, puriorem Religionem penitus eradicare, & catholicam confirmare allaboravit, nusquam non more Papistico infantum confirmationes, missas, inferias, lustrationes & dedicationes celebravit, aliaque ejus farinae postliminio introducere allaboravit; Si qui autem contradicere audebant, aut, quod postulavit, negarent, male mulctabantur (a).

§. 24.

Adhæc usque tempora sæpius solus, ut videtur, Episcopus, gratatorum more Islandiam pervagatus fuerat, sed viribus & ætate senescens, majora vero ausurus, filios semper sibi ut consiliarios & consultorum executores adjungere placuit (b); cumque posthac eorum pariter ac patris acta conjunctim referenda sint, operæ pretium videtur perbrevis digressione pauca de illis inferere (c). Supra monuimus, Jonam, cum Helgastadensis Pastor esset, sibi Helgam Sigurdi filiam, qua etiam ejus in officio Prædecessor usus fuerat, concubinam (mitiore voce auxiliatricem vocabant)

P p p p 2

bant)

-
- (a) De hac ejus Biarnanesensi excursionem exstat testimonium, quod monstrat quanta cum violentia & subditorum oppressione Jonas jus suum, ut videri voluit, exsecutus est, vid. ad finem Cap. Litr. F. Hinc etiam patet, eum non mortuo demum Gisluro, sed eodem adhuc vivo, per diocæsin Skalholtinam grassari cœpisse, nam præter duas hæc Biarnanesenses excursiones, Vatnsfiordensem ipse, & per alios Stadarholensem ac Skardensem fecisse videtur.
- (b) Ita anno 1547 in expeditione Biarnanesensi Arium & Sigurdum secum habuit, sed Biörnus nunquam in Quartam orientalem venit.
- (c) Diploma adoptionis horum liberorum, cum cæremonias in tali actu adhiberi solitas contineat, nec adeo prolixum sit, ad finem hujus Capituli Litr. G. adferemus.

bant) adscivisse, ex qua plures quidem suscepit liberos; sed ad adultam pervenerunt ætatem: 1) *Arius*, latine & Germanice doctus, Juris islandici & Historiarum peritus, largus & amicis humanus, sed acer, irritabilis, & ultionis avidus. Mortuo Rasno Episcopi genero, Nomophylaxis officium anno 1530 suscepit, idque gessit ad annum 1541, quod id sibi abdicavit, sed circa annum 1549 id denuo rapuit, ut ex literis Regiis datis anno 1551, facile concludi potest. Uxorem habuit Haldoram filiam Thorlevi Grimi, quæ quamdiu in vivis fuit, patris negotiis semet non immiscuit, & ea defuncta, idem habens propositum, fertur patri in os dixisse, injuste eum facere; qui alienæ dioceseos negotia tractanda susciperet, Skalholtinos eorumque res nihil ad eum pertinere; ideoque eos sua sibi habere sine- ret; Quæ patri valde ingrata, mater ejus Helga audiens, peplum capiti ejus accomodare aggressa est, dicens: se in eo filiam, non filium, habere, qui patrem senescentem deserere vellet, quibus stultis ineptæ mulieris dic- teriis victum ferunt. 2) *Magnus* Pastor Grenjadarstadenfis, concubinam habuit Christinam Vigfusi Nomophylaxis filiam; mortuus anno 1534. 3) *Biörnus*, Pastor Melstadenfis, Holanæ cathedræ opum aliquamdiu Quæ- stor, & dum Helgo Abbas Thingeyrenfis; Romam, absolutionem a scor- tationibus accepturus, peteret, ejusdem vices gerens, a quibusdam eprop- ter Abbas Thingeyrenfis salutatur; Tandem etiam a patre Skalholtine dioceseos Officialis constitutus, vir irrequietus, avarus & factiosus, qui patrem ad pleraque ejus maleficia instigavit; Concubinam habuit Stei- nunam Jonæ Magnæi filiam, ex qua 7 suscepit liberos, qui ad matu- ram pervenerunt ætatem. 4) *Sigurdus*, post Magnum fratrem fuit Pastor Grenjadarstadenfis, annis plus minus 60, & Holanæ dioceseos plus sim- plici vice Officialis; vir modestus, pro ratione temporis doctus, & doctri- næ amans; a parte anno 1542 Hafniam missus, Regi homagium solvit, ibidemque Reformatæ Religionis gustu accepto, nunquam patris signa secutus est (nisi in expeditione Biarnanesensi). Uxorem duxit Ceciliam Petri filiam, ex qua nullos reliquit liberos, sed unicam tantum habuit filiam notham. 5) *Helga* nupsit Ejolfo Einari filio, anno 1531, cum quo con- senuit. 6) *Thorrunna*, quam 14 annorum natam duxit Rasnus Brandi No- mophylax, sed anno 1529 vidua facta, denuo anno 1533 nupsit Isleifo Sigurdi, & tandem Thorsteino Gudmundi, quibus omnibus diu superstes, obiit ineunte Decembri anno 1593, mulier virili animo, & vitius non mi- nus quam virtutibus famosa. His fulcris, & immensis, quas corraserat, divitiis

divitiis, præterea etiam Plebis favori, quam sibi semper devinctam habuit, ut & exterorum Mercatorum amicitia, confusus Jonas Arii filius, totam Islandiam subjugare, & Religioni Lutheranae resistere, ausus est, quæ hac vice memorasse sufficiat. Sed e diverticulo in viam.

§. 25.

Percepta insigni illa Caroli V. Romanorum Imperatoris victoria, qua anno 1542 d. 24. Aprilis copias Electoris Saxoniae fudit, fugavitque, ipsum autem, & paulo post Landgravium Hassiæ, præcipua in Germania Protestantium capita captivos duxit, de Lutherana Religione actum esse ratus, & audita Gissuri Einaridæ Skalholtensis Episcopi, vigilantissimi morte, Aræsonius personam penitus exiit; & cum sub Religionis prætextu opes & potentiam quæreret, ideo etiam majorum more, viros opulentos, & qui aliquid negotij sibi facessere possent, incautos opprimere, constituit, quorum præcipuus fuit David Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi, & post eum, Gissuri Einaridæ intimus amicus, cujus opera non tantum in rebus Politicis sed etiam in Ecclesiasticis quibusdam minoris momenti usi fuerant, adeo ut eorum jussu aliquando Præpositi vices egerit; Sed licet Reformatae Religioni nomen dederit, mores tamen, aut non, aut nuper, reformaverat, nam præter unicam filiam ex legitima uxore susceptam, cum Ingvelda quadam, propinquo cognationis sibimet conjuncta gradu, diu convenerat, & ex ea 5 adulterinos habuit filios. Davidi etiam ipse Præsul dudum infensus fuerat, eo quod prædium & præbendam Hvamm ab Episcopis Ogmundo & Gissuro sibi concessam tenuit, Præsul non secus ac Biarnanesum aliasque Teiti possessiones, suam esse dixit (a). Ex simili fundamento inter Davidem & Arium Nomophylacem similitates erant de prædio Saudafell, quod Ormus Sturlæ filius, Nomophylax, Arii levir, sed insignis decoctor, utriusque, tam Ario, quam Davidi, oppignoraverat, tandem autem Davidi vendiderat, excluso Ario, quod huic magnam movit bilem; Hicce itaque David, utpote notorius peccator, sed opulentus, & ipsis invisus, a quo initium facerent, aptissimus visus est; Sic enim odium & avaritiam, sub insigni pietatis prætextu, explere potuerunt, ut ex sequentibus patebit. Confestim itaque post

P p p 3

Gissuri

(a) Vid. supra §. 13. pag. 657.

Gissuri mortem, quæ in Quadragesimali tempore anno 1548 accidit, collecto armatorum globo, statim post Festum Paschatos, per Tractum Borgarfjord, in diocesin Skalholtinam irrupit (a). Kalmanstungæque constitutus, publicata Proclamatione ministerium suum Skalholtinis obferendo aut obrudendo, subsequentiis turbis prælusit, & classicum cecinit (b).

§. 26.

Hæc omnia, mortem Gissuri & Holani Episcopi molimina, audientes Primores cleri Skalholtensis, licet in Religionis negotio discordes essent, in eo tamen plerique concordēs, ut Jonas, ejusque filius Biörnus, quorum avaritia, superbia, & violentia, omnibus bonis displicebant, a successione in Episcopatum excluderentur, quod si in comitiis generalibus, præsentē ipso, conventus electionis gratia institueretur, averti non posse, prævidebant, prudenter itaque ejus machinationes præventuri, Skalholti sub ipsum Comitiarum tempus, cum quibusdam Politici ordinis viris, utriusque Religionis addictis, convenerunt, ibique diu diversis votis certarunt, nam ut Catholici, Lutheranae sectæ Pastores, ut hæreticos abominabantur, ita etiam Lutherani, antiquos Prælatos & Parochos, Catholicæ Religionis addictos, fastidiebant, quod omnium nomine publice protestatus est Gislauus Jonæ, Pastor Selaardalensis, nemini se suum daturum votum, qui lituo & mitra usus foret, id est, qui Catholicæ Religionis & ceremoniis non penitus renuntiaret. Cum autem inter eos qui tanto officio par habitus sit, & qui illud in tam lubrico rerum statu sulcipere vellet, non facile inveniretur, omnium tandem vota in Martinum Einari filium, Pastorem Stadarstadensem, virum probum & simplicis pariter

(a) Sunt qui hanc expeditionem in dubium vocant, incredibile enim putant Præfulem hoc anni tempore tantum iter suscepisse, & re infecta rediisse, verosimilius itaque esse, aut mendum in hujus Documenti autographo, quod Holis hodiernum reperitur, irrepsisse, & pro Joh. Holensis Episcopi scribendum fuisse Joh. Baptistæ, aut pro Holis, Kalmanstungam incaute scriptam fuisse; in quorum numero nos etiam aliquando fuimus; Sed talis expeditio anno sequente suscepta, de qua infra §. 31, hunc scrupulum, viri hujus ingenium noscentibus, plane eximere potest.

(b) Has literas exhibet S. Vener. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island, in Kiøbenhavn'ske Selskabs Skrifter Tom. 7. pag. 3.*

riter ac sedati ingenii, collinearunt, quem invitum & tantum non repugnantem sellæ Episcopali imposuerunt, quod perfectissimum electionis signum habebatur, qui, Jona Biarni filio, Pastore Breidabolskadensî, cathedræ Quæstore constituto, & Arna Arnori, Pastore Hyrdalensî, diœceseos Officiali denominato, comitia & Jonæ Episcopi congressum, ne sibi aliquid impedimenti objiceret, prudenter declinans, Hafniam, ad Regiam accipiendum confirmationem, extemplo trajecit. Catholici autem Sigurdum, Abbatem Tyckvabajensem, virum nec malum, nec impium, & literarum amantem, nam Gissurum Einari filium ab Ogmundo ejectum in domum suam receperat, ibidemque biennio, ut se, concreditosque suæ curæ monachos, erudiret, honeste sustentaverat, sed Catholicæ Religionis addictissimum, Anno enim 1542, Ordinationem Ecclesiasticam recipere, ei que subscribere renuerat, & Gissuro Episcopo, ut hic ipse in literis ad Sigurdum datis, exprobrat, religionem Evangelicam introducere satagenti, se opposuerat, pro sua parte Episcopum elegerant, qui cum suæ Religionis consortibus, ad Jonam Episcopum se contulit (a), qui in ejus electionem facile consensit, utpote viri annosi, animæ & corporis viribus efferti, & Catholicæ Religionis addicti, quem sibi nihil negaturum prævidebat, cujus ille statim, Aræsonium ipsum, suum Vicarium & diœceseos Administratorem, constituendo, egregium dedit documentum: Quo factis, eadem ætate, instigante Episcopo, Skalholtinum Episcopatum petiturus, Hafniam profectus est, ubi amplexa tandem Religione Lutherana, post biennium placide obdormiit (b).

§. 27.

- (a) An Sigurdus Skalholti, an vero paulo post Thingvallis, præsentis ipso Episcopo, electus fuerit, incertum est; sed electum fuisse, & eum suæ Religionis consortibus, Aræsonium suum constituisse Vicarium, judicium Thingeyrense 1549 d. 20 Septembris promulgatum, non obscure docet, vide infra §. 34.
- (b) Hic sine dubio est Abbas ille senex, natione Islandus, de quo agit S. Vener. & nostra laude major Dominus HARBOE *Hist. Reform. Isl. Part. 2. pag. 8.* quem Dominus Petrus Palladius in parentatione anno 1550, eidem dicta, per levem, & facilem mutationem, lingvæ Islandicæ ignarus, pro Sigurdo scripsit Sæmundum aut Sigismundum, qui ab aliis seductus, difficulter primo converti voluit, in extremis vero optime credidit, ut non frustra (ante biennium) veneris ex Islandia, tanetsi aliud propostum habuit, persuasus ad hoc ab impio Episcopo, scilicet Jona Arii, ut Episcopatum Skalholtinum affectaret; Non enim alius esse potest quam noster. Nam non toto

hoc

Ad hujus anni generalia Comitia iter faciens Præsul, in quosdam Davidis satellites, ipsius comitatum & impedimenta, in Comitibus usui necessaria vehentes, incidit, quos bene pulsatos dimisit, 6 autem eqvos cum sarcinis, & præterea ingentem panni vulgaris copiam a Davide in templo Thingvallensi, tanquam tutissimo asylo depositam, diripuit; Accepta deinde a Sigurdo Abbate, quæ ipse gaudebat, in diocesi Skalholtina, Episcopalia administrandi potestate, ibidem cum quibusdam catholicis, prout ipsi placuit, sententias promulgavit & constitutiones fecit; Sed percepto contrariam sectam in proposito perseverare, sibi quæ haud facile, collum submissurum fore, auditisque in Comitibus, Regiis literis, quæ ejus ante acta castigabant, & ad causam coram Rege dicendum evocabant, quod si negligat, perduellionis reum & proscriptum declarabant; tantum a submissis morigerando absuit, ut ira & indignatione turgidus, domum se taperet, collectaque ingenti virorum armorumque copia, confestim contrariæ partis asseclas, si fieri posset incautos oppressurus, & sedem Episcopalem cum universa diocesi in suam redacturus potestatem, Skalholtum citato agmine recta tendit, ibidem enim Cathedrale templum Lutheranæ Religionis inquinatum repurgare, & convocato totius dioceseos Clero, universalem dioceseos Synodum celebrare, jura reddere, constitutiones facere, inimicos ulcisci, refractarios catholico more excommunicare, poenitentes absolvere, aliaque catholici Episcopi munia diu jam intermissa administrare, & uno quasi ictu Religionem Lutheranam jugulare, constituit (a). Sed Skalholtum perveniens, secus ac ratus fuerat & optaverat, omnes aditus stationibus munitos, & trecentos circiter armatos, Sedem Episcopalem defensuros, offendit, quos Jonas Biarni filius, Pastor Breidabolsstadensis, Martini & Cathedræ Quæstor, convocaverit, quibus, præter ipsum, Petrus Einari, Martini frater, diu in Germania haud

---

hoc Sæculo (& fere dixerim nunquam) Islandia habuit Abbatem aut Priorem sub nomine Samundi aut Sigismundi, ut ex nostra *Diatriba de Monasteriis Islandicis* abunde patet.

(a) Autor commentariorum succinctorum de Jona Ario, ut videtur coævus, dicit hæc 200 viris & effine suo Illeiso stipatam fuisse, hæc accidisse anni sequentis vere aut adventum Martini, qui una cum Præfesto post Comitia advenerit.

versatus, & militiae non ignarus, nec non David Gudmundi cum suis, haud contemnendum partium augmentum, praefuerunt; quod ut vidit Praesul, agmen sistere & tentoria figi iussit, deindeque Ericum Grimi, Pastorem Skalholtinae dioeceseos, qui cum multis aliis Skalholtinae Catholicae Religioni addictis, ejus signa sequebatur, ad obsessos cum epistolio misit, jubens ut semet dederent, ni ab ipso excommunicari malent, qui responsum ab eis acceptum retulit, ad extremum usque halitum, semet defensuros fore, ipsique, si adpropinquaret, haudquaquam parcituros; quibus perceptis, Freysteinum Grimi filium, Erici fratrem, itidem dioeceseos Skalholtensis Pastorem, virum eloquentem & magni nominis, misit, qui eorum animos eloquentia & bonis verbis molliret; Cui Jonas Biarni responsi loco dedit, se ei, ut fugitivum deceret, quique proprio Episcopo deserto, ad hostes defecerit, a vertice ad calcem cutem, flagellis detracturum, ni os teneret, & celerrime abiret; quam sibi destinatam fortem pedum pernicitate evasit; Quod audiens Praesul, postquam paululum cogitabundus tacuerat, suos armari, & quam validissimum impetum fieri iussit, sed appropinquans ab obsessis sclopetorum ictibus exceptus, receptui cecinit, & post 5 dies obsidionem solvens, re infecta abiit, alibi que intra dioecesin, & Synodos habuit, & quascunque placuit, pro re nata, officii partes administravit, quod unicus ejus expeditionis effectus fuit, praeter eorum, aliarumque rerum direptiones, imo & mulierum constuprationes, aliaque latronibus, nedum christiani Episcopi satellitibus indigna, quae, quomodo excusari queant, non video, nisi quod incio domino pleraque facta sint.

§. 28.

Hac aetate, d. 27 Augusti, literas ad Paulum 3 Romanorum Summum Pontificem dedisse videtur, quibus de praesenti rerum statu eum certiore fecit, suamque erga sedem Romanam obedientiam deprædicavit, & quid facto opus esset, consuluit, tandemque, cuinam multorum annorum Petri Denarium a se collectum tradat, cum nullus Nidarosiae sit Archiepiscopus, interrogavit, ut ex Papæ responsoria patet epistola, quam Jonas sequente anno accepit; an vero eadem occasione literas ad Caesarem dederit, quibus se Islandiam ei subjugaturum fore, obtulit, si auxilia per Batavos, ipsius imperio subjectos, sibi mittere placuerit,

in medio reliquimus. Celeberrimus *Annalium* scriptor, *BIORNUS* de *Skardsna*, qui eodem Seculo vixit (a) refert ad annum 1549, hanc famam volasse, epistolas in Germania interceptas fuisse, & defectionem prodidisse. Alii eum hanc conditionem Anglis obtulisse scribunt, quod omni caret verisimilitudine, nisi statuatur id factum esse ante annum 1547, quo Henricus 8 obiit. Ipse Rex Christianus III. videtur Hamburgenses ut confcios hujus prodicionis insimulare (b); Sed Judices Oddeyrenses expresse dicunt, eum Islandiam peregrinæ dominationi subigere voluisse, eumque perduellem vocant; Sed verisimillimum videtur, si quid diversæ hæ relationes veri habent, ut omnino habere videntur, Præfulem per Hamburgenses cum Cæsare egisse, qui hæc tempestate per Germaniam victricia arma circumferebat, ut ex Batavia classe aut subsidiis in Islandiam missis, eandem sibi subjugaret, quæ tamen omnia ad meras redeunt conjecturas. Reputans itaque & secum pensans, quæ & quanta molitur, & quanta sibi suisque imminerent mala, omnia enim posthac armis agenda fore, præfidiis & munimento, præsertim in improvisis & fortuitis casibus, opus esse videns, non longe a templo Holano munimen seu Castrum quoddam excitavit, fossisque circumdedit, armisque ad defensionem necessariis implevit, ex quo in templum sub terra cryptoporticum struxit, per quem, si externa vis aut necessitas urgeret, tuto inter templum & arcem commeari posset, cujus rudera hodie *Arcis* (*Slot*) nomen retinent (c).

§. 29.

Quam incertum est, an ad hunc annum, an vero ad aliquem antecedentium referenda sit expeditio Stadarholensis, tam dubium etiam est,
an

(a) De Biörno vid. Period. seqv. pluribus.

(b) Regium Rescriptum de Hamburgensium excessibus in Islandia patris, datum Flenburgi die Veneris post Dominicam Oculi 1551, ita loquitur: " Samme Biskop
" haffuer udi mange andre Maade skicket sig wtliböriligen, og szom en wbrüzen
" Wnderfotte, huilkkett Uii forsee ofz till at hand icke giortt hagde ther som thet
" icke hagde weritt the Hamborgers tilskyndelse, &c. "

(c) Sunt qui non tantum arcis structuram, sed etiam reliqua, quæ hic tetigimus, ad annum 1550 referunt; cum autem literæ ad Papam scriptæ sint hoc anno, d. 27 August., de illis ambigi non potest, quæ occasione nos reliqua adjecimus. Fieri etiam potuit, quod arcis structura, licet hoc anno cœpta, anno demum 1550 perfecta fuerit.

an eidem ipse Episcopus a filiis stipatus præfuerit, an vero solus Biörnus cum suis asseclis; de facto autem non ambigitur, quod hoc modo refertur. Famosissimum prædium Stadarhol, antiquitus ad laicos pertinebat; nunc autem ut Beneficium aut Præbenda Cathedralis Skalholtinæ a Clericis habebatur, de quo bina Gauti Archiepiscopi exstant Rescripta. Tandem autem Ogmundus Episcopus partem controversam a Thoma Oddi filio emit aut extorsit, & universum prædium Beneficiorum albo inscripsit. Sed circa hæc tempora Biörnus, Episcopi filius, sibi hoc prædium vindicare voluit, causans illud antiquitus fuisse Lopti Divitis peculium, a quo per Ormum Lopti-filium ad Petrum, avum Steinnunæ, (quæ Biörni erat concubina) pervenerit, hocque usus prætextu, facto in Pastorem Theodorum Olai filium, cui Skalholtenses Episcopi hanc Præbendam contulerant, valido impetu, vi & armis eum Stadarholo expulit, & prædio in suam redacto potestatem, villicationem ibidem instituit (a). Pariter etiam incertum est, quo anno in Thorleifum Pauli, qui Ario, Episcopi filio, in Nomophylacis officio subrogatus fuerat, excursionem fieri curavit; Sed cum Thorleifus hoc anno officio se abdicavit, quod fecisse perhibetur ut omnem ipsis semet persequendi ansam præscinderet, non incommode ad hunc annum referri posse videtur, huic enim magnopere infensi erant, sed sine causa. nam Arius anno 1541 officium sponte abdicaverat (b), & Thorleifus aut communi popularium voto, aut Hvítfeldio Regis nomine mandante, ipsi substitutus fuerat, sed nihilominus virum summo odio persequabantur, forte etiam, quia erat opulentus, ut ex una fidelia duos dealbarent parietes, & avaritiæ simul, ac invidiæ, satisdarent; Mandat Præsul itaque Thorlaco Hallgrimi filio, ut domi eum adoriatur, atque captivum Holas ducat, qui imperioso Domino obedientiam denegare non ausus, sed injustum mandatum non exsequens,

Q q q 2

nescio

(a) Conf. supra pag. 324.

(b) Illustriss. & Summe Venerabilis Siazlandiæ Episcopus Dominus HARBOE in *Hist. Ref. Rel. Island.* Part. 2. pag. 50, asserit se vidisse literas abdicationis Arii in Originali, datas Kalmanstungæ, biduo ante Petri & Pauli 1541; quod egregie refellit, non tantum quorundam nostratium relationem, quod Hvítfeldius ipsi officium abrogaverit, sed etiam mendacium & calumniam OLAI THOMÆ filii, Helgæ, Episcopi concubinæ, ex filia nepotis, qui hac de re potestatus est.

nescio quid causans, re infecta reversus est, quod Episcopus ejus timiditati adscribens joculari carmine perstrinxit (a).

§. 30.

Ex Skalholtina expeditione redux Præful, domi substitit, dum quæ factu videbantur necessaria, aut paravit, aut perfecit; Sub festum Michaëlis, duobus filiis Ario & Biørno aliisque compluribus stipatus, novam in Davidem molitur expeditionem, qui, sive casu domo abfuerit, sive celeri fuga salutem quæsierit, nobis non innotuit; Sed ne frustra tantum laboris & impensarum faceret; tria ejus invasit prædia, Snoksdalum, Saudafell & Hvamm, omniaque quæ invenit, & avehi potuerunt, rapuit, quædam vero perdidit, &, ut causas excommunicationis & dirarum in Davidem legitime probaret ac præpararet, Hvamm, die Lune post festum Michaëlis, convocato ex utraque diocesi duodecim Pastorum conciliabulo, de Davide tulit sententiam, qua ipsum quadruplici ferit anathemate, bona ejus publicanda, ipsumque proscriptum esse decernit, quæ etsi prolixior sit, hic tamen infra inserere non abs re esse ducimus (b).

§. 31.

(a) Thorlacus hicce fuit pater Gudbrandi, celeberrimi Holanæ diœceseos 56 annis Episcopi, quem ita derisit Jonas Episcopus, poemate suo: " Sender voru sextán menn, " sagan er þessi uppi enn; oddvitenn var ecke frekur, einginn þeirra giörðett sekur; " þeppenn er sá heilum vagne heim ad ekur. Kidu þeir heims á ríkann gard, " raufnarlicad erended vard, höldar segja ad höfudból þetta höise Skard. Bistur " voru á bænum þriár, brögnum þökte kárlegt fát, enn karlmadr einginn kom " þar út; sem kvæded stár." Id est: *Missi sedecim virorum, quæ relatio ad hæc spectest; Antesignanus non valuit; nemo eorum reus fiebat: Felix, qui inculcatis liris propriis redditur. Velli equis in lautissimum prædium, quod Skard ardis, iacet negotium omni magnificentia careveret. Erant id loci sclopeta tria, quæ advenis unrem insecere, virorum autem nemo, ut carmen indicat, exiit.*

(b) *Nor Sparhus Enari, Cathedra Holanæ Dispensator, Magnus Gudmundi, Gudmundi Biørni, Magnus Jonæ, Thorsteinus Thorgrimi, Jonas Gudmundi, Erlendus Thorgrimi, Viarnius Helgii, Andreas Arngrimi, Stenus Olai, Salomon Gudmundi, & Ericus Pauli, diœceseos Holanæ Skalholtinæque Sacerdotes, bisce literis bonis omnibus notum facimus; quod anno Domini M.D.XLVIII die Lune festum Sancti Michaëlis proxime sequenti, Hvamm in parocia Hvammenski, a Venerando Domino Episcopo*
Jonæ

§. 31.

Tot tantisque circumdatus David difficultatibus, non animum plane abjecit, sed misso ad amicum suum Christianum Scribam, Laurentii

Qqqq 3

*Jona Axi filio, id temporis diæceseus Skalholtensis Administratore, ad adjudicandas lites ab ipso, Davidi Gudmundi filio insentatas, fuimus convocati. Primo, quod ille, Officialis Præpastique potestatem, quam soli domino Episcopo conferre compete-
bat, juxta concessam illi a Domino Pontifice & legibus Ecclesiasticis, potestatem, sus-
fragiis & electione summorum Sacerdotum & Presbyterorum diæceseos Skalholtensis,
consentiente Islandiæ populo susceptam; Quod memoratus David legem divinam trans-
gressus Beneficia Ecclesiastica contulisset, ipseque usurpasset, inconsultis legitimis
Ecclesiarum Præfatis, judicia insuper exercuisset, leges statuendo de conjugio, rebus-
que aliis, quæ in laicorum minime sita sunt potestate; Plurimos ibidem testes Jonas
Episcopus produxit, qui dictorum criminum rem Davidem convincebant, affirma-
tionisque obsequatas, literas Episcopi citatorias, Svæksdali & Scudastelli, ubi David legi-
timam habuit domicilium, fuisse recitatas; Porro quod sæpius nominatus David, Hvam-
mi, in parochia Hvammenfi constitutus, in manibus Pastoris Olai Semingii obsequatas
Præsulis literas discerpisset; Et cum leges, tam Politicæ quam Ecclesiasticæ censcant,
eos, qui jus impedire aut eludere conantur, sive literas citatorias discerpunt, sive
se in domibus includunt, dicam audire recusantes, legitime esse citatos. Igitur, in-
vocato Dei Nomine, causisque ita examinatis, memoratam dicam legitimam, Davi-
demque in jus rite vocatum censuimus; Sed cum leges Ecclesiasticæ & Jus Canoni-
cum ita præscribant: Quicumque potestatem Ecclesiasticam, quam legitime non fuit
consecutus, invaleret, &c. Prædictum Davidem Gudmundi cum omnibus, qui ipsi
ad istam legem violationem operam commodarunt, excommunicationi Papali abnoximum
judicavimus. Quod vero vi hujus potestatis peregit, aut alii ipsius adjuvatores, id Offi-
cialibus, quos laudatus Jonas Episcopus constituit, in iisdem diæceseos Skalholtine par-
tibus, quibus causæ peractæ sunt, judicandum reliquimus; omnium etiam decreta atque
sententias quas auctoritate Ecclesiastica David exercuit, solis iis exceptis, quæ consilii
Ogmundi Episcopi, laudatæ memoriæ, legitime peregit, irrita atque nibili facienda
judicavimus. Secundo, cum per hanc dicam Davidem Jonas Episcopus accusaret,
quod sponsaliis nuptiisque celebratis, Gudrunam Enaris filiam uxorem duxisset, non
ignarus, eandem, tertio & quarto prohibito cognationis gradu sese contingere, & ni-
hilo secius annos jam plus duodecim eam conjugis loco habuisset; ex ea, liberos procre-
asset. Cum vero Jus Canonicum quovis prohibeat uxorem duere intra quartum con-
sanguinitatis vel affinitatis gradum, hanc causam in foro competenti a legitimo Offi-
ciali, auditis testibus examinandum statuimus, & si ista affinitatis violatio vera fuerit
deprehensa, Davidem una cum Gudruna excommunicationi subiectum censuimus, &
ipsum marci XL, illamque totidem mulctandam, cujus mulctæ pars altera Regi, alte-
ra Episcopo cedat, amboque soluto fœdere conjugali, præscriptas pœnitentias agant,
sive*

rentii Mule Vicarium, tabellario, rem, ut acta erat, refert, rogatque, ut aut ipse veniat, & se in securitatem restituat, aut etiam Erlendo Thorvardi

sive consulto sive inconsulto contraxerant in matrimonium; quod si alteruter conjugum denegaverit se consulto intuisse prohibitum, sese juramento duodecim virorum exparget, & hac lege, de irrogata multa eximatur, modo connubii propositum rite fuerit proclamatum. Tertio, cum per hanc dicam Jonas Episcopus Davidem accusaret, quod Ingvelldam Arna filiam ipsi secundo & tertio gradus cognationem concubinam habuisset, & multas ex eadem liberos suscipisset, licet multoties a brachio Ecclesiastico admonitus, ut illi repudium des, nibilo scius scordatione & illicita sanguinis mixtura simul aduissa, secum detinuisset. Porro, cum Jus Canonicum legesque Ecclesiastica tales causas satis clare disceptent, nosque certo sciamus, Ingvelldam & Davidem ea, qua diximus, cognatione se invicem contingere; qua ratione etiam publice fuisse decretum, ut hic illam egenam & victu necessario destitutam susciperet sustentandam; Qui vero vice triplici vota sua & prescriptas penitentias non persoluit, in eadem peccata, quibus renunciare promiserat, sese ingurgitans, ex Jure Canonico exilio multandus est. Et cum sapius memoratus David in dicto crimine deprehensus sit, ipsam, tanti ream, quanti illi, quibus ex Juris Canonici prescripto exilii pena irrogatur; Dictam insuper concubinam ipsi repudiandam, & ab ipso Episcopo absolutionem petendam censuimus. Quarto, cum impacta hac dica, Davidem Episcopus accusaret, quod decem se praeberet militum turma intra cimiterium Skalbolsense in Consistorio Ecclesiastico, sibi suisque Sacerdotibus resistens, & aditum praecidens; quo minus in eodem templo ipse competens divinum officium peragere potuerit, templum scilicet consecrare, liberos confirmare, excommunicatos reserare, Christianos ab errore revocare, & id genus alia, qua episcopalis essent officii, expedire, quare templum Skalbolsinam adhuc maneat consummatum. Cumque illius flagitii David omnino sit convictus, receptaque Regum Constitutiones ita prescribant: Quicumque legitimum Episcoporum officium impedierit; proditoris reus esto. Legesque Ecclesiasticae Jure Canonico comprehensae, cum, qui Episcopum impedit, quo minus legitimum officium facere possit, excommunicationi Papali obnoxium esse decernant; Nos his relationibus inducti, censuimus Davidem Gudmundi absolutionem Papalem, poenaeque competentes, eodem tempore & loco quo Jonas Episcopus defuisset, sustinere teneri, ipsumque insuper universis facultatibus jure excoendum, quae Regis & Ecclesiae cedere debeant potestati, cui bona Davidis omnia, mobilia & immobilia, animata & inanimata, exceptis tantum multis & debitis, Regi, Ecclesiae aut aliis probis hominibus ante persolvendis, ut Rex & Episcopus singulares impertiri velint misericordiam, jure liceat occupare; Davidem denique jure comprehendendam, modo sine caedibus fieri poterit, nisi a potestate Regia in Jus Civile, & ad legitimas poenas praeruptas fuerit. Quinto cum per dicam Davidem Praesul accusaret, quod Hvammii in parocia Hvammensi constitutus, e manibus Pastoris, Olai Semingii, literas, ad potestatem Papalem pertinentes, sigillo Episcopi munitas, & ab ipso ad Curiam Romanam transmittendas, eripuisset, & in multas partes dispersisset, adeo, ut haud facile

vardi Nomophylaci pessvadeat, ut sapientissimis stipatus peditariis & primoribus, id efficiat, vel tandem etiam protectorias sibi literas mittat. Cui Christianus respondet, sua presentia non opus esse, nec ei quicquam ab Ormo Sturke filio tum temporis Nomophylace postulavit, ut quod sui muneris esset, indicto conventu, de controversiis ex legum præscripto pronuntiaret, qui eundem in Davidis gratiam, Hvammi, die Jovis post festum

facile legi potuerint: Plurimos enim ibidem testes adhibuit Episcopus Jonas, Davidem, ut scriptum est, fecisse. Cumque leges ita jubeant: Quicumque testis, literas aut judicia impediverit, quo minus jus justum habeat progressum, is, nec decretis nec testibus unquam fruatur, nam in eadem re qua quis leges violat, indignus est qui ipsarum præsidio fruatur. Nos igitur censuimus Davidem nullis scriptis adjuvandum, iis tantum exceptis, quæ ipse Rex cum Senatu Regni Norvegici comprobaverit. Præter ea Davidem propter hanc causam excommunicationis reum censuimus: Quicumque vero Jure Canonico exilii pena multatur, bona omnia, dimidia ex parte Regi, dimidia vero Ecclesiæ confiscanda relinquit. Sexto cum Episcopus Davidem accusaret, quod in possessionem curiæ Skalboltenensis, quæ 840 Imperialium valorem exæquaret, injuste irrepisset; Nos hanc litern in Synodo Generali Skalboltenensi proxime celebranda, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis dioceseos Skalboltenensis Antistitibus, adjudicandam censuimus: Sed de prædio Hvanum intra parochiam Hvammenseni, fundisque aliis, quos Præsul Davidem sibi vindicasse coarguit, producebatur conclusum Sacerdotum dioceseos Skalboltenensis, literis consignatum, quod injunxit Jona Episcopo, ut prædii istius possessionem legitimam probaret, quocirca idem conclusum in omnibus articulis ratum firmumque statuimus. Cetera autem prædia, quarum injuste occupationis Præsul Davidem insinuavit, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis Curie Skalboltenensis Antistitibus, in foro fundi cujusvis competenti, expostulentur. Septimo cum Davidem Episcopus accusaret, quod prædium suum Skarffstadas, nec non 10 vaccas cum eodem fundo elocatas, sine sua, suorumque Quæstoram venia per novennium tenuisset; censuimus Episcopum Jonam intra menstruum spatium, in tractu Skagafjordensi, ubi dictum prædium pretio fuisse mercatus, testes producere debere, cum ejusmodi testimonio, quod Jona Episcopus hoc prædium a possessore jussu pretio fuerit mercatus, nec scirent dictum prædium donasse ulli aut vendidisse, quod testimonium Episcopus Jonas, si placeat, una cum aliis suo sigillo muniret; Tali testimonio adhibito, statuimus memoratum prædium Skarffstadas Jona Episcopi esse, & per dictum novennium fuisse possessionem, ideoque debere Davidem idem prædium cum locatis simul vaccis, annis locariis & legitimo proventu restituere, & maris 40 mulctari, Episcopo & cathedræ Holaniæ solvendis, nisi demonstraverit sese dictum prædium legitime comparasse, aut septem virorum juramento confirmaverit sui juris credidisse, quo juramento rite interposito, multis, satisfactionis gratia irrogatis, leveatur. Laudatus Episcopus Jonas, aliique complures probi viri, appensis suis una cum nostris sigillis, hæc comprobavere conclusum, quod eodem ac supra iucurravimus loco die & anno scriptum est.

stum Martini inflicuit, cui David suam probavit securitatem & innocentiam: 1) Christiani Tertii Edicto, dato ipso die Natalitiorum Domini anno 1542, quo Davidem in suam accipit singularem tutelam, ei que vim facere aut incommodum aliquod inferre prohibet. 2) Literis Ogmundi Episcopi adprobatis a Gissuro Episcopo, cum utriusque sigillis, quibus ei præbendam Hvamm, cum omnibus ad eam pertinentibus in dies vite conferunt & elocant. 3) Ogmundi & Gissuri apochas & absolutionis testimonia, quarum primam ediderat Olaus Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi Vicarius & Dalensis Toparchiæ Præpositus, datam Hiardarholi die Sancto Stephani anno 1530. Alteram Einarus Snorri filius Pastor Stadaftadensis & Ogmundi itidem Officialis, anno 1532. Stadaftadi, die Sancti Marci datam ei communicaverat. Tertiam ipse Ogmundus Episcopus, Skalholti anno 1536 die veneris ante Dominicam Palmaram. Quartam Gissurus Episcopus, Skalholti 1542 15 Cal. Aprilis. Quas omnes, tam suam, quam Ogmundi & ejus Vicariorum apochas, seu, ut tunc temporis vocabant, Qvittantias, Gissurus perfecte confirmavit Helgafelli d. 19. Jan. 1544. Quintam & ultimam Thingvallis. d. Martis post Petri & Pauli 1545 idem Episcopus ei dederat, in qua pro se & suis successoribus Skalholtinæ diœceseos Episcopis, Davidem & Ingveldam Arnæ filiam ab omni mulcta & pæna, omnibus eorum adulteriis & incestibus promeritis, absolvit & liberat, reliquasque suas & Ogmundi apochas de quo confirmavit. Quibus, damnorum, rapinarum, & injuriarum sibi ab Episcopo & ejus filiis illatarum adjunxit enumerationem, quam nobis videre non contigit, nisi sit prior pars *Apologiæ* quam infra exhibebimus, ea enim continet quæ hactenus inter eos gesta fuerant. Quorum auctoritate Nomophylax inductus securum eum & infontem, omnes vero, qui eum invadunt aut bona ejus diripiunt, extorres pronuntiavit, quam sententiam denuo confirmavit, Snoksdali anno 1549 (a). Quibus Nomophylaxis

---

(a) Judicium Ormi Sturlæsonii Hvammense hujus est tenoris: *Omnibus has litteras visis seu audituris, Sigurdus Oddi, Biarnus Samarliði, Jonas Sigurði, Biarnus Thorsþ, Christophorus Jona & Jonas Olai, Dei & suam salutem mittunt, nosam facient, quod nos anno Christi M.D.XLVIII die Jovis proximo post festum Martini hyemali, Hvammi in tribu Hvamunensi, loco judicii publice destinato, ab honorato Domino Ormo Sturlæ filio, borealis & occidentalis Islandiæ Nomophylace, Judices electi sacras ad cognoscendum, examinandum & lata legitime sententia decidendum, quo in calce*

phylacie sententiis & iudiciis David confusus, precipue autem quod Ho-
lanum Episcopum nullam in se habere potestatem contenderet, omnes
 Jonæ,

aut autoritate haberi deberent literæ & quittance, quibus David Gudmundi filius a Regia potestate & Ecclesia munitus sit, quæ de re etiam iudicium expectavit. 1) Nobis ibidem sunt exhibitæ celsissimi Domini nostri Regis Christiani literæ, salvo ipsius sigillo, ejus tenoris, quod gratia sua & dignitas prædictum Davidem Gudmundi, cum uxore, liberis & servis, bonis & prædiis, omniq; peculio in singularem tutelam & protectionem ceperit, ipsum defensurus & ad jus suum obtinendum adiuturus, sed omnes & singulos, tam Clericos, quam Laicos, prohibens illum impedire vel molestia aut ulla injuria contra has literas afficere. 2) Nobis ibidem exhibitæ sunt & publice recitatæ literæ Collaborationis ab Episcopo Ogmundo, bonæ memoriæ, consilio & consensu Domini Giffuris Esari filii (quorum animabus Deus sit propitijs) expeditæ, salvis utriusque sigillis præsentibus, quæ ejus erant tenoris, quod ipsi prius nominato Davidi Gudmundi filio prædictum Hoanum in tribu Hoammensi cum omnibus rebus animatis & inanimatis, mobilibus & immobilibus, ad prædictum prædium unum & olim pertinentibus, in omnes vitæ dies contulerint, atque in feudum concesserint. 3) Publice ibidem recitatæ sunt quittance, quibus sepe laudatus David Gudmundi filius ab Episcopis Ogmundo & Domino Giffuro, Ecclesiæ nomine, munitus erat. Similiter nobis etiam exhibitam est Thorleifi Pauli filii, tunc temporis Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylacis, decretum, cum salvo ipsius sigillo, in quo hæc erat sententia, quod omnes ejus (Davidis) literas & quittance in omnibus suis punctis & articulis authenticas haberi debere decideret. Nos itaque supra memorati Judices, invocata gratia Spiritus Sancti, causam hanc in modum examinata, nobisque demonstrata, prædictas literas & quittance omnes in omnibus punctis legitimas atque authenticas judicavimus, ipsique sepe memorato Davidi Gudmundi filio jure licere omne suum peculium per quemvis hominem libere tenere quoad legitimo juris processu apud Clementissimum nostrum Regem ipsiusque Majestatem, accusatus fuerit, juxta gratiosas illas literas, quibus dignitas sua ipsam instraxerat. Sed quicumque contra jus & fas ipsam impediverit, quo minus prædicto peculio libere fruatur, tantam multam solvat, vel ipse vel ipsius socii, quantum in legum codice præfinitur. David vero cum suis, qui ipsum vel ipsius peculium defendant, pace publica nunquam sit. Illi autem qui vim afferunt, neglecto juris legisque præscripto, legum securitate destituantur. Hanc sententiam prædictus Regius Præfectus, Dominus (Bondi) Ormus Sturle filius Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax comprobavit, suamque sigillam nobiscum bis literis judicialibus appendit, datis eodem loco & die ut supra.

Ego Ormus Sturle filius Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax hisce patentibus probis hominibus notum facio, quod cum viderim & legerim literas & quittance, quibus David Gudmundi filius a potestate Regia & Ecclesia in causis aut criminibus, quorum reus factus est, aut fieri potuit, munitus est, pro singulis punctis & clausulis

Jonæ, Arii filii de se latas sententias & judicia magnò animo centemfit, quæ propter Episcopus eum solenniter excommunicavit (a), quod per universam diœcesim Skallholtinam a suis emissariis ebuccinari curavit, qui etiam Davidem, quoquo modo interceptum, Holas in captivitatem abstrahere, in mandatis habuerunt. Quæ omnia cum David susque deque haberet,

*clausulis quæ iisdem continentur, quas literas & quantitatis ex omni parte legitimas & authenticas censeo, juxta illius judicii sententiam, quod Hvammi in parœcia Hvam-
mensi die Jovis, post festum Martini proxime elapsam, exerceri curabam; Proinde in nomine Domini Amen, easdem literas judiciales, una cum quantitatis, quibus David Gudmundi filius munitus est, ex omni parte legitimas & authenticas esse judico; Es propterea quod nominatus David Gudmundi filius cum suis omnibus & universis fortunis, Clementissimi Domini nostri & Regis publicæ pacis & protectionis literis munitus est, ego præscriptus Ormus Nomophylax, omnes & singulos Clericos & Laicos, cujus-
cunque potestatis aut ordinis fuerint, pro imperio, cui Dominus meus Rex me indignum præfecit, quatenus per leges maxime licuerit, prohibeo, ne supra memoratum Davidem, illius universam domum, bona & fortunas impedire aut molestia afficere, rapinis aut incursionibus, aut alia violentia, ad proximum usque forum Oxarœense infestare præsumant, sed qui secus fecerint, eorum criminum, quæ legibus deserviantur, reos pronuntio. Sed omnes Regis juratos viros & subditos sæpius memoratum Davidem cum suis, omni-
que peculio juvare, & ab omnibus iis, qui contra Regis protectionis, & alias quibus munitus est, literas, illi vim & impetum facere volunt, defendere jubeo, ad idemque obstrictos teneri censeo &c. In cujus rei verum testimonium Sigillum meum his decisionis & confirmationis literis appendo, datis Snoksdali die Jovis diei Hilarii proxime præcedente, Anno Domini 1549.*

- (a) Qui maledictionem aut devotionis effectum Arnæ Arnoridæ ministerio & artibus a Davide in æqualeum versum credunt, nimis sunt creduli & superstitiosi; Majoris autem momenti quæstio est; quoties David a Jona Arii filio excommunicatus fuit? ad quam nos respondemus, videri id ter factum esse, prout tum temporis moris erat notorios & obstinatos peccatores tractari, vid. supra pag. 371. Prima vice id fecit in Synodo Hvammensi, hoc anno, die Luntæ post festum Michaelis, non quidem solenniter, sed publico judicio, declarando Davidem excommunicationem promeritum esse, & pro tali haberi debere: Talia enim judicia pro excommunicatione habebantur, & hunc actum ipse David pro excommunicatione quadam agnovit, licet eandem contemneret: De hac excommunicatione quæ ipso opere promereri aut contrahere potuit, vid. *Jur. Eccles.* cap 38. Altera fiebat scripto, & ab Episcopo per universam diœcesim proclamabatur, quam Jonas Davidi intendit anno 1549, de qua hoc loco agitur. Tertia denique, maxime solennis, fiebat, ore & opere Episcopi, adstantibus diœcesim Sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis, quæ primo *major*, sed hoc tempore *maxima* dicebatur: hanc Jonas in Davidem effudit anno 1550 in qua Arnas Arnoris filius ei assistere noluit, de qua infra, §. 38.

habere, Praeful sub aestatis injectum, collecto exercitu, ipsum invasurus Snoksdalum versus tendit; Sed in provinciam Hrutafjord perveniens, percepto Davidem de suo proposito certiores factum, 60 aut 80 fortissimis stipatum viris domi semet expectare, ideoque nec imparatum opprimi posse, mente mutata in provinciam Borgarfjord per tesqva Holtavardensia irrupit, ibique improvisus hospes vel hostis omnia pacata inveniens, solito more processit, & ne frustra tantum iter faceret, in villam Davidis Signyarstadas impetum faciens, illam, cum omnibus quæ ibidem invenit, sive Davidis, sive aliorum, erant, in suam redegit potestatem, tentilloque, tantæ expeditionis accepto fructu, domum reversus esse videtur (a).

§. 32.

Ineunte anno 1549, audit Episcopus Joham Biarni filium Martini & cathedræ Skalholtensis Qvæstorem, qui ipsi priore anno fortiter restiterat, & ad solvendam obsidionem Skalholtensem adegerat, de eadem rythmos aut carmina quædam fuisse, quod cum, aliis hoc modo insultare solitum, sed perpeti insuetum, tantopere anxio, ut media hyeme tabellarios, quibus Ericum Grimi, Pastorem Gilsbackensem præfecit, ad generum suum Ejulfum Einari filium, aliosque amicos mitteret, injungens & orans, ut Jonam, quem ludibriose *Stöilla Skállid*, (Stabuli poetam) vocabat, interciperent & vinculum sibi mitterent, quod Jonas subolens quosdam submisit, qui Ericum & tabellarios interceperunt, quorum poena intra minas stetit; Sed Jonas de insidiis certior factus, eas postea facilius vitare potuit; cumque ex Annalium relatione & factorum circumstantiis manifestum sit, Episcopum in Quartam orientalem, Skatholtinæ diocesi subjectam, in qua situm est prædium Blarpanes, minimum bis irrupisse, primo anno 1544 & deinde anno 1547 quidam autem ter id factum esse

R r r r 2

innuant,

(a) Hanc etiam expeditionem, plerique harum rerum Scriptores aut ignorant aut omitunt; Sed de eadem, & quod hoc anni tempore facta fuerit, omne dubium eximit *Davidis Apologia*, paucis post annis scripta, cum ipsa res in omnium recenti memoria haberet. Quidam ex duabus, hac scilicet & ea quam anno priori §. 25. adscripsimus, unam faciunt, suam sententiam sat speciosis rationibus probantes, quas nos in medio relinquimus, a litera & expressis auctorum verbis discedere, idque tantum ob probabiles conjecturas, pro piaculo habentes.

innuant, ad hunc annum tertiam ejus Biarnanesensem expeditionem, si unquam facta est, referre non dubitamus; nam annis 1548 & 1550 tot, tantisque fuit negotiis obrutus, ut ad eandem faciendam tempus vix habuisse videatur (a), neque verosimile est, virum tam negotiosum tota hac ætate desidem domi hæsisse.

§. 33.

Dum hæc in Islandia geruntur, Martinus, in Danis, Regi homagio soluto, Skalholtinus Episcopus ordinatur; qui, cum submississime Regi exposuerat, quanto in periculo versentur Pastores Islandi, qui Reformationem acciperent, ejusque mandatis obedientiam præstarent, gratiosissimum ab eo obtinuit Rescriptum, quo omnes dioceseos Skalholtinæ sacerdotes, eorum uxores, liberos, famulos & possessiones in singularem suam tutelam & gratiam recepit Regia Majestas, omnes ac singulos illis nocere aut impedimento esse severe prohibens; Præterea etiam jubens, ut omnes illis, decimas aliaque salarii loco solvi solita, bona fide solvant (b). Hoc etiam anno allatum est Diploma Regium, datum Coldingæ, die Lunæ post Scholasticæ Virginis 1549, quo Jonas, qui priore anno Regem adire noluerat, sed ejus subditos vario modo exagitare perrexit, Regiaque mandata & Ordinationem Ecclesiasticam conculcavit, penitus proscribitur, omnesque, ne ei obediant, prohibentur (c). Ad Davidem etiam hoc anno Rex, de prioris anni persecutionibus certior factus, clementissimas dedit literas, ut Jonam Episcopum & filios, data occasione captivos ducat,

(a) De prima testatur Gissuri Episcopi epistola, Jonæ scripta anno 1544, d. 4 Octobr. vid. supra pag. 663. De secunda: *BIORNUS de Skardsaa* ad annum 1547 & supra pag. 667. Tertiam verisimilem facit Brynjolli Jonæ; coloni Biarnanesensis iter Hauniæcum, questum injurias, & res ab Episcopo sibi ablatas repetitum anno 1550 institutum (quem de tante injuria querimonias ab anno 1547, ad 1550 distulisse improbabile est) cujus mentionem facit filiorum Episcopi epistola ad Cancellarium data die Laurentii 15.º, & *Carmen OLAI THOMÆI* de Jonæ Episcopi inimicis compositum. Expeditionem autem Biarnanesensem judices Oldeyrenses commemorant.

(b) Vid. S. Vener. *HARBOE Afhandl. om Reform. i Island*, in *Kjöbenhavnstke Selsk. Skrifi.* Tom. 7. pag. 18.

(c) Vid. loc. cit. pag. 21.

ducat (a); quibus fretus, comitiale iudicium, acquisivisse videtur (b), ut Episcopus & filii, tanquam proscripti, capi & carceri includi debeant.

§. 34.

De tot ac tam diris in se editis Regiis Diplomatum, quibus proscriptus, carceri tradendus, & tantum non capite plectendus censebatur, certior factus Episcopus, terrore quodam primo perculsus, Comitibus adire non sustinuisse, & ne adversariis uno loco congregatis, quibus, si res ad manus veniret, parem se non fore, facile praevidebat, sui faceret potestatem, domi se continuisse videtur, quod Martino Episcopo ex Dania reduci, praeterea, quae mox diximus, Regia Rescripta, codicillis etiam collationis praemunito, & denique egregio Doct. P. Palladii Episcopi Sælandiæ, & Islandicæ Ecclesiæ, causarumque ad Religionem spectantium Generalis Inspectoris a Rege constituti, testimonio ornato, quo, enixe eum omnibus commendabat, omnia quae Jonas, ipso absente in dioecesi Skalholtina egerat & constituerat, suffragandi ansam dedit, nam ejus absentia, non tantum Martino animum, sed etiam exoptatissimam facultatem subministravit, ut Thingvallas Clerum Skalholtinum frequentem convocaret, ubi praeter alia, ad statum Ecclesiæ & Religionem pertinentia, cum viginti quatuor optimæ notæ Sacerdotibus, omnia Jonæ in dioecesi Skalholtina gesta, ad juris stateram examinata, legibus contraria esse proclamat, quae ideo penitus abrogat & rescindit, ut ex ipso patet conclusio (c). Quo facto, aliisque dioeceseos negotiis rite expeditis, pri-

R r r r 3

mo

(a) Vid. supra pag. 301.

(b) Tale iudicium in Comitibus factum esse, docet Rescriptum Regium, datum Nyburgi d. Martis post convers. Pauli 1551. Et iudicium Snoksdalense ab Ormo Sturkæ filio promulgatum anno 1550, nam utraque clare allegant; Sed eodem anno fieri potuisse, omni probabilitate caret, tunc enim ipse Episcopus & filii 400 armatis stipati iudicio adstant; qui tale quid fieri haud permisissent. Hinc itaque probabiliter concluditur hac eos ætate in Comitibus non apparuisse; Secus enim, nec David tale iudicium acquirere potuisset, nec Martinus eam, quae mox nominabitur, pronuntiare ausus fuisset sententiam; Et ad præcavendum, ne talia sepius fierent, videtur Ailius Nomophylacis officium anno 1550 postliminio aut affectasse, aut recuperasse. Vide Reg. lit. ad Davidem, dat. 1551 d. Ven. post quatuordecimogeniti.

(c) Vid. S. Vener. *HARBOE Afbandl.* loc. cit. pag. 19.

mo Skalholtum proficiscitur, indeque Visitationem ecclesiasticam per Quartam Occidentalem ingressus; sub hyemis initium, Stadastadum, præbendam magni nominis, in parte occidentali sitam, ubi ante susceptum Episcopale officium, sacerdotali functus fuerat, se cum suis contulit, ibidemque Regiis fretus Edictis, securus egit.

§. 35.

Variis autem, ut probabile est, Aræsonium anxium curis (a), epistola Pauli Tertii Romanorum Pontificis, hoc anno scripta, magnopere erexit

---

(a) Nobis etsi utriusque exemplaris copia sit, Latini tantum exemplum hic sistimus, cum duorum Sacerdotum testificatione, statim post acceptas literas adornata, ut ex diei & anni notatione patet. Harum tenor talis est:

PAULUS PP. III.

Venerabilis frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Recepimus literas tuas 27 Augusti preteriti dat. plenas illas quidem tum pietatis erga Deum, tum observantiae & obedientie erga nos & hunc Sanctam Sedem: de quibus te summo opere in Deo Domino commendamus, hortamurque, ut una cum tibi commisso grege in illis perseveres, recepturus ab hominibus laudem in terris, & ab ipso Deo eternam vitam in celis. Quod vero ad pecuniam beato Petro debitam, quam apud te conservare dicis, attinet, gratum erit nobis, ut illam in usum eorum pauperum eroges, qui misericordia digni tibi videbuntur, existimesque nos in hiis, que cum Deo facere poterimus, nunquam tibi defuturos. Deus ipse omnipotens te & gregem tuum benedicat. Datum Roma apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die 8 Martii M.D XXXXVIII, Pontificatus nostri anno quinto decimo.

Blo. ef. fulgin.

Venerabili Fratri Episcopo Hølenfis.

" Id facimus Thorsteinus Gunni filius & Hallus Asgrimi filius Sacerdotes dice-
" ceseos Holanzæ bonis viris notum, quod vidimus & perlegimus tale epistoliarum lra-
" num cum Domini Papæ sigillo, quale hic scriptum est, in cujus veritate, n. nomi-
" nati Sacerdotes nostra sigilla his literis imponimus, Holis in Hialtadal, pridie
" festum Olai prius Anno Domini 1539. "

Dominus A. MAGNÆUS scripsit se invenisse hujus Brevis Datum in alio exem-
plari ita scriptum: *Datum Roma apud Rotas die nono Martii sub annulo piscatoris, Episcopatus nostri 15.* Nos hujus Brevis duo vidimus exemplaria Islandica, quorum utrumque habet: (a) *Paulus III*, quod manifeste erroneum est, cum is anno raris-
dem 1555 Marcello successerit, sed Paulus III, qui hoc anno 4 idus Novembr. obiit,
hujus Epistolæ indubius auctor est. (b) Utrumque Islandicum, quod vidimus exem-
plar

erexit & animavit, illa enim accepta, quam Hamburgeres mercatores Ulfus & Ludovicus attulerunt, Clerum confestim in templum Holinum convocavit, indutusque pretiosissimas vestes Episcopales, Mitram capite, sed manu lituum gerens, ante summum altare constitutus, manibus & oculis in cœlum devotissimo gestu elevatis, sed clero, pariter ornato, adstante, eandem legi curavit, finita vero lectione, acceptaque Cleri gratulatione, ipse primo Deo & Pontifici intimas egit gratias, tantaque consolatione exultans dixisse fertur, vitam se potius quam fidem erga Pontificem Romanum positurum esse; Hinc literas statim exscribi curavit, earumque exemplum, cujus veritatem idoneorum testium subscriptio & sigilla firmabant, amicis transmisit, indoctis vero in vernaculam translatis linguam, ad firmandam vulgi fidem impertivit. In quovis etiam conventu Ecclesiastico publice recitari curavit, & ut usus postulare videbatur, easdem applicavit & explicavit.

§. 36.

Tantum itaque absuit ut Regium Edictum & minæ, quæ Lutheranæ Religionis propagatores & sectatores persequi prohibuerunt, iisque protectionem promiserunt, durum mitigarent Aræsonii ingenium, ut eadem contemnere & penitus conculcare, Lutheranos autem eo acrius vexare, firmiter sibi proponeret, quod, quo majori juris specie fieri posset, consultissimum & factu facillimum visum est, si illis conclusum quoddam Synodi Ecclesiasticæ, tam recentium Pontificis Romani literarum auctoritati superstruendum; opponatur, quod eosdem persequi & carceribus includi jubeat. Ferocem præterea animum stimulabant huius anni Comitiorum conclusiones, tam a Clero Skalholtino, quam Politicis quibusdam, in ejus ignominiam & perniciem factæ, quas licet contemnere aut indifferenter ferre simularet, tam alta mente repositæ tamen manserunt,

ut ;

---

plar habet: Datum " vid Sancte Peturs kyrkio " 3: apud Sancti Petri Templum, sed diem 9 Martii, cum in Latino sit 8 Martii, quæ differentia parvi refert. In mox sequenti Judicio Thingeyrensi emphatice vocantur *Literæ Pontificis hoc anno* (NB. i hâltre Róm) *ipsa Roma, ad Episcopum Jonam scriptæ*, quasi loci sanctitas auctoritati Epistolæ, aliquid ponderis adderet. At in judicio Thingvallensi 1550; sive hæc, sive ab ea diversa: *Domini Papa Epistola aperta & sigillo firmata*, ut mandatum de administrandis rebus diœceos Skalholtinæ Jonæ datum, alegatur.

ut severissimam parans ultionem, commodam tantum eandem exercendi occasionem expectaret, quapropter, ut adversarios eo securiores faceret, aut quietus domi mansit, aut in locis remotioribus aliud agens, astitit. Tandem autem sub autumnum Toparchiam Hunovatensem, unde facillime in dicecesin Skalholtinam excursus fieri potest, solito more ecclesias, ad tegendum de proposito suspicionem, lustratum ingreditur, cumque nunquam non causæ incident, quæ in conventibus Ecclesiasticis sopiri aut sepeliri debent, & hoc tempore fere ubique aliqui essent, qui de antiquis ceremoniis & doctrina minus canonicè sentirent & loquerentur, licet plurimi metu pœnæ id palam proferre vererentur, ad eosdem coërcendos, ubicunqve tandem terrarum inveniri consingat, ad cænobium Thingeyrense, non adeo frequentem (ne scilicet frequentia famam & suspicionem auget) Synodum convocat, cui discernendum proponit, quid faciendum Hæreticis, qui chrisma, lustrationes, excommunicationes & talia contemnant, sed hæresin disseminare & novos ritus introducere studeant, quæ tam latis & generalibus verbis ac terminis proposuit, ut quo collinearet, vix intelligi posset, & ut generale nactus Conclusum, in omnes, cujuscunqve status & conditionis essent, hujus autoritate & officii zelo, ut videri voluit, adactus, agere posset, nam, licet alia multa nullo juris prætextu, sed mera vi & injuria ageret, hac vice tamen, quæ moliebatur, ut optimo jure acta, aliqua justitiæ & pietatis larva tegere voluit; Conclusum autem, prout intendit, ab hoc conciliabulo obtinuit, tales omnes, ubicunqve semet contineant, capiendos, & donec agant pœnitentiam, carceri includendos, quod ipse cum filio Biôrno confirmavit (a).

§. 37.

Hujus atrocissimi conclusi effectum & Aræsonii tyrannidem, Martinus Episcopus & Arnas Arnoris omnium primi experti sunt (b), per exploratores

---

(a) Hoc conclusum vid. in S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reform. i Island in Kiøbenhavn. Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 33.

(b) Credam Martinus post Judicium Thingörensē & sub ipsum hyemis initium captum fuisse, his inductus rationibus. 1) Verbis Theodori Martini filii, in literis ad Dominum

ploratores enim, quos nunquam non habuit, certior factus, Martinum aut ecclesiastica Visitationi in Toparchia Thornelesi intentum esse, aut Stadaftadi cum paucis secutum agere, filios Biörnum & Arium, ingenti velum reparatos agmine, quam citissime in Provinciam Borgarfjord irruptionem facere, jubet, ut inde pro se nata iter vertere & impetum facere possent. Quo ubi perveniunt, compertoque Martinum Stadaftadi adhuc esse, Davidem autem in emporio dicto Rif (a) mercaturæ aliisque negotiis intentum agere, citato agmine recta illuc tendunt, nisi quod Hyedalem, uno circiter a via publica milliori distans, deflexerunt, Arnam Arnori filiam Martini & Davidis intimam amicum, Reformatæque Religioni addictissimum, capturi, qui prioris anno Martini Officialis fuerat, Jonæque

Domini Petri Palladium, datis 1550, dicens Patrem suum præterita hyeme captum fuisse; quod David in sua apologia autumnii tempore factum fuisse indigitare videtur. Residentiores vero vergente ad finem ætate evenisse scribunt, quos non miratur, cum Theodori & Davidis, relationes facile conciliari queant, nam David determinat tempus, quo Præful filios ablegavit, idque autumnum vocat; Theodorus vero loquitur de ipso captivitate die, quem hyemalem fuisse asserit, prius itaque in ultima autumnii, posterius vero in primi hyemis hebdomadæ accidisse statuendum est; id est, circa medium Octobris, cum hyems ex mente veterum hoc anno die 11 Octobris cœperit; Taceo quod tempus ab æquinoctio ad Festum Martini scilicet 11 Novembr. antiquis etiam autumnus vocabatur; vid. Mag. THEOD. THORLACII *Calendarium*, pag. 7. 2) Ipsorum Episcopi filiorum, in Epistola ad Regni Cancellarium anno 1550 scripta, expresse dicentium Martinum (ep̄ter dōme) ex iudicum sententia captum esse, quod iudicium aliud non invenitur quam hocce pridem allegatum, in quo, et si Martinus, certas ob causas non nominetur, haud obscure tamen ibidem describitur. 3) Eorum relatione, qui Arnam Arnoris filium, cum quatuor menses Hois captivus fuisset, sub quadragesimam, aut post festum Purificationis liberatum esse scribunt. 4) Ne minimum quidem fama gry hoc anno de hac re Hafniam transvolare potuit, quod documento est, enim post mercatorum discessum captum fuisse. Præter etiam anno 1550 de ejus dimissione, nec Præfectus Regius, Mercatores, aut Epistola quicquam certè Hafniam perferre potuerunt, ut ex Rescriptis & mandatis Regia sequente anno datis, constat; nihilominus certum est in captivitate fuisse integrum annum minus decem dies, vide §. 54, conf. Epistolam Biorni & Arii §. 49 ad Cancell. dat. 10 Aug. 1550 quæ Martini captivitate, sed non liberationis mentionem facit; quæ omnia eo collineant, captivum fuisse circa medium Octobr. 1549, liberatum vero eodem mense ineunte 1550.

(a) De emporio Rif vid. supra Sect. 1. cap. 3. §. 5. pag. 235.

Jonæque conatibus pro virili obviam ierunt, quæque ad ea, quæ hoc anno Thingvallis contra eum statuta fuerant, haud parum contulit, sed hoc tempore, cum Episcopo Stadaftadi manentem, domi non repererunt, unde pari celeritate pergentes, in planitie dicta Stackhamarsfic, Arnam in tentorio dormientem offendunt, & ut erat seminudus, nequid opprobrio & cruciatibus deesset, manticæ aut vituli instar eqvo alligatum, Stadaftadam devehunt, ubi Episcopum incautum & imparatum, parvo negotio, in suam redigunt potestatem, quo successu læti, extemplo ad emporium Rif, Davidem pari modo oppressari, pervolant, qui in arcta ibidem lingula inclusus, parum absuit, quia in eorum manus incidisset, sed per tramitem quendam ipsis ignotum, ope incomparabilis eqvi ægerime elapsus est. Stadaftadam deinde reversi, novam de Davide intercepti consultationem ineunt, cui, cum inter pocula & comissionem fieret, ipsis inscius se immiscuerat quidam Davidis explorator, qui omnia, quæ audierat, hero retulit. Deinde cum opimis spoliis revertentes, Snoksdalum triumphantes pergunt; sed Davidem, non ut ante imparatum, inveniētes, ab invasione abstinēt, per literas, tantum ludibrio se invitantes, ut affinem & amicum inviset, aut si posset, liberet; majoris enim jam & eorum interesse liberari, & ipsius virtutem ostendere, quam priori anno, cum latronum Præfectus, patrem a templo Skalholtensi arcuisset, quæ ille magno animo contemnens, suos compefcuit, ne impetum facerent, sed si impetantur, illatam vim strenue propulserunt, monens. Uxor autem Davidis, Martini Episcopi soror, misere plorans, & per Jesu Christi vulnera orans, ut fratrem infontem & injuste captum dimittant, non solum re infecta, sed derisa & ludibrio habita, reversa est.

§. 38.

Quantam ex Episcopi captivitate ceperit Jonas Arii lætitiā, indicant ejusdem in eandem facta illusoria carmina (a), qui primo liberi habitus custodia, ab uno tantum satellite, cui nomen Steinn, observabatur, cujus aliquando diligentiam eludens, aufugit, sed ab omnibus fugienti necessariis imparatus, statim inventus & retractus, arctiori multum

---

(a) Carmina ista legi possunt in S. Vener. *HARBOE* Tractata sæpius laudato in *Nidarosk. Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 23.

num carceri traditur, in quo ei non tantum ludibrios illic carminibus (a), sed etiam ei objecit & in vulgus spargi curavit, eum non a Regia Majestate Skalholtinum constitutum fuisse Episcopum, sed Laurentii Mule artibus ac technis Regias literas furto aut fraude adeptum esse, eumque pariter ac reliquos Reformatæ doctrinæ confessores, qui Sanctos invocare, chrisma, lustrationes, confirmationes, & talia dedignantur, quovis ethnico pejores esse. Tandem vero, aut ejus calamitatibus fatiato Episcopo, aut, ut quidam volunt, intercedente Ario Episcopi filio, ipsi custodiendus traditur, ubi tolerabiliorem tractus est conditionem, quo tempore etiam, sive serio, sive verbo tantum actum videtur de ejus liberatione & in officium restitutione (b), sed conditionibus, quas noluit acceptare, quod itaque nullum habuit successum, nam in custodia apud Arium usque in sequentem annum mansit, in quo Biarnanesum sibi suisque successoribus penitus abdicavit (c). Arnas autem indignissime habebatur, nam primo in culina publica, pisces vento induratos malleo contundere quotidie coactus fuit; sed postquam anno 1550, die circumcisionis, Episcopo Davidam solenniter devoventi, operam commodare renuerat, angusto inclusus carceri, & sub scamnum quoddam detrusus, capite ad genua usque incurvato, fetido vase ori supposito cruciabatur (d), & forte esurie pereundum fuisset, ni mulier quædam ejus miserra

S s s s 2

per

-
- (a) " Bóndenn Marteinn brá fitt tal, burtu hlíóp frá Steine, vafadi hann fram á Vind-
" árdal, varð honum það ad meinz. " Hoc est: *Colonus Martinus non fletis promissis, sed a Steino (memorato Desimophylaci) viam corripiebat in vallem Vindaavensam, quod illi infortunius peperit.* Forsitan & hic per Steinem lapis intelligitur, super quem pisces arefacti contunduntur, ut Episcopus simili ac Arnas Arnoris modo habitus fuerit. Vide Theodori Martini Epist. ad Palladium, & filiorum Episcopi Epist. ad Cancell. Joh. Friis, vid. §. 49.
- (b) Conf. nunquam nimis laudati Illustriss. *HARBOE Hist. Reform. Relig. Island. Part. 2. §. 12. pag. 44 — 45.*
- (c) Huic cessioni Módrasfelli d. 1 Jan. 1550 Martinus subscripsit ut Episcopus Skalholtinus, non quod illum pro tali agnoscerent, aut agnosci vellent, sed ad addendum valorem cessioni, quam Arius novit alias legitimam non esse, aut a quodam ratam habendam, nisi a legitimo Skalholtino Episcopo facta esset.
- (d) Hujus rei testes gravissimi sunt ipsius Præfulis carmina: " Hann var síðan haldenn
" midur, heldur tók þá kárna fyrir Arna; þreyngdur under þverpál midur, þá tók
" bæde bríóft og kvídur, með síðum lárna. " Item: " Þeir festu upp hann súl-
" ann

per angustum quoddam foramen ei aliquid esculentorum subinde attulisset. Tandem autem, præstito juramento, nunquam se Davidi aut Martino posthac auxiliaturum, multo minus Episcopo & ejus filiis adversaturum, uxoris, quæ ad ipsum redimendum, ingens auri argentique pondus corraserat, supplicibus precibus, datus est.

§. 39.

Ad hæc tempora referenda est persecutio Olai Hiaki filii, qui ut Episcopi carissimus amicus, & inter synchronos, si non doctissimus, saltem maioribus par; ab eo, anno 1539 præbenda Laufasensi beatus fuerat, sed 1542 in Daniam ablegatus, ibidem gustum & cognitionem purioris doctrinæ imbiberat, timore autem Episcopi, & seculi amore, ne opimam amitteret Præbendam; & extorris, omnium indigus, redderetur, veritatem injuste detinuerat, nunc tandem libere eandem eloqui, & contra Sanctorum adorationes aliosque abusus luculenter declamare cœpit, quod cum Episcopum diu latere non posset, ei confestim dicam scripsit, ut coram constituta Synodo causam dicturus adesset. Olai itaque timore percussus, partim excusationum flexuosis mœandris, partim obscuris amicorum testimoniis, qui ejus doctrinam non penitus abominabantur, partim objecta negando, in tantum se purgavit, ut Synodi voto ab hæreseos crimine purus & insons pronuntiaretur, quo Præsul adeo lætatus est, ut detecto capite, Deo, qui tantum virum a tanta labe conservaverat, intimas ageret gratias. Sed interjecto non longo tempore, fama, & quidem irrefragabilibus confirmata testimoniis ad Præsulem delata est, Olai non tantum illicitis usum mediis causam obtinuisse, sed etiam nunc majori quam unquam antea temeritate catholicam doctrinam oppugnare, Lutheranam vero propagatum ire, quapropter Jonas ira & ultione excandescens, denuo ei diem dixit, ut coram Synodo Hrafnagili habenda se sisteret, ubi objecta aut libere confitens, aut testimoniis convictus, causa cecidit, & ut manifestæ hæreseos reus Sacerdotio & Præbenda indignus condem-

" ann kopp, sem fyrr var under bordun, hiá skordum." *o: Postea vilus tractatus Arnas, ejus rebus in pejus versis, sub scamnum detrusus, nec: tam peccus quæ venter & latera sauciabantur. Item: Affixerunt ei matulam fatidam, quæ antea sub scabellis mulieribus inserviebat.*

condemnatur, ac ut devotionis reus, facto impetu, ex templo vi eijic-
 tus, in quo tumultu, pede ita læsus est, ut, nullis unquam sanari posset
 mediis. Hinc omnium inops, uno tantum comitatus famulo, in resqva
 Ejsiordensia aufugit, ibidemqve delituit, donec Thorleifus Grimi cum
 suo satellitio eadem transiens, ipsi tutum inter suos in Toparchiam
 Kialarnefensem transitum præstitit, ubi in nautas, qvi hic hyemaverant,
 sed jamjam vela erant daturi, incidens, cum iisdem Hafniam, qvestum
 injurias, trajecit, qvo nuntium de Martini captivitate aliisque Aræsonii
 excessibus & tyrannide anno 1550, primus pertulisse videtur.

§. 40.

Dum hæc in Islandia geruntur, Jonas Aræsonius ab irato Rege,
 cujus tot clementissima mōnita proterve contemserat, ab officio penitus
 removeretur, in cujus locum, aut Gislauum Jōnæ filium, aut alium qven-
 dam eligere, Hafniamqve transmittere, qvi ab Universitate Hafniensī
 approbatus, & ab ipso Rege Episcopus constitutus, denuo in Islandiam
 transmittatur, Holensis diceceseos incolæ jubentur (a). Qvod Aræsonius,
 audiens, Gislao non modo ob Religionem, sed etiam qvod se ut dicece-
 seos Skalholtinæ Administratorem contradixerat, & filium Biørnum a
 successōrie in eundem Episcopatum anno 1548 suo voto excluderat;
 Tandemqve anno 1549 inter eos non ultimus fuerat, qvi sua Acta in
 Synodo Thingvallensi abrogaverant, & penitus irrita pronuntiaverant,
 infensus erat. Hunc itaqve ut ulcisceretur, & excommunicatione, offi-
 cio, qvo destinabatur, indignum redderet, simulac ut Regium Mandatum
 conculcaret, Thingeyrensis Synodi concluso autoritatem conciliaret,
 tandemqve ut Holanæ diceceseos Clerum ab ipsius, aliusve electione
 averteret, Gislao misit excommunicationis diploma (b), qvi licet id, ut
 brutum quoddam fulmen & quasi ex pelvi emissum contemneret, attamen
 se in Islandia, quam universam sub sua jam Jonas habuit potestate,
 tutum non fore prælagiens, convasatis rebus, relicta tantum uxore &
 liberis, Hafniam transnavigavit, qvo prudenti consilio imminentem effu-
 git procellam, brevi enim aderat Biørnus Episcopi filius a patre missus,

S s s 3

qvi

(a) Vid. *HARBOE Afhandl.* &c. in Kiöbenh. Selsk. Skrift. Tom. 7. pag. 38.

(b) Vid. loc. cit. pag. 35 & supra pag. 371.

qui ejus vices agens, Varnsfiordi Synodum coëgit, in qua Gislao officium & Præbendam abrogavit, & bona publicanda judicavit; uxorem vero fere nudam Selardalo abegit, quæ cum infantibus, omnium inops, ad fratrem suum Magnum Hagam confugit.

§. 41.

Hoc etiam anno, ad Davidem Gudmundi & Petrum Einari, clementissimas Regia Majestas scripsit literas, ex quibus constat, eos superiore anno Regi scripsisse, & de Aræsonii injuriis & grassationibus conquestos fuisse; illis enim Rex injungit & mandat, ut Laurentium Muhle Regis Præfectum, qui in mandatis habeat, ut Episcopum capiat & custodiri curet, adjuvent (a). Nec quod sui erat muneris, & quod Ecclesiæ Islandicæ vigilantem decuit Inspectorem, omisit D. Petrus Palladius, Siællandiæ Episcopus laudatissimus, qui hoc anno Aræsonio epistolam scripsit pietate & bonis monitis plenam, orans monensque ut resipiscat (b).

§. 42.

(a) Vid. S. Ven. *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 63.

(b) Vid. loc. cit. pag. 39. Licet Palladius, per cujus manus transibant omnia, quæ circa res ecclesiasticas Islandiæ a Rege agebantur, optime sciret, quod anno 1548 Aræsonius, si ad Regem venire nolit, proscriptus fuerat, quodque eadem proscriptio anno 1549 renovata fuerat, & Davidi, ut eum capiat, injunctum; deinde etiam, quæ jam ante mensem, vel amplius, Nyburgi acta erant; tamen voluit vir optimus ostendere protervo Episcopo apud Regem longe elementissimum non penitus præciam esse omnem veniæ spem, modo jam jam resipiscere & ad agnitionem veritatis venire vellet. Sunt qui fabulam de Hekla monte inspidam, quam Palladius in his literis commemorat, acri censura perstringunt, quam scilicet fabulam nec stultissimi Islandorum unquam crediderunt, quæque apud infidelem Aræsonium nihil aliud quam novæ doctrinæ ludibrium & Palladii credulitatis contemptum efficere potuit. Sed hic, non tam *PALLADII*, quam seculi, errorem deprehendimus, & quod hanc de loco inferni in Hekla fabulam attinet, non solum ea, quæ *Speculi Regalis* autor pag. 143-144 sqq. adfert, sed multo plura de hoc figmento ab exteris credito adferri possent, quoniam & ipse Rex Christianus Tertius cum Gissuro Einari primo in Islandia Episcopo sacris prioribus addito sermones ferens, multa (ut hic scriptum reliquit) curiola plus quam utilia de Hecle interrogavit. In *Collections præterea Hymnorum* Edit. Havniæ 1677 per *Henricum Cassuben*, pag. 604, existit hymnus sub titulo: *Her efter følger den gamle Luarmendi*

§. 42.

Sed hæc & omnia sana consilia Jonas non tantum neglexit, sed penitus sprevit & ludibrio habuit; hinc cognito Laurentium Mule, adjuvante Davide & Petro Einari, ut se capiat, & carceri tradat, in mandatis habere, non jam domi hostes expectare, & vim illatam propulsare, contentus, sed eandem inferre paratus, collectis 400 aut 500 armatis, comitia adit (a), ipse enim ducentis aut 300, & filiorum quovis centum armatis stipati erant, tantusque tum fuit eorum furor, ut Ormo Sturlæ filio Nomophylacis officium abrogatum irent, Arium vero Episcopi filium, qui ante octennium eodem se abdicaverat, Præfecto Regio invito & ingratis eidem intruderent (b); Arius vero, a Præfecto, ut annuam mercedem Toparchiæ Ejsfiordensis numeraret, monitus, furore percitus, nummos, quos eum deglutire iussit, tanto impetu ei in os coniecit, ut

---

Laurmands Affiensang, hvor med band dantzer sine Börn til Seng, naar de baffe lenge nock udrafet i denne Verden. Cujus initium: Træd fact her an, din Synd med Sorg beklage &c. Versus autem nonus hic est: " Dig hielper ey da den Ludtze " lette Laare, men hun maa gaa, alt med den store Skire, til Heckenfeld, til Hec- " ken, til Hecken, til Heckenfeld, besidde den mørke Vraa. " Sunt, qui originem hujus superstitionis confutioni nominum montis Helgafell, & Hecla, live Heclafell, adscribunt, sed minus recte, nam majores nostri gentiles in multo plura loca se post mortem translatos iri sperabant, quam in montem Helgafell, vid. Landnamabók passim; & Speculi Regalis autor longe aliam rationem loc. supra cit. allegat, quæ & verosimillima videtur. Vid. BARTHOLINI Antiquitt. Dan. pag. 356.

(a) De hac expeditione ita cecinit *OLAUS THOMÆUS*: " Til alþínges reid ská alldrei " enn Illendingum meire, ad ei hefde hundrud tvenn, höllda búna geire, stundum " voru þau þríú; skrautlegann til eg þann fedga flokk, fyrr þad þætte nú; búin " var öll med bryniu og rock, bragna sveiten sú. " Id est: *Forum Generale Islandorum maximus nunquam frequentavit, quin ducentis & interdum trecentis armatorum stipatus esset. O splendidum Patris filiorumque agmen! quod hodie esset admirationi. Exercitus bicce lorica & clamys instructus procedebat.* Et de Biorno: " Med " hundrad menn ad halurenn vikur, hölldar meiga þad frietta, til alþíngis reck- " urenn rikur, ræde eg allt af lietta um rausnar þegnenn þann, tiad fólk í trausta " ferd, tel eg ad hefde hann, hervopn góð med handska og sverd, hvör sig þýlde " mann. " Hoc est: *Centum viris comitatus, ut rumor fuit, forum Generale visita- vit, Magnatum opulentissimus, libere loquor de viro magnificentissimo; Cohortem arma- tam, manicatam & ensibus circum in hoc itinere habuit.*

(b) Vide Regis Epistolam ad Davidem scriptam, anno 1550.

ut sanguis ex naribus hæud parce præflueret (a), de quo Episcopi affectu, ut factu quodam heroico, hæud parum gloriatur, laudibusque id extollunt; Præfectus autem tanta affectus injuria, licet hæud insuæ armatos ad manus haberet, ne hircere quidem ausus est, secus: erim ab æstante armorum multitudine, ad Arii nutum cuius facinoræ paratissima, pessime multatus aut occisus fuisset.

§. 43.

Arafonius interim Martinum captivum circumducens, & speculo proponens, se pro unico vero & legitimo Papæ auctoritate constituto Skalhóttinæ dioceseos Inspectore gessit, quod hic in Generalibus Comitibus, ad quæ maxima & optima incolarum pars confluerat, publice confirmari gestiens, per 12 Clericorum collegium ab ipso delegatum (plures enim ut ei in hac re operam navarent indugere non potuisse videtur) non obstante quod a Rege ignominiose exauctoratus & pluries proscribitus fuerat, a Præfecto Regio, Nomophylace & prioris anni comitalibus Pedariis extorris & carcere dignus iudicatus, tandemque ab ejusdem anni frequentissimæ dioceseos Generali Synodo legitima, præsidente Episcopo omnia ejusdem intra ipsius pomeria acta & judicia irrita & abrogata fuerant, decerni & proclamari curat, fuisse & haberi

(a) Vide filiorum Episcopi Epistolam ad Cancellarium Joh. Friis, datam die Laurentii 1550, præterea *OLAI THOMÆI Carmen*: " Til alþingis en þá reid, eyr'er blárra skjallda,
" í lögrettu lagde leid, letst þar munde giallda, dalena danskre drótt; kastade fylfre
" kappenn dyr, þad kom á nasernar fljótt, hirdstjórans; lá hringa ryr, hvörge fór
" þá ódt. Et þú þid nú örva þundur, Are nam hátt ad greina. Hinn ried skjelf
" ast hringa lundur, þó hefde marga sveina og hielde hnífum á, eingenn þorce
" orded eitt, aptur ad giallda þá, annars hefde lífed leidt, líted búknum frá
" Hundrud þriú og her med hált, höllda stóð í kranse, á eyrenne fyrer ofan, flúft,
" öllu var búenn vanse, Ara óvinum þá; búner aller biórtum geir, ef brydde illu á,
" skylldu aller skatnar þeir, skeinu í hausenn lá. " c: *Comitia adhuc, ceruleorum
scutorum spoliator adit, in Senatam veniens, simulabat se nummos Danis solutus:
Athleta fortissimus in ora Præfecto argentum projecit, hic autem moderate se tunc
gessit. Devora hoc sagittari! clamavit Arius; Alter vero, quæquam potis esset
miro famulorum gladiatorum, valde timuit, nemo verbum ragesse ausus, alias
miseræ proximi fuissent. Trecenti cum semisse virorum superius in crepidine corrip
merati erant. Hostibus Arii singulis tunc temporis armati periculum minabantur,
quibus dissidium incipientibus certa erant vulnera infligenda.*

haberi debere eum. Papalis mandati auctoritate, Ecclesiarum diocesanos Sæalholtinæ Episcopali prædicum imperio, unicum Inspectorem, donec a Papa alius constituitur, qui autem recuset, quin perfecta auctoritate hoc officium administret, pænis Ecclesiasticæ perduellioni condignis plectendos esse; & ut ostenderet se, non tantum polypragmosynes reorum exauctorationem, sed etiam quæ eorum erant, lucrari velle, per idem hocce duodecimvirale Collegium, eorum bona, ut & pro impensarum reparatione ordinarios cathedræ redditus sibi adjudicari curavit; Quo pacto, perinde ac in judicio Thingeyrensi 1549, Papalem stabilivit auctoritatem, Regiam vero, quæ Martino Episcopalem dignitatem contulerat, quam si non aperte & conceptis verbis, tacite tamen, & per consequentiam, exauctoravit, penitus sprevit & conculcavit; sibi vero in ejus & omnium, tam ab ipso Rege, quam ab eo Ecclesiæ Ministerio præpositorum, bona & facultates, ut & ipsius cathedræ redditus jus & dominium adscivit (a).

§. 44.

His lætus successibus, scilicet quod Regium Præfectum tam ignominiose tractatum profligaverat, Episcopum & Nomophylacem a Rege constitutos exauctoraverat, illique se ipsum, huic autem filium substituerat, cum universis copiis Martinum vincitum, quasi in triumphum ducens, Sæalholtum proficiscitur, fixis in eodem, ac ante biennium, loco tentoriis, per caduceatorem deditionem imperat, quam Jonas Biarni cathedræ Quæstor, trecentorum plus minus armatorum præsidio confidens, penitus rejecit, nec, licet Præsul, se Martinum Episcopum in prima aciei fronte collocatum pilis missilibus & maximis quibusvis periculis objecturum minaretur, ab incepto dimoveri potuerunt, usque dum ipse Martinus, de se, ni obsessi se submitterent, actum esse timens, scripto deditionem imperavit (b), cujus imperio Quæstor obtemperandum

(a) Hanc sententiam exhibet Illustriss. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kiøbenhavn'ske Seljkabs Skrifter* Tom. 7. pag. 56.

(b) Vide Theodori Martini Epistolam, dicentem: *Si ei quisquam se opposuisset, tum Patri meo mortem minabatur.*

perandum ratus, a defensione subinvitus destitit, cumque uterque Episcopus in Episcopali atrio, unacum utriusque partis Primoribus confidissent, claves sibi concreditas Martino coram omnibus tradidit, seque officio abdicavit; cujus constantia & fide Aræsonius delectatus esse videtur, nam Skalholti discedens, ipsi Quæstoris officium denuo mandavit. Primum quod Skalholti effecit, fuit templi lustratio, quod non tantum ob ceremonias & doctrinam Reformatæ Religionis ibi traditam, sed maxime ob Gissuri Episcopi sepulturam profanatum esse censuit, Gissuri itaque corpus exhumari, & sacco inclusum extra cœmeterium in fossam quandam conjici curavit, & ne ipse fundus, in quo beati viri reliquæ jacuerunt, hujus lustrationis expertus esset, affatim aquæ consecratæ sepulcro infudit; Ipsius autem templi lustrationem perfecit, adhibitis omnibus, quæ in tali actu a Romano-Catholicis observari solent, ceremoniis, hymnorum & antiphonarum concentu; processionibus, circuitionibus, aquæ consecratæ aspersione, crucium signatione, imprimis autem virga, parietes, altaria, & quicquid obvium fuit, ut hoc modo mali genii inde expellerentur, probe pulsavit, quæ in conspectu octingentorum plus minus mortalium patrata, immensam læticiam apud horum rituum antiquos admiratores excitavit. (a). Lustrato hoc modo ipso templo & omnibus ejus ornamentis & instrumentis, alias peregit officii partes, infantum confirmationes & sacerdotum ordinationes, quorum hac vice quatuor indoctos & ex infima plebe in sacrum ordinem cooptavit, quorum unus fuit Jonas Gisli filius, vocatus *Mariulause*, id est, sine Maria, tantæ ignorantæ & stupiditatis, ut nihil de Maria sciret, qui Holis in culina coquo subservierat, quos omnes Skalholti reliquit. Ibidem frequentem habuit conventum, in quo Acta Synodi Thingvallenfis confirmavit, sententias dixit, judicia & Constitutiones fecit, Magistratus Ecclesiasticos seu novos Officiarios constituit, & omnia ex proprio libitu ordinavit. Martinum, cujus omnia bona sibi vindicavit, haudquam ut sui aut filii Vicarium (b), sed ut, si non in vinculis & carcere in-

(a) Vide supra Per. 2. Sect. 2. cap. 1. §. 48. pag. 171.

(b) Eorum conjectura, qui dicunt (sed sine sufficienti ratione aut probatione) Martinum, Jonæ fidelitatis juramentum solvisse, ideoque eum Skalholti ut ipsius Vicarium relictum fuisse, nobis parum probabilis videtur; Nam, quam difficile creditur est, Martinum

inclusum, tamen captivum aut liberiore custodia omnium rerum indigum buccellarium ibidem reliquit. Inde discedens, gloriatus esse fertur, universam se jam Islaudiam sub jugum misisse, præter sesqui Rustici filium (a).

§. 45.

Licet Skalholtinæ diœceseos subigendæ & Cathedræ potiundæ mandatum Papæ & catholicæ Religionis amorem ut unicam causam subiceret, nihilo minus proprium lucrum & amor quævis habendi subitus latuit, quod hic etiam ostendit, nam in mediis pietatis exercitiis, sacerdotibus quibusdam, antiquam de Biarnaneso litem examinandam & dirimendam tradidit. Quibus etsi inter eos essent totius diœceseos Clericorum cordatissimi, eiqve parum faventes, Snorro Hialmi, Brynjolfus Maldori, Arnas Arnori & Jons Biarni, sequentibus os sublevit coloribus: 1) Quod Teirus exul factus nec emendi nec vendendi potestatem habuerit. 2) Quod Rex sibi hoc prædium cesserit, & secundum se anno 1545 in ea causa pronuntiaverit. (3) Quodque Martinus Episcopus hoc anno die Circumcisionis Ario hoc prædium ut Episcopus

T r r t 2

Skalhol-

---

tinum tale fecisse jusjurandum, tam improbabile est, Jonam ei tale officium credidisse; &, quid Judæo cum verre, aut Martino Reformatam professio Religionem cum Catholica, quam dudum abjuraverat? Nec talis apostata mortuo Jona, ad officium Episcopale admissus fuisset. Qui Martinum Arasonii Officialem fuisse dicunt, non attendant verba Christiani Scribæ infra §. 54. aut etiam non observant Thorleifum Erici filium, Pastorem Melensem hoc tempore ejus Officialem fuisse, ut ex judicio Thingvallenfi constat, vide supra §. 43.

- (a) Quos per *bálsann annann Kotungsson* (sed non *Bónðason* ut quidam scribunt, *botungur* enim significat vilem Rusticum, qui parvam & conductitiam incolit villulam, *Bánde* autem virtum divitem & potentem) quos, inquam, hoc loquendi modo indigitaverit, variant interpretes. Per semi-Rustici filium omnes intelligunt Davidem, utpote rustici, seu laici non potentis filium, quem per contemptum vocavit *Hálfkotung*, semi-Rusticum; Sed per integrum illum *Kotungsson* quidam intelligunt Thorleifum Pauli, quidam Paulum Vigfusi, quidam vero Petrum Einari Martini fratrem; Sed cum Thorleifus Pauli, vir mitis ingenii, ipsius furori statim cesserit, & se officio abdicaverit, sed Paulo Vigfusi nullæ unquam cum eo inimicitie intercesserint, verosimillimum est, Petrum hic intelligi debere, qui semper ei adversarius fuit, qui a Rege in mandatis habuit eum comprehendere, quique hoc anno ejus injuriam questurus in Daniam trajecerat.

Skalholtinus emancipaverit, cujus cessionis vi & auctoritate Arius hic causam egit, & ut suum peculium Biarnanesum sibi vindicavit, quibus persuasi rationibus, vel etiam minis territi, Judices, licet omnia aut colorata, & plane illegitima esse probe scirent, cum adversæ parti nec dies dictus esset, nullusque ejus Procurator adesset, ex Præfulis tamen voluntate causam secarunt, Ario Biarnanesum adjudicando (a), quod præcipue fecisse videntur respectu coactæ cessionis a Martino illi factæ. Hvammense vero prædium, quod Skalholtinæ cathedræ addixerunt, ejus antea fuit, sed verbo tantum hic inferitur, ne Præful hancce cathedram, cujus curatorem se profitebatur, exspoliare velle videretur, & hæc etiam subsuit causa, quod tale judicium a Skalholtenfis Curia optimatibus exerceri

- (a) *Omnibus has literas visuris seu audituris, Brynjolfus Haldori, Sworro Hjalni, Arnas Arnoris, Freysleinus Grimi, Officiales, Jonas Biarni redituum Cathedræ Procurator, Ejalfus Grimi Pastor Cathedralis, Oddus Haldori, Gudmundus Jona, Ericus Grimi, Thordus Pauli, Stephanus Hallkeli & Olavus Semingi diæceses Skalbolsensis Pastores, divinam suamque salutem! Notum facientes, quod sub anno gratia 1550 die Veneris Visitationem Mariæ proximæ inseque[n]te, Skalbolti in parochia Biscupstungensi, a dignissimo Domino Jona Episcopo Hølen[s]i & legitimo diæceses Skalbolsensis Administratore, judices denominati fuerimus ad controversiam de prædio Biarnanes in tractu Hornsfordensi cum peculio & pecunia eodem pertinente, incidentem, utpote quod Teitur Thorleifi filius Episcopo Ogmundo pro prædio Hvamm in tribu Hvammensi cum pertinente peculio & pecunia rependerat &c. dispiciendam, examinandam & absolutam sententiam dijudicandam. Publicavit ibidem Arius Jona filius coram nobis regias literas, Assessorum Judicialium decreta & Nonophylacum sententias ita sonantes, quod Teitur Thorleifi filius exul fuerit eo tempore, quo prædictum emtionis contractum cum Episcopo Ogmundo inierat. Protulit etiam laudatus Arius Jona filius emtionis instrumentum atque quittantias, quæ probare nititur hoc prædium Biarnanes sui juris esse. Invocato itaque nomine Dei, causaque, prout nobis demonstrata fuerat, examinata, judicavimus, quod laudato Ario Jona libere liceret prædictum fundum Biarnanes, cum pertinente pecunia & peculio in tractu Hornsfordensi, quod Episcopus Ogmundus de Teito Thorleifi filio emerat, sub sua potestate tenere; Cathedra vero Skalbolsens. ejusque Procuratores obtinerent, liberèque reciperent prædium Hvamm in tribu Hvammensi cum omni peculio mobili & immobili, quod Episcopus Ogmundus sæpius memorato Teito pro fundo Biarnanesensi rependerat. Nobis enim visum est, lato, postquam exilii penam meruerat, vultum emtionis contractum inire licuisse, præter duodecim illud Assessorum judicialium decretum, Regiæque sententia, suffragantibus Nonophylacum statutis, hæc de re pronuntiatas, declarant. Approbavit hanc sententiam nobiscum Episcopus Jonas, suamque sigillum uno cum prædictorum sacerdotum sigillis his literis appendit, datis eodem loco die & anno, ut supra.*

ceri voluit, scilicet, ne eum id per suos, seu Holaros sibi in omnibus devotos, & alienæ Cathedræ opibus inhiantes, effecisse dici posset, omnia enim, quæ fecit, juris quodam aut pietatis velamine obtexit, licet multa eorum revera impia essent & injusta.

§. 46.

Cum septem circiter dies Skalholti mansissent, inde magna pompa & triumphantes Videyam tendunt. Amœnissimum hocce cœnobiũ Rex anno 1539 Claudio Mervitzio, ea conditione, ut Abbatem & Monachos ad vitam sustentaret, contulerat. Sed Mervitzius homo nequam, per Myndensem, sui similem, Abbatem & Monachos vi inde ejecit & eorum bona diripuit, quod inter Ogmundum Episcopum & Myndensem ultima diffidii, & si non proxima, tamen non minima cædis Myndensis causa exstitit. Quam cœnobii direptionem & Abbatis ac Monachorum profligationem audiens Aræsonius, pro solito poetandi more carmen fuderat (a), ex quo intelligi potest eum talia non impune fore laturum, si commoda daretur occasio. Jam itaque Skalholtinæ Diœcesos præfectura aucti, & ingenti exercitu suffulti, pristinae Monasterii direptionis cor ita effodit, ut eodem iter verteret, factoque in Regium Præfectum Laurentium Mule, qui ibidem præfens fuisse perhibetur, & ejus satellitium, impetu, eisdem parvo negotio fudit, fugavit, & in naves persecutus est, qui conflictus ei etiam poema elicuit (b). Hic, ut alibi, templum & Monasterium Papistico more lustravit, omniaque ad antiquam consuetudinem reformavit, revocato Alexio Abbate & nonnullis Monachis, quibus omnia cœnobii bona tradidit.

§. 47.

Videya per Toparchiam Kjalnesensem & Borgfiordensem iter faciens, pro more Episcopalia peregit munia; Snæfellsnesensem autem
T t t t 3 ingredi-

(a) " Sunnan ad segia menn, Sund-Clauturhalldlaust, Þýðsker giöra þar rask, þeige " gott í Videy; Ölkden hefur ómíld, Ala bruggað vondt kál, under er ef Ísland, " ecke borgar þann hreck. " Id est: *Referunt austrini monasterium Frætorum vix teneri posse; Ibidem, in Videya Germani male ruunt, qui crudeliter Alexio insidias struunt: Mirum, si Islandia tale facinus non recompensaverit.*

(b) Vid. Summe Vener. HARBOE Afhandling loc. cit. pag. 50.

ingrediens, obviam habuit villam Snorraftadas, peculium & habitaculum Brandi Einari filii, Martini Episcopi fratris, viri quieti & villicatione se suosque sustentantis, quem omnino insontem, tantum ea de causa, quod fuit frater Martini, male mulcasset, ni stratagemate & astu quodam, ut & uxoris lacrymis & precibus, destinatis sibi malis ereptus fuisset. Helgafellense deinde cœnobium ingrediens, quod a morte Hallthoris Abbatis penes Regios fuerat, & nunc, ut quidam volunt, a Davide Gudmundi tenebatur, eodem modo ac Videyæ lustravit, & Narso cuidam decrepito seni, qui anno 1509, ejusdem monasterii Abbas factus, officium dudum deposuerat, idem restituit. Huc ad se arcessivit Ormum Nomophylacem, eumque, aut blandimentis, aut minis, induxit, ut certum diem constitueret, quo Saudafelli de suis cum Davide controversis jus diceret, seu sui ipsius Acta Hvammensia, quibus Davidem absolverat, sufflaminaret, sed Episcopi, qui Davidem condemnaverat, confirmaret, ut ex ipsius Ormi confessione suo loco (a) exhibenda patet. His factis, domum reversus esse videtur. Sed quid potissimum obtulerit, quod Davidem hac vice non adorsus est (b), cum Helgafello Holas tendenti,

(a) Vid. infra §. 52.

(b) Haudequaquam audiendi sunt JONAS EGILLI, BIORN de Skardsaa, aliique magno numero, qui magnopere fallunt & falluntur, dicentes Episcopum hac vice in Davidem impetum fecisse, & ab eo captum fuisse, ut ex sequentibus patebit. Nec consensum merentur, qui utramque hanc expeditionem, Videyensem scilicet & Helgafellentem in dubium vocant, ei innixi fundamento, quod Præsul nec vivus a Christiano Scriba, nec mortuus ab Oddeyrensibus telum insimulatus fuerit, inter quos est Celeberr. A. MAGNÆUS, quod pace summi viri & salvo ejus honore dictum esse volo. Rationes autem, quæ me ad hoc scribendum inducunt, sunt: (a) Quod nec exhumatio Gissuri Episcopi, nec captivitas Arnæ Arnoris filii, non excommunicatio Gissai Jonæ, non obsessio & occupatio cathedræ Skallrøttensis, & permulta alia ab Oddeyrensibus aut Christiano nominata fuerint, quæ tamen nihilo fecius vera sunt. (b) Cum Jonas Arii ad mortem usque, & quidem contra edicta Regis & voluntatem retinuerit Monasteria in diocesi Holana, non opus erat in specie cum occupationis Helgafellensis & Videyensis accusare, sufficit quod Christianus Scriba ejus rei meminit in accusatione. *Contemserunt, inquit, & nibili fecerunt Regiæ Majestatis constitutiones & Collationes Cœnobiorum & Beneficiorum & suæ potestatis fecerant Cœnobio, prædia &c.* (c) Siquam fidem meretur Ormus Sturlusonius, certe Jonas Episcopus & Arius ejus filius fuerunt Helgafelli anno 1550, ibi enim de expeditione Saudafellensi cum Ormo consularunt, sed quæ tanti tamque laboriosi itineris alia tenuit

denti, necessario per Davidis villam Snoksdal transeundum esset, nobis non innotuit; Verisimile est, prægnantem aliquam & magni ponderis causam eum a tali incepto impedivisse aut deterruisse.

§. 48.

Anteqvam Helgafello discessit Præful, Ormum Sturlæsonium acciverat, verbo, forte & specie, ut controversias quasdam inter se componerent, quarum præcipua inter Præfulem & Ormum fuit de Cœnobio Munkathveraænse, quod Rex Ormo concesserat (a), sed obstante Episcopi

---

tuit esse causa, quam monasterii occupatio, ejusque lustratio? (D) Hæc occupatio non diu duravit, ideoque non magni momenti habita fuit, nam antiquos illos Abbates; quos inuitos fere Monasteriis præposuerat, statim post ejus mortem eadem deseruisse, valde est verisimile.

- (a) Munkathveraænse Cœnobium Ormo a Rege, vel hoc anno, vel quod credibilius, dudum concessum fuisse, patet ex judicio quodam Spialdhage in tractu Ejsaford, mortuo jam Episcopo, anno 1551 festo Ambrosii: 4 Aprilis habito, quod hujus est tenoris: *Omnibus bonis viris has literas visuris seu auditoris Nos Thorleifus Grimi Colonus (Bonde), Hallus Egilli, Teitus Magni, Thordus Thorgrimi, Asgrimus Jonæ, Thorvaldus Magni, Jonas Jonæ, Snorro Helli, Helgius Svæni, Biornus Jonæ, Haldanus Einari, Arnas Gunnari, salutem Dei cum nostra mittimus. Notum facientes, quod anno a natiuitate Salvatoris MDLI in prædio Tractus Eyafjordensis Spialdhaga, in Conventu trium Curiarum judiciario, quem Ormus Nomophylax die lune septimanam Paschatos insequente constituerat, ad perpendendum & examinandum quam vim vel robur, literæ Regiæ, quas ipse ibidem publice recitari curavit, haberent, quæ eo pertinebant, idque continebant, quod Dominus meus Rex Cœnobium Munkathveraænse illi tamdiu concessisset, quamdiu Regia gratia id non repeteret. Ita etiam judicio nostro se sistebant viri, qui Regis literas cum appenso sigillo viderant, ad verbum ita sonantes, prout illæ literæ, quæ coram nobis recitatae sunt, tales literas domi in sede primaria laudati Ormi Nomophylacis reservari dicentes. Eodem porro judicio Nos prædicti Judices decrevimus, ut Ormus Nomophylax easdem literas, quibus ipsi jus & potestas in Cœnobium Munkathveraænse esset concessa, ab ipso Rege in præsentia proborum virorum sibi traditas esse, expresso juramento confirmaret; Quod ille juramentum nobis iudicibus aliisque bonis viris præsentibus in conventu hoc judiciali statim præstitit, Thorleifo Nonarchiæ Eyafjordensis Præsfecto Jurisjurandi formulam ipsi prælegente. Ipso igitur Deo invocato, Nos memorati Judices literas Regias in omnibus suis punctis & Articulis, quos continet, autenticas atque firmas, lata sententia, pronuntiamus. Approbavit hoc judicium prædictus Ormus Sturlæ filius Nomophylax, summaque*

scopi potentia & auctoritate; qui Abbati Thome Brio filio idem jam tenenti patrocinabatur, voti compos fieri non potuit; pessime etiam Episcopum habuit; quod Ormus iudicio Hvammensis anno 1548 Davidi securitatem addixerat, eoqve eius acta Hvammensis non parum infregerat. Cum Arius autem litigium ei fuit, de venditione prædij Sandafell, quod Arius Ormun, contra datam fidem, Davidi emancipasse dixit; ut & de Nomophylacis officio, quod tum Ormus gerebat, sed Arius jam postminio affectavit, quarum ambagum series (nam non parum lucis præsentis materiæ adfert) ab ovo, ut loqui amant, reperenda est; Inceperunt autem anno 1525, quo Præsul suis consiliis, vi & calliditate effecit, ut Nomophylacis officium Teito Thorleifi ablarum in generum suum Rafnum Brandi transferretur, quo anno 1529 occiso, plurimi magnatum id e familia imperiosi Præfulis in virum quendam modestam, virtute & fide notum, ut & patriæ commodis invigilantem, confertè voluerunt, eiqve destinarunt Thorleifum Pauli filium, sed vicerunt, trice & vis Episcopi, ut posthabito Thorleifo, Episcopi filius Arius, ætate juvenis, in Comitibus generalibus 1530 eligeretur, quam injuriam licet Thorleifus patienter ferret, rivalis tamen ejusqve cognatorum odium vitare non potuit. Anno autem 1541 audito Hvitfeldii in Islandiam adventu & Ogmundi Episcopi captivitate, sibi malum ab eo ominantes, tam pater quam filius Kalmanstungæ iter ad Comitibus stiterunt, Ariusqve literas, quibus officio renunciavit, ibidem datas biduo ante Petri & Pauli in forum universale transmisit, quas pleriqve imperii eorum pertæsi & futura timentes haud gravatim acceperunt, Thorleifumqve Pauli filium denuo eligere voluerunt, illo autem onus & honorem recusante, auctoritate tandem Hvitfeldii, qui causam delegatorum iudicum decisioni commisit, factum est, ut Thorleifus id susciperet, ea tamen adhibita conditione, ut sibi David Gudmundi filius adjungeretur, cujus ope in casibus arduis uti posset, utqve sibi, quando libitum foret, officio abire liceret. Quibus utrobique stipulatis conditionibus, ad annum usque 1547 officio functus est, quo Jonæ Episcopi violentæ actiones increbescere cœperunt, ut ejus itaqve se odio & furori subtraheret, vi & beneficio

---

Etiamque sigillum unicum nostris sigillis his literis judiciariis appendit, datis Mätravallis in Eyaförde, die Mercurii proximo post Ambrafi Episcopi & Confessorii, Annus supra Cc.

ficio mox memoratæ stipulationis officio abire, idhæc in Davidem trans-
ferre cogitavit (a), quod initio non procul a Davidis voluntate fuisse
videtur, sed re melius pensata, onus subire noluit, appropinquanteque
Comitiarum tempore, domi se continuit, & valetudinem cauſans; eadem
adire aut noluit, nec non potuit (b). Quo cognito, Thorleifus, ne offi-
cii

(a) Abdicatio Thorleifi hujus est tenoris: *Ego Thorleifus Pauli, Borealis & Occidentalis
Islandiæ Nomophylax, hisce patentibus probis hominibus notum facio, quod, cum
tantum virium decreverunt sentire & agnoscere mihi videar, ut non ulterius rito ex-
sequi optem illud officium Nomophylacis, quod obeundum suscepi ex decreto Asses-
sum fori generalis, nec non Christophori Hvitsfeldii tunc temporis totius Islandiæ Pra-
fecti petito & postulato, consentiente Domino meo Domino Gitzero Einaris filio, po-
puloque id temporis in foro generali constituto, quod tamen officium non ulterius aut
diutius administrandum subivi, quam eidem obeundo parem me agnoscerem; His &
pluribus rationibus adductus, cognatum meum Davidem Gudmundi filium, illarum quar-
tarum, Borealis partæ & Occidentalis Islandiæ, quibus ego Nomophylax præfectus eram,
juxta electionem & fori generalis conclusum, quo laudatus David designatus Nomop-
hylax fuerit, consentiente supra memorato Christophoro Hvitsfeldio, quatenus mihi
per leges maxime licuerit, nec clementissimi Domini mei & Regis consensui & volun-
tati repugnaverit, Nomophylacem eligo & designo, neminem enim in his Quartis huic
officio magis idoneum (prou habet prædictum judicium) agnosco. Hinc etiam sæpius
memorato Davidi Gudmundi filio convocasti, demandavi, & plenam auctoritatem dedi, con-
venitque indicere, judices designare, causas cognoscere, jus dicere, æqua potestate atque
æquet ipse hac ætate in foro generali, quoad Diploma Regium in hujus electionis com-
firmationem a Clementissimo meo Domino Rege acquirere potueris. Hæc feci & scripsi
præsentibus Erico Gudmundi filio, Sigurdo Oddi filio, Biorwo Jona filio, Magno Si-
gardi, Erico Oddi & Jona Sigardi. Et in hujus rei veram testimonium his electionis
& concessæ auctoritatis liberis meum sigillum una cum prædictorum virorum sigillis ap-
pono, datis Asgarði in Paræcia Hvanmensi, die Saturni proximo post festum Corporis
Christi, anno Domini M.D.XLVII.*

(b) In literis ad Islandiæ Præfectum Laurentium Mule, datis Snoxdali die Martis ante festum
Bartholomæi 1547, ita scribit: *Cum his mitto exscriptum judicii, de Nomophylacis elec-
tione, promulgatum, cum Christophorus Hvitsfeldius Islandiæ præfecturam gereret. Una-
que cum hoc mitto diploma, Thorleifi Paulini, quod mihi cum honorum hominum con-
sensu, qui tunc præsentibus fuerunt, impertivit, simulque, dilecte Laurenti Mule, vobis
notum facio, quod hac ætate in Comitibus propter corporis debilitatem comparere non
potui, neque huic officio ob auctoritatis & sapientiæ defectum me parem agnovi, requisitis
enim vis & injuria, quæ aliquot annis his grassatæ sunt, ut qui Dei voluntate &
Domini*

cii. partes negligenter; aut æmulis calumniæ materia subministraretur, ipse forum adiisse & iudiciis præfuisse videtur. Episcopus autem ubi id ei innotuit, talem honorem & potentiam in Davidem sibi alias invisum devolvi indignatus, incepto resistere & omnibus viribus obviam ire cogitavit, Thorlesumque, ut ad mentis mutationem & ad officium filio suo Ario cedendum cogeret, comprehendere voluit, hocque anno domi suæ hostiliter impetivit, sed frustra (vide §. 29.) simile quid Davidi paratum etiam erat, sed simili eventu (§. 25). Hinc anno sequente magna stipatus armatorum multitudo generale forum adiit, omnesque nervos in id intendisse videtur, ut Arius denuo eligeretur, sed obsistere non potuit, quin Ormo Sturlesonio, cum David id non affectaret, Nomophylacis officium demandaretur, num autem Arius hoc anno 1550 in Nomophylacis sedem, extruso Ormo, se ingesserit, tam incertum est, (licet ad id credendum proniores simus, cum ejus facti in literis datis 1551 Rex primo mentionem faciat) quam certum, quod legitimus Nomophylax post annum 1541 nunquam fuerit, nec unquam ipse (quantum nobis innotuit) hunc characterem sibi ab eo tempore arrogavit, utroque autem anno Præsul cum suis filiis haud parvo cincti exercitu, Comitibus adfuerunt, omniaque fere, præsertim anno 1550 ad suum nutum dirigebant. Quæ molimina sine dubio sunt, quorum Rex in Rescripto anno 1551 edito eum accusat, quod abacto legitimo Nomophylace, filium suum in ejus locum intruserit. Has, sed verbo tantum, ut componerent lites, Helgaselli congressi sunt, revera autem Ornum acciverant, ut aut minis, aut etiam pollicitationibus, de cedendo ipsi monasterio Munkathveraænsi inducerent, & ut tanquam Toparcha Thornesthingenfis & ejusdem tractus Nomophylax diem juri dicendo de causis Davidianis Saudafelli constitueret, quo summo acta pro tribunali sedens rescinderet, Præsulis autem iudicium Hvammense de Davidis captivitate & bonorum publicatione executioni mandaret, tandemque ipsos a Rege proscriptos securos & infantes publice proclamaret, ut ex ipsius Ormi confessione paulo post §. 52. adducenda abunde patet. Quibus tam callide instructis technis Davidem capi posse Episcopus præsumerat.

§. 49.

Domini mei Regis mandato Nomophylacis officium jam suscipit, autoritate, sapientia & prudentia polleat. Faxit Deus, ut is tandem hanc Stationem obtineat, qui patria & populo est utilis, Regi vero, propterea fidus & obsequens.

§. 49.

Ex victoriosa illa expeditione redux, reputare coepit, quid fecerat & quid molitur, cumque prævideret sibi ut perjuro & per-duelli Regem aut Regni Senatam fidem non habiturum, per filios itaque Regni Cancellarium tentare statuit, numne Episcopatus Skalholtinus venalis esset, si semet ejus licitatores prosterentur; Per eosdem etiam omnes suos adversarios diffamare, denigrare, & mendacissimis calumniis obruere instituens, ad Regni Cancellarium scribi curat Epistolam (a), in qua vix una est linea, quæ non aliquid calumniæ & mendacii contineat. 1) Quam quæso injuriam aut scelus fecerat Martinus, vir probus & innocuus? certe nullam, ideoque ille non fuit malorum causa, sed ipsi eorundem fax & tuba fuerunt, ut ex dictis patet. 2) Judicium, quod hic nominant, sine dubio est, judicium Thingeyrensé, de quo supra §. 36. 3) Martinum nec fuisse falsarium, nec volentem officium Episcopale suscepisse, supra ostensum est; Falsissimum etiam est, eorum bona rapuisse & patri eorum insidiatum esse; Nec ullam habet veritatis speciem, quod de Laurentio Mule ei que datis muneribus fabulantur, sed quod eorum Acta examinari, & ut injusta abrogari, curaverat, verum est, quod ratione officii facere, & potuit, & debuit. 4) Quod de Laurentii Mule avaritia produnt, non liquet quo nititur fundamento; Ipsi autem maxime infens fuerunt ob judicium Comitiale, quod anno 1549 promulgari curavit, de quo §. 33. Quod autem de ejus negligentia in exequendis judiciis quibusdam querantur, sine dubio intelligendum est de judicio Hyammensi, contra Davidem promulgato, vide §. 30. 5) Præfectum Regium in summo vitæ periculo constitutum fuisse, tam in Comitibus, quam Videyæ, ipsis eum persequentibus, supra ostensum est, quod ipsos hic profiteri non pudet. 6) Judicium Comitiale de Laurentii avaritia, quod citant, si aliquod unquam existit, sine dubio hoc anno ab ipso Ario factum esse, circumstantiæ svadent. 7. 8. 9) Petrus Einari, Brynjólfus Jonæ, Olaus Hialti, & Gunnlaugus Arnæ, qui & quales fuerint, ex Periodo sequenti, ubi pluribus de iis agetur, patebit, quæ si cum his conferantur, manifestæ calumniæ scriptores rei fiunt. Mirandum sane, quod Gislauum Jonæ his non annumerent, qui hoc anno ab ipsis profligatus.

U u u u 2

(a) Vid. infra ad finem Capituli Litr. H.

profligatus ad externos abiit; sed nescierunt forte eum jam navigasse, quod si verum est, sequitur, ultimam in eum persecutionem a Biorno factam esse inter 10 Augusti & festum Michaëlis, quod verisimilitudine non caret. 10) Hæc omnia dicunt tam vera esse, ut ea coram Deo & hominibus profiteri ac tueri velint. O! nefandam impietatem & impudentem temeritatem! 11) Dicunt, se Regi fidos esse; Evolvatur historia & probe examinetur, & mox, qualis eorum fides & obedientia fuerit, apparebit. 12) Dicunt, se amare Evangelium, pro ut Rex id docere iusserat; Quare ergo Evangelii confessores persecuti sunt & Regiam Ordinationem rejecerunt? 13) Præmissa adversariorum denigratione, & de sua fide Dei & hominum contestatione, tandem rem scu tangunt, ut Episcopus in Comitibus denominetur; qui Regio. Præfecto homagium solvat, (2: Martini vocatio revocetur, sed Biornus, admittente patre & adstante armato exercitur; eligatur, & aut nullum, aut quale ipsi placuit iurandum dicat). 14) Petunt, ut antiquis legibus Norvegicis contineantur, id est *Ordinatio & Edicta Regia* abrogentur, sed antiquum *Jus Ecclesiasticum & Transactio Magni Regis* cum Jona Archiepiscopo confirmetur, quæ Regibus omnem fere auctoritatem & Jurisdictionem abrogat. 15) Nummos aut munera Cancellario offerunt; sed citius Herculi clavam extorsissent, quam Joh. Frisii fidem & pietatem muneribus expugnassent. Ut verbo dicam: tantæ impudentiæ, temeritatis & stultitiæ est hæc epistola, ut helleboro opus habuisse videantur.

§. 50.

Tandem sub ipsum Michaëlis festum, quasi occulto rerum fato aut Nemesi quadam in propriam actus perniciem, Davidem penitus everfurus, & bona ejus per Ormum Sturkæum publicaturus, ultimam in eum suscepit expeditionem, sed solito minore apparatu & satellitum multitudine, nam præter filios, nonaginta tantum armatos duxit, supplementum quippe & auxilia ex proximis Skalholtinæ dioceseos provinciis, prout visum foret, coacturus, quæ neminem sibi denegaturum esse sperabat, cujus mox egregium Borgfiordenles dedere documentum; nam Jona Jonæ Prætor Borgfiordenlis, & Freysteinus Grimi Pastor Stafholtensis, cum 30 aut 40 viris se ei statim associarunt; sed ut eventus docuit, magis, ut copiarum numerum auferent, quam quod cum ipso in alios impetum

petum facere & vim inferre parati essent, quibus tamen ita confidit Episcopus, ut moxente Ario, periculosum sibi videri cum tantillis copiis aliquid audere, præstare. igitur ex Boreali parte plures evocare, respondisse feratur, Borghordenles suos se haud quaquam deserturos, adeo, ut ejus copiarum, annumeratis hisce auxiliis, 120 aut, 130 virorum essent, cum quibus Saudafellum Davidis villam, uno circiter milliari a Snoksdalo distantem, occupavit. David vero per exploratores de Episcopi adventu & consilio certior factus, 80 tantum, sed animi præsentis, & viribus validissimos, quorum fidem & virtutem dudum fuerat expertus, viros convocavit, cum quibus, aliquamdiu domi, quid hostes facturi essent, expectavit; sed cum illi in eum non moverent, tandem die 2. Octobris, qui erat dies Jovis post Festum Michaëlis, quem Ormus publico edicto ut conventui aptissimum partibus condixerat, tabellarium literas ferentem Saudafellum ablegavit (a). Quibus expeditis, confestim suos armari & in hostem ire iussit, quos, priusquam eundem aggredere- tur, viritum denovo recensuit, unicuique, qui timidus aut inconstans animi esset, mox revertendi potestatem faciens, quorum unus tantum repertus est, licet corporis viribus esset robustissimus; reliquis, nunc ut antea, David sancte promisit, si contingat, quendam eorum occidi, se ejus uxorem & liberos ut suos proprios necessarios sustentaturum, si lædi aut lauciari, se damnum compensaturum; Deinde copias, non recta, sed flexo ad sinistram paullulum itinere, Saudafellum ducit, quod ideo fecisse videtur, ut eo serius in hostium conspectum, & quasi impro- visus, adveniret, cum ex longe alia, quam sperarent, plaga accederet, & si mox pugnandum foret, ut loci iniquitatem hoc modo declinaret, nam si recta Snoksdalo Saudafellum accessisset, adverso monte ad hostem ascen- dendum erat, sed hac circuitione, non tantum id incommodum evita- vit; sed etiam in suum commodum vertit, jam enim ipse superne villam aggredi potuit, hostibus inferiore loco constitutis. Et ut ex ætate con- stitutione aliquid etiam lucraretur, nebulosam nactus diem, suos togis & thoracibus nebulae concoloribus indui curaverat, & duos plerumque uni imposuerat eqvo, ut eo pauciores viderentur, quo stratagemate superbo hosti & viribus confidenti, sui contemptum indere voluit, quod

U u u 3

. etiam

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. K; & Summe Vener. *HARBOE Afsending* &c. loc. cit. pag. 65.

etiam optatum habuit effectum, nam adventum ejus non senserunt priusquam ad villæ pomeria pervenit. Sed quam primum in conspectum venit, fratres Biörnus & Arius cum suis ferociter ei occurrerunt, uno quasi raptu eum protriruri; sed videntes eum imperterritum audacterque contra euntem statim domum retro cesserunt.

§ 51.

Talem hostium trepidationem David in suum commodum vertens, eos insequitur, & parvo quodam tumulo, teli jactu a templo & villa distante, occupato, suos ibidem aggerem excitare jubet, quod videns Arius, teclæ villæ cum quibusdam suorum ascendit; & sclopos quosdam, sed sine Davidicorum noxa, in eos ejaculatur; Biörnus vero Davidem contumeliose alloquens, multa in eum probra & maledicta, quæ David magno animo sprexit, evomit; Cum vero inter alia diceret, nec eum Saudafellensis prædii possessorem esse, nec unquam futurum, David Ormum Scuræ filium, tum temporis Nomophylacem ibidem præsentem, obtestatus est, ut si pro honesto viro haberi vellet, mox omnibus confiteretur, an cuiquam præter se, Saudafellum vendiderit, quod cum ille pernegaret, Biörnus priora repetivit; novis quibusdam scommatibus adjectis. Arius vero paulo modestius Davidem abire & domum reverti jussit, secus enim ad manus & prælium inter eos venturum fore dicens. Quibus David respondit, ipsis, si modo graviora evitare vellent, mox hinc abire consultissimum esse; quod si velint, se non modo tutam eis discedendi facultatem concessurum, sed etiam omnes sibi illatas injurias condonaturum fore; si vero jure secum contendere vellent, vadimonium sibi imponant, quod certissime soluturum se promisit: si vero hæc recusarent, se eos, si posset, comprehensurum. Sed cum Biörnus ad hæc, suo more, maledicta & probra tantum regereret, David clara voce omnibus, qui se ab Episcopi satellitio separare vellent, liberam abeundi potestatem obtulit; moxque ad suos, qui aggerem erigebant, conversus, festinare eos jussit. Quo facto Borgfiordenses cum Davide collocuturi ad eum se contulerunt, Episcopus autem se interea e villa in templum contulit, ejusque omnes in cæmeterio, dispositis stationibus, collocantur; quæ dum fierent, Gislo Fimbogi filius, aliique, sclopetis quædam in Davidem exploderunt, quæ ille paululum retro
cedendo

cedendo declinavit; Sed perfecto aggere, Borgfiordensés non moratus, ibidem sclopeta & 30 ex suis reliquit qui præsidio essent, & ad quos se recipere posset, si quid adversi eveniret, ipse autem cum reliquis, acris factò impetu, in cœmeterium defensoribus rejectis, irrupit, moxque bipartito agmine, parietes templi legens, ipse ad australe latus Arium obvium habuit, qui sclopetum ei intentavit, cujus globulus supra Davidis caput, alterque eodem momento proxime ejus genam volavit. quo irritatus, suos segnitiei inculans, validam facere impressionem iussit, qui redintegrato impetu adversarios levi negotio fuderunt, quorum quotquot potuerunt, templum tanto impetu irruerunt, ut Arium fortiter pugnantem secum in turba inferrent; Quod cum fieret, Bjornus intra fores templi ensẽm vibrans, visum Davidem jam pæne victorem, maledictis proscindere non destitit, sed paulo post, plumbeo globulo brachium sauciatus, animum ita demisit, ut a lacrymis & ejulatu vix abstineret. Hæc cum gererentur, inclinatum valde suarum rerum statum cernens Præsul, adversumque sibi prælii finem ominans, de controversiis jure, non vero gladio, dirimendis loqui cœpisse fertur, Regisque gratiam & pacem diu multumque a se contentas, & ab ipso Rege proscriptas, tandem appellare non erubuit, ab Ormo Nomophylace, ut sibi suisque pacem tutumque abitum Regis nomine concederet, postulavit, qui licet sciret voluntatem Regis, ut Præsul comprehenderetur, haud segniter mandata perfecit, sed a nemine, utpote fervente, iam prælio, auditus aut æstimatus. Occluso deinde templo, qui extra id erant, positis armis, pacem suppliciter petitam facile impetrarunt. Cumque per fores introitus non daretur, eas enim inclusi fortissime obturaverant, David posticam templi partem aggressus, factò foramine aditum pandit; tunc ipse Episcopus, qui paulo ante militum dux de pace & concordia ne verbum quidem audire voluerat, ad aram, altera manu corpus Domini, altera vero Dei Matrem (ut loqui amabant) tenens, & universis Episcopi insignibus ornatus, devotissime cantans conspectus est, quem jussu Davidis, Marcus quidam, vir robustissimus, per foramen extrahere adnitens, oblucanti tantum impegit colaphum, ut maxillam ei unam & alteram excuteret, quod David conspiciens, ira excanduit, & Marcum acriter increpatum verberavit. Viso autem Davide Præsul, pacem sibi & vitam concedi petiit, cui David, ut animosus victor, annuit, si modo armatam suam, quam ei porrexit, manum oscularetur, quod Præsul in hoc rerum statu

statu non est dedignatus; Pari modo uterque filios dapa Hæmæ & Sinds-
datur deparati.

§. 50. *De rebus dapa Hæmæ & Sindsdatur deparati.*

Nostræ ex variorum commentariis, & ipsius Davidis confessione,
de prælio Saudafellensi constat relationi, Nomophylæis Ormi Scutafel-
ni oculati testis, ut ipse fateretur, testimonium (a) a Jacero ponigus, de

(a) *Id confiteor ego Ormus Scutafel filius, Septentrionalis & Occidentalis Islandiæ Nomophylæ, & Toparellæ Thornehaniæ Præfectus Regius, quod talia verba sibi elocutus sum Domini mei & Augustissimi Regis nomine, pro meo officio & secundum illud juramentum, quod Deo & Dogino Regi præstiteram, promittens, ut pro Regis me facultate & Optimatuum consiliis & responsis, de omnibus eorum, quorum iudicium indignus, consulturus sum, quique jus a me expetunt, causas & litibus, congruè legibus sententiam pronuntiaturum, cum Episcopus Jonas Arasonius, Biornus & Arius coram me Davidem Gudmundi arguerent & accusarent, quod semet ipsum in Jura Ecclesiastica vi & impetu intrasset, adeo ut nullis eam legibus, clementia & moderantia causa, coercere possent, quare Rex & templa jus suum obtinere nactirent. Prætori dimidiam bonorum ejus (Davidis) partem Regis, dimidiam vero templi, peculiumque, declararunt, ob publica illa delicta & crimina, quæ commisset, ut ex sententia illa pariter, quem a probissimis viris de eo Hvammi in Paræcia Hvamniensi ferri curasset Episcopus, quod iudicium David contemnens, & ex integro insurgens, tam Regium, quam Ecclesiasticum, jus supprimeret, & semet ipsum legum sententia subduceret. Quæ de causa prædictus Episcopus Jonas, nec non Arius & Biornus, Regia Majestatis nomine a me præfato Ormo expetierunt & postularunt, ut hæc litem ex legum præscripto deciderem Saudafelli in Breidafjardardolum, statuto die forum instituens, illi autem Heilgafelli constituti, datis dextris promiserunt, Saudafellum, quando illuc conventum convocarem; sese venturos, & contra eos, qui actionem sibi intenderent, causas suas defenduros. Ipsorum igitur petito & postulato, proprioque promisso adductus, conventum per indicem forensem (hodie) Saudafellum convocabam, ubi utraque pars se fieret, & quæ rem illustrarent documenta & testimonia produceret. Cum autem illi (Jonas & filii ejus) statuto die in prædictum locum mecum pervenissent, & ego, adhibitis a consiliis vris probissimis, in hoc ipso conventu jus & sententiam dicturus essem, Davidis Gudmundi filii interdictione ab hoc proposito impeditus sum, ille enim ab omni juri processu eodem die me prohibuit, quæ postquam locutus erat, Episcopus me accedens, & de sua suorumque causa iudicium ex juris præscripto ferretur, expetere, se sub Regis protectione & pace esse, insimul declarans. Deinde a me exposulavit, ut sibi iuxta Domini mei Regis nomine pacem publicam concederem, donec de eorum causa legitime diceretur sententia; quod etiam hoc modo feci; ut Episcopum tam suis sub Domini mei Regis*

quò in introitum hæcæ ducimus monitu necessaria: r) Fuit Ormus nobili quidem genere natus, sed notissimus sui ævi decoctor; qui præter officii salarium, & uberes, quibus præfuit, præfecturarum proventus, splendidum satis suum & uxoris patrimonium ita profudit, ut, unde se sustentaret, non haberet; Licetque jam & Toparcha Thornesthingenſis, & quartæ occidentalis eſſet Nomophylax; ut plus ſimplici jure de controverſiis in provincia Dalenſi enatis, jus dicere ejus eſſet officii, ſua tamen inconſtantia & turpi volubilitate controverſiæ de Saudafello inter Arium Epifcopi filium & Davidem intercedentis inhabilem ſemet effecerat judicem. Arius enim (cui, ut videtur, liberorum nomine ex ſore uxoris Ormi ſuſceptorum jus emtionis & retractionis competebar) prætendebat promiſiſſe Ormam ei ſe Saudafell venditurum, quod mox, Ario clam, Davidi vendidit, ut jam in eo litis cardo verteretur, quisnam horum actuum, promiſſio Ario verbis tantum facta, an vero venditio Davidi opere præſtita valere deberet. Pari modo litigio Hvammienſi, ſeu controverſiæ, quæ Epifcopo cum Davide interceſſit, ſe intricaverat: Anno enim 1548. in foro Hvammienſi ſecundum Davidem pronuntiando, ſententiam ab Epifcopo ibidem paulo ante in Davidem dictam haud parum infregerat, idque denuo declaratione Snoxdalenſi confirmaverat, cum autem Epifcopo, jam & ſententiam a ſe in Davidem Hvammi pronuntiatam executioni dare, & ipſum Davidem comprehendere deſtinatum eſſet,

omnia

Regis pace & protectione eſſe debere proclamarem, quoad mihi per leges maxime licuit. Præterea omnes ac ſingulos ut a caedibus & ſeditionibus abſtinerent, jubebam, cui mandato David Gudmundi parere recusans, me ipſius iram ſedaturum a poſtibus templi depulit, & illud cum ſua cohorte inſeſit, in quo Epifcopus, Biornus & Arius cum ſuis, quaſi in aſylo, ſeſe continebant. Tunc David Gudmundi filius juſſit & mandavit, ut ſui ſæpe memoratos viros, Epifcopum nempe Jonam Areſoniam, Biornum & Arium, cum ipſorum conſortibus, cæderent, interficerent & telis infeſtarent, quibus dictis, cum ſuis ſæpe nominatos viros percuffit, leſit, jaculisque infeſtavit, templi ita, & Regis clementiſſimi pacem turpiter violantes, contra juris Canonici & legum præſcripta, quibus permiſſum eſt, ut unusquisque, qui in templi ſanctitate pacem & confugium quaerit, cauſamque ſuam judicio & legibus decidendam ſubmittit, usquedum ſententia de eadem feratur, jure ſanctus ſit. Sed Clementiſſimi Regis Diplomu eum (ſcilicet Jonam) comprehendendi quidem, ſed non percusi aut occidi mandavit. Poſtea David Gudmundi, ea, quæ coram erant, ſub ſuam poteſtatem aſſumi curavit. Quæ omnia ac ſingula tali modo ſe habuiſſe: necet jure jurando confirmaturum proutte.

omnia autem quæ fecit, optimo jure facta esse videri velle, in eo totus fuit, ut Hvammenfium a iudice competenti seu Nomophylace confirmaretur, id est ut David ab illis conjunctis viribus captivus duceretur, & bona ejus publicarentur, alterum vero ab Ormo ibidem factum solenniter rescissum ireret, simulque Davidi Saudafellum, quod ipse ei vendiderat, abjudicaret, & Ario addiceret, tandemque se filiosque a Rege proscriptos securitati publice lata sententia restitueret, Ornum itaque vel minis, vel blandimentis, induxit, ut his rebus perficiendis, centum diem & locum constitueret, id enim ejus esse officii finem si pervaserat, tam bene ingenium viri noscens, ut de causa exitu certus esset, si modo ipse armatis cinctus iudicio adstaret. 2) Hæc omnia David probe sciens, Ormo fidem non habuit, neque ejus iudicio hac vice se sustere voluit, intemperatum autem & incorruptæ fidei iudicem alioquin haud recusans, fuit enim Ormus præterea haudquaquam ipsi favens, ita ut nihil æquum ab eo exspectaret, quamdiu in Episcopi potestate esset, de qua ejus in se perveritate & calumniis de se disseminatis dudum in Epistola ad Laurentium Mule Islandiæ supremum Præfectum data 1547 graviter conqueritus fuerat, dicens: *Probabile mihi videtur, vos mihi vobis factam esse injuriam illam calumniam, quam Ormus (Bonde) Sturle filius, de Nomophylace Thorleifo (Bonda) Pauli filio, Petro (Bonda) Einari filio & me dispersi &c.* Taceo quod jam prælio accinctus, aut eo fervente, rabulifimo forenti tempus perdere, & offerentem se rei bene gerendæ occasionem e manibus elabi noluit. 3) Ormi autem, qui tritonis instar ad cujusvis auctritatem se vertebat, subdolum & inconstans ingenium, & fere dixeram temeritas, optime inde cognoscitur, quod Episcopum Jonam, quem Regis Majestas anno 1549 patentibus & in foro generali publicatis literis proscripterat, omnibusque ejus adiutoribus eandem minitaverat poenam, hocque iterum anno idem edictum confirmaverat, addito mandato, ut quam primum comprehenderetur, & in carcerem, quoad Havniam transmitti posset, conjiceretur; Quemque ipsa Ormus superiore anno in foro generali pro tribunali, supremi iudicis loco sedens, ut proscriptum capi debere decreverat, hunc jam, cum Regis mandatum executioni dandum esset, ut infontem, ab omni vi securum & tutum esse debere proclamaret, idque ipse Regis nomine & auctoritate, quam falso huic rei prætendit non erubuit, & quidem, ut ab Ormo sperandum erat, eundem illum, quem vix tribus interjectis hebdomadibus iure captum ac captivum tene-

dum

dum esse iudicavit; Quam plusquam pudendam inconstantiam eo voluit excusare, quod Regia Majestas Episcopum capere & in carcerem ducere, non vero ejus satellites, qui armis ipsum tuebantur, ferire aut occidere jusserit, eja vero, quod Præsul, dum nonaginta annatis ad unum omnibus pro ejus libertate mori paratis, sine prælio, vulnere aut cæde, capi potuerit; Davidi certe in tali rerum statu, aut præliandum, & Episcopus capiendus, aut Regis mandatum omittendum, & ipsi in captivitate eundem fuit. 4) Ex universa Orni relatione tantum & tam enorme partium studium elucet, ut quod de eorum actis refert, fidem vix mereri videatur, nisi quatenus aliorum fide dignorum relationi congruit, sed nihil novi adfert, nec quod cum aliis conciliari nequit, nisi quod de se ipso refert ignominiosum, scilicet Episcopum & se ipsum ejus nomine omnibus precibus orasse & obsecratos esse pacem ac Regis protectionem, cum Regis jussu Præsul captivandus, & gratie nullus locus dandus esset. Quod vero verbis tam emphaticis deplorat templi Saudafellensis fata, cujus jus indignissime lesam ait, cum supplices asyllum ibi non invenerint, cum quo nimis turpiter jus & mandatum Regum confundit, quod hic nullum locum habet, neque cum priori ullo modo convenit, nam facinorosi ejus jussu ex templo extracti fuerunt; id si non partium studio, aut carpendi pruritu tribuendam est, papisticæ religionis zelo condonandum erit. 5) Licet itaque magni non sit pretii hocce Nomophylacis testimonium, id tamen habet quod omnem dubitationem adimit de præsentia Episcopi Helgafelli, hac ætate, & quod ibidem cum Orno de expeditione Saudafellensi consilia miscuerit, cujus veritatem, ut & aliorum hoc documento contentorum, jurejurando se firmare paratum esse dicit.

§. 53.

Hunc exitum habuit prælium Saudafellense, quod multorum vulneribus, sed nullius vita stetit. David vero, qui hætenus non minore ratione quam fortuna usus fuerat, victoria etiam modeste ac prudenter usus est, nam patrem & filios Sroxdali in custodia, magna cura & diligentia asservavit; eorum satellitibus, qui sdeo erant vulnerati ut abire non possent, Saudafelli mansionem & medicinam procuravit, ex quorum numero fuit Olaus Thormus, Episcopi non incelebris encomiastes, ejusque

que concubinae Helgae ex filia nepos; sed Thome Erici, Abbatis Mun-
kathveraaënsis filius; reliquos impune sed exarmatos de impediendis pri-
vatos, dimisit; qui domum tendentes, in Tractu Hrutafiood obviam
habuerunt Sigurdum; Pastorem Grewjadarstadensem; Episcopi filium; 30
viris stipatum, patri in subsidium venientem; qui etsi nunquam ejus con-
siliis & inceptis aperte assenserat, ideoque semper fere ab ejus expedi-
tionibus abstinuerat, hac vice tamen de rerum infelici eventu aliquid omi-
natus, eum subsecutus est, pacis magis & concordiae conciliatorem ab-
arus, quam cuiquam vim aut injuriam illaturus. Percepto autem patris &
fratrum infortunio; ultra progredi ipse non duxit consilium, sed Got-
skalkum Jonæ, Pastorem Glaumbjenssem, Gotfralki Episcopi ex filia ne-
potem, virum magnæ autoritatis, cum 12 comitibus Snoxdalum misit,
qui de parentis dimissione, oblati, quasunque David petere aut acci-
pere vellet conditionibus, accuratissime agere; in mandatis habuit, sed
talis conatus frustra fuit; nam captivorum dimissionem nullis omnino condi-
tionibus impetrari potuit; neque cum illis colloqui, nisi præsen-
te Davide, permissum fuit; Qui Christianum, communiter Scribam dictum,
Laurentii Mule Procuratorem, quid actum esset, exemplo certiorum
fecerat, rogans, ut is, quod sui muneris esset, capeffere velit, scilicet
ex Regii Rescripti tenore, captivos accipere & in custodia servare, do-
nec Hafniam transmitti possent; qui accessit Martino Episcopo, qui hac
occasione ex annua fere captivitate penitus liberatus fuisse videtur, aliis-
que Primoribus, Snoxdalum advolat, & constituto duodecimviro judi-
cio, quid faciendum foret, per Nomophylacem deoerai postulat, qui
causa diligenter cognita, celebre illud Snoxdalense judicium pronun-
tiavit (a).

§. 54.

Promulgato hoc judicio, Arius pro se suisque liberis, in eo se
acquiescere dixit; David vero nobiles hosce captivos Christiano tradi-
dit, sibi que omnem eorum curam adhibitis testibus solenniter abdicavit;
cum eos tres hebdomadas & duos dies accurate & æste, quidem habu-
erat; sed haudquaquam tam inhumaniter tractaverat, ut Aresopius Mar-
tino,

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litt. L.

tino, Arno, Arnori, aliisque fecerat, nam ab ipsis rogatus, & Martino Episcopo pro Acio intercedente, aliquando liberam cum aliis conversationem permiserat, quæ accepta venias cum reliquis Magnatibus accumbentes, a maleficiis temperare sibi non potuerunt, nam inter epulandum, Arius, arrepto ingenti cultro Davidis pectus transfodisset, nisi a Martino Episcopo, qui intermedius sedebat, fuisset impeditus, quæ ingrati & impij animi declaratione se omni indulgentia indignos reddiderunt; Sed licet iudicis Davidem, quod suum erat fecisse, & liberum eum jam ab eorum ulteriori cura se custodia pronuntiaffent, attamen, ut Regiæ eo facilius voluntati satisfieri possat, aliquem eorum, sed nominatim Arium, ad proxima usque Generalia Comitia, captivum tenere, ultro obtulit; Sed rejecta hac conditione, Christianus Snoxdalo, comitante Martino Episcopo & Davide, Skalholtum captivos deduxit; ubi coram congregata ex Arnensibus & Rangarvallensi Toparchiis multitudine, longam in eos inlicitis accusationem, in qua primo mentionem fecit Episcopi contumaciam, quod a Rege, vocatus venire noluerit, quod ob obstinaciam & alia facinora proscriptus fuerit, quod a Davide Regis jussu comprehensus sit; & præterea: 1) Quod Episcopum Martinum Einari filium per filios suos Arium & Biørnum in proprio ejus domicilio vi ceperit, domesticos verberarit, ædes effregerit, ipsum autem avectum captivum integram annum; minus decem diebus detinuerit, adeoque eum in officii, ipsi a Rege demandati, partibus persurgendis impediverit. 2) Quod cum suis filiis Regiæ tributa, pensiones & portoria ex Skagafiordensi, Eyafiori-densi, Hunavatnensi, Hegranesensi Toparchiis & Flateya solvenda sibi retinuerint, sibi nil cum Daniæ Rege esse dicentes. 3) Quod Regias literas de Cœnobiis & Beneficiis agentes, nihili fecerint & contemserint. 4) Quod prædia, Cœnobiorum & Beneficia, ut Biarnanesum, Oddam, Holar, & in specie Kiardarhorn, & Fljotstungam, prædia quæ ob Thorsteinis filii Thordi delicta fisco Regio ex dimidia parte cedere debebant, sub suam redegerint potestatem, adeo ut nullis sua bona ab ipsis tuta fuissent; ipsique dimidiam fere Islandiam subjugaverint. 5) Quod tam Clerici quam Laici præ ipsorum imperiositate aufugere coacti fuerint. 6) Quod ad impediendum verbi divini progressum omnem moverint lapidem. 7) Quod licet capti jam essent, omnes tamen eos timeant; cum minitati fuerint, se libertati restitutos decuplo pejores quam huc usque erga inquilinos & exteros fore. Præterea Jonas, ejusque filii hac

estate sibi scripserint, & se & omnes Danos in Islandia agentes, juxta Norvegicas leges pœnas duros fore, si modo eos Jonas ejusque filii comprehendere possent: Hamburgensibus etiam mercatoribus promiserit se eo fore prospecturum, vel quanticunqve id constiterit, ut ne unus quidem Danus proximo vere vivens remaneat. 8) Nomophylaces & Pedarios ita ab ipsis exinanitos esse, ut coram tribunali veritatem profiteri non sustineant. 9) Literas & Rescripta Regis esse negent, licet ipsius manu subscripta sint, sed ementitia, eorumqve asportatores fugitivos vocent. 10) Quod publice minatus fuerit, se, quanticunqve id constiterit, effecturum, ne ipse & Laurentius Mule vere proxime subsequuturo, una Islandiæ Præfecti forent. 11) Plurimis testibus firmatum sit, Jonam Episcopum dixisse, se, & Hæreticum illum (Martinum) proxime subsequuturo vere una in Islandia non fore Episcopos, five Regi id placeat, five displiceat. 12) Die Veneris proxime præcedente, coram civitate publice minatum esse, quæ in hoc casu necessitatis promiserit, se libertati restitutum non esse servaturum, sed quam primum posset, etiam totus apud se orbis intercederet, ulturum esse.

§. 55.

Instituta deinde deliberatione, quid nobilibus hisce captivis faciendum esset, omnes primo, prout judicaverant Snoxdalenses, a Præfecto, adjuvante Martino Episcopo & utroque Nomophylace, in vinculis habendos decreverunt. David etiam nunc ut antea, unius, sed nominatim Arii custodiam apud se obtulit. Martinus Episcopus nec omnino abnuere, nec perfecte in se cujusquam curam suscipere, sed si necessario aliquid agendum foret, Arii custodiam minime averfaturus videbatur. Christianus vero, ne unius quidem ex eorum numero custodiæ parem se esse profitebatur, timebat enim, ne eorum populares, Borealis quærcæ incolæ, qui piscatum hyemali tempore in Toparchiam Kialarnelensem proficiscuntur, facta conjuratione & multitudine conducta, eos per vim eriperent, quæ de re, cum per plures dies variis sententiis disceptatum esset, tandem Jonas Biarni filius Pastor Breidsbolstadenensis, Cathedralis Quæstor, cujus antea mentio facta est, dixisse fertur, se licet cum illorum nemine sapientia comparandus esset, videre tamen, quoniam eos sine periculo custodire possit, cumque eorum nomina edere rogaretur, respondit,

respondit: *facinorosi servam, fidissimos eorum sine custodes;* quam sententiam Christianus statim quasi ex tripode dictam, & Martinus non gravatim arripuerunt. David vero diutissime obstetit, & Jonas Biorni Arnesensis Toparchiae Praetor, tales viros, quos Rex comprehendi & sibi sisti iusserat, quosque Nomophylax iusto iudicio ad Comitia usque Generalia conservandos esse decreverat, iam contra Regis mandatum & Nomophylaxis sententiam, inauditos & causa non cognita, sine legitimo juris processu, obtruncari, omnino fore inexcusabile, publice protestatus est, cuius sententia Christiano tam ingrata fuit, ut durioribus verbis virum exciperet, & vix a verberibus temperaret, quapropter ab omnibus in Jonæ Biorni & ejus sententiam itum est, captivisque denuntiatur, quid de illis constitutum esset, qui mox separatis includuntur coenaculis, & unicuique suus assignatur Pastor & Confessionarius, quod vario animi motu ab illis acceptum fuit, nam Episcopus qui antea iram tantum & minas spiraverat, saepiusque se & filios consolatus fuerat, dicendo: "á Jolum *verdam vier á Hólum,*" id est: *Festo Natiuitatum Domini, Holis erimus;* nunc tandem paululum respiciens agnovisse fertur, quantum se suosque terrenorum cura & mundi amor seduxerit (a). Biornus, qui plurimorum malorum fax & tuba habebatur, ad lamentationes, pro vita preces, & conditionum oblationes conversus est. Arius vero durum nuntium fortiter tulit, noctemque ultimam canendo & precando trivit.

§. 56.

Albescente die, qui fuit Novembris septimus, hebdomadis sextus, omnes sacram cenam acceperunt. Ariusque primo, paulo post solis ortum eductus est (b), qui Agagi instar morti fortiter obviam ivit; Limen

(a) Hæc occasione ukimum in tota vita tale fecit carmen: "Vondflega hefur ofz veröldenn bleckt, villt og trillt svo næsta frekt, ef eg skal dæmst af danskre slekt, og deya so fyrer Konglens mekt." Hoc est: *Pessime nos mundus sefellit, atque in æria duxit, si a natione Danica iudicandus potestate Regia moriur.*

(b) MAGNUS BIÖRNI Arium, Reykholti, ubi Snöxdalo Skalholtum tendentes pernoctarunt, fugam tentasse scribit; alii id Skalholti factum esse perhibent; Sed tacente de his JONA EGILLI, qui ea quæ gesta fuerunt, ab oculatis testibus accepta, accurate refert, quem nos ideo in hñdem duñtorem elegimus, in aliis autem, seu quæ Snöxdali

Limen enim egressus dixisse fertur, multos ex eadem urbe nobiles citi-
ros fore; (quod in eo completum esse voluit; quod biennio post, ea-
dem aedes in scholam Cathedrali mutata est); & deinde, inter egredi-
endum dixisse, invitum hunc ludum se inisse, nunc vero volentem
egredi, optare tantum, cum iam moriendum sit; cor vitulinum ex fra-
tre suo Sigurdo in se, suum autem in eum translatum esse; Ad fatalem
locum perveniens, conspectoque palo & aliis feralibus instrumentis,
suspirans dixit: *Domine! an hic sistendum est?* Cui cum Christianus annu-
erit; respondit: *Vae tibi nebulo, non te Dominum vocavi, sed Deum Do-*
minum meum allocutus fui. Deinde Episcopum & Davidem accedens,
dixit: *Condone Martine! Condone David! Carnificem unimavit, ut ma-*
scule quod suum esset; perageret, inque genua procumbens oravit, ul-
timoque dixit: In manus tuas Domine commendo animam meam, & mox
intrepidus, ne oculis quidem obligatis; cervicem in palum inclinavit,
quæ unico ictu abscissa fuit. Biörnus deinde, tristis valde & misere eju-
lans, liberorum conditionem deplorans, mortemque qualicunque condi-
tione deprecans, sed a nemine exauditus, eandem referre cogitur semi-
tam, cui carnifex, ob utriusque trepidationem; caput tertio aut quarto
ictu vix amputavit. Ipse autem Praeful, cuius vitæ omnes parcere volu-
erant; modo filiorum mortem nunquam se ulturum iurejurando promit-
teret, conditionem respuit, dicens, illos se suaque consilia secutos fuisse,
se itaque jam illos sequi velle. Ex templo Skalholtino egrediens, cru-
cem manu tenuit, & Mariæ simulacrum ibidem conspectum pronus ado-
rare voluit, sed a sacerdote admonitus, ut frivola hæc nunc demum
omittat, sed ad mortem semet prepararet, post hanc enim esse alteram &
æternam vitam, respondit; *Scio id Sveinke* (s: te tacente), *Svenus enim*
Pastori nomen erat, quem per jocum aut contemptum Sveinkum vocavit.
Conspecto cuidam sibi cognito, sudarium & sigillum suum tradidit, ju-
bens ad suos ea perferri curet, & ut filiae suæ Sigurdo & filio Thorunnæ
salutem

---

dali & Saudafelli acta sunt; Davidis Apologiam, ante annum 1554, ut videtur, scrip-
tam, cum res adhuc in omnium recenti memoria essent, ut facillime salutaris argu-
potuisset, si a veritate aliena protulisset, secuti sumus, sepõsitis omnibus, quæ
controverfa sunt, aut improbabilia, ut & illis quæ minoris momenti esse videntur.
Hæc autem licet minuta sint non omittenda duxi, ut inde conspicuum foret quomodo
quisque eorum se ad mortem preparaverit.

saltem dicit, qui in suo memoria, oibariorum, quantum 40 imperi-
 ale atque, inter pauperes distribuunt (a). Deinde, oblata Davidi, quem
 tunc deo verat, absolutione, & responso accepto, sibi jam haud, magis
 quem ipsi absolutione opus esse, ad palatium tristes progreditur, procum-
 bensque dicit: *In manus tuas Domine commendo animam meam.* Sed
 cum valde obstipa esset, cervice, sexto aut septimo tandem ictu decol-
 lati poenit.

S. 57.

Talem exitum habuit Jonas Aarii filius, Episcopus Holanus famo-
 sissimus, anno ætatis 66, officii 26, utramque expertus fortunam, nam
 in summa paupertate natus & educatus, ad summos honores & maximas
 divitias evehctus, privato majora capiens fortunam ferre non potuit, vitiis-
 que plus nimio laxans habenas, tandem ab avaritia, ambitione, livore,
 polypragmōsyne, & quæ his omnibus prætendebatur, intempestivo Reli-
 gionis zelo præceps datus, ad rebellionem usque perductus fuit; Tan-
 tæ fuit avaritiæ & ambitionis, ut sibi suisque totius Islandiæ imperium
 destinasse videatur: hinc in publicis processionibus & solennitatibus,
 more antiquorum Regum (si fas est credere) 12 satellites exquisitè orna-
 tos, totidemque sibi præferri cereos curavit; cujus vitia, licet virtutes
 superare videantur, haudquaquam tamen earundem expertus fuit, nam
 largus, præsertim erga egenos, hospitalis, concinnus, comis, affabilis,
 & erga suos indulgens & amabilis fuit, haudquaquam etiam erga subdi-
 tos tantæ crudelitatis ac avaritiæ ut ejus prædecessores, nam in judiciis
 mitiorem sæpe elegit sententiam, unde a multis amatus & magnopere de-
 sideratus fuit. Indoctus quidem, sed sui seculi Poëtarum facile prin-
 ceptus, religionis amans, sed antiquæ tenacissimus, veram a falsi di-
 scernere aut nequivit, aut operæ pretium non duxit. Cumque lati-
 ne nesciret, ex Svecia, circa annum 1528 evocavit Jonam Matthiæ
 filium, lingvæ latinæ & typographiæ gnarum, quem sacerdotio ini-
 tiatum, Præbendæ Breidaboistadensi præfecit, per eundem, quæ latine
 scribenda

(a) Quod non tantum mox eodem anno, ut caverat P æsul, factum est, sed etiam ejus filia
 Thorunnæ, quoad vixit, d. 7 Novembris magnas pauperibus distribuit elemosynas.

scribenda erant, expedit, & circa annum 1530 *Manuale Pastorum* imprimi curavit; unde pater, ipsi eam non esse denegandam laudem; quod primus typographiam Islandiæ intulerit. Quæri solet jurcne an injuria cæsus, & an tali morte dignus fuerit (a)? quæ de re, si nostram promere licet sententiam, ut mortem eum, & quidem talem seu violentam, quæ aliis esset exemplo, promeruisse libenter concedimus, ita eum injuste cæsum fuisse censemus; nam etsi latrociniis, violentia, contumacia & perduellione quævis mala commertus fuerit, ob quæ etiam a Rege, unico suo in terris judice, exauctoratus, proscriptus, comprehendendus & carcere dignus pronuntiabatur; nunquam tamen ab eodem morti addictus fuerat, imo ipsius Regis Duces, Otto Stigoti & Truels Ulftand, non aliud in mandatis habuerunt, quam ejus copias cædere, ipsum autem vivum capere & Regi sistere, quod si nullo modo facere possent, tunc primum ad majus malum evitandum, eum occidere ipsis concessum fuisse videtur. Christiano autem, Martino, aut Jonæ Biarnæo, nulla unquam ipsum occidendi concessa fuit potestas, imo, non multum abest, quin eum contra jus & fas occisum esse, audeam affirmare, cum judicium Snoxdalense a Nomophylace, talium rerum judice competente, secundum leges pronuntiatum, & ab ipso Christiano Regis nomine confirmatum, ad proxima Comitia, nisi ipse Rex prius aliquid de eo statuerit, incolumem conservari iusserat. Nec custodiæ difficultas fuit insuperabilis, nam si Davidi, qui proxime Borealem quartam habitavit, aliquem eorum in custodia asservare facile fuit, quod ipse sæpius obtulit, quidni idem Martino & Christiano possibile fuit? Et ponamus Bessastadis id factu fuisse difficile ob piscatorum frequentiam & ab illis timendam seditionem, an ideo etiam in aliquo longe remoto monasterio, quæ jam omnia Regi parebant, additis custodibus, ipsos tenere, impossibile fuit? id nobis nemo facile persuadebit. Hinc etiam ipse Rex, qui sus suorūque manus ab Episcoporum, etiam maxime rebellium, sanguine impollutas conservare voluit, Martinum & Jonam Biarni circa annum 1534

ad

(a) Sunt inter nostrates plures qui Jonam Aræsonium aut penitus exculpere volunt, aut ejus crimen magnopere extenuant, in quorum numero est Doctiss. ARNGRÆMUS in *Anat. Blesken* part. 2. quem itaque merito corrigit Illustriss. Dominus HARSØE in *Hist. Reform. Isl.* Part. 2. pag. 77. qui ibidem egregiam & lectu dignissimam instituit comparisonem inter Ógmundum & Jonam, ultimos Islandiæ Episcopos Catholicæ Religionis addictos.

ad causam eorum summo tribunali dicendam, in jus vocavit, qui, ut verisimile fit, culpa in Christianum conjecta, quem Nemesis antea sustulerat, cumque factum infectum fieri nequiret, & fontes, non ob Religionem, sed Rebellionem capite plexi erant, a Rege & Regni Senatu absoluti sunt. Sed agnoscendum hic sine dubio justum Dei judicium, quod hunc Episcopum, qui conspectis aliorum fati, tot clementissimas admonitiones tam contumaciter spreverat, sine supplicio ad plures abire non permisit.

§. 58.

Ipse David scriptum quoddam adornavit, quod sæpius Sub ejusdem *Apologie* nomine allegavimus; cujus prior pars quoadtenus est accusatoria, concinnata, ut videtur, anno 1549, cum dicat ea quæ in Octobri prioris anni acta fuerunt, proximo autumno gesta fuisse, forte judicio Hvammensi aut Saudafellensi, præsidente Ormo Nomophylace, oblata, de quibus egimus §. 31; Posterior vero, partim historica, partim apologetica est, adornata post annum 1551, cum expresse faciat mentionem Regiæ Majestatis Rescriptorum, tribus elapsis annis, qui fuerunt 1549 — 50 & — 51. Episcopi comprehensionem Davidi mandantium, quæ supra pag. 276. 277. allegavimus; quod etsi non omnia hujus trægdiæ actus, multo minus omnia cujusvis actus momenta, contineat, quem defectum ex aliorum fide dignorum scriptis supplere conati sumus, ejus tamen ductum, cum haudquaquam odiose scriptum esse videatur, quatenus cum aliis non dissentit, secuti sumus (a).

§. 59.

Cum decollatorum corpora ad solis fere occasum, aut ut alii volunt, in sequentem usque diem (b), sub dio jacuissent, quorundam precibus sepultura, sed sine quoquam apparatu & ceremoniis in cæmeterio concessa fuit, ubi per hyemem quieverunt; sed proximo vere, statim

Y y y 2

post

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. K.

(b) *Skarðsæðis* scribit eos in cæmeterio Skalholtensi quieverunt ab 8 Novembr. ad æstatem usque, quod si verum est, corpora etiam sub dio pernoctarunt.

post festum Paschatos, Sigurdus Episcopi filius 30 strenuos viros misit, quibus tres Sacerdotes præfecit, qui corpora exhumata Holas usque debeherent. Hi, ut iussi erant, accepta a Martino Episcopo venia, mortuos effoderunt, sed opere tam tumultuatio, ut foveam non replerent, unde ea hodieum conspicua est; corpora autem loculis aptarunt, quibus nolæ perpetuo sonantes, una Arii, binæ Biörni, tres vero Episcopi, tam ornatus quam distinctionis gratia affixæ fuerunt, quo ubicunque aut transferunt aut pernoctarunt, campanarum sono & quibusvis honoris signis excepti fuerunt; Holas autem ingens mortalium multitudo, non tantum omnium campanarum pulsatione, sed lesu & planctu eos excepit, perhonorificeque in templo cathedrali sepelivit, nec desunt, qui miraculis eos inclaruisset, literis mandarunt, multi enim, aut feretri aut loculi contactu, a variis morbis sanati fuisse perhibentur. Holanæ cathedræ Quæstorem tum temporis agebat Sigurdus Episcopi filius, quem etiam dioceseos Vicarium denominare voluerunt; sed cum id officii detrectare videretur, quidam in Jonam Finnbogi filium, Priorem Mödruvallensem, inclinarunt: plurimi vero, quod tandem obtinuit, Biörnum Gilsi filium elegerunt, qui anno 1551 pridie Cal. Maji, cleri Holas convocati frequentem habuit Synodum, in qua primo Sigurdum Jonæ, veteri more Episcopum patri successurum eligunt, quæ electio a 24 optimæ notæ sacerdotibus subscripta & obsignata fuit. Deinde Biornus per 20 sacerdotes concludi curavit, quum Jonas Arii nec monachus nec Abbas fuerit, ideo ejus bona ad legitimos hæredes transmitti debere, exemplo Gottfalki Episcopi, cujus bona, Archiepiscopi consensu, ad legitimos hæredes transferunt. Huic concilio Sigurdus rationem reddidit bonorum Cathedralium, compertumque fuit, Jonam templum ditasse summa quingvies mille 760 Imperialium, quorum quartam partem Clerus hæredibus ejus adjudicavit; sed hæc omnia frustra fuerunt, ut mox docebitur.

§. 60.

Mortem Episcopi dioceseos Holanæ incolæ ægerrime tulerunt, quod tamen primo intra murmuraciones & minas stetit, usquedum pro regionis more circa festum Purificationis 1551 in Toparchiam Kjalnesensem numero circiter 300 piscatum abirent, inter quos non nullos Episcopi necessariorum famulos latuisse suspicio fuit, (illorum præcipue nominatur

tur Thorunna, Episcopi filia (a) in mandatis habentes, ut oblatam forte ultionis occasionem non omitterent. Christianus autem Skalholto redux primo securus egit & lætus, quod tam potentes sustulisset adversarios, usquedum ab Einaro Olai Pastore Gardensi monitus est, caveat sibi, factum enim atrox, & plus nimio præcipitatum videri, ultionemque aut accusationem sine dubio, undecunqve tandem venerit, subsecuturam, quibus tandem consentiens, sed crimen omne in Martinum Episcopum & ejus Procuratorem Jonam Biarni conjiciens, timere & cautior esse cœpit, unde, cum iter Sudurnefense, ad providendum, ut naves piscatoriæ, quæ Regiæ vocantur, gubernatoribus, instrumentis nauticis, aliisque piscationi necessariis instruerentur, institueret, solito pluribus se famulis, illisque armatis, munivit, quem timorem non vanum esse expertus est, cum villam Kirkiubolum, ibidem pro more pernoctaturus, ingressus esset, ubi eum 30, (alii habent 60) larvati ficarii, accepta a colono venia, villam frangendi, hostiliter aggressi sunt, & licet se cum suis mascule defenderet, multitudine tamen victus, cum parvulo filio & 12 affeclis misere tandem periit, impedimenta rapta, sed corpora vestibus nudata, & ne quid impudentiæ & contumeliæ deesset, mortuis barbaro more illulum fuit (b). Quod nefandum scelus ad Regias perlatum aures, justam ejus excitavit iram, adeo ut latrones & ficarios hosce conquirere, & aliis exemplo severe punire, Hvitfeldio Islandiæ Præfecto mandaret, de qua re etiam Davidi scripsit (c). Hvitfeldius itaque anno 1552 per Eggerum Johannis Nomophylacem, hos omnes proscriptos, & ubicunqve comprehendi possent; capite plectendos pronuntiari curavit, aliisque exemplum præbiturus, duos statim, quorum alter fuit colonus Kirkiubolensis,

Y y y 3

-
- (a) Quod Christiani occisor fuerit Thorunæ famulus plerique antiquiores consentiunt; Sed qui Sigurdum Episcopi filium hujus criminis insimulant, idque eo modo, quod Christianum ad convivium amice invitatum, violato hospitii jure fraudulenter obtruncari curaverit, magnam viro bono & innocenti injuriam faciunt, a quo scelere Summe Ven. Dominus HARBOE in *Hist. Ref. Relig. Isl.* pag. 79. 80. ejus famam egregie vindicat.
- (b) Qui talia legere desiderat, videat JONAM EGILLI, aliosque, qui eum exscripserunt. *Skardsaænsis* autem hic graviter errat dicens piscatores in ver usque ultionem alta mente servasse, & Christianum finito tandem piscationis tempore occisum fuisse, cum media hyeme paulo post festum conversi. Pauli factum id fuisse, certum sit.
- (c) Regias ad Davidem literas, vide supra pag. 311.

bolensis, decollatos, palis & rotis imponi curavit, sed mox ab incepto desistens, ab aliis pecunia caput redimi passus est, ut testantur contractus, alter cum Jörundo Petri 1553 Dominica ante festum Barnabæ, alter autem cum Einaro Petri, Die Martis ante festum Margarete Bessastadii initus, in quibus testatur se bonorum virorum precibus dedisse, ut quibusvis horum vitam redimat quinque piscium lastis, id est 125 Joachimicis. Sedecim vero mox in Angliam aufugerunt, quos Maria Regina, quæ sequente anno thronum ascendit, in suam sumit tutelam (a). Cum itaque horum pœna & ultio hoc modo procedens, Regis lucrosior & Aræsonii necessariis honoratior esset, Regi persuasum fuisse perhibetur, operæ pretium non esse, plebejos hosce tanto rigore persequi, qui cæco zelo & prava imaginatione incitati, ultionem in Christianum veterint, eo quod præcipuam malorum causam, Martinum Episcopum, ejus Quæstorem Jonam, ac Davidem aggredi non potuerint, qui Jonam Episcopum contra jus & fas per Christianum occiderint, præstare igitur & justitiam exposcere, ut in ipsorum acta inquiratur, quæ tandem tantum nacta sunt assensum, ut quæstione in sicarios omnino abstitum sit. Martinus autem & Jonas anno 1554 ad causam coram Rege dicendum in Daniam evocati fuerint; Davidi autem egregiam, quam sæpius allegavimus, *Apologiam* scribere, necessitas imposta fuit.

§. 61.

Ineunte æstate anni 1551 binæ Regiæ triremes, Eyafiordum borealis quartæ portum ingrediuntur, quibus præfuerunt Axelius Juel & Christophorus Trundson, quos comitabatur, Olaus Hialti filius, Regium habens Diploma editum Flensburgi die Veneris post quasimodogeniti, hujus anni, quo Jonæ Arii sententia de ipso priore anno lata penitus tollitur,

---

(a) *BIÖRNUS* de *Skardsau* dicit Christianum Tertium fugitivos ab Edvardo Quinto trahi postulasse; quod si quid veri habet, non de Edvardo Quinto, sed Sexto, ante nostrum judicio, de Maria Regina dicendum fuerat; illa enim ineunte anno 1553 fratrem successit, & quoniam Catholicæ Religionis supra modum amans fuit, eidem additis & præsertim Episcopi Catholici & Martyris, ut volunt Catholici, necis ultioribus libentissime patrocinata creditur. Succedente tempore ipse Rex etiam quibusdam sicciorum gratiosissime restitutionem in integrum concessit, inter quos Erlendus Thorsaldi anno 1558 die 27 Jan. literas securitatis testes nactus est. Conf. supra pag. 320 ff

tollitur, & ut infecta esse jubetur, ipsique presbyterii honor & Præbenda Laufaasensis restituitur. Regii autem in mandatis habuerunt, comprehenso aut occiso Jona Arii filio, Olavum Holanæ diceceseos Episcopum declarare, incolarumque obedientiam ei conciliare, usquedum aliter Regiæ Majestati decernere placuerit. Præterea illis injunctum fuit, ut cum 300 militibus, longis armatis sclopetis, excensionem faciant, Jonamque, aut Holis, quos eum munimento firmasse Rex ait, aut ubicunque cum reperire possint, adoriantur & capiant, cædantve, incolas autem in Regis verba jurare adigant (a). Sed ad australem insulæ oram in portu Hafnsfordensi visus est Otto Stigoti, unicam habens triremem, qui Gislaum Jonæ secum habuit, itidem a Rege honori & Præbendæ Selardalensi restitutum (b). Ex quibus omnibus patet Regi relatum, aut ipsum imaginatum fuisse magnam Islandiæ partem defecisse, quapropter Stigotio injungit, ut nulli parcat operæ, eandem in obedientiam reducere. Deinde ut Aræfonii copias fundat & fuget, ipsum vero, si fieri possit, captivum ad se vehat, denique Martinum a captivitate liberet, aut si mortuus sit vel eum liberare non possit, alium ejus loco constituat Episcopum, unde liquet Martinum ante mercatorum discessum anno 1550 vinculis solutum, non fuisse (c). Tot Præfectis, tantisque copiis ut auxilio & subsidio venirent, Rex, cujuscunque Quartæ Magnatibus, gratiosissimis mandavit literis; qui fuerunt: Erlendus Thorvardi, Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax, Paulus Vigfusi de Hlidarenda, Ejolfus Einari de Dal, Jonæ Episcopi gener, Biörnus Erlendi de Ketilstad, Biörnus Jonæ de Ejvindaraa, Thorlevus Grimi de Mödruvöllum Arii Episcopi filii focer, Thorstenus Fimmbogi de Hafræfellstungu, Jonas Magni de Svalbard Biörni Episcopi filii focer; Ormus Jonæ de Draflastad, Egillus Jonæ de Skard (d).

Tandem

(a) Vid. supra pag. 306.

(b) Vid. ibid. pag. 277 & Summe Ven. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 84.

(c) Sunt & antiquorum quidam, qui Martinum captivitate detentum fuisse usque post prælium Saudafellense, & a Sigardo tandem Jonæ filio dimissum fuisse, postquam hic patris & fratris infortunium inaudiverat.

(d) Vid. supra pag. 303. Ex his tres primi fuerunt incolæ australis Quartæ, ubi notandum generum Episcopi, qui hic tertio loco nominatur fuisse Ejolfum Einari, sed non Einarum Ejolfi, ne confundatur aut cum patre aut cum filio, quorum utriusque nomen

Tandem etiam ad Davidem Gudmundi filium de eadem re hoc anno dedit clementissimas literas (a).

§. 62.

Licet vera hujus expeditionis causa Holanæ diœceseos incolis notissima esse posset, placuit tamen Regiæ Majestati eandem parentibus literis penitus illis inculcare, ut & eosdem, si modo bellicosus Præful (quem in vivis esse putavit) jam pro suo more rebellare velit, ab ejus obedientia auxilio & consortio dehortari, ni pœna rebellibus digna affici malint; omnibus tandem justum & piûm regimen a se exspectare mandans (b); Tandem etiam vigilantissimus Islandiæ Ecclesiæ Inspector D. Petrus Palladius suam adjecit symbolam, mittendo ad Clerum Holanum literas paræneticas, quibus primo in Aræsonii malitiam & cæcitatem invehitur, deinde ad Olai Hialtidæ laudes conversus, bonam etiam se de Sigurdo Episcopi filio spem habere contestatur, reliquos vero omnes his dissimiles, qui in tam clara Evangelii luce caligare malunt, quo ad resipiant, ab officio removet; tandemque quædam de vera verbi divini prædicationis methodo subjungit (c).

§. 63.

Cum autem Regii Præfecti & Legati Islandiam appellentes, contra spem, sublato rebelle Episcopo, omnia pacata invenirent, quod agerent potissimum erat, incolas in verba Regis adigere, prout in mandatis habuerunt; Julius itaque & Trundsonius Holanæ diœceseos, utriusque, tam Ecclesiastici, quam Politici status incolas Oddeyram ad Eyafjord convocarunt,

---

nomen fuit Einarus Ejolfi. Duo, qui hos sequuntur sub Biörni nomine, fuerunt incolæ Quartæ orientalis; Quinque reliqui Holanæ diœceseos cives fuerunt; At totus David hic pro Quartâ Occidentali apparet.

(a) Vid. Illustriff. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 87.

(b) Vid. Summe Vener. *HARBOE Afsandl. om Reform. i Island in Kiöbenb. Seljk. Skrifte* Tom. 7. pag. 88.

(c) Vid. loc. cit. pag. 97.

carunt, qui Regi præstiterunt homagium (a), sed in Skalholtiina diocesi Stigotius, multitudine ad consuetum comitiorum locum ac diem, per Martinum Episcopum, convocata, eandem eodem modo in Regis verba jurare adegit (b). Tandem quoque accepto homagio, Julius & Trundsonius per Ornum Sturkæum, Occidentalis & Borealis Quartarum Nomophylacem, 24 denominari curaverunt iudices, viros ordinis Politici præstantissimos & juris Islandici scientissimos, qui, præfidente ipso Nomophylacæ, Jonam Episcopum ejusque filios Biörnnum & Arium rebelles ac perduelles fuisse declararunt, omnesque eorum possessiones ad compensandas, quas in hanc expeditionem Rex fecerat, impensas, ipsius fisco adjudicarunt (c).

§. 64.

Peractis quæ Oddeyræ agenda erant Trundsonius & Julius cum globo armorum Holas pertenderunt, indeque omnia quæ alicujus pretii videbantur & invenire potuerunt, interque ea magnum illum aureum templi calicem, aliæque ejus cimelia, abstulerunt, sed quod perpaucos ibidem reperirent homines, displicuisse fertur, plerique enim Episcopi domesticorum sibi ab eis timentes, eorum congressum vitabant, ideoque ante eorum adventum se suæque omnia in latebras abdiderant. Helga autem, Episcopi concubina, cum paucis aliis magnam ætatis partem cinerei coloris utens tentorio, in altissimo monte, cui nomen est Glóafeyker, se continuit. Hanc, cum ob instantem navigationem, quam maturare necessum duxerunt, convenire non possent, dicam ei per Thorsteinum Jonæ scripserunt, qua omnia ejus, comitumque Jonæ & Gotfralki bona Regio fisco adjudicari postularunt, quam causam Ormus Sturlæsonius Borealis quartæ Nomophylax ad Vallalaugam die Veneris ante festum Thorlaci delegatis iudicibus secandam commisit, qui eam gravio-rem, quam ut ab iis dirimi posset, sentientes, ad Iudices in eodem loco die Mercurii post festum Michaëlis sapientiores undique con-
gregan-

(a) Vid. loc. cit. pag. 90.

(b) Vid. ibid. pag. 93.

(c) Vid. ibid. pag. 94.

gregandos eandem relegarunt (*), sed quænam causæ capita fuerint, & qualem habuerit finem, nobis ignotum est, verosimile autem est fuisse tantum aliquam male fundatam suspicionem, quæ aut probari non potuit, aut patefacta veritate evanuit.

Litr. A.

- (a) Salutem & indissolubile charitatis ac fraternitatis vinculum in Christo continuo observandum. Kærliga og uinfamliga þöckum vier ydur

(*) Nos Magnus Biörni, Thorsteinus Gudmundi, Secundus Simonis, Oddus Philippi, Thorgrinus Gudmundi, & Magnus Jonæ, boæ omnibus notum facimus his nostris potentibus literis, quod die Veneris proximo ante festum Thorlaci æstivum ad Vallalungam in legitimo triana tribunum foro iudices delegati fuimus a Viro honorando Domino Orno Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylææ, ad dispiciendam, examinandam, exactaque decisione dijudicandam illam accusationem, quam Thorsteinus Jonæ loco Christophori Trundsonii & Axelis Julii contra Helgam Sigurdi filiam ejusque comites Jonam & Gotskalkum proferebat, ita sonantem, quod universa illorum bona fisco Regi deberi palam pronuntiaverint. Primo itaque iisdem literis observatis, nihil ista de re in presentiarum judicare potuimus, propterea quod in tam gravibus causis sapientissimorum æque ac probatissimorum virorum iudicium requiri nobis videretur. Præterea in nomine Dei amen, omnibus ita examinatis & coram nobis prolatis, omnes illas causas absoluta judiciali sententia ad Vallalungam denuo relegavimus, die Mercurii festum Michaëlis proxime subsequente, sub iudicium Nomophylææ proborumque virorum, a sapientissimis utpote tum ibidem pronuntiandum. Præterea omnes Toparchas, qui Regiis præfecturis funguntur, itemque eorum Assessores Judicarios, & Juratos Regis viros, ut præfinito loco & die compareant, jus Regis promotari, singulosque Toparchiarum Præfectos, ut in sua quisque provincia Assessores suos Judiciales hæc de re faciant certiores, nisi legitima prohibuerint obstacula, obligatos judicavimus. Si quis autem ad stabilendam Regis jus non comparuerit, atque ideo & Regia Majestas jure suo exciderit, & qui rei sunt præmeritum iudicium non subierint, eidem quatuor marcarum multam Regi solvendam irrogavimus, si nimirum citra fonticam causam se non stiterit. Qui vero jusjurandum violaverint, illis multam, quam leges, jus Regis stabilire recusantibus dicunt, pendendam judicavimus. In ejus rei veritatem laudatus Non-phylox Ormus Stuvla filius hoc nostrum iudicium nobiscum approbavit, suamque Sigillam una cum prædictorum virorum Sigillis ei appendit, scripto eodem loco & die, anno a nato Salvatore M D L I.

- (a) Amicissimas pro omni vestra benignitate, & sigillatim humanitate, quam Legatis nostris peregre constitutis exhibuistis, gratias vobis habentes, fraternitatem vestram, paci
inter

yður öll góðheit, oc sierliga þá heidarlega æru er þier fyndut vid vora sendiboda utanlandz. Trúum vier yðar bróðærni sie minniligtt hvad þier oc Vier hófum meðlofast fem beggia ockar brief med innciglum innehalda, hvad vier vilium oc skulum ad Gudz vilia vel halda, oc þad sama treystum til yðar Nádar. Wm þad Biarnanes oc þá penninga sem Teitur Þórleifsson átti til forna oc Herra Kong Fredrich góðrar minningar hefur feltt, oc Vier hófum fullum peningum býtalad. Bidium vier kærlliga ad yðar bróðærni villdi láta koma til skodunar þau skirike sem þær eru um giörd af yðrum partte oc vorum báðum ockur nærverandi. Þú fyrir margra greina skulld villda ec giarna ad þier settud einn stad oc dag ad vid mættum persónuliga finnaft oc í þeim fundi mætte auðveldliga skodast þad yður oc ofs best sómer. Er ofs sagtt ad þier vilied reisa yðar visitationem nú í sumár í Vestfirðu, oc ef svo er þá verður þad minnst ómak ad vid finnuft í Hrutafirði vill yðar Nád svo vera láta, þá villdum vier giarna þier lietud vndervísa ofs þad oc atinad sem yður best líkar, med vorum þienara Olafi Ormsfyne, kanu seigia yður nockud af vorum partti þad vier hófum honum vndervísaði: Cum his paucis valete oc iterum valete deo summo optimo feliciter.

Reverendo in Christo patri Domino Giffero Episcopo Schalholltensi detur hoc in caritate.

Z z z z 2

Litr.

inter nos sanciti, quod utriusque nostri signatae litterae continent, memorem esse, confidimus, idque etiam quoad praedium Biarnanes, nummosque Teito Thorleivio olim possessos, quos Dominus Rex Fridericus (bonae memoriae) iusto nobis aere vendidit. Rogamus igitur amicissime, vestra fraternitas, documenta hac de re a vestra nostraque parte producenda, utroque praesente, examini submittere velit; multis enim de causis certum aliquem locum diemque conventui nostro destinatis, velim, in quo, quae vos nosque quam maxime decent, facillime possunt examinari; Igitur, si, quae vos solitae visitationis iter in Quartam occidentalem instituendum determinasse, nos edocuit, verax existat fama, majoris commodi ergo, in tractu Hrutafjord nos convenire juvabit, quod si adprobet clementia vestra, illud, ut & quae alia nobiscum communicare vobis placuerit, per famulum nostrum Olavam Ormi, qui & quae ipsi patefecimus, a nostra parte vobis referet, resciscere exoptamus. Cum his paucis valete & iterum valete, Deo summo optimo feliciter commendati.

Litr. B.

(b) Heilfa mínum bróður Herra Jóni með Guðz náð biskupe að Hólum, laugmönnum oc náðugasta herra Kóngsins fávita oc heidursamligum mönnum lærdum oc leikum á alþingi með Guðs kvædiu oc minne. Vitanlegt gjörande að fyrer nockurar handrunar sakar kann ec nú um sinn persónlega ecki hínagad að koma, hvað ec hefde annars gjört mínum kærara bróður oc herra kóngsins fávita oc öllum dándimönnum til vilia, einkum þar þörf hefði gjörft náðugasta herra kóngsins vegna, hvar ec tel mig skyldugann til vera, oc vil mig þar til jafnlega reidubúinn oc velviladann láta fanna. Er sú sierdelis mín ófk oc bón að minn bróder biskup Jón, landstjórnarmenn oc heidursamligar inbyggjarar þessa landz síeu aller tilhneygdir til kristiligrar eindrægni oc almennilegs fridar, hvað ec giarnan þægja ath allar ágreiningar mætti niðurfetiast gudi til heidurs enn góðum mönnum til vnaðsendar. Hær með er ec yður alla fyrer líf oc fál allzmekttugum gudi bífalandi. Skrifad í Schalholtti Aarum eptter Guðz burd M.D.ΔLIII.

Litr. C.

(c) Gratia & pax a Deo per Jesum Christum. Kunnngjøre eg yður að ec hef feingid fulla vissu af yðrum ferðum í austfirðu oc Biarnanes,

(b) Fratri meo Domino Jona Dei gratia Episcopo Holensi, Nomophylacibus, & Clementissimi Domini Regis Quæstor, ut & honorandis viris, tam clericis, quam laicis, in Comitibus generalibus presentibus, salutem Dei & meam mitto. Notum faciens, quod, ob certa quædam impedimenta, hæc vice ipse per me illuc venire nequeam, quod cæterorum, in dilecti mei Fratris, Domini Regis Quæstoris, & omnium virorum discretorum gratiam, fecissem, præstitim cum Gratióssimæ Domini Regis ergo opus fuerit, quod mei esse officii agnosco, & ad id jugiter paratum & libentissimum me profiteor. Præcipitum meum petítum est & votum, ut Frater meus Episcopus Jonas, membra regniinis & honorandi hujus insule incolæ, christianæ concordie & paci publicæ, in unum omnes, studeant, in votis enim hoc mihi est, ut omnes similitates, in gloriam Dei, & bonorum virorum beneplacitum cessent. Cum his vos omnes, tam quoad animam, quam corpus, omnipotenti Deo commendo. Skriptum Skálholti, anno a nativitate Dei 1514.

(c) Gratia & pax a Domino per Jesum Christum. Notum vobis facio, quod mihi de professione,

nanes, oc þær hafid þæðen haft nokkura peninga oc látid byggia jarder &c. Vndrar mig stórliga þvi þær hafid svo giortt, hvad ec veit ongyva von til ad þær hafid nokkurtt skial þær til feingid af náðugasta þerra kónginum oc hanns heidursamliga Ríkisradi, síðan sá dómur giordift þær vm á alþingi ockar í mille, sem yður er velkunnigt, oc ec reidi mig vppá oc hefi reitt ad hallda. Þær fyrir vil ec yður kunngiora, ad ec má med onguu móti nie vil þessær eignær afleggja, audruvís helldur enn dómur þær vm eiördur innhelldur, oc vier báðer höfum ordid áfætt oc ockur látid lika. Cum hiis &c. Ex Schalholtt 4 die Octob. Anno M.D. XL. V.

Litr. D.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Fieck ec yðar brief ad þæra er þær lietud yðvarn Capellan í Schalholtti vpplesa feria quarta quatuor temporum aduentus oc vnderstód ad þær villdud ad reikningfkapur kirkiunnar (sem ec hafdi vmskrifad) yrði stadinn í þridiu viku þá þetta ár midvikudag oc fimtudag næstann epter Krossmessu, Enn sáker þærra kirkiunnar vtuega oc nauðsynia sem í greindann tína vidliggia kann eg þær ecki til ad komast af mínum parti, þvi hlöta þær annær af ad líða adur ec set prestafesfnuna, ei síður suo

Z z z z 3

adrer

fectione vestra per quartam orientalem Biarnmesum usque liquido constat, & quod inde bona quaedam abstuleritis, fundosque quosdam elocaveritis &c. Cum vero post pronuntiatum in foro generali iudicium, quod vobis satis notum est, ad id faciendum Vos aut a gratiosissimo Rege, aut Regni Senatu, ulla auctoritate instructos esse nesciam, vestrum factum non satis mirari possum. Cumque confidam justam me tueri causam, vobis indicare volo, quod has possessiones alio modo, quam quem determinat ea de re inter nos, utroque consentiente, facta sententia, amittere nec possum, nec velim. Skalholti 4 Octobris 1545.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Literas vestras audiui, quas per Capellanum vestrum, feria quarta quatuor temporum Adventus, Skalholti, recitari curastis, & ut rationes templi, de quibus perscripseram, tertia hebdomade post pascha anni presentis, feria scilicet quarta & quinta proximis ante Inventionem Crucis, componantur, vos velle, percepi. Sed ob negotia ecclesiae, quae dicto tempore peragi necessario oportet, mihi per me tunc adesse non licebit, ista scilicet dicta negotia perficienda sunt, praeferam ego Synodum habere quoniam
&

adrer dándimenn kunni þess auðveldligar til að koma, hvæð yður skal í góðann tíma verða. Kuangjörst yður oc að ec hefi samspurð að Eyólfrur bónde Einarsson hefur lögfest Biarnarnes oc þær eignar sem þúvfygja, svo og bygt sumum bændum heima vegna biskups Jóns. Enn má vel skie að þier vilied greindar eignar ecki afleggja wid Schálholtz dómkirkiu í yðrar lífstíð sem testamentum brier yðvart hlióðar vppá hvæð ec villdi að þier gjördud mier nockura ávífan á. Sægi ec giarnan að heilog kyrkia mætti halda sínum hluta ófkiertum villdu þier hennar vna sagdra eigna. Suo munu þier oc spurt hafa að ec villde giarnan að Reykir í Aulvesi drægist ecki undan dómkyrkiunni megi sú jörd hennar riectilig eign vera. Villdi þier oc tilleggja, ef yður þyckir riectur tilstanda að sama jörd skickist aptur kirkiunne fyrer vtan alla kífne edur ómak, sægi ec helst, þú ec vil giarnan eiga allt gott vid yðart fólk mier að vítalaufu. Cum hiis paucis Omnipotenti Deo totiqve ejus celesti exercitui æternaliter nos commendo.

Litr. E.

- (e) **G**jöri góðum mönnum kunnigt med þessu mínu opnu brieri, skir þess að kaup biskups Augmundar oc Teits Þorleifssonar hefur verid

---

& aliis viris discretis hanc eo facilius frequentare licebit, tempus vero (synodi habenda) vobis mature indicabitur. Notum vobis esto me vere conpertam habere, quod Dominus Eyolfus Einari, nomine Episcopi Jonæ, Biarnaueinum cum ceteris prædiis ad id pertinentibus, hujus esse peculium publice proclamaverit, & cum illorum admodiatoribus quibusdam contractum inisse. Quod si dicta prædia, ex testamenti vestri tenore, quoad vivetis, templo Skalholtensi tradere volupe non fuerit, ut me certiore reddatis, rogo. Nam ut sancta ecclesia sua facta testa retineat, si dicta illi prædia addicere vobis libitum fuerit, in votis habeo. Ita & notum vobis erit, me nolle ut Reyki in Ölveso a templo cathedrali abalienentur, si modo, prædium illud hujus peculium esse, evinci potuerit. Quod si & vos operam vestram collocetis, ut, modo jure agi vobis videatur, dictum prædium templo absque litibus & molestia restituatur, res mihi esset gratissima, omnia enim cum vestris familiaribus quam amicissime peragere, ne quæ tamen in me culpa sit, studebo. Cum his paucis omnipotenti Deo, totiqve ejus celesti exercitui, æternaliter vos commendo.

- (e) Per has patentes omnibus viris discretis notum esto, cum permutatio ab Episcopo Augmundo & Teito Thorleifi filio peracta, legitima & in omnibus valida decreta fuerit, ut

verid dæmt laugligt og mindugt í allann máta eptur þú sem úppa á hlýða dánúmanna dómur med ókæddum oc heilum þeirra hángondum innfiglum, fyrirbyð ec nokkurum manni bæði Eyolfi Arna (Einars *rectius*) syni sem öðrum að byggja edur bæla neinar þær jarder sem Biarnanesi tilheyra, utan þeir taki þær epter lögun af mínum vmbodzmanni Síra Arna Jónsyni em öngvum öðrum oc svári honum öllum laugfkilum sem til heyrer, þú þeim held ec til laga epter saugdu kaupi fyrer öllum oc sierhvörum. Enn hvor sem öðruvis dirfist að giöra viti sig epter laugum þar fyrir svara skula oc til sannenda. Scriptum Schalholsti die Julii MDXL.

Litr. F.

(f) Svofeld verk liet biskup Jon Arason giöra oc hans syner Are oc Síra Sigurdur oc þeirra menn flester sem í þeirra reid voru mier Indrida Ketilsyne. Item ráku saman oc burt úr minne jördu oc heim til Biarnanes tuttugu annars hundrads áfauðar oc tuttugu kýr oc suelltu inne í siögur mál oc var komid að köfnun. ráku kapla úr mínu lande alla, svo ec hafdi ecki epter af þriátíu nema þrevett hrofs oc þrevetrann heft, oc þó var hann í lane. Töku fimm undan heystutningi þar á hladinu vid

---

ut virorum frugi sententia judicialis cum integris & salvis eorum sigillis appensis testatur, me homini cuilibet, tam Eyolfo Einari filio, quam aliis, prohibere, ut ulla prædia ad Biarnanesum pertinentia elocent aut occupent, nisi ex juris præscripto illa a meo mandatario, sacerdote Arna Jonæ filio, sed nemine alio, utenda accipiant, & illi omnia officia legitima præstent; Ego enim dictum permutacionis contractum contra omnes & singulos in foro tuebor. Quicunque contra hæc aliquid committere ausus fuerit, se ex juris præscripto satisfactionem redditurum fore scito. In quorum testimonium &c. Scriptum Skalholti die Julii 1540.

(f) Sequentia in me, Indridum Ketilli filium, committi curavit Jonas Arvi filius Episcopus, ejusque filii Arius & presbyter Sigurdus, & eorum assecularum plerique: Centum & quadraginta oves lactarias, & viginti vaccas, in unum coactas, de meo fundo Biarnanesum abigebant, & per quadraginta octo horas, inclusas & suffocatas fame cruciabant. Omnes de meo fundo eqvos abegerunt, ita ut de triginta eqvis solummodo mihi unica eqva trina superfuert, & unus eqvus trimulus, quem tamen alii tum utendum commodaveram. Quinque eqvos, in platea apud struem lignorum, qui sæno domum vehendo adhibebantur, frenis ac ligamentis disseclis, rapuerunt,

vid vidinn, skáru í sundur beifl oc giærder, hinn setta tóku þeir vid vidin vndan syne mínum, ad ec senda hann heim, oc var hann farlama epter, ridu þeir aptur oc fram um sveitina, töfdu verkum fyrir folki mínu, gíftu þar átta, var þar fyrermadur Síra Olafur Hiallrafon oc hanns fylgjarar, Síra Högni, Síra Illugi Gudmundsfon, Síra Ketill Hallsfon, enn þá þeir í burt ridu, þá tóku þeir minn fenadarmann er hann flúdi undan þeim sem fienad tóku oc reid hann í móti þeim sem úr hladinu ridu oc fluttu hann heim til Biarnanes vrn þverbak hanns síálfs fienadarkapli, hielldu hönum naudigum, særdu hann úr sínum fótum, ógnudu hönum med vöndum, byffum oc vopnum, lietu hann fara naudigann fudur yfer flíot oc þar um sveitina, þóttist hann þar af þvínagan fengid hafá af þeirra vondri medferd. Item sendi biskupinn þangad sína tvo sveina til ad vardhallda þar, hvörrier vóru med pilltayrdum oc svo giördum sem var Síra Þorkell Olafsfon oc Olafur Tumasson hvör ad var med pilltskap, lagdi það biskupinn ályktarord ad hann skylldi senda þangad sína tuttigu fueina ad eyda oc uppeta minn kost, sem Ate audfýnde sig í því ad hann reid af stad oc ætladi til mín oc fieli af baki í heimalæknum á blákaf oc vard ad taka klædashipte oc hnekti það ferd hans ad því sinne. Item tóku oc gripu sídan tuttigu kapla í burt med fer, ellifu hefta, tveir bleika-

erant, sextum, quo filius meus vehebatur, quem domum miseram, quique ideo ab itinere impeditus remanere cogebatur, abstulerunt. Illi ultro citroque per hunc provinciam tractum equitabant, operas meas in laborando impediabant, & octo eorum, quorum primipilus erat Olaus presbyter Hialti filius, cum asséctis, Högnio presbytero, Illugio presbytero filio Gudmundi, Ketillo presbytero filio Halli, (inogatus mei) pernoctabant. Qui inde reversi, opilionem meam, illos qui pecora abigebant, fugientem, & hos domo mea abequitantes offendentem, capiebant, & dorso eorum, qua pecora cogere solitus erat, transversum alligatum, Biarnanesum avehebant, & invitum retinebant, vestibis exuebant, & virgis, sclopetis & armis ei minabantur, ac invitum ultra fluvium, & per ulteriorem tractum ultro citroque, secum abducebant, unde & hic ab illis se vexatum & male habitum fuisse conquestus est. Præterea Episcopus duos suorum satellitum, Thorkelum scilicet presbyterum Olai filium, & Olausum Thomæum, qui in excubiis essent, huc misit, quorum hic nequitiæ specimen edidit. Episcopus quidem sententia edixerat, missurum se huc viginti suorum satellitum, qui copias meas consumerent & exederent, cujus & rei specimen Arius edidit, qui abequitans, me invisurus, de equo in rivum Biarnaneso vicinum decidit, totusque adeo submergebatur, ut vestes mutare necessarium haberet, qui casus expeditionem illius ea vice distulit. Exinde viginti equos mihi ablatos abegerunt, undecim

bleikalóttur, annar kostahestur, þrjú rauder, allar væner hestar, einn gló-föxóttur stór og rofkinn nockud, þrjú jarper, og voru tveir grader, tvö hrofs stór og úng, annar líóft, enn annat bleikalótt, tvö folöld, hefi ec þessa kapla alldre fengit, nema folalldir annar, enn hin þriú hrossin med folöldunum feck ec eigi fyrr enn um allra heilagra messu, er her til vitnis allt mitt heimafótek og aller í þeirre sveit, reid hann vid seinasta med allan sinn flok hvar helldr stóð ógn af, var ec þá ridinn upp til Stafafells, þeir ótludu mic upp ad ríða; hafa þeir þessa peninga í ongvo mínu frelsi hvoreki fyrir mér ne mínum erfingium.

Vinnisburdur um þetta.

Þad medkennunst vier Alexander Haslidason, Arne Eyolfsson, Jon Þórsteinsson, heimilis búdar (*forsan* kvidar) vitne, Síra Oddur Ivars-son, Einar Petúrsson, Einar Ormsón, Þorarin Henrichson, Anno Christi M.D.XL.VII ad vier vorum vidstadder í Arnanesi og Biarna í Hornafirdi fáum og heyrdum svofelldan verknad biskups Jóns Arasonar og hans sona Ara og Síra Sigurdar og margra annara þeirra fylgiara, Síra Olafs Hiallrafonar Olafs Tumassonar med þeirra fylgiurum, ad þeir gripu

oc

---

undecim scilicet eqvos (adultos), duos lutei coloris, quorum alter colutarius, tres rufos, omnes magni valoris, unum jubæ flavidæ, grandem & aliquantum anno-sum, tres bacchos, quorum duo erant admittari, duas eqvas grandes & ætatis non provectæ, alteram glaucam, alteram gilviam, & duos pullos eqvinos. Has eqvas, præter alterum pullum, nunquam, reliqvas autem tres eqvas cum pullis, tandem circa tempus festi octavianæ Sanctorum recuperavi, quorum omnium meos domesti-cos & contribules antestor. Ille demum cum tota sua cohorte abegitavit, qui, ubicunqve aderat, terrorem omnibus incutiebat. Ego tunc Stafafellum iter fece-ram, illis vero me eqvitando assequi constitutum erat. Dicta illi bona, nulla mea, meorumve hæredum venia, retinent.

Hac de re testimonium:

Nos Alexander Haslidi filius, Arnas Eyolfi, Jonas Thorsteini, testes dome-stici, Oddus presbyter filius Ivari, Einarus Petri, Einarus Orni, Thorarinus Hen-rici, constitemur, quod anno Christi 1547 Arnanesi & Biarnanesi in Hornafiorde presentes eramus, videbamus & audiebamus talia facta Episcopi Jonæ Arii filii, ejus-que filiorum Arii & presbyteri Sigurdi, & multorum aliorum hos stipantium, pres-byteri Olai filii Hialti, Olai Thomæ, & illorum comitum, quod omnia armenta

&

oc ráku alla lifandi peninga sem þeir náðu oc fundu, naut oc saudi oc kapla Indrida Bónða Ketilsfonar frá Arnanesi med soddan adburðum sem þessi fyrr ritud skrá inneheldur, innsettu oc fulltu í siögur mál so ad kosnad komid var, hier med hefur hann alldrei aptur feingid tólf hefta oc svær hestanáður, hier med vissum vier ecki annars enn hann mundi kúgáður oc náugáður í burt hafður, hefði hann náðst, hier med var hanns heyskapur skadliga hindradur &c. Hier epter vilium vier sveria ef þurfa þikir, oc til sanninda hier um setium vier vor innsigli fyrir þetta vitnisburðarbrief, skrifað í Einholti XVI dag Maji mánadar nokkurum árum síðar enn fyr seigir &c.

Littr. G.

(g) Það görum vier Tumas Eireksfon, Þorsteinn Gunnarsfon prestar, Grímur Jónsfon, Einar Einarsson, leiðmenn, gödum mönnum kunnugt med þessu voru opnu brefe ad þá lidit var frá húngadburð vors herra Jesu Christu M.D.XX oc tvö ár á Hólum í Hialltadal á Uppstigningardag, vórum vier í hiá, sáum oc heyrðum á, ad Jón preitur Arason ættleiddi siögur sín börn er svo heita: Are, Magnús, Biörn, Þórunn ad þessum skilmála; ad nefnd Þórunn skyllde taka jafnann hlut vid brædur

& pecora, quæ assequi potuerunt & invenerunt, boves, oves & equos Domini Indridi filii Ketilli de Arnarneso, eodem, ac antea scriptum est, modo, rapuerunt & abegerunt, per viginti quatuor horas fame cruciaverunt & incluserunt, ita ut fere suffocata fuerint. Ille præterea duodecim equos & duas equas matres nunquam exin recuperavit. Novimus &c, quod ille violenter habitus, & coactus fuisset abductus, si illi eum assequi potuissent, hæc non quod labor significio ejus impendendus, ejus damno fuerit retardatus &c. Hæc, si opus visum fuerit, juramento confirmare spondemus. In quorum testimonium nos sigilli nostra huic instrumento testimonii apprimimus, scripto Einholti, die sedecimo mensis Maji, paucis post annis ac supra.

(g) Nos Thomas Erici, Thorsteinus Gunnari, sacerdotes; Grimus Jonæ, Einarus Euari, laici; bonis viris per has nostras patentes notum facimus, quod anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1522, Hólis in Hialltadalo, festo Ascensionis, presentes eramus, videbamus, & audiebamus, quod sacerdos Jonas Arii filius, quatuor suos liberos, quorum nomina: Arius, Magnus, Biörn, & Thorunn, adhibita hac conditione adoptavit, ut Thorunn in æqualem cum (singulis) fratrum suorum de sorte

integra

brædur sína að óskiptum arfe. Samþykkt þessa ættleiðing Halldóra Magnúsdóttur skilgiætin móður systur fyrrnefndz Síra Jóns er þá stóð næst arfe eptter hann, með handabande, jáyrde oc fullu upplagie síns arfs, Item geingu aller þessur fyrrnefnder menn fyrer kyrkiudyr sem *Lögbók* vottar, halldande aller á einne bók að nefndum Síra Jóni Arasýne svo mælande: *Feg Jón prestur Arason ættleidi Ara Jónsson, Magnús Jónsson, Björn Jónsson, Þórunne Jónsdóttur, til arfs eptter mig, til fíar þess er eg gef þeim til gjalldz oc til gíafar, til sefs oc til sætis, oc til alls þess riettar sem lögbók skírer að ættleiðingur á með lögum að bafa.* Hier til gaf Sera Jón fyrrnefndum börnum eina bók hveriu þeirra, enn Þórunni gaf hann eina fylgiu gyllta með silfur. Og til sanninda hier um setium vier fyrrnefnder menn vor innsigle fyrir þetta görningsbrief er skrifad var í sama stad er fyrr segir, fimtrudaginn í páskavíku árum eptter guds burd M.D.XL. oc eitt.

Litr. H.

(h) **N**ád oc fridur Jesu Christi sie með ydur Herra Jóhann Friis míns náduasta herra kóngsins Canziler. Wid vilium ydur witanliget giöra þá stóru tvídrægne oc óvilia sem hier hefur wered nú í Íslande hvernin þad kemur til oc þad sem sannleikur skal með fundinn verda.

A a a a 2

I

integram hæreditatis partem succederet. Quam adoptionem Halldora filia Magni, dicti sacerdotis Jonæ matertera legitima, quæ tunc ejus erat hæres ab intestato, stipulata manu, assensu & totali hæreditatis renunciatione approbavit. Item omnes prædicti viri, ex præscripto *Codici Legum* ad fores templi se conferebant, & omnes unum librum tenebant, dicto sacerdote Jona Arii filio verba sic præeunte: *Ego Jonas presbyter Arii filius, adopto Arium Jonæ filium, Magnum Jonæ filium, Björnium Jonæ filium, Thorunnam Jonæ filiam, ad succedendum in facultates quas reliqueró, ad bona quæ illis dedero, sive illa dono, sive debiti nomine, abalienaverint, ad locum honoratorem & dignitatem, & ad omne jus, quod Codex Legum adoptivo competere debere offerit.* Præterea sacerdos Jonas singulis prædictorum liberorum librum, Thorannæ autem fibulam argenteam deauratam dedit. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic instrumento apprimimus, scripto in loco prædicto, feria quinta paschatos, anno post nativitatem Dei 1541.

(h) Domino Johanni Friis Clementissimi Regis Cancellario; Jesu Christi gratiam & pacem! Ingentem illam, quæ his temporibus in Islandia viguit, discordiam & inimicitias, ut

&

I fyrstu höfum við með verid þá fangadur var Martheimn Einarsson eptter dóme fyrir sínar stóru ódygðer sem hann gjorde hier í landid. Fyrst hlióp þesse Martheim úr landinu með faulskum briefum sem hann let skrifa uppá XXIV kennemenn ad hann väre kiörenn ad vera biskup í Skálholsti, oc þeir sem hann kiöru voru ecki meir em VI eða IIX prestmenn öllu landenu í móti oc so kóngsins retti. Hier ofaná let hann taka vortt göts oc villde forráð; ockarnn faudur Biskup Jón oc liet hann oc alla hanss dóma oc giörninga ónýta giöra. Hier til gaf hann Lafrans Múla peninga ad hann fkyllde styrkia hann til svoddann vondra giörninga. Item hefur fá hinn same Lafrans Múle farit með órietti oc lygum úr landinu oc ian aptur í landid oc látid mikid óriettferdugt göts oc penninga eptter í landinu eptter þúi sem dómur hefur ádur á hann fallid á alþinge. Ec trúe ad hann hefde alldrei með lífenu komest af landinu hefde hann ecke notid wors náduga Herra Christiaus Fridrichssonar. Svo oc eru hedan hlaupner nockrer óarleger menn með skipum af landinu sem í fyrstu nefnist Petur Einarsson, Brynjolfur Jónsson, Gunnlaugur Arnason múnckur, Olafur Hjaltafon; þesser aller hafa fyrir sín vond ord, þiöfnad oc gúðlastan hlaupid út af landinu.

Nú höfum við skrifað yður riectann sannleika hier af svo sem við vilium andsuara fyrir Guði oc mönnum oc ecke mundu þesser menn svo mörg

---

& eorum causas sequentibus veracissime non detrahabimus detegere: 1) In eorum numero fuimus, qui Martinum Einari ex prævio iudicio, ob maxima, quæ in hac terra commiserat, maleficia, comprehenderunt; Hic primo e patria aufugit, falsas quasdam secum ferens literas, suam electionem ad Episcopatum Skálholtinum continentes, quæis 24 sacerdotum nomina subscribi curaverat, cum tantum a sex vel octo Pastoribus, contra patriæ mores & Regiam ordinationem electus esset. Præterea bona nostra rapuit; Patri nostro Episcopo Jonæ insidias struxit, cujus omnia Acta & Judicia sustinuari curavit, maneribus emta Laurentii Mule ope; qui eum ad patrandam hæc maleficia iuvit. Hic ipse Laurentius Mule falsa & emittia multa refert, multamque auri & argenti vim iniuste sibi comparavit, ut iudicium de eo jam pronuntiatum clarissime demonstrat, adeo ut verisimile sit eum vivum hinc elapsum non fuisse, nisi clementissimi nostri Domini Christiani Friderici filii causa factum esset. Ita etiam hinc aliquot enavigarunt viii, infamia notati, nimirum Petrus Einari, Brynjolfus Jonæ, Gunnlogus Arnæ Monachus, & Olaus Hjalteri, qui omnes ob maleficia, furta & blasphemiam aufugerunt. Quæ nos tam veraciter scripsimus, ut eorum Deo & hominibus defendere parati sumus. Et certe tot Regia Rescripta a Clementissimo

mörg Kóngrs bref innflytia í landid frá worum nádugasta Herra Kóngin-
um ef þeir þecktud þessa menn svo sem vier Islendsker þeckium þá.
Oc villdu þier svo vel giöra oc senda hingat eirn mann sem trú oc for-
standigur være, sem med sannleika mætte vndervísa nádugasta herra Kóng-
inum oc ydur hver falskleike oc óriettur ad hier geingur í landenu oc
nú allramest sídan Lafrans Múli skyllde fývite vera. Þviad fá hinn same
Lassi Múle giörer ongvann reikningskap af morgum eignum oc góðfum
Kóngrsins sem hier hafa Kónginum dæmdar wered. Oc margar þungar
faker standa hier oc hafa lönga tíma stadid ódæmdar oc fá hinn sami
Lafrans Múli tekur þar fyrir Joachimsdale uppá sína æru oc trú þar sem
Kóngrurinn oc þier hrid af vitid. Þar fyrir bidium vier ydur fyrir Guds
skyllid ad Kóngrurinn oc þier trúed ecke þessara manna dáriligum lygum
þui þier finned sannendin sem vier segium ydur uppá ockar trú oc æru,
ad biskupenn Jón ockar fader oc vid vilium vera trúer oc holler þienrar
nádugasta Herra Kóngr Christians Fridrichsönar, oc so hans unga syne
Friderich styrkia til nádugs herra &c. So ad vier mættum hafa nád oc
frid, oc so vilium vier hallda christiliga trú oc það helga Evangelion so
sem það hefur alla wega í Islande predikad verid sídan ad fá nádugaste
herra Kóngrurinn þar af skrifade oc skipade. Item bidium vier ydur
fyrir Guds skullid ad vier meigum fá eitt opid Kóngrs brief so hliódanda
ad lögmadrinn oc landshöfdingiarner med öllum almúganum hier í

Aaaaa 3

landid

---

mentissimo nostro Rege in Islandiam non transferrent, si tam vobis, quam nobis
Islandis, noti essent. Magno nos maçaretis beneficio, si prudentem & fidelem quen-
dam huc transmittere dignemini, qui veraciter Dominum Regem certiozem facere
posset de injustitia & injuria cui hæc Provincia obnoxia est, præsertim a quo Lauren-
tius Mule ejus Præfecturam gerere cæpit, qui præter quod nullam Regi adjudicato-
rum bonorum rationem reddit, multas graves causas judicare prætermisit, seqve, per
fidem jurans, joachimicis corrumpi sinit, quæ omnia vos atque Regem fugiunt. Per
Deum itaque rogamus, ne a vobis, nec a Rege, ipsius temerariis mendaciis fides ha-
beat; hæc enim quæ scribimus, hercle, verissima sunt. Nos cum patre Epi-
scopo Jona, Clementissimo Domino & Regi, Christiano Friderici filio fideles mane-
bimus subditi, ipsiusque tenellum filium ita adjuvabimus, ut pacem & quietem
promoveamus. Religionem Christianam sanctumque Evangelium colimus, prout
semper in Islandia obtinuit, & Clementissimus Rex postea de eo scripsit: Item vos
per Deum rogamus, ut Regium quoddam Diploma consequamur, mandans Nostro-
phylicibus & patriæ Maguatibus, cum universis incolis, eo prospicere, ut a toto Populo
&

landid mætti fá biskup vera, ad kiörinn yrði af ollu landsfólki andligum oc veralldligum á alþinge oc sveria þar Kongenum trúann eid fyrir hanns fávita, oc mættum med oc eptter Norrges Ríke laug oc riette halldner verða. Þar fyrir vilium vid borgun setia ad þetta bref skal leyft verða med peníngum so ad ydur skal það glædia oc lúckast í hendur ydrum Umbodsmanne sem það bref ber oc færer oc giarnan vilium vier giaura ydarnn vilia það þier vilied ockur tilskrifu oc til hiálpur vera. Oc ollum odrum landhlaupurum sem fyrir ydur hafa komid hiedan af landinu sem ockrum faudur oc ofs eru mótfallner. Enn gud gefi ofs ollum christiligum ad vera. Oc ad þier villdud ofs tilskrifu eitt riett andsvor med þeim hinum sama sem ydur þetta bref færer sem ofs mætte til hiálpur oc bata koma sem vid bidium. Oc til meiri vitnisburdar oc fannleiða hier um set ec Biörn prestur Jónsson oc Are Jónsson ockar innfigle med biskups Jóns innfigle fyrir þetta brief, giórtt med góðra ærlegra manna ráde á Hólum í Hialltadal í Islande in die Laurentii, anno 1550.

Litr. I.

(i) Ollum þeim góðum mönnum sem þetta brief síá edur heyra sendum vier Þórleifur Einarsson, Oddur Tumásson, Gudmundur Gíslason, Jón Grímsson, svarner Lögregtumenn, Brandur Einarsson, Steinþor

---

& Ecclesiasticis & Politicis, in Comitibus generalibus eligatur Episcopus, qui coram Regio Præfecto homagium Regi præster, utque nobis Norvegicis legibus vivere permittat. Nos prædes dare non detrectabimus, tale diploma tot nummis, quot optime contenti eritis, a vestro Procuratore nos redempturos fore. Voluntati vestra satisfacere parati sumus, si modo per literas nobis aliquid injungere placeat, sique nobis contra fugitivos hinc ad vos discurrentes, qui patri nostro & nobis adversantur, operam vestram nobis commodare non dedignemini. Faxit Deus ut christiane vivamus, & ut vos catheticum responsum cum hoc tabellario nobis remittere dignemini, quod nobis, quem optamus, usui sit & emolumento. Inque horum testimonium & confirmationem, ego Biörnus Jonæ sacerdos, & Arius Jonæ, nostra sigilla una cum Episcopi Jonæ sigillo appendimus præsentibus scriptis, juxta proborum quorundam consilia. Holis Hialtdalensium in Islandia, die Laurentii anno 1550.

(i) Probis omnibus has literas inspecturis seu audituris; Nos Thorleivus Einari, Otto Thomæ, Gudmundus Gíslai, Jonas Grími, jurati Pedarii, Brynjulfus Einari, Steinþor

Steinþór Finnsón, Erlendur Jónsón, Jón Olafsón, Eigill Jónsón, Illuge Sveinsón, Þórvalldur Einarssón, Þórsteinn Oddsón, kvediu guðs oc sína, kunnigt gjörande að þá líd þá frá hínagaburdi vors Herra Jesu Christi MDL ár vorum vier í dóm nefnder í Snóxdal í Breidafíardar dolum á fimtudaginn næstann fyrer Simonsmessu aff Ormi Sturlasýne Lögmanne nordan oc vestan á Íslande, somuleides Kóngsins liensmanne í Þórnefs þínge til að skoda oc rannsaka oc fullnadar dómns atkvæde á að leggja vñ þá menn sem Dade Bónde Gudmundsón hafde til fanga tekid eprer Kóngsins Nádarbreffe oc skipan, sem var biskup Jón Arason oc hanz syner Biörn oc Are. I fyrstu kom þar fram fyrer ós ádurgreinda dómsmenn tvo Kóngsins Nádar breff med heilum oc ókoddudum innfiglum áþrictum er svo hlióðande vóru, að hanz Nád oc Herradómur oc Kong: Majesttat tilskipade Dada B. Gudmundsýni vnder sína hlýdne, að hann skyllde fanga fyrrgreinda menn huar hann kynne þeim að ná. I annan máta beiddist B. Dade þar dómz á, huad hann skyllde aff þessum monnum ádurgreindum nú gjöra, edur huorium í hendur fá, til uardueitflu edur forsiónar, til næsta Oxarár þingz, hier med uændust þessir menn breffum oc kuitunum, að þeir sogdust fyrer sier hafa, vt aff konúnglegu valde vtgiefin, hier med budu þeir sig oc appellerudu sín mál til Alþingis, saker þeirra Kóngsins Nádar breffa sem þeir þóttust fyrer sier hafa; Því að Heilags Anda nád með sier tilkalladre, að suo próf-
udu

---

rus Finni, Erlendus Jonæ, Jonas Olai, Egillus Jonæ, Illugo Svenonis, Thorvaldus Einari, Thorsteinus Ortonis, Divinam & nostram salutem dicimus, notum facientes anno 1550 die Jovis proximo ante Festum Simonis, Snoxdali in Breidafjordsdalis, ab Ormo Sturlæ filio, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, & Regio Præfecto Toparchiæ Thornesensis, delegatos nos fuisse, ad judicandum de Episcopo Jona Arasonio, ejusque filiis Biórno & Ario, quos David Gudmundi, ex Regio mandato, comprehenderit. 1) Nobis hinc Regis clementissimi Rescripta, illæsis & integris sigillis conspicua, repræsentabantur, quibus Clementissimus Rex hos viros exules & proscriptos proclamavit. Produclæ etiam fuerunt ejusdem clementissimæ literæ, cum appposito sigillo, quibus Regia Majestas, Davidi Gudmundi, si pro obsequenti subdito haberi vellet, memoratos viros, ubicunqve posset, capere mandat. 2) David Gudmundi de eo nostram sententiam expetebat, quid memoratis viris esset faciendum, aut ejus tutelæ & curæ ad proxima usque Comitua Oxarænsia, tradendi sint; Ex altera parte dixere memorati viri, se literas tutelares & quittantias a Regia Majestate sibi datas, habere, quam ob rem ad Comitua Generalia appellarunt. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, omnibusque nostræ censuræ submissis rite examinatis, pleno
judicio

udu oc fyrer off komnu dæmum vier fyrrnefnder dómsmenn med fullu dóms atkuæde Biskup Jón oc hans syne Ara oc Biörn rettelega fangada hafa verid, epter Kóngsins breffe oc Alþíngis dóme: Sömuleides dæmum vier Dada Gudmundzson oc hanz medfylgiara saklausu verid hafa dómsins vegna oc epter Kóngsins skipan oc bode giört hafa verid: Hier med dæmum vier Dada Gudmundzson med öllu vidskilldann vid þessa menn hiedan af, enn Christian Kóngsins Umbodsmann skyldugann vid þeim ad taka, oc þá vel ad vardveita til næsta Oxarár þíngs, med styrk oc trúlegum tillögum Lögmanna beggia Ormz Sturlusonar oc Erlendz Þórvarðsonar. Þar med leitst ofs oc virdtist Dómkirkian í Skálhollte oc hennar Formann Herra Marteirn Einarsson skyldugur til ad styrkia suo ad optnefnder menn verde vel beuarader til næsta Oxarár þíngz, utan Kóngsins ráð annat til kome fyrre. Hier med dæmum vier öll þeirra skilríke oc breff skyldug ad koma til Alþíngis ad sumre, med þeirra forsuarz mönnum, oc þá meiga epter þeim skrifa opinberliga epter sínum vilia, suo hvad annat þeirra próff oc skilríke, sem þeim má til gagnz oc bata koma. Enn um þá menn er til þess villdu sig hafa ad veita nockum hernad edur ólöglegar atrider vt af Nordlendinga fiórdunge hingat í stiftid í móte landzinslögum oc Kóngsins vilia oc hanz Nádarbriefum oc Kónganna Riettarbótum. Þá dæmum vier þá alla landrádamenn epter

---

judicio supra nominati Judices decrevimus, Episcopum Jonam ejusque filios Arnam & Biörnum ex Regio mandato, & sententia in Comitibus Generalibus pronuntiata, jure captos esse. Judicavimus etiam Davidem Gudmundi ejusque affeclas, nullo modo contra Regem peccasse, cum hoc ipsum juxta Regium mandatum & latam sententiam fecerint. Præterea Davidem Gudmundi ab horum virorum cura & custodia post hæc liberum esse, Christianum autem eos excipere, & adjuvante utroque Nomophylace, Ormo Sturlæ & Erlendo Thorvardi, ad proxima usque Generalia Comitibus, custodire debere. Videtur etiam æquum justumque, ut Cathedra Skálholtensis; ejusque Antistes, Dominus Martinus Einari, opera sua eo prospiciat, ut ad proxima Oxarænsia comitia bene custodiantur, nisi Rex ante illum terminum de illis aliquid aliud mandet. Decrevimus etiam Episcopum Jonam & ejus filios in proximæ ætatis Comitibus Generalibus, cum suis Procuratoribus, omnibusque testimoniis & documentis se sistere debere, ideoque libere & aperte ea, omniaque ad hanc rem facientia, per literas adsciscere licere. Quod autem eos concernit, qui arma circumferre & ex Boreali quadrante in diocesi Skálholtinam, contra Patriæ jura, Regis literas & constitutiones, irruptionem facere sustinent, ex legum & regionum mandatorum præscripto, perduelles

epfer þú sem Lögmaðid vtvifar oc Kónganna Riettarbatur vmhalda. Samþyckte þennan vorn dóm ádurgreindur Ormur Lögmann oc Christian Skrifare Kóngsinz Vmbodsmadur.

Litr. K.

(k) Svo felldan framburd oc lýsing hefe ec Dade Gudmundson ad framsegia um áreider oc fiárupptekter sem þeir biskup Jón oc hanns syner giordu mer í haust, þá þeir ridu heim á Hvamm í Hvammsveit, á laugardagin næstan fyrir Michaëlis messu anno 1548. I fyrstu ridu þeir heim á mína þriá garda, Saudafell, Snóksdal oc Hvamm, med sitt fólk tilreidt med vopnum oc tím, spyriandi ad hvar Dadi væri, med mörgum spies (*al. blóts*) ordum oc brúkaraskap, segiande: honum være nú nær ad vera heima ad forsvara þær hanns saker sem Jón biskup mætte honum tiltala, oc hefur mer sagt verid, hann hafe láted lesa stefnu uppá sínar sakargifter. I annan máta klaga ec það til biskups Jóns oc hanns fóls, ad um sumarid ádur hann veitre mer heimfóknena, let hann taka sex hesta fyrer mer, oc það góts sem á þeim var, á fimtudagin næstan fyrer Petursmessu oc Páls; Hier med let hann flá mína menn, oc handdraga af þeim veriur, oc adra þá peninga er ec hugde mer til þingskostar; Svo
oc

---

perduelles esse iudicavimus. Hoc iudicium confirmarunt Ormus Nomesphylax, & Regius Prætor Christianus Scriverus, simulque nobis supra nominatis iudicibus sigilla sua appendebant præsentibus, scriptis eodem loco anno & die ut supra.

(k) Hæc ego David Gudmundi, publice profiteor & protestor, de insultibus & rapinis, quibus Episcopus Jónes ipsiusque filii me, proxime elapso autumno, infestant, cum Hvammum Paræciæ Hvammensis, die Saturni, festum Michaëlis proxime præcedente, anno salutis 1548 pervenirent. Primo prædia mea, Saudafellum, Snoxdalum, & Hvammum, ferro & integra armatura instructi adibant, ubinam David se contineret? rogantes. Cavillas (diras) insuper & sesquipedalia verba projicientes, agebant, quare domi se non contineret, Jónæ Episcopo, de excommunicationis causis, quarum cum insinulare posset, se purgaturus? narratumque mihi fuit, ipsam dicam de intentatis mihi criminibus denunciari eurasse. Secundo Jonam Episcopum ejusque satellites accenso, quod per æstatem die Jovis, festum Pauli & Petri præcedente, antequam me domi infestare cœpit, sex, quos possidebam equos, cum omnibus, quas vehebant,

oc let hann grípa fyrer mer sex voder vadmáls úr kirkjunne á Þingvöllum á öngre minne heimild, hvor vadmál ec hefe enn nú eigi apturfengid. Enn þá biskup reid heim á mína þriá ádurnefnda garda, var ec í öngvan þann stad staddur, þá biskup Jón oc hanns menn þar komu, óttudu þeir mína konu oc mitt fólk; Hier med hofdu hanns menn í burtu úr ádur-skrifudum Hvammi tvær bækur þar úr kirkjunne frá prestenum Síra Magn-úli Jónslyni; messubók oc Davids Psaltara. Item brutu þeir upp byrdu í kyrkiunni, oc köftudu henni fram í forkirkjuna, brutu hana sundur í mola, var mer sagt það giört hefde Are Jónson. Item vóru mer adrar fiárupptecker giórdar á odrum peningum í somu reisu, ad upp voru brotin þriú hús í stadnum, hofd í burt ein tunna skyrs, (al. oc annar meire matur) enn spilltur hálfu meire matur, oc ollu rótad oc úr lage fært það kyrrt átti ad vera. Item hafde mitt fólk hyrdt nokkra peninga í hrískestinum, svo þeir hofdu siálfer virdt það tólf (al. siö) hundrud, oc það höfdu þeir mest med fer, það fem þeim þókti peninga verdt vera; Höfdu þeir med fer tólf fiórdunga smiörs, skóledur oc klippinga það fem til var, fiogur fære oc eitt skinnfære tuntuat, mælisketil oc fiórdungs ketil, sextán engle, járn undan tíu hestum (al. under sextán hesta) edur fleire, svo míner menn sáu. Hier med let biskup Jón leggja elld í hriskostinn

vehebant, rebus, intercipi, vectores autem cædi, iisque arma & alia, quæ mihi in Foro Generali ului essent, extorqueri, curavit. Pannos etiam meos, 144 cubitos longos, ex templo Thingvallensii sine venia diripi iussit, qui panni nondum sunt restituti. Cum Episcopus Jonas supra memorata mea prædia accederet, ego non in iisdem locis fui constitutus; Ipse autem cum suis uxorem meam & familiam territabat; Ex templo etiam Hvammensii, libros Sacerdotis Magni Jonæ, Graduale nempe & Psalterium Davidis, comites ejus abstulere; Arcam præterea in templo positam effringebant & in porticulum projiciebant minutatim confectam, id quod Arii Jonæ filius fecisse fertur. Præterea vi & rapinis adeo sum infestatus, ut tres h.c. vice intra habitaculi limina ædes effractæ essent. Orca lacte schisto repleta (pluraque cibaria) ablata, sed cibariorum duplo plus deperditum, & quæ immota manere debebant, perturbata. Nonnihil etiam pecuniæ, quod in fruticea congerie operæ in æ occultarant, & ipsi (hostes) 40 (28) Imperialibus æstimarant, de quibus & aliis rebus, ea potissimum diripuerunt, quæ ipsi pretiosissima videbantur, scilicet 120 pondo lutyri, quicquid coriæ & pellium ovillarum suppetebat; lineas quatuor piscatorias & quintam ex corio confectam 50 cubitorum. lebetes duos & decem aut plurimum (scilicet) equorum calceos, quæ omnia aspectantibus meis famulis auferebant; Strui etiam frutices

köstin þar, svo þeir sögdu hann mundi hann ad kolum brendt hafa; hefdu góðer menn ei sín ærleg ord tillagt. Item epter þessar heimreider oc fiár upptekter, hefur mer sagt verid ad þráttnefndur biskup Jón hafe sendt sína presta oc marga menn adra hángad í sveit oc víðar annarftadar í Skálholtsstíste, ad lesa yfer mer oc mínum monnum bannsbref oc forbod, svo oc ad sækia mig á mitt lögheimile, oc færa mig nordur til Hóla under lausn oc skrifter, hvad ec veit ecke betur fyrer gude oc mönnum enn hann hafe eingin andleg nie veralldlig ráð yfer mer haft hier í Skálholts stíste; Hefi ec ordid (uppa peninga oc annan kostnad, ad hafa ad hallda styrk á móte hanss umfátte.

Ad öðru sumri komanda, þá Datum var 1549, villde biskup Jón ríða á mitt heimele um vored epter páska, hiellt ec þá fram yfer fardaga sextíu menn, stundum áttatíu edur fleire, enn þá hann vilfe það, snere hann af oc sudur í Borgarfiord, reid hann þá heim á mína jord Signýarstadi, oc markadi þar fyrer mer níu málnytu kúgillde, oc lýste under sinn lás oc eign alla þá peninga sem þar stóðu saman, svo þá sem odrum monnum tilheyrdi. Epter það um haustid sendi hann sonu sína Biörn oc Ara vestur fyrir Jökul, oc söktu þángad Herra Marteín Biskup í Skál-

B b b b 2

hollte

---

fruticeæ ignem admoveri iussit Episcopus, & penitus eam combussisset, ni probi viri suis precibus intercessissent. Post hos denique insultus & rapinas, scama accepi, Episcopum Jouam misisse suos sacerdotes cum plurimis aliis in hanc tribum, ut & cætera diœceseos Skálholtensis territoria, qui me meosque comites excommunicatos denuntiarent, neque domi meæ comprehensum, Holas, ad absolutionem pœnasque competentes sustinendas, abducerent. At ego, Deum & homines contestor prorsus me ignorare ipsum quicquam imperii, nec in rebus Politicis, nec Ecclesiasticis, in me hic intra diœcesin Skálholtinam degentem habuisse, sed nihilo minus ad propulsandos ipsius impetus, in præsidia sustentanda magnos suantus (tam quoad erogationem argenti, quam impensas alias) facere coactus sum. Seqventi enim ætate, quæ fuit anni 1549, post Festum Paschatos, cum domum meam adire pararet Jonas Episcopus, a Festo Paschatos ad tempora migrandi jam 60, jam 20 armatos mecum habere coactus sum, de quo ille certior factus, austrum versus, in Tractum Borgarfiordensem iter vertit, prædium meum Signýarstadas accedens, ubi novem vacas cum eadem villa elocatas, sui peculii instar, nota solita insignivit, omnia quæ ibi constarent, tam aliorum, quam mea, suam possessionem pronuntians. Sub'eqventi autumno; Biörnus & Arius, filii ejus, ab ipso, in eum regionis tractum, qui a monte Snæfells Jökul occasum versus protenditur, cum centum aut pluribus armatis emissi sunt,

hollte med C. hermenn edur fleire; Höfdu þeir oc Síra Arna í Hýtardal heim í Snóksdal til mín, oc settu þar tiölld nærre túninu, skrifudu mer til heim med hugmód oc hofferdugheit, *ad ec skyldu nú sækja þá upp yfer túnid, oc þeim lege nú meira á, enn þá ec hefði verid fyrer hermanna flocke í Skálholte, oc varid sínum födur Biskup Jóni dómkirkjuna þar, svo hann hefði eigi mátt breinsa hana af vondskulegri (al. þeirre naudsynlegri) saurgan oc svóvirðingu, sem henne í lánagan tíma ókristilega gjörd hefði verid, svo oc hefði hann ei tilkomist ad gjöra þar adra biskuplega skyldu, sem væri kennimanna vígslur oc kristinna barna fermingar, oc annad þvílíkt biskuplegt embætte ad veita.*

A þridia áre þá datum var 1550 reid biskup Jón oc hans syner heim á minn gard Saudafell í Breidafjardolum med níutíu menn oc settist þar á Stadin, giordu þá ráð fyrer ad taka ad ser alla mína peninga kvika oc dauda, fasta oc laula, vóru þar þá med honum Biörn oc Are; hafde Ari þá lýft Saudafell sína eign. Enn þá ec sputde þeir væru komner, reid ec úr Snóksdal, oc upp til Saudafells, oc nockrer míner menn med mer, þeir sem ec þeinkte mer munde med trúfeste til styrks vera, á fimtudagin næstan epter Michaëls messu, oc þá ec kom svo nærre Stadnum, geingu þeir brædur Biorn oc Are med sína menn oc biskupfins á móte

---

sunt, unde Martinum Skalholtinum Episcopum captivum, una cum Sacerdote Arna Arnoris filio de Hytardal, domum meam Snoksdalum, abducebant. Hic fixis, propius pomeria villæ, tentoriis, literas ad me dedere superbe & infesto animo conscriptas, ut nimirum eos (Episcopum & Arnam) extra agri sepimenta egressus in libertatem vindicarem, magis quippe jam opis mea indigos esse, quam cum Skalholtie Duceem militum egissem, patrem suum, Episcopum Jonam, a templo cathedrali prohibens, quo minus idem a nefanda (non necessaria) illa violatione & ignominia, qua longo tempore turpiter fuisset affectum, purgaret, nec ibidem munus Episcopi, aut alia, que ejus partium fuissent, ut Sacerdotum inaugurationes & liberorum christianorum confirmationem peragere potuisset. Tertio anno, scilicet a Christo nato 1550, Jovis Episcopus filiis suis & 90 militibus stipatus, prædium meum Saudafell in tribu Breidafjardalis situm occupavit, omnia mea mobilia & immobilia, animata & inanimata ablaturus, & Arius qui una cum fratre Biörnio patri se comitem adjunxerat, prædium Saudafell suum possessionem pronuntiabat. Quo delatos cum audivissem, relicto Snoksdalo, assumtisque mecum quos fidelem operam mihi navaturos sperabam, Saudafellum die Jovis festum Michaëlis proxime sequenti, profectus sum. Quo enim adirem, fratres Biörnus & Arius cum suis patrisque militibus obviam procedunt; sed

CUM

móte ofs, oc þá þeir sáu var mundum heimrída, göingu þeir heim aptur, oc stódu þar vid Stadin fyrir sydre dyrum Stadarins, enn Are oc nockrer adrer menn med honum vóru uppe á Stadnum, oc settu bístur á mig oc mitt fólk, ridum vær heim á rúnid, oc tókum ofs stödu á einum hól móts vid þá. Var Síra Biörn þar hiá þeirra fólkke oc sagde: *Þer er best ad fara heim aptur oc binda inn nautin.* Þá sagda ec til Síra Biörns: *Þer er best Biörn oc biskup Fone ad hafa yckur heda, því ec vil fullkomlega hafa minn Stad, hús oc heimele ber á Saudafelle friálslega fyrir mig oc mitt fólk, huad þad vill kosta um þad úti er dagurinn.* Þá svaradi Síra Biörn mér suo. *Svei þer oc fardu beim aptur Dade, því ecki áttú í Saudafelli, oc alldrei skalltú eigandi ad því verda.* Þá taladi ec til Orms Sturlusonar svo: *Ef þú ert einn dagandismann, suo sem þer ber ad vera, þá segdu nú uppá þín sannende, hvört þú hefur nockrum manne sellt edur vedsett Saudafell ödrum fyrr enn mer, edur hvört þú hefur sellt þad nockud þessum mönnum?* Þá sagdi hann þar þvert nei fyrir, *ad hann hefde sellt þeim þad, enn sagdist þad kiennast, sem ockar kaup oc giörvingur innhelldu (um hellede).* Þá svaradi Síra Biörn til í annat sinn, fegiandi oc sveiandi mér beim aptur í þriár reisur, oc sagde, *ec skyllde alltri Saudafells niótande verda, fiandansþrákrinn, oc spurdi mig ad hvört ec vissi ecki hvörninn ec være getinn?* Þá taladi Ari heitinn (al. Bonde) Jónsson til mín.

B b b b 3

Þer .

cum viderent nos villam intrepide accedere, domum reversi, ad fores, quæ austrum spectant, subsistebant. Arius vero & cum eo nonnulli testæ conscenderant; memet meosque sclopetis excepturi. Nos vero in agrum propius provecti colluculum e regione situm occupavimus. Tum Biörnus Sacerdos, qui turbæ eorum astitit, hæc præfatus est: *Præstat, David! ut domum reversus, boves stabuleris.* At ego, *Præstat, ajebam, ut vos, Biörne Sacerdos, paterque tuus Episcopus Jonas, hinc ocius discedatis; Ego enim prædium meum, atque domicilium, quod Saudafelli est, quantumcunque stabis impendio, mihi, meaque familie, ante vesperam vindicare decrevi.* Tunc iterum Biörnus: *Propudium David! domum revertere; neque enim Saudafellum possides, nec unquam possidebis.* Ego vero Ormum Sturlæ filium interpellans; *Dic ergo, inquiebam, per tuam fidem, num cui alteri, præter me, prædium Saudafell vendideris aut pignori posueris, an vero etiam istis illud vendideris?* Ille vero prorsus id denegavit, solum, quod nostra emione contractuque actum esset, se agnoscere professus. Ad hæc iterum Biörnus Sacerdos, solitis verbis: *Tu propudium, ter repetitis, me Saudafellum unquam habiturum negabat; Sacerrimum me nebulonem appellans, & quomodo genitus essem, percontatus.* Tum (Dominus) defunctus jam Arius his

Þer er best ad fara heim aptur Dade, því her verda efensyr i dag ef þá fer ei heim aptur. Ydur er best Ara Bonde, sagde ec, ad hafa ydur i burt af Stadnum, oc þer skulud mega fara friálfir oc óhindrader fyrer mer oc mínum mönnum hvört þer vilid, oc þeir dándismenn oc dugandis sveinar sem her eru med Biskup Jone oc yckur brædrum Birni oc Ara, því fullkomlega ætla ec Stadinn ad hafa ádur enn úti er dagurinn; Svo oc skal hverke Biskup Jon oc Sira Biörn hedan fara óhindrader, utan þeir vilie ganga ad þeim bodum (al. þessum kostum) sem ec býd þeim, ad þeir fare burt af Stadnum viliuglega, oc gefe mer oc mínum mönnum dag oc svo hvörrier ádrum til alþinges ad sumre komanda, oc eigunst vier þar þá rett lög vid um þad sem hvörrier mega þá til annara tala. Þetta baud ec þeim í þriár reisir edur optar, þá heydda ec svar Sira Biörns, enn ei biskups Jóns ne Ars. Sagdi Sira Biörn þá: Svo þer Dade, óþockastrákurinn, ei erit þess verdugur þier sit nockur dagur gefinn. Þá setti Sira Gisle Finnbogason á mig byssu oc mína menn, oc fleire menn adrer, þá vóru nockurer þeir sem med mer fóru ad hlada gard under þær byssur sem mer tilkomu, kallade ec þá ad þeim ad þeir skyldu flýta fer, oc snart búner vera. Þá tóluðu vid mig nockurer þeir dándismenn sem vóru í selskap med biskup Jóni; stóð ec þá til baka vid mitt fólk á medan. Enn þá ec kom heim aptur á hólenn, var mer sagt ad Biskup Jón oc hanns syner være komner upp til kirkju; vóru þá byssurnar þær sem

Biskupi

me compellavit! Tibi David tutissimum est domum reverti, secus, hunc diem facta vestra nihilabunt. Vobis, mi Ari Bonde, ajebam, hinc facessere consultissimum est; Vobis enim, cum omnibus probis viris & juvenibus, qui hic Episcopo Jone, & vobis fratribus, Biörne & Ari! adhaerent, per me, meisque, salvus & illis abire licebit: Nam praedium ante vesperam omnino occupabo; Ita nec Episcopus Jonas, nec Pastor Biornus, hinc incolentes evadent, nisi oblatas amplectantur (has) condiciones, scilicet, praedium lubenter relinquunt, meisque, quod & vos vicissim faciemus, diem in Generali proximo Foro condicant, quo intentatas ab utraque parte causas, legitime agamus: Hæc triplici vice aut sapius eis offerens, nec Episcopi nec Arii audivi responsum, sed tantum Biorni, dicentis: Propudium David! Inficete nequam, indignus es cui dies concedatur. Tum Sacerdos Gislus Finnbogi cum quibusdam aliis eadem mihi meisque minantia sclopetis disponebat. Ego vero meos, qui eggerem sclopetis, quæ mihi competebant, struere cœperant, festinare, opusque accelerare jubebam. Interim mecum, pone meos constituto, sermones habuere prohi aliquot viri qui a Jonæ Episcopi partibus stabant. Ibidemque constituto nuntiat Episcopus Jonam

Biskupi tilkomu oc hanns monnum komnar uppá kirkiugardinn oc á litla tópt sem þar er hiá, var þá Síra Gísle Finnbogason oc nockurer menn adrer þar hiá byssunum, oc settu byssurnar uppá mig oc mína menn. Þá taladi ec til eins þeirra, oc spurdi ec hann ad heiti, fá lagdist Gísle heita. *Ertu þann same Gísle Finnbogason (sagde ec) sem setur á mig byssurnar? Já, sagde hann, það giöre ec ad skipan mins húsbónda Biskups Jóns Arasonar, oc ecke munud þier straffa mig þar fyrer. Þad er vel, sagda ec, fyrst þad er hanns skipan.* Stódu þá biskupsmenn oc þeirra brædra med lagvopn (*al. lángvopn*) oc uppðregin sverd oc handfka oc nockurar byssur í kirkiugardenum fyrer framan kirkiudyrnar. Þá taladi ec til minna manna: *Þier skulud bida her epter hiá byssunum, þriátiu edur fjörutiu, þeir sem ótiader era, enn vær skulum gánga heim ad kirkiugardinum, ec oc þeir sem vær vilia trálega fylgia.* Þá geck ec heim fyrer sunnan kirkiunna, oc nockurer míner menn med mér, enn sumer míner menn gengu heim fyrer norðan kirkiuns, oc þá ec kom heim fyrer kirkiuegginn, setti Ari Jónsson á mig byssu, enn einn minn madur fló nedan under med lagvopne, þá lossade hún fyrer ofan höfuded á mér, þá skaut oc annar þýskur allagötú hiá kinnenne á mér. Þá sagde ec ad *míner menn skylldu gánga ad i fiandans nafne.* Þá fá ec Síra Biörn

---

Jonas cum filiis suis templum accessisse, sclopetaque ipsorum in exiguum aggerem, cæmeterio contiguum, esse translata. Aderant ibidem sclopeticus Sacerdos Gislus Finnbogi & alii nonnulli, in me meosque socios eadem dirigentes. Tum ego quendam illorum allocutus de nomine quaesivi, qui cum Gislum se nominari, responderet, *an idem Gislus esset, qui mihi meisque sclopetorum ictus intentaret?* rogitavi, id quod ille *verum confessus. sese jussu veri sui, Jona Episcopi, ita facere affirmavit, quod sibi a vobis vitio verti non debeat.* Ego vero, *hoc quidem,* inquam, *bene est, cum ita jussit Episcopus.* Stabant jam in cæmeterio & ante templi fores Episcopi & aliorum comites, strictis gladiis, hastis (longis), ferratis chirothecis & sclopetis aliquot instructi. Tum meis *ut 30 vel 40 qui inermes essent, apud sclopeta remanent, præcepi, ceteris, qui fidelem mihi operam navare vellent, me ipsam in cæmeterium comitantibus.* Quo ordinato, ipse cum quibusdam meis ad australe templi latus, alii vero ad boreale procedentes, eos aggressi sumus. At cum foribus templi propinquarem, Arius Jona in me sclopetum direxit, sed quidam meorum hasta longa subitus impacta, periculum avertit, adeo ut supra caput meum glans evolarer. Alter itidem natione Germanus proxime genam meam sclopetum exploisit; Hinc ego meos *namque Satana eos invadere mandabam.* Tum Biörnnum Jona Sacerdotem in foribus

Biörn Jónsson í kirkjuðyrunum með nakinn kordahníf, oc *bad fændann ad eiga mig*, oc sagde: *Vid skulum fundner enn ecke skilder, oc var skulum hitta þig í annad sinn.* Var þá Ara Bóna hrundid inní kirkjuuna; Nockrer menn adrer trúduft þá inní hana, oc letu hana aptur, báru fyrer hana kistur oc annad það sem í henne var; fengu þá nockurer menn Nordlendsker ákomur í kirkiugardenum. Minnißt ec þá ógiörla hvernin framfor um vor vidskipti upp frá því, utan það minnißt ec, ad Jón Jónsson í Bæ, kom ad mer, oc sagde ad sonur sinn Sturla være í kirkjuonne, oc bad mig ad hann skyllde ná honum í burt þaðan. Geck hann þá ad kirkiuðyrunum, oc var þar lángann tíma, bidiande ad hann mætte ná syne sínum í burtu þaðan; Var engin gaumur (*al. rómur*) gefinn ad hanns ordum. Kom hann þá enn til mín aptur, bad mig fyrir guds skulld ad síá nockurt ráð til, svo hann nædi sínum syne óhindrudum í burt. Var ein fiölin framan úr biörnum (*al. úr kórnum*) á kirkjuonne; þá skipade ec ad láta slá í burtu adra fiölina, svo þessi dándismann fengi sína bæn. Þá for hanns sonur þar út oc nockrer menn adrer, þeir sem ec viffe ecki af í kirkjuinni vóru. Epter það let ec hafa hönd (*al. höndlan*) á Biskuþe Jóni, oc hanns sonum Birni oc Ara, oc nockurum mönnum med, lærdum, oc leikum, hieilt ec þeim í vardhalldi til föstudagfins, liet ec þá þeirra menn lausa, enn opt nefndan

Biskup

---

foribus templi nudatam macharam tenentem videbam, qui me *Diaſolo commendans*, dixit: *Conuenimus quidem; sed nondum ab invicem discessimus, & altera certe vice te deprehendemus.* Arius vero vi turbæ agitatus, in templum cum nonnullis aliis ferebatur, qui clausa janua, fores cistis & aliis, quæ in templo erant, præpedimentis, obstruebant. Interim quidam Borealis quartæ incolæ vulnera aliquot in cæmeterio accipiunt. Quæ porro invicem gessimus, non probe memini, nisi quod Jonas Jonz de Bæ me accedens, filium Sturlam templo inclusum esse querebatur, me, ut exinde eriperetur, precatus. Tum ille fores templi propius accedit, ubi diutius hærens, rogabat ut filium inde recipere liceat, sed surdis canebat auribus, quare ad me reuersus, per Deum obsecrabat, aliquid darem consilii quo filius illæus sibi restitueretur. Hinc cum pars anterior (odeum) templi per amissi unius asserculi rapturam aliqua ex parte pateret, alterum avellendum curavi, ut probus ille vir voti compos fieret, quo facto, ejus filius & nonnulli alii, quos in templo inclusos esse nesciebam, exiere. Tum denique Jonam Episcopum ejusque filios Biörnum & Arium cum quibusdam aliis laicis & clericis comprehendi jubebam; Quos ad diem usque Veneris, custodia asservavi, quo Jonz Episcopi filiorumque comites dimisi, ipsos autem per

Biskup Jón oc hans sonu Biörn oc Ara hafde ec í hallde í þriár vikur oc tvo daga betur, oc þad þyckest ec giört hafa uppá trú oc hollustu vid minn Nádugasta Herra Konung, epter þeim brefum sem hans Nád oc Herradómur hefur innfendt í landid nærstu þriú sumur forlidin. Let ec þar med þessa þriá menn lausa med tólf manna dóme, tillage oc samþycke Orns Sturlusonar, sem seger sig Lögmenn vera; Sagde ec þá úr minne ábyrgd med vottum. Epter þad tók Christian Skrifare Kóngsins Umbodsmann þá í sína vakt epter þeim dóme sem þar um var giördur, oc alldrei komu þeir í mína vardveitflu, nie minna manna, upp frá því þeir ridu af hladinu í Snóksdal, sem mörgum dándismönnum er vel kunnugt, oc ec trúe mier munu vitne ad verda ef þörf giörift (*).

Svo látandi refsord fende ec Dade Gudmundson þeim fedgum ádur enn ec reid upp til Saudafells.

Gud gefe ydur góða oc kristelega stadfestu í öllum naudsynium ærleger dándismenn lærder oc leiker sem nú til samans komner eru á Saudafelle í Breidafjardar dolum, oc heimilesfaster eru hier í Skálholts sticte.

---

23 dies custodivi, quod fide erga clementissimum Dominum meum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso triennio literas, me fecisse existimo. Hos deinde tres viros, eorum curam testibus adhibitis abdicans, ex 12 virorum judicio, & Orni Sturlae, qui se Nomophylacem profitetur, suffragio, mea enim custodia. Quo facto, Christianus Scriverius, Quæstor Regius, eos, ex dicta hac de re sententia, custodiendos suscepit. Nec unquam in meam pervenerunt custodiam postquam Snoksdalum reliquere, quod plurimis probis factis notum esse, quodque, si opus fuerit, me contestari posse arbitror.

Sed priusquam ego David Gudmundi eos Saudafelli aggrediebar, talem illis misi Epistolam:

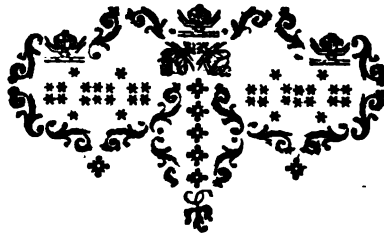
Omnibus vobis, boni & honesti viri, Clerici & Laici, Skalholtensis dioceseos incolæ, qui hac tempestate Saudafellum in Breidafjardardalis confluxistis! Deus in omnibus

(*). *Hæc Apologia hæc usque cum tribus ejusdem exemplaribus collata est, quorum lectiones variantes hic in casis sstuntur. Unum eorum schedulam, quæ sequitur, alterum vero quatuor edicta Regia, quæ supra pag. 276 not. (a. b. c.) & 277 not. a. allegavimus, subneçunt.*

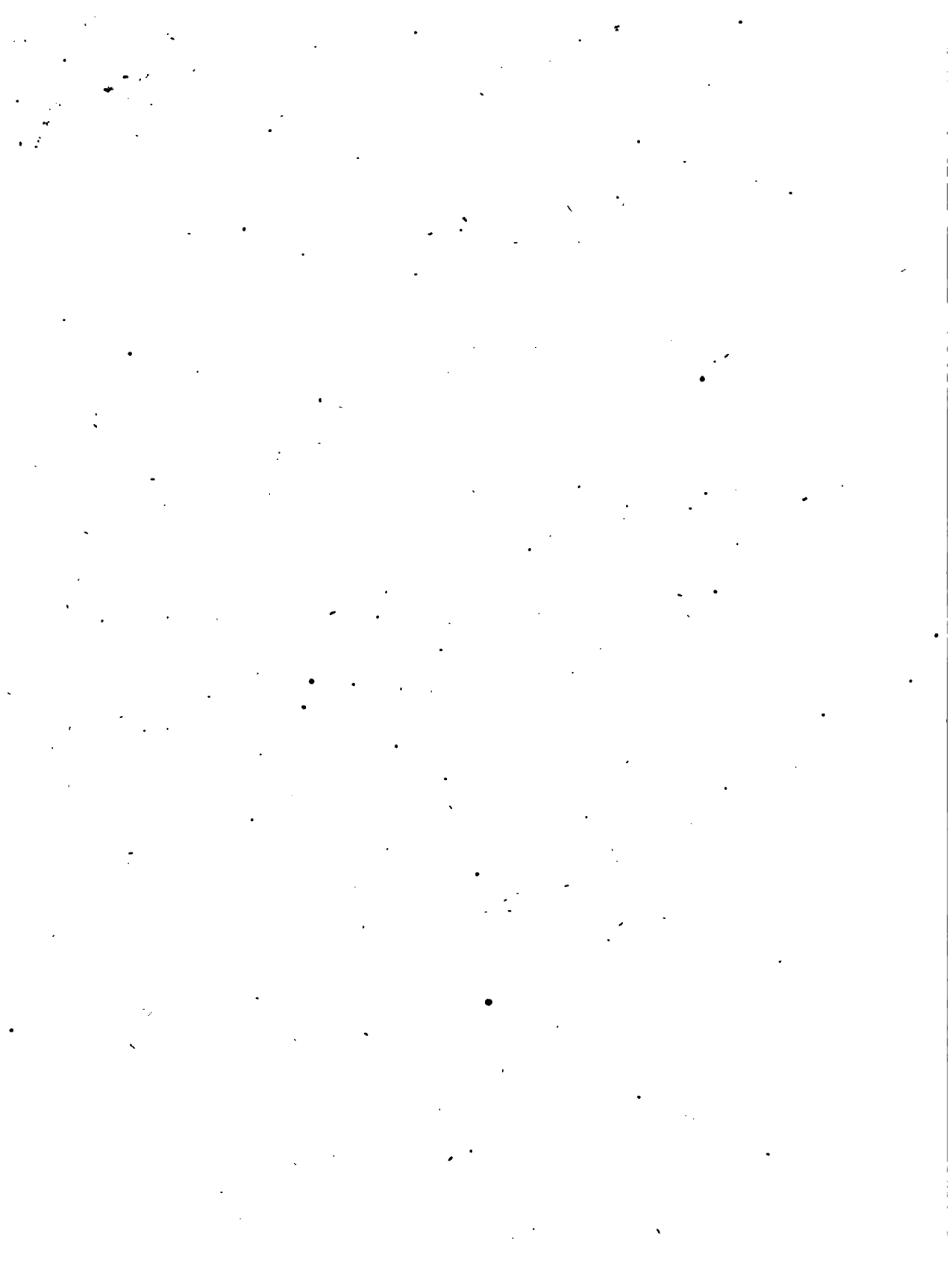
stíckte. Yður vil ec kunnugt sie ad ec berft fyrer ad ríða á mína eign Saudafell nú í dag ad forfallalausú med guds tilfiá; Því er það mín bön oc ráð, ad þer fláed yður ecke inn til nockurs fylgis eda lidfinnis med biskup Jóni Arafyne oc hans fylgiurum. Því fullkomlega skal ec þángað minna húsa oc heimila leita med ollum þeim styrk oc manndóme sem minn skapare vill mér þar til veita Þurfed þier ecke hier í ad efast. Oc fyrer það yður mege mín skráfett ord trúleg virdast, þá þrycke ec mitt signet á þetta pappirsblad. Skrifad í Snóksdal nú í morgun. Hier med yður under guds nád befalande.

---

omnibus necessariis rebus concedat bonam & christianam constantiam! Notum vobis facere volo, me hodie, Deo juvante, si non aliquid obvenerit impedimenti, prædium meum Saudafellum accessurum fore, quare vos oro, vobisque consulo, ne cum Episcopo Jona Aarii filio & ejus copiis vos jungatis, certe enim omnibus, quas mihi Creator meus concedet, viribus & virtuti innixus, domum meam & villam occupaturus sum; De hoc ne ullam dubitandi causam habeatis, & ut hoc epistolum pro veraci accipiatis, idem meo sigillo obfigno, mane diei (2 Octobris). Divinæ gratiæ vos commendans.

_____

1

1

1

1

1

1

1

1

1

